STATISTISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

KONGL. STATISTISKA CENTRAL-BYRÅN.

TREDJE BANDET.

Häft. 15—23.

STOCKHOLM, 1869.
P. A. NORSTEDT & SÖNER
KONGL. BOKTRYCKARE.

INLEDNING

TILL

Statistisk tidskrift / utgiven av Kungl. Statistiska centralbyrån. – Stockholm : Norstedt, 1860-1919.
H. 165, utg. 1919 utgör register till 1860-1913. – I Statistisk tidskrift årgångarna 1871-1913 publicerades *Sveriges officiella statistik i sammandrag* som första nummer.
Efter ett uppehåll 1914-1951 uppstod Statistiska tidskrift igen åren 1952-1984.

Efterföljare:

Journal of official statistics : JOS : an international quarterly / published by SCB, Statistics Sweden. – Stockholm : Statistics Sweden [Statistiska centralbyrån], 1985- .
Tidskriften finns från 1985 fritt tillgänglig i fulltext på internet.

Anmärkning: Vid digitalisering av Statistisk tidskrift, 1860-1913, har häftena med *Sveriges officiella statistik i sammandrag* och tre bilagor brutits ut ur sin årgång och behandlats som separata häften.

Statistisk tidskrift. Tredje bandet; häft. 15-23.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2010.

urn:nbn:se:scb-st-1866_bd3

STATISTISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

KONGL. STATISTISKA CENTRAL-BYRÅN.

TREDJE BANDET.

Häft. 15—23.

STOCKHOLM, 1869.
P. A. NORSTEDT & SÖNER
KONGL. BOKTRYCKARE.

INNEHÅLL AF BANDEN 1, 2 OCH 3.

		Band. 1.	2.	3.
Förord om tidskriftens plan	sid.	III.	—	—
Till Statistiska embetsverkets historia och organisation	sid.	1, 57,	153.	113. —
Om de internationela utbytena af officiela statistiska redogörelser och embetsverkets bibliothek	sid.	15.	—	—
General-Sammandrag öfver vigde, födde och döde, samt folkmängden				
år 1856	»	21.	—	—
» 1857	»	119.	—	—
» 1858	»	176.	—	—
» 1859	»	248.	—	—
» 1860	»	400.	—	—
General-Sammandrag öfver folkmängden				
år 1861	»	—	72.	—
» 1862 och 1863	»	—	251.	—
Areal och disposition af Städernas jordområde	»	34.	—	—
i Upsala län	»	36.	—	—
» Jönköpings d:o	»	37.	—	—
» Kronobergs d:o	»	38.	—	—
» Gotlands d:o	»	39.	—	—
» Blekinge d:o	»	129.	—	—
» Christianstads d:o	»	130.	—	—
» Malmöhus d:o	»	131.	—	—
» Stockholms d:o	»	257.	—	—
» Södermanlands d:o	»	260.	—	—
» Hallands d:o	»	311.	—	—
» Göteborgs och Bohus d:o	»	313.	—	—
» Elfsborgs d:o	»	315.	—	—
» Norrbottens d:o	»	—	58.	—
» Westerbottens d:o	»	—	59.	—
» Jemtlands d:o	»	—	60.	—
» Wester-Norrlands d:o	»	—	61.	—
» Skaraborgs d:o	»	—	235.	—
» Örebro d:o	»	—	238.	—
» Westmanlands d:o	»	—	240.	—
» Kopparbergs d:o	»	—	242.	—
Folkmängd, vigde, födde, döde, m. m. i hvarje län och dess städer sedan Svenska tabellverkets början år 1749	»	40.	—	—
i Stockholms stad	»	43.	—	—
» Stockholms län	»	134.	—	—
» Upsala d:o	»	280.	—	—
» Södermanlands d:o	»	317.	—	—
» Göteborgs och Bohus d:o	»	388.	—	—
» Norrbottens d:o	»	—	44.	—
» Westerbottens d:o	»	—	50.	—
» Östergötlands d:o	»	—	164.	—
» Jönköpings d:o	»	—	266.	—
» Kronobergs d:o	»	—	274.	—
Anteckningar om Svenska Statsverket i äldre och nyare tider	»	233.	—	—
De internationela statistiska kongresserna och Sveriges Statistik (Statistikens organisation, det officiela statistiska trycket, internationel statistik, oregelbundenheter i administrativa indelningen, kartografi, ekonomiska karteverket, jordstyckning, jordens onera m. m., befolkningsstatistik)	sid.	289, 345.	1.	—
Öfversigt af uppgifter, samlade inom vissa grenar af Rikets officiela statistik	sid.	48.	—	—
Bevillningen efter 1:sta artikeln eller s. k. personliga skyddsafgiften	»	51.	—	—

		Band. 1.	2.	3.
Allmänna Bevillningen 1813–1861	sid.	—	16.	—
Utdrag ur H. Exc. Justitie-Statsministerns underd. brottmålsberättelse för åren 1857 och 1858	»	141.	—	223.
Tulluppbörden i Riket under åren 1825—1860	»	300.	—	—
Ångfartygens antal och tillväxt	»	339.	—	—
Sammandrag af Läns-Styrelsernes årsberättelser om fällde rofdjur m. m. 1827—1860	»	371.	—	—
Fabriker, handtverkerier och handel	»	—	110.	—
Om folkräkningen i Stockholm vid utgången af året 1860,	sid.	187, 265,	325.	84. —
Om understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af verkställda ägoskiften	sid.	—	62.	—
Om begreppet medellifslängd	»	—	145.	—
Den 5:te internationela statistiska kongressens beslut, fattade i Berlin d. 6:te—12:te Sept. 1863	»	—	172.	—
Underd. förslag rörande folkräkningen vid 1865 års utgång	»	—	(1) 193.	—
Kongl. Maj:ts Nåd. beslut rörande folkräkningen vid 1865 års utgång	»	—	370.	—
Om särskilda statistiska undersökningar och folkräkningar i stora städer	»	—	211.	—
Om förhållandet mellan de olika månaderna i fråga om befolkningens årliga förändringar	»	—	223.	—
Om allmänna arbeten i Spanien	»	—	244.	—
Statistiska upplysningar rörande Svenska kolonien S:t Barthelemy	»	—	256.	—
Folkmängden i Stockholms särskilda församlingar vid slutet af år 1864	»	—	282.	—
Sparbankerna i Sverige, 1860–1863	»	—	283.	—
» » » 1864	»	—	—	65.
» » » 1865	»	—	—	113.
» » » 1866	»	—	—	236.
» » » 1867	»	—	—	387.
Hvarjehanda. Om Spaniens officiela statistik	sid.	54, 151.	106.	—
Centralarkiv för lagstiftning, förvaltning och statistik	sid.	342.	—	—
Senaste folkräkningarne i några länder	»	408.	92.	—
Sparbanksinrättningar å postkontoren i England	»	418.	—	—
Statistiska minnesblad öfver Stockholm	»	—	—	1.
Statistisk redogörelse öfver de år 1866 förrättade Elektors- och Riksdagsmannavalen	»	—	—	161.
Några notiser om undervisningsväsendet i Holland	»	—	—	271.
Folkräkningen i Stockholm d. 31 Dec. 1868	»	—	—	275.
Folkräkningen i Göteborg d. 31 Dec. 1868	»	—	—	339.
Om dödligheten i första lefnadsåret	»	—	—	435.

Bilagor.

Till bandet 1: Förslag till förändradt formulär för Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser

» » 2: Förhandlingar och förslag rörande tillvägabringandet af en statistik öfver Sveriges jordbruk, jemte Kongl. Maj:ts Nåd. Cirkulär med anledning deraf.

Exposé de l'état de la Statistique officielle en Suède. Rapport à la 5:ième session du Congrès international de statistique à Berlin, du Délégué officiel de la Suède.

» » 3: Exposé de l'état de la Statistique officielle en Suède. Rapport du Délégué officiel de la Suède à la 6:ième session du Congrès international de statistique, tenue à Florence en 1867.

Statistiska Minnesblad

öfver

Stockholm.

Sedan Stockholms Stadsfullmägtiges uppmärksamhet fästats på vigten af en periodisk statistiskt-administrativ öfversigt öfver gången och resultaterna af hufvudstadens förvaltning, och åt särskilde Komiterade gifvits uppdrag, att utreda och föreslå hvad som i anledning af den härom väckta frågan kunde böra åtgöras, har det synts önskvärdt, att de allmänna anvisningar, till hvilka Komiterades yttrande i ämnet måst inskränkas, kunde förtydligas genom exempel. Detta har varit närmaste anledningen till följande blad, afsedde, såsom titeln antyder, att rådfrågas hufvudsakligen för siffertal, som så lätt falla ur minnet. Deras ofullständighet i flera delar torde finna ursägt dels i bristande tid, dels i saknad tillgång till önskvärda upplysningar. Vinner den väckta frågan deltagande hos Stadsfullmägtige, kan utan tvifvel ofullständighet af nyssnämnde anledningar undanrödjas i flertalet af de ämnen, som borde ingå i fortsättningen. Den sammanträngda, tabellariska, formen, utan reflexioner öfver talen, öfverlåter i allmänhet åt läsaren sjelf att bilda sitt omdöme öfver det sålunda framställda förhållandet. Talen äro här återgifna dels sådana de af iakttagelserna lemnats (absoluta), dels såsom medeltal, dels i procent- eller promille-förhållanden (relativa). Giltiga slutsatser af statistiska data fordra dels stora tal, dels längre serier af iakttagelser, som bereda tillfällen till jemförelser. I vissa delar har derföre, så vidt dertill egnade iakttagelser varit tillgängliga, beredts utväg att jemföra från hvarandra aflägsna år och årsföljder, hvarigenom måst uppstå en vidlyftighet, som ej blir behöflig när sådant arbete en gång är undangjordt. I dessa fall torde efterföljande blad kunna bereda ett varaktigt gagn såsom ett slags allmän inledning, hvilken erbjuder tillfälle att med förhållandet under längre förutgångna tidsföljder jemföra de framtida uppgifter, som antagligen komma att omfatta förhållandet blott under den kortare tidsrymden af ett till fem år, för hvilken de ifrågasatta särskilda redogörelserna skulle offentliggöras.

Berg.

Den bergiga skärgårdstrakt, der Stockholm har sitt **läge,** företer i allmänhet norr om Mälaren ett mera småkulligt landskap, i hvilket de sönderstyckade och lägre i dagen framträdande bergkullarna skiljas från hvarandra af bredare dalgångar, då deremot på södra sidan bergen i mera sammanhängande massor, klufna af trängre sprickdalar, resa sig brantare, högre och på sina platåer hafva talrika fördjupningar, numera efter igenvallade vattensamlingar till en del fyllda af torfdy. Södra Malmen, på sin södra sida begränsad af den omkring 2 mil långa och högst 1,500 fot breda sprickdalen, som inrymmer Årstaviken, Hammarby- och Järla-sjöarne o. s. v. har helt och hållet denna sistnämnda landskapskarakteren. Det öfriga området, på hvilket staden utbreder sig, har ej blott ursprungligen haft den förstnämnda karakteren, utan än mer utjemnats dels genom uppgrundning af de vattendrag, som åtskiljt skären och holmarne, dels genom dessas och ströndernas utfyllning.

Berg**grunden,** hufvudsakligen bestående af s. k. Stockholms-Granit och grå Gneis, ligger på stora ytor obetäckt. Den sandås, som fordom till en höjd af mer än 80 fot reste sig å Norrmalm, har småningom lemnat en stor del af sitt innehåll till omgifningens utfyllande. Dess fortsättning i sydlig rigtning bereder så väl åt Staden inom broarna, som åt Södermalm, flerstädes fördelen af en grus- och mosandblandad jordmån. Men en mängd bergkittlar utan tillräckligt vattenaflopp, äfvensom vidsträckta uppgrundningar och utfyllningar af vattendrag bestå af dyig vattensjuk mark. Mer och mindre mägtiga lerlager, till en del med kalkhalt af 7—12 %, tillgodogöras för tegelberedning inom stadens ägoområde.

Vattenafloppet, som bort kunna blifva lätt regleradt i följd af stadens kuperade läge, är dock, genom utfyllningar till ganska betydlig höjd öfver nuvarande vattenyta, mångenstädes högst försvåradt. Södra Malmens centrala bergskittel kommer dock att få aflopp genom jernvägstunneln.

Några **höjdbestämmelser** öfver Saltsjöns medelhöjd (enl. Erdmann):

Berget sydost om Henriksdal	186·8	Svenska	fot.
Högsta bergpunkten vid Ersta pelare	161·4	»	»
Planen framför Södra theatern	144·7	»	»
Observatorii-backens högsta punkt	142·6	»	»
Tröskeln i Catharina norra kyrkdörr	128·6	»	»
Observatorii-planen	84·5	»	»
Vestra ingången i Johannis kyrka	83·2	»	»
Tröskeln i Maria vestra kyrkdörr	81·1	»	»
Adolf Fredriks torg	67·1	»	»

Tröskeln i Ladugårdslands östra kyrkdörr	58·8	Svenska	fot.
» » Kungsholms vestra kyrkdörr	57·6	»	»
» » Skeppsholms » »	51·7	»	»
Stortorget	49·2	»	»
Nedersta steget till Storkyrkans vestra ingång	47·5	»	»
Ladugårdslandstorget	43·3	»	»
Tröskeln i Adolf Fredriks vestra kyrkdörr	37·6	»	»
» » Clara » »	31·7	»	»
» » Riddarholms » »	29·2	»	»
» » Jakobs » »	26·1	»	»
Norrmalms torg	6·4	»	»

Högsta vattenytan i **vattenledningsreservoiren** är 195 fot öfver slusströskeln, eller omkring 180 fot öfver Mälarens medelhöjd och 181 fot öfver Saltsjöns. Reservoirens lägsta vattenyta 175 fot öfver slusströskeln, eller 160 fot öfver Mälarens och 161 fot öfver Saltsjöns medelhöjd.

Den andel, som Stockholmstrakten tager i Skandinaviska **vallens höjning,** har visserligen beräknats öfverstiga 1½ fot på århundradet, men goda skäl tyckas styrka, att den är mycket ringare.

Mälarens medelhöjd har sedan 1770-talet undergått en sänkning af omkring 2 fot, till en del i följd af friare aflopp.

Mälarens högsta kända **flöde,** den 4 Juni år 1780, uppgick till 22·3 fot öfver slusströskeln, 8·3 fot öfver medelhöjden. I ordning derefter följa flödena 1788 till 20·5 fot, 1818 till 19·5 fot, 1774 och 1783 till 19·4 fot, 1792 till 19·3 fot, 1851 till 19·2 fot, 1776 till 19·1 fot och 1816 till 19 fot öfver slusströskeln i nya slussen, antagen som nollpunkt. Från denna punkt räknadt antages för närvarande Mälarens **medelhöjd** till 14·94 fot och Saltsjöns till 13·88 fot. Riddarfjärdens **medelhöjd** alltså 1·06 fot högre än Saltsjöns.

Mälarens lägsta vattenstånd, 12·85 fot, är antecknadt för den 1 April 1865. Högsta medelståndet för **månad,** 21·83 fot, i Maj 1780 och för **helt år,** 17·96 f., samma år. Lägsta medelståndet för **månad,** 13·33 f., i November 1846, — för **år,** 14·10 f., år 1858. Högsta observerade skilnaden i Mälarens vattenhöjd uppgår till 9·45 fot.

Saltsjöns högsta observerade vattenstånd, 16·96 fot öfver nollpunkten, inträffade den 20 November 1777, dess **lägsta,** 11·46 fot, d. 25—31 Januari 1803. Dess högsta medelstånd för **månad,** 16·75 f., i Februari 1790, dess lägsta, 12·05 f., i December 1839; för **helt år** högsta, 15·50 f., år 1775, lägsta, 13·38 f., år 1857. Högsta skilnaden i Saltsjöns vattenhöjd har alltså varit 5·5 fot. Förändring inom dygnet ända till 1 fot är iakttagen.

Mälarens flöden inträffa oftast vid vårfloden i Maj och efter starka höstregn; Saltsjöns starkaste stigande vanligast omkring jultiden. Mälarens lägsta stånd vanligen i Augusti och Sept., Saltsjöns vårtiden.

I slussjournalen för sistlidne 14 år är antecknad **uppsjö** under följande antal dagar, nemligen år 1852: 31 dagar, 1853: 25, 1854: 138, 1855: 54, 1856: 53, 1857: 27, 1858: 88, 1859: 86, 1860: 2, 1861: 21, 1862: 24, 1863: 45, 1864: 31 och 1865: 59 dagar. Uppsjöns uthållighet vexlar mellan timmar och hel månad. Iakttagelser synas häntyda derpå, att spår af ebb och flod ej helt och hållet saknas i Stockholms saltsjöhamn.

Stockholms observatorium är beläget vid 59° 20′ 34″ **nordlig bredd,** 35° 43′ 19″ (= 2ᵗ 22ᵐ 53ˢ) öster om Ferro, 18° 3′ 42″ (= 1ᵗ 12ᵐ 14·8ˢ) öster om Greenwich, 15° 43′ 33″ (= 1ᵗ 2ᵐ 54·2ˢ) öster om Paris, 7° 20′ 13″ (= 0ᵗ 29ᵐ 20·9ˢ) öster om Christiania, 5° 28′ 45″ (= 0ᵗ 21ᵐ 55ˢ) öster om Köpenhamn, 4° 39 50″ (= 0ᵗ 18ᵐ 39·3ˢ) öster om Berlin, 12° 14′ 40″ (= 0ᵗ 48ᵐ 58·7ˢ) vester om Petersburg.

Tidsskilnaden (å 4ᵐ på hvar grad) mellan Stockholm och

Alingsås	22ᵐ 6ˢ	Helsingborg	21ᵐ 26ˢ	Skeninge	11ᵐ 53ˢ
Arboga	8′ 51″	Hernösand	0′ 25″	Sköfde	16′ 50″
Arvika	22′ 0″	Hjo	15′ 4″	Strengnäs	4′ 5″
Askersund	12′ 37″	Hudiksvall	3′ 43″	Strömstad	27′ 32″
Borgholm	5′ 37′	Jönköping	15′ 30″	Sundsvall	2′ 58″
Borås	20′ 27″	Kongelf	24′ 14″	Säter	9′ 14″
Calmar	6′ 48″	Kongsbacka	23′ 56″	Söderhamn	3′ 57″
Carlshamn	12′ 47″	Köping	8′ 16″	Söderköping	6′ 58″
Carlskrona	9′ 52″	Laholm	20′ 4″	Södertelge	1′ 42″
Carlstad	18′ 11″	Landskrona	20′ 54″	Thorshälla	6′ 21″
Christianstad	15′ 37″	Lidköping	19′ 35″	Uddevalla	24′ 27″
Christinehamn	15′ 44″	Lindesberg	11′ 19″	Ulricehamn	18′ 37″
Cimbrishamn	14′ 49″	Linköping	9′ 45″	Umeå Ö.	8′ 56″
Eksjö	12′ 20″	Luleå Ö.	16′ 24″	Upsala	1′ 45″
Engelholm	20′ 47″	Lund	19′ 27″	Wadstena	12′ 39″
Enköping	3′ 53″	Malmö	20′ 13″	Warberg	23′ 13″
Eskilstuna	6′ 9″	Mariefred	3′ 20″	Wenersborg	22′ 55″
Falkenberg	22′ 15″	Mariestad	16′ 56″	Westervik	5′ 41″
Falköping	18′ 1″	Marstrand	25′ 55″	Westerås	6′ 3″
Falsterbo	20′ 57″	Nora	12′ 4″	Wexiö	12′ 58″
Falun	9′ 44″	Norrköping	7′ 28″	Wimmerby	8′ 47″
Filipstad	15′ 32″	Norrtelge Ö.	2′ 32″	Wisby Ö.	1′ 5″
Gefle	3′ 40″	Nyköping	4′ 11″	Ystad	16′ 57″
Grenna	14′ 22″	Piteå Ö.	13′ 44″	Åmål	21′ 27″
Grislehamn Ö.	3′ 3″	Sala	5′ 47″	Örebro	11′ 23″
Göteborg	24′ 22″	Sigtuna	1′ 18″	Öregrund Ö.	1′ 32″
Halmstad	20′ 48″	Skanör	20′ 49″	Östersund	13′ 24″
Haparanda Ö.	24′ 34″	Skara	18′ 28″	Östhammar Ö.	1′ 16″
Hedemora	8′ 36″	Skellefteå Ö.	11′ 31″		

Anm. **Ö** betecknar att orten ligger *öster* om Stockholm; alla öfriga orter ligga vester om Stockholm. Ofvanstående astronomiska uppgifter benäget meddelade af Prof. Lindhagen.

Längsta dagen (mellan första och sista solstrålarne) i Stockholm 18ᵗ 38ᵐ 32ˢ, **kortaste** 6ᵗ 4ᵐ 39ˢ.

Under loppet af 110 år, 1754—1863, har **högsta lufttemperaturen för enskildt år** iakttagits i:

Juli månad.

1754 d. 24:de med +27°
1755 » 5:te » +30°
1756 » 16:de » +29°
1757 » 16:de » +30°
1758 » 13:de *) » +29°
1759 » 12:te » +30°
1760 » 2:dre » +29·5°
1761 » 1:ste » +28·5°
1763 » 8:de **) » +28°
1764 » 12:te » +30°
1766 » 16:de » +29°
1768 » 26:te » +25°
1769 » 24:de » +28°
1772 » 30:de » +28·5°
1773 » 22:dre » +29°
1775 » 25:te » +30°
1776 » 27:de » +30°
1778 » 22:dre » +29°
1780 » 23:dje » +27°
1783 » 30:de » +31°
1784 » 9:de » +29°
1785 » 1:ste » +27°
1787 » 31:ste » +24°
1788 » 17:de » +30°
1792 » 14:de » +30°
1793 » 15:de » +28°
1794 » 3:dje » +29°
1795 » 9:de » +26°
1797 » 18:de » +31°
1799 » 11:te » +35°
1801 » 23:dje » +33°
1803 » 4:de » +31°
1804 » 16:de » +33°
1805 » 10:de » +32°
1808 » 24:de » +34°
1809 d. 6:te med +30°
1811 » 3:dje » +36°
1812 » 2:e, 9:e » +28°
1814 » 29:de » +33°
1816 » 9:de » +26°
1817 » 25:te » +29°
1818 » 27, 28 » +32·5°
1821 » 21:ste » +24°
1822 » 27:e **) » +27°
1825 » 18:de » +27°
1826 » 7:de » +30·3°
1828 » 5:te » +28°
1830 » 29:de » +26·3°
1833 » 2:dre » +25°
1834 » 28:de » +32·3°
1835 » 20:de » +27·3°
1836 » 8:de » +25°
1838 » 1:ste » +27·7°
1843 » 13:de » +27·2°
1845 » 5:te » +29·4°
1847 » 18:de » +24·4°
1851 » 2:dre » +29·2°
1852 » 10:de » +30°
1853 » 24:de » +27°
1854 » 8:de » +28°
1855 » 30:de » +30°
1856 » 26:te » +25·4°
1858 » 21:ste » +30·6°
1860 » 19:de » +27·7°
1863 » 11:te » +28°

Summa under 65 år.

Juni månad.

1762 d. 12:te med +31°
1763 » 26:te**) » +28°
1765 » 5:te » +26°
1771 d. 25:te med +28°
1774 » 18:de » +28°
1782 » 20:de » +25°
1786 » 22:dre » +29°
1789 » 15:de » +30°
1796 » 27:de » +25°
1798 » 24:de » +30°
1810 » 27:de » +28·5°
1820 » 27:de » +27°
1822 » 28:e **) » +27°
1823 » 13:de » +28·7°
1824 » 26:te » +29·2°
1827 » 18:de » +25·5°
1829 » 24:de » +29·5°
1837 » 24:de » +27·3°
1839 » 24:de » +29·5°
1840 » 9:de » +24·3°
1842 » 9:de » +26·6°
1848 » 20:de » +25·3°
1861 » 15:de » +30·2°

Summa under 23 år.

Augusti månad.

1758 d. 26 *) med +29°
1767 » 8:de » +31°
1770 » 9:de » +27°
1779 » 10:de » +28°
1781 » 12:te » +31°
1790 » 9:de » +23°
1791 » 4:de » +28°
1800 » 14:de » +31°
1802 » 11:te » +28°
1807 » 1:ste » +33°
1813 » 1:ste » +28°
1815 » 28:de » +26°
1819 » 1:ste » +31°

*) Både i Juli och Augusti. **) Både i Juni och Juli månader.

1831 d. 4:de med +29·5°
1832 » 11:te » +33·3°
1846 » 7:de » +31°
1849 » 7:de » +23·3°
1850 » 15:de » +29·6°
1857 » 12:te » +29·5°

1859 d. 19:de med +27·4°
1862 » 22:dre » +24°

Summa under 21 år.

Maj månad.

1777 d. 28:de med +27°

1806 d. 21:ste med +28°
1841 » 30:de » +27·2°

Summa under 3 år.

September månad.

1844 d. 6:te med +22°

Under samma 110 år har **lägsta lufttemperaturen för enskildt år** iakttagits i:

Januari månad.

1754 d. 28:de med —23°
1756 » 18:de » —12°
1757 » 15:de » —19°
1759 » 2:dre » —20°
1760 » 7:de » —29°
1764 » 3:dje » —16°
1767 » 21:ste » —22°
1768 » 2:dre » —21·5°
1774 » 17:de » —23°
1775 » 25:te » —19°
1776 » 27:de » —22°
1778 » 26:te » —19°
1779 » 22:dre » —10°
1780 » 12:te » —18°
1781 » 24:de » —18°
1783 » 19:de » —19°
1784 » 30:de » —24°
1787 » 27:de » —11°
1789 » 12:te » —24°
1797 » 18:de » —15°
1798 » 8:de » —17°
1801 » 28:de » —21°
1802 » 14:de » —25°
1807 » 21:ste » —20°
1809 » 27:de » —31°
1811 » 7:de » —16°
1814 » 20:de » —32°
1818 » 1:ste » —17°
1820 » 17:de » —21°
1822 » 17:de » — 9·7°
1826 » 14:de » —18·7°
1830 » 31:ste » —18·8°

1831 d. 28:de med —21°
1832 » 15:de » —10°
1834 » 6:te » —15·8°
1836 » 2:dre » —20°
1838 » 31:ste » —23·8°
1840 » 9:de » —16·5°
1841 » 21:ste » —24°
1848 » 29:de » —14°
1849 » 9:de » —16°
1850 » 27:de » —25°
1854 » 8:de » —22°
1856 » 11:te » —22°
1857 » 7:de » —14·9°
1861 » 13:de » —23·5°
1862 » 18:de » —21·6°

Summa under 47 år.

Februari månad.

1755 d. 6:te med —19°
1761 » 12:te » —18·5°
1766 » 7:de » —16·5°
1769 » 1:ste » —17·5°
1771 » 7:de » —21·5°
1772 » 14:de » —26·5°
1773 » 2:dre » —14°
1777 » 19:de » —21°
1782 » 15:de » —23°
1785 » 27:de » —27°
1791 » 5:te » — 9°
1793 » 8:de » —13°
1796 » 11:te » —17°
1799 » 14:de » —29°
1800 » 27:de » —25°

1803 d. 9:de med —24°
1804 » 7:de » —25°
1805 » 7:de » —30°
1808 » 29:de » —26°
1810 » 20:de » —17°
1813 » 3:dje » —19°
1816 » 9:de » —23°
1823 » 7:de » —19·7°
1825 » 7:de » —12°
1827 » 17:de » —20·8°
1828 » 21:ste » —21·2°
1829 » 23, 24 » —20°
1833 » 2:dre » —15·8°
1839 » 4:de » —19·3°
1843 » 18:de » —15°
1844 » 22:dre » —25°
1846 » 15:de » —16°
1847 » 14:de » —20°
1852 » 12:te » —17·2°
1855 » 14:de » — 23°
1860 » 11:te » —22°

Summa under 36 år.

Mars månad.

1758 d. 22, 27 med —16°
1762 » 30:de » —18°
1763 » 27:de » —21°
1765 » 22:dre » —16°
1770 » 16:de » —23°
1786 » 5:te » —22°
1788 » 3:dje » —23°
1790 » 5:te » —11°
1792 » 7:de » —25°

1795	d. 14:de	med —24°	1837	d. 22:dre	med —14·5°
1806	» 5:te	» — 20°	1845	» 14:de	» — 22°
1812	» 30:de	» —15·5°	1851	» 2:dre	» 15°
1815	» 20:de	» —15°	1853	» 16:de	» 23·5°
1817	» 11:te	» —16°	1858	» 2:dre	» 16·9
1819	» 13:de	» — 9·5°	1863	» 10:de	» 14°
1821	» 5:te	» —25°			
1824	» 4:de	» —10°		Summa under 23 år.	

December månad.

1794	d. 31:ste	med —16°
1835	» 26:te	» —17·5°
1859	» 17:de	» — 18·2°

Summa under 3 år.

November månad.

1842	d. 22:dre	med —14°

Anm. Professor Lindhagen, som benäget meddelat temperatur-iakttagelserna från Stockholms Observatorium för åren 1800—1861, sidd. 8—10, har upplyst, att från medlet af 1828 intill 1859 års början maximi- och minimi-thermometrar ej begagnats, hvadan förestående temperaturer för sistnämnde årsföljd endast utgöra de vid reguliera observationstiderna iakttagna.

Högsta observerade temperaturen har alltså under **ett** år, 1844, af de 110 ej öfverstigit + 22°, under 2 år stadnat vid 23°, under 5 vid 24°, under 8 vid 25°, under 6 vid 26°, under 16 vid 27°, under 18 vid 28°, under 18 vid 29°, under 16 vid 30°, under 9 vid 31°, under 3 vid 32°, under 5 vid 33° och uppgått under 1 år till 34°, under 1 till 35° och under **ett** till 36°, nemligen år 1811 den 3 Juli.

Under samma tiderymd har temperaturen **ett** år, 1791, ej observerats **lägre** än — 9°, 20 år ej lägre än intill och med — 15°, 42 år ej lägre än intill och med — 20°, 39 år ned till — 25°, ett år — 26°, 2 år — 27°, 2 år — 29°, samt ett år — 30°, ett — 31° och **ett** år — 32°, nemligen år 1814 den 20 Januari.

Till jemförelse med efterföljande utförligare redogörelse för **medeltemperaturen** under detta århundradet, torde från **senare hälften af det förra århundradet** här böra tilläggas några upplysningar. Medeltemperaturen var, 1758—1777, i Juli månad + 17·85°, i Augusti + 16·48°, i Juni + 15·73°, i September + 11·70°, i Maj + 9·39°, i Oktober + 5·93°, i April + 3·66°, i November + 1·58°, i December — 1·99°, i Mars — 2·26°, i Februari — 3·81°, och i Januari — 5·18°; för hela året 1758 + 4·6°, 1759 + 6·1°, 1760 + 5·2°, 1761 + 6·4°, 1762 + 5·8°, 1763 + 4·9°, 1764 + 6·4°, 1765 + 5·9°, 1766 + 6·6°, 1767 + 5·2°, 1768 + 5·2°, 1769 + 5·4°, 1770 + 5·7°, 1771 + 4·7°, 1772 + 5·1°, 1773 + 7·4°, 1774 + 5·2°, 1775 + 7·7°, 1776 + 6·3°, 1777 + 5·4°, 1778 + 5·7°, 1779 och 1780 + 5·8°, 1781 + 6·6°, 1782 + 4·9°, 1783 + 7·0°, 1784 + 4·4°, 1785 + 4·6°, 1786 + 4·4°, 1787 + 5·8°, 1788 + 4·7°, 1789 + 7·0°, 1790 + 6·4°, 1791 + 7·6°, 1792 + 6·0°, 1793 + 6·5°, 1794 + 7·8°, 1795 + 4·9°, 1796 + 6·4°, 1797 + 6·8°, 1798 + 7·0°, 1799 + 4·1° och för hela tiden 1758—1799 + 5·89°.

Luftens medel-temperatur i Stockholm för hvarje månad och år under innevarande århundrade *).

År.	Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.	Året.
1800	— 6·08°	— 6·88°	— 6·07°	+ 4·83°	+ 8·81°	+11·17°	+14·83°	+15·56°	+10·07°	+ 7·44°	+ 3·64°	+ 0·38°	+ 4·80°
1801	— 4·09	— 4·23	0·00	+ 5·16	+11·73	+12·24	+18·14	+13·20	+10·08	+ 6·95	+ 2·54	— 3·58	+ 5·67
1802	— 7·61	— 2·01	+ 2·40	+ 5·64	+ 6·89	+12·05	+14·46	+16·35	+10·48	+ 8·90	+ 0·21	— 2·59	+ 5·43
1803	— 8·65	— 6·88	— 0·98	+ 7·47	+ 9·45	+13·41	+17·53	+17·08	+10·32	+ 4·93	— 0·45	— 6·48	+ 4·73
1804	— 4·59	— 7·93	— 4·89	+ 2·11	+ 9·48	+14·11	+19·00	+16·12	+13·32	+ 7·75	— 1·14	— 7·60	+ 4·64
1805	— 5·64	— 8·13	— 2·37	+ 3·86	+ 6·20	+10·87	+17·20	+16·01	+12·44	+ 2·44	+ 0·08	— 3·36	+ 4·13
1806	— 2·47	— 3·95	— 3·73	+ 0·60	+ 8·08	+10·95	+15·00	+16·46	+14·01	+ 6·28	+ 1·68	+ 0·43	+ 5·27
1807	— 4·15	— 2·14	— 2·16	+ 1·72	+ 7·70	+13·55	+18·08	+18·89	+10·11	+ 5·00	+ 1·46	— 1·32	+ 5·48
1808	— 1·90	— 6·90	— 4·05	+ 0·03	+10·02	+14·75	+17·35	+17·01	+13·08	+ 8·53	+ 1·06	— 5·72	+ 5·27
1809	—11·94	— 8·08	— 4·02	— 0·47	+10·74	+13·61	+17·11	+17·88	+12·85	+ 6·23	— 0·20	+ 1·95	+ 4·63
1810	— 1·98	— 3·58	— 4·18	— 0·01	+ 6·76	+13·23	+17·59	+16·77	+12·93	+ 5·40	+ 0·73	— 2·86	+ 5·06
1811	— 3·99	— 3·44	+ 2·33	+ 2·06	+12·24	+16·76	+19·32	+15·90	+11·61	+ 5·31	+ 1·65	— 1·03	+ 6·64
1812	— 4·31	— 2·33	— 4·99	— 1·25	+ 5·85	+13·24	+14·00	+16·17	+ 9·08	+ 8·47	+ 0·15	— 6·46	+ 3·97
1813	— 3·70	— 0·73	+ 0·37	+ 3·86	+ 7·34	+12·02	+16·61	+15·52	+12·66	+ 3·70	+ 2·85	— 1·85	+ 5·72
1814	—14·13	— 8·40	— 2·70	+ 4·97	+ 6·30	+11·58	+18·85	+16·23	+15·00	+ 5·79	+ 3·28	— 1·22	+ 4·75
1815	— 3·37	— 2·22	— 0·04	+ 5·11	+ 8·30	+11·53	+15·29	+16·19	+11·11	+ 7·65	+ 2·39	— 2·72	+ 5·76
1816	— 3·21	— 7·46	— 3·15	+ 2·66	+ 6·17	+14·95	+18·65	+14·52	+11·67	+ 5·37	+ 0·51	— 1·00	+ 4·97
1817	+ 0·78	— 0·25	— 2·46	+ 2·72	+10·81	+14·44	+17·50	+15·19	+12·60	+ 4·70	+ 1·61	— 7·89	+ 5·81
1818	— 2·90	— 2·20	+ 0·47	+ 0·84	+ 8·01	+15·26	+20·92	+14·39	+11·97	+ 8·16	+ 3·66	+ 2·05	+ 6·72
1819	+ 1·31	— 1·08	+ 0·06	+ 3·70	+10·40	+17·22	+20·43	+20·53	+14·62	+ 6·21	— 0·54	— 4·04	+ 7·40
1820	— 8·40	— 2·55	— 1·88	+ 4·72	+10·44	+14·88	+16·90	+16·06	+12·21	+ 7·36	+ 1·05	— 4·19	+ 5·60

*) Jemförda med andra uppgifter om medeltemperaturen intill 1828 förete de ofvanstående flera skiljaktigheter. Dessa, till en del beroende af tryckfel eller beräkningssätt, äro dock i allmänhet utan inflytelse för den tiderymd, då bristande noggrannhet af sjelfva thermometrarne möjligen utöfvade en vida mer störande inverkan.

År.	Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.	Året.
1821	— 3·97°	— 2·82°	— 2·76°	+ 5·57°	+ 9·46°	+11·87°	+15·09°	+14·98°	+13·00°	+10·70°	+ 3·50°	+ 2·07°	+ 6·39°
1822	— 1·31	+ 2·98	+ 4·61	+ 6·39	+12·31	+15·50	+17·15	+16·80	+11·77	+ 8·93	+ 5·36	+ 0·43	+ 8·41
1823	— 5·60	— 4·67	+ 0·45	+ 2·28	+ 9·06	+16·11	+17·09	+17·12	+11·94	+ 9·32	+ 3·49	+ 1·33	+ 6·48
1824	+ 1·71	+ 0·47	— 0·07	+ 5·42	+ 9·53	+15·17	+17·48	+16·85	+15·33	+ 5·74	+ 2·37	— 0·80	+ 7·43
1825	— 0·18	— 2·56	— 0·44	+ 2·16	+ 8·62	+14·82	+16·24	+15·70	+11·37	+ 7·23	+ 2·18	+ 0·14	+ 6·27
1826	— 5·51	+ 0·34	+ 0·92	+ 2·79	+10·44	+17·88	+21·25	+18·35	+12·16	+ 8·30	+ 1·90	— 0·05	+ 7·39
1827	— 5·12	— 6·90	— 1·67	+ 4·83	+10·98	+17·01	+15·89	+14·75	+13·32	+ 6·63	— 0·59	+ 2·00	+ 5·94
1828	— 4·55	— 5·01	— 1·82	+ 2·60	+ 8·94	+16·37	+18·65	+16·13	+10·43	+ 7·38	+ 1·79	— 3·77	+ 5·63
1829	— 4·91	— 9·93	— 4·73	— 1·25	+ 8·93	+16·12	+16·55	+13·80	+10·95	+ 4·44	— 2·88	— 5·44	+ 3·56
1830	— 5·47	— 7·11	+ 0·26	+ 3·13	+ 6·54	+13·57	+17·72	+16·59	+ 7·86	+ 6·30	+ 3·11	— 2·94	+ 5·04
1831	— 8·31	— 3·61	— 4·04	+ 4·00	+ 8·58	+15·15	+18·81	+16·14	+10·17	+ 8·76	+ 0·92	— 0·22	+ 5·58
1832	— 1·96	— 0·78	+ 0·53	+ 4·43	+ 6·26	+12·84	+11·98	+14·54	+ 9·38	+ 7·80	+ 1·81	+ 0·14	+ 5·60
1833	— 2·62	— 1·70	— 2·49	+ 1·39	+11·68	+15·03	+15·97	+12·19	+12·00	+ 8·67	+ 2·64	— 1·85	+ 5·95
1834	— 3·58	+ 0·33	+ 0·94	+ 3·80	+ 9·63	+14·61	+19·97	+16·21	+11·13	+ 6·43	+ 0·77	— 1·09	+ 6·64
1835	— 1·58	— 0·08	— 0·36	+ 3·36	+ 6·11	+15·92	+16·66	+13·35	+12·78	+ 7·08	— 0·50	— 2·69	+ 5·86
1836	— 3·95	— 2·69	+ 1·69	+ 2·68	+ 7·05	+13·95	+15·38	+13·62	+ 8·74	+ 6·71	+ 0·13	— 2·81	+ 5·07
1837	— 5·06	— 1·16	— 4·01	+ 0·66	+ 7·68	+13·10	+14·65	+15·80	+10·05	+ 6·76	+ 2·42	— 1·63	+ 4·97
1838	— 7·67	—11·55	— 4·22	— 0·31	+ 8·00	+15·13	+16·68	+14·27	+12·98	+ 4·93	+ 0·35	— 0·88	+ 4·07
1839	— 4·01	— 3·28	— 6·08	+ 0·12	+11·27	+15·06	+18·23	+15·43	+12·25	+ 7·56	+ 1·36	— 3·11	+ 5·45
1840	— 3·47	— 2·89	— 1·80	+ 5·19	+ 6·75	+14·97	+15·39	+15·51	+12·33	+ 4·70	+ 1·82	— 3·75	+ 5·41
1841	— 6·32	— 6·21	+ 0·03	+ 4·05	+12·16	+14·43	+14·73	+15·57	+10·74	+ 6·42	+ 0·84	+ 1·94	+ 5·78
1842	— 2·09	+ 0·61	+ 0·18	+ 3·22	+11·25	+14·35	+15·02	+18·73	+10·43	+ 5·32	— 0·88	+ 2·41	+ 6·59
1843	— 0·35	— 3·23	— 2·14	+ 1·11	+ 6·51	+13·07	+17·26	+18·65	+11·11	+ 5·15	+ 1·92	+ 1·49	+ 5·94
1844	— 4·88	—10·72	— 4·15	+ 4·41	+10·87	+13·09	+14·20	+14·63	+11·66	+ 6·29	+ 0·24	— 3·80	+ 4·37
1845	— 0·28	— 8·80	— 5·83	+ 2·98	+ 7·27	+15·22	+17·57	+16·19	+11·16	+ 4·73	+ 3·23	— 1·80	+ 5·13
1846	— 3·39	— 4·37	+ 1·59	+ 3·06	+ 7·50	+14·74	+18·40	+20·90	+12·70	+10·84	+ 3·01	— 5·86	+ 6·59

År.	Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.	Året.
1847.	— 3·85°	— 5·54°	— 1·15°	+ 0·10°	+ 7·27°	+14·70°	+16·07°	+17·67°	+11·68°	+ 5·11°	+ 5·13°	+ 0·22°	+ 5·68°
1848.....	— 6·50	— 2·39	— 0·12	+ 4·04	+11·31	+15·59	+17·05	+14·34	+11·21	+ 6·74	— 0·74	— 1·30	+ 5·79
1849.....	— 5·83	— 1·57	— 1·62	+ 1·95	+ 9·91	+13·13	+16·03	+15·68	+11·35	+ 5·18	+ 1·18	— 2·93	+ 5·20
1850.....	— 8·50	— 1·54	— 3·79	+ 2·64	+10·90	+16·43	+17·96	+17·33	+10·63	+ 4·69	— 0·46	+ 0·14	+ 5·57
1851.....	— 1·65	— 1·98	— 3·33	+ 3·95	+ 7·73	+14·52	+16·67	+15·17	+11·33	+ 8·43	+ 2·23	+ 0·45	+ 6·13
1852.....	— 1·46	— 4·20	— 1·20	+ 0·64	+11·08	+16·13	+19·94	+17·90	+12·67	+ 3·28	— 0·43	— 0·23	+ 6·18
1853.....	— 0·17	— 6·93	— 7·31	+ 0·20	+10·15	+17·15	+19·08	+15·27	+12·43	+ 7·12	+ 2·77	— 1·85	+ 5·66
1854.....	— 4·25	— 3·33	+ 1·16	+ 4·69	+11·27	+15·31	+19·80	+18·59	+11·88	+ 7·05	— 0·43	— 2·24	+ 6·62
1855.....	— 5·44	—10·82	— 3·28	+ 2·69	+ 8·19	+15·82	+21·57	+15·59	+10·89	+ 8·03	+ 1·63	— 5·21	+ 4·97
1856.....	— 3·97	— 5·60	— 2·19	+ 4·10	+ 7·17	+14·45	+16·59	+12·92	+10·97	+ 7·97	— 2·71	— 2·35	+ 4·81
1857.....	— 5·82	— 0·77	— 0·69	+ 2·09	+ 9·93	+14·17	+17·07	+19·40	+12·96	+ 9·32	+ 2·70	+ 2·77	+ 6·98
1858.....	— 1·37	— 2·86	+ 0·01	+ 3·71	+ 9·76	+16·86	+20·05	+19·13	+14·98	+ 7·16	— 1·37	— 0·68	+ 7·18
1859.....	+ 0·23	+ 0·12	+ 0·68	+ 2·10	+ 9·38	+15·63	+16·95	+16·63	+11·44	+ 5·76	+ 1·95	— 3·18	+ 6·52
1860.....	— 1·90	— 6·27	— 2·75	+ 3·18	+ 7·35	+14·12	+16·37	+14·98	+11·25	+ 5·42	+ 0·97	— 5·30	+ 4·82
1861.....	— 8·78	— 1·31	— 0·20	+ 1·75	+ 5·76	+15·63	+17·97	+15·09	+ 9·80	+ 8·05	+ 0·50	+ 0·11	+ 5·41
1862.....	— 7·11	— 6·64	— 4·09	+ 3·51	+11·31	+13·92	+14·84	+14·36	+11·60	+ 7·67	+ 2·92	— 1·81	+ 5·10
1863.....	+ 0·94	+ 1·03	+ 0·04	+ 4·41	+ 8·60	+15·67	+15·19	+15·72	+12·23	+ 8·77	+ 3·61	— 0·48	+ 7·17
Medeltal:													
1800–1863	— 4·08	— 3·86	— 1·68	+ 2·88	+ 8·94	+14·47	+17·16	+16·09	+11·71	+ 6·74	+ 1·34	— 1·77	+ 5·68
1800–1814	— 5·68	— 5·04	— 2·34	+ 2·71	+ 8·51	+12·90	+17·00	+16·34	+11·87	+ 6·21	+ 1·17	— 2·75	+ 5·08
1815–1829	— 3·02	— 2·92	— 0·83	+ 3·37	+ 9·49	+15·28	+17·67	+16·09	+12·30	+ 7·21	+ 1·72	— 1·46	+ 6·25
1830–1844	— 4·09	— 3·60	— 1·71	+ 2·75	+ 8·69	+14·28	+16·18	+15·42	+10·91	+ 6·59	+ 1·13	— 1·25	+ 5·49
1845–1859	— 3·48	— 4·04	— 1·80	+ 2·60	+ 9·25	+15·32	+18·05	+16·85	+11·89	+ 6·76	+ 1·18	— 1·60	+ 5·93
1860–1863	— 4·21	— 3·30	— 1·75	+ 3·21	+ 8·26	+14·84	+16·09	+15·04	+11·22	+ 7·48	+ 2·00	— 1·87	+ 5·63

Enligt föregående öfversigt för 64 år har **högsta medeltemperaturen för månad** inträffat i:

Juli månad.

1801	med	+18·14°
1803	»	+17·53°
1804	»	+19·00°
1805	»	+17·20°
1808	»	+17·35°
1810	»	+17·59°
1811	»	+19·32°
1813	»	+16·61°
1814	»	+18·85°
1816	»	+18·65°
1817	»	+17·50°
1818	»	+20·92°
1820	»	+16·90°
1821	»	+15·09°
1822	»	+17·15°
1824	»	+17·48°
1825	»	+16·24°
1826	»	+21·25°
1828	»	+18·65°
1829	»	+16·55°
1830	»	+17·72°
1831	»	+18·81°
1833	»	+15·97°
1834	med	+19·97°
1835	»	+16·66°
1836	»	+15·38°
1838	»	+16·68°
1839	»	+18·23°
1845	»	+17·57°
1848	»	+17·05°
1849	»	+16·03°
1850	»	+17·96°
1851	»	+16·67°
1852	»	+19·94°
1853	»	+19·08°
1854	»	+19·80°
1855	»	+21·57°
1856	»	+16·59°
1858	»	+20·05°
1859	»	+16·95°
1860	»	+16·37°
1861	»	+17·97°
1862	»	+14·84°

Summa under 43 år.

Augusti månad.

1800	med	+15·56°
1802	med	+16·35°
1806	»	+16·46°
1807	»	+18·89°
1809	»	+17·88°
1812	»	+16·17°
1815	»	+16·19°
1819	»	+20·53°
1823	»	+17·12°
1832	»	+14·54°
1837	»	+15·80°
1840	»	+15·51°
1841	»	+15·57°
1842	»	+18·73°
1843	»	+18·65°
1844	»	+14·63°
1846	»	+20·90°
1847	»	+17·67°
1857	»	+19·40°
1863	»	+15·72°

Summa under 20 år.

Juni månad.

1827	med	+17·01°

Den **varmaste månaden** under detta århundradet har alltså varit Juli 1855 med en medeltemperatur af + 21·57°.

Under samma 64-åriga tiderymd har medeltemperaturen varit **lägst** i:

Januari månad.

1802	med	— 7·61°
1803	»	— 8·65°
1807	»	— 4·15°
1809	»	—11·94°
1811	»	— 3·99°
1813	»	— 3·70°
1814	»	—14·13°
1815	»	— 3·37°
1818	»	— 2·90°
1820	»	— 8·40°
1821	med	— 3·97°
1822	»	— 1·31°
1823	»	— 5·60°
1826	»	— 5·51°
1831	»	— 8·31°
1832	»	— 1·96°
1833	»	— 2·62°
1834	»	— 3·58°
1836	»	— 3·95°
1837	»	— 5·06°
1841	med	— 6·32°
1842	»	— 2·09°
1848	»	— 6·50°
1849	»	— 5·83°
1850	»	— 8·50°
1854	»	— 4·25°
1857	»	— 5·82°
1861	»	— 8·78°
1862	»	— 7·11°

Summa under 29 år.

Februari månad.

1800	med	— 6·88°
1801	»	— 4·23°
1804	»	— 7·93°
1805	»	— 8·13°
1806	»	— 3·95°
1808	»	— 6·90°
1816	»	— 7·46°
1825	»	— 2·56°
1827	»	— 6·90°
1828	»	— 5·01°
1829	»	— 9·93°
1830	»	— 7·11°
1838	»	—11·55°
1843	»	— 3·23°
1844	med	—10·72°
1845	»	— 8·80°
1847	»	— 5·54°
1852	»	— 4·20°
1855	»	—10·82°
1856	»	— 5·60°
1858	»	— 2·86°
1860	»	— 6·27°

Summa under 22 år.

December månad.

1812	med	— 6·46°
1817	»	— 7·89°
1819	»	— 4·04°
1824	med	— 0·80°
1835	»	— 2·69°
1840	»	— 3·75°
1846	»	— 5·86°
1859	»	— 3·18°
1863	»	— 0·48°

Summa under 9 år.

Mars månad.

1810	med	— 4·18°
1839	»	— 6·08°
1851	»	— 3·33°
1853	»	— 7·31°

Summa under 4 år.

Den **kallaste månaden** under århundradet har alltså varit Januari 1814 med en medeltemperatur af — 14·13°.

Medeltemperaturen för månad har under detta århundradet till och med år 1863 hållit sig mer eller mindre lågt **under** fryspunkten: ett år (1829) i 6 månader, 10 år i 5 månader, 24 år i 4 månader, 18 år i 3 månader, 8 år (1818, 1823, 1824, 1826, 1832, 1834, 1841 och 1842) i blott 2 månader, och 3 år (1822, 1859 och 1863) under blott en månad af året. I medeltal för hela tiden står 8 månaders medeltemperatur **öfver,** 4 månaders **under** fryspunkten.

Efter sista 64 årens iakttagelser hafva **månaderna** i afseende på **medeltemperaturen** från den högsta till den lägsta följande **ordning,** nemligen: Juli (+ 17·16°), Augusti (+ 16·09°), Juni (+ 14·47°), September (+ 11·71°), Maj (+ 8·94°), Oktober (+ 6·74°), April (+ 2·88°), November (+ 1·34°), Mars (— 1·68°), December (— 1·77°), Februari (— 3·86°) och Januari (— 4·08°). Betraktar man medeltalen för hvardera af de 5 perioder (4 15-åriga, en blott 4-årig), hvilka å sidan 10 här ofvan finnas utförda, så visar sig, att emellan 1830 och 1859 Mars månad, kallare än December, intagit 10:de rummet i stället för det 9:de i ordningsföljden, och att likaledes mellan 1845 och 1859 Februari månad, såsom kallare än Januari, intagit rummet efter denna.

Medeltemperaturen för **år,** utgörande för samtliga 64 åren + 5·68, har vexlat emellan lägsta + 3·56° år 1829 och högsta + 8·41° år 1822.

Vida åskådligare och ändamålsenligare, än genom medeltemperaturen för hela månader, ådagalägges dock temperaturförhållandet genom medeltal för kortare tid. Då vi äga en beräkning af medeltemperaturen för **femdags**perioder under de 30 åren 1821—1850, så meddelas denna här såsom den bästa upplysning öfver **lufttemperaturens**

gång, åtföljd af uppgift öfver **herrskande vindrigtning** och förhållandet mellan **klara** och **mulna** dagar under samma tiderymd *).

	Dagar.	Medeltemperatur.	Herrskande vindrigtning.	Antal mulna dagar mot *en* klar.
Januari	1:ste —5:te	— 3·950°	S. SV, **V,** NV	omkring 2·6.
»	6:te —10:de	— 4·561°	SV, **V,** NV, N	» 2·3.
»	11:te —15:de	— 4·167°	= (**V**)	» 2·0.
»	16:de—20:de	— 3·833°	= (**V**)	» 2·6.
»	21:ste—25:te	— 3·438°	= (**SV**)	» 3·0.
»	26:te —31:ste	— 4·052°	S, SV, **V,** NV	» 2·3.
Februari	1:ste —5:te	— 3·922°	**SV, V,** NV, N	» 2·4.
»	6:te —10:de	— 3·441°	S, SV, **V,** NV	» 1·9.
»	11:te —15:de	— 2·823°	= (**SV**)	» 2·0.
»	16:de—20:de	— 3·230°	= (**V**)	» 1·8.
»	21:ste—25:te	— 4·405°	SV, **V,** NV, N	» 1·6.
»	26:te —29:de	— 3·111°	= (**V**)	» 2·2.
Mars	1:ste —5:te	— 2·313°	= (**V**)	» 2·3.
»	6:te —10:de	— 1·819°	S, **SV,** V, NV	» 2·0.
»	11:te —15:de	— 1·859°	= (**V**)	» 1·7.
»	16:de—20:de	— 1·145°	**SV,** V, NV, N	» 2·1.
»	21:ste—25:te	— 1·224°	N, NO, O, SO	» 1·5.
»	26:te —31:ste	— 0·251°	SV, **V,** NV, N	» 1·2.
April	1:ste —5:te	— 0·121°	NV, N, NO, O	» 1·9.
»	6:te —10:de	+ 1·018°	N, **NO,** O, SO	» 1·1.
»	11:te —15:de	+ 2·399°	= (**NO**)	» 1·2.
»	16:de—20:de	+ 3·611°	**O,** SO, S, SV	» 1·1.
»	21:ste—25:te	+ 4·859°	N, NO, O, SO	» 1·1.
»	26:te —30:de	+ 5·774°	= (**NO**)	» 1·4.
Maj	1:ste —5:te	+ 6·920°	= (**NO**)	» 1·0.
»	6:te —10:de	+ 7·325°	= (**N**)	» 1·0.
»	11:te —15:de	+ 7·276°	= (**NO**)	» 1·2.
»	16:de—20:de	+ 9·771°	= (**N**)	» 0·9.
»	21:ste—25:te	+10·951°	NO, **O,** SO, S	» 0·7.
»	26:te —31:ste	+11·978°	**SV,** V, NV, N	» 0·9.
Juni	1:ste —5:te	+13·007°	SO, S, **SV,** V	» 0·8.

*) Denna beräkning är utförd och offentliggjord af Hr P. A. Siljeström i »Afhandl. och uppsatser i fysiska och filosofiska ämnen. 2:dra häftet 1857.» Mångfalden af vindrigtningar har Hr Siljeström med hänsigt till NO- och SV-passaderna sammanfört i 2 hufvudgrupper: den ena N, NO, O, SO, den andra: S, SV, V, NV, för att få största och minsta summorna af 4 närgränsande vindar. Då maximum fallit på andra närliggande vindgrupper, är detta och angifvet, likasom här ofvan genom stilen antydes, hvilken bland gruppens särskilda vindrigtningar varit den herrskande. Tecknet = antyder samma vindgrupp som å föregående rad. Hr Siljeströms beräkning af antalet klara, halfklara och mulna dagar är här så begagnad, att de halfklara dagarna räknats till hälften som klara, till andra hälften som mulna, hvarefter tagits proportionen mellan dessa båda sistnämnda.

Medeltemperatur, vind och väderlek för femdagsperioder.

	Dagar.	Medeltemperatur.	Herrskande vindrigtning.	Antal mulna dagar mot *en* klar.
Juni	6:te —10:de	+14·369°	O, SO, S, **SV**	omkring 0·8.
»	11:te —15:de	+14·941°	SO, S, SV, **V**	» 0·8.
»	16:de—20:de	+15·143°	= **(S)**	» 0·9.
»	21:ste—25:te	+15·775°	= **(SV)**	» 0·9.
»	26:te —30:de	+15·796°	= **(SV)**	» 1·1.
Juli	1:ste —5:te	+16·173°	SV, **V**, NV, N	» 1·1.
»	6:te —10:de	+17·231°	SO, S, SV, **V**	» 0·8.
»	11:te —15:de	+16·811°	S, SV, **V**, NV	» 1·1.
»	16:de—20:de	+16·510°	= **(SV)**	» 1·0.
»	21:ste—25:te	+16·580°	SO, S, **SV**, V	» 1·1.
»	26:te —31:ste	+17·069°	= **(SV)**	» 1·1.
Augusti	1:ste —5:te	+17·218°	= **(SV)**	» 0·9.
»	6:te —10:de	+16·706°	= **(SV)**	» 1·1.
»	11:te —15:de	+16·387°	= **(SV)**	» 1·0.
»	16:de—20:de	+16·089°	= **(SV)**	» 1·1.
»	21:ste—25:te	+15·166°	= **(S)**	» 1·0.
»	26:te —31:ste	+14·572°	= **(SV)**	» 0·9.
September	1:ste —5:te	+13·612°	S, SV, **V**, NV	» 1·0.
»	6:te —10:de	+12·719°	= **(SV)**	» 1·1.
»	11:te —15:de	+12·037°	= **(SV)**	» 1·3.
»	16:de—20:de	+11·283°	= **(SV)**	» 1·4.
»	21:ste—25:te	+10·160°	SV, V, NV, N	» 1·6.
»	26:te —30:de	+ 9·410°	SO, S, **SV**, V	» 1·4.
Oktober	1:ste —5:te	+ 9·048°	S, **SV**, V, NV	» 1·6.
»	6:te —10:de	+ 8·483°	= **(SV)**	» 1·9.
»	11:te —15:de	+ 6·979°	= **(SV)**	» 1·7.
»	16:de—20:de	+ 6·028°	**SV**, V, NV, N	» 1·9.
»	21:ste—25:te	+ 5·893°	SO, S, **SV**, V	» 2·2.
»	26:te —31:ste	+ 4·740°	S, **SV**, V, NV	» 2·4.
November	1:ste —5:te	+ 3·426°	SO, S, **SV**, V	» 2·5.
»	6:te —10:de	+ 2·598°	S, **SV**, V, NV	» 2·3.
»	11:te —15:de	+ 1·658°	SV, V, **NV**, N	» 3·0.
»	16:de—20:de	+ 0·626°	= **(V)**	» 2·7.
»	21:ste—25:te	+ 0·651°	= **(SV)**	» 2·6.
»	26:te —30:de	+ 0·300°	SO, S, **SV**, V	» 2·8.
December	1:ste —5:te	+ 0·755°	= **SV**	» 3·4.
»	6:te —10:de	— 0·359°	**SV**, V, NV, N	» 2·6.
»	11:te —15:de	— 0·873°	S, SV, **V**, NV	» 2·3.
»	16:de—20:de	— 1·247°	SV, **V**, NV, N	» 2·5.
»	21:ste—25:te	— 2·612°	S, **SV**, V, NV	» 2·3.
»	26:te —31:ste	— 2·209°	**SV**, **V**, **NV**, N	» 3·0.

Temperaturen af de betydliga **vattendrag**, som omgifva och genomflyta Stockholm, utöfvar säkert en stor inflytelse på stadens klimat. Öfver Saltsjöns temperatur saknas uppgifter; öfver Mälarens hafva

Mälarevattnets och luftens temperaturer jemförda.

		Juni månad.			Juli månad.			Augusti månad.			September månad.		
		Högsta.	Lägsta.	Medel-tempe-ratur.	Högsta.	Lägsta.	Medel-tempe-ratur.	Högsta.	Lägsta.	Medel-tempe-ratur.	Högsta.	Lägsta.	Medel-tempe-ratur.
1857	vattnet.	+17·5°	+10°	+13·3°	+20°	+17·5°	+19°	+24°	+19·5°	+20·9°	+19·5°	+11°	+16·3°
	luften..	+27°	+ 6·2°	+14·17°	+24°	+12°	+17·07°	+29·5°	+11·9°	+19·4°	+25°	+ 2°	+12·96°
1858	vattnet.	+18·5°	+12°	+16·1°	+23·5°	+18°	+20·6°	+23°	+19·5°	+21·4°	+19·5°	+11·5°	+16·6°
	luften.	+27°	+ 7·9°	+16·86°	+30·6°	+12·2°	+20·05°	+29°	+11·6°	+19·13°	+22·4°	+ 5·5°	+14·98°
1859	vattnet.	+21°	+12°	+16·8°	+21°	+18°	+20·4°	+21°	+18°	+19·5°	+20°	+14°	+16·3°
	luften..	+27°	+ 3·5°	+15·63°	+26·5°	+ 8·2°	+16·95°	+27·4°	+ 8·9°	+16·63°	+24°	+ 2·2°	+11·44°
1860	vattnet.	+16°	?	?	+19·5°	+16°	+17·7°	+20°	+17°	+18·8°	+17°	+13°	+15·5°
	luften..	+25·1°	+ 4·9°	+14·12°	+27·7°	+ 7°	+16·37°	+23°	+ 8·5°	+14·98°	+20·2°	+ 1·2°	+11·25°
1861	vattnet.	+17°	+ 8°	+13·5°	+23°	+16°	+20·3°	+22°	+17·5°	+19·6°	+17·5°	+13°	+15·2°
	luften..	+30·2°	+ 5·7°	+15·63°	+29°	+11·1°	+17·97°	+25°	+ 7·4°	+15·09°	+17·7°	+ 2·5°	+ 9·80°
1862	vattnet.	+16°	+11°	+14·2°	+19·5°	+16°	+17·7°	+20°	+17°	+18·5°	+17°	+12°	+15·4°
	luften..	+22·6°	+ 4°	+13·92°	+22·3°	+ 8·4°	+14·84°	+24°	+ 6·8°	+14·36°	+23·0°	+ 0·5°	+11·6°
1863	vattnet.	+18°	+10°	+13·6°	+20°	+15°	+17·6°	+19°	+17°	+18·1°	+18°	+13°	+15·4°
	luften..	+26·3°	+ 0·8°	+15·67°	+28°	+ 4·3°	+15·19°	+25·4°	+ 6·9°	+15·72°	+21°	+ 3·6°	+12·23°
1864	vattnet.	+17·5°	+ 8·3°	+13·8°	+20°	+15°	+18·8°	+20°	+13·5°	+15·7°	+14°	+11°	+13·6°
1865	vattnet.	+14·8°	+10·5°	+12·4°	+23°	+14°	+18·7°	+20°	+16°	+17°	+16°	+13·5°	+14·7°
1857—1865	vattnet.	+21°	+ 8°	+14·21°	+23·5°	+14°	+18·98°	+24°	+13·5°	+18·83°	+20°	+11°	+15·44°
1857—1863	luften..	+30·2°	+ 0·8°	+15·06°	+30·6°	+ 4·3°	+16·92°	+29·5°	+ 6·8°	+16·50°	+25°	+ 0·5°	+12·04°

några sådana anträffats i de anteckningar, som gjorts vid Gjörkes badanstalt å norra stranden af Riddarholmen i rinnande vatten. De meddelas här, beräknade jemväl till medeltal för månad och jemförda med lufttemperaturen, så långt iakttagelser varit tillgängliga [1]).

De af några badande för andra månader gjorda anteckningarne om vattnets temperatur å samma ställe, må här tilläggas:

1855	Januari	högsta	+ 1·25°,	lägsta	+ 0·25°,	medeltal	+ 0·69°.
1864	April	»	+ 3·5°,	»	+ 1°,	»	+ 1·8°.
1865	»	»	+ 3·75°,	»	∓ 0°,	»	+ 1·78°.
1864	Maj	»	+ 8°,	»	+ 3°,	»	+ 5·7°.
1865	»	»	+12°,	»	+ 3·75°,	»	+ 7·4°.
1861	Oktober 1—18	»	+13°,	»	+11°,	»	+12·2°.
1864	» 10—31	»	+10°,	»	+ 6°,	»	+ 8·1°.
1865	Oktober	»	+13·5°,	»	+ 7·5°,	»	+10·0°.
1864	November	»	+ 5·5°,	»	+ 1·5°,	»	+ 3°.
1865	»	»	+ 7·5°,	»	+ 4·75°,	»	+ 5·7°.
1863	December	»	+ 6°,	»	∓ 0°,	»	+ 3·2°.
1864	»	»	+ 2·25°,	»	+ 0·75°,	»	+ 1·5°.

Iakttagelser om tiden för Mälarens och Saltsjöns **isbeläggning** och **islossning** saknas. Så vidt farten genom slussen derom kan upplysa, meddelas nedanstående uppgifter om **slussningens**

	början:	slut:		början:	slut:
år 1854	Mars 17.	December 30.	år 1860	Januari 12.	December 22.
» 1855	April 23.	» 28.	» 1861	April 8.	» 24.
» 1856	» 11.	» 22.	» 1862	» 29.	» 31.
» 1857	» 14.	» 30.	» 1863	Januari 2.	» 31.
» 1858	Januari 11.	» 31.	» 1864	April 19.	» 31.
» 1859	Februari 17.	» 31.	» 1865	» 18.	ej under året.

Ytterligare ledning för omdömet i detta hänseende lemnar den af Hamnkaptenen förda journal öfver de till Stockholms **saltsjöhamn** inkomne och derifrån afgångne fartyg (fiskbåtar dock ej inberäknade), enligt hvilken **sjöfarten** der

	började:	slutade:		började:	slutade:
år 1815	April 1.	December 21.	år 1818	April 3.	December 28.
» 1816	Maj 3.	» 17.	» 1819 [2])	Mars 23.	» 14.
» 1817	April 8.	» 9.	» 1820	April 22.	» 27.

[1]) Från början af år 1866 lära iakttagelser öfver vattnets temperatur vid slussen komma att af Drätselnämnden regelbundet anordnas i sammanhang med vattenhöjdsobservationerna, hvarigenom tillgång kommer att beredas till flera upplysande jemförelser om gången af vattnets temperaturförändringar.

[2]) Fartyg uppkommo under Januari och Februari månader, så att afbrottet var från den 1—23 Mars.

	började:	slutade:
år 1821	April 12.	December 29.
» 1822 [1])	Februari 14.	» 31.
» 1823	April 18.	» 29.
» 1824 [2])	Mars 15.	» 28.
» 1825 [3])	» 31.	» 28.
» 1826	» 6.	» 30.
» 1827	April 14.	» 31.
» 1828	» 26.	» 19.
» 1829	Maj 8.	November 27.
» 1830	April 16.	December 31.
» 1831	» 21.	» 31.
» 1832 [4])	Mars 26.	» 27.
» 1833	April 12.	» 17.
» 1834	Mars 10.	» 8.
» 1835	» 7.	» 18.
» 1836	April 5.	» 24.
» 1837	» 27.	» 20.
» 1838	Maj 17.	» 29.
» 1839	» 6.	» 30.
» 1840	April 14.	» 16.
» 1841	» 15.	» 29.
» 1842	Februari 16.	» 29.
» 1843	April 21.	» 30.

	började:	slutade:
år 1844	April 26.	December 19.
» 1845	» 25.	» 31.
» 1846	Mars 19.	» 15.
» 1847	April 30.	» 28.
» 1848	» 5.	» 21.
» 1849	» 2.	» 19.
» 1850	» 22.	» 30.
» 1851	» 19.	» 27.
» 1852	» 12.	» 30.
» 1853	Maj 6.	» 28.
» 1854	Mars 27.	» 23.
» 1855	Maj 2.	» 14.
» 1856	April 16.	» 20.
» 1857	» 15.	» 21.
» 1858 [5])	» 12.	» 28.
» 1859 [6])	Februari 22.	» 18.
» 1860	April 12.	» 21.
» 1861	» 12.	» 31.
» 1862	» 26.	» 27.
» 1863 [7])	Januari 3.	» 23.
» 1864	April 19.	» 21.
» 1865	» 19.	ej under året.
» 1866 [8])		

Jordtemperaturen vid 3 fot högst: + 16·6° (i Augusti), lägst: + 0·2° (i Februari), medeltal: + 7°; vid 2 fot högst: + 17·7°, lägst: — 0·42°, medeltal: + 6·99°; vid 1 fot högst: + 18·5°, lägst: — 1·5°, medeltal: + 6·99°. Källan vid Grundsborg har + 7°, Haga källa: + 6·20°, Ugglevikskällan: + 6·50°, Djurgårdsbrunn och Lindarängskällan: + 7°, Sabbatsbergs källa: + 5°.

Hela **nederbörden** för år har, enligt iakttagelserna å Observatorium, i Sv. decimaltum utgjort:

---

[1]) Öppet till den 16 Januari och afbrott alltså derifrån till 14 Februari.
[2]) Öppet till 11 Februari och afbrott alltså derifrån till 15 Mars.
[3]) Öppet till 7 Februari och afbrott alltså derifrån till 31 Mars.
[4]) Öppet till den 2 Februari och afbrott derifrån till 26 Mars.
[5]) Öppet genom sågning till den 10 Februari, derifrån afbrott till den 12 April.
[6]) Öppet till den 11 Januari, derifrån afbrott till den 22 Februari.
[7]) Egentligen intet afbrott af is.
[8]) Intet afbrott intill den 10 Februari.

år 1800: 26·65	1816: 9·21	1832: 10·79	1848: 12·97
» 1801: 18·19	1817: 10·87	1833: 14·32	1849: 10·68
» 1802: 18·68	1818: 9·25	1834: 12·08	1850: 13·46
» 1803: 16·76	1819: 12·08	1835: 10·19	1851: 15·76
» 1804: 16·53	1820: 17·91	1836: 13·09	1852: 12·83
» 1805: 15·02	1821: 14·27	1837: 13·78	1853: 9·36
» 1806: 23·27	1822: 14·01	1838: 12·69	1854: 7·10
» 1807: 20·91	1823: 17·02	1839: 13·99	1855: 10·53
» 1808: 24·69	1824: 17·01	1840: 19·49	1856: 12·85
» 1809: 16·55	1825: 14·98	1841: 13·74	1857: 16·03
» 1810: 18·26	1826: 9·91	1842: 12·09	1858: 9·34
» 1811: 15·35	1827: 11·97	1843: 10·10	1859: 12·01
» 1812: 11·37	1828: 12·84	1844: 19·97	1860: 15·59
» 1813: 16·55	1829: 7·91	1845: 13·07	1861: 14·13
» 1814: 13·79	1830: 11·60	1846: 14·03	1862: 10·96
» 1815: 17·50	1831: 11·19	1847: 10·87	1863: ej observerad.

Medeltal för år: 18·13 Dec.t. 12·63 Dec.t. 13·39 Dec.t. 12·24 Dec.t.

Enligt ofvanstående uppgifter, som dock företrädesvis vid snöfall sakna *full tillförlitlighet*, skulle högsta nederbörden inträffat år 1800, lägsta år 1854, och medeltalet för år, enligt 63 års iakttagelser, uppgå till: 14·13 Dec.tum. Vid jemförelse af detta medeltal med de här ofvan utförda, synes man berättigad till det antagande, att nederbördens mängd i senare tider betydligt minskats.

Från största till minsta nederbörden synas **månaderna** sins emellan hafva ungefärligen följande ordning, nemligen: Augusti, Juli, September, Oktober, November, Juni, Maj, December, April, Januari, Mars och Februari.

Såsom sällsynta tillfälligheter, inträffande blott några få gånger under århundradet, anmärkas **snöfall** inom första veckorna af Juni och September månader.

Barometerns medelstånd, vid 0^0 temperatur, å *Stockholms observatorium* har för sistförflutna 16 år utgjort 254 decimallinier.

Samtlige här anförda iakttagelser synas berättiga till följande slutsatser i afseende på Stockholms **klimat:**

att, då jordtemperaturen antages till $+ 7^0$, och luftens medeltemperatur för år uppgår till $+ 5{\cdot}68^0$, *Stockholm*, vid nära 60^0 nordlig bredd, har en lika hög medelvärma, som orter belägna vid omkring 48:de nordliga breddgraden inuti Asiens fastland och å Amerikas östra sida, hvilket är en följd, dels af Golfströmmens inverkan på hela Skandinaviska halfön, dels af Stockholms läge vid Östersjön;

att Stockholms egentliga **vinter,** under Januari och Februari månader, med en medeltemperatur under de första 64 åren i detta år-

hundradet af —3·97°, vanligen företer 3 **minima** af temperatur, nemligen i 2:dra veckan af Januari, i sista af Januari och första af Februari, samt mot slutet af Februari, samtidigt med hvilka minima de klara dygnens antal och i följd deraf värmeutstrålningen ökas;

att den under vintren förherrskande **vestliga** vindrigtningen, oaktadt passagen öfver det i vinterdrägt klädda landet, otvifvelaktigt i hög grad bidrager att mildra Stockholms vinter, hvilket äfven styrkes deraf, att både det första och det sista temperaturfallet sammanträffar med, och antagligen har en orsak uti, den dervid förekommande ökade proportionen af nordliga och ostliga mot vestliga vindar;

att, om en medeltemperatur af minst + 16° anses böra vara vilkor för **sommar,** Stockholm på sin höjd kan räkna till denna årstid hörande hela Juli månad, de 3 första veckorna af Augusti och knappt den sista af Juni månad, under hvilken årstid temperaturen företer 2 maxima, nemligen i 2:dra veckan af Juli, samt under sista dagarne af Juli och första af Augusti;

att **sommartemperaturen,** underhållen af de långa, till stor del klara, dagarna och de herrskande blida sydvestliga landvindarne, dock ej stegras till samma besvärande hetta, som utmärker kontinentalt belägna orter med Stockholms polhöjd, dels i följd af afdunstning från de stora omgifvande vattenmassorna, dels i följd af de svalkande sjövindar, som framkallas af landytans starka uppvärmning, ofta till mer än + 20°, hvilka sjövindar, genom sin stegrade proportion af ostlig vindrigtning omkring medlet af Juli månad, synas hufvudsakligen bidraga till den sänkning af temperaturen, som då äger rum;

att **öfvergången** från vinter till sommar är mycket **långsam,** upptagande Mars, April, Maj samt omkring ¾ af Juni månad, under hvilken tid de 5 första veckorna, ehuru till inemot hälften liggande **efter** vårdagjemningen, hafva en medeltemperatur af blott — 1·25° och alltså stå vintren nära, de fem sista närma sig till sommaren med en medeltemperatur af + 13·81°, men den mellanliggande tiden, från och med 2:dra veckan i April till och med den 3:dje i Maj, med en medeltemperatur af + 5·44°, visserligen företer ett temperaturens stigande med omkring 1° för hvar femte dag, men dock under sista 5-dagsperioden ej uppnått högre medelvärma än + 9·77°;

att den långsamma, kalla, torra och högst ombytliga **vårväderlek,** hvilken så ofta öfverklagas, såsom en först i senare tider timad klimatförändring, synes böra vara en regel för Stockholms klimat, dels emedan issmältningen i de stora vatten, som omgifva staden, binder en ansenlig mängd värma, och dessa vattenmassor, efter att hafva blifvit isfria, under hela tiden intill och med Juni bibehålla en temperatur, som är betydligt lägre än luftens, dels emedan, efter den starkare nederbörden i första hälften af Mars, under förherrskan-

de, ännu kalla, vestliga och sydvestliga vindar, vindrigtningen alltmer öfvergår till **ostlig** och **nordlig,** samt bibehåller sig förherrskande sådan under hela April och Maj månader, medförande kyla från den ännu kalla Östersjön, och dels emedan tilltagande solvärma under det öfvervägande antalet klara dagar motverkas, så väl af värmeutstrålningen under de klara nätterna, som af värmeförlusten under tjällossning och stark afdunstning, samt den ännu låga jordtemperaturen;

att perioden för de skarpa **temperaturskilnader,** stundom till 20° och mera på **dygnet,** hvilka lätt kunna skadligt inverka på helsa och växtlighet, måste företrädesvis sökas inom April, Maj och första hälften af Juni månader, då, under gynnsamma förhållanden, temperaturen på dagen kan af solen högt uppdrifvas, men den klara natten måste blifva starkt afkyld, och då de torra, ostliga och nordostliga, vindarnes kyla måste göra ett så mycket skarpare afbrott mot den starka solvärman;

att **öfvergången** från sommar till vinter upptager en större del af året, än någon af de förra årstiderna, då den kan anses omfatta jemte sista veckan af Augusti, årets återstående 4 månader, hvilken tid utmärkes af den **småningom** fortgående afkylningen, i följd hvaraf de första 4 till 5 veckorna, med en medeltemperatur, som föga understiger + 13°, kunna räknas som en eftersommar, och den egentliga vintren vanligen först af December månad förebådas med en medeltemperatur af — 1·77°;

att denna **länge blida höst,** med nära + 7° medeltemperatur ännu i Oktober månad, måste vara regel för Stockholms klimat, dels i följd af de hela tiden förherrskande blida sydvestliga vindarna, dels i följd af jordens och de omgifvande stora vattnens medeltemperatur, hvilken senare, sedan den i Juli och Augusti månader stigit till omkring 2° högre än luftens, sedermera bibehåller sig betydligt högre än lufttemperaturen ända till isbeläggningen, dels ock derföre, att en öfvervägande molnbetäckt himmel hindrar värmeförlust genom utstrålning; samt

att, hvad särskildt beträffar **November** månad, denna i följd af förherrskande sydvestliga vindar, mycken nederbörd och till större delen molnbetäckt himmel, som hindrar både uppvärmning genom solen och afkylning genom utstrålning, synes förete de minsta temperaturskilnaderna inom någon månad af året.

Då hufvudrigtningen af den sprick-dal, i hvilken Mälaren förenar sig med Saltsjön, är parallel med den i allmänhet förherrskande vestliga vindrigtningen, så kan Stockholm, till fördel för vädervexlingen, temligen väl bestrykas af de **vestliga** vindarna, likasom det af samma skäl måste erfara obehaget af de **ostliga** i April och Maj.

Vidden och naturbeskaffenheten af det **ägoområde,** som numera räknas till Stockholms stad, synas gifva skäliga anledningar, att ur flera synpunkter beklaga försummadt begagnande af de naturliga fördelar, hvilka en väl genomtänkt och utförd plan för stadens anläggande och utvidgande kunnat tillgodogöra. Följderna häraf kunna i flera delar numera ej afböjas, i andra föranledas af dem betydliga kostnader, med hvilka dock stundom det åsyftade ändamålet blott mer eller mindre ofullkomligt uppnås. Omdömet i dessa hänseenden bör dock ej försumma den ledning, som kan vinnas af en återblick på stadens **historia,** på de äldsta tillgängliga **kartor,** som förvara bilder af dess forntida utseende *).

Det oundgängliga behofvet, att med befästningar helt och hållet omsluta staden under de första krigiska århundradena af dess tillvaro, måste hafva till följd, att den länge förblef sammanträngd inom fästningsmurarnes inskränkta område, eller det som nu begränsas af Öster- och Westerlånggatorna.

I Norrström, som då med en bredd af omkring 840 fot, mot den närvarande af omkring 630 fot, framgick mellan Brunkebergsåsen å norra och Konungaborgen å södra sidan, funnos 3 låga skär, numera sammanbundna till s. k. Helgeandsholmen, hvilka, tjenande såsom stöd åt de broar, som från staden ledde till norra inkörsvägen, äfven omfattades af stadsportens försvarsanstalter.

Utom stadsmuren omgafs staden af en låg, mer och mindre bred, strandsträcka — en del af nuvarande Skeppsbroqvarteren, Jerntorget, Kornhamn, Nygatorna m. m. och Munkbron — egnad bland annat till lastage- och hamnplats för fartyg och båtar, men utan tillräckligt skydd mot fiendtlig sköfling, och blottställd för inflytelsen af Mälarens och Saltsjöns vexlande vattenhöjd.

På den äldsta kartan visar Söderström redan 2 strömgrenar eller utlopp, ungefärligen motsvarande nya slussgrafven och gamla jerngrafven, och här befintliga broar omslötos likaledes länge af befästningar, så väl å stadssidan, som vid nuvarande Jernvägen mot södra inkörsvägen.

Området **inom** stadsmurarne, efterhand till stor del upptaget af Konungaborg, Bykyrka, Rådhus, Kloster och andra offentliga byggnader, måste blifva otillräckligt för en växande befolkning. När och i hvad mån folkmängdstillväxt först tvingat innevånare i Stockholm, att blottställa sig för farorna af bostäder utan skydd af befästningarne, och å mark, som ej tillhörde staden, torde blifva svårt att bestämma.

*) Den i Stads-Ingeniörs-kontoret befintliga äldsta handtecknade karta, enligt hvilken mig der benäget meddelats upplysningar, anses vara något äldre än 1547.

Men redan i slutet af 1200-talet anlades å dåvarande Kedjeskär, sedan Gråmunke-, nu Riddar-holmen, hvilken åtminstone till någon del ingick i befästningen, ett Fransiskanerkloster, som äfven fick en sträcka af stranden å motsatta sidan intill stadsmuren, och snart uppförde en bro mellan klostret och staden i rigtning mot nuvarande Gråmunkegränden.

Omkring samma tid upplåts ock till anläggande af ett annat kloster — S:t Claræ — vester om Brunkeberg ett stycke land, deraf en del fick namnet S:t Claræ gärde, hvilket då i söder och vester synes hafva varit omflutet af Mälaren upp emot vinkeln mellan nuvarande Vestra Kyrkogatan och Stora Vattugatan och högt ofvan nuvarande Strandgatan. Den till samma kloster skänkta Blekholmen, till läget ungefärligen motsvarande nuvarande qvarteren med samma namn, var då helt och hållet skiljd från stranden af Clara gärde genom ett omkring 800 fot bredt vatten, så att de qvarter, som nu bära namnen Gäddan, Gösen och Braxen, väl torde erhållit sina namn deraf, att dessa och andra fiskslag fordom här fångats i det öppna farvattnet.

Norr om Clara gärde vidgade sig vattendraget åt öster, så att det sannolikt intog större delen af nuvarande qvarteren Lagerbärsträdet och Barnhuskällaren.

Efter tidens sed, och då klostren ej blott genom tomtören hade fördel af att åt enskilde upplåta delar af sitt område, utan ock ägde att åt underlydande förläna samma friheter, som stadens borgare åtnjöto, är väl antagligt, att klosteromgifningen allt efter sin beskaffenhet redan tidigt blifvit begagnad, dels till byggnadsplatser, dels till kålgårdar och dylikt.

Den drifkraft, som erbjöds i Norr- och Söderström, kunde ej heller länge blifva obegagnad för qvarnar och andra vattenverk.

Sjöfarten och fisket måste ock tidigt hafva gjort de utom murarne belägna strandsträckornas användande nödigt för hvarjehanda ändamål.

Då Jakobs kyrka omtalas från 1300-talet, är ock troligt, att östra sluttningen af Brunkebergsåsen ofvan om Konungens kålgård, eller öfra delen af nuvarande Carl XIII:s torg, vid denna tid varit bebodd. Detta torde dock i äldre tider ej hafva ägt rum i någon utsträckning, jemförlig med förhållandet å vestra sidan, då Norrström ännu intog en ej ringa del af södra ändan af nuvarande Carl XIII:s torg och genom en strömfåra, Näckströmmen, förenade sig med Ladugårdslandsviken, som då sträckte sig längre in än nuvarande Norrmalmstorg och mottog vattendrag från en mellan berg instängd kärrtrakt öster om Brunkeberg ända upp till Brunnsviken. Den här belägna Träsksjön blef sedan under någon tid genom fördämning anordnad

till en reservoir, från hvilken Kungsträdgården försågs med springvatten.

Då emellertid Brunkebergs-åsen, så länge den hade sin ursprungligen betydliga höjd och sträckte sig ända ned mot Norrström, utgjorde en fördelaktig anfallspunkt på staden och i följd deraf under århundraden förblef en krigsskådeplats, å hvars östra sida fiendtliga flottor länge hade obehindradt tillfälle att landsätta trupper, fanns ingen säkerhet för åbyggnader och egendom å Norrmalm.

Redan före medlet af 1400-talet blef Asöna, nuvarande Södermalm, underlagd staden till mulbete. Den krans af branta berg, som till stor del omsluter densamma, erbjöd emellertid föga för odling eller bebyggande gagnelig mark, och dess inre länge skogbeväxta del upptogs utan tvifvel i ej ringa omfång af småsjöar och träsk. Den trakt, som motsvarade nuvarande Södermalms torg och närmaste omgifningen af södra inkörsvägen till staden, torde väl här varit den först bebodda, hvarjemte Stadsgården tidigt torde hafva blifvit använd till båtbyggande och hvarjehanda upplag.

Men äfven å denna Malm, likasom å den norra, saknades skydd mot fiendtliga härjningar, hvarföre ock i medlet af 1400-talet förbjöds att å malmarne bygga förnämligare gårdar. Flera gånger afbrändes ock malmarne för stadens försvar, och 1527 anbefalldes för samma ändamål raserandet af både Clara klosters åbyggnader, det å Johannis plan belägna gamla S:t Görgens kapell, Jakobs kyrka å Norr och den omkring 40 år förut anlagda Maria kyrka å Söder.

Efter klostergodsens indragning till Kronan bestämdes af Gustaf I:ste vilkoren för Norrmalms begagnande så, att Clara gärde fick af staden användas till mulbete, men med förbud att bebyggas, att Malmen i öfrigt beboddes af lägre hofbetjening, krigsfolk och fattige, med åt stadens innevånare lemnadt tillstånd att der hafva blott uthus och kåltäppor. År 1544 anbefalldes, att på denna Malm »allenast fiskare och andre gode ämbetsmän stadenom till nytta blifva skulle», hvilken befallning åtskilliga gånger sedermera förnyades, hvaremot allt köpslagande der flera gånger förbjöds, på det stadens handlande ej skulle lida intrång.

De på 1550-talet utfärdade första befallningarna, att alla ännu i **staden** qvarstående trädhus skulle nedrifvas, och i deras ställe uppföras stenhus, och att ej heller å Gråmunkeholmen finge uppbyggas höga trädhus, torde väl ej hafva varit utan inflytelse på malmarnes bebyggande åtminstone af de mindre bemedlade. Men med tillväxande befolkning å Norrmalm, der Clara kyrka återuppfördes år 1572, växte ock svårigheten att upprätthålla stadens monopol på handel och näringar, samt den i öfrigt nödiga ordningen. Jemte stad-

gandet att Norrmalm skulle med tomtören och vissa dagsverken höra under slottet, men hvad lagskipning, handels- och näringsafgifter beträffar under stadens domsaga, tillsattes på 1570-talet för ordningens upprätthållande s. k. Malmfogdar. Tilltagande misshällighet mellan staden och malmen föranledde dock 1602 det stadgande, att »hvad utlagorna angick, derutinnan skulle Goubernatorens eller Ståthållarens bud och befallningar efterlefvas, men hvad enskilde brott emot lag och stadgar beträffade, så skulle deruti dömas af **malmens egna medel.**» På grund häraf fick Malmen såsom sjelfständig stad egen Magistrat och utsåg egne riksdagsombud m. m., intill dess den år 1635 med Stockholms stad införlifvades. Den lärer då från 100 gårdar före skilsmessan hafva förkofrat sig till mer än 1,000.

År 1622 begränsades Malmen af staket och tull vid Rännebanan, derifrån tullen sedan utflyttades inemot nuvarande Barnhusträdgården, år 1652 till nuvarande Carlbergsalléen och år 1673 till Stallmästaregården. Omkring samma tid synes Roslags tull hafva haft sitt läge vid Ingemarshof.

Blekholmen förlänades till staden för tomters utskiftande först år 1644.

Efter krigens förödelser lärer år 1523 på Södermalm icke hafva funnits qvar något bebodt hus. Otvifvelaktigt fortgick dess bebyggande sedan blott långsamt och ofta afbrutet af härjande eldsvådor.

A nuvarande Blasieholmen, fordom 2 holmar, Käpplingen och Kyrkholmen, använde såsom skeppsgård för flottans behof, och den förstnämnde i trakten af Fersiska huset upptagen af en stor Amiralitets- och Tyghusbyggnad, synas byggnadsplatser åt enskilde hafva upplåtits först omkring medlet af 1600-talet, och förnämligast åt högre embetsmän, i afsigt att för utsigten från slottet få platsen väl bebygd. Vidden för byggnadsplatser, gårdsrum och körvägar, eller gator, ökades snart genom utfyllande af stränderna.

Ladugårdslandet upplåts till staden först på 1630-talet och bestämdes genom Kongl. bref 1640 företrädesvis åt Kronans sjöfolk, sedan gatureglerингen å Norrmalm der hade minskat utrymmet. Härifrån torde väl till en del kunna härledas qvartersnamnen: Brunfisken, Hafsfrun, Hafssvalget, Hvalfisken, Neptunus, Repslagaren, Rudan, Sjöhästen, Sjökalfven, Sjöman, Styrman, och gatunamnen: Skepparegatan, Styrmansgatan m. fl. År 1670 uppfördes der en trädkyrka.

Kungsholmen, som genom enskilde donationer tillagts klostren och af dem lärer begagnats dels för ekonomiska ändamål, dels till begrafningsplats, hvaraf namnet Munklägret skall härledas, öfvergick i Gustaf I:s tid till Kronan, då den var skogbeväxt och användes såsom jagtpark m. m., samt upplåts först på 1640-talet till staden att,

företrädesvis vid stränderna, bebyggas af de handtverkare, som för yrket behöfde tillgång till vatten, hvaraf namnen Handtverkare- och Garfvaregatorna, samt qvarteret Bryggaren m. fl. ännu qvarstå som minnen. År 1672 invigdes Kungsholms kyrka. Då borgerliga fri- och rättigheter först samma år tillföllo Kungsholmens innevånare, synes bebyggandet hafva gått långsamt.

Att **byggnads-ordningen** eller **-oredan** länge bestämts endast af försvarsanstalternas kraf, torde väl få antagas såsom säkert, likasom att i öfrigt det enskilda tycket haft fritt spelrum. De i Norrström belägna skären, å hvilka redan vid slutet af 1200-talet ett helgeandshus eller hospital anlagts, belamrades efterhand med qvarnar och andra vattenverk, fiskerier, slagtarhus o. s. v., utan nödig hänsigt till vattenafloppet. Bebyggandet af strandremsan vester om stadsmuren torde väl hafva börjat dels å ömse sidor om den bro, som förenade Gråmunkeholmen med Gråmunkegränden, dels på sidorna om de s. k. Wattenportarna, genom hvilka kommunikationen med stranden på flera ställen möjliggjordes. Trafiken vid Södra stadsporten, vid Söderström och vid Saltsjön öster om stadsmuren, der, närmast slottet, flottan en tid haft sin station, kunde väl ej heller länge umbära byggnader nödiga för särskilda ändamål, deribland närmast Söderström jernvåg och våghus m. m., och redan i medlet af 1500-talet företedde Saltsjöstranden utom muren mellan byggnaderna den mängd af smala gränder, som ännu utmärka Skeppsbron. Sålunda uppväxte efterhand det s. k. vestra, södra och östra qvarteret **utom** murarne, så att de hvar för sig vid 1500-talets början lära haft inemot lika stor folkmängd, som staden **inom** muren eller det s. k. inre qvarteret.

Med **byggnadsmaterial** för enskildas hus nästan uteslutande af träd, ofta taktäckning af blott bräder eller spån och husen till största delen sammangyttrade mellan trånga, krokiga, gränder, måste Stockholm under dessa tider i högsta grad hafva varit blottställd för eldens härjningar, vare sig af vådlig anledning, eller genom fiendehand och stundom äfven till försvarets underlättande *).

*) Stadens historia omförmäler, bland talrika andra mindre eldsvådor, följande större *ödeläggelser genom eld* i äldre tider (efter Elers m. fl.):

1297 af Rådhuset och största delen af staden;
1330 » Slott och stad;
1407 » Rådhus och stad, dervid 400 menniskor skola omkommit;
1419 » Slott och stad med stadens privilegier;
1445 » ½ af staden;
1454 » den bebyggda delen af Södermalm;
1457 » både Norra och Södra malmen för försvaret;
1458 » hela staden utom slott och kyrka;
1491 » Norrmalm för försvaret och en stor del af Söder genom Danskarne;
1495 » ¼ af staden och en del af Södermalm (omkring 200 hus);

Från de förut anförda, och sedan till strandåbyggnaderna utom stadsmuren äfven utsträckta, föreskrifterna, att den egentliga stadsholmen skulle bebyggas med stenhus, till underlättande hvaraf den ock begåfvades med mark för tegelslageri och kalkugn, daterar sig väl dess bättre skydd mot stora eldsvådor. Att efter de förra talrika eldsvådorna tillfället ej begagnats till en bättre tomt- och gatureglering, torde väl få skrifvas på räkningen af dels bristande förutseende af framtidens kraf, dels bristande tillgång att ersätta den enskilda äganderättens anspråk för de uppoffringar, som af den skulle påkallats. Det fortfarande fria och planlösa bebyggandet af Malmarna med trädhus, straffades ock fortfarande med förfärliga eldsvådor, såsom af noten här nedan ådagalägges.

Först efter 1625 års vådeld synes uppmärksamhet hafva egnats åt förberedandet af hela stadsområdets bebyggande efter en plan, som åtminstone afsåg qvartersindelning och raka, rymligare, gator.

Ehuru under senare hälften af 1500-talet meddelade föreskrifter om befästningarnes iståndsättande och utvidgande synas antyda, att man ännu ansett dem behöfliga, voro dock flera torn upplåtne till enskildt bruk, af hvilka staden sålunda drog inkomst, och otvifvelaktigt tillgick här som annorstädes, att enskilda hus ofta anlades helt nära intill eller i sammanhang med befästningarne. Sålunda förklaras lättast strandrimsans starka bebyggande, så att den helt och hållet sammanväxte med staden inom muren. Mot slutet af 1500-talet inbringade ock tomtören östan och vestan om staden en ej obetydlig inkomst.

1501 af en del af staden genom Danskarne (50 hus);
1502 » Norrmalm och största delen af Söder för försvaret;
1517 » vissa delar för försvaret;
1552 » en del af staden;
1554 » stor del af Södra malmen;
1555 » Westerlånggatan;
1625 » en del af staden vesterut;
1640 » stor del af Maria församling samt östra delen af Norrmalm;
1644 » d:o d:o d:o omkring kyrkan;
1652 » Regerings- och Norra Smedjegatorna;
1657 » 50 gårdar i Maria församling;
1664 » dels östra delen af Södermalm, dels 150 hus i Maria församling;
1686 » 646 gårdar mest å östra delen af Norrmalm;
1689 » båda sidor af Norra Smedjegatan och qvarteren midt emot Barnhuset:
1691 » stadens qvarn och bron öfver Söderström;
1693 » stadens brygghus och en hop bodar vid Södersluss samt Tjärhofvet m. m.;
1694 » Ryssgården omkring Stadshuset å Söder och Munklägersgatan å Norr;
1701 » 50 hus å Ladugårdslandet;
1713 » Skinnarviken;
1719 och 1721 af många hus vid Hornsgatan och Skinnarviken och 200 hus å Norr;
1723 af Catharina kyrka och trakten deromkring med tillsammans 496 hus, och skadan beräknad till mer än 1½ million D. S. M., äfvensom trakten omkring Norrlandsgatan till en skada af mer än 100,000 D. S. M.
1730 » gårdarne omkring en sträcka af Hornsgatan.

Men då en så stor del af stadens befolkning redan bodde utom stadsmurarna, lärer väl dessas ändamålslöshet och hinderlighet allt mer hafva insetts. Då tillgängliga underrättelser från 1600-talets början omtala befästningar och murar såsom varande i förfall, utan att någon omtanka för deras underhållande förmärkes, och då visserligen under senare hälften af samma århundrade förslag väcktes om deras iståndsättande, men för bristande medel ej blefvo utförda, samt då mot århundradets slut bland annat södra tornet nedrefs, så synes ett dylikt tillstånd berättiga till det antagande, att enskilde byggnader allt mer och mer fått opåtaldt inkräkta till och med på de gamla stadsmurarne. Så snart åter befästningarna förlorat sin betydelse och upphört att vara bestämda råmärken för staden, kunde ej heller länge dröja innan den förhandvarande byggnads-oredan skulle förefalla anstötlig, och historien tillskrifver Gustaf Adolf den första planen för stadens bättre bebyggande, till hvars genomförande 1625 års vådeld, som förr nämndt är, torde gifvit ytterligare anledning. År 1630 anbefalldes af den store Konungen, då han redan var på väg från sin hufvudstad, eller vid Elfsnabben, åtgärder att å de förnämsta platserna, särdeles vid Skeppsbron, främja uppförandet af större och prydligare hus. Under Christinas och Carl X:s regeringar fortgick allvarlig verksamhet i denna rigtning, under omisskännelig inflytelse af den utländska smak och den rikedom, som vunnits under 30-åriga kriget, samt den höga rang, som vårt land då intog bland Europas öfrige stater.

Då likväl stadens inre qvarter redan 1650 uppgifves till största delen bebygdt af stenhus till 4 á 5 våningars höjd, förefanns häruti ett hinder att inom detta område göra någon större omreglering af gatorna. Denna måste alltså blifva inskränkt inom den trakt, der trädhusen ännu utgjorde det öfvervägande flertalet, eller i de s. k. södra, östra och vestra qvarteren af staden och å malmarne. På sjelfva stadsholmens yttre omkrets mötte härvid en svårighet deruti, att tomterna till de små, sammangyttrade, trädhusen så ofta hade ett allt för trångt utrymme för uppförandet af större och prydligare stenhus. Jemte andra föreskrifter om gatureglering och bebyggande, anbefalldes alltså 1649 sammanslående af de tomter, som voro för små till prydliga hus, medelst vidtagande af ett slags expropriation, dervid värdet af qvadratalnen tomtareal bestämdes till 16 öre S. M. (1 R:dr 33 öre) vester om muren och 24 öre S. M. (2 R:dr R:mt) öster om muren. Nuvarande Skeppsbroqvarteren, utan gårdsrum, gifva detta oaktadt ännu en god föreställning om den långt drifna tomtstyckning, som der måste hafva ägt rum under den tiderymd, som föregått dessa anordningar för reglering och prydligare bebyggande.

1637 och följande år utsträcktes en allmän **gårdsrefning** och **gatureglering** till Malmarne, som ännu blott delvis voro tätt bebygda, och der rymligare gårdsrum med trädgårdar utan tvifvel ännu, äfven å Norrmalm, ofta anträffades. Frukten af dessa åtgärder blef efterhand, och i den mån eldsvådor lättade utförandet, en regelbunden qvartersindelning och raka, bredare gator, om hvilkas stensättande äfven förordnades år 1649.

Efter eldsvådorna på Norrmalm 1640 och 1652 förbjöds uppförandet af mer än envånings trädhus, och uppmanades att från staden och dess närmaste grannskap aflägsna kölnor, bränneries, brygg- och bagarstugor, samt att bygga af sten.

Ett missbruk, som under trängseln inom staden synes hafva blifvit nog allmänt, att för vinnande af ökadt utrymme bygga ofvanpå stadsportshvalfven, eller slå hvalf öfver gränderna, för att derpå uppföra byggnader, blef ock under senare hälften af 1600-talet, så vidt sig göra lät, förebygdt.

Efter 1686 års vådeld å Norrmalm beviljades tomtöresfrihet för dem, som der uppförde stenhus. Samma år anbefallde nedrifvandet af trädhusen å Helgeandsholmen, så väl som af de i staden ännu befintliga trädstall, bodar och takskjul.

År 1636 uppfördes S:t Johannis kapell, ursprungligen blott till begagnande vid jordfästningar å den gamla kyrkogården, efter förra S:t Görgens kapell. År 1643 öppnades till gudstjenst den nybyggda Jakobs kyrka för den då inrättade Jakobs församling, hvilken af Malmskilnadsgatan skiljdes från s. k. *vestra malmen* eller Clara församling, och 1673 tilläts uppförandet af ett trädkapell, S:t Olofs, på platsen för nuvarande Adolf Fredriks kyrka, ännu lydande under Clara *församling*.

Södra malmen, som, enligt hvad ofvan är anfördt, uppgifves år 1523 icke haft qvar något enda bebodt hus, och säkerligen derefter icke på långt när tillväxte i samma förhållande som den Norra, erbjöd i följd häraf mindre svårighet för genomförandet af den förutnämnda reglering, som på 1630-talet utfördes. Men just i följd deraf, att denna Malm då ännu lemnade ett vidsträckt obebygdt område, ansågs den företrädesvis passande till s. k. malmgårdar, af hvilka den ännu till sin fördel bevarar många minnen. Jernvågens flyttning från gamla våghustomten vid Skeppsbron (nära Jerntorget) till Söder år 1662, torde väl i någon mån hafva ökat bebyggandet af denna malm, dit Carl X hade för afsigt att förlägga slott och embetsverkens lokaler.

År 1634 invigdes Mariæ återuppförda kyrka, och 1656 lära gudstjensterna börjats i Catharina kyrka, som efter 1723 års brand un-

dergick en betydlig förändring till sitt nuvarande utseende. Malmens delning i 2 församlingar anbefalldes 1654.

De delar af Stockholms stads nuvarande område, hvilka, som ofvan är anfördt, till bebyggande upplätos först sedan ofvannämnde planer för stadens indelning i qvarter och raka gators anläggande gjort sig gällande, och till stor del såsom ersättning för de förluster, hvilka gatureglerингen och den bättre byggnadsordningen påkallade, blefvo naturligtvis redan från första begagnandet för sitt nya ändamål vederbörligt ordnade, enligt dåvarande uppfattning af framtidens behof. Att denna uppfattning numera lemnar mycket öfrigt att önska, torde väl ej böra förringa förtjensten af de genomgripande förändringar, som på ofvan anförde sätt under 1600-talet genomfördes, och hvilkas handhafvande och fullföljd sedermera genom byggnadsordningen af 1725 anförtroddes åt särskild afdelning af Stadstyrelsen.

De stora **vattendrag,** som omgifva och genomflyta Stockholm och för staden i många hänseenden äro af högsta betydelse och vigt, synas ej hafva tillgodonjutit en deremot svarande uppmärksamhet och ändamålsenlig omvårdnad, utan allt för mycket gifvits till spillo åt lystnaden att vidga ägoområdet med mark, hurudan denna än månde blifva och hvad följder deraf än kunde uppstå.

Derest man vill tillerkänna åsigten om Skandinaviska vallens höjning med minst 1½ fot på århundradet det förtroende, hvarpå, enligt hvad ofvan är anfördt, vissa beräkningar göra anspråk, så skulle, vid tiden för Stockholms anläggning, Saltsjöns medelstånd varit minst 9 fot högre än nu, och såvida den nu vanliga gränsen mellan färskt och salthaltigt vatten då äfven var vid Stockholm, så skulle äfven Mälaren då haft en motsvarande medelhöjd minst 9 fot högre än nu. Att Mälarens medelstånd fordom varit högre än nu, är ock ej blott antagligt, såsom en nödvändig följd både af starkare nederbörd och af de stora skogstrakter, hvarmed sjöns stränder då i betydligt omfång varit omgifne, utan ock genom senare tiders iakttagelser bevisadt. Deremot synes högst tvifvelaktigt, att, under första århundradet af Stockholms tillvaro, Mälarens och Saltsjöns medelhöjd skulle kunnat uppgå ända till 9 fot högre än nu. I sådant fall skulle nemligen de skär i Norrström, å hvilka redan tidigt byggnader uppfördes, äfvensom den då omtalade Blekholmen m. fl. platser, otvifvelaktigt hafva helt och hållet, eller till största delen, stått under vatten.

På goda grunder synes sålunda kunna antagas, att Stockholms, på vattnens bekostnad efterhand vunna, tillökning af landområde till ojemförligt ringare del härrört af vallens fortgående naturliga höjning, än af vattendragens uppgrundning genom försummad renhåll-

ning och muddring, eller genom deras afsigtliga utfyllning, och i båda dessa fall med förbisedd olägenhet af vattensjuk mark.

Att Söderström vid tiden för Stockholms anläggande utgjort den vanligen begagnade, vare sig af naturen eller menniskohand beredda, farleden, lider intet tvifvel. Att den af vattenhöjds-skillnad derstädes vållade ström ej heller gjort denna farled obegagnelig, så länge den hade sin naturliga bredd och djuplek, lärer väl ock kunna slutas deraf, att den långt innan sluss anlades beredde åt Stockholms stad trafikinkomster. Men denna farled blef efterhand till både djup och bredd allt mer inskränkt genom de undervattens- och strandbyggnader, hvartill befästningarne, broarne, samt qvarnar, fisken, slagtarhus m. fl. vattenverk och byggnader gåfvo anledning. Då skären i Norrström, som ofvan nämndt är, jemväl tidigt togos i anspråk för byggnader, och här ej var fråga om bevarandet af någon farled för Mälaretrafiken, så synes ock antagligt, att undervattens- och strandbyggnaderna för broar, befästningar, boningshus, vattenverk, fisken m. m. här fått göra än större inkräktningar. Att Mälarens flöden tidtals lemnat varningar är otvifvelaktigt, men så länge flodvattnet dels kunde hastigare afrinna, derigenom att strömfårans bredd ökades genom öfversvämmandet af låga stränder, dels ej blef i tillfälle att göra betydligare skada på ännu obebyggda strandsträckor, kunde förhållandet ej ådraga sig någon större uppmärksamhet. Sådan påkallades dock tidtals allt mer och mer. På 1640- och 1660-talen kommo sålunda redan å bane frågor om rifvande af de hinderliga byggnaderna i Norrström, och genom arbetskommenderingar af ända till 600 man landtfolk öppnades för Mälarevattnets aflopp en graf vid Södertelge. 1780 års förutnämnda flöde af Mälaren, då de i Norrström varande brofästen, broar och qvarnar förstördes och nedra slussporten i Söderström måste genomsågas, blef en allvarlig påminnelse om behofvet af bättre anordningar.

Stranden omkring staden var i äldsta tider omgifven af en krans af pålar eller duc d'alber, mellan hvilka på lämpliga afstånd funnos öppningar för in- och utsläppande af fartyg och båtar genom rörliga flytande bommar, till hvilka nycklarne förvarades af dertill utsedde borgare. Utom dessa bommar fick vid strängt ansvar ingen lossning, lastning eller handel bedrifvas. En dylik pålkrans lärer äfven hafva omfattat Riddarholmen.

Då nu ej blott all af regnvatten nedsköljd orenlighet från staden måste hafva stannat i denna grunda hamn, utan derjemte ända in på slutet af 1600-talet bruket var att annat afskräde af alla slag kastades i hamnen, då trafiken der naturligtvis ock måste hafva på stället qvarlemnat mycket affall, så förefunnos häruti tillräckliga anledningar

till en fortgående uppgrundning på alla de ställen, der sådan ej motverkades af nog stark ström. Af äldre handlingar vill ock synas, som byggnader ofta vid stränderna uppförts utöfver vattnet på pålar, hvilket var lätt verkställdt, så länge byggnadsmaterialet utgjordes endast af träd. På pålar uppförda bryggor och landgångar jemte sjunkna båtar och fartyg m. m. måste äfven hafva beredt ett ökadt fäste och stöd för uppgrundningen. Dennas fortgång och rörelsens kraf nödvändiggjorde åter en fortgående utflyttning af hamnskoningen till det djup, som behöfdes. På detta sätt torde från vattnet efterhand och mera oafsigtligt hafva eröfrats en stor del af den nu bäst bebyggda trakten rundtom det område, som fordom inom murarne utgjorde hela staden. Sådant bevisas ock dels deraf, att solidare byggnader på detta område ännu ej kunna uppföras utan pålning, eller annan dylik fastare grundval, dels af de vid grundgräfningar gjorda fynden, som häntyda på sjö eller låg strand i fordna tider.

Af handlingar från 1660-talet synes kunna slutas, att man först då egnat mer uppmärksamhet åt hamnarnes vård genom förbud mot afskrädens och orenlighets samt barlasts utkastande i dem, äfvensom åt ett afsigtligt höjande af de lägre gatorna och strandplatserna genom befallning att i stället ditföra affall och andra fyllningsämnen. År 1661 förekommer till och med uppgift att staden hållit hästar, kärror och pråmar för orenlighets bortförande.

Vattensjuka källare och fukt i grundmurar måste ännu, åtminstone vid Mälarens flöden, blifva följder af byggnader på en sålunda bildad mark, och under sådan marks fortgående uttorkning måste pålverket ruttna. Den massa växt- och djurämnen, af hvilka den på ofvanbeskrifna sätt tillkomna utfyllningen till stor del bildats, torde ock kunna gifva anledning till en långvarig skadlig gasutveckling.

Då det s. k. Clara gärde ännu i början af 1600-talet bestod af blott åker och äng och var så obebygdt, att der hölls mönstring med krigsfolket, torde väl uppgrundningen af Clara- och Rörstrands-vattnet länge hafva på naturlig väg fortgått genom vattenväxterna. Men ju mer Norra Malmen sedermera raskt bebyggdes, desto mer tillfördes äfven här orenlighet i det nästan stillastående vattnet, och desto skyndsammare fortgick en uppgrundning, som efterhand kunde uppbära åtminstone trädhus.

På Tillæi karta af 1733 sträcker sig dock vattnet ännu högre upp än nuvarande Clara Strandgata, och Nya Kungsholmsbron börjar ej förr än vid qvarteret Sjöhästen. Omkring medlet af 1600-talet var Blekholmen ännu kringfluten, men på Tillæi karta sammanhänger den redan med Clara-landet genom en smal uppgrundning, öfver hvilken Gamla Kungsholmsbrogatan framgår. Men ännu på 1750-talet lärer

fråga varit att genom en på Blekholmens vestra sida öppnad kanal underhålla vattenkommunikationen, då vatten ännu till största delen täckte qvarteren Ugglehufvudet, Gäddan och Gösen, och kärrtrakten på norra sidan om nyssnämnde gata inträngde ända till Clara Norra Kyrkogata.

Äfven under sin sjelfständighetsperiod synes Norrmalm ej hafva haft särskildt anordnade lastage-platser hvarken vid Mälaren eller Saltsjön, och strandsträckan å ömse sidor om norra inkörsvägen till staden ännu hafva för det mesta befunnit sig i sitt naturliga skick, såsom en sandig sluttning från Brunkebergsåsen, churu bebyggd ett litet stycke inåt från dåvarande stranden. Men 1645 förärades till staden en del af denna strandsträcka, så väl vester som öster om den fordom så kallade Sandbron, öfver hvilken dels norra inkörsvägen ledde till Norrbro, dels kommunikationen mellan östra och vestra delarne af Norrmalm hade underhållits, innan Brunkebergsåsen på åtskilliga ställen sänktes för att lätta samfärdslen mellan åsens båda sidor, eller den s. k. Vestra och Östra Malmen.

Då ändamålet med denna donation var, att bereda lastageplatser för trafiken så väl å Mälaren som å Saltsjön, måste ock antagas, att stranden blifvit dertill i större eller mindre utsträckning anordnad medelst bryggor, något slags hamnskoning och utfyllning, och att från denna tidpunkt bör dateras början omgestaltningen af Clara församlings södra eller Mälarestrand. Efter den stora eldsvåda, som år 1751 förhärjat Claratrakten, fastställdes först nuvarande anordning af norra stranden af Norrström intill Röda bodarnes torg, hvilket derefter bildades, hufvudsakligen genom betydliga utfyllningar i sammanhang med strandskoning, till vinnande af hamnplats der och längre vesterut intill Nya Kungsholmsbron.

Den öster om Norrbro till lastageplats vid Saltsjön år 1645 upplåtna strandsträckan begränsades mot norr, dels af andra större byggnader, dels af Kongl. stallet, som då ännu låg vid nedre ändan af nuvarande Carl XIII:s torg. Den hamnskoning och utfyllning, som här utan tvifvel ock företogs, lärer väl hafva väsentligt bidragit att utplåna spåren från denna sida af gamla Näckströmmen, öfver hvilken ännu på 1650-talet behöfdes en bro till Blasieholmen, men hvilken redan vid slutet af nämnde århundrade omtalas som en »graf», hvilken man »fordom kallat Näckeström», och i hvilken då tilläts, att utlägga grund för en byggnad å Blasieholmen. Äfven på andra sidor blef, som förr är nämndt, denna holmes strandsträcka sedermera ökad genom utpålning och fyllning.

Ännu på Tillæi karta synes den rännil, som från Träsksjön emellan qvarteren Rännilen och Pumpstocken utgjöt sig i Ladugårds-

landsviken, hvilken vik, då ännu segelbar, intog en del af nuvarande Norrmalmstorg, och 1739 uppfördes en bro öfver träsket vid Packartorget från Norrmalm till Ladugårdslandet. Humlegårdsgatan omtalas på 1680-talet så sank, att ingen der kunde färdas med häst och vagn. Den redan före medlet af 1600-talet uppförda bron mellan Blasieholmen och Ladugårdslandet har ännu på nämnde karta en längd af 640 fot. Sedan Ladugårdslandet blifvit till bebyggande upplåtet, behöfdes der för båtar och fartyg tilläggningsplatser vid den låga stranden. Från Artillerigårdsstranden uppfördes derföre en stenbro af icke mindre än 120 fots längd ut i sjön. Då mindre broar på flera andra ställen likaledes i sjön utbyggdes, och stranden vid nuvarande kasernerna var köpmans-skeppsvarf, för hvars ändamål pålning och fyllning der omtalas på 1670-talet, så förbereddes på detta sätt utefter hela strandsträckan vattnets uppgrundning genom orenlighet och affall af hvarjehanda slag, sjunkna fartyg m. m., och redan 1675 förekomma klagomål af Norrmalmsboarne öfver vattnets igenfyllning vid Packartorget i följd af den från Ladugårdslandet kommande myckna orenligheten, jemte förslag att genom utpålning bereda trygghet för hamnens bestånd. År 1743 besvärade sig Ladugårdslandsboarne, att hamn och stränder igenfylldes, så att knappt en vedbåt kunde lägga till Packartorget, att inga skepp och fartyg kunde segla i Ladugårdslandsviken för fyllning och vrak, att ingen nedkörsel fanns att med kärra kunna upphemta en tunna vatten utom vid s. k. Grefbron, och att, om så fortfore, intet fartyg skulle kunna lägga till ens vid Artilleribron, ehuru långt den än blifvit i sjön utlagd.

Fortgången af en sålunda beskaffad inkräktning på vattnets område, som den hvars början här ofvan blifvit antydd, måste nödvändigt förr eller senare komma att bära bittra frukter för stadskassan, trafiken, sundhetstillståndet och allmänna trefnaden m. m. Den föregående återblicken på stadsområdets hela utvecklingshistoria torde ock tillräckligt ådagalägga, att en plan för stadens bebyggande, hvilken stadnar endast vid rätliniga gatudesseiner, uppdragna öfver höjder och dalar, land och vatten, allra minst för Stockholms belägenhet kan uppfylla sitt ändamål, utan att på en sådan måste ställas anspråk, att hafva i noggrann beräkning tagit sjelfva grundens beskaffenhet och lämpliga anordning för vattenaflopp m. m., undanrödjandet af de olägenheter och begagnandet af de fördelar, som det egendomliga läget innebär, att för framtiden ej hafva afstängt möjligheten af förbättringar, och att, så vidt sig göra låter, i allt söka tillvägabringa den sammanjemkning af allmänna och enskilda förmåner, som är på samma gång ett vilkor för och en välgörande frukt

af stadslifvets gemensamhet. Om ej ögonen slutas för det erfarenhetsutslag, som för allas blickar ligger öppet, bör man ock med tillförsigt kunna hoppas, att den plan för stadens framtida bebyggande, för hvars utarbetande Herrar Stadsfullmägtige vidtagit åtgärder, ej kommer att stadna vid ytan, utan blifva nog djupgående, för att, så vidt omständigheterna det tillåta, kunna tillfredsställa ej blott smakens, utan ock trafikens, renlighetens och sundhetens, det gemensamma stadsintressets, billiga fordringar.

Sedan det föregående redan var tryckt, har v. Stads-Ingeniören Herr Brodin haft godheten att, af intresse för sakens närmare utredning, anställa en jemförelse mellan den förutnämnda äldsta befintliga kartan öfver Stockholm, som anses vara upprättad före 1547, och de tillgängliga senaste kartorna, för att bestämma **ytinnehållet af de betydligaste utfyllningar,** som ägt rum under loppet af de 3 sistförflutna århundradena. Dessa beräkningar hafva så utfallit, att under nämnde tiderymd blifvit uppgrundade eller utfyllda:

1:o) å den egentliga stadsholmen, eller s. k. staden inom broarne: större delen af Skeppsbron, nedra delarne af qvarteren Bacchus, Diana, Python, Marsyas, Orpheus, Bootes och Eolus, en del af Myntorget, delar af qvarteren Vulcanus och Mars, större delen af qvarteret Hercules, en del af Riddarhustorget, större delen af Munkbrohamnplanen, hela Örebrohamnplanen, Köttorget, delar af qvarteren Aurora, Penelope och Dædalus, hela qvarteren Memnon, Icarus, Midas, Jason och Caron, samt en del af Kornhamnsplanen, tillsammans utgörande med de öppna platserna och gatorna en areal af 15 tunnland, 25·2 kappland, eller 88 qvadratref 41 qvadratstänger (= 884,100 qvadratfot);

2:o) å vestra delen af Norrmalm, eller mot Mälaren och Clara sjö från Norrbro räknadt: en del af Gustaf Adolfs torg, en del af qvarteret Lejonet, större delen af qvarteret Rosenbad, en del af qvarteret Tigern, hela qvarteret Uttern, Rödbodshamnplanen och Rödbodtorget, delar af qvarteren Loen, Björnen, Elefanten och Svalan, hela qvarteren Röda bodarne, Sjörån, Sköldpaddan och Fyrfoten större, en del af qvarteret Dufvan, hela s. k. Tegelbacken, hela qvarteren Lastagen, Sjöhästen, Snäckan, Fyrfoten mindre och Lappen, större delen af qvarteren Uggleborg och Uggleskans, delar af qvarteren Svan, Riddaren och Pilen, hela qvarteren Ugglehufvudet, Gäddan, Gösen och Braxen, delar af qvarteren Blekholmen Södra och Norra, samt större delen af qvarteren Lagerbärsträdet, Barnhuskällaren, Barnhuset och Blomsterlöken, utgörande tillsammans med de öppna platserna och gatorna en areal af 66 tunnland 1 kappland, eller 369 qvadratref 77 qvadratstänger (= 3,697,750 qvadratfot); och

3:o) å östra delen af Norrmalm, mot Norrström och Ladugårdslandsviken från Norrbro räknadt: en del af Gustaf Adolfs torg, en del af qvarteret Norrström, nedra delen af Carl XIII:s torg, en del af qvarteret Blasieholmen, hela Blasieholmshamnplanen, en del af qvarteret Näckström, större delen af qvarteret Styrpinn, en mindre del af qvarteret Hästen, hela qvarteret Norrmalm, en del af qvarteret Skären, större delen af qvarteren Pumpstocken och Rännilen, hela qvarteret Skrafvelberget mindre, hela Norrmalmstorg, Berzelii park och Nybrohamnplanen, en mindre del af qvarteret Sjöman, hela qvarteret Bodarne, samt delar af qvarteren Klippan, Krabaten, Edelman mindre, Edelman större och Terra nova större och mindre, utgörande tillsammans med gator m. m. en areal af 44 tunnland 10·1 kappland, eller 248 qvadratref 16 qvadratstänger och 75 qvadratfot (=2,481,675 qvadratfot).

Sammanlagda arealbeloppet af här ofvan specificerade uppgrundningar och utfyllningar uppgår alltså till 126 tunnland 4·3 kappland, eller nära 706 qvadratref. För mindre betydliga uppgrundningar och utfyllningar i andra stadsdelar torde väl kunna göras ett sådant tillägg, att hela beloppet uppgår till omkring 750 qvadratref.

Innan det karteverk öfver Stockholm, hvilket för stadens räkning utföres af Kongl. Topografiska Korpsen, hunnit afslutas, torde de tillgängliga uppgifterna rörande stadens nuvarande **arealförhållanden** ej kunna göra anspråk på önskvärd noggrannhet och tillförlitlighet.

Tillæus, den oftanämnde författaren till den yngsta på detaljerad geometrisk mätning grundade större karta, hvilken vi ännu öfver staden äga, uppgifver Stockholms stad, som, då den ännu var inskränkt inom den med murar omslutna ovalen, hade en omkrets af blott 4,000 fot, eller en areal af omkring 510 qvadratref (= 1,275,000 qvadratalnar = 5,100,000 qvadratfot), år 1733 hafva mellan tullarne haft en **omkrets** af 2 Svenska mil, och detta tal synes ännu i många senare uppgifter vidhållet, likasom det att afståndet mellan Norr- och Skanstull utgör omkring ¼ mil eller 10,275 alnar. En på Stads-Ingeniörskontoret år 1865 gjord approximativ beräkning af stadens omkrets upptager blott 1·6 Svenska mil. Skilnaden mellan båda uppgifterna kan bero af olikhet i gränsliniens uppdragande, hvartill ägoområdets form kan gifva anledning.

Enligt en för särskildt ändamål från Stads-Ingeniörs-kontoret meddelad beräkning af Stockholms stad tillhöriga **strandliniers längd**, grundad på de tillförlitligaste kartor, som hitintills äro tillgängliga, var förhållandet år 1864 följande:

A) för staden inom broarne:		
längd från gamla slussen efter Skeppsbron till Norrbro	3,660	fot
» » Norrbro till Riddarholmsbron	1,774	»
» » Riddarholmsbron till gamla slussen	2,530	»
Summa	7,964	fot.
B) omkrets af Riddarholmen	2,960	»
C) » » Helgeandsholmen	2,050	»
D) » » Kastellholmen	2,000	»
E) » » Skeppsholmen	5,280	»
F) Norrmalm och Blasieholmen:		
längd från Norrbro till Nya Kungsholmsbron	2,100	»
» » Nya till Gamla Kungsholmsbron	2,300	»
» » Gamla Kungsholmsbron till gränsen mot Carlberg	6,470	»
» » Norrbro till Skeppsholmsbron	2,033	»
» » Skeppsholms- till Nybron	1,960	»
Summa	14,863	fot.
G) Ladugårdslandet:		
längd från Nybron till Djurgårdsbron	3,470	»
H) Kungsholmen:		
längd från Nya till Gamla Kungsholmsbron	1,585	»
» » Gamla Kungsholmsbron till Carlbergs kanal	7,427	»
» af Carlbergskanalen	1,100	»
» från Carlbergskanalen till nya Tranebergsbro	6,100	»
» » Tranebergsbro till Jaktvarfsgränden	9,923	»
» » Jaktvarfsgränden till Nya Kungsholmsbron	3,717	»
Summa	29,852	fot.
I) Södermalm:		
längd från gamla slussen till Långholmsbron	8,764	»
» » Långholms- till Liljeholmsbron	2,000	»
» » Liljeholmsbron till Skanstull	10,650	»
» » Skanstull till Danviks qvarnränna	7,464	»
» » Danviks qvarn till gamla slussen	7,885	»
Summa	36,763	fot.
K) Omkrets af Långholmen	10,200	»
L) Djurgårdsstranden:		
från nordöstra hörnet af Galèrvarfvet till bryggan vid Alkärret	2,820	»
» Alkärrets brygga till qvarteret Grönlandets sydöstra del	2,950	»

Knappast torde väl någon stad finnas, som med en omkrets i det hela, uppgående till högst 2 mil, äger, såsom Stockholm, en af naturen bildad strandlinie, öfverstigande tillsammans längden af 3·36 Svenska mil.

I följd af den jemförelse *), som vid 1860 års folkräkning i Stockholm anställdes mellan Ljunggrens karteverk öfver Rikets städer och de då af Stads-Ingeniören erhållna uppgifter, kan stadens hela **ägovidd** »inom gränserna för jurisdiktionen» antagas utgöra i runda tal 0·19 qvadratmil, eller 4,333 tunnland, d. v. s. 24,265 qvadratref. Af denna areal kunna 1,108 tunnland, eller 6,205 qvadratref, antagas vara **vatten,** hvadan alltså återstår en yta **fastland** af 3,225 tunnland, eller 18,060 qvadratref (= 45,150,000 qvadratalnar eller 180,600,000 qvadratfot). Inom s. k. jurisdiktionens gränser tillhöra dock Skepps- och Kastellholmarne, samt qvarteret Kajutan, eller s. k. Galèrvarfvet, Kongl. Maj:t och Kronan, som ännu begagnar detta område. För nyttjanderätten till den s. k. Djurgårdsstadens ej friköpta tomter erläggas tomtören till Amiralitets-Krigsmanskassan. I ofvanstående ägovidd är inberäknad Beckholmen, samt den staden tillhöriga, men af Danderyds skeppslags område helt och hållet omslutna plats, som är upptagen för Blockhustullen.

Enligt en beräkning, som för särskildt ändamål år 1864 blifvit från Stads-Ingeniörs-kontorét meddelad, innehåller: Skeppsholmen 1,846,000, Kastellholmen 310,000 och Galèrvarfvet 1,037,600 qvadratfot. Dessa staden ej tillhöriga platser äro icke i qvarter indelade.

Den i **mantal** satta delen af stadens område, Stadshagen och Långholmen, utgör $4\frac{11}{30}$ mantal. Uppskattningsvis, enligt de af Kongl. Kammar-Kollegium den 5 November 1816 stadgade grunder, antages hela stadsområdet till omkring 30 mantal.

Indelningen i **qvarter** måste vara underkastad förändringar esomoftast i följd af behöfliga omregleringar. Fortgående tillväxt af qvarterens antal i följd af utsträckt bebyggande samt större bebyggda qvarters styckning bör visserligen kunna motses, men qvarters utläggning till öppna platser och gator kan ock verka i motsatt riktning.

Enligt 1661 års brandordning var staden inom broarne delad i de 4 förut ofta nämnda qvarteren.

För Vestra malmen (Clara församling, innefattande jemväl nuvarande Adolf Fredriks) upptogos då 47 qvarter, nästan alla med samma namn, som de ännu brukliga. Detta antal understiger det närvarande antalet qvarter i Clara församling med 28 och i Adolf Fredriks med 59, hvaraf sålunda tydligt ådagalägges det då mindre vidsträckta bebyggandet. Till de felande qvarteren höra Lejonet, Rosenbad, Tigern, Uttern, Röda bodarne och Lastagen, hvaraf bekräftas, hvad ofvan är anfördt, att den plats, som nu af dessa qvarter intages, då

*) Se Statistisk Tidskrift, B:d I, sid. 227 o. f.

till en del var, om ej vattentäckt, åtminstone en låg, sandig, ännu oreglerad strand. Vidare saknas qvarteren Brunkhalsen och Wahrenberg, antagligen emedan dessa qvarter först senare genom Brunkebergs-åsens sänkning bildats, hvaremot saknaden af qvarteren Sjöråu, Sjöhästen, Sköldpaddan, Snäckan, Fyrfoten, Uggleborg, Lappen, Kajan, Uggleskans, Ugglehufvud, Gäddan, Gösen och Braxen, bevisar att dessa, dels täckta af vatten, dels bestående af kärr, ännu obebyggda, icke påkallade några eldsläckningsanstalter.

Då ej heller Blekholmen omnämnes, kan antagas, att den, dels såsom föga bebyggd, dels såsom ännu kringfluten, ej erfordrat särskild uppmärksamhet.

För Östra malmen (Jakobs och Johannis församling) uppräknas 32 qvarter, likaledes till största delen med samma namn som de nuvarande. Detta understiger nuvarande qvartersantalet med 23. Bland de då felande torde väl qvarteret Hästskon ännu varit en obebyggd sluttning af Brunkebergs-åsen och qvarteren Näckström, Styrpinn, Sparfven m. fl. voro ännu dels vattentäckta, dels träsk. Nuvarande qvarteren Norrström och Winstocken synas likaledes då varit oreglerade, och Blasieholmen var lika litet då som nu i qvarter indelad.

Å hela Södra malmen uppräknas blott 66 qvarter, eller 132 färre än nuvarande antalet, hvaraf kan slutas, att bebyggandet här fått stor utsträckning sedan den tiden. Till en stor del beror dock skilnaden derpå, att de ursprungliga qvarteren här varit mycket stora och i senare tider undergått talrika delningar.

Hvarken på Munkelägret eller Ladugårdslandet omnämnes ännu någon qvartersindelning.

Tillæus uppgifver 1733 qvarterens antal i Staden inom broarne till 44, i Clara och Adolf Fredriks församlingar till 123, i Jakobs och Johannis till 55, på Ladugårdslandet till 55, Kungsholmen till 27, i Maria till 85 och i Catharina till 102, eller tillsammans 491. År 1782 räknades qvarterens antal till 549 och år 1854 till 569.

Enligt de i sammanhang med 1860 års folkräkning anställde undersökningar, var förhållandet i afseende på **qvarterens areal** och **antal** m. m. följande:

	Qvarters-areal i qvadrat-alnar.	Antal qvar-ter.	Qvarte-rens medel-areal: qvadrat-alnar.	Arealen af största qvarteret i qvadrat-alnar.	Arealen af minsta qvarteret i qvadrat-alnar.
I Kungsholms församling	8,014,848	30	267,162	*a)* 4,917,058	*b)* 7,167
» Adolf Fredriks	6,805,000	67	101,567	*c)* 2,606,245	*d)* 4,477
» Catharina	6,768,417	109	62,096	*e)* 891,239	*f)* 937
» Maria	6,331,907	88	71,953	*g)* 1,410,790	*h)* 3,513
» Ladugårdslands med Djurgårdsstaden	4,305,454	66	65,234	*i)* 711,002	*k)* 4,644
» Johannis	2,034,696	20	101,735	*l)* 822,513	*m)* 2,876
» Clara	1,203,576	62	19,413	*n)* 159,345	*o)* 239
» Jakobs	791,316	33	23,979	*p)* 155,624	*q)* 6 867
» Storkyrkoförsamlingen	574,814	91	6,317	*r)* 102,736	*s)* 495
Summa	36,830,028	566	65,071	4,917,058	239
Hvartill arealen af:					
hela Skeppsholmen, enligt förenämnde senaste mätning:	461,500				
» Galèrvarfvet, enligt förenämnde senaste mätning:	259,400				
» Kastellholmen, enligt förenämnde senaste mätning:	77,500				
ej indelade i qvarter.					

Den af staden begagnade delen af Djurgården har på en areal af 319,998 qvadratalnar 9 qvarter.

Rörande arealen af **gator, gränder, torg** och **öppna platser** samt **vägar** föreligga ganska stridiga uppgifter. Enligt den af Ingeniör Ljunggren, i sammanhang med utarbetandet af stadskartan öfver Stockholm, år 1861 meddelade uppgift, skulle denna areal uppgå till 2,996 qvadratref (= 832,222 qvadratfamnar = 7,490,000 qvadratalnar = 29,960,000 qvadratfot), deruti ej inberäknade Skepps- och Kastellholmarne samt Galèrvarfvet. Uti de år 1839 tryckta Handlingar i fråga om ny förändring för gatuläggningen åberopas en år 1836 af dåvarande Stads-Ingeniören meddelad uppgift å arealen af torg, allmänna platser, gator och gränder, upptagande dem till en ytvidd af 328,763 qvadratfamnar. Denna senare uppgift, i anseende till skedda förändringar afrundad till 330,195 qvadratfamnar (= 11,887,020 qvadratfot), har lagts till grund för det år 1860 afgifna förändrade utlåtandet angående en förbättrad gatuläggning i hufvudstaden. I betänkande af den 9 Maj 1862 rörande gaturenhållningen förekommer åter

a) Qvarteret Mälaren. *b)* Solvisaren. *c)* Röda berget. *d)* Blomsterlöken. *e)* Grinsbruk. *f)* Trehörningen. *g)* Krukomakaren. *h)* Tofflan. *i)* Qvarteren Terra nova med Fredrikshof sammanslagne *k)* Träskbacken. *l)* Ruddammen. *m)* Italien mindre. *n)* Lagerbärsträdet. *o)* Lastagen (blott Hamnfogde-boställe). *p)* Blasieholmen. *q)* Jakob mindre. *r)* Riddarholmen. *s)* Munkbrovågen.

arealen uppgifven till 11,185,500 qvadratfot, deruti inberäknad Djurgårdsstaden. Olikheterna mellan några af dessa uppgifter äro allt för stora, för att ej bero af en olika vidsträckt uppfattning, då de svårligen kunna förklaras af de under sistförflutna 30 år timade förändringarne.

Gatornas sammanlagda **längd** uppskattades i början af år 1865 till 12 Svenska mil.

Bredden af följande gator uppgafs år 1836 från Stads-Ingeniörskontoret till:

Hornsgatan	40·5—41 fot.	Regeringsgatan	34—34·5 fot.
Götgatan	39·5 40 »	Fredsgatan	32 fot.
Ladugårdslands Storgata	38 —41 »	Myntgatan	26 —31 fot.
Kungsholms Storgata	33·5 38 »	Stora Nygatan	28·5—29·5 »
Storkyrkobrinken	30 —39·5 »	Lilla Nygatan	26·5—29 »
Drottninggatan	35·5 fot *).	S:t Paulsgatan	26 —27·5 »

Gränderna inom staden, stundom ägande knappt ½ af de smalare gatornas bredd, äro bedröfliga minnen af stadsområdets fordna begränsning inom befästningarnes trånga område.

När under århundradens lopp omständigheterna tvingat en befolkning att, såsom i Stockholm varit händelsen, vänja sig vid ett trångt begränsadt byggnadsområde, vid bostäder tätt sammanpressade sins emellan och mellan trånga gator och gränder, vid ett byggnadssätt, som i husens höjd, i antalet ofvanpå hvarandra liggande våningar, sökt ersättning, måste vanan ensamt för sig hafva hunnit att utbilda en mägtig konserverande inflytelse. Klimatiska, ekonomiska m. fl. förhållanden torde ock väsentligt hafva bidragit dertill, att här ännu röjas så få spår af sådana byggnadsanordningar och -planer, som, förestafvade af sundhetens och trefnadens kraf, omgestaltat så många andra städer. Den stora fördelen af husvinklarnes afskärning i gathörnen har ej ens i Stockholm vunnit något allmännare afseende.

Stadsplanens anordnande medelst ändamålsenligt fördelade och tillräckligt rymliga öppna platser, förutsätter ock förhållanden, hvilka i Stockholms utvecklingshistoria ej förefunnits eller kunnat göra sig gällande. För både trafikens och sundhetens ändamål synes den öppna platsen böra hafva sitt läge nära medelpunkten af det tätast bebyggda området och dess storlek böra vara afpassad efter detta områdes befolkningstäthet. Med hänsigt till både sjötrafikens kraf och fördelarne för sundhet och trefnad af strandpromenader i den friska sjöluften, synas Stockholms strandsträckor ojemförligt ändamålsenligare kunna för allmänt gagn användas, än för enskilda bo-

*) Enligt senare uppgift: 37·5 fot. Denna, likasom flera gator, är ej af lika bredd öfverallt.

städer. Att dervid ej förnärma industriens behof blir naturligtvis en kommunens oeftergifliga pligt.

Arealen af nedanstående **torg** och **allmänna platser** är, enligt beräkning efter nu tillgängliga kartor, närmevis följande:

		Qvadratfot.
af Humlegården		1,409,456.
» Carl XIII:s torg	Hamn- och Trädgårdsgatorne ej inberäknade	485,528.
» Adolf Fredriks torg,	med afräkning af S:t Pauls- och Hornsgatorna	130,900.
» Berzelii park		127,932.
» Hötorget	utan afräkning af gatufortsättningar	109,120.
» Artilleriplanen	med » » »	107,100.
» Gustaf Adolfstorg	utan » » »	98,470.
» Kornhamnstorg	» » » »	93,804.
» Kungsholmstorg	med » » Handtverkaregatan	88,192.
» Nytorget	utan » » gatufortsättningar	80,550.
» Norrmalmstorg	med » » Hamngatans fortsättning	73,344.
» Ladugårdslandstorg	utan » » gatufortsättningar	67,680.
» Munkbrotorget	» » » »	62,037.
» Carl Johanstorg	» » » »	60,363.
» Riddarhustorget	» » » »	58,563.
» Brunkebergstorg	» » » »	58,201.
» Mynttorget	» » » »	55,801.
» Kött-torget	» » » »	51,632.
» Roslagstorg	» » » »	49,250.
» Mosebacketorg	» » » »	47,190.
» Birger Jarlstorg	» » » »	45,892.
» Stortorget	» » » »	27,160.
» Rödbodtorget	» » » »	20,160.
» Södermalmstorg	» » » »	19,426.
» Oxtorget	» » » »	15,529.
» Jerntorget	» » » »	11,660.
» Köpmantorget	» » » »	3,567.

Tomternas antal, hvilket år 1853 är uppgifvet till 4,525, utgjorde:

	år 1861.	vid 1865 års slut.		år 1861.	vid 1865 års slut.
I Catharina församling	1,113.	1,119.	I Jakobs församling	365.	376.
» Maria »	715.	729.	» Johannis »	209.	215.
» Ladugårdslands »	604.	676.	» Kungsholms »	203.	230.
» Storkyrko- »	583.	585.	Å Djurgården	57.	59.
» Clara »	440.	468.			
» Adolf Fredriks »	436.	481.	Summa	4,725.	4,938.

Ofvanstående antal tomter, tillhörande Kongl. Maj:t och Kronan, staden, särskilde korporationer och enskilde personer, och bland hvilka är inräknad sjötullstomten vid Blockhusudden, äro belägne dels å fri och egen, dels å ofri, eller stadens samt Danviks hospitals grund.

Antalet af **Stadens ofria tomter,** för hvilka tomtören utgå, utgjorde, enligt benäget meddelande af Stads-Kamereraren Dahlerus, den 22 Mars 1866:

i stadens inre del	2.
å Norrmalm	548.
» Södermalm	772.
Summa	1,322.

De tillgängliga officiela uppgifterna upptaga **åkerjord** till 1,669 tunnland, eller 9,346 qvadratref och 40 qvadratstänger, **ängsmark** till 261 tunnland, eller 1,461 qvadratref och 60 qvadratstänger, samt **skog** och **betesmark** till 538 tunnland, eller 3,012 qvadratref och 80 qvadratstänger. Någon å stadens tomter fördelad eller till borgerskapet anslagen **stads-** eller **donationsjord** finnes ej, men staden äger å den s. k. Stadshagen *a)* lotten N:o 11 Ulriksberg, *b)* N:o 12 Ekedal och N:o 13, hagmark, samt en ängsplats vid Drottningholmsvägen, hvilka uti stadens tomteböcker ej äro med N:o betecknade.

Den i de officiela uppgifterna vanliga rubriken »**hus och gårdar**» gifver ej en fullt tillfredsställande ledning för omdömet om fortgången och resultaterna af stadens bebyggande och om det sätt, hvarpå derigenom befolkningens behof blifvit tillgodosedda.

Enligt Öfver-Ståthållarens embetsberättelse af år 1663 utgjorde antalet »**hus och gårdar**» i staden och på malmarne: 3,784, deraf blott 846 tillhörande skattskyldige borgare. Till boningar ej begagnade tomter voro i Staden 74, på Norrmalm och å Ladugårdslandet 41, på Södermalm 6. Sedan **numerering** af »hus och gårdar» blifvit införd år 1729 och Tillæi karta utkommit 1733, torde följande uppgifter förtjena uppmärksamhet:

Antal hus och gårdar (»privata el. numererade»).	År 1729.		År 1733.
å Södermalm	1,660	östra delen (Catharina församling)	890.
		vestra » (Maria d:o)	760.
» Norrmalm	1,463	östra » (Jakobs och Johannis d:o)	656.
		vestra » (Clara o. Ad. Fredriks d:o)	850.
» Ladugårdslandet	632	öfra »	318.
		nedra »	237.
i Staden inom broarne	620	vestra qvarteret	159.
		inre »	191.
		södra »	121.
		östra »	150.
å Kungsholmen	111		110.
» Blasieholmen	30		32.
» Riddarholmen	11		11.
» Helgeandsholmen	6		9.
Summa	4,533.		4,494.

Antal hus och gårdar är uppgifvet år 1766 till: 4,462, år 1782 till: 4,137. I Öfver-Ståthållarens femårsberättelse af 1828 förekommer antalet »hus och tomter»: 4,526, i femårsberättelsen för 1856—1860 »tomter, jordar och lägenheter»: 4,725.

För beräkning af brandvaktsafgiftens förhöjning uppskattades **husvärdet** i Stockholm år 1787 till 7,560,758 R:dr 27 skillingar, och utgjorde motsvarande **försäkringsvärde** då 6,303,827 R:dr 33 sk., antagligen R:dr B:ko (Elers).

Riksgälds-Kontorets sammandrag af bevillningen innehålla följande uppgifter om antalet »**hus och gårdar**» samt dessas **taxeringsvärde**:

År.	Antal till bevillning upptörde »hus och gårdar».	Taxeringsvärde. R:dr R:mt.	**Antal ny-, till- och påbyggnader.**
1813	3,633	26,597,392	
1814	3,770	27,359,803	
1815	3,750	28,252,376	
1816	3,666	29,245,808	
1817	3,701	30,353,539	
1818	3,701	31,563,908	
1819	3,696	32,511,695	
1820	3,694	33,049,571	
1821	3,739	33,490,693	
1822	3,737	33,557,919	
1823	3,737	33,909,926	
1824	3,736	34,478,186	
1825	3,731	35,123,310	
1826	3,732	35,780,870	Tillståndsresolutioner meddelade för uppförande af:
1827	3,733	36,302,033	
1828	3,751	37,198,934	
1829	3,752	37,865,265	159 nya byggnader och for 253 betydligare reparationer.
1830	3,751	38,986,845	
1831	3,658	41,844,045	
1832	3,652	42,416,314	
1833	3,683	43,967,641	
1834	3,682	44,224,142	
1835	3,670	46,029,469	170 nya hus och for 185 stora reparationer.
1836	3,718	47,279,446	
1837	3,696	48,450,183	

År.	Antal till bevillning upptörde »hus och gårdar».	Taxeringsvärde. R:dr R:mt.	Antal ny-, till- och påbyggnader.			
1838	3,696	49,406,832	Tillståndsresolutioner meddelade för uppförande af: 173 nya hus och för 140 betydligare reparationer.			
1839	3,673	49,227,620				
1840	3,737	50,932,929				
1841	3,752	52,071,815				
1842	3,812	52,445,245				
1843	3,811	53,925,891	89 bonings- och fabrikshus, 61 uthus, samt för till- och påbyggnader i 107 enskilda egendomar.			
1844	3,812	54,744,950				
1845	3,813	56,073,671				
1846	3,819	56,846,822				
1847	3,815	57,493,123				
1848	3,813	58,305,439	74 bonings- och fabrikshus, 83 uthus, för till- och påbyggnader 101, samt ändringar och reparationer i 288 enskilda egendomar.			
1849	3,813	58,416,264				
1850	3,816	59,681,518				
1851	3,817	60,830,632	172 bonings- och fabrikshus, 218 uthus, för till- och påbyggnader i 280 samt ändringar och reparationer i 363 enskilda egendomar.			
1852	3,819	62,752,543				
1853	3,820	64,437,558				
1854	3,820	66,464,977	Tillstånd meddeladt till nybyggnad af		Till- och påbyggnad.	Till reparationer och ändringar.
1855	3,821	68,529,563	bonings- och fabrikshus.	uthus.		
1856	3,816	70,845,720	44	37	38	181
1857	3,818	76,290,885	44	50	45	148
1858	3,819	86,788,150	47	46	33	173
1859	3,819	93,462,501	73	70	53	188
1860	3,819	100,105,584	57	97	29	244
1861	3,820	107,301,498	71	110	66	249
1862	*)	121,452,281	85	77	62	246
1863		127,614,594	138	119	55	280
1864		137,740,016	86	91	57	250
1865		142,970,491	76	109	33	266

Anm. I antalet »hus och gårdar» samt deras taxeringsvärde äro inbegripne »fabriker, verk och inrättningar», åtminstone till det öfvervägande flertalet, med undantag för de första 5 à 6 åren, för hvilka taxeringsvärdet å dem kan i medeltal antagas till omkr. 280,000 R:dr R:mt. De från bevillning befriade egendomarne äro deremot ej i ofvanstående summor inbegripne. Dessa egendomars taxeringsvärde upptogs år 1865 till R:dr R:mt 13,492,499.

Det under visst år meddelade tillståndet till byggnad innebär icke visshet att byggnaden jemväl blifvit utförd och fulländad, allra minst under samma år. Förestående från Handels- och Ekonomi-

*) Uppgifter härom ej längre upptagne i Bevillnings-Sammandraget.

Kollegium till Öfver-Ståthållarens femårsberättelser meddelade uppgifter behöfva derföre kompletteras med antalet under hvarje år **verkställda** nybyggnader. I sådant ändamål har ock i nu gällande formulär för Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser ingått en särskild kolumn för antalet årligen nybyggde boningshus. Af Stads-Arkitekten är alltså lemnad följande uppgift om

Nybyggda större och mindre boningshus, under

Åren.	I nedanskrifne församlingar.										Summa.
	Adolf Fredriks.	Kungsholms.	Nikolai.	Clara.	Ladugårdslands.	Jakobs.	Johannis.	Catharina.	Maria.	Djurgården.	
1861	19	9	1	10	25	5	3	16	10	2	**100**
1862	14	4	2	8	19	11	9	3	8	2	**80**
1863	20	7	2	11	27	5	9	18	8	1	**108**
1864	13	5	1	4	16	4	3	5	5	1	**57**
1865	7	3	1	5	12	6	—	10	5	1	**50**
Summa	**73**	**28**	**7**	**38**	**99**	**31**	**24**	**52**	**36**	**7**	**395**

Tages det ofta förekommande sammanslåendet af tomter i beräkning, så anses minst 4,000 tomter bebyggda och alltså högst 879 obebyggda inom staden, Djurgården oberäknad, och på denna äro af 59 tomter 58 bebyggda.

De undersökningar, som i sammanhang med 1860 års folkräkning anställdes, för att utröna antalet **bebodda** och **obebodda egendomar,** och hvarvid alla tillgängliga upplysningar hemtades ur mantalslängderna, tomteböckerna, Stockholms adresskalender, samt handlingar och kartor i Stads-Ingeniörs-arkivet, gåfvo för nämnde år följande resultat:

	Antal bebodda egen-domar.	Antal obebodda egen-domar.	Medelareal för hvarje bebodd eller obebodd egendom i qvadratalnar.
I Catharina församling	742.	130.	7,762.
» Maria d:o	513.	42.	11,409.
» Storkyrko d:o	489.	23.	1,123.
» Ladugårdslands d:o (utom Djurgårdsdelen)	438.	46.	8,201.
» Clara d:o	365.	19.	3,134.

	Antal bebodda egendomar.	Antal obebodda egendomar.	Medelareal för hvarje bebodd eller obebodd egendom i qvadratalnar.
I Jakobs församling	305.	20.	2,435.
» Adolf Fredriks d:o	301.	22.	21,068.
» Johannis d:o	156.	10.	12,257.
» Kungsholms d:o	148.	20.	47,707.
På Djurgården	40.	1.	7,805.
» Skeppsholmen	11.	—	43,410.
» Kastellholmen	5.	—	15,317.
Summa	3,513.	333.	10,643.

Då stadens förkofran i afseende på bebyggande m. m. väsendtligt befordrats genom ett väl ordnadt **brandförsäkringsväsende,** och då bristen på andra fullständiga uppgifter rörande årliga fortgången af stadens bebyggande i någon mån kan ersättas af kunskapen om brandförsäkringsbeloppen, så följer här en öfversigt af hithörande ämnen, grundad på benäget meddelade upplysningar från Stadens Brandförsäkrings-Kontor *).

Stockholms stads Brandförsäkrings-Kontors ansvarighetssumma:

År.	R:dr R:mt.	År.	R:dr R:mt.	År.	R:dr R:mt.
1818	22,814,436.	1834	37,743,996.	1850	55,650,939.
1819	24,184,686.	1835	38,934,293.	1851	57,276,644.
1820	24,887,436.	1836	39,722,283.	1852	58,771,163.
1821	25,460,340.	1837	40,535,505.	1853	60,594,161.
1822	25,974,465.	1838	41,355,728.	1854	62,759,981.
1823	26,693,874.	1839	42,219,785.	1855	64,263,257.
1824	27,481,452.	1840	43,743,279.	1856	66,718,292.
1825	28,156,232.	1841	44,619,614.	1857	77,916,573.
1826	29,273,988.	1842	45,817,206.	1858	86,818,485.
1827	30,441,983.	1843	47,200,705.	1859	94,436,137.
1828	31,501,385.	1844	48,367,731.	1860	100,849,249.
1829	32,471,778.	1845	49,636,388.	1861	108,407,934.
1830	33,584,300.	1846	50,509,040.	1862	116,123,120.
1831	34,437,990.	1847	51,717,399.	1863	124,455,594.
1832	35,509,604.	1848	52,979,102.	1864	132,497,790.
1833	36,723,375.	1849	54,188,271.	1865	139,947,282.

*) Stiftadt 1746. Gällande Reglemente Kongl. Maj:ts den 19 December 1807.

Stockholms stads Brandförsäkrings-Kontors fond (med fastighet och inventarier).

År.	R:dr R:mt.	År.	R:dr R:mt.	År.	R:dr R:mt.
1746	9,161.	1786	523 284.	1826	2,747.676.
1747	19,137.	1787	550,030.	1827	2,866,032.
1748	30,346.	1788	578,396.	1828	2,993,079.
1749	41,670.	1789	601,303.	1829	3,113,234.
1750	53,175.	1790	628,838.	1830	3,253.240.
1751	4,350.	1791	662,695.	1831	3,363,276.
1752	16,672.	1792	687,298.	1832	3,501,236.
1753	23,858.	1793	716,094.	1833	3,620,733.
1754	32,664.	1794	744,503.	1834	3,736,923.
1755	43,533.	1795	776,622.	1835	3,887,854.
1756	52,755.	1796	803,640.	1836	4,026.581.
1757	69,338.	1797	846,132.	1837	4,157,939.
1758	82,597.	1798	876,649.	1838	4,309,706.
1759	brist.	1799	923,964.	1839	4,470,346.
1760	44,763.	1800	966,405.	1840	4,662,611.
1761	81,519.	1801	1,000,176.	1841	4,830,646.
1762	105,313.	1802	1,043,372.	1842	4,799,836.
1763	115,613.	1803	1,090,610.	1843	4,972,621.
1764	126,951.	1804	1,142,254.	1844	5,139,844.
1765	135,131.	1805	1,187,895.	1845	5,310,317.
1766	142,713.	1806	1,231,183.	1846	5,451,311.
1767	154,291.	1807	1,278,666.	1847	5,517,818.
1768	158,623.	1808	1,321,116.	1848	5,686,198.
1769	163,043.	1809	1,366,301.	1849	5,840,617.
1770	177,643.	1810	1,409,847.	1850	6,005,578.
1771	188,546.	1811	1,460,386.	1851	6,209,879.
1772	198,133.	1812	1,514,886.	1852	6,377,522.
1773	211,177.	1813	1,566,219.	1853	6,583,349.
1774	222,932.	1814	1,618,978.	1854	6,790,102.
1775	229,802.	1815	1,726,546.	1855	6,944,940.
1776	237,446.	1816	1,856,900.	1856	7,098,225.
1777	267,262.	1817	1,984,848.	1857	7,149,957.
1778	283,008.	1818	2,093,671.	1858	7,319,144.
1779	298,481.	1819	2,222,386.	1859	7,525,727.
1780	398,940.	1820	2,321,238.	1860	7,674,298.
1781	428,554.	1821	2,411,799.	1861	7,875,404.
1782	438,483.	1822	2,354,212.	1862	8,099,897.
1783	458,409.	1823	2,449,277.	1863	8,325,219.
1784	480,582.	1824	2,543,397.	1864	8,621,024.
1785	501,615.	1825	2,635,567.	1865	8,695,912.

Fondens belopp i förhållande till ansvarighetssummans:

Åren 1818 och 1819 ... ... 9·18 %
År 1820 ... 9·30 »
Åren 1821—1830 ... ... 9·40 »
» 1831—1840 ... 10·13 »
» 1841—1850 ... 10·69 »
» 1851—1860 ... 9·80 »

med vexlingar mellan maximum: 10·86 % år 1853 och minimum: 6·21 % år 1865.

År 1861: 7·27 %, 1862: 6·98 %, 1863: 6·69 %, 1864: 6·51 %, 1865: 6·21 %.

Årligt medeltal influtne brandförsäkringsafgifter:

Åren 1801—1810	22,076	R:dr	R:mt.	År 1861	185,041	R:dr	R:mt.
» 1811—1820	64,745	»	»	» 1862 ...	206,260	»	»
» 1821—1830	71,502	»	»	» 1863 ...	204,545	»	»
» 1831—1840	83,413	»	»	» 1864 ...	241,822	»	»
» 1841—1850	102,706	»	»	» 1865 ...	255,093	»	»
» 1851—1860	171,894	»	»				

med vexlingar mellan maximum år 1857 R:dr 284,750 och minimum år 1805 R:dr 15,569.

Progressionen af årliga intressemedel:

från 1801	R:dr	R:mt	38,746	till 1810 ...	R:dr	R:mt	53,342.
» 1811 ...	»	»	55,743	» 1820	»	»	85,704.
» 1821 ...	»	»	93,022	» 1830 ...	»	»	122,251.
» 1831	»	»	127,087	» 1840 ...	»	»	173,307.
» 1841 ...	»	»	181,108	» 1850 ...	»	»	223,031.
» 1851 ...	»	»	228,966	» 1860 ...	»	»	286,183.

År 1861 R:dr 293,618, år 1862 R:dr 303,286, år 1863 R:dr 312,312, år 1864 R:dr 323,418, år 1865 R:dr 332,612.

Utbetalde brandskadeersättningar:

under perioden 1746—1800, eller 55 år, 47 särskilda år, till sammanräknadt belopp för hela tiden af R:dr R:mt 322,712, eller i årligt medeltal för 47 år R:dr 6,866, vexlande mellan minimum: 28 R:dr, år 1779, och maxima: 65,352 R:dr, år 1751, (förnämligast för en vådeld i Juni från färgeriet »Blå handen» vid Munklägersgatan utbredd öfver sydvestra delen af Clara församling och genom storm öfverförd äfven till Södermalm), samt 130,699 R:dr, år 1759, (förnämligast för en vådeld i Juli, som förstörde den bäst bebyggda delen af Maria församling). Denna sistnämnda ersättning vållade en brist i Kontorets tillgångar af 28,170 R:dr.

1801—1810: 8 år, med sammanräknadt belopp af R:dr 43,013, eller i medeltal för hvar gång 5,376⅛ R:dr, och med vexlingar mellan minimum: R:dr 500 och maximum: R:dr 16,324, år 1801, (hufvudsak-

ligen för en vådeld i Oktober i qvarteren Beyers trädgård, Bonden större och mindre, Bondetorpet, Timmermannen och Åsen i Catharina församling);

1811—1820: 9 år, med sammanräknadt belopp af R:dr 46,676, eller i medeltal för hvar gång 5,186⅔ R:dr, och med vexlingar mellan minimum: R:dr 933 och maximum: R:dr 10,400, år 1813, (hufvudsakligen för en vådeld i Juni i qvarteret Bryggaren vid Handtverkaregatan å Kungsholmen);

1821—1830: alla 10 åren med sammanräknadt belopp af R:dr 201,751, eller i medeltal för hvar gång R:dr 20,175, och med vexlingar mellan minimum: R:dr 60 och maximum: R:dr 148,538, år 1822, (öfver 100,000 R:dr för eldsvådan å Blasieholmen i Juni månad);

1831—1840: 9 år, med sammanräknadt belopp af R:dr 62,454, eller i medeltal för hvar gång R:dr 6,939⅓, och med vexlingar mellan minimum: R:dr 467 och maximum: R:dr 18,129, år 1834, (största delen till ersättning för eldsvådan i qvarteret Dykärret vid Maria Högbergsgata);

1841—1850: alla 10 åren med sammanräknadt belopp af R:dr 413,088, eller i medeltal för år R:dr 41,309, och med vexlingar mellan minimum: R:dr 1,723 och maximum: R:dr 214,421, år 1842, (största delen för Bergmanska spinneriet i Catharina församling i Januari månad);

1851—1860: alla 10 åren med sammanräknadt belopp af R:dr 478,647, eller i medeltal för år R:dr 47,865, och med vexlingar mellan minimum: R:dr 4,255 och maximum: R:dr 199,663, år 1857, (största beloppet för den vådeld, som i Augusti ödelade 34 hus å Mosebacke);

år 1861 R:dr 17,718; 1862 R:dr 8,325; 1863 R:dr 18,702; 1864 R:dr 47,084; 1865 R:dr 294,162 (Schinkel-Cederlundska huset 56,250, Kungsholms eldsvådan 88,693, Wennbergska bageriet m. m. 78,742 R:dr m. fl.)

Utbetalda ersättningar för bortröjda trädbyggnader:

1746—1800 tillsammans R:dr R:mt 13,716. 1831—1840 tillsammans R:dr R:mt 66,780.
1801—1810 » » » 4,382. 1841—1850 » » » 174,753.
1811—1820 » » » 24,923. 1851—1860 » » » 302,681.
1821—1830 » » » 33,663.

1861 R:dr 27,762. 1862 R:dr 42,819. 1863 R:dr 30,617. 1864 R:dr 13,833. 1865 R:dr 9,441.

Bidrag till brandvaktsafgiften:

1801—1810 tillsammans R:dr R:mt 89,305. 1821—1830 tillsammans R:dr R:mt 136,689.
1811—1820 » » » 117,320. 1831—1840 » » » 200,504.

1841—1850 tillsammans R:dr R:mt 272,204. 1851—1860 tillsammans R:dr R:mt 468,403. 1861 R:dr 52,962. 1862 R:dr 54,362. 1863 R:dr 55,957. 1864 R:dr 32,408. 1865 R:dr 32,269.

Bidrag till inqvarteringsafgiften:

1824—1830 tillsammans R:dr R:mt 79,701. 1841—1850 tillsammans R:dr R:mt 83,665.
1831—1840 » » » 128,957. 1851—1860 » » » 45,347.
1861 R:dr 4,884. 1862 R:dr 4,608. 1863 R:dr 4,363. 1864 R:dr 3,742. 1865 intet.

Bidrag till gatuläggningsafgiften:

1845—1850 tillsammans R:dr R:mt 139,813. 1851—1860 tillsammans R:dr R:mt 339,819. 1861—1865 R:dr 36,000 årligen.

Bidrag till gatulyshållningsafgiften:

1854—1860 tillsammans R:dr R:mt 124,043. 1861 R:dr 19,331. 1862 R:dr 19,842. 1863 R:dr 20,424. 1864 R:dr 8,617. 1865 R:dr 8,884.

Årligt bidrag till vattenledningen under 10 år från och med 1858: 45,000 R:dr R:mt.

Brandomkostnader (Brandsignaler, Servis, Belöningar m. m.):

1801—1810 tillsammans R:dr R:mt 13,508. 1831—1840 tillsammans R:dr R:mt 211,942.
1811—1820 » » » 66,250. 1841—1850 » » » 229,655.
1821—1830 » » » 109,235. 1851—1860 » » » 287,312.
1861 R:dr 29,794. 1862 R:dr 29,876. 1863 R:dr 30,145. 1864 R:dr 31,587. 1865 R:dr 34,755.

Årlig behållning eller öfverskott:

1801—1810 i medeltal för år ..... R:dr R:mt 44,344.
1811—1820 » » » » ..... » » 91,139.
1821—1830 » » » » ..... » » 98,959.
1831—1840 » » » » ..... » » 140,937.
1841—1850 » » » » ..... » » 137,398.
1851—1860 » » » » ..... » » 166,872.
1861 R:dr 201,106. 1862 R:dr 224,493. 1863 R:dr 225,322. 1864 R:dr 295,805. 1865 R:dr 74,887.

Om man till ledning för omdömet om den **folkmängd,** som Stockholm i äldre tider kan hafva inneslutit, egnar uppmärksamhet åt hvad i det föregående blifvit anfördt rörande stadens dåvarande omfång och bebyggande m. m., skall man säkert undgå misstaget att sätta allt för stor tillit till uppgifter, som vore alldeles oförenliga med lokalförhållandena.

Öfver antalet skattdragande **hushåll** finnas uti den s. k. Skottboken, eller uppbördslängden, följande uppgifter för

År	1517.	1518.	1519.	1520.	1521.	1522.	1523.	1524.	1525
Östra qvarteret	299.	271.	292.	294.	214.	228.	70.	195.	223.
Södra »	214.	222.	223.	197.	164.	117.	72.	114.	169.
Vestra »	281.	298.	304.	281.	236.	134.	68.	191.	294.
Qvarteret inom muren	297.	314.	275.	317.	251.	145.	98.	213.	258.
Helgeandsholmen	19.	15.	16.	15.	12.	—	—	11.	11.
Gråmunkeholmen	15.	20.	16.	22.	10.	—	—	—	—
Norrmalm	29.	27.	16.	—	—	—	—	—	—
Södermalm	17.	7.	7.	4.	—	—	—	—	—
Summa hushåll	1,171.	1,174.	1,149.	1,130.	887.	624.	308.	724.	955.
möjligen motsvarande en skattdragande **folkmängd** af	9,368.	9,392.	9,192.	9,040.	7,096.	4,992.	2,464.	5,792.	7,640;

om man, med hänsigt till tidens sed att gesäller, lärlingar, betjening m. fl. ingingo i husbondens matlag, vill gå ända derhän att antaga medelstyrkan af hvarje hushåll till 8 personer, hvilket efter nuvarande förhållanden vore allt för högt. Till ofvannämnde matlagsfolkmängd kommo Slotts- och Krigsfolk, Adel, Presterskap, Munkar och Nunnor, Djeknar, främmande Köpsvenner m. fl., som utan borgerlig näring ej upptogos i uppbördslängden. För att bedöma antalet af dessa saknas nödig ledning. Ofvanstående uppgifter, fastän otillräckliga att gifva upplysning om folkmängden, innebära dock ett så mycket mer talande bevis om den förödelse, hvaraf Stockholm varit hemsökt, innan värnet af Gustaf I:s kraftiga hand lade en säker grund för möjligheten af framtida förkofran, hvartill dock väl föga torde hafva bidragit den år 1523 utfärdade befallningen att, till ersättning för de i blodbadet omkomne Stockholms borgare, ett antal redlige Svenske män och borgare från hvar och en af Rikets köpstäder skulle till hufvudstaden öfverflyttas.

Uti Öfver-Ståthållaren Rosenhanes embetsberättelse af år 1663 uppgifves antalet **mantalsskrifne** till 14,953, af hvilka 1,413 Borgare, men Adel och Kronans tjenare ej inberäknade.

Folkmängd enligt mantalslängderna (alltså med uteslutande af i Stockholm vistande, men der ej mantalsskrifne, och af dem, som lyckats undandraga sig mantalsskrifning, eller till sådan af flera orsaker ej uppgifvits):

År **1750**	53,502.	År **1790**	68,986.	År **1820**	75,569.
» **1760**	69,211.	» **1795**	75,191.	» **1825**	79,473.
» **1770**	69,900.	» **1800**	75,517.	» **1830**	80,621.
» **1775**	72,521.	» **1805**	72,652.	» **1835**	82,655.
» **1780**	75,107.	» **1810**	65,474.	» **1840**	84,161.
» **1785**	75,043.	» **1815**	72,989.	» **1845**	88,242.

År 1850 ..... 93,070.	År 1856 ..... 100,039.	År 1861 ..... 113,576.
» 1851 ..... 94,232.	» 1857 ..... 101,730.	» 1862 ..... 116,066.
» 1852 ..... 95,385.	» 1858 ..... 102,788.	» 1863 ..... 119,365.
» 1853 ..... 94,866.	» 1859 ..... 105,747.	» 1864 ..... 123,436.
» 1854 ..... 95,950.	» 1860 ..... 109,878.	» 1865 ..... 126,180.
» 1855 ..... 97,952.		

Sista årets mantalsskrifna folkmängd var mellan de särskilda territoriela församlingarna fördelad på följande sätt, nemligen:

Ladugårdslands... 21,864.	Clara .. .. 17,419.	Jakobs ..... 11,976.
Catharina ..... 20,174.	Storkyrkans ..... 12,934.	Kungsholms ..... 6,042.
Maria ..... 17,955.	Adolf Fredriks.... 12,500.	Johannis ..... 5,316.

Rättslig (här kyrkoskrifven) **folkmängd** den 31 December, enligt år 1860 verkställd allmän folkräkning samt derefter ur in-, utflyttnings- och husförhörslängder af Presterskapet meddelade uppgifter (dessa möjligen något för höga):

År 1860	112,391,	deraf	mankön:	51,446,	qvinkön:	60,945.
» 1861	116,496,	»	»	53,366,	»	63,130.
» 1862	119,327,	»	»	54,648,	»	64,679.
» 1863	124,691,	»	»	57,265,	»	67,426.
» 1864	128,576,	»	»	58,648,	»	69,928.
» 1865 ..... omkring	133,341,	»	»	c:a 60,736,	»	c:a 72,605.

Faktisk folkmängd (samtlige här befintlige utan afseende på kyrko- eller mantalsskrifningsort) den 31 December 1860: 116,972, deraf här boende men här ej kyrkoskrifne: 4,737, här boende men tillfälligt frånvarande: 1,755, såsom resande m. m. tillfälligt härvarande: 2,156.

Folkmängd inom särskilda församlingsområden den 31 December 1860:

	faktisk.	rättslig.
Storkyrko-församlingens territorium	13,395	12,946.
Clara församlings »	17,548	16,622.
Jakobs » »	11,448	15,323.
Johannis » »	4,622	
Skepps- och Kastellholmens »	933	634.
Maria församlings »	16,628	16,105.
Catharina » »	18,967	18,459.
Kungsholms » »	5,485	5,216.
Ladugårdslands » »	17,888	17,339.
Adolf Fredriks » »	10,058	9,747.

Rättslig (kyrkoskrifven) församlings-folkmängd:

	d. 31 Dec. 1860.	d. 31 Dec. 1865.
I Storkyrko-församlingen	11,749	13,043.
» Clara församling	15,062	16,736.
» Jakobs och Johannis »	13,953	16,434.
» Maria »	14,662	17,565.
» Catharina »	17,102	19,940.
» Kungsholms »	4,599	5,928.
» Ladugårdslands »	13,217	17,333.
» Adolf Fredriks »	9,017	12,351.
» Danviks »	424	308.
» Skeppsholms »	1,074	1,175.
» Kongl. Hofförsamlingen	2,073	2,467.
» Garnisonsförsamlingarne	3,790	4,886.
» Finska församlingen	1,570	1,575.
» Tyska »	1,760	2,136.
» Sabbatsbergs församling	177	172.
» Borgerskapets enkehus	84	85.
» Fängelserna (annorstädes kyrkoskrifne uteslutne år 1865)	1,092	57.
» Diakonissanstalten och Magdalenastiftelsen	—	80.
» Församlingar af främmande trosförvandter	986	omkr. 1,070.
Summa	112,391	omkr. 133,341.

Befolkningstäthet af faktiska folkmängden den 31 Dec. 1860:

	Medeltal qvartersareal på hvar person. Qvadratalnar.	Medeltal personer i hvar bebodd egendom.
I Storkyrko-församlingen	42·9	*a)* 27·4.
» Clara församling	68·7	*b)* 48.
» Jakobs »	69·1	*c)* 37·5.
» Johannis »	440·2	*d)* 29·6.
» Skeppsholms » omkring	590	58.
» Maria »	380·8	*e)* 32·4.
» Catharina »	356·9	*f)* 25·6.
» Kungsholms »	1,461·2	*g)* 37.
» Ladugårdslands »	240·6	*h)* 37·4.
» Adolf Fredriks »	676·6	*i)* 33·4.
Hela staden	321·8	33·3.

a) 4 enskilda hus med öfver 100 innevånare. *b)* 28 enskilda egendomar med öfver 100 innevånare, 1 med 234. *c)* 16 med öfver 100 innevånare. *d)* 3 enskilda egendomar med öfver 100 innevånare. *e)* 21 d:o d:o med öfver 100 innevånare, 1 med 347. *f)* 18 d:o d:o med öfver 100 innevånare, 1 deribland med 199. *g)* 2 d:o d:o med öfver 100 innevånare. *h)* 28 d:o d:o med öfver 100 innevånare, 1 med 249. *i)* 8 med öfver 100 innevånare. — För närmare upplysningar rörande folkmängdstätheten hänvisas till Statistisk Tidskrift, Bd 1.

Folkmängden efter kön, proportionelt. Mot 1,000 mantalsskrifne af manligt kön räknades af qvinligt kön:

År 1750	1,223.	År 1800	1,200.	År 1840	1,179.
» 1760	1,214.	» 1810	1,211.	» 1850	1,190.
» 1780	1,137.	» 1820	1,156.	» 1860	1,184.
» 1790	1,249.	» 1830	1,165.		

Folkmängden efter kön vid 1860 års folkräkning: mot 1,000 män af faktiska folkmängden: 1,163 q., af rättsliga folkmängden: 1,185 q.

Mot 1,000 kyrkoskrifne män räknades år 1861: 1,183 qvinnor; år 1862: 1,183 qv., år 1863: 1,177 qv., år 1864: 1,192 qv., år 1865: 1,195 qv.

Folkmängden efter kön och åldersklasser den 31 Dec. 1860:

Fyllda år.	m.	q.	Summa.	Utgörande i procent: m.	q.	Summa.
0—1	1,574	1,576	3,150.	3·06	2·59	2·81.
— 3	2,215	2,220	4,435.	4·31	3·65	3·95.
— 5	1,631	1,621	2,252.	3·18	2·66	2·90.
—10	3,635	3,815	7,450.	7·08	6·27	6·64.
—15	3,413	3,541	6,954.	6·64	5·82	6·19.
—20	4,362	4,232	8,594.	8·49	6·95	7·66.
—25	6,575	5,873	12,448.	12·80	9·65	11·09.
—30	7,168	6,660	13,828.	13·95	10·94	12·32.
—35	5,817	6,099	11,916.	11·32	10·02	10·62.
—40	5,085	5,809	10,894.	9·91	9·54	9·70.
—45	3,463	4,744	8,207.	6·74	7·79	7·31.
—50	2,405	4,000	6,405.	4·68	6·57	5·71.
—55	1,516	2,875	4,391.	2·95	4·72	3·91.
—60	1,074	2,585	3,659.	2·09	4·25	3·26.
—65	642	2,065	2,707.	1·25	3·39	2·41.
—70	400	1,452	1,852.	0·78	2·39	1·65.
—75	234	913	1,147.	0·46	1·50	1·02.
—80	112	514	626.	0·22	0·84	0·56.
—85	37	218	255.	0·07	0·36	0·23.
—90	11	49	60.	0·02	0·08	0·05.
öfver 90	—	13	13.	—	0·02	0·01.

Förhållandet mellan man- och qvinkön inom vissa åldersklasser den 31 December 1860:

	På hvart 10,000-tal innevånare: mankön.	qvinkön.	på 100 mankön.
i åldren 0—10	807	823.	102 qvinkön.
11—20	692	692.	100 »
21—30	1,224	1,116.	91 »

	På hvart 10,000-tal innevånare: mankön.	qvinkön.	på 100 mankön.
i åldren 31—40	973	1,061.	109 qvinkön.
41—50	523	779.	149 »
51—60	230	486.	211 »
61—70	93	313.	338 »
öfver 70 år	35	153.	433 »

Folkmängden efter civilstånd, proportionelt. På 100 af hvartdera könet voro gifta:

	m.	q.		m.	q.
År 1760	36·15	29·77.	År 1790	34·29	27·45.
» 1780	35·49	31·21.	» 1800	33·30	27·76.

	Gifta. m.	q.	Enklingar.	Enkor.	Frånskiljda. m.	q.	Ogifta. m.	q.
År 1805	30·70	27·35	3·54	13·86			65·76	58·79.
» 1830	23·20	21·15	3·48	16·77			73·32	62·03.
» 1855	23·83	20·96	2·48	13·37			73·69	65·67.
» 1860	25·94	21·86	3·06	12·08	0·31	0·43	70·69	65·63.

Folkmängden efter hushåll. Hela antalet hushåll (de af blott 1 person bestående ej beräknade) uppgifvet:

År 1760	till 11,580,	med	medelstyrka	alltså af	5·98 personer.
» 1780	» 12,346,	»	»	»	6·08 »
» 1790	» 12,502,	»	»	»	5·52 »
» 1800	» 13,119,	»	»	»	5·76 »

	Hushåll bestående af 2 personer.	3—5.	6—10.	11—15.	Öfver 15.	Medelstyrka.
År 1805	4,427	6,836	2,619	434	179	5·01.
» 1855	5,147	8,635	3,129	454	184	5·58.

En sann bild af sociala tillståndet ernås dock ej, derest ej särskildt redogöres för **ensamt lefvande** (hushåll af en person), samt från hushållsfördelningen uteslutas de stora matlagen i kaserner, välgörenhetsanstalter och dylikt. 1860 års folkräkning har upplyst, att i procent af hela folkmängden då lefde i matlag af nedanstående personalstyrka:

1 person	13·20 %	7 personer	5·50 %	12 personer	1·42 %	
2 personer	10·82 »	8 »	4·09 »	13 »	0·81 »	
3 »	13·60 »	9 »	3·28 »	14 »	0·60 »	
4 »	12·96 »	10 »	2·63 »	15 »	0·67 »	
5 »	10·58 »	11 »	1·92 »	öfver 15 personer	2·11 »;	
6 »	8·36 »					

samt i gemensamhet i kaserner och allmänna inrättningar, ej räknade till hushåll: 7·45%; att medelstyrkan af hushåll, inberäknade dem af en ensam person, utgjorde 3·09 personer, och att på hvart 100-tal innevånare kommo 32·36 hushåll, samt på hela folkmängden 38,228 hushåll, deribland 16,695 af blott **en** person.

Folkmängden efter födelseorter. Enligt 1860 års allmänna folkräkning voro af Stockholms 112,391 innevånare

födde i staden	47,903.	födde i Malmöhus län	1,539.
» » Stockholms län	9,575.	» » Göteborgs o. Bohus »	1,301.
» » Södermanlands »	7,021.	» » Gotlands »	1,231.
» » Östergötlands »	6,270.	» » Kronobergs »	1,055.
» » Upsala »	5,847.	» » Elfsborgs »	999.
» » Westmanlands »	4,267.	» » Gefleborgs »	892.
» » Örebro »	4,024.	» » Christianstads »	811.
» » Calmar »	3,917.	» » Wester-Norrlands »	538.
» » Skaraborgs »	2,895.	» » Norrbottens »	493.
» » Jönköpings »	2,888.	» » Westerbottens »	461.
» » Wermlands »	2,229.	» » Hallands »	270.
» » Kopparbergs »	1,639.	» » Jemtlands »	142.
» » Blekinge »	1,612.	» utomlands	2,402.

Förbises 170 personer, hvilkas födelseort ej uppgifvits, utgjordes alltså Stockholms befolkning af 42·6% infödingar och 57·4% inflyttade.

Af här bosatte **utländningar** härstammade från Tyska stater: 952, från Finland: 731, från Norge: 188, från Danmark: 183, från Ryska länder: 124, från England: 92, från Frankrike: 58, från Italien: 18, från Schweitz: 16, från andra Europeiska länder: 10, från andra verldsdelar: 24.

Utflyttningar från Stockholm. Länge har varit kändt, att Stockholms folkmängdstillväxt berott af inflyttningar. 1860 års folkräkning har upplyst, att Stockholms infödingar till ej ringa belopp återfinnas bland den i andra delar af Riket bosatta folkmängden, och utgjorde dessa vid nämnde års slut:

I Stockholms län	3,855.	I Örebro län	525.	I Blekinge län	227.
» Södermanlands »	1,224.	» Skaraborgs »	437.	» Christianstads »	166.
» Östergötlands »	1,207.	» Jönköpings »	418.	» Kronobergs »	158.
» Upsala »	1,133.	» Kopparbergs »	379.	» Elfsborgs »	148.
» Westmanlands »	709.	» Jemtlands »	355.	» Göteb. o. Bohus »	109.
» Calmar »	625.	» Gotlands »	325.	» Hallands »	80.
» Gefleborgs »	604.	» Malmöhus »	308.	» Norrbottens »	56.
» Wester-Norrl:s »	563.	» Wermlands »	287.	» Westerbottens »	2.

Eller tillsammans: 13,900.

Folkmängden efter uppgifna yrken den 31 December 1860:

	m.	q.	S:ma.
Idkare af jordbruk	7	—	7.
biträden dervid	10	6	16.
» » trädgårdsskötsel, hufvudpersoner	83	3	86.
biträden	168	64	232.
» » djurskötsel, hufvudpersoner	23	10	33.
biträden	9	29	38.
Fabriks- och Handtverksidkare: hufvudpersoner	2,618	1,977	4,595.
biträden	10,581	1,179	11,760.
Byggmästare, Arkitekter, Ingeniörer	104	—	104.
byggnadsbiträden	1,537	49	1,586.
Farmaceuter, hufvudpersoner	18	—	18.
biträden	81	—	81.
Arbetare utan uppgifvet yrke	3,135	88	3,223.
Handlande, Mäklare. Kommissionärer	1,240	981	2,221.
biträden hos förenämnde	1,522	193	1,715.
Bank- och försäkringsanstalters tjenstemän	145	—	145.
betjente	60	—	60.
Idkare af krog-, värdshus- o. hotelrörelse: hufvudpersoner	169	440	609.
biträden	270	736	1,006.
Sjöfartsidkare	916	—	916.
Lotspersonal	5	—	5.
Sluss-, hamn- och brovaktspersonal	44	—	44.
Jernvägstrafik- och postpersonal: tjenstemän	43	—	43.
betjente	77	—	77.
Andra med landväga transport sysselsatte, hufvudpersoner	182	—	182.
biträden	377	—	377.
Telegrafpersonal: tjenstemän	47	—	47.
biträden	10	—	10.
Hoffunktionärer och -embetsmän	58	13	71.
Hofbetjening	262	48	310.
Tjenstehjon	1,983	11,999	13,982.
Läkare och Veterinärer	128	—	128.
Fältskärsyrket idkande	25	—	25.
Barnmorskeyrket idkande	—	80	80.
Sjuksköterskor	—	86	86.
Sjukhuspersonal, tjenstemän	7	—	7.
betjente	35	78	113.
Lärare vid allmänna läroanstalter	167	31	198.
Enskildt undervisande	79	131	210.
Tjenstemän vid inrättningar för vetenskap och konst	20	1	21.

	m.	q.	S:ma.
Litteratörer, enskilde Skrifvare m. fl.	98	3	**101.**
Artister, Musici, andra Konstnärer	469	76	**545.**
Evangeliskt-Lutherskt Presterskap	57	—	**57.**
Presterskap af annan kult	4	—	**4.**
Kyrkobetjening	148	5	**153.**
Embets- och tjenstemän	1,021	—	**1,021.**
Vaktbetjente	1,608	18	**1,626.**
Officerare	365	—	**365.**
Underofficerare och Gemenskap	3,380	—	**3,380.**

Folkmängd i församlingar af **främmande trosförvandter:**

Mosaiska år 1825: 363, år 1830: 412, år 1835: 370, år 1840: 388, år 1845: 457, år 1850: 440, år 1855: 433, år 1860: 613, år 1865: 666.

Katholska år 1860: 319, år 1865: 347.

Engelska Episkopala år 1860: 30, år 1865: omkring 32.

Franska Reformerta år 1860: 20, år 1865: 25.

Grekiska år 1860: 4, år 1865: ingen uppgifven.

Vid 1860 års folkräkning uppgifna antalet

sinnessjuka	m. 24,	q. 29.	S:ma **53**	deraf i åldren 0—15 **år**: 51, 16—60 år: 161, öfver 60 år: 82.
blinda	» 39,	» 119.	» **158**	
döfstumma	» 38,	» 43.	» **81**	
blinda och döfstumma	» —,	» 2.	» **2**	

Ingångne äktenskap i förhållande till folkmängden:

1776—1780	*ett* på	88	innevånare.	**1821—1825**	*ett* på	110	innevånare.
1781—1785	» »	107	»	**1826—1830**	» »	123	»
1786—1790	» »	113	»	**1831—1835**	» »	125	»
1791—1795	» »	85	»	**1836—1840**	» »	133	»
1796—1800	» »	106	»	**1841—1845**	» »	136	»
1801—1805	» »	122	»	**1846—1850**	» »	137	»
1806—1810	» »	121	»	**1851—1855**	» »	118	»
1811—1815	» »	98	»	**1856—1860**	» »	103	»
1816—1820	» »	124	»	**1861—1864**	» »	117	»

Antal ingångna äktenskap i årligt medeltal för 1856—1860: 1,024, år 1861: 1,027, år 1862: 982, år 1863: 1,016, år 1864: 1,078, år 1865: omkring 1,070.

Mellan **olika trosförvandter** ingångne äktenskap år 1861: 2, år 1862: 4, år 1863: 10, år 1864: 4.

Antal **genom död upplöste äktenskap** i medeltal för åren 1846—1850: 539, 1851—1855: 747, 1856—1860: 635, år 1861: 614, deraf genom männens död: 393, år 1862: 604, deraf genom männens död:

390, år 1863: 584, deraf genom männens död: 374, år 1864: 638, deraf genom männens död: 408.

Af 1,000 äktenskap ingingos

mellan	ogifte.	ogift och enka.	enkling och ogift.	enkling och enka.
Åren 1811—1815	740	106	123	31.
» 1851—1855	835	59	86	20.
» 1856—1860	829	66	88	17.
» 1861—1864	841	62	82	15.

— — i mannens	första	andra	tredje	fjerde	femte gifte.
Åren 1856—1860	896	101	3	—	—
» 1861—1864	903	91·6	5	0·2	0·2
— — i qvinnans					
Åren 1861—1864	923	75	1·7	0·3	—

— — af män	under 25 år.	i 26:te —30:de.	i 31:sta —35:te.	i 36:te —40:de.	i 41:sta —45:te.	i 46:te —50:de.	öfver 50 år.
År 1861	118	367	245	149	66	28	27.
» 1862	125	386	271	105	60	31	22.
» 1863	139	386	232	131	60	32	20.
» 1864	145	434	280	107	58	25	29.
— — af qvinnor							
År 1861	211	304	230	135	76	30	14.
» 1862	259	314	195	126	69	30	7.
» 1863	215	303	245	144	59	19	15.
» 1864	289	341	218	131	52	30	17.

Bland de särskilda åldersåren förete 28:de—30:de högsta antalet i äktenskap inträdande qvinnor.

Af 1,000 äktenskap ingingos

i	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Åren 1776—1800	46	48	79	137	75	58	53	58	100	177	91	78.
» 1801—1810	51	49	91	123	71	56	56	62	117	155	87	82.
» 1811—1820	48	55	103	111	73	66	51	58	112	145	89	89.
» 1821—1830	50	47	81	108	91	56	55	59	94	141	122	96.
» 1831—1840	62	43	69	101	95	60	53	58	83	131	135	110.
» 1841—1850	52	42	65	106	88	65	51	56	94	136	132	113.
» 1851—1855	44	42	74	103	91	71	56	60	98	134	116	111.
» 1856—1860	40	45	66	100	96	63	54	57	98	151	133	97.
» 1861—1864	45	44	54	86	113	79	50	52	74	130	154	119.

Genom **skiljobref** upplöste äktenskap: åren 1831—1835: 79, 1836—1840: 59, 1841—1845: 91, 1846—1850: 77, 1851—1855: 104, 1856—1860: 101, 1861—1865: 139, tillsammans under alla 5 åren.

Arligt medeltal **barnaföderskor:**

Åren 1811—1815	2,451.	Åren 1836—1840	2,809.	Antal år 1861	4,236.
» 1816—1820	2,592.	» 1841—1815	2,943.	» » 1862	4,427.
» 1821—1825	2,697.	» 1846—1850	3,045.	» » 1863	4,655.
» 1826—1830	2,663.	» 1851—1855	3,415.	» » 1864	4,825.
» 1831—1835	2,769.	» 1856—1860	3,947.		

Af barnaföderskorna voro:

	Gifta.	Enkor och frånskiljda.	Trolofvade.	Ej gifta.
År 1861	2,492	8	10	1,726.
» 1862	2,662	7	12	1,746.
» 1863	2,754	10	16	1,875.
» 1864	2,776	17	32	2,000.

Af 1,000 barnaföderskor befunno sig i nedanstående **åldersklasser:**

	Under 20 år.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	Öfver 50 år.
Åren 1811—1815	41·45	211·08	300·51	249·10	146·38	44·14	7·18	0·16.
» 1816—1820	29·70	213·49	295·20	247·97	159·48	48·45	5·56	0·15.
» 1821—1825	21·36	201·42	315·56	248·44	155·59	51·25	6·23	0·15.
» 1826—1830	22·08	197·97	307·55	256·25	155·39	54·30	6·46	—
» 1831—1835	21·74	189·63	299·79	265·48	165·79	53·31	4·26	—
» 1836—1840	15·81	199·27	296·81	259·50	170·16	54·32	4·13	—
» 1841—1845	17·74	191·87	317·54	254·88	155·78	57·50	4·55	0·14.
» 1846—1850	12·54	171·30	313·89	281·31	157·57	56·75	6·57	0·07.
» 1851—1855	16·13	170·53	297·67	284·36	166·47	58·24	6·60	—
» 1856—1860	18·21	168·59	278·69	280·53	184·76	62·15	7·07	—
År 1861	14·80	173·55	298·64	259·49	186·92	59·92	6·68	—
» 1862	18·99	166·82	290·62	261·56	188·79	67·50	5·26	0·46.
» 1863	17·75	174·07	291·62	262·83	171·03	76·64	6·06	—
» 1864	19·84	176·24	281·27	269·58	179·57	68·28	5·22	—

I årligt medeltal nedkommo med:

	Tvillingar.	Trillingar.		Tvillingar.	Trillingar.
Åren 1751—1800	44	0·7.	Åren 1831—1840	34	0·8.
» 1801—1810	41	0·6.	» 1841—1850	42	0·2.
» 1811—1820	45	0·9.	» 1851—1860	53	1·4.
» 1821—1830	40	0·9.	» 1861—1864	72	1·25.

Från och med år 1749 till och med år 1864 äro uppgifne blott 3 **fyrlingsbörder.**

Examineradt förlossningsbiträde begagnadt af: år 1861: 4,093, år 1862: 4,351, år 1863: 4,578, år 1864: 4,757 barnaföderskor.

Antal **lefvande födde barn** år 1749: 2,259, år 1750: 2,298.

I medeltal för åren:

1751—1800	2,547,	med högsta antalet:	3,022	år 1792,	lägsta:	1,953	år 1773.
1801—1810	2,358,	» » »	2,510	» 1803,	»	1,771	» 1809.
1811—1820	2,487,	» » »	2,810	» 1816,	»	2,211	» 1820.
1821—1830	2,605,	» » »	2,741	» 1826,	»	2,428	» 1821.
1831—1840	2,664,	» » »	2,800	» 1833,	»	2,507	» 1832.
1841—1850	2,878,	» » »	3,190	» 1850,	»	2,643	» 1841.
1851—1855	3,255,	» » »	3,403	» 1855,	»	3,120	» 1853.
1856—1860	3,787,	» » »	4,239	» 1860,	»	3,260	» 1856.

År 1861: 4,099, eller *ett* på 28 innevånare, år 1862: 4,263, eller *ett* på 27·7 innevånare, år 1863: 4,512, eller *ett* på 27 innevånare, år 1864: 4,651, eller *ett* på 27·2 innevånare, år 1865: omkring 4,560, eller *ett* på 28·7 innevånare.

Mot 1,000 lefvande födde af qvinkön hafva svarat af mankön:

1751—1760	1,023.	1811—1820	1,033.	1856—1860	1,071.
1761—1770	1,038.	1821—1830	1,027.	1861	1,024.
1771—1780	1,050.	1831—1840	1,040.	1862	1,031.
1781—1790	1,019.	1841—1850	1,050.	1863	1,065.
1791—1800	1,024.	1851—1855	1,045.	1864	1,057.
1801—1810	1,021.				

Under 116 års iakttagelser förete 3 enskilda år liktalighet af båda könen och 26 enskilda år öfvertalighet af födda qvinkön.

Antalet **lefvande födde oäkta barn** i medeltal för åren:

1751—1755	296.	1816—1820	942.
1756—1760	268.	1821—1825	1,011.
1761—1765	305.	1826—1830	962.
1766—1770	376.	1831—1835	1,082.
1771—1775	364.	1836—1840	1,120.
1776—1780	322.	1841—1845	1,273.
1781—1785	384.	1846—1850	1,303.
1786—1790	656.	1851—1855	1,477.
1791—1795	843.	1856—1860	1,580 = 41·8 % af lefv. födde.
1796—1800	898.	1861	1,666 = 40·6 » » » »
1801—1805	970.	1862	1,688 = 39·6 » » » »
1806—1810	884.	1863	1,803 = 40·2 » » » »
1811—1815	870.	1864	1,941 = 41·7 » » » »

Antal **dödfödde** i medeltal för åren:

1751—1800	74.	1821—1830	118.	1851—1855	189.
1801—1810	74.	1831—1840	162.	1856—1860	223.
1811—1820	81.	1841—1850	159.		

År 1861: 211, år 1862: 237, år 1863: 220, år 1864: 248.

Dödfödde af samtlige **äkta** — af samtlige **oäkta** födde:

Åren 1846—1850	3·65 %	6·54 %.
» 1851—1855	4·38 »	6·78 »
» 1856—1860	4·57 »	6·88 »
År 1861	4·33 »	5·72 »
» 1862	4·84 »	5·90 »
» 1863	3·81 »	5·87 »
» 1864	4·24 »	6·19 »

I medeltal för 1776—1860 — eller för 229,323 lefvande födde — äro på 1,000: födde i Mars 87·94, i hvardera af Januari och Oktober månader 87·00, i September 84·89, i April 84·76, i December 83·75, i November 83·02, i Maj 82·98, i Augusti 81·29, i Februari 79,83, i Juli 78·94 och i Juni 78·60. För särskilda år äro i allmänhet vexlingarne mellan de särskilda månaderna ganska ringa.

Då i fordna tider så ofta talats om härjningar af **pest,** torde dervid ej alltid få fästas begreppet af verklig orientalisk pest, utan dermed ofta nog böra förstås en särdeles dödlig farsot — såsom rötfeber och hungertyphus, rödsot och flerahanda utslagsfebrar — helst när trängsel och osnygghet i och omkring bostäderna, samt oftare inträffande hungersnöd samverkade, att åt hvarje uppträdande farsot gifva en elakartad beskaffenhet, och all ändamålsenlig vård saknades. Talrika s. k. pesthärjningar, som hemsökt andra delar af landet, omtalas väl ej utbredda jemväl till hufvudstaden, men Stockholm synes dock i särdeles hög grad hafva lidit af s. k. pest.

Sådan omtalas här år 1291, liktidigt med hungersnöd i landet; år 1316, likaledes föregången af hungersnöd i landet; år 1350, den s. k. Digerdöden, då gatorna sägas hafva varit täckte af lik; år 1446, föregången och åtföljd af hungersnöd i landet; år 1451, jemförd med sjelfva Digerdöden och med en dödlighet uppgifven till 9,000 personer; åren 1464 och 1465 med en dödlighet uppgifven till 7,000 personer; åren 1484 och 1485 med en dödlighet uppgifven till 14 à 15 tusen; år 1495, då en del af staden jemväl ödelades af eld och i Oktober inträffade en stark öfversvämning, och farsoten bortryckte enligt Rimkrönikan »7,000 och än flere», enligt Munkarnes diarium ej mindre än 18,000; år 1503; år 1529, den s. k. Engelska svetten, som uppgifves hafva bortryckt tusental; år 1548, införd af främmande handelsfartyg och gängse äfven under nästföljande år med en uppgifven dödlighet af 7,000; år 1565, den s. k. Stora pesten, då icke mindre än 18,000 uppgifvas döde, dagarne icke räckte till att jorda liken utan jemväl nätterna måste dertill användas, prester saknades till jordfästning, liken, hvarftals kastade i stora gropar å Malmarne, ej hunno betäckas af jord och förpestade luften o. s. v.; år 1572; år

1575, då dödligheten uppgifves till 12,000; år 1579, börjad den 15 September, då Hofvet flyttade till Dylta svafvelbruk; år 1588, börjad i Juni; åren 1602—1605, efter flera års förutgångna förfärliga missväxter och under en svår allmän hungersnöd; åren 1622—1625, då dödligheten under ett år uppgifves till 20,000; år 1629, börjad i September, införd genom sjöfarande; år 1630, i Oktober införd från Waxholm; åren 1638 och 1640; åren 1653 och 1654; år 1657, då 1 Augusti—7 November afledo 2,928 personer.

Den sista hemsökelsen af verklig pest med bölder började med Augusti månad år 1710. Smittan hitfördes af flyktingar från Lifland, och farsoten utbredde sig från det hus å Ladugårdslandet, der dessa fått herberge, efterhand öfver hela staden, nådde sin höjd i Oktober och aftog småningom intill dess slut under Februari månad år 1711. Enligt de till Magistraten från församlingarne ingångna rapporter var dödligheten till den 27 Augusti 155, — 3 September 188, — 10 d:o: 291, — 17 d:o: 424, — 24 d:o: 586, — 1 Oktober: 794, — 8 d:o: 1,013, — 15 d:o: 1,079, — 22 d:o: 945, — 29 d:o: 1,727, — 5 November: 1,305, — 12 d:o: 1,043, — 19 d:o: 789, — 26 d:o: 572, — 3 December: 414, — 10 d:o: 299, — 17 d:o: 201, — 24 d:o: 188, — 31 d:o: 147, — 7 Januari 1711: 145, — 14 d:o: 77, — 21 d:o: 55, — 28 d:o: 45 och till den 4 Februari 26. Catharina församling förlorade enligt dessa rapporter: 2,452, Clara och Olai: 2,134, Maria: 2,125, Ladugårdslands: 1,278, Jakobs och Johannis: 1,223, Storkyrkan: 389, Kungsholms: 281, Tyska: 241, Danviks: 217, Riddarholms: 78, Finska: 55. Enligt dessa uppgifter skulle dödligheten ej uppgått till 13,000, men andra officiela redogörelser uppgifva 17,887, deribland 768 stadens borgare, och Magistraten ansåg summan kunna utan fel höjas till 20,000, hvaremot förekommande uppgifter om 30 till 40 tusen döda väl bero af en tradition, som i det höga talet sökt bevara det förfärliga intrycket af farsoten. Förbudet att begrafva liken i kyrkor och kyrkogårdar uppgifves hafva på allmänhetens missledda religiösa sinne haft den verkan, att många lik i början lemnades att obegrafne förruttna i hemmen och derigenom öka eländet. Antalet aflidna qvinnor var 2 till 3 gånger större än männens, — barn bortrycktes i mycket större antal än fullväxte. Lugn och sjelfuppoffrande verksamhet gaf en motståndskraft, som svek den öfverdrifna, rädda, försigtigheten.

I det föregående är redan antydt, att flera bland förestående uppgifter om dödligheten af s. k. pest måste bedömas med hänsigt till det folkmängdsbelopp, som antagligen kunnat inrymmas inom stadens dåvarande trånga gränser. Många bland de tal, som traditionen bevarat, skola då med fullt skäl kunna misstänkas för öfver-

drift, utan att dock förringa sanningen deraf att en fasansfull dödlighet ofta i fordna tider hemsökt Stockholm. Man må härtill så mycket man vill söka anledning i beskaffenheten och häftigheten af *smittor hitförda från Europas fastland, så förblifver dock obestridligt,* att Stockholm i forntiden måste hafva erbjudit en särdeles gynnsam härd åt dessa smittor. Äfven med betydliga afprutningar på den uppgifna dödligheten, står likväl både dess absoluta och relativa antal nästan öfver all jemförelse med den, visserligen i allmänhet ännu höga dödlighet, som Stockholm enligt nedanstående tabellariska öfversigt haft från medlet af förra århundradet, enligt de tillförlitligare uppgifter som tabellverket förvarat.

Antal **aflidne** år 1749: 3,295, år 1750: 2,412; i medeltal för åren:

1751—1800	3,387,	med	högsta	antalet:	5,004	år	1763	och	lägsta: 2,093	år 1774.
1801—1810	3,554,	»	»	»	4,902	»	1808	»	» 2,616	» 1803.
1811—1820	3,159,	»	»	»	3,734	»	1820	»	» 2,401	» 1814.
1821—1830	3,500,	»	»	»	4,406	»	1829	»	» 2,813	» 1823.
1831—1840	3,809,	»	»	»	7,112	»	1834	»	» 2,833	» 1835.
1841—1850	3,366,	»	»	»	3,875	»	1850	»	» 2,899	» 1847.
1851—1855	4,267,	»	»	»	5,891	»	1853	»	» 3,581	» 1851.
1856—1860	3,970,	»	»	»	5,031	»	1857	»	» 3,390	» 1860.

År 1861: 3,832, år 1862: 4,574, år 1863: 3,828, år 1864: 4,212, år 1865 omkr. 4,310.

1,000 **aflidne** ersattes af nedanstående antal **lefvande födde** i medeltal för åren:

1751—1800	752.	1831—1840	699.	År 1861	1,070.
1801—1810	663.	1841—1850	855.	» 1862	932.
1811—1820	787.	1851—1855	763.	» 1863	1,179.
1821—1830	744.	1856—1860	954.	» 1864	1,104.

Under 116 års iakttagelser har antalet lefvande födde öfverstigit antalet aflidne blott följande enskilda år, nemligen 1860 med 849, 1863 med 684, 1864 med 439, 1859 med 325, 1861 med 267, 1792 med 249, 1753 med 83, 1768 med 54 och 1816 med 2.

Från och med 1860, då tillförlitligare folkmängdsuppgifter förefinnas, har **dödligheten,** beräknad efter medelfolkmängden, utgjort, år 1860: 3·11 %, 1861: 3·35 %, 1862: 3·88 %, 1863: 3·14 %, 1864: 3·33 %.

Dödligheten inom några särskilda **åldersklasser:**

Lefnadsår:	1851—55.	1856—60.	1861.	1862.	1863.	1864.
Inom 1:sta	25·28 %	30·14 %	31·34 %	28·29 %	28·76 %	30·93 %.
2:dra	8·31 »	9·24 »	7·10 »	9·99 »	6·03 »	6·79 »
3:dje			2·84 »	5·40 »	2·90 »	2·75 »
4:de	2·97 »	3·01 »	1·96 »	3·26 »	2·09 »	1·57 »
5:te			0·86 »	1·86 »	1·57 »	1·33 »
6:te—10:de	2·49 »	3·12 »	2·35 »	3·63 »	2·51 »	2·57 »
S:ma 0—10 år	39·05 %	45·51 %	46·45 %	52·43 %	43·86 %	45·94 %.
Alla åldrar deröfver.	60·95 »	54·49 »	53·55 »	47·57 »	56·14 »	54·06 »

Sparbankerna i Sverige år 1864 *).

Enligt de inkomna uppgifterna hafva följande år 1863 befintliga sparbanker *slutat* sin verksamhet under det år, för hvilket nu redovisas, nemligen

i Östergötlands län: Dagsbergs och S:t Johannis församlingars, förenade med Wikbolands sparkassa,

i Malmöhus län: Rönnebergs och Onsjö häraders,

i Göteborgs och Bohus län: Bro pastorats.

Under året 1864 hafva deremot följande *nya sparbanker* öppnats, nemligen

på Gotland: Bunge församlings, med verkningskrets för denna och omgifvande församlingar, öppen hvarje helgfri Lördags e. m.; räntefot 5 %;

i Göteborgs och Bohus län: Lysekils, såsom fristående och skiljd från föreningen med Bro pastorats, men med verkningskrets inom Bro, Tossene, Morlanda och Bokenäs pastorater; öppen helgfria Ons- och Lördagar; räntefot 5 %;

Carl Johans församlings, öppnad d. 16 Okt. 1863 med årligt understöd under 5 år af 750 R:dr från Göteborgs stads sparbank, ej begränsad inom församlingen; öppen helgfria Fredags och Lördags e. m.; räntefot 5 %;

och Göteborgs och Bohus läns, öppnad d. 2 Jan. 1864, för obegränsadt område och med filialer i 34 socknar inom länet, till hvars innevånare låneratt är inskränkt; öppen alla helgfria dagar; räntefot 5 %;

i Wermlands län: Nedra Ulleruds församlings, öppnad d. 3 April 1864 för församlingsboer och tillgänglig hvarje Söndag efter gudstjensten; räntefot 5 %;

i Westmanlands län: Westmanlands läns, öppnad d. 11 Maj 1864 för länets innevånare och tillgänglig Onsdagar och Lördagar; räntefot 5 %. Understödd med ett till 1868 räntefritt lån å 2000 R:dr från Hushållnings-Sällskapet;

*) Jfr redogörelsen för Sparbankerna i Sverige, Statistisk tidskrift, 2:dra bandet, häftet 13 och 14, sid. 283 o. f.

i Gefleborgs län: Woxna församlings, öppnad d. 25 Juni 1864 för Woxna och omgifning, tillgänglig helgfria Lördagar; räntefot 5 %;

och Gefleborgs läns, hvilken med af Kongl. Maj:t d. 4 Sept. 1863 fastställdt reglemente och 1500 R:drs understöd af Hushållnings-Sällskapet öppnades d. 12 Juli 1864, hufvudsakligen inskränkt till länet, inom hvilket vid sistnämnde års slut tillsatts 19 sockne-sparbanks-komitéer samt en dylik i Gefle förstad Strömsbro. Hufvudkontoret i Gefle öppet hvarje helgfri dag. Räntefot 5 %.

Sparbanken i Örebro har organiserat filialer i länet, hvilkas antal i början af år 1865 uppgick till 12, inom hvilka besparingar insamlats till belopp af 12,000 R:dr.

Om Stora Schedvi församlings sparbank har upplysts, att dess reglemente är af Konungens Befallningshafvande fastställdt d. 14 Mars 1863, att dess verksamhet ej är begränsad inom socknen, att den hålles öppen sista Onsdagen i hvar månad, samt att den lemnar 5 % ränta.

Antalet sjelfständiga sparbanker i verksamhet under året 1864 har sålunda uppgått till 179, för hvilkas omsättning följande tabell redogör.

Tab. № 1. Årliga omsättningen i hvar och en af Rikets sparbanker, år 1864.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godskrifvord ränta å delägarnes kapital.	Uttaget belopp.	qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Stockholms stads sparbank	3,280	1,667	948,808	167,448	965,464	25,216	4,070.013	468,338	4.538,351
Stockholms läns sparbanker.									
1. Södertelge	88	53	15,610	3,509	11,004	600	79,122	5,317	84,439
2. Tumba bruks	4	1	1,790	800	1,485	64	14,432	605	15,037
3. Wermdö	6	9	1,289	300	1,329	119	6.507	606	7,113
4. Öster- och Wester-Haninge församl:s	6	11	1,175	469	2,121	130	10,118	838	10,956
5. Färentuna härads	6	6	486	443	974	86	9,265	731	9,996
6. Norrtelge stads och omgifnings *a*)	77	50	18,362	2,787	22,230	443	60,833	1.951	62.784
7. Stockholms läns	1,081	295	242,070	9,865	118.937	3,371	309,346	1,980	311,326
Summa	1,268	425	280,782	18,173	158,080	4,813	489,623	12,028	501.651
Upsala läns sparbanker.									
1. Söderfors församlings *b*)	—	—	492	1,268	3,199	—	24,563	——	24,563
2. Upsala stads	774	560	173,027	46,790	173,894	5,590	975,201	46,074	1,021,275
3. Enköpings stads	65	95	18,924	5,774	21,217	695	120,618	5,931	126,549

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	behållet öfver skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
4. Tierps församlings	18	10	1,159	670	2,340	156	15,450	2,620	18,070
5. Lagunda och Hagunda häraders	41	41	5,900	3,179	6,271	510	69,001	4,445	73,446
Summa	898	706	199,493	57,681	206,921	6,951	1,204,833	59,070	1,263,903
Södermanlands läns sparbanker.									
1. Eskilstuna	162	172	38,141	12,711	49,879	1,492	264,689	26,321	291,010
2. Nyköpings stads och läns	311	189	83,722	24,454	87,993	3,049	519,019	44,812	563,831
3. Trosa	56	34	10,024	2,825	6,018	527	65,046	4,170	69,216
4. Westra Wingåkers församlings	59	24	6,091	2,709	7,916	342	57,170	4,643	61,813
5. Forssjö bruks	29	28	9,129	3,669	11,716	342	75,469	—	75,469
6. Strengnäs	89	194	31,954	10,240	49,253	1,520	219,383	17,479	236,862
7. Oppunda härads	120	63	9,164	3,896	16,013	730	77,303	4,434	81,737
8. Willåttinge härads	109	51	13,075	3,629	8,984	845	80,916	1,615	82,531
9. Mariefreds	182	6	20,914	767	503	348	25,413	137	25,550
Summa	1,097	761	222,214	64,900	238,275	9,195	1,384,408	103,611	1,488,019
Östergötlands läns sparbanker.									
1. Norrköpings stads	437	390	132,675	25,908	136,207	4,965	578,334	59,788	638,122
2. Linköpings läns	629	617	86,191	33,737	107,563	5,682	657,689	79,983	737,672

3. Wadstena *c*)	124	103	19,012	7,815	18,627	1,267	166,512	7,660	174,172
4. Söderköpings stads och omgifnings	73	90	22,760	7,716	35,719	870	156,557	9,800	166,357
5. Kimstads församlings	21	10	3,155	970	3,934	161	18,763	623	19,386
6. Borg och Löths församlings *d*)	30	15	2,292	848	2,642	200	17,679	103	17,782
7. Ekebyborna och Asks församlingars	21	20	1,226	501	1,756	210	13,069	1,386	14,455
8. Qvillinge församlings	69	29	8,482	1,899	5,271	392	43,781	344	44,125
9. Godegårds d:o *dd*)	3	29	423	510	4,454	89	8,489	451	8,940
10. Klockrike och Brunneby d:o	—	6	411	191	574	97	4,283	131	4,414
11. Östra Eneby d:o	29	9	2,384	664	2,009	186	14,371	188	14,559
12. Östra Husby d:o	6	7	713	312	783	91	6,530	164	6,694
13. Wikingstads d:o	13	24	1,155	348	1,213	159	7,188	577	7,765
14. Häradshammars d:o	5	6	502	228	307	74	4,908	23	4,931
15. Östra Ny d:o	9	5	1,137	192	533	58	4,403	36	4,439
16. Normlösa och Herrberga församlingars	9	16	882	268	1,171	123	5,599	323	5,922
17. Östra Hargs församlings	2	6	376	141	545	66	2,955	16	2,971
18. Åtvidabergs egendomars	32	49	3,972	1,446	5,106	316	30,671	91	30,762
19. Tjellmo församlings	17	18	1,215	236	1,337	139	5,081	216	5,297
20. Motala köpings	75	33	12,696	1,407	7,133	372	36,063	1,679	37,742
21. Mjölby församlings	13	23	921	205	985	146	4,359	130	4,489
22. Ödeshögs d:o	5	13	253	111	439	68	2,272	29	2,301
23. Skeninge stads och omgifnings	27	14	2,234	235	1,152	170	5,778	2,469	8,247
24. Wikbolands pupill- och sparkassa	163	11	17,342	903	1,697	308	22,524	1,048	23,572
Summa	1,812	1,543	322,409	86,791	341,157	16,209	1,817,858	167,258	1,985,116
Jönköpings läns sparbanker.									
1. Jönköpings stads och läns	713	206	114,053	32,598	154,357	6,665	675,067	70,263	745,330
2. Eksjö stads *e*)	201	89	23,791	5,994	36,539	1,225	121,413	12,254	133,667

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godt jord räntas å delägarnes kapital.	Uttaget belopp.	qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägarne.	Behållet öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
3. Wernamo pastorats	81	134	12,734	5,133	32,830	1,499	103,785	16,054	119,839
4. Grenna	27	48	3,663	1,299	7,943	838	26,508	1,241	27,749
5. Östra härads i Hvetlanda	136	56	8,517	2,741	13,963	1,260	57,052	5,395	62,447
6. Westbo härads	24	21	2,476	760	2,248	562	17,149	356	17,505
Summa	**1,182**	**554**	**165,234**	**48,525**	**247,880**	**12,049**	**1,000,974**	**105,563**	**1,106,537**
Kronobergs läns sparbanker.									
1. Kronobergs läns	401	642	75,167	31,328	136,008	7,044	645,662	45,125	690,787
2. Elmhults	285	21	12,595	549	1,942	441	17,595	373	17,968
3. Sunnerbo härads	99	5	5,051	445	515	366	16,247	293	16,540
Summa	**785**	**668**	**92,813**	**32,322**	**138,465**	**7,851**	**679,504**	**45,791**	**725,295**
Calmar läns sparbanker.									
1. Calmar stads	159	218	38,130	11,298	49,394	1,659	250,793	28,907	279,700
2. Borgholms och Ölands	18	18	3,544	1,442	4,186	135	30,048	2,033	32,081
3. Westerviks	308	413	102,543	31,061	182,131	2,992	636,560	98,802	735,362
4. Högsby och Långemåla församlingars	8	5	599	260	824	89	5,730	29	5,759
5. Oscarshamns	65	76	28,729	6,553	56,214	619	142,090	19,715	161,805
6. Wimmerby	51	45	5,185	2,481	12,376	472	49,068	3,012	52,080

7. Söderåkra församlings	9	9	1,211	365	1,512	105	7,672	2,020	9,692
8. Wissefjerda d:o *f*)	17	11	1,005	118	910	107	2,910	349	3,259
9. Ålems d:o *g*)	9	12	1,923	502	2,514	82	10,518	306	10,824
10. Mönsterås d:o	11	14	1,031	246	1,805	45	5,868	509	6,377
11. Calmar läns lifränte-anstalts sparbanks-afdeln.	59	48	7,089	2,501	10,087	546	53,966	700	54,666
12. Fliseryds församlings	29	2	7,080	349	2,744	202	12,138	1,232	13,370
13. Öfverums bruks	3	4	728	62	722	5	1,419	—	1,419
Summa	**746**	**875**	**198,797**	**57,238**	**325,419**	**7,058**	**1,208,780**	**157,614**	**1,366,394**
Gotlands läns sparbanker.									
1. Sällskapet D. B. W:s	382	383	42,925	18,375	68,802	3,761	375,900	30,000	405,900
2. Hoburgs tings	—	5	2	8	27	15	206	—	206
3. Klinte församlings	39	13	2,370	282	1,350	144	6,804	64	6,868
4. Bunge d:o	65	—	2,254	66	—	65	2,320	20	2,340
Summa	**486**	**401**	**47,551**	**18,731**	**70,179**	**3,985**	**385,230**	**30,084**	**415,314**
Blekinge läns sparbanker.									
1. Blekinge läns	466	218	109,534	22,268	95,437	4,081	491,037	25,932	516,969
2. Carlshamns stads	262	259	160,466	22,878	197,903	2,576	481,347	45,556	526,903
3. Sölvesborgs d:o	118	221	62,575	17,265	117,960	1,449	324,896	43,472	368,368
4. Jemshögs och Näsums församlingars	34	78	23,438	8,379	87,229	753	162,534	18,986	181,520
5. Ronneby *h*)	108	195	74,570	6,424	79,760	722	155,026	10,151	165,177
Summa	**988**	**971**	**430,583**	**77,214**	**578,289**	**9,581**	**1,614,840**	**144,097**	**1,758,937**
Christianstads läns sparbanker.									
1. Christianstads	530	660	108,534	55,736	248,061	5,630	1,098,007	88,222	1,186,229
2. Westra Göinge härads	171	194	44,025	17,663	77,802	1,691	360,737	47,720	408,457

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godskrifvet ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	behållningen öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
3. Ströfvelstorps församlings	35	19	6,026	1,667	5,152	363	46,711	3,130	49,841
4. Cimbrishamns	89	45	25,687	6,523	29,489	697	144,420	9,012	153,432
5. Östra Göinge härads	74	171	12,317	10,356	47,942	1,279	189,416	15,234	204,650
6. Båstads *hh*)	68	18	6,774	927	4,228	250	22,575	781	23,356
7. Norra och Södra Åsbo häraders	91	39	17,776	4,491	14,026	764	97,942	3,662	101,604
8. Gärds och Albo häraders	140	84	21,430	3,269	15,096	809	76,574	9,067	85,641
9. Gärds härads	112	29	17,013	1,757	6,942	504	45,583	17,480	63,063
10. Willands härads	95	8	9,782	704	3,031	299	19,480	10,157	29,637
Summa	**1,405**	**1,267**	**269,374**	**103,093**	**451,769**	**12,286**	**2,101,445**	**204,465**	**2,305,910**
Malmöhus läns sparbanker.									
1. Malmö stads	827	357	263,254	34,615	222,265	6,721	755,983	67,828	823,811
2. Ystads d:o	583	375	191,069	56,833	200,901	4,454	1,218,633	111,243	1,329,876
3. Sparbanken i Lund	870	1,211	398,464	70,865	461,170	11,608	1,492,360	163,412	1,655,772
4. Landskrona *i*)	273	263	73,228	21,408	110,800	3,009	432,431	38,716	471,147
5. Helsingborgs	263	169	121,446	21,695	108,108	2,419	462,329	44,384	506,713
6. Höganäs stenkolsverks	34	16	9,025	1,192	7,055	254	26,631	—	26,631
7. Färs härads	190	215	45,992	13,685	58,089	1,963	296,967	43,014	339,981

8. Oxie d:o *k*)	88	89	15,508	6,196	23,512	975	128,198	6,984	135,182
9. Skytts d:o *l*)	80	94	22,440	6,810	27,446	870	143,796	7,147	150,943
10. Luggude d:o *m*)	169	57	35,840	8,504	13,651	1,269	173,558	9,264	182,822
11. Frosta d:o	245	222	36,975	12,030	45,764	1,342	243,550	19,571	263,121
12. Torna, Bara och Harjagers häraders	104	101	49,964	17,307	91,474	1,798	348,758	14,601	363,359
13. *Wemmenhögs härads*	102	114	16,354	7,051	28,880	1,009	145,080	11,923	157,003
14. Kullens	138	52	38,963	6,666	19,057	730	149,204	7,252	156,456
15. Lunds stads och kringliggande lands	260	25	124,379	8,645	91,379	1,052	191,923	3,513	195,436
16. Onsjö härads	54	51	5,751	558	1,911	185	14,875	345	15,220
Summa	4,280	3,411	1,448,652	294,060	1,511,462	39,658	6,224,276	549,197	6,773,473
Hallands läns sparbanker.									
1. Halmstads	190	124	60,739	11,145	51,715	2,138	248,680	26,818	275,498
2. Warbergs *n*)	230	143	64,118	10,002	63,763	2,324	214,094	32,832	246,926
3. Laholms	31	25	3,668	1,112	3,123	251	24,462	2 530	26,992
Summa	451	292	128,525	22,259	118,601	4,713	487,236	62 180	549,416
Göteborgs och Bohus läns sparbanker.									
1. Göteborgs stads	1,048	966	625,017	107,774	666,782	10,849	2,343,680	156,098	2,499,778
2. Uddevalla	151	143	62,865	15,561	96,930	2,406	327,647	58,699	386,346
3. Marstrands stads och omgifnings	80	50	28,609	2,055	23,768	455	50,460	2,968	53,428
4. Strömstads	102	37	26,509	3,087	27,923	645	65,095	3,329	68,424
5. Morlanda pastorats	10	16	129	64	940	56	824	340	1,164
6. Lysekils *o*)	20	8	3,328	432	3,230	108	9,151	221	9,372
7. Carl Johans församlings	211	26	39,309	1,222	13,760	373	36,774	629	37,403
8. Göteborgs och Bohus läns	2,296	101	252,764	3,284	92,296	2,195	163,752	—	163,752
Summa	3,918	1,347	1,038,530	133,479	925,629	17,087	2,997,383	222,284	3,219,667

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Elfsborgs läns sparbanker.									
1. Wenersborgs	328	141	58,439	20,440	92,308	2,878	410,323	50.460	460,783
2. Borås	155	121	37,475	9,464	37,792	1.814	203,521	29,101	232,622
3. Åmåls	95	158	15,700	10,804	45,908	1,145	212,215	27,486	239,701
4. Alingsås	103	63	17,750	4,391	19,295	789	95,033	9,362	104,395
5. Ulricehamns *p*)	25	100	14,546	3,921	46,538	486	118,144	22,680	140,824
6. Fuxerna församlings	20	13	1,414	226	1,596	69	5,450	857	6,307
7. Svenljunga d:o *q*)	71	10	15,189	659	9,579	332	16,850	16,967	33,817
Summa	**797**	**606**	**160,513**	**49,905**	**253,016**	**7,513**	**1,061,536**	**156,913**	**1,218,449**
Skaraborgs läns sparbanker.									
1. Bromö glasbruksarbetares	17	6	2,005	1,213	3,829	87	23,656	—	23,656
2. Mariestads	226	301	36,179	17,802	61,939	2,131	354,802	27,265	382,067
3. Lidköpings	122	110	11,987	3,348	19,027	608	75,965	11,965	87,930
4. Skaraborgs läns allmänna	721	934	44,413	20,022	64,188	5,129	381,402	16,607	398,009
5. Carlsborgs	6	2	10,916	852	3,590	20	25,743	997	26,740
6. Falköpings *r*)	27	34	2,068	713	4,719	215	13,399	469	13,868

7. Sköfde	88	45	8,737	1,749	6,110	473	39,244	1,054	40,298
8. Hjo	71	50	5,582	565	2,598	270	14,449	495	14,944
Summa	1,278	1,482	121,587	46,264	166,000	8,933	928,660	58,852	987,512
Wermlands läns sparbanker.									
1. Carlstads	867	580	111,365	43,094	166,299	4,368	885,191	80,498	965,689
2. Filipstads bergslags	127	141	38,712	14,817	49,943	1,338	302,717	17,837	320,554
3. Christinehamns	110	158	27,793	15,007	43,970	1,493	320,307	22,260	342,567
4. Westra Wermlands	56	35	10,064	1,754	21,007	412	34,465	2,357	36,822
5. Sunne församlings	43	11	4,532	1,342	4,171	195	28,246	801	29,047
6. Nedra Ullerud s d:o	61	1	3,456	86	259	60	3,283	268	3,551
Summa	1,264	926	195,922	76,100	285,649	7,866	1,574,209	124,021	1,698,230
Örebro läns sparbanker.									
1. Örebro	408	758	86,489	34,038	136,499	3,594	702,214	85,203	787,417
2. Wiby församlings	32	39	3,209	1,735	6,108	325	34,178	368	34,546
3. Nora	111	151	28.010	12,054	43,330	1,262	247,611	20,194	267,805
4. Askersunds	86	103	8,712	4,510	11,144	820	104,134	8,577	112,711
5. Kumla *s*)	26	28	3,947	759	3,023	274	19,127	360	19,487
6. Lännäs församlings	10	9	748	360	1,318	107	7,557	1,124	8,681
7. Sköllerstads d:o	1	2	118	202	247	63	4,196	116	4,312
8. Carlskoga härads	21	33	3,144	1,137	5,063	314	24,514	1,587	26,101
9. Stora Mellösa församlings	10	14	678	398	1,903	166	8,170	497	8,667
10. Fellingsbro d:o	28	43	5,730	2,354	10,169	375	47,572	5,468	53,040
11. Nya Kopparbergs d:o	30	41	8,137	1,844	5,674	298	41,996	3,761	45,757

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godkjord räntas å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägare.	beftntligt öfverskott (grundränta och reserv fond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:rls 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
12. Lindesbergs *t*)	41	43	5,157	1,051	2,374	313	24,010	998	25,008
13. Ramsbergs församlings	19	5	1,039	392	1,078	142	8,375	996	9,371
14. Kräklinge d:o	3	3	481	94	288	38	2,129	60	2,189
Summa	818	1,272	155,599	76,928	105,218	8,091	1,275,783	129,309	1,405,092
Westmanlands läns sparbanker.									
1. Westerås	273	151	64,472	17,188	59,175	2,025	364,609	20,122	384,731
2. Sala	66	73	11,942	4,332	9,561	682	91,757	4,115	95,872
3. Köpings och Åkerbo härads	87	55	17,364	4,004	12,790	565	87,605	5,481	93,086
4. Heds församlings	3	1	413	93	135	32	2,165	507	2,672
5. Arboga	74	23	10,655	1,864	7,129	376	41,503	1,087	42,590
6. Simtuna församlings	25	16	3,050	1,096	4,926	143	21,961	668	22,629
7. Westmanlands läns	542	3	19,867	318	671	539	19,514	—	19,514
Summa	1,070	322	127,763	28,895	94,387	4,362	629,114	31,980	661,094
Kopparbergs läns sparbanker.									
1. Falu stads	112	104	37,360	15,400	56,681	1,769	316,669	57,415	374,084
2. Husby församlings	61	26	11,762	3,940	6,947	679	83,848	6,609	90,457

3. Kopparbergs läns	280	154	28,386	6,866	17,591	1,834	152,283	3,708	155 991
4. Norrbärkes församlings	64	37	9,077	1,682	2.237	439	39,463	414	39,877
5. Hedemora och Garpenbergs	161	25	12.029	693	1,766	379	19,754	403	20,157
6. Stora Schedvi	39	4	4,142	303	161	105	8,064	293	8,357
Summa	**716**	**350**	**102,756**	**28,884**	**85,383**	**5,205**	**620,081**	**68,842**	**688,923**
Gefleborgs läns sparbanker.									
1. Gefle stads	264	351	111,082	24,454	121,800	1,754	525,392	62,547	587,939
2. Fernebo församlings	5	4	75	249	38	235	5,237	—	5.237
3. Hudiksvalls *u*)	105	51	20,682	3,064	10,370	626	74,545	4,626	79,171
4. Söderhamns	51	26	10,108	1,841	5,930	349	46,215	4,064	50.279
5. Hille församlings	—	9	80	16	432	6	27	230	257
6. Forsbacka bruks *v*)	?	?	316	9	?	20	323	91	414
7. Enångers församlings	43	1	6,587	627	1,711	204	16,259	491	16,750
8. Ofvansjö d:o	72	20	9,143	882	4,418	304	20,339	581	20,920
9. Thorsåkers d:o	81	5	6,029	359	1,732	172	8.993	553	9,546
10. Woxna d:o	285	—	1,945	29	—	285	1,974	500	2,474
11. Gefleborgs läns	721	6	55,741	359	523	715	55,577	1,007	56,584
Summa	**1 627**	**473**	**221,788**	**31,889**	**147,014**	**4.670**	**754.881**	**74,690**	**829,571**
Wester-Norrlands läns sparbanker.									
1. Hernösands	168	128	29,365	6,237	26,030	1,195	144,738	16,728	161,466
2. Sundsvalls	127	44	31,970	6,998	26,031	700	155,084	11.137	166,221
Summa	**295**	**172**	**61.335**	**13,235**	**52.061**	**1,895**	**299.822**	**27,865**	**327,687**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godtgjord räntа å delägarnes kapital.	Uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	behuftigt öfverskott (grund- och reservfond, räntovinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Jemtlands läns sparbank.									
1 i Östersund	161	121	53,379	17,869	58,285	1,808	369,931	26,533	396,464
Westerbottens läns sparbanker.									
1. Skellefteå församlings	26	26	5,019	3,242	10,487	289	62,603	2,345	64,948
2. Umeå stads och landsförsamlingars	21	17	1,548	569	2,947	167	12,021	277	12,298
Summa	47	43	6,567	3,811	13,434	456	74,624	2,622	77,246
Norrbottens läns sparbank.									
1. Norrbottens läns *x*)	54	79	13,369	5,792	10,508	798	121,947	5,149	127,096
Summa i Rikets sparbanker (till antal af 179) *y*)	30,723	20,734	7,014,643	1,561,486	7,548,545	228,249	33 376,991	3,038,356	36,415,347

Anmärkningar.

a) I följd af senare meddelande hafva följande ändringar i de förr offentliggjorda uppgifterna ansetts nödiga, nemligen för 1862, kol. 8, till 48,476·86 R:dr och kol. 9 till 702·79 R:dr; för 1863, kol. 8, till 61,541·98 R:dr och kol. 9 till 1,301·15 R:dr, på grund hvaraf kol. 10 för respektive år äfven på motsvarande sätt bör förändras. Skiljaktigheterna i beräkningen bero deraf, att reservfonden betraktas såsom insättare och tillgodonjutande ränta.

b) Efter 1864 införlifvad med Upsala sparbank.

c) Uppgiften om 1,243 qvarstående delägare vid 1863 års utgång sedermera rättad till 1,246.

d) Delägarnes antal beräknas, enligt benäget meddelad upplysning, icke efter motböckernas, utan efter räkningarnes antal på sätt här nedan utvisas, nemligen:

1860	31/12	163	motböcker	142	egen räkning	}	deraf	11	å både egen o. annans;	deläg.:		174.
				32	annans »							
1861	»	167	»	155	egen »	}	»	9	»	»	»	176.
				21	annans »							
1862	»	168	»	153	egen »	}	»	8	»	»	»	176.
				23	annans »							
1863	»	175	»	162	egen »	}	»	10	»	»	»	185.
				23	annans »							
1864	»	190	»	179	egen »	}	»	10	»	»	»	200.
				21	annans »							

dd) Den skiljaktighet, som förefinnes, beror af sparbankens s. k. stiftelsefond, här ofvan upptagen som delägare, men hvilken fonds sammanlagda räntevinster ej äro i kol. 8 upptagne.

e) Senare uppgift har rättat behållningen vid 1863 års slut från 128,152 till 128,167 R:dr.

f) De uppgifter, som kunnat erhållas rörande Wissefjerda sparbanks verksamhet för året 1864, innehålla: af 46 personer insattes 1,005·20 R:dr; 92 personers behållning vid årets slut 2,910 R:dr; sparbankens egna behållning vid samma tid 348·73 R:dr; af 23 personer uttagne 909·50 R:dr; sparbankens utestående fordringar vid årets slut 3,353·83 R:dr; afgångne 11; tillkomne nya delägare 17; qvarstående vid årets slut 107; insättarne godtgjord ränta 118 R:dr. Dessa uppgifter stämma hvarken sinsemellan eller med dem som för 1863 erhållits.

g) En liten skiljaktighet i afseende på delägarnes innestående behållning jemförd med föregående årets samt med kol. 4—6 förefinnes.

h) Då det hus, hvaruti Ronneby sparbanks handlingar förvarades, var det 3:dje i ordningen, som nedbrann vid den förfärliga vådeld, som den 6 och 7 Aug. 1864 ödelade större delen af köpingen, och då vid detta olyckstillfälle det mesta af sparbankens räkenskaper gick förloradt, så fordrades ett vidlyftigt arbete för böckernas återupprättande, hvilket ej hade medhunnits, då redogörelsen för åren 1861—1863 afgafs och i Statistisk tidskrift häft. 13 och 14 trycktes. Genom benäget meddelande från sparbankens Styrelse hafva numera följande kompletterande upplysningar erhållits, nemligen för år 1862, kol. 2: 178, kol. 3: 98; för 1863, kol. 4: 51,666 R:dr, kol. 8: 153,793 R:dr, kol. 9: 13,582 R:dr och kol. 10: 167,375 R:dr.

hh) Skiljaktigheten mellan kol. 4—6 och 8 har lemnats oförklarad.

i) I kol. 4 äro ej inräknade 810·83 R:dr, insatte på den särskilda amorteringsfonden för fastighetslån.

k) Vid jemförelse af kol. 4, 6 och 8 med uppgiften för 1863 finnes en skiljaktighet af 10 R:dr.

l) Qvarstående delägare-behållningen vid 1863 års slut genom senare uppgift rättad till 141,991·66 R:dr.

m) Kol. 7 innehåller 15 personer mer än efter beräkning från 1863 års uppgift.

n) Qvarstående delägare vid 1863 års slut genom senare uppgift rättade till: 2,237.

o) Sedan Bro pastorats och Lysekils förenade sparbank med utgången af året 1863 blifvit upplöst på det sätt, att Bro pastorats sparbank helt och hållet indragits, men Lysekils fortgår, har från denna sistnämnda inkommit en redogörelse, som utom hvad här ofvan är anfördt lemnar följande upplysningar för förutgångne år, nemligen:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1860						76	5,620	70	5,690
1861	6	4	1,735	250	2,188	78	5,425	101	5,526
1862	11	8	3,350	318	1,277	81	7,816	121	7,937
1863	25	10	3,239	395	2,830	96	8,620	141	8,761

p) På förfrågan har upplysts, att delägare-antalet (kol. 7) är 486, ehuru summan ej stämmer med förra årets. Sparbanksuppgiften innehåller för kol. 8 R:dr 126,093, hvilket ej stämmer med öfriga uppgifter, med anledning hvaraf den upplysning erhållits, att uti nämnde summa äfven "är inblandad aktieägarnes enskilda fond och räntevinst". Här ofvan har i kol. 8 blott upptagits det belopp, som beräknats enligt de öfriga uppgifterna. Skilnaden 8,949 R:dr är påförd kol. 9.

q) Uppgifterna öfverensstämma ej med de förut lemnade och torde få anses berigtiga dessa.

r) Askad upplysning har lemnat oförklarad den bristande öfverensstämmelse, som förefinnes mellan de här meddelade talen.

s) Rörande orsaken till bristande öfverensstämmelse jfr not 64 i föregående sparbanksredogörelse, häftet 13 och 14.

t) Härmed rättas det tryckfel, i följd hvaraf i nästföregående sparbanksredogörelse (Stat. tidskr. häft. 13 och 14 sid. 322) behållningen i kol. 8 kommit att uppgifvas till 21,176 R:dr i stället för 20,176 R:dr.

u) 1864 års uppgift har rättat den för 1863 i kol. 8 från 61,153 R:dr till 61,169 R:dr.

v) Bristande öfverensstämmelse.

x) Summan i kol. 8 är förklarad rigtig, ehuru den företer en liten skilnad vid jemförelse med respektive andra kolumner.

y) Enligt uppgifterna för 1863 voro vid årets slut qvarstående delägare i samtlige Rikets sparbanker ..... 218,335.
Uppgifne tillkomne år 1864 ..... 30,723.
Summa 249,058.
Uppgifne afgångne år 1864 20,734,
hvadan antalet qvarstående vid 1864 års slut skulle utgjort 228,324,
men är uppgifvet (kol. 7) till blott 228,249,
alltså lägre än beräkningen 75,
hvilken skilnad förklaras dels af senare gjorda rättelser i 1863 års uppgifter, dels af andra här ofvan anförda orsaker.

Enligt uppgifterna för 1863 utgjorde delägarnes behållning vid årets slut i samtlige Rikets sparbanker ..... R:dr R:mt 32,494,403.
Uppgifne insatser under 1864 (kol. 4) ..... » » 7,014,643.
Godtgjord ränta » » (kol. 5) ..... » » 1,561,486.
Summa R:dr R:mt 41,070,532.
Uppgifvet uttaget belopp under 1864 (kol. 6) ..... » » 7,548,545,
hvadan återstående behållning vid 1864 års slut skulle utgjort » » 33,521,987,
men är uppgifven (kol. 8) till blott ..... » » 33,376,991,
eller understigande beräkningen med ..... » » 144,996,
hvilken skiljaktighet likaledes förklaras dels af senare gjorda rättelser i 1863 års uppgifter, dels af andra ofvan anförda orsaker.

Om man nu hvarken fäster sig vid här ofvan anmärkta brist på öfverensstämmelse mellan några uppgifter, eller vid det förhållande, att samtliga sparbankers räkenskaper ej omfatta samma tid, eller kalenderåret, så inhemtas af föregående tabell såsom resultat af sparbanksverksamheten i Riket under året 1864, jemfördt med 1863:

att sparbankernas antal *ökats* med 4;

att antalet tillkomna nya delägare *ökats* med 2,386;

att antalet afgångne delägare *ökats* med 2,305;

att vid 1864 års slut qvarstodo såsom sparbanksdelägare 9,914 *flere* än vid 1863 års slut;

att det under 1864 insatta beloppet med R:dr R:mt 204,314 *öfverstigit* 1863 års insättningsbelopp;

att delägarne i räntor å innestående kapital under år 1864 tillgodonjutit R:dr R:mt 50,041 *mer* än under året 1863;

att det under 1864 uttagna beloppet med R:dr R:mt 458,281 *öfverstigit* hvad af delägarne under 1863 uttogs;

att delägarnes uppgifna innestående behållning vid 1864 års slut med R:dr R:mt 882,588 *öfversteg* behållningen vid nästföregångna årets slut;

att beloppet af sparbankernas egna grund- och reservfonder, besparade räntevinster m. m. vid 1864 års utgång *vuxit* med R:dr R:mt 231,134 utöfver hvad det vid 1863 års slut utgjorde, samt

att sålunda hela det hos sparbankerna innestående beloppet under 1864 *ökats* med 1,113,722 R:dr R:mt.

Med åberopande af den härom i nästförutgångna sparbanksredogörelse lemnade upplysning (tab. N:o 5) torde här böra tilläggas följande länsvis upprättade öfversigt öfver sparbankernas antal och förhållande till folkmängd och areal vid 1864 års slut:

Tab. № 2. Sparbankernas antal och förhållande till folkmängd och areal, länsvis, år 1864.

Län.	Antal.	En på nedanstående invånareantal.	En på qvadratmil.
Stockholms stad	1	128,576	omkr. 7·7
Stockholms län	7	18,146	
Upsala d:o	5	19,219	» 8·2
Södermanlands d:o	9	14,735	» 5·7
Östergötlands d:o	24	10,450	» 3·5
Jönköpings d:o	6	30,281	» 14·7
Kronobergs d:o	3	53,554	» 24·5
Calmar d:o	13	17,867	» 7·2
Gotlands d:o	4	13,194	» 6·3
Blekinge d:o	5	24,752	» 5·0
Christianstads d:o	10	22,014	» 5·4
Malmöhus d:o	16	18,861	» 2·5
Hallands d:o	3	41,472	» 13·9
Göteborgs och Bohus d:o	8	28,545	» 5·3
Elfsborgs d:o	7	39,647	» 14·7
Skaraborgs d:o	8	29,200	» 8·9
Wermlands d:o	6	43,111	» 22·2
Örebro d:o	14	11,457	» 5·0
Westmanlands d:o	7	15,468	» 7·7
Kopparbergs d:o	6	29,012	» 42·9
Gefleborgs d:o	11	12,982	» 13·3
Wester-Norrlands d:o	2	62,451	» 95·8
Jemtlands d:o	1	67,202	» 411·6
Westerbottens d:o	2	43,940	» 238·5
Norrbottens d:o	1	73,775	» 854·0
I hela Riket	179	22,738	19·51
Deraf belägne i städer	81		
» » å landet	98		

Såsom af ofvanstående tabell synes, har det med 4 ökade *antalet sparbanker* i Riket gifvit ett medeltal af *en* sparbank på 22,738 innevånare och sålunda en något fördelaktigare proportion än under 1863, då på hvarje sparbank kom ett innevånareantal af 22,986. Naturligtvis är det dock egentligen inom de 5 län (Gotlands, Göteborgs och Bohus, Wermlands, Westmanlands och Gefleborgs), der de nya sparbankerna bildats, som den ifrågavarande proportionen märkbarare förändrats, likasom den i motsatt rigtning mest höjts inom de län (Östergötlands och Malmöhus), der liktidigt med folkmängdstillväxten sparbankernas antal under året minskats.

Efterföljande tabell N:o 3 åskådliggör förhållandet mellan folkmängd och *sparbanksdelägare* under åren 1861—1864 och lemnar sålunda i viss mån en måttstock för bedömandet af hågen för sparbankernas anlitande.

Tab. № 3. Antal vid årets slut qvarstående sparbanksdelägare och deras förhållande till folkmängden länsvis, under åren 1861—1864.

Län.	År 1861.		År 1862.		År 1863.		År 1864.	
	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.
Stockholms stad	21,478	omkr. 5	22,208	omkr. 5	23,603	omkr. 5	25,216	omkr. 5
Stockholms län	1,120	» 109	2,227	» 56	3,970	» 31	4,813	» 26
Upsala d:o	6,134	» 15	6,529	» 14	6,901	» 14	6,951	» 14
Södermanlands d:o	7,836	» 16	8,248	» 16	8,859	» 15	9,195	» 14
Östergötlands d:o	14,547	» 17	15,269	» 16	16,035	» 16	16,209	» 16
Jönköpings d:o	9,691	» 18	10,621	» 17	11,421	» 16	12,049	» 15
Kronobergs d:o	6,887	» 22	7,448	» 21	7,734	» 21	7,851	» 20
Calmar d:o	6,392	» 35	6,741	» 34	7,212	» 32	7,058	» 53
Gotlands d:o	3,012	» 17	3,456	» 15	3,900	» 13	3,985	» 13
Blekinge d:o	9,138	» 13	9,511	» 13	9,564	» 13	9,581	» 13
Christianstads d:o	12,501	» 17	12,261	» 18	12,148	» 18	12,286	» 18
Malmöhus d:o	36,297	» 8	37,780	» 8	38,869	» 8	39,658	» 8
Hallands d:o	4,412	» 27	4,528	» 27	4,538	» 27	4,713	» 26
Göteborgs och Bohus d:o	12,903	» 17	13,650	» 16	14,379	» 16	17,087	» 13
Elfsborgs d:o	6,654	» 41	6,887	» 40	7,296	» 38	7,513	» 37
Skaraborgs d:o	9,374	» 24	9,552	» 24	9,138	» 25	8,933	» 26
Wermlands d:o	7,817	» 32	7,593	» 33	7,518	» 34	7,866	» 33
Örebro d:o	7,988	» 19	8,357	» 19	8,537	» 19	8,091	» 20
Westmanlands d:o	3,147	» 33	3,582	» 31	3,614	» 30	4,362	» 25
Kopparbergs d:o	3,988	» 42	4,326	» 40	4,768	» 36	5,205	» 33
Gefleborgs d:o	2,750	» 50	3,047	» 46	3,516	» 40	4,670	» 30
Wester-Norrlands d:o	1,742	» 68	1,777	» 68	1,772	» 69	1,895	» 66
Jemtlands d:o	1,585	» 39	1,716	» 37	1,768	» 37	1,808	» 37
Westerbottens d:o	400	» 208	445	» 191	452	» 191	456	» 193
Norrbottens d:o	766	» 92	784	» 92	823	» 88	798	» 92
I hela Riket	198,559	» 20	208,343	» 19	218,335	» 18	228,249	» 18
Medeltal delägare i hvar sparbank	1,273		1,248		1,248		1,275	

Om man jemför åren 1863 och 1864, så finner man för hela Riket *sparbanksdelägarnes proportion till befolkningen*, eller *en* på 18, oförändrad. Oförändrad är ock denna proportion i Stockholms stad, Upsala, Östergötlands, Gotlands, Blekinge, Christianstads, Malmöhus och Jemtlands län; fördelaktigt förbättrad i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Hallands, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Wermlands, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs och Wester-Norrlands län; försämrad deremot uti Calmar, Skaraborgs, Örebro, Westerbottens och Norrbottens län.

Fastän sparbanksdelägarnes proportion till folkmängden förblifvit för hela Riket oförändrad, visar sig dock *medeltalet delägare* i hvarje sparbank: 1,275 högre än under något förutgånget år.

Medeltalet af sparbanksdelägarnes *innestående behållning* vid 1864 års slut och dess förhållande till behållningen vid några förutgångne års slut utvisas af nedanstående tab. N:o 4 för hvarje särskildt län.

Tab. № 4. **Medeltal af sparbanksdelägarnes innestående behållning vid hvarje års slut.**

Län.	1850.	1861.	1862.	1863.	1864.
	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.
Stockholms stad	160·15	159·09	161·66	166·05	161·41
Stockholms län	84·03	92·12	78·03	87·65	101·73
Upsala d:o	147·54	155·16	163·01	167·31	173·33
Södermanlands d:o	137·18	142·56	148·20	150·76	150·56
Östergötlands d:o	105·84	105·73	108·92	109·65	112·15
Jönköpings d:o	87·93	91·27	94·03	90·63	83·08
Kronobergs d:o	84·01	86·61	92·46	89·58	86·55
Calmar d:o	166·15	174·74	182·41	177·29	171·26
Gotlands d:o	100·12	101·57	107·97	99·78	96·67
Blekinge d:o	160·06	171·14	177·99	176·14	168·55
Christianstads d:o	201·42	196·68	189·41	179·52	171·04
Malmöhus d:o	159·20	170·11	160·81	154·32	156·95
Hallands d:o	103·00	106·11	101·07	100·28	103·38
Göteborgs och Bohus d:o	187·01	189·23	188·13	190·83	175·42
Elfsborgs d:o	148·10	153·37	155·85	151·87	141·29
Skaraborgs d:o	85·17	89·54	94·37	101·39	103·96
Wermlands d:o	191·18	194·49	204·10	211·20	200·13

Län.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.
	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
Örebro län	149·82	151·13	153·33	150·79	157·68
Westmanlands d:o	125·07	140·83	151·80	156·85	144·23
Kopparbergs d:o	122·25	119·48	118·97	119·55	119·13
Gefleborgs d:o	163·73	166·72	178·13	184·45	161·64
Wester-Norrlands d:o	138·52	143·50	147·61	156·44	158·22
Jemtlands d:o	164·39	178·11	193·81	201·90	204·61
Westerbottens d:o	119·96	131·12	158·33	171·86	163·65
Norrbottens d:o	95·33	110·48	126·43	137·65	152·82
I hela Riket	145·42	149·94	150·05	148·83	146·23

Sedan *medelvärdet* för hela Riket *af en sparbanksbok* vid 1862 års slut stigit till R:dr R:mt 150·05, finnes det under följande 2 år i fortgående sjunkande. Sådant kan, på sätt i förutgångna sparbanksredogörelser redan är anmärkt *), hafva flera ganska olika orsaker, såsom t. ex. anlitandet af andra utvägar för kapitalets fruktbargörande, tillfälligt stegrad uttagning särdeles af större belopp å de högsta insättarnes konti, stark stegring af insättarnes antal i de lägre konti, inrättandet af nya sparbanker o. s. v.

När man sålunda vid jemförelse länsvis finner medeltalet af sparbanksdelägarnes innestående behållning, eller sparbanksbokens medelvärde, vid 1864 års slut *lägre* än nästförutgångna år i Stockholms stad, i Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Calmar, Gotlands, Blekinge, Christianstads, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Wermlands, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs och Westerbottens län, men derémot *högre* i Stockholms, Upsala, Östergötlands, Malmöhus, Hallands, Skaraborgs, Örebro, Wester-Norrlands, Jemtlands och Norrbottens län, så vore det ett stort fel, om man, med förbiseende af förutnämnde orsaker, skulle härpå vilja grunda ett bestämdt omdöme om sparsamhetssinnet bland folket eller tillgångarne att detsamma tillfredsställa. De nyinrättade sparbankerna i Gotlands, Göteborgs och Bohus, Wermlands, Westmanlands och Gefleborgs län hafva otvifvelaktigt en väsentlig andel i det sjunkna medelvärdet af sparbanksboken inom dessa län.

Derest man fullföljer den jemförelse af antalet tillkomne och afgångne sparbanksdelägare, som i förr meddelad redogörelse

*) Statistisk Tidskrift Bd. 2 (häft. 13 och 14) sid. 351.

(tab. N:o 8 sid. 353) är anställd med antagande af tillkomst och afgång under året 1861 = 1·00, så blifver förhållandet sådant efterföljande tabell N:o 5 utvisar.

Tab. № 5. **Antalet tillkomne och afgångne delägare under åren 1862, 1863 och 1864, jemfördt med hvartdera antalet år 1861, antaget 1·00.**

Län.	1862.		1863.		1864.	
	Relativa antalet		Relativa antalet		Relativa antalet	
	tillkomne delägare.	afgångne delägare.	tillkomne delägare.	afgångne delägare.	tillkomne delägare.	afgångne delägare.
Stockholms stad	1·16	0·94	1·26	0·76	1·30	0·71
Stockholms län	4·73	0·99	8·15	3·13	4·95	3·86
Upsala d:o	0·99	1·09	1·06	1·26	0·93	1·36
Södermanlands d:o	1·05	0·99	1·32	1·09	1·13	1·24
Östergötlands d:o	0·84	1·06	0·95	1·23	0·75	1·23
Jönköpings d:o	1·07	0·63	0·79	0·50	0·94	0·79
Kronobergs d:o	1·67	0·85	1·53	1·35	1·45	1·65
Calmar d:o	1·28	1·65	1·24	1·40	0·77	1·68
Gotlands d:o	1·24	1·00	1·39	1·34	0·91	1·81
Blekinge d:o	1·10	1·39	1·09	1·85	1·06	1·86
Christianstads d:o	0·62	1·34	0·60	1·22	0·58	0·98
Malmöhus d:o	0·86	1·33	0·76	1·28	0·89	1·70
Hallands d:o	1·06	1·15	1·07	1·08	1·36	1·35
Göteborgs och Bohus d:o	1·15	1·01	1·19	1·04	2·62	1·38
Elfsborgs d:o	0·92	1·16	1·30	1·53	0·94	1·24
Skaraborgs d:o	1·06	1·20	1·04	2·07	1·51	2·47
Wermlands d:o	0·82	1·25	0·72	0·96	1·20	1·07
Örebro d:o	0·96	0·97	0·85	1·04	0·72	1·68
Westmanlands d:o	1·19	1·39	1·06	1·14	2·09	1·04
Kopparbergs d:o	0·99	1·13	1·62	2·37	1·24	1·68
Gefleborgs d:o	1·00	1·25	1·25	1·18	2·60	1·80
Wester-Norrlands d:o	0·81	1·05	0·83	1·34	1·22	1·10
Jemtlands d:o	0·91	0·96	0·65	1·27	0·69	1·53
Westerbottens d:o	1·19	1·67	0·81	2·44	0·75	2·39
Norrbottens d:o	0·88	1·47	1·02	1·29	0·57	1·76
I hela Riket	1·02	1·13	1·06	1·19	1·15	1·34

Nya insättares antal likasom antalet afgångne delägare har alltså för Rikets samtlige sparbanker varit i fortgående tillväxt sedan 1861, hvaremot för sparbankerna inom hvarje särskildt

län dessa antal förhålla sig ganska olika. Sålunda företer t. ex. Stockholms stads sparbank antalet tillkomne delägare oafbrutet stigande, antalet afgångne deremot oafbrutet fallande, Kronobergs, Blekinge och Örebro län det motsatta förhållandet af antalet nya delägare oafbrutet sjunkande, antalet afgångne deremot stigande o. s. v. Utom den fortgående starka tillväxten af sparbanksdelägare i Stockholms län synes ock likartad verkan af likartad orsak, eller af nyinrättade sparbanker, i Göteborgs och Bohus, Gefleborgs och Westmanlands län. Missförhållande mellan delägares tillkomst och afgång vid jemförelse med året 1861 framträder företrädesvis i Westerbottens och Skaraborgs län.

Den i förra sparbanksredogörelsen (tab. N:o 9, sid. 354) lemnade jemförelsen mellan årligen afgångne och tillkomne delägare, dervid de senare för hvart år antogos = 1·00, gifver, utsträckt jemväl till året 1864, följande resultat:

Tab. № 6. **Jemförelse mellan afgångne och tillkomne delägare, de senare för hvart år antagne = 1·00.**

Län.	Afgångne delägare i förhållande till 1·00 nytillkommen.			
	1861.	1862.	1863.	1864.
Stockholms stad	0·93	0·75	0·56	0·51
Stockholms län	0·43	0·09	0·16	0·34
Upsala d:o	0·54	0·59	0·64	0·79
Södermanlands d:o	0·63	0·60	0·52	0·69
Östergötlands d:o	0·52	0·65	0·67	0·85
Jönköpings d:o	0·56	0·32	0·35	0·47
Kronobergs d:o	0·75	0·38	0·66	0·85
Calmar d:o	0·54	0·69	0·61	1·17
Gotlands d:o	0·41	0·33	0·40	0·83
Blekinge d:o	0·56	0·71	0·95	0·78
Christianstads d:o	0·53	1·16	1·08	0·90
Malmöhus d:o	0·42	0·64	0·70	0·80
Hallands d:o	0·65	0·71	0·66	0·65
Göteborgs och Bohus d:o	0·65	0·57	0·58	0·34
Elfsborgs d:o	0·58	0·72	0·68	0·76
Skaraborgs d:o	0·71	0·80	1·47	1·16
Wermlands d:o	0·83	1·26	1·10	0·73
Örebro d:o	0·66	0·66	0·81	1·56

Län.	Afgångne delägare i förhållande till 1·00 nytillkommen.			
	1861.	1862.	1863.	1864.
Westmanlands d:o	0·53	0·62	0·57	0·30
Kopparbergs d:o	0·36	0·41	0·53	0·49
Gefleborgs d:o	0·42	0·53	0·40	0·29
Wester-Norrlands d:o	0·64	0·82	1·02	0·58
Jemtlands d:o	0·33	0·38	0·66	0·75
Westerbottens d:o	0·29	0·40	0·86	0·91
Norrbottens d:o	0·47	0·78	0·60	1·46
I hela Riket	0·58	0·64	0·65	0·67

Enligt de upplysningar, som insamlats för Länsstyrelsernas femårsberättelser, har förhållandet med insatser i och uttagningar ur Rikets samtlige sparbanker varit följande, nemligen:

	Insatser.		Uttagningar.		Summa.	
1856	R:dr	6,026,887.	R:dr	4,254,721.	R:dr	10,281,608.
1857	»	4,977,455.	»	5,307,631.	»	10,285,086.
1858	»	4,004,234.	»	6,779,762.	»	10,783,996.
1859	»	5,213,685.	»	5,134,948.	»	10,348,633.
1860	»	5,953,793.	»	5,436,201.	»	11,389,994.
1861	»	6,788,376.	»	5,632,461.	»	12,420,837.
1862	»	6,706,324.	»	6,649,716.	»	13,356,040.
1863	»	6,810,329.	»	7,090,264.	»	13,900,593.
1864	»	7,014,643.	»	7,548,545.	»	14,563,188.

Likasom under åren 1857 och 1858 synes jemväl från och med året 1863 för hela Riket uttagningarnes belopp öfverstiga insättningarnes, ett förhållande hvartill en tryckt penningeställning väl kan antagas åtminstone såsom en bland anledningarne, ehuru det torde fordras en vida längre årsföljd af iakttagelser för att rätt uppskatta inflytelsen af andra förhållanden (t. ex. den fria räntefoten), som kunna inverka på sparbanksrörelsen.

Då jemförelser mellan de särskilda länen i detta hänseende äro mycket upplysande, så meddelas här nedan i tab. N:o 7 fortsättning af den öfversigt, som förra sparbanksredogörelsen (tab. N:o 10) innehöll.

Tab. № 7. Jemförelse mellan uttaget och insatt belopp, det sistnämnda för hvarje år antaget = 1·00.

Sparbankerna i	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.
Stockholms stad	0·89	1·51	1·55	1·08	1·13	1·17	0·96	0·82	1·02
Stockholms län	0·42	0·77	1·89	0·68	0·54	0·49	0·18	0·34	0·56
Upsala d:o	0·52	0·83	0·95	0·66	0·76	0·62	0·67	0·83	1·04
Södermanlands d:o	0·77	1·09	1·36	0·85	1·04	0·80	0·78	0·78	1·07
Östergötlands d:o	0·76	0·92	1·21	0·90	0·79	0·83	0·85	0·96	1·06
Jönköpings d:o	0·55	1·18	1·79	1·47	0·91	0·76	0·70	1·06	1·50
Kronobergs d:o	0·58	1·30	2·82	1·34	1·30	0·98	0·58	1·28	1·49
Calmar d:o	0·75	1·30	2·22	0·84	0·92	0·70	0·81	1·04	1·64
Gotlands d:o	1·07	1·32	2·96	2·12	1·33	0·64	0·46	1·04	1·48
Blekinge d:o	0·78	0·83	1·68	0·82	1·03	0·80	0·90	1·21	1·34
Christianstads d:o	0·66	0·67	2·52	0·93	1·09	0·88	1·94	2·00	1·68
Malmöhus d:o	0·75	0·93	1·88	1·02	0·66	0·69	1·28	1·27	1·04
Hallands d:o	0·59	0·72	1·29	1·28	1·12	1·26	1·24	1·25	0·92
Göteborgs och Bohus d:o	0·78	1·07	1·17	0·85	1·08	0·98	0·99	0·94	0·89
Elfsborgs d:o	0·73	1·22	2·20	1·00	0·96	0·78	0·99	1·09	1·58
Skaraborgs d:o	0·50	1·13	2·06	1·07	1·41	0·84	0·87	1·16	1·36
Wermlands d:o	0·42	1·25	2·19	1·12	0·84	1·07	1·20	1·20	1·46
Örebro d:o	0·56	1·27	2·37	1·38	0·94	0·95	0·93	1·29	0·68
Westmanlands d:o	0·65	1·07	1·23	0·87	0·70	0·47	0·58	0·76	0·74
Kopparbergs d:o	0·60	1·03	1·33	0·97	0·85	0·85	0·84	0·72	0·83
Gefleborgs d:o	0·71	1·07	1·50	0·80	0·66	0·60	0·59	0·59	0·66
Wester-Norrlands d:o	0·39	0·78	1·00	0·58	1·39	0·80	0·99	0·95	0·85
Jemtlands d:o	0·47	0·70	2·27	1·25	0·77	0·47	0·47	0·88	1·09
Westerbottens d:o	0·56	1·62	4·75	0·45	0·42	0·42	0·29	0·69	2·05
Norrbottens d:o	0·35	2·03	3·89	1·00	0·73	0·30	0·60	0·58	0·79
Hela Riket	0·71	1·07	1·69	0·99	0·91	0·83	0·99	1·04	1·08

För hela Riket visar sig här det uttagna beloppet i förhållande till det insatta i fortgående stigande sedan år 1861, så att uttagningarnes öfverskott år 1864 uppgått till nära 8 procent af insättningsbeloppet. Högsta öfverskottet af uttagne medel träffas 1864 i Westerbottens län, efter hvilket närmast följa Christianstads, Calmar och Elfsborgs län. Bland de 9 län, inom hvilka under 1864 uttagningarne understigit insättningsbeloppet, står Stockholms län främst i det hänseende, att det uttagna beloppet ej betydligt öfverstigit hälften af det insatta, ehuru dess proportion dock är högre än under de 4 näst-

förutgångne åren, hvaremot proportionen mellan uttagningar och insättningar i Hallands, Göteborgs och Bohus samt Örebro län är fördelaktigare än under flera förutgångna år.

På sätt i föregående sparbanksredogörelse (Stat. Tidskrift Band 2, häft. 13 och 14, sid. 356) är antydt, utgör *delägarnes klassifikation efter insättningsbeloppen* en värdefull upplysning för omdömet om sparbankernas verksamhet. Å det formulär, enligt hvilket Sparbanksstyrelserne anmodades att meddela årliga uppgifter, bereddes derföre jemte de kolumner, för hvilkas innehåll förutgående tabell N:o 1 redogör, utrymme för delägarnes klassifikation efter vid hvarje års slut innestående behållning af summor under 1 R:dr intill 10—25—50—100—200—300—400—500—1,000 samt öfver 1,000 R:dr, så att för hvarje af dessa 11 klasser skulle uppgifvas antal delägare och summa innestående behållning. Att årligen utarbeta en dylik specifikation måste dock upptaga redogörarnes tid desto mera, ju större delägareantalet var, hvarföre ock hithörande uppgifter för åren 1861—1863 voro så ofullständiga, att öfver dem ej kunde utarbetas något upplysande rikssammandrag, utan blott några exempel meddelas.

Fråga torde måhända ock böra blifva om uteslutande af dessa besvärliga uppgifter åtminstone såsom *årliga* och inskränkande af dem t. ex. till blott hvart *femte år*, såsom en för Länsstyrelsernas femårsberättelser lämplig redogörelse. Då emellertid de nu senast fördelade formulärblanketterna omfatta hela femårsperioden 1861—1865 och då de för 1864 inkomna hithörande upplysningarne äro vida fullständigare än de förut erhållna, så har ett sammandrag af dem, omfattande Rikets samtliga län, af Sekreteraren i Statistiska Central-Byrån utarbetats sådant efterföljande tab. N:o 8 (sidd. 92 och 93) utvisar.

Fastän detta sammandrag bland andra anmärkta ofullständigheter ej kunnat omfatta mer än 166,880 sparbanksdelägare och en innestående behållning af blott 24,466,259 R:dr R:mt, torde dock dessa tal vara tillräckligt stora, för att tillåta det antagande, att de proportioner som af dem utvisas hufvudsakligen gälla *hela* antalet delägare och *hela* deras innestående behållning. Af sådan anledning hafva ock dessa proportioner i procentförhållande blifvit å tabellen utförda för hela Riket.

Häraf inhemtas bland annat:

att antalet sparbanksdelägare till belopp under 50 R:dr R:mt öfverstiger 54 procent af samtlige delägare, under det dessa talrika delägares innestående behållning ej uppgår till

mer än 5·20 procent af samtlige delägarnes hela innestående behållning,

att deremot antalet delägare i de 3 högsta klasserna med behållning uppgående till 400 R:dr och deröfver utgör blott 9·54 procent, men dessas sammanlagda behållning belöper sig till icke mindre än 56·93 procent af hela den innestående behållningen,

och att innestående belopp öfverstigande 1,000 R:dr äges, så vidt uppgifter varit tillgängliga, af 2·38 procent delägare till sammanräknadt värde af 6,478,871 R:dr eller 27·14 procent af samtlige delägares behållning, hvilket i medeltal för hvarje delägare i denna högsta klass skulle utgöra nära 1,632 R:dr R:mt.

Detta ringa medelbelopp på hvarje delägare i högsta klassen synes tydligt ådagalägga, att en bankmessig depositrörelse är främmande för de Svenska sparbankerna, och att dessa verka egentligen för de smärre penningebeloppens fruktbargörande. Men då man tager i betraktande det stora antalet delägare af belopp, som äro allt för små, för att hvart för sig kunna bereda synnerligt gagn, framstår önskvärdheten af dessas förkofran.

Räntefoten har från och med år 1865 höjts till 5 procent i Stockholms läns och Söderhamns sparbanker, till 5¼ procent i Upsala stads, till 5½ procent i Jönköpings och Örebro, från och med 1864 för kapital under 500 R:dr, å hvilket ingen lyftning skett under året, höjts till 5½ procent i Oppunda härads sparbank; år 1864 till 6 procent i Wadstena sparbank.

Tab. № 8. Klassifikation af sparbanks-delägarne efter deras

Sparbanker i	T. o. m. 10 R:dr.		10—25 R:dr.		25—50 R:dr.		50—100 R:dr.	
	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.
Stockholms län *a*)	152	569	106	1,745	118	4,274	136	9,519
Upsala d:o *b*)	138	667	163	2,289	215	7,690	256	18,800
Södermanlands d:o *c*)	1,299	6,689	1,194	17,719	979	36,275	1,151	79,807
Östergötlands d:o *d*)	2,296	10,416	1,884	32,467	1,550	56,323	1,723	125,686
Jönköpings d:o	5,147	13,265	1,824	32,167	1,305	47,579	1,284	88.949
Kronobergs d:o	2,368	16,224	1,341	17,869	1,123	34,528	1,047	66,634
Calmar d:o *e*)	1,488	5,848	1,067	17,759	852	30,545	929	66,052
Gotlands d:o *f*)	67	279	56	873	39	1,274	32	2,177
Blekinge d:o *g*)	2,886	9,444	1,251	22,012	1,042	39,956	1,203	84,928
Christianstads d:o *h*)	1,562	6,227	1,293	22,260	1,207	43,874	1,273	89,399
Malmöhus d:o *i*)	12.362	33,503	4,299	67,733	3,749	133,753	3,973	276,775
Hallands d:o *k*)	1,845	6,455	644	10,727	512	18,410	520	34,854
Göteborgs och Bohus d:o *l*)	5.238	15,357	1,553	25,568	1,271	45,485	1,599	112,859
Elfsborgs d:o *m*)	1,883	6,641	784	12,932	783	28,098	918	61,535
Skaraborgs d:o	2,931	22,999	1,672	35,525	1,007	43,401	1,110	78,670
Wermlands d:o *n*)	639	3,667	539	8,823	411	16,023	486	37,326
Örebro d:o *o*)	1,449	6,368	1,119	18,174	963	34,250	963	66.972
Westmanlands d:o *p*)	841	3,408	481	7,767	427	15.027	574	40,075
Kopparbergs d:o	1,118	5,032	726	12,221	675	24,709	935	65,616
Gefleborgs d:o	1,270	5,242	583	9,090	466	16,953	614	42,449
Wester-Norrlands d:o *q*)	391	1,617	256	4,138	227	8,302	271	18,837
Jemtlands d:o	319	1,618	383	6,614	217	7,786	248	17,628
Westerbottens d:o	62	374	93	1,503	57	2,147	72	5,197
Norrbottens d:o	175	968	125	1.990	116	4,096	98	8,697
Hela Riket	47,926	182,577	23,436	389,965	19,311	700,758	21,415	1,499,441
Utgörande i procent	28·72	0·75	14·04	1·59	11·57	2·86	12·83	6·13

Anmärkningar.

a) Häruti ej inbegripna: Wermdö och Norrtelge sparbanker, från hvilka ingen uppgift i denna del erhållits. *Stockholms läns sparbank har för beloppen intill och med* 100 R:dr väl lemnat delägarecantalet, nemligen: delägare under 1 R:dr 271, f. o. m. 1—10 R:dr 1,076 personer, 10—25 R:dr 559 personer, 25—50 R:dr 364 personer, 50—100 R:dr 374 personer, eller intill och med 100 R:drs behållning 2,644 personer, men uppgifvit 54,355 R:dr såsom *gemensamt* innestående belopp för alla dessa klasser. De från denna sparbank för öfriga klasser meddelade *specifika uppgifterna* äro här ofvan inberäknade.

b) Från Upsala stads och läns sparbank saknas uppgifter i detta hänseende; äfvenså från Söderfors' sparbank, som sedan 1865 utgör en filial af Upsala stads. För Enköpings sparbank är jemväl "befintligt öfverskott" (i kol. 9) medräknadt.

c) Uppgifter i denna del saknas från sparbanken i Strengnäs.

d) Uppgifter i denna del saknas från Norrköpings, Qvillinge och Östra Eneby sparbanker, hvarjemte från Häradshammars sparbank saknas uppgifter rörande klassifikationen af delägarnes behållning (kol. 19). För Åtvidabergs sparbank äro kol. 10—25 R:dr samt 25—50 R:dr hopslagna till *en*, som här ofvan medräknats under det högre beloppet.

e) Från Wissefjerda sparbank saknas alla uppgifter i berörda hänseende, och från Söderåkra sparbank rörande klassifikationen af delägarnes behållning (kol. 19).

f) Uppgift saknas (rörande klassifikationen af behållningen) från sällskapet D. B. W:s sparbank.

g) Uppgiften i kol. 19 rörande klassifikationen af delägarnes behållning öfverensstämmer icke med summan i kol. 8 för Sölvesborgs sparbank.

innestående behållning vid 1864 års slut.

100—200 R:dr.		200—300 R:dr.		300—400 R:dr.		400—500 R:dr.		500—1000 R:dr.		Öfver 1000 R:dr.	
Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr
531	72,511	197	45,503	117	40,483	70	29,540	121	78,532	54	85,251
291	46,854	121	31,135	72	26,479	36	16,219	59	46,326	10	14.541
1,220	176,633	633	148,892	401	137,405	240	105,386	420	284,369	138	171,846
1,604	218,817	515	131,350	291	100,492	193	86,213	340	230,482	128	181,945
1,150	161,092	429	100,209	264	91,519	165	73,212	366	253,523	115	139,460
848	102,530	339	73,179	308	99,199	301	127,069	129	92,397	47	49,876
971	140,137	500	120,125	294	101,194	200	92,171	361	254,126	184	370,244
22	2,870	8	1,857	—	—	—	—	—	—	—	—
1,208	171,882	602	154,205	351	120,699	209	104,268	520	386,554	309	503,624
1,342	187,521	638	155,569	402	139,139	226	100,406	454	308,958	216	353,518
4,265	587,287	2,270	538,468	1,406	479,771	923	417,466	1,919	1,299,735	1,075	1,912.410
504	70,905	243	57,585	138	47,833	91	42,176	165	113,982	60	84,010
1,690	237,136	942	226,978	612	208,630	379	168,182	942	654,346	666	1,139.092
833	108,787	409	97,192	278	94,391	120	52,735	239	168,899	121	225,059
862	119,082	512	127,844	312	110,795	223	102,744	222	163,687	82	123,910
550	80,211	285	71,049	135	49,627	100	49,659	223	162,660	130	209.972
1,079	145,196	554	134,630	311	106,434	195	88,496	455	317,975	183	253,053
598	81,775	348	83,528	181	62,684	102	45,800	187	125,957	58	75,491
943	125,401	328	78,447	147	50,801	74	33.154	183	123,200	76	101,502
718	97,531	327	78,741	149	51,131	118	52,550	262	178,587	163	222,611
297	40,309	163	39,284	95	32,593	53	23,706	110	70,859	32	60,076
207	28,555	121	29,576	61	20,780	46	20,378	114	82,293	92	154,704
66	8,816	30	7,085	19	6,517	19	8,396	25	17,356	13	17,334
121	17,839	46	11,496	40	13,464	24	10,637	34	23.417	19	29,342
21,920	**3,029,677**	**10,560**	**2,543,927**	**6,384**	**2,192,060**	**4,107**	**1,850,463**	**7,850**	**5,438,220**	**3,971**	**6,478,871**
13·14	**12·38**	**6·33**	**10·40**	**3·83**	**8·96**	**2·46**	**7·56**	**4·70**	**22·23**	**2·38**	**27·14**

Anmärkningar.

h) Från Östra Göinge sparbank saknas alla uppgifter i denna del, från Cimbrishamns d:o saknas delägarnes klassifikation i kol. 18, från Westra Göinge d:o klassifikation af delägarnes behållning (kol. 19), hvarförutom anmärkes, att hela antalet delägare i Ströfvelstorps sparbank enligt kol. 18 icke fullt öfverensstämmer med den justerade uppgiften i kol. 7.

i) Uppgifter i denna del saknas från Färs och Luggude sparbanker, hvarjemte de för Onsjö sparbank endast äro angifna i runda tal. För Ystads sparbank öfverensstämmer slutsumman i kol. 19 ej med den justerade summan i kol. 8.

k) För Warbergs sparbank öfverensstämma slutsummorna af kol. 18 och 19 ej till fullo med uppgifterna i kol. 7 och 8.

l) Uppgift i kol. 19 saknas från Göteborgs och Bohus läns sparbank.

m) För Åmåls sparbank saknas uppgifter enl. kol. 19, och för Ulricehamns och Svenljunga sparbanker öfverensstämma ej slutsummorna i denna kolumn med de justerade uppgifterna i kol. 8.

n) Uppgifter i denna del saknas för sparbanken i Carlstad.

o) Uppgifter i denna del saknas för sparbanken i Askersund. — Uppgifterna från Kumla sparbank enl. kol. 8 öfverensstämma ej helt och hållet med summan af kol. 19.

p) För Köpings sparbank saknas specifikationen i kol. 19.

q) Uppgiften i kol. 19 för Hernösands sparbank öfverensstämmer ej till fullo med den justerade uppgiften i kol. 8 för samma sparbank.

Efter denna korta öfversigt af sparbankernas verksamhet under året 1864 torde uppmärksamheten få påkallas på de förslag och åtgärder, hvarigenom afsetts att för framtiden underlätta en fullständigare och skyndsammare årlig öfversigt öfver vårt lands sparbanker.

I sådant syfte afgafs den 17 Febr. 1866 af Chefen för Statistiska Central-Byrån följande underdåniga Memorial:

»Sedan den i Statistisk Tidskrift, Häft. 13 och 14, införda redogörelsen öfver Rikets sparbanker (t. o. m. år 1863), hvilken Eders Kongl. Maj:t genom Nåd. bref af d. 24 Nov. 1865 anbefallt skola utdelas till Eders Kongl. Maj:ts samtlige Befallningshafvande, till Landstingen och Hushållnings-Sällskapen, äfvensom till alla sparbanker i Riket, numera (jemte Cirkulär af den 27 sistl. Januari) blifvit till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det föreskrifna ändamålet öfversänd, torde det tillåtas mig att få i underdånighet fästa Eders Kongl. Maj:ts Nåd. uppmärksamhet på åtskilliga förhållanden, hvarom erfarenhet vunnits, så väl under utarbetandet af denna redogörelse, som under förberedandet af dess fortsättning.

Så vidt jag har mig bekant, lärer i vårt land icke, såsom i flera andra länder, finnas någon föreskrift för sparbankerna att öfver sin rörelse och ställning afgifva berättelse till offentlig myndighet. Frivilligt meddelande har sålunda betingat de uppgifter, som ingått så väl till den s. k. Finans-Komitén, som till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för femårsberättelsen 1856—1860, och som legat till grund för den nu offentliggjorda redogörelsen.

Men de formulär, enligt hvilka uppgifter från sparbankerna äskats, så väl för denna redogörelse, som för den blifvande i Länsstyrelsernas femårsberättelser för 1861—1865, äro dock af Eders Kongl. Maj:t genom Nåd. bref af d. 27 Nov. 1863 till begagnande anbefallde.

Då nu vädjandet till Sparbanksstyrelsernes fria vilja hittills i det hela gifvit ett så tillfredsställande utslag, synes visserligen ej behöfvas något annat berättigande för fortgående infordrande af uppgifter, än det som ligger i den välgrundade förutsättningen af dessa Styrelsers fortfarande nit för allmän upplysning och allmänt väl. Men då det otvifvelaktigt vore gagneligt, att kunna utan allt för mycken svårighet och tidspillan genomföra den plan af *årlig* redogörelse öfver Rikets *samtlige* sparbanker, hvarmed början nu blifvit gjord, är för detta ändamåls vinnande ock önskvärdt:

att erhålla uppgifter från *alla* i verksamhet varande sparbanker;

att bekomma dessa uppgifter så *skyndsamt* som möjligt;

att alla uppgifterna må så vidt möjligt omfatta *samma tid*, och räkenskapsafslutningen afse *samma dag;*

att samtlige sparbankers räkenskaper må erhålla den *enkelhet* och *likformighet,* som äro vilkoren för att kunna lätt meddela en öfversigt öfver rörelsen och göra de särskilda uppgifterna med hvarandra fullt jemförliga;

att den *vidlyftiga skriftvexling* för erhållande af upplysningar och rättelser, hvarmed nu Sparbanksstyrelserne, Landshöfdinge-Embetena och Kronobetjeningen måst besväras, måtte kunna inskränkas, derigenom att någon *lokalmyndighet* åtoge sig att, jemte uppgifternas *fullständiga* insamlande, äfven underkasta dem nödig *granskning* innan de från orten afgå; och

att, i afseende på *formulären* för de statistiska uppgifterna om sparbankerna, måtte kunna på ett tillfredsställande sätt förenas de båda ändamålen, att åskådliggöra de *hufvudsakligaste* dragen af sparbankens verksamhet, och att härtill ej taga vederbörande i större anspråk, än hvad oundgängligen nödigt är.

Till stöd för ofvannämnde önskningar torde mig tillåtas anföra:

att sparbanksredogörelsen för året 1864 ännu denna dag ej kunnat afslutas för mer än 5 län;

att från 5 län ännu ej inkommit någon enda uppgift för nämnde år;

att med anledning af de uppgifter, som hittills för ifrågavarande år inkommit, utgått ej mindre än 56 skrifvelser, till erhållande af nödiga upplysningar; samt

att denna skriftvexling liksom förut ådagalagt, att dels bokföringssättet, dels särskilda anordningar, hvilka uppfattats såsom i formuläret ej afsedde, dels räkenskapsafslutning vid tidpunkter, som äro betydligt aflägsna från borgerliga årets slut o. s. v., vållat bristande öfverensstämmelse i de enligt formulären meddelade uppgifterna dels sins emellan, dels med de för året 1863 förut meddelade.

På sätt af anmärkningarne, sidd. 327—329, af den tryckta redogörelsen kan befaras, torde ej heller vara omöjligt, att en och annan sparbank framdeles undandrager sig att meddela uppgifter, helst när sådant för *hvarje år* ifrågasättes.

Då nu, ehvad utvägar framtiden än må kunna bereda för penningkapitalens fruktbargörande, det synes antagligt, att spar-

bankerne komma att förblifva de gynnsammaste inrättningarne för de mindre kapitalerne;

då framtidsomtanke genom sparsamhet ingalunda ännu synes vara något utmärkande drag i vårt folklynne, och det alltså både från enskild och allmän synpunkt är angeläget, att arbeta på en förbättring i detta hänseende;

då en sådan antagligen bör kunna främjas genom uppmuntran till och lättnad för sparbankers anlitande;

och då erfarenheten synts ådagalägga, att Hushållnings-Sällskapernas verksamhet för sparbanksväsendet i flere län burit de bästa frukter;

så har jag ansett för min pligt att, med anledning af den erfarenhet, som jag under ämnets statistiska behandling vunnit, till Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning hemställa,

huruvida det skulle befinnas lämpligt att taga Hushållnings-Sällskapernas nitiska medverkan i anspråk för vinnandet af en sådan ordning, att sparbankerna, vare sig ensamt å landsbygden eller jemväl i flere eller färre af städerna inom hvarje Hushållnings-Sällskaps område, i och genom dessa Sällskap erhölle en verksam föreningspunkt för sparbanksintresset, i det ändamål att härigenom ej mindre ofvan uttalade önskningar i afseende på *årlig statistisk* redogörelse öfver Rikets *samtlige* sparbanker kunde blifva tillmötesgångne, än ock sparbanksväsendets fortgående utbildning kraftigast befordras på det sätt, som för hvarje landsort befunnes fördelaktigast.

Till det afseende, som Eders Kongl. Maj:t dervid må täckas fästa, torde det i sammanhang härmed tillåtas mig underdånigst anmäla, att på förekommen anledning Professoren Lindhagen förklarat sig beredd att, derest likformighet i sparbankernes räkenskaper skulle anses eftersträfvansvärd, tillhandahålla ett förslag i sådant syfte.»

Det Nådiga afseende Kongl. Maj:t täcktes fästa vid ofvanstående underdåniga hemställan framgår af följande

Cirkulär till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

»Sedan en redogörelse öfver Rikets sparbanker blifvit genom Chefens för Statistiska Central-Byrån försorg offentliggjord, och genom Kongl. Maj:ts nådiga bref den 24 November 1865 föreskrift gifvits om densammas utdelande till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, Landstingen och Hushållnings-Sällskaperna i länen samt alla Sparbanker i riket, har bemälde Chef med

ledning af den erfarenhet, som vunnits så väl under utarbetandet af berörda redogörelse som under förberedandet af dess fortsättning, uti underdånigt memorial den 17 innevarande månad anfört, att, då det vädjande till Sparbanksstyrelserna om deras frivilliga medverkan, som i och för den nu allmänheten meddelade redogörelsen blifvit gjordt, gifvit ett på det hela taget tillfredsställande resultat, så syntes visserligen ej behöfvas något annat berättigande för fortsatt infordrande af uppgifter, än det som ligger i den välgrundade förutsättningen af dessa Styrelsers fortfarande nit för allmän upplysning och allmänt väl; men, då det otvifvelaktigt vore gagneligt att kunna utan alltför mycken svårighet och tidspillan genomföra den plan af *årlig* redogörelse öfver Rikets *samtliga* Sparbanker, hvarmed början nu blifvit gjord, så vore för detta ändamåls vinnande önskvärdt: att erhålla uppgifter från alla i verksamhet varande Sparbanker; att bekomma dessa uppgifter så skyndsamt som möjligt; att alla uppgifterna, så vidt möjligt vore, omfattade samma tid och räkenskapsafslutningen afsåge samma dag; att samtliga Sparbankers räkenskaper erhöllo den enkelhet och likformighet, som voro vilkoren för att kunna lätt meddela en öfversigt öfver rörelsen och göra de särskilda uppgifterna med hvarandra fullt jemförliga; att den vidlyftiga skriftvexling för erhållande af upplysningar och rättelser, hvarmed nu Sparbanksstyrelserna, Länsstyrelserna och Kronobetjeningen måst besväras, kunde inskränkas derigenom, att någon lokalmyndighet åtoge sig att, jemte uppgifternas fullständiga insamlande, äfven underkasta dem nödig granskning innan de från orten afgingo; samt att i afseende på formulären för de statistiska uppgifterna om Sparbankerna kunde på ett tillfredsställande sätt förenas de båda ändamålen, att åskådliggöra de hufvudsakligaste dragen af Sparbankens verksamhet och att härtill ej taga vederbörande i större anspråk, än hvad oundgängligen nödigt vore.

Då dessutom, hvilka utvägar framtiden än kunde bereda för penningekapitalers fruktbargörande, det syntes antagligt, att Sparbankerna kommo att förblifva de gynnsammaste inrättningar för de mindre kapitalerna; då sådan framtidsomtanke, som yttrar sig genom sparsamhet, ingalunda ännu syntes vara något utmärkande drag i Svenska folklynnet, och det alltså både från enskild och allmän synpunkt vore angeläget att arbeta på en förbättring i detta hänseende; då en sådan antagligen borde kunna främjas genom uppmuntran till och lättnad för Spar-

bankers anlitande; och då erfarenheten synts ådagalägga, att Hushållnings-Sällskapens verksamhet för sparbanksväsendet i flera län burit de bästa frukter, har Chefen för Statistiska Centralbyrån i underdånighet hemställt, huruvida det skulle finnas lämpligt att taga Hushållnings-Sällskapens nitiska medverkan i anspråk för vinnandet af en sådan ordning, att Sparbankerna, vare sig ensamt å landsbygden eller jemväl i flera eller färre af städerna inom hvarje Hushållnings-Sällskaps område, i och genom dessa sällskap erhöllo en verksam föreningspunkt för sparbanksintresset, i det ändamål att härigenom ej mindre ofvannämnda, af Chefen uttalade önskningar i afseende på årlig statistisk redogörelse öfver Rikets samtliga Sparbanker kunde blifva tillmötesgångna, än ock sparbanksväsendets fortgående utbildning kraftigast befordras på det sätt, som för hvarje landsort befunnes fördelaktigast.

Vid föredragningen häraf har Kongl. Maj:t funnit godt anbefalla Sine Befallningshafvande att infordra och till Kongl. Maj:t insända vederbörande Hushållnings-Sällskaps underdåniga yttranden öfver det af Chefen för Statistiska Centralbyrån nu framlagda förslag; och får jag härigenom meddela hvad Kongl. Maj:t sålunda behagat förordna. Stockholm den 23 Februari 1866.

G. Lagerstråle.»

Hushållnings-Sällskapens underdåniga utlåtanden, i den ordning de hittills inkommit, hafva, med uteslutande af inledning m. m., varit af följande hufvudsakliga lydelse:

Stora Kopparbergs läns:

»att Hushållnings-Sällskapet, som lifligt inser vigten af sparbanksväsendets fortgående utveckling och för den skull under de senare åren sökt underlätta begagnandet af länssparbanken genom anslag af medel till ersättning åt nämnde banks ombud i socknarne för deras besvär att uppbära de medel, som allmänheten önskade på sådant sätt göra fruktbärande, vill åtaga sig att så vidt möjligt är årligen insamla statistiska uppgifter rörande de inom länet befintliga sparbankerne, i enlighet med af Chefen för Statistiska Central-Byrån meddelande formulär.»

Kronobergs läns:

»att Sällskapet, till alla delar instämmande i de uti ofvanberörda cirkulär yttrade åsigter om angelägenheten af sparbanks-

väsendets fortgående utbildning, med nöje emotser tillfället att till detta ändamåls vinnande medverka ej mindre genom infordrande från Sparbanks-Direktionerna inom Sällskapets område och öfversändande till Statistiska Central-Byrån af de berättelser och upplysningar angående sparbankernas verksamhet, hvilka af nämnde Byrå anses erforderliga för utarbetande af en fortsatt statistisk redogörelse öfver Rikets sparbanker, än ock genom meddelande till vederbörande Direktioner af Central-Byråns önskningar och förslag i afseende på sättet för räkenskapernas förande och tiden för desammas afslutning.

I sammanhang härmed torde det tillåtas Hushållnings-Sällskapet underdånigst omförmäla, att af de tre sparbanker, som för närvarande befinnas i verksamhet inom Sällskapets område, den äldsta, under benämning »Kronobergs läns sparbank», blifvit stiftad af Sällskapet, hvars Förvaltnings-Utskott, som ännu i egenskap af sparbankens Öfverstyrelse årligen utser ledamöterne i bankens Direktion samt revisorer för granskning af dess förvaltning, jemväl beslutar om meddelande af ansvarsfrihet åt sparbankens Direktion och tjenstemän; att de begge öfriga sparbankerna, i Ljungby och Elmhult, grundats med af Förvaltnings-Utskottet beviljade understöd från länssparbankens enskilda fond, och att Hushållnings-Sällskapet deltager i val af direktionsledamöter och revisorer äfven för dessa sparbanker; att med anledning af dels inom Hushållnings-Sällskapet väckta motioner, dels en utaf länets Landsting i ämnet gjord framställning en komité blifvit af Sällskapets Förvaltnings-Utskott tillsatt för utredande af frågan om lämpligaste sättet att, särdeles för de från de nuvarande sparbankernas hufvudkontor mera aflägset boende länsinnevånarne, bereda lättare tillfälle till insättningar i sparbank, samt för uppgörande af förslag till nödiga ändringar i de för länssparbanken nu gällande stadgar, och slutligen att Hushållnings-Sällskapet är beredvilligt att i öfrigt, såvidt dess af mångahanda olika uppdrag och omsorger starkt anlitade tid medgifver, fortfarande åt sparbanksväsendets ändamålsenliga ordnande inom länet egna all den omsorg, som af ämnets vigt påkallas.»

Upsala läns:

»att Upsala läns Hushållnings-Sällskap, som redan förut under en längre följd af år egnat en synnerlig uppmärksamhet åt sparbanksväsendet och dess befrämjande inom länet, företrädesvis hvad landsbygden beträffar, och som beslutat numera årli-

gen från Hushållnings-Nämnderna infordra närmare uppgifter rörande fortgången af sparbanksinsättningarne inom länets särskilda socknar, för att derigenom söka bidraga till sparsamhetens uppmuntrande hos allmogen, skall med största beredvillighet och efter största förmåga, på sätt lämpligast ske kan, medverka till vinnande af en årlig redogörelse för sparbankerna inom Upsala län, såväl å landsbygden som i städerna, och dervid äfven söka att, såvida det för Hushållnings-Sällskapet kan blifva möjligt, tillmötesgå ofvannämnda, af Chefen för Statistiska Central-Byrån hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet framställda önskningar i afseende på sparbanks-statistikens ordnande inom Riket; men Hushållnings-Sällskapet vågar derjemte hoppas, att dessa af Chefen, såsom önskvärda, uttalade fordringar i afseende på ett ändamålsenligt ordnande af sparbanksstatistiken måtte kunna så jemkas, att derför vederbörande ej tagas i större anspråk, än oundgängligen nödigt är, och utbedjer sig att i djupaste underdånighet få framställa några erinringar vid en och annan punkt, till det nådiga afseende, som Eders Kongl. Maj:t kan finna skäligt derå fästa. Att meddela Statistiska Central-Byrån uppgifter från alla i verksamhet varande sparbanker inom länet och att lemna dessa uppgifter så skyndsamt som möjligt, synes visserligen icke böra möta någon svårighet för Hushållnings-Sällskapet; men dervid måste dock förutsättas, att tiden för dessa uppgifters ingifvande till Statistiska Central-Byrån icke bestämmes så tidigt på året, att afslutningen af sparbankernas räkenskaper för det sistförflutna året ej derförinnan kan vederbörligen medhinnas, i hvilket afseende må nämnas, att Upsala stads sparbanks räkenskaper, hvilka föras efter kalenderår, böra enligt reglementet vara fullständigt afslutade till den 1 Augusti, hvadan de ifrågavarande uppgifterna från denna sparbank icke torde kunna påräknas förr än i början af Augusti månad, isynnerhet som vederbörande förklarat sig anse, att någon förkortning af denna för räkenskapernas fullständiga afslutande bestämda tid, i anseende till ifrågavarande räkenskapers vidlyftighet, icke kan åstadkommas. Beträffande åter den fordran, att uppgifterna böra omfatta samma tid och räkenskapsafslutningen afse samma dag, kan Hushållnings-Sällskapet icke annat än instämma uti densamma, men får derjemte i underdånighet hemställa, huruvida icke i detta afseende den anordning, som är gällande för Upsala stads sparbank, torde befinnas vara den lämpligaste, så att uppgifterna komma att omfatta sparbankernas verksamhet

under det sistförflutna kalenderåret, med den 31 December såsom afslutningsdag för räkenskaperna. Hvad vidare angår den fordran, att samtliga sparbankers räkenskaper måtte erhålla den enkelhet och likformighet, som utgöra vilkor för att kunna lätt meddela en öfversigt öfver rörelsen och göra de särskilda uppgifterna med hvarandra fullt jemförliga, vill det synas Hushållnings-Sällskapet, som skulle tillfredsställandet af denna, för sparbanks-statistikens ändamålsenliga ordnande väsendtliga, fordran böra lättast kunna vinnas på det sätt, att Chefen för Statistiska Central-Byrån uppgör ett lämpligt förslag till formulär för sparbanksräkenskapernas uppställande och förande, hvilket kan blifva antaget till begagnande vid Rikets samtliga sparbanker; ehuru likväl redan för närvarande, såvidt Hushållnings-Sällskapet har sig bekant, sparbankernas räkenskaper torde i allmänhet vara så uppställda, att man af dem lätteligen kan vinna upplysning om antalet af under året tillkomne och afgångne samt vid årets slut qvarstående delägare, äfvensom icke mindre om under året insatt och uttaget belopp samt delägarne godtgjord ränta, än om delägarnes innestående behållning och befintligt öfverskott vid årets slut, hvaremot en klassifikation af delägarne efter deras vid årets slut innestående behållning i sparbanken, som utvisar antalet delägare, hvilka hafva en behållning från 1 till och med 10 R:dr o. s. v., är en uppgift, som fordrar sitt särskilda bokhålleri, hvilket svårligen lär kunna fordras af sparbankernas räkenskapsförare utan att dem lemnas en billig godtgörelse för den derigenom uppkommande tillökningen i deras arbete för sparbanks-statistikens befordrande.

Slutligen får Hushållnings-Sällskapet förklara sig beredvilligt att, till undvikande af en vidlyftig skriftvexling för erhållande af upplysningar och rättelser, underkasta de insamlade uppgifterna till sparbanks-statistiken all den granskning, som af Hushållnings-Sällskapet kan åstadkommas, innan desamma till Statistiska Central-Byrån insändas, ungefär på enahanda sätt som Hushållnings-Sällskapet har att förfara med de insamlade uppgifterna till Rikets Jordbruks-statistik; och hoppas Hushållnings-Sällskapet sig skola hos länets sparbanker finna den tillmötesgående beredvillighet i detta afseende, som erfordras för detta åtagandes fullgörande på ett, icke mindre för Hushållnings-Sällskapet än för Statistiska Central-Byrån, tillfredsställande sätt.»

Södermanlands läns:

»att Hushållnings-Sällskapet, med erkännande af den möda och stora noggrannhet, som synes vara nedlagd vid utarbetandet af förenämnda af Statistiska Central-Byrån upprättade redogörelse öfver sparbankerne, och af det gagn, som möjligen kan för det allmänna hemtas af dylika redogörelsers årliga fortsättning, dock, i afseende å det af Chefen för Statistiska Central-Byrån framställda förslaget, att sparbankerna inom Hushållnings-Sällskapets område borde i och genom Hushållnings-Sällskapet erhålla en verksam föreningspunkt för insamlande och granskning af uppgifter till en årlig statistik öfver sparbankerna, — för åvägabringande af enkelhet och likformighet i sparbankernas räkenskaper, — och för sparbanksväsendets fortgående utbildning, — ansett sig böra underdånigst andraga:

att *alla* sparbankerna i länet äro fullkomligt oberoende af Hushållnings-Sällskapet;

att således Hushållnings-Sällskapet lika litet äger af dem infordra uppgifter angående deras affärsställning eller öfrige förhållanden, som påyrka införandet af ändringar eller så kallad »enkelhet och likformighet» i sparbankernas räkenskaper och bokföring; hvilket allt deremot torde snarare tillkomma Konungens Befallningshafvande att ombesörja, såsom varande numera berättigad att, då det begäres, fastställa och granska sparbankernas reglementen och dessutom å embetets vägnar utöfvande öfversigt öfver alla allmänna inrättningar inom länet;

samt att, då, enligt hvad Chefen för Statistiska Central-Byrån sjelf vitsordat, det redan gjorda vädjandet till Sparbanksstyrelserna om deras frivilliga medverkan i och för meddelande af uppgifter till den af Central-Byrån utgifna redogörelsen öfver sparbankerna, lemnat ett på det hela tillfredsställande resultat, synes visserligen ej behöfvas något annat sätt än det hittills iakttagna för fortsatt insamlande af dylika uppgifter.

På grund af hvad sålunda underdånigst blifvit anfördt, måste Hushållnings-Sällskapet i djupaste underdånighet undanbedja sig *all* befattning med insamlande eller granskning af de uppgifter ifrån sparbankerna, som kunna erfordras för en årligen fortsatt statistisk redogörelse angående sparbankerna, helst ett sådant uppdrag, tillika med den dermed oundvikligen förenade »vidlyftiga skriftvexling för erhållande af upplysningar och rättelser», icke kan af Hushållnings-Sällskapet fullgöras utan omkostnader och ökade utgifter, hvartill Hushållnings-Sällskapet saknar tillgångar.

Förslaget att Hushållnings-Sällskapet borde för öfrigt blifva en verksam föreningspunkt för sparbanksväsendets fortgående utbildning och för sparbanksintresset i allmänhet, synes icke af omständigheterna eller behofvet påkalladt, enär sparbanksväsendet i följd af allmänhetens egen öfvertygelse om dess nytta redan, och särdeles under de senast förflutna åren, erhållit en högst betydlig, jemt fortgående utveckling, som säkerligen icke kommer att afstanna, såvida sparbankerna fortfarande få åtnjuta den dem hittills förunnade förmån att till alla delar fritt bestämma sina stadgar och bokföringssätt i enlighet med ortens behof och önskningar, utan att dervid bindas eller hindras af på förhand föreskrifna vilkor eller kanhända vidlyftiga och onödigt detaljerade, men »likformiga» räkenskapsformulär, hvilkas efterföljande torde upptaga mera tid än de, åtminstone å landsbygden, oftast icke aflönade räkenskapsförarne kunna deråt uppoffra. Om Hushållnings-Sällskaperna, hvartdera inom sitt område, skulle blifva en »föreningspunkt» för sparbanksintresset, kunde derigenom äfven lätteligen framkallas en centralisation och anspråk på öfveruppsigt öfver sparbankerna, som kunde förefalla deras stiftare, principaler eller styrelse besvärlig och obehaglig och derigenom förminska de enskildes benägenhet att af välvilja, utan aflöning, deltaga uti anordnande eller förvaltning af dylika inrättningar och således snarare motverka än befrämja sparbanksväsendets framtida utveckling.

Hushållnings-Sällskapet får derföre i djupaste underdånighet afstyrka bifall jemväl till nu ifrågavarande förslag, öfvertygadt att samma frihet som, hittills rätt begagnad, fört sparbanksinrättningarne framåt och som icke genom inträffade missbruk påkallat någon inskränkning, skall äfven hädanefter, om den lemnas oförkränkt, utgöra den kraftigaste uppmuntran till sparbankernas fortsatta utveckling.»

Skaraborgs läns:

»att om än en och annan af Styrelserna vid de uti länet befintliga sparbanker skulle med beredvillighet vilja gå Hushållnings-Sällskapet tillhanda med aflemnande af de ifrågasatta redogörelserna, det likväl lätt kan inträffa, såsom nu är händelsen med insamlandet af uppgifter till en jordbruksstatistik, att flere af dem underlåta att foga sig efter en sådan af Hushållnings-Sällskapet påfordrad redogörelse, till hvilken förmodan så mycket större skäl torde förefinnas, som sparbankerna icke sortera under Hushållnings-Sällskapen;

att vid detta förhållande det ifrågasatta ändamålet eller en fullständig årlig redogörelse öfver Rikets sparbanker och sparbanksväsendets fortgående utveckling icke skall vinnas;

att, då Chefens för Statistiska Central-Byrån underdåniga förslag afser ej blott uppgifternas insamlande, utan äfven deras nödiga granskning innan de från orten afgå, denna sistnämnda åtgärd skall blifva icke allenast synnerligt svår för Hushållnings-Sällskapet att verkställa, enär dertill erfordras tillgång till den räkenskap, hvarpå ifrågavarande redogörelse grundas, utan jemväl tidsödande och hinderlig för utöfvande af Hushållnings-Sällskapets öfriga mångartade och maktpåliggande göromål och bestyr; och slutligen

att, om den vidlyftiga skriftvexling för erhållande af upplysningar och rättelser, hvarmed Sparbanksstyrelserna, Länsstyrelserna och Kronobetjeningen nu måst besväras, skall komma att öfverflyttas på Hushållnings-Sällskapet, såsom ett årligt åliggande, skäl är att befara det Hushållnings-Sällskapets hufvudsyfte eller jordbrukets och dermed förenade näringars utveckling får stå tillbaka för ifrågavarande angelägenhet; af hvilka skäl Hushållnings-Sällskapet underdånigst får afstyrka nådigt bifall till Chefens för Statistiska Central-Byrån underdåniga förslag i hvad det kan röra Hushållnings-Sällskapet.»

Malmöhus läns:

»att då ingen Nådig befallning ålägger sparbankernas Styrelser att till Hushållnings-Sällskapet aflemna uppgifter om sparbankernas ställning m. m., och Sällskapet sålunda icke kunde *infordra* desamma, och icke med säkerhet har några medlemmar inom de särskilda Sparbanksstyrelserna, genom hvilkas intresse för Sällskapet sådana upplysningar på enskild väg skulle kunna erhållas, Sällskapet vågar i underdånighet anhålla, att ifrån statistiska uppgifters samlande rörande sparbankerna i Nåder varda befriadt, anseende Sällskapet dessa uppgifter deremot lätt kunna erhållas, då de direkt infordras af Statistiska Central-Byrån, för hvilken ock sammandragandet af uppgifterna från det ringa antalet sparbanker ej bör föranleda någon synnerlig möda. Genom en sådan direkt beröring emellan Central-Byrån och sparbankernas Styrelser inom Rikets olika delar torde ock likhet i sättet för räkenskapernas förande och i tiden för deras afslutande kunna åstadkommas, hvilket deremot ej kan ske genom de många olika Hushållnings-Sällskapens utan samband varande verksamhet för samma mål.

I afseende på åstadkommandet af en verksam föreningspunkt för sparbanksintresset, kan Sällskapet visserligen ingalunda bestrida att en sådan möjligen skulle kunna vara till gagn; men då sparbanksväsendet, hitintills helt och hållet öfverlemnadt åt sig sjelf, vunnit en så glädjande utveckling, och i allmänhet blifvit så väl ordnadt, fruktar Sällskapet, att en inblandning i sparbankernas angelägenheter möjligen skulle menligt inverka, och tror derföre sparbanksväsendet inom Malmöhus län ännu tills vidare bäst främjas genom att låta detsamma, såsom hittills, fritt och obundet tillväxa och utveckla sig.»

Örebro läns:

»att Hushållnings-Sällskapet, som inser och erkänner nyttan af sparbanksväsendets fortgående utveckling, är beredvilligt att medverka till insamlande af årliga statistiska redogörelser, rörande sparbankerna.

I detta län är redan mycket gjordt hvad *antalet* af sparbanker beträffar, men i öfrigt återstår mycket att förbättra, hvarvid svårigheter möta, som till en del icke utan lagstiftning torde nöjaktigt kunna öfvervinnas. Så t. ex. borde enligt Hushållnings-Sällskapets åsigt hvarje sparbank stå under en kommuns uppsigt, som valde direktörer och revisorer, direktörerne hafva bestämdare ansvar, de insatte medlen till en större del utlånas med återbetalning genom amortering, tillfälle till insättning och uttag beredas i städerna för hvarje söcknedag och på landet för hvarje vecka, räkenskaperna afslutas med kalender-året och, sedan revisionen försiggått, redogörelse ingå från kommunen till Hushållnings-Sällskapet. Hushållnings-Sällskapet vill emellertid icke underlåta att i detta hänseende göra hvad det kan, och hoppas på medverkan af personer inom länet, som nitälska för sakens framgång.»

Wester-Norrlands läns:

»att då det otvifvelaktigt är af vigt, att årliga berättelser från alla sparbanker samlas, samt för jemförelse och öfversigt på ett håll förenas, att redogörelserna omfatta samma tid och liktidigt afgifvas, att dessa jemväl erhålla likformighet i hufvudsakliga delar för underlättande af jemförelsen, att nya sparbanker i landsorterna bildas, samt att deras anlitande underlättas och uppmuntras, så föreslås i underdånighet:

1:o att hufvudkontor inrättas i städer och köpingar, samt andra folkrikare orter, der en större affärsverksamhet utvecklat sig;

2:o att underafdelningar deraf inrättas inom hvarje socken;
3:o att de hos underafdelningarne insatte medlen öfversändas till hufvudkontoren, för att der förvaltas och förräntas;
4:o att flitiga insättare erhålla belöningar, hvilka utgå af hufvudkontorens besparingsfonder;
5:o att redogörelserna omfatta kalenderår och, efter vederbörlig revision, insändas till Hushållnings-Sällskapens Förvaltnings-utskott före Januari månads utgång hvarje år för det nästföregående, samt
6:o att, för vinnande af likformighet i afseende på redogörelsesättet, reglementerna för hufvudkontoren må bringas till öfverensstämmelse.»

Westmanlands läns:

»att, då det otvifvelaktigt ligger inom Hushållnings-Sällskapernas verksamhetsområde att med uppmärksamhet följa sparbankernas utveckling, finner Sällskapet för sin del intet hinder möta för uppfyllande af Chefens för Statistiska Central-Byrån önskan att de årliga redogörelserna för sparbankerna måtte genom Hushållnings-Sällskapernas försorg insamlas.»

Christianstads läns:

»att, sedan detta ärende vid sammanträde den 21 sistlidne Juli inför Christianstads läns Hushållnings-Sällskap blifvit föredraget och vederbörande Sparbanksdirektioner dels genom sine vid sammanträdet närvarande representanter, dels ock uti särskilde skrifvelser i frågan sig utlåtit, Sällskapet får öfver hvad Chefen för Statistiska Central-Byrån föreslagit härmed i underdånighet afgifva det yttrande: att, ehuru en nedslående erfarenhet visat svårigheten af att insamla statistiska uppgifter i hvilken riktning som helst, enär inom kommunerna i allmänhet saknas den goda anda, som ensamt deråt kan gifva framgång, Sällskapet dock, med afseende på den del af förslaget, som rörer de årliga statistiska redogörelserna för inom länet varande sparbanker, för sin del tilltror sig kunna tillmötesgå de uttalade önskningarne, om formulärer af minsta möjliga vidlyftighet, utan att ändamålet derigenom förfelas, blifva tillgängliga ej mindre för uppgifternas insamlande än äfven för räkenskapsföringen, hvilken synes böra omfatta kalenderåret och afslutas den 31 December såsom hittills i allmänhet brukligt varit. Hvad åter angår den sparbanksväsendets fortgående utbildning, som enligt det underdåniga förslaget skulle genom Hushållnings-

Sällskapernas medverkan befrämjas, så ville Sällskapet visserligen icke undandraga sig att uppmuntra till sparbankernas anlitande, men trodde icke några bestämda åtgärder i detta hänseende vara påkallade, enär sparbanksintresset vore i ständig tillväxt, hvilket bäst visat sig uti det antal sparbanksinrättningar, som på senare tiotalet af år inom länet uppstått, och vederbörande Sparbanksdirektioner dessutom dragit försorg derom, att ombud för insamlande af mindre kapitaler och deras insättning uti ortens sparbank förefinnas inom de flesta kommuner; — börande, der ett sådant förhållande icke äger rum, framställning derom till vederbörande Sparbanksdirektion af Hushållnings-Sällskapet göras.»

Blekinge läns:

»att sedan, med undantag för Jemshögs sparbank, som i ärendet icke meddelat något svar, de sparbanker inom länet, öfver hvilka Sällskapet hittills icke utöfvat någon uppsigt, förklarat sig villige att årligen till Sällskapet aflemna redogörelse för bankens ställning och verksamhet, Sällskapet den 1 i denna (Sept.) månad beslutat att åtaga sig bestyret med det årliga insamlandet af sparbankernas uppgifter och granskningen af dem; dock ville Sällskapet hafva uttryckt den önskan, att, till lättandet af besväret för sparbankerna vid redogörelsernas afgifvande, den ändring måtte vidtagas uti det vid Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse för åren 1861 till 1865 begagnade formulär, att bankerna kunde undgå att specifikt uppgifva beloppet af insatte medel för de särskilda i formuläret upptagna kategorier och blott uppgifva totalbeloppet af insatte medel för alla dessa kategorier.»

Jemtlands läns:

»att Hushållnings-Sällskapet är beredvilligt att när så påfordras till förslagets genomförande låna allt det biträde, som på Sällskapet kan ankomma; men likväl, för närvarande och så länge Jemtlands län äger blott *en* sparbank, skulle anse ändamålsenligast, att denna sparbanks Direktion *omedelbart* till Kongl. Statistiska Byrån afgifver de erforderliga årliga uppgifterna; — hvaremot Hushållnings-Sällskapet gerna vill från vederbörande emottaga och efter förmåga till verkställighet befordra hvarje uppdrag, som åsyftar att utvidga och befrämja sparbankernas gagneliga verksamhet.

Och har Jemtlands sparbanks Direktion, uti infordradt yttrande, som bifogas *), för sin del förklarat sig oförhindrad,

*) "*Sparbanks-Direktionens yttrande till K. Hushållnings-Sällskapets Förvaltnings-Utskott.*

— — — — — — — — — — — — — — —

Såvidt förslaget afser sätt och tid för afgifvande till Kongl. Statistiska Central-Byrån af materialier till en fortgående årlig redogörelse för sparbankerna i Riket, så är det Direktionens åsigt, att de i sådant hänseende från Jemtlands län nödiga uppgifterna ganska väl kunna, utan mellankomst af annan myndighet, direkte till Central-Byrån ingå, enär länet endast äger *en* sparbank. Då för öfrigt denna sparbanks räkenskaper afslutas efter kalenderår och deras uppställning, enligt redan vunnen erfarenhet, vid meddelandet af de förut af Kongl. Central-Byrån infordrade upplysningar, medgifver uppgifternas meddelande efter hvarje års bokslut utan synnerlig svårighet, synes intet hinder möta för ett nöjaktigt fullgörande af förslagets i allmänhet antydde fordringar i nämnde hänseende.

Beträffande åter de i förslaget antydde och förordade åtgärder till utvidgning och befrämjande af sparbankens verksamhet, för hvilka Hushållnings-Sällskapets medverkan blifvit ifrågasatt, kan Direktionen, utan anspråk likväl att dermed vilja bestämma riktningen af Förvaltnings-Utskottets framtida tillgöranden, icke undanhålla den upplysning, att Direktionen redan i slutet af 1864 genom en till länets Kommunalnämnder utfärdad uppmaning *) sökt verka för anställande af särskilda

*) »Till Kommunalstämman i — — —

För att i möjligaste omfattning sätta hela länet i tillfälle att tillgodogöra sig de mer och mer obetingadt erkända fördelar, hvilka sparbanksinrättningen bereder genom befrämjande af arbetsamhet, sparsamhet och klok omtanka för framtiden, egenskaper betryggande ekonomisk sjelfständighet och tillika mäktigt bidragande till menniskans högre sedliga utveckling, har Direktionen för Jemtlands läns sparbank, som redan från sparbankens stiftelse sökt att genom enskilda ombud i olika delar af länet utsträcka sparbankens verksamhet till uppsamlande och förräntande af större och mindre besparingar, ansett sig böra åt denna vidgade verksamhet gifva stadgad ordning och likformighet samt dertill påkalla hvarje kommuns medverkan, hvarigenom å ena sidan besparingarnes uppsamlande underlättas och saken vinner ökadt förtroende samt å andra sidan sparbanksstiftelsen af kommunerne sjelfva betryggas mot förluster, som eljest, genom anlitande af endast enskilda ombud, möjligen kunde vara att befara.

En sålunda stadgad ordning och likformighet skulle kunna beredas på det sätt, att hvarje socken å kommunalstämma utsåge en för saken nitälskande, redbar och skrifkunnig man, som kunde och ville, helst alla helgdagar vid viss kungjord tid, kort före eller efter gudstjensten, i sockenstugan verkställa uppsamling af sparbanksinsättningarne samt anteckna desamma dels i hvarje insättares motbok, dels ock å en särskild förteckning, hvilken, jemte de uppburna penningarne, skulle nästföljande postdag till Sparbanksdirektionen insändas; och borde tillika kommunalstämman välja tvenne andra sockneboer, hvilka antingen gemensamt eller turvis skulle öfvervara insättningarne, kontrollera deras riktiga anteckning i motböckerna samt tillika med uppbördsmannen underskrifva den förteckning, som jemte penningarne till Sparbanksdirektionen insändes.

Denne socknens uppbördsman skulle ock emottaga och hos Sparbanksdirektionen anmäla gjord uppsägning till återbetalning af insatta medel samt sådan återbetalning emot anteckning i insättarens motbok verkställa, likaledes under kontroll af ofvannämnde särskildt utsedde kontrollanter. Börande hela socknen

att på det nu underdånigst föreslagna sätt fortfarande tjena Kongl. Statistiska Central-Byråns ändamål.»

Gotlands läns:

»att Sällskapet, som villigt omfattar hvarje tillfälle att få gagna inom sin verkningskrets, för sin del och efter sin förmåga vill med nöje söka medverka för det ändamål, som Chefen för Kongl. Statistiska Central-Byrån med afseende på årliga redogörelser för sparbankerna och sparbanksväsendets vidare utveckling i underdånighet föreslagit, under förutsättning att samtlige Sparbanksdirektioner inom länet äro villige att årligen meddela Sällskapet de uppgifter, som i detta afseende äro behöfliga.»

Gefleborgs läns:

»att Hushållnings-Sällskapet anser det af Chefen för Statistiska Central-Byrån framställda förslaget om den årliga sparbanksstatistikens ordnande och sammanfattning i Central-Byrån otvifvelaktigt böra gifva en kraftig väckelse för landets innevånare

---

sparbanksombud eller uppbördsmän inom hvarje socken, för att derigenom underlätta sparbankens begagnande af den fattige och arbetsklassen, för hvilkas nytta sparbanken, enligt sin idé, förnämligast är stiftad.

Ehuru uppmaningen på rätt många ställen fann gensvar, och i följd deraf åtskilliga sockneuppbördsmän utsågos och fortfarande äro i verksamhet, hafva dock insättningarne på dessa ställen hvarken till antal eller belopp synnerligen ökats, ett förhållande, som efter Direktionens tanka, dock mest är att härleda från senare årens missväxter och deraf följande penningebrist och således ingalunda att anse såsom ett bevis mot den vidtagna åtgärdens ändamålsenlighet eller allmänhetens vilja att uppfatta och tillgodogöra sig de dermed afsedda fördelarne. Östersund den 24 Augusti 1866.

På Sparbanks-Direktionens vägnar:

CARL H. EKBERG.

O. P. Hellberg."

---

blifva Sparbanksdirektionen ansvarig, såsom för egen skuld, för den förlust, som genom uppbördsmannens försummelse eller opålitlighet kan uppstå.

Vid hvarje års slut skulle inom socknen befintlige sparbanksinsättare uppmanas att till uppbördsmannen inlemna sina motböcker, att till Sparbanksdirektionen insändas, för införande deri af den under året upplupna ränta, hvarefter dessa motböcker skulle återsändas och insättarne tillhandahållas.

För den händelse att kommunalstämman gillar detta förslag, hvarmed afses kommunens eget bästa, hemställer Direktionen att kommunalstämman, under uttryckligt förklarande af sitt bifall härtill, ville utse de omförmälda personerna, uppbördsmannen och kontrollanterna, samt med sitt behörigen justerade och kungjorda protokoll härom till Direktionen inkomma sist före medlet af nästkommande December månad, på det den nya sparbanksverksamheten må kunna från och med ingången af nästkommande år sättas i verket.

Slutligen anmärkes att alla skrifmaterialier och allt postporto bekostas af sparbankens medel.»

att begagna ifrågavarande för sedlighet och välmåga vigtiga inrättningar, emedan det synes vara en ganska gifven följd af de i allmänhet gynnsamma resultaternas ofta återkommande framläggande, att uppmärksamheten allt mera drages derpå. Hushållnings-Sällskapens syften synas i allmänhet just egna sig för spridningen af kännedomen af de gynnsamma förhållanden, ifrågavarande statistik antagligen skall komma att framställa. Då nemligen denna statistik redan visar så goda resultat, under det att sparbanksväsendet ernått sin nuvarande fördelaktiga ställning hufvudsakligen på grund endast af dess egen förmåga till utveckling och framgång, bör det ej vara någon tvekan underkastadt, att, ju mera dess lifaktighet omfattas af allmän uppmärksamhet och dess lifsyttringar inregistreras i offentliga handlingar, dess utveckling och, jemte den, äfven sparsamhetens välsignelse för folk och land skola befrämjas.

Hushållnings-Sällskapet, ledt af dessa åsigter, har, i afseende å sättet för de för ifrågavarande statistik erforderliga årliga uppgifternas samlande, trott sig, hvad detta län beträffar, böra fästa särskildt afseende derpå, att uti detsamma, på sätt till Eders Kongl. Maj:t insände två-årsredogörelser närmare utmärka, finnes en hela länet omfattande sparbank, som fått sina stadgar af Eders Kongl. Maj:t under den 13 November 1863 i Nåder fastställde. Denna bank står i det förhållande till länet, att infordrandet och ordnandet af de särskilde i länet varande sparbankernas uppgifter till ett helt synes lättast kunna verkställas genom Direktionen i nyssnämnde bank, då denna i allt fall borde i nämnde hänseende för sin verksamhet i statistiskt hänseende redogöra, och åtgärden derhos skulle lemna densamma tillfälle att med särskild uppmärksamhet följa de öfriga sparbankernas i länet verkningssätt och ställning samt att iakttaga de till förbättringar i institutionerna manande jemförelser, hvartill årsredogörelserna i många fall torde gifva anledning. Sällskapet har alltså för dess del trott det vara ändamålsenligast, att, sedan länssparbanken årligen samlat och ordnat sin egen jemte de öfriga sparbankernas i länet statistik, densamma blefve till Hushållnings-Sällskapet öfverlemnad, för att med bifogande af det yttrande, hvartill detsamma må äga anledning, till Rikets centralverk för statistiken öfverbringas, och att, då densamma sedermera för hela Riket blifvit der bearbetad, de upplysningar, som skulle vinnas genom de årliga allmänt omfattande redogörelserna, borde i omvänd ordning göras allmänheten tillgängliga genom Hushållnings-Sällskapet

dels medelst dess egen omedelbara beröring med länets innevånare, dels medelst länssparbanken och dess meddelanden åt de öfriga sparbankerna i länet.»

Wermlands läns:

»att Wermländska Hushållnings-Sällskapet, ehuru Förvaltnings-Utskottet enhälligt afstyrkt hvarje försök af Sällskapet att ingripa i sparbanksväsendets utveckling inom provinsen, utöfver hvad år 1862 icke utan framgång inom detta län ägde rum, stannat vid det beslut, att inför Eders Kongl. Maj:t förklara sig »beredvilligt att, i den mån sådant kan af Sällskapet åstadkommas, medverka till det ändamål, som med det väckta förslaget afses».

Emot detta beslut anmälde Ordföranden sin reservation, som härjemte i underdånighet bifogas.»

Ordförandens reservation:

— — — »Skall Hushållnings-Sällskapet vara en *verksam* »föreningspunkt» för sparbanksintresset, kan efter mitt förmenande detta icke åstadkommas utan en centralisation af länets sparbanker, hvilken torde vara hvarken nyttig eller ens under förhandenvarande förhållanden möjlig. Skola åter sparbankerna bibehålla den sjelfständighet, som enligt den allmänna lagstiftningen, lika väl som efter deras gällande reglementen, dem tillkommer, kan Hushållnings-Sällskapet icke för dem utgöra någon centralpunkt. Sällskapet kan visserligen uttala åsigter och önskningar, men icke genomföra dem, begära uppgifter, men icke infordra dem. Vare det långt ifrån mig att underkänna den moraliska betydelsen äfven af en sådan verksamhet i allmänna angelägenheter, men jag har vågat tro, att detta slags verksamhet numera icke borde af Hushållnings-Sällskaperne utöfvas, sedan af Eders Kongl. Maj:ts landsfaderliga vishet länen erhållit en lagbunden representation, landstingen, för rådslående om »för länet gemensamma angelägenheter». I denna anda äro Sällskapets nya stadgar, hvilka Eders Kongl. Maj:t under d. 5 Maj 1865 i Nåder fastställt, affattade, då de förklara Sällskapets ändamål uteslutande vara att befrämja landtbruket och dermed förbundne näringar. Ett sällskap af mer än 500 betalande frivilliga medlemmar, med för hvarje särskildt sammanträde vexlande majoriteter, torde äfven vara en föga lämplig institution för något slags administrativ verksamhet och äfven såsom rådgifvande församling, i allmänhet temligen obe-

räknelig, ofta i saknad af nödig kontinuitet. Strängt och oaflåtligt har jag derföre under de fyra år, som jag varit Sällskapets ordförande, sökt begränsa dess verksamhet inom det dessutom mer än tillräckligt rymliga område, till hvilket de nya kommunal-lagarne och Sällskapets egna stadgar hänvisa, och när för första gången Sällskapet nu förklarar sig villigt att beträda en ny bana, eller kanske rättare att återbeträda den gamla, har jag af samma anledning ansett mig pligtig nedlägga min reservation.

Att jag, som i en följd af år varit sparbanks-ordförande och som år 1862 var medlem af den kommitté, hvilken Hushållnings-Sällskapet nedsatt för ordnandet af sparbanksväsendet inom länet, icke motarbetat det väckta förslaget af likgiltighet för det samhällsgagnande mål, till hvilket det syftar, utan af rent principiella skäl, må det vara mig tillåtet att inför Eders Kongl. Maj:ts thron i underdånighet försäkra.»

(Forts. i följ. häfte.)

Sparbankerna i Sverige år 1865 *).

Följande år 1864 upptagna sparbanker hafva, enligt de inkomna uppgifterna för 1865, *slutat* sin verksamhet, nemligen

i Upsala län: Söderfors församlings, införlifvad med Upsala stads;

i Östergötlands län: Wikingstads församlings, d. 1 Januari 1865 införlifvad med Walkebo härads; och

i Gefleborgs län: Hille församlings, hvars alla delägare under 1865 öfverflyttat till Gefleborgs läns sparbank, och lärer återstående grundfonden 212,62 R:dr afses till fattige skolbarns understöd.

Redogörelserna för året 1865 upptaga deremot följande *nya sparbanker*, nemligen

i Södermanlands län: Öster- och Wester-Rekarnes samt Thorshälla stads, med verkningskrets hufvudsakligen inom det område, som namnet utvisar, inrättad den 1 Oktober 1864, öppen hvarje helgfri Lördag, och lemnande åt insättarne 5 % ränta;

I Östergötlands län: Fornåsa och Lönsås församlingars, med verkningskrets egentligen inom dessa församlingar, stadgar fastställda af Konungens Befallningshafvande den 7 December 1861 (men detta oaktadt ej förr än nu omförmäld för Statistiska Central-Byrån), öppen första helgfria Måndag i månaden, räntefot 5 %;

Skärkinds församlings, omfattande ensamt församlingen, beslutad den 19 Februari, öppnad den 4 Juli 1864, tillgänglig första helgfria Måndag i månaden, räntefot 5 %;

Risinge församlings, stiftad 1863 för församlingen och tillgänglig första Söndagen i hvarje månad, lemnande 5 % ränta; torde möjligen vara en af de många filialbanker, som ingå uti redogörelsen för länets sparbank och å hvilka fullständig uppgift saknas. Då visshet härom ej erhållits, har den tills vidare här upptagits;

*) Jfr Redogörelsen för Sparbankerna i Sverige, Statistisk Tidskrift, 2:dra bandet, häftet 13 och 14, 3:dje bandet, häftet 16.

Westra Ny församlings, ej förr anmäld i de genom Konungens Befallningshafvandes försorg insamlade uppgifterna, oaktadt den, enligt hvad nu meddelats, öppnades redan den 29 Mars 1846, ej strängt begränsad inom församlingsområdet, tillgänglig ej blott sista Söndagen i månaden, utan vid behof äfven dessemellan, räntefot 5 %, och

Walkebo härads, öppnad den 1 Januari 1865, tillgänglig en dag i veckan, endast undantagsvis för andra än häradsboer;

i Blekinge län: Fridlefstads, Rödeby och Sillhöfda församlingars, begränsad inom dessa församlingar, öppnad den 1 November 1865 med en grundfond, till hvilken Hushållnings-Sällskapet bidragit med 200 R:dr och enskilde med 570 R:dr, tillgänglig dels den 1:ste i hvarje månad, dels genom sockneombud hvarannan Söndag, räntefot 5 %;

Tvings församlings och Eringsboda kapells, stiftad 1865 egentligen för det område, som benämningen antyder, tillgänglig hvarje Söndag, räntefot 5 %;

Åsarums församlings, öppnad den 7 Oktober 1865, med obegränsadt område, öppen hvarje helgfri Lördag, räntefot 5 %; samt

i Christianstads län: Engelholms, öppnad i Februari 1865 för staden, Bjäre samt närmaste delar af Norra och Södra Åsbo härader, tillgänglig hvarje helgfri Lördags e. m. och gifvande 5 % ränta.

Så vidt af inkomna uppgifter kan slutas, har alltså antalet i verksamhet varande sparbanker under året 1865 uppgått till 186, för hvilkas omsättning efterföljande tabell № 1 redogör.

Tab. № 1. Årliga omsättningen i hvar och en af Rikets sparbanker, år 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Stockholms stads sparbank	3,445	1,618	1.127,105	199.591	924,186	27,043	4,472,523	478,004	4,950,527
Stockholms läns sparbanker.									
1. Södertelge	105	63	23,951	4,050	16,097	642	91,026	5,750	96,776
2. Tumba bruks	15	5	2,705	845	2,986	74	14,996	592	15,588
3. Wermdö	4	12	969	296	1,582	111	6,190	710	6,900
4. Öster- och Wester-Haninge församl:s	14	35	1,039	395	3,644	109	7,908	946	8,854
5. Färentuna härads *a)*	34	22	664	316	4,864	62	4,896	807	5,703
6. Norrtelge stads och omgifnings *b)*	64	60	12,924	3,500	19,704	447	57,007	2,496	59,503
7. Stockholms läns	1,747	386	354,092	19,638	178,072	4,732	505,002	2,234	507,236
Summa	1,983	583	396,344	29,040	226,949	6,177	687,025	13,535	700,560
Upsala läns sparbanker.									
1. Upsala stads	908	526	248,015	52,888	153,326	5,972	1,122,777	49,554	1,172,331
2. Enköpings stads	102	91	27,037	5,955	20,880	706	132,729	6,844	139,573
3. Tierps församlings	6	9	850	740	1,640	153	15,400	2,710	18,110
4. Lagunda och Hagunda häraders	27	44	6,746	3,264	6,384	493	72.627	5,127	77,754
Summa	1,043	670	282,648	62,847	182.230	7,324	1,343.533	64,235	1,407,768

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	i räkenskaperne godskrifvet ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägarne.	behållet öfverskott (grundskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Södermanlands läns sparbanker.									
1. Eskilstuna *c)*	169	182	40,519	12,126	55,356	1,479	265,083	27,618	292,701
2. Nyköpings stads och läns	347	207	93,363	25,031	107,199	3,189	530,213	48,163	578,376
3. Trosa	42	35	11,190	3,240	10,160	534	69,316	4,750	74,066
4. Westra Wingåkers församlings	56	40	9,295	3,055	7,748	358	61,772	4,958	66,730
5. Forssjö bruks	20	23	6,652	3,769	11,429	339	74,461	—	74,461
6. Strengnäs	118	125	36,764	9,978	48,177	1,513	217,948	18,515	236,463
7. Oppunda härads	132	69	14,257	3,960	14,220	793	81,299	4,483	85,782
8. Willåttinge härads	72	92	10,593	3,854	12,751	825	82,613	1,832	84,445
9. Mariefreds	141	12	16,442	1,569	2,005	477	41,419	339	41,758
10. Öster- och Wester-Rekarnes och Thorshällas *d)*	80	4	9,144	331	2,806	124	8,476	624	9,100
Summa	**1,177**	**789**	**248,219**	**66,913**	**271,851**	**9,631**	**1,432,600**	**111,282**	**1,543,882**
Östergötlands läns sparbanker.									
1. Norrköpings stads	546	410	116,287	25,836	147,717	5,101	572,740	66,545	639,285
2. Linköpings läns	716	708	104,621	34,712	108,558	5,690	688,464	77,356	765,820
3. Wadstena *e)*	170	118	26,879	8,181	22,541	1,319	179,023	8,352	187,375
4. Söderköpings stads och omgifnings	96	113	19,866	8,195	41,392	853	143,226	10,931	154,157
5. Kimstads församlings	15	14	2,845	934	2,254	162	20,288	730	21,018

6. Borg och Löths församlings *f)*	?	?	1,897	779	3,645	191	16,710	132	16,842
7. Ekebyborna och Asks församlingars	25	24	1,781	772	1,179	211	14,442	1,524	15,966
8. Qvillinge och Simonstorps d:o *g)*	51	33	8,784	2,258	3,647	414	51.175	442	51,617
9. Godegårds d:o *h)*	15	20	478	394	2,645	84	7,167	35	7,202
10. Klockrike och Brunneby d:o	9	3	1,358	226	543	103	5,324	109	5,433
11. Östra Eneby d:o	27	18	2,759	711	2,145	195	15,696	241	15,937
12. Östra Husby d:o	8	5	815	326	468	94	7,203	188	7,391
13. Häradshammars d:o	7	9	402	222	1,056	72	4,476	23	4,499
14. Östra Ny d:o	3	2	389	219	350	59	4,660	41	4,701
15. Normlösa och Herrberga församlingars	11	23	874	261	1,329	110	5,405	364	5,769
16. Östra Hargs församlings	1	7	330	140	418	60	3,007	19	3,026
17. Åtvidabergs egendomars	39	29	6,167	1,513	4,641	326	33,710	124	33,834
18. Tjellmo församlings	19	8	744	229	1,231	151	4,823	288	5,111
19. Motala köpings	54	56	14,099	1,846	7,963	370	44.045	1,981	46,026
20. Mjölby församlings	17	22	1,195	214	1,137	141	4,632	126	4,758
21. Ödeshögs d:o *i)*	1	9	2	130	392	58	2,768	32	2,800
22. Skenинge stads och omgifnings	49	11	3,349	304	1,538	208	7,894	2,708	10,602
23. Wikbolands pupill- och sparkassa	84	7	7,766	1,213	3,529	385	27,974	1,211	29,185
24. Fornåsa och Lönsås församlingars	34	25	2,876	314	1,568	243	7,420	280	7,700
25. Skärkinds församlings	99	2	1,545	37	58	97	1,525	14	1,539
26. Risinge d:o (filial?)	26	7	1,693	172	624	116	4,850	—	4.850
27. Westra Ny d:o	20	15	2,728	521	2,312	132	11,002	497	11,499
28. Walkebo härads	612	28	32,938	1,056	1,745	584	32,249	574	32,823
Summa	2,754	1,726	365,467	91,715	366,625	17,529	1.921,898	174,867	2,096,765

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomna nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	räkenskaperna godtgjord ränta å delägarnes kapital.	utbetalt belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	beftntligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Jönköpings läns sparbanker.									
1. Jönköpings stads och läns	595	373	120,791	33,548	175,596	6,887	653,810	73,055	726,865
2. Ekesjö stads	154	108	22,246	5,570	29,546	1,271	119,683	13,048	132,731
3. Wernamo pastorats	134	115	16,679	4,690	22,755	1,518	102,400	17,562	119,962
4. Grenna	37	28	3,898	1,237	6,537	847	25,106	1,273	26,379
5. Östra härads	116	53	9,564	2,411	15,945	1,323	53,082	2,848	55,930
6. Westbo härads	115	14	4,074	821	2,715	663	19,329	328	19,657
Summa	**1,151**	**691**	**177,252**	**48,277**	**253,094**	**12,509**	**973,410**	**108,114**	**1,081,524**
Kronobergs läns sparbanker.									
1. Kronobergs läns	503	477	89,206	30,151	125,434	7,070	639,584	49,527	689,111
2. Elmhults	87	38	15,315	1,014	6,476	490	27,447	692	28,139
3. Sunnerbo härads (Ljungby)	63	9	5,704	636	1,627	420	20,959	548	21,507
Summa	**653**	**524**	**110,225**	**31,801**	**133,537**	**7,980**	**687,990**	**50,767**	**738,757**
Calmar läns sparbanker.									
1. Calmar stads	184	126	35,837	11,491	50,282	1,717	247,839	31,543	279,382
2. Borgholms och Ölands *c)*	22	22	3,943	1,418	5,467	135	29,876	2,328	32,204
3. Westerviks *c)*	429	381	133,032	29,932	159,999	3,040	639,530	104,710	744,240
4. Högsby och Långemåla *c)*	18	9	1,235	245	1,452	98	5,769	235	6,004

5. Oscarshamns	112	46	31,800	6,377	36,873	685	143,394	21,904	165,298
6. Wimmerby	47	40	6,949	2,448	7,850	479	50,615	3,535	54,150
7. Söderåkra församlings	11	16	845	354	1,717	100	7,154	2,176	9,330
8. Wissefjerda d:o *k)*	10	15	470	520	4,022	94	3,594	428	4,022
9. Ålems d:o *c)*	12	10	1,766	490	1,503	84	11,246	400	11,646
10. Mönsterås d:o	9	17	701	232	1,780	37	5,021	541	5,562
11. Calmar läns lifränte-anstalts sparbanks-afdeln.	52	39	6,916	2,649	7,887	559	55,644	251	55,895
12. Fliseryds församlings	25	1	7,315	437	10,889	226	9,001	21,136	30,137
13. Öfverums bruks *c)*	3	4	2,844	113	557	4	2,400	—	2,400
Summa	934	726	233,653	56,706	290,278	7,258	1,211,083	189,187	1,400,270
Gotlands läns sparbanker.									
1. Sällskapet D. B. W:s *l)*	385	368	36,545	17,221	77,185	3,778	352,481	—	352,481
2. *Hoburgs tings*	—	2	2	7	63	13	152	—	152
3. Klinte församlings	52	11	3,662	377	1,036	185	9,807	119	9,926
4. Bunge d:o	34	4	2,678	183	114	95	5,067	62	5,129
Summa	471	385	42,887	17,788	78,398	4,071	367,507	181	367,688
Blekinge läns sparbanker.									
1. Blekinge läns *c)*	613	284	151,733	23,670	139,763	4,410	526,886	25,345	552,231
2. Carlshamns stads	323	228	180,555	23,485	189,167	2,671	496,220	49,258	545,478
3. Sölvesborgs d:o	193	124	71,523	15,251	92,377	1,518	319,293	47,285	366,578
4. *Jemshögs, Kyrkhults och Näsums* församlingars	86	99	76,259	7,546	74,750	740	171,589	22,655	194,244
5. Ronneby	115	122	60,123	6,108	93,056	715	138,352	1,372	139,724
6. Fridlefstads, Rödeby och Sillhöfda församlingars	44	—	418	—	—	44	418	585	1,003
7. Tvings sockens och Eringboda kapells	73	1	1,586	26	76	72	1,536	929	2,465
8. *Asarums församlings*	319	—	5,447	26	10	319	5,463	333	5,796
Summa	1,766	858	547,644	76,112	589,199	10,459	1,659,757	147,762	1,807,519

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godskrifvet räntebelopp å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grundfond och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Christianstads läns sparbanker.									
1. Christianstads *c)*	671	710	158,521	52,825	218,367	5,591	1,091,091	94,807	1,185,898
2. Westra Göinge härads *m)*	377	185	104,536	18,796	66,965	1,883	417,104	—	417,104
3. Ströfvelstorps församlings	57	18	7,739	2,193	7,574	402	49,069	3,988	53,057
4. Cimbrishamns	132	43	35,253	7,158	27,445	786	159,386	10,174	169,560
5. Östra Göinge härads	172	163	30,038	8,724	36,558	1,288	191,620	18,677	210,297
6. Båstads	104	9	20,362	1,386	3,611	345	40,712	1,106	41,818
7. Gärds och Albo häraders	240	86	41,679	4,383	13,825	963	108,811	4,048	112,859
8. Norra och Södra Åsbo d:o	163	43	28,304	5,013	15,131	884	116,129	4,454	120,583
9. Gärds härads	245	96	27,840	2,065	16,285	653	59,203	18,766	77,969
10. Willands d:o	92	—	11,660	1,023	4,052	391	28,111	10,764	38,875
11. Engelholms	305	3	33,941	892	2,334	302	32,499	62	32,561
Summa	**2,558**	**1,356**	**499,873**	**104,458**	**412,147**	**13,488**	**2,293,735**	**166,846**	**2,460,581**
Malmöhus läns sparbanker.									
1. Malmö stads *c)*	958	409	353,581	39,056	278,786	7,270	869,840	76,256	946,096
2. Ystads d:o	913	426	262,111	60,771	294,984	4,941	1,246,531	120,200	1,366,731
3. Sparbanken i Lund *c)*	1,170	560	620,730	74,668	523,203	12,218	1,664,797	163,031	1,827,828
4. Landskrona	467	358	121,292	21,234	123,583	3,118	450,339	40,876	491,215

5. Helsingborgs	409	167	155,428	23,840	120,829	2,661	520,768	49,128	569,896
6. Höganäs stenkolsverks *c)*	32	16	13,726	1,324	15,455	270	26,236	—	26,236
7. Färs härads	130	179	76,148	14,687	52,624	1,914	335,178	33,483	368,661
8. Oxie d:o	104	55	20,289	6,387	16,568	1,024	138,307	7,912	146,219
9. Skytts d:o	136	79	32,831	6,949	34,517	927	149,058	8,001	157,059
10. Luggude d:o	158	132	37,089	9,923	35,124	1,295	185,446	9,326	194,772
11. Frosta d:o	390	93	104,263	14,735	29,630	1,639	332,918	20,789	353,707
12. Torna, Bara och Harjagers häraders	123	107	67,955	15,091	124,443	1,813	307,362	15,619	322,981
13. Wemmenhögs härads	128	99	19,401	6,685	31,769	1,038	139,397	13,447	152,844
14. Kullens *g)*	97	70	63,711	7,989	47,297	828	173,604	8,554	182,158
15. Lunds stads och kringliggande lands	388	56	222,642	11,314	157,960	1,384	267,919	5,562	273,481
16. Onsjö härads *n)*	249	39	42,925	1,647	4,341	508	55,107	789	55,896
Summa	5,852	2,845	2,214,122	316,300	1,891,113	42,848	6,862,807	572,973	7,435,780
Hallands läns sparbanker.									
1. Halmstads	231	155	69,046	12,620	64,538	2,214	265,809	28,401	294,210
2. Warbergs *c)*	194	167	52,445	10,196	62,440	2,351	214,363	35,879	250,242
3. Laholms	58	18	9,366	1,335	2,708	291	32,456	2,804	35,260
Summa	483	340	130,857	24,151	129,686	4,856	512,628	67,084	579,712
Göteborgs och Bohus läns sparbanker.									
1. Göteborgs stads	1,301	1,013	736,089	110,575	761,147	11,137	2,429,199	171,016	2,600,215
2. Uddevalla	301	215	149,604	16,528	108,740	2,492	385,039	62,496	447,535
3. Marstrands stads och omgifnings	37	34	35,783	2,550	29,546	458	59,248	3,115	62,363
4. Strömstads	164	32	51,114	3,429	31,327	777	88,310	3,960	92,270
5. Morlanda pastorats	6	4	136	40	93	58	907	357	1,264
6. Lysekils	33	12	4,024	436	3,297	129	10,314	310	10,624

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt Öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne Nris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
7. Carl Johans församlings	153	13	36,047	2,152	26,920	513	48,053	1,028	49,081
8. Göteborgs och Bohus läns	1,551	237	413,847	10,752	258,716	3,509	329,634	—	329,634
Summa	3,546	1,560	1,426,644	146,462	1,219,786	19,073	3,350,704	242,282	3,592,986
Elfsborgs läns sparbanker.									
1. Wenersborgs	535	140	117,670	20,147	92,240	3,273	455,899	55,080	510,979
2. Borås	201	160	41,639	9,426	49,338	1,855	205,248	31,586	236,834
3. Åmåls *g)*	103	326	19,752	9,835	50,253	1,030	191,549	30,078	221,627
4. Alingsås	152	96	23,737	4,629	20,896	845	102,503	10,063	112,566
5. Ulricehamns *c)*	47	80	21,442	2,756	50,670	453	96,865	14,816	111,681
6. Fuxerna församlings *g)*	20	12	5,382	326	2,136	87	9,023	876	9,899
7. Svenljunga d:o	150	27	26,690	1,129	16,850	455	27,819	21,283	49,102
Summa	1,208	841	256,312	48,248	282,383	7,998	1,088,906	163,782	1,252,688
Skaraborgs läns sparbanker.									
1. Bromö glasbruksarbetares	5	2	1,930	1,183	3,092	90	23,677	—	23,677
2. Mariestads	288	198	64,159	18,304	52,260	2,221	385,005	27,859	412,864
3. Lidköpings	151	129	13,809	3,545	20,754	630	72,565	13,306	85,871
4. Skaraborgs läns allmänna *c)*	355	540	54,806	20,013	79,081	4,944	375,208	18,313	393,521

5. Carlsborgs	2	3	3,783	970	4,266	19	26,230	1,371	27,601
6. Falköpings	26	40	2,609	578	3.952	201	12,634	585	13,219
7. Sköfde	78	44	8,880	1,903	7,795	507	42,232	1,433	43,665
8. Hjo	36	44	5,222	651	6,173	262	14,149	143	14,292
Summa	941	1,000	155.198	47,147	177,373	8,874	951,700	63,010	1,014,710
Wermlands läns sparbanker.									
1. Carlstads	672	448	166,425	44,313	145,039	4,592	950,891	76,694	1,027,585
2. Filipstads bergslags	133	87	51,878	16,683	47,764	1,384	323,514	19,708	343,222
3. Christinehamns	178	211	36,192	14,812	46,834	1,460	324,477	24,008	348,485
4. Westra Wermlands	22	41	10,542	1,647	9,486	393	37,168	2.547	39,715
5. Sunne församlings	41	27	6,728	1,402	5,789	209	30,586	992	31,578
6. Nedra Ulleruds sockens	24	2	4,435	263	72	82	7,909	337	8,246
Summa	1,070	816	276,200	79,120	254,984	8,120	1,674,545	124,286	1,798,831
Örebro läns sparbanker.									
1. Örebro	534	301	169,821	39,831	159,949	3,827	751,918	78,881	830,799
2. Wiby församlings	49	35	4,840	1,751	4,830	339	35,942	387	36,329
3. Nora	161	176	40,743	12,169	38,931	1,247	261,591	20,721	282,312
4. Askersunds *c)*	131	69	26,460	4,857	14,657	882	115,937	9,777	125,714
5. Kumla *c)*	50	63	3,830	800	5,198	261	18,600	374	18,974
6. Lännäs församlings	15	17	1,490	357	2,124	105	7,280	1,350	8,630
7. Sköllerstads d:o	2	5	117	206	206	60	4,312	144	4,456
8. Carlskoga härads	36	34	4,047	1,172	2,773	316	26,960	1,722	28,682
9. Stora Mellösa församlings	8	16	946	365	1,736	158	7,745	531	8,276
10. Fellingsbro d:o	52	33	4,511	2,260	5,973	394	48,370	5,984	54.354
11. Nya Kopparbergs d:o	30	23	6,185	1,918	7,286	305	42,813	4,355	47,168

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godskrifvet ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägarne.	Befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summan af kolumnerne Nris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
12. Lindesbergs	50	42	5,508	1,208	5,487	321	25,239	1,165	26,404
13. Ramsbergs församlings	18	16	1,614	408	1,481	144	8,916	1,113	10,029
14. Kräklinge d:o	10	2	1,001	116	257	46	2,989	88	3,077
Summa	1,146	832	271,113	67,418	250,888	8,405	1,358,612	126,592	1,485,204
Westmanlands läns sparbanker.									
1. Westerås	289	208	84,720	18,559	63,841	2,106	404,046	23,899	427,945
2. Sala	63	69	13,258	4,657	10,303	676	99,369	4,333	103,702
3. Köpings och Åkerbo härads	95	75	28,582	7,611	26,439	585	97,360	6,235	103,595
4. Heds församlings	3	1	532	120	97	34	2,719	507	3,226
5. Arboga	69	37	11,095	2,094	9,591	406	45,101	1,240	46,341
6. Simtuna församlings	13	17	3,811	1,077	4,013	139	22,836	692	23,528
7. Westmanlands läns *g)*	415	42	45,328	1,886	5,625	915	61,102	—	61,102
Summa	947	449	187,326	36,004	119,909	4,861	732,533	36,906	769,439
Kopparbergs läns sparbanker.									
1. Falu stads	123	115	36,109	15,230	54,905	1,777	313,103	61,727	374,830
2. Husby församlings	63	21	9,357	4,169	12,320	721	85,064	7,523	92,587

3. Kopparbergs läns	220	127	24,360	7,493	19,673	1,927	164,464	4,795	169,259
4. Norrbärkes församlings	92	55	11,180	2,044	5,274	476	47,413	565	47,978
5. Hedemora och Garpenbergs	136	40	18,159	1,475	3,236	475	36,152	704	36,856
6. Stora Schedvi *c)*	32	4	3.659	489	475	133	11.749	403	12,152
Summa	**666**	**362**	**102,824**	**30,900**	**95,883**	**5,509**	**657,915**	**75,717**	**733,662**
Gefleborgs läns sparbanker.									
1. Gefle stads	269	278	126,097	24,709	175,067	1,745	501,130	68,297	569,427
2. Fernebo församlings	3	18	21	233	1,236	220	4,255	—	4,255
3. Hudiksvalls	99	43	19,346	3,776	8,937	682	88,731	4,890	93,621
4. Söderhamns	67	39	14,138	2.350	7,902	377	54,801	4,508	59,309
5. Hille församlings (upplöst 1865)	—	6	—	1	28	—	—	213	213
6. Forsbacka bruks *c)*	1	—	61	2	—	21	402	96	498
7. Enångers församlings	25	15	3,515	817	3,113	214	17,478	624	18,102
8. Ofvansjö d:o	52	24	10,258	996	11,331	332	20,262	779	21,041
9. Thorsåkers d:o	56	7	6,822	613	3,210	221	13,218	456	13,674
10. Woxna d:o	2	7	344	100	155	280	2,265	527	2,792
11. Gefleborgs läns	707	42	209,626	5,833	57,169	1.380	158,290	1,413	159,703
Summa	**1,281**	**479**	**390,228**	**39,430**	**268,148**	**5,472**	**860,832**	**81,803**	**942,635**
Wester-Norrlands läns sparbanker.									
1. Hernösands	153	197	28,399	6,858	33,841	1,151	146,154	18,675	164,829
2. Sundsvalls	116	31	35,146	7,982	21,704	785	176,508	11,913	188,421
Summa	**269**	**228**	**63,545**	**14,840**	**55,545**	**1,936**	**322,662**	**30,588**	**353,250**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägarne.	Behållet öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Jemtlands läns sparbank.									
1. Östersunds	159	162	46,578	17,796	76,533	1,805	357,772	31,827	389,599
Westerbottens läns sparbanker.									
1. Skellefteå församlings	16	30	2,430	3,130	7,243	275	60,920	3,476	64,396
2. Umeå stads- och landsförsamlingars	30	14	2,456	551	2,155	183	12,873	309	13,182
Summa	46	44	4,886	3,681	9,398	458	73,793	3,785	77,578
Norrbottens läns sparbank.									
1. Norrbottens läns *o)*	227	122	20,835	6,172	26,524	1,012	127,136	7,229	134,365
Summa i Rikets sparbanker (till antal af 186)	35,776	20,006	9,577,965	1,662,917	8,586,647	244,726	35,983,636	3,132,644	39,116,280

Anmärkningar.

Sedan, under förutsättning af möjligheten att från samtlige sparbanker erhålla sådana uppgifter, att fullkomlig öfverensstämmelse skulle äga rum ej blott med ingående balansen från nästförutgångna år, utan ock emellan respektive summor i hvarje års uppgifter, jag under de år, som förut offentliggjorda sparbanksredogörelser omfatta, försökt att genom skriftvexling erhålla de för sådant ändamål nödiga upplysningar, men derunder gjort den erfarenhet, dels att olikheter i bokföringssättet vållat skiljaktigheter, som ej äro hänförliga till fel, dels att befintliga särskilda premie-, amorterings- m. fl. fonder eller andra anordningar förorsakat, att den kontroll, hvartill formulärets rubriker gifva tillfälle, ej varit tillämplig, dels att förfrågningarne från Statistiska Central-Byrån en och annan gång lemnats obesvarade eller bemötts med ovilja, har, såsom af efterföljande anmärkningar synes, det förfarande nu iakttagits, att redogörelsen återgifver uppgifterna sådana de af vederbörande meddelats, men med fästad uppmärksamhet på den bristande öfverensstämmelsen vare sig sins emellan eller ock med de förr meddelade.

a) Uppgifterna i kol. 2, 3, 7 och 8 stämma ej sins emellan, eller med de för det föregående året meddelade.

b) Ofvanstående tal, som måst grundas hufvudsakligen på de upplysningar, som kunnat hemtas af en revisionsberättelse, stämma ej hvarken sins emellan eller med förr meddelade.

c) Kol. 8 stämmer ej med förr meddelad uppgift, jemförd med den i kol. 4—6.

d) I denna sparbank, öppnad den 1 Oktober 1864, inträdde under samma år 48 medlemmar med insatser af 1,794 R:dr, å hvilka dem godtgjordes ränta med 13 R:dr, så att de vid årets slut hade innestående 1,807 R:dr, och utgjorde bankens grundfond då 539 R:dr.

e) Uti kol. 8 äro inräknade insättarne tilldelade premier.

f) Jemte hänvisning till den upplysning, som i sparbanksredogörelsen för 1864, sid. 79, meddelats rörande det sätt, hvarpå delägareantalet i denna sparbank beräknas, bör här tilläggas, att ofvanstående uppgifter hemtats ur en benäget meddelad revisionsberättelse, hvilken lemnar formulärets kolumner 2 och 3 obesvarade.

g) Kol. 7 stämmer ej fullkomligt med motsvarande kol. för 1864 och kol. 2 och 3 för 1865.

h) Jfr i afseende på kol. 8 anmärkningen vid föregående års redogörelse.

i) Uppgifterna stämma ej med de förr meddelade. Det inkomna meddelandet innehåller, att »sparbanken blifvit illa skött, hvadan den också håller på att upplösas. Som något bokslut aldrig blifvit gjordt och några ordnade räkenskaper ej blifvit förda, har det varit svårt, ja nästan omöjligt, att lemna tillförlitliga upplysningar.»

k) Dessa uppgifter, jemförda så väl sins emellan som med föregående årens, sakna all öfverensstämmelse.

l) 1864 års redogörelse upptog i kol. 9 en behållning af 30,000 R:dr, hvarom nu ingen uppgift förekommer.

m) Uppgiften, ej meddelad å det fastställda formuläret, torde uti någon af öfriga kolumner hafva intagit den behållning af 47,720 R:dr, som för 1864 uppgafs i kol. 9.

n) Möjligen kunna ofvananförda siffror vara felaktigt uppfattade ur den benäget meddelade redogörelsen, som ej, enligt formulärets lydelse, redogjort för hvarje år särskildt.

o) Då från denna läns-sparbank den äskade öfversigten för 1865 ej till Statistiska Central-Byrån inkommit, har ofvanstående hemtats ur Konungens Befallningshafvandes femårsberättelse, men öfverensstämmer ej hvarken med uppgiften för sistlidna året till Statistiska Central-Byrån, eller med den för samma år i femårsberättelsen.

Derest man nu, likasom i förutgångna redogörelser för Rikets sparbanker, hvarken fäster sig vid den anmärkta bristen på öfverensstämmelse mellan vissa sparbankers uppgifter, eller vid det störande förhållandet, att samtlige sparbankers räkenskaper ej omfatta samma tid, eller kalenderåret, så upplyser föregående tabell, såsom resultat af sparbanksverksamheten i hela Riket under året 1865, jemfördt med året 1864:

att sparbankernas antal *ökats* med 7;

att antalet tillkomna nya delägare *ökats* med 5,053;

att antalet afgångna delägare *minskats* med 728;

att vid 1865 års slut qvarstodo såsom sparbanksdelägare 16,477 *flera* än vid 1864 års slut;

att det under 1865 insatta beloppet med icke mindre än 2,563,342 R:dr *öfverstigit* 1864 års insättningsbelopp;

att delägarne i räntor å innestående kapital under året 1865 tillgodonjutit 101,431 R:dr *mer* än under året 1864;

att det under 1865 uttagna beloppet med 1,038,102 R:dr *öfverstigit* hvad af delägarne under 1864 uttogs;

att delägarnes uppgifna innestående behållning vid 1865 års slut med 2,606,645 R:dr *öfversteg* deras vid nästföregående års slut uppgifna behållning;

att beloppet af sparbankernas egna grund- och reservfonder, besparade räntevinster m. m. vid 1865 års utgång *vuxit* med 94,288 R:dr utöfver hvad det utgjorde vid 1864 års slut; samt

att sålunda hela det hos sparbankerna innestående beloppet under 1865 *ökats* med 2,700,933 R:dr R:mt.

För att ytterligare genom relativa tal bereda en lättad öfversigt öfver sparbanksväsendet i fortsättning af hvad härom i förra redogörelsen meddelats, följa här åtskilliga länsvis utarbetade tabeller:

Tab. № 2. Sparbankernas antal och förhållande till folkmängd och areal, länsvis, vid 1865 års slut.

Län.	Antal.	En på nedanstående innevånareantal.	En på qvadratmil.
Stockholms stad	1	133,361	omkr. 7·7
Stockholms län	7	18,351	
Upsala d:o	4	24,192	» 10·3
Södermanlands d:o	10	13,390	» 5·1
Östergötlands d:o	28	9,041	» 3·0
Jönköpings d:o	6	30,642	» 14·7
Kronobergs d:o	3	54,184	» 24·5
Calmar d:o	13	17,936	» 7·2
Gotlands d:o	4	13,291	» 6·3
Blekinge d:o	8	15,680	» 3·1
Christianstads d:o	11	20,203	» 5·4
Malmöhus d:o	16	19,079	» 2·5
Hallands d:o	3	42,020	» 13·9
Göteborgs och Bohus d:o	8	29,023	» 5·3
Elfsborgs d:o	7	39,879	» 14·7
Skaraborgs d:o	8	29,597	» 8·9
Wermlands d:o	6	43,269	» 22·2
Örebro d:o	14	11,623	» 5·0
Westmanlands d:o	7	15,551	» 7·7
Kopparbergs d:o	6	29,126	» 42·9
Gefleborgs d:o	10	14,379	» 14·7
Wester-Norrlands d:o	2	63,762	» 95·8
Jemtlands d:o	1	68,071	» 410·9
Westerbottens d:o	2	44,382	» 238·5
Norrbottens d:o	1	74,576	» 854·0
I hela Riket	186	22,119	18·78
Deraf belägne i städer	83		
» » å landet	103		

Af denna tabell, jemförd med motsvarande i 1864 års redogörelse, synes, att det ökade antalet sparbanker för *Riket* i sin helhet gifvit ett något fördelaktigare förhållande både till innevånareantalet och arealen, nemligen vid 1865 års slut *en* sparbank på 22,119 innevånare och på 18·78 qvadratmil i stället

för respektive 22,738 och 19·51 vid 1864 års slut. *Länsvis* betraktadt utfaller förhållandet i de ifrågavarande hänseendena olika, eller ofördelaktigare för Stockholms stad och län, Upsala, Jönköpings, Kronobergs, Calmar, Gotlands, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs, Wermlands, Örebro, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs, Wester-Norrlands, Jemtlands, Westerbottens och Norrbottens, och fördelaktigare för Södermanlands, Östergötlands, Blekinge och Christianstads län, inom hvilka nya sparbanker tillkommit och med de förr befintliga delat innevånareantalet, hvaremot ökad folkmängd, fördelad på samma antal sparbanker, i de förstnämnda länen måst hafva motsatt verkan.

Öfver absoluta och relativa antalet *sparbanksdelägare* lemnar nästföljande tabell № 3 en jemförande öfversigt.

Tab. № 3. Antal vid årets slut qvarstående sparbanksdelägare och deras förhållande till folkmängden vid samma tid, länsvis, under åren 1861—1865.

Län.	År 1861.		År 1862.		År 1863.		År 1864.		År 1865.	
	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanks-delägare.	En delägare på innevånare.
Stockholms stad	21,478	omkr. 5	22,208	omkr. 5	23,603	omkr. 5	25,216	omkr. 5	27,043	omkr. 5
Stockholms län	1.120	» 109	2.227	» 56	3,970	» 31	4,813	» 26	6,177	» 21
Upsala d:o	6.134	» 15	6.529	» 14	6,901	» 14	6.951	» 14	7,324	» 13
Södermanlands d:o	7.836	» 16	8,248	» 16	8.859	» 15	9,195	» 14	9,631	» 14
Östergötlands d:o	14,547	» 17	15,269	» 16	16,035	» 16	16,209	» 16	17,529	» 14
Jönköpings d:o	9,691	» 18	10,621	» 17	11.421	» 16	12,049	» 15	12,509	» 15
Kronobergs d:o	6.887	» 22	7,448	» 21	7,734	» 21	7,851	» 20	7,980	» 20
Calmar d:o	6,392	» 35	6.741	» 34	7,212	» 32	7.058	» 33	7,258	» 32
Gotlands d:o	3,012	» 17	3.456	» 15	3,900	» 13	3'985	» 13	4,071	» 13
Blekinge d:o	9,138	» 13	9,511	» 13	9,564	» 13	9,581	» 13	10,489	» 12
Christianstads d:o	12,501	» 17	12.261	» 18	12,148	» 18	12,286	» 18	13,488	» 16
Malmöhus d:o	36,297	» 8	37,780	» 8	38,869	» 8	39,658	» 8	42,848	» 7
Hallands d:o	4.412	» 27	4,528	» 27	4.538	» 27	4.713	» 26	4,856	» 26
Göteborgs och Bohus d:o	12,903	» 17	13,650	» 16	14.379	» 16	17,087	» 13	19,073	» 12
Elfsborgs d:o	6,654	» 41	6,887	» 40	7,296	» 38	7.513	» 37	7,998	» 35
Skaraborgs d:o	9,374	» 24	9,552	» 24	9.138	» 25	8,933	» 26	8,874	» 27
Wermlands d:o	7,817	» 32	7,593	» 33	7,518	» 34	7,866	» 33	8,120	» 32
Örebro d:o	7,988	» 19	8,357	» 19	8.537	» 19	8,091	» 20	8,405	» 19
Westmanlands d:o	3,147	» 33	3,382	» 31	3,614	» 30	4,362	» 25	4,861	» 22
Kopparbergs d:o	3.988	» 42	4,326	» 40	4,768	» 36	5,205	» 33	5,509	» 32
Gefleborgs d:o	2,750	» 50	3,047	» 46	3,516	» 40	4,670	» 30	5,472	» 26
Wester-Norrlands d:o	1.742	» 68	1.777	» 68	1,772	» 69	1,895	» 66	1,936	» 66
Jemtlands d:o	1.585	» 39	1,716	» 37	1,768	» 37	1,808	» 37	1,805	» 38
Westerbottens d:o	400	» 208	445	» 191	452	» 191	456	» 193	458	» 194
Norrbottens d:o	766	» 92	784	» 92	823	» 88	798	» 92	1,012	» 74
I hela Riket	198.559	» 20	208,343	» 19	218,335	» 18	228,249	» 18	244 726	» 17
Medeltal delägare i hvar sparbank	1.273		1.248		1.248		1.275		1,316	

Denna tabell upplyser, att antalet sparbanksdelägare i Riket år efter år tillvuxit och detta i större proportion än folkmängden, då vid 1865 års slut hvar 17:de person i hela Riket var sparbanksdelägare mot hvar 18:de under åren 1863 och 1864. Medeltalet delägare i hvar sparbank vid 1865 års slut: 1,316, utvisar ock för hela Riket ett gynnsammare förhållande än de föregående åren.

Inom de särskilda länen finnes *absoluta* antalet sparbanksdelägare under året 1865 minskadt endast i Skaraborgs och Jemtlands län, i det sistnämnda dock blott med 3 personer. Delägareantalet i förhållande till folkmängden visar sig *oförändradt* i Stockholms stad, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Hallands och Wester-Norrlands län, mer eller mindre *fördelaktigt förändradt* i Stockholms, Upsala, Östergötlands, Calmar, Blekinge, Christianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Wermlands, Örebro, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs och Norrbottens län, samt *ofördelaktigt förändradt* i Skaraborgs, Jemtlands och Westerbottens län.

Medeltalet af hvarje sparbanksdelägares innestående behållning, eller *medelvärdet af hvarje sparbanksbok*, kan, såsom i föregående redogörelser är antydt, vara förändringar underkastadt, utan att man ensamt deraf kan draga slutsatser i afseende på större eller mindre hushållsaktighet och sparsamhet. Nedanstående tabell № 4 lemnar tillfälle till jemförelser för de 6 år, öfver hvilka iakttagelser samlats härom.

Tab. № 4. **Medeltal af sparbanksdelägarnes innestående behållning vid hvarje års slut.**

Län.	1860.		1861.		1862.		1863.		1864.		1865.	
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.
Stockholms stad	160	15	159	09	161	66	166	05	161	41	165	39
Stockholms län	84	03	92	12	78	03	87	65	101	73	111	22
Upsala d:o	147	54	155	16	163	01	167	31	173	33	183	44
Södermanlands d:o	137	18	142	56	148	20	150	76	150	56	148	65
Östergötlands d:o	105	84	105	73	108	92	109	65	112	15	109	64
Jönköpings d:o	87	93	91	27	94	03	90	63	83	08	77	82
Kronobergs d:o	84	01	86	61	92	46	89	58	86	55	86	21
Calmar d:o	166	15	174	74	182	41	177	29	171	26	166	86
Gotlands d:o	100	12	101	57	107	97	99	78	96	67	90	27
Blekinge d:o	160	06	171	14	177	99	176	14	168	55	158	24

Län.	1860.		1861.		1862.		1863.		1864.		1865.	
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.
Christianstads län	201	42	196	68	189	41	179	52	171	04	170	06
Malmöhus d:o	159	20	170	11	160	81	154	32	156	95	160	17
Hallands d:o	103	00	106	11	101	07	100	28	103	38	105	67
Göteborgs och Bohus d:o	187	01	189	23	188	13	190	83	175	42	175	68
Elfsborgs d:o	148	10	153	37	155	85	151	87	141	29	136	15
Skaraborgs d:o	85	17	89	54	94	37	101	39	103	96	107	25
Wermlands d:o	191	18	194	49	204	10	211	20	200	13	206	22
Örebro d:o	149	82	151	13	153	33	150	79	157	68	161	64
Westmanlands d:o	125	07	140	83	151	80	156	85	144	23	150	70
Kopparbergs d:o	122	25	119	48	118	97	119	55	119	13	119	43
Gefleborgs d:o	163	73	166	72	178	13	184	45	161	64	157	32
Wester-Norrlands d:o	138	52	143	50	147	61	156	44	158	22	166	66
Jemtlands län	161	39	178	11	193	81	201	90	204	61	198	21
Westerbottens d:o	119	96	131	12	158	33	171	86	163	65	161	12
Norrbottens d:o	95	33	110	48	126	43	137	65	152	82	125	63
I hela Riket	**145**	**42**	**149**	**94**	**150**	**05**	**148**	**83**	**146**	**23**	**147**	**04**

För hela Riket visar sig här sparbanksbokens medelvärde visserligen något *höjdt* mot året 1864, men dock ej obetydligt lägre än 1862 års medelvärde. Inom de särskilda länen företer ock sparbanksbokens medelvärde ett *högre* belopp än 1864 i Stockholms stad och län, Upsala, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Wermlands, Örebro, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs och Wester-Norrlands län, men deremot ett *lägre* belopp i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Calmar, Gotlands, Blekinge, Christianstads, Elfsborgs, Jemtlands, Westerbottens och Norrbottens län.

Fortsättning af den jemförelse mellan antalet tillkomne och afgångne sparbanksdelägare, hvilka i föregående redogörelser lemnats, med antagande af tillkomst och afgång under året 1861 = 1·00, utvisar det förhållande, som i nedanstående tabell № 5 framträder.

Tab. № 5. **Antalet tillkomne och afgångne delägare under åren 1863, 1864 och 1865, jemfördt med hvartdera antalet år 1861, antaget = 1·00.**

Län.	1863.		1864.		1865.	
	Relativa antalet tillkomne delägare.	Relativa antalet afgångne delägare.	Relativa antalet tillkomne delägare.	Relativa antalet afgångne delägare.	Relativa antalet tillkomne delägare.	Relativa antalet afgångne delägare.
Stockholms stad	1·26	0·76	1·30	0·71	1·37	0·69
Stockholms län	8·15	3·13	4·95	3·86	7·75	5·30
Upsala d:o	1·06	1·26	0·93	1·36	1·08	1·29
Södermanlands d:o	1·32	1·09	1·13	1·24	1·21	1·29
Östergötlands d:o	0·95	1·23	0·75	1·23	1·13	1·38
Jönköpings d:o	0·79	0·50	0·94	0·79	0·91	0·99
Kronobergs d:o	1·53	1·35	1·45	1·65	1·20	1·29
Calmar d:o	1·24	1·40	0·77	1·68	0·97	1·39
Gotlands d:o	1·39	1·34	0·91	1·81	0·88	1·74
Blekinge d:o	1·09	1·85	1·06	1·86	1·90	1·64
Christianstads d:o	0·60	1·22	0·58	0·98	1·05	1·05
Malmöhus d:o	0·76	1·28	0·89	1·70	1·22	1·42
Hallands d.o	1·07	1·08	1·36	1·35	1·46	1·57
Göteborgs och Bohus d:o	1·19	1·04	2·62	1·38	2·37	1·60
Elfsborgs d:o	1·30	1·53	0·94	1·24	1·42	1·72
Skaraborgs d:o	1·04	2·07	1·51	2·47	1·11	1·67
Wermlands d:o	0·72	0·96	1·20	1·07	1·02	0·94
Örebro d:o	0·85	1·04	0·72	1·68	1·01	1·10
Westmanlands d:o	1·06	1·14	2·09	1·04	1·85	1·66
Kopparbergs d:o	1·62	2·37	1·24	1·68	1·15	1·74
Gefleborgs d:o	1·25	1·18	2·60	1·80	2·05	1·82
Wester-Norrlands d:o	0·83	1·34	1·22	1·10	1·11	1·47
Jemtlands d:o	0·65	1·27	0·69	1·53	0·68	2·05
Westerbottens d:o	0·81	2·44	0·75	2·39	0·73	2·44
Norrbottens d:o	1·02	1·29	0·57	1·76	2·39	2·71
I hela Riket	**1·06**	**1·19**	**1·15**	**1·34**	**1·34**	**1·29**

Jemfördt med året 1861 har sålunda antalet nytillkomne sparbanksdelägare under hvartdera af de följande åren varit i tillväxt. Antalet afgångne delägare, hvilket under de 3 första åren likaledes var i stigande, har deremot under det sista ej företett fortgående ökning.

Vid jemförelse med samma år 1861 visa de särskilda länen olika förhållande. Sålunda finnes antalet tillkomne delägare

i Stockholms stads sparbank i oafbrutet stigande och antalet afgångne i oafbrutet fallande, antalet tillkomne i oafbrutet stigande i Hallands län, deremot i oafbrutet fallande i Kronobergs och Westerbottens län; antalet afgångne i oafbrutet stigande i Södermanlands, Göteborgs och Bohus samt Jemtlands län. I de flesta länen förekomma deremot vexlingar så i ena som andra af ifrågavarande hänseenden. I vida högre grad än 1864 förete Stockholms läns sparbanker stark tillväxt af nya delägare, och i följd deraf visar det ock högsta proportionen afgångne. Lägst står antalet nytillkomne i Jemtlands län, efter hvilket i ordningen närmast följer Westerbottens län, och högst, näst Stockholms län, har, vid jemförelse med året 1861, antalet afgångne varit i Norrbottens län, efter hvilket närmast i ordningen följa Westerbottens och Jemtlands län.

Om man, för att lättare åskådliggöra förhållandet mellan afgångne och tillkomne sparbanksdelägare under hvarje år, antager de senares antal = 1·00, så har förhållandet varit det, som nedanstående tabell № 6 utvisar.

Tab. № 6. **Jemförelse mellan afgångne och tillkomne delägare, de senare för hvart år antagne = 1·00.**

Län.	Afgångne delägare i förhållande till 1·00 nytillkommen.				
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
Stockholms stad	0·93	0·75	0·56	0·51	0·47
Stockholms län	0·43	0·09	0·16	0·34	0·29
Upsala d:o	0·54	0·59	0·64	0·79	0·64
Södermanlands d:o	0·63	0·60	0·52	0·69	0·67
Östergötlands d:o	0·52	0·65	0·67	0·85	0·63
Jönköpings d:o	0·56	0·32	0·35	0·47	0·60
Kronobergs d:o	0·75	0·38	0·66	0·85	0·80
Calmar d:o	0·54	0·69	0·61	1·17	0·78
Gotlands d:o	0·41	0·33	0·40	0·83	0·82
Blekinge d:o	0·56	0·71	0·95	0·78	0·49
Christianstads d:o	0·53	1·16	1·08	0·90	0·53
Malmöhus d:o	0·42	0·64	0·70	0·80	0·49
Hallands d:o	0·65	0·71	0·66	0·65	0·70
Göteborgs och Bohus d:o	0·65	0·57	0·58	0·34	0·44
Elfsborgs d:o	0·58	0·72	0·68	0·76	0·70
Skaraborgs d:o	0·71	0·80	1·47	1·16	1·06

Län.	Afgångne delägare i förhållande till 1·00 nytillkommen.				
	1861.	**1862.**	**1863.**	**1864.**	**1865.**
Wermlands d:o	0·83	1·26	1·10	0·73	0·76
Örebro d:o	0·66	0·66	0·81	1·56	0·73
Westmanlands d:o	0·53	0·62	0·57	0·30	0·47
Kopparbergs d:o	0·36	0·41	0·53	0·49	0·54
Gefleborgs d:o	0·42	0·53	0·40	0·29	0·37
Wester-Norrlands d:o	0·64	0·82	1·02	0·58	0·85
Jemtlands d:o	0·33	0·38	0·66	0·75	1·02
Westerbottens d:o	0·29	0·40	0·86	0·91	0·96
Norrbottens d:o	0·47	0·78	0·60	1·46	0·54
I hela Riket	0·58	0·64	0·65	0·67	0·56

Tabellen ådagalägger för hela Riket ett fördelaktigare förhållande än under något af de förutgångna åren och endast i Skaraborgs och Jemtlands län har antalet afgångne delägare varit större än de nytillkomnes. Fördelaktigaste förhållandet utvisar Stockholms län.

Enligt de upplysningar rörande sparbankerna, hvilka för Läns-Styrelsernas femårsberättelser insamlas, har förhållandet med insatser uti och uttagningar ur Rikets samtlige sparbanker varit följande, nemligen:

		Insatser.		Uttagningar.		Summa.
1856	R:dr	6,026,887.	R:dr	4,254,721.	R:dr	10,281,608.
1857	»	4,977,455.	»	5,307,631.	»	10,285,066.
1858	»	4,004,234.	»	6,779,762.	»	10,783,996.
1859	»	5,213.685.	»	5,134,948.	»	10,348,633.
1860	»	5,953,793.	»	5,436,201.	»	11,389,994.
1861	»	6,778,376.	»	5,632,461.	»	12,420,837.
1862	»	6,706,324.	»	6,649,716.	»	13,356,040.
1863	»	6,810,329.	»	7,090,264.	»	13,900,593.
1864	»	7,014,643.	»	7,548,545.	»	14,563,188.
1865	»	9,577,985.	»	8,586,647.	»	18,164,632.

Både insatsernas och uttagningarnes belopp har sålunda under sista året varit högre än under något af de föregående, men olikt förhållandet under åren 1863 och 1864, då summan af uttagningar öfversteg den af insatser, visar sig tvärtom år 1865 ett betydligt högre belopp insatt än uttaget.

Då en jemförelse mellan de säskilda länen är mycket upplysande, lemnas en sådan i efterföljande tabell № 7, der för lättare öfverskådlighet det insatta beloppet är antaget = 1·00.

Tab. № 7. **Jemförelse mellan uttaget och insatt belopp, det sistnämnda för hvarje år antaget = 1·00.**

Sparbankerna i	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
Stockholms stad	0·89	1·51	1·55	1·08	1·13	1·17	0·96	0·82	1.02	0·82
Stockholms län	0·42	0·77	1·89	0·68	0·54	0·49	0·18	0·34	0·56	0·57
Upsala d:o	0·52	0·83	0·95	0·66	0·76	0·62	0·67	0·83	1·04	0·64
Södermanlands d:o	0·77	1·09	1·36	0·85	1·04	0·80	0·78	0·78	1·07	1·10
Östergötlands d:o	0·76	0·92	1·21	0·90	0·79	0·83	0·85	0·96	1·06	1·00
Jönköpings d:o	0·55	1·18	1·79	1·47	0·91	0·76	0·70	1·06	1·50	1·43
Kronobergs d:o	0·58	1·30	2·82	1·34	1·30	0·98	0·58	1·28	1·49	1·21
Calmar d:o	0·75	1·30	2·22	0·84	0·92	0·70	0·81	1·04	1·64	1·24
Gotlands d:o	1·07	1·32	2·96	2·12	1·33	0·64	0·46	1·04	1·48	1·83
Blekinge d:o	0·78	0·83	1·68	0·82	1·03	0·80	0·90	1·21	1·34	1·08
Christianstads d:o	0·66	0·67	2·52	0·93	1·09	0·88	1,94	2·00	1·68	0·82
Malmöhus d:o	0·75	0·93	1·88	1·02	0·66	0·69	1·28	1·27	1·04	0·85
Hallands d:o	0·59	0·72	1·29	1·28	1·12	1·26	1·24	1·25	0·92	0·99
Göteborgs och Bohus d:o	0·78	1·07	1·17	0·85	1·08	0·98	0·99	0·94	0·89	0·86
Elfsborgs d:o	0·73	1·22	2·20	1·00	0·96	0·78	0·99	1·09	1·58	1·10
Skaraborgs d:o	0·50	1·13	2·06	1·07	1·41	0·84	0·87	1·16	1·36	1·14
Wermlands d:o	0·42	1·25	2·19	1·12	0·84	1·07	1·20	1·20	1·46	0·92
Örebro d:o	0·56	1·27	2·37	1·38	0·94	0·95	0·93	1·29	0·68	0·93
Westmanlands d:o	0·65	1·07	1·23	0·87	0·70	0·47	0·58	0·76	0·74	0·64
Kopparbergs d:o	0·60	1·03	1·33	0·97	0·85	0·85	0·84	0·72	0·83	0·93
Gefleborgs d:o	0·71	1·07	1·50	0·80	0·66	0·60	0·59	0·59	0·66	0·69
Wester-Norrlands d:o	0·39	0·78	1·00	0·58	1·39	0·80	0·99	0·95	0·85	0·87
Jemtlands d:o	0·47	0·70	2·27	1·25	0·77	0·47	0·47	0·88	1·09	1·64
Westerbottens d:o	0·56	1·62	4·75	0·45	0·42	0·42	0·29	0·69	2·05	1·92
Norrbottens d:o	0·35	2·03	3·89	1·00	0·73	0·30	0·60	0·58	0·79	1·27
Hela Riket	0·71	1·07	1·69	0·99	0·91	0·83	0·99	1·04	1·08	0·90

Af de 10 år, som denna öfversigt omfattar, har sålunda för Riket i sin helhet året 1865 ingalunda varit bland de ofördelaktigaste, då det uttagna beloppet ej blott understigit det insatta, utan detta år bland de 6, under hvilka likartadt förhållande ägt rum, intager tredje rummet i ordningen.

Öfverskott af uttaget belopp utöfver insatt visar sig i 11 län, då sådant deremot år 1858 förekom uti icke mindre än 23 län, åren 1864 och 1857 uti 16, år 1863 i 12, åren 1860 och 1859 i 10, år 1862 i 4, år 1861 i 3 och år 1856 blott i ett enda län.

I öfrigt visar tabellen, att i Westerbottens län uttagen högst, eller med 92 proc., öfverstigit insatsernas belopp, hvaremot de i Stockholms län föga öfverstigit hälften af hvad som insatts.

Till ledning för omdömet, huruvida sparbankerna anlitas såsom depositionsbanker för större belopp, eller förnämligast förkofra den mindre sparpenningen, som vanligen ej uppsöker de andra bankinrättningarne, hafva, såsom i förra redogörelsen är anfördt, å formulärblanketterna för uppgifternas insamlande upptagits kolumner för en klassifikation af insättarne efter deras olika innestående belopp. Många sparbanker hafva dock funnit utarbetandet af en dylik klassifikation förenadt med mera tidspillan, än som ansetts förenlig med räkenskapsförarens öfriga göromål, och följaktligen ej lemnat uppgifter till denna klassifikation. Ehuru sålunda en fullständig redogörelse lika litet nu som för året 1864 kan meddelas, omfatta dock de upplysningar, som för året 1865 i detta häseende ingått, ett antal delägare uppgående till 181,040 med en innestående kapitalbehållning af 28,626,620 R:dr. De proportioner, som utvisas af så stora summor, lemna otvifvelaktigt en värdefull upplysning, och af sådan anledning har efterföljande tabell № 8 utarbetats, äfven i afsigt att tjena till framtida jemförelse, då man ansett sig böra tillmötesgå den från flera Sparbanks-Styrelser uttalade önskan, att denna besvärliga utredning ej måtte vidare ifrågasättas, derigenom att den framdeles skulle kunna inskränkas till blott hvart femte år, eller det sista i den femårsperiod, som omfattas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser.

Vid jemförelse med motsvarande tabell i redogörelsen för året 1864 finnes i det hela en stor öfverensstämmelse rådande, hvaraf man ytterligare berättigas till den slutsats, att klassifikationen kommer verkligheten ganska nära.

Det bekräftar sig sålunda, att öfver hälften af sparbanksdelägarne tillhöra de tvenne klasser, hvilkas innestående behållning ej öfverstiger 50 R:dr, och att värdet af samtliga dessa delägares sparbanksböcker, vid 1865 års utgång, icke uppgick till ens 5 procent af hela delägarebehållningen.

Tab. N:o 8.

Klassifikation af sparbanksdelägarne efter deras innestående behållning vid 1865 års slut.

Tab. № 8. **Klassifikation af sparbanksdelägarne efter deras**

Sparbanker i	T. o. m. 10 Rdr.		10—25 Rdr.		25—50 R:dr.		50—100 R:dr.	
	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.
Stockholms stad *a)*								
Stockholms län *b)*	238	904	120	1,996	122	4,501	134	9,138
Upsala d:o *c)*	128	590	155	2,098	198	7,282	234	16,860
Södermanlands d:o *c)*	1,462	7.108	1,199	17,453	1,043	38,757	1,200	83,614
Östergötlands d:o	2,462	10,395	1,832	29,395	1,637	57,356	1,695	122,597
Jönköpings *c)*	4,950	15·206	1.713	28,150	1,382	47,306	1,285	86,625
Kronobergs d:o	2,620	15,053	1,470	26,759	1,143	39,633	907	63,227
Calmar d:o	1,803	6,305	1,072	17,250	912	32,594	920	65,397
Gotlands d:o	89	352	80	1,320	39	1,336	40	2,765
Blekinge d:o	3,488	12,513	1,208	21,026	1,114	43,246	1,245	86,097
Christianstads d:o	1,509	5,942	1,283	21,634	1,132	40,482	1,371	93,777
Malmöhus d:o *c)*	13,093	35,254	4,913	80,785	4,306	153,477	4,829	339,010
Hallands d:o	1,818	7,976	681	11,238	565	20,119	538	36,806
Göteborgs och Bohus d:o	5,385	16,072	1,604	26,030	1,331	48,000	1,652	116,370
Elfsborgs d:o	2,019	6,938	954	15,826	873	35,570	1.004	70,457
Skaraborgs d:o	2,843	22,920	1,616	34,589	1,027	44,324	1,088	77,026
Wermlands d:o *c)*	555	2,648	645	11,033	418	15.520	505	36,934
Örebro d:o	1,734	8,984	1.288	21,521	1,088	40,830	1,156	79,166
Westmanlands d:o	834	3,530	600	9,576	502	17,625	619	43,196
Kopparbergs d:o	1,144	5,170	801	13,011	783	28,183	956	68,348
Gefleborgs d:o	1,450	5,616	696	11,036	578	20,659	734	50,552
Wester-Norrlands d:o	334	1,621	278	4,566	253	9,239	299	21,120
Jemtlands d:o	333	1,752	374	6,273	226	7,826	235	16,184
Westerbottens d:o	71	444	94	1.559	53	1,834	75	5,323
Norrbottens d:o	225	1,217	194	2,918	153	5,383	121	8,865
Hela Riket	**50,587**	**194,510**	**24,870**	**417,042**	**20,878**	**761,082**	**22,842**	**1,599,454**
Utgörande i procent	**27·94**	**0·68**	**13·74**	**1·46**	**11·53**	**2·66**	**12·62**	**5·59**

Anmärkningar.

a) Uppgiften innehåller sammanförde t. o. m. 100 R:dr: delägare 17,216 med behållning af 409,106 R:dr, från 100 till 200 R:dr: delägare 3,287 med behållning af 454,109 R:dr, från 200—500 R:dr: delägare 4,062 med behållning af 1,275,097 R:dr, hvilka tal ej äro i tabellen här ofvan inräknade.

b) För Stockholms läns sparbanker har uppgifvits delägare t. o. m. 10 R:dr: 1,817, 10—25 R:dr: 763, 25 50 R:dr: 506, 50—100 R:dr: 533, med en behållning tillsammans af R:dr 80,737, ej inberäknade i tabellen.

c) Uppgift ej meddelad för Upsala stads, Strengnäs, Grenna, Östra och Westra Göinge, Färs, Carlstads sparbanker.

innestående behållning vid 1865 års slut.

100—200 R:dr.		200—300 R:dr.		300—400 R:dr.		400—500 R:dr.		500—1000 R:dr.		Öfver 1000 R:dr.	
Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.
								1,665	1,148,955	813	1,185,256
689	93,092	304	71,593	125	42,090	93	40801	178	115,286	108	169,880
317	52,072	126	31,488	71	26,079	35	16,641	73	48,694	15	18,952
1,299	177,438	640	152,506	407	137,861	248	106,259	467	305,280	153	188,376
1,659	231,607	550	136,500	307	106,067	183	80,743	365	246,678	141	202,882
1,043	145,442	422	104,623	256	86,210	160	68,879	338	228,702	113	137,161
980	150,350	125	31,317	266	96,956	291	135,923	146	94,331	32	34,441
1,003	143,848	508	123,541	297	101,916	173	76,822	391	271,255	179	372,155
29	4,049	13	3,226	1	310	—	——	1	581	1	1,087
1,267	174,117	672	168,935	410	132,460	244	126,672	559	411,211	282	468,229
1,455	201,917	723	185,795	420	144,174	230	101,942	500	344,420	248	408,545
5,049	692,883	2,594	628,138	1,714	585,547	1,083	482.697	2,201	1,531,329	1,152	1,998,509
535	74,392	243	59,211	129	44,470	110	50,300	179	126,912	58	81,204
1,829	251,864	985	235.207	660	224,854	416	184,636	972	673,428	730	1,244,609
879	120,793	431	102,835	264	89,034	157	68,385	268	189,343	119	198,176
903	124,485	547	136,649	307	108,480	225	104,106	230	167,787	88	131,334
505	75,258	315	78,003	139	46,759	81	35,926	219	169,427	146	252,146
1,239	170,796	627	152,303	359	127,516	213	94,746	475	343,912	226	318,838
750	101,699	343	83,505	193	66,734	121	53,617	239	160,074	75	95,617
970	130,067	323	78,359	170	58,228	96	42,789	192	132,588	74	101,202
798	109,654	382	90,887	231	77,447	152	67,622	267	176,205	184	251,154
307	42,357	157	38,225	93	32,235	56	24,784	115	75,898	44	72,617
226	31,316	99	24,049	72	25,863	43	19,093	115	81,598	82	143,818
63	8,501	31	7,733	14	4,871	18	7,885	26	18,072	13	17,571
160	22,444	44	10.837	40	13,615	20	9.510	38	24,985	17	27,362
23,954	3,330,441	11,204	2 735,465	6,945	2 379,776	4,448	2,000,778	10,219	7,086,951	5,093	8,121,121
13·23	11,63	6·19	9·55	3·84	8·31	2·46	6·99	5·64	24·76	2·81	28·37

Sedan, på sätt i sparbanksredogörelsen för 1864 (Statist. tidskrift, 16:de häftet, sid. 96 o. f.) är omförmäldt, Kongl. Maj:t d. 23 Febr. 1866 täckts i nåder anbefalla samtlige sina Befallningshafvande att inhemta Hushållnings-Sällskapens underdåniga utlåtanden öfver en af Chefen för Statist. Central-Byrån gjord underdånig framställning rörande åtgärder, hvarigenom antagligen skulle kunna vinnas ej blott en skyndsammare och fullständigare statistisk öfversigt öfver sparbanksväsendet, utan ock ökad väckelse gifvas åt sparsamhetsomtankan bland folket, blefvo i sammanhang med redogörelsen för 1864 års sparbanksuppgifter äfven dessa underdåniga utlåtanden meddelade, så vidt de dittills inkommit.

Fortsättning af Kongl. Hushållnings-Sällskapens underdåniga utlåtanden följer nu, likaledes ordnad efter den tidsföljd, i hvilken de afgifvits, och med uteslutande af inledningen m. m.

Jönköpings läns:

»Med hänsigt till beskaffenheten af hvad sålunda blifvit föreslaget har det funnits nödigt att i ämnet höra Direktionerna för samtlige sparbanker inom Jönköpings län eller sparbankerna i Jönköping, Eksjö, Grenna, Hvetlanda, Ölmestad och Wernamo; hvadan dessa Direktioner genom Hushållnings-Sällskapets ordförande anmodats att deruti sig yttra och jemväl yttranden afgifvit; och får Hushållnings-Sällskapet samma yttranden härmed underdånigst öfverlemna *).

*) *Jönköpings stads Sparbanks-Direktion:* Direktionen får med anledning häraf förklara sig beredvillig att, i händelse, mot förmodan, någon förändring i sparbankens bokföringssätt skulle för berörda ändamål finnas behöflig, tillmötesgå vederbörandes önskningar i den mån sådant utan olägenhet kan ske, samt att hädanefter likasom hitintills lemna de för sparbanksstatistiken erforderliga uppgifter, vare sig att dessa komma att direkte till Statistiska Central-Byrån ingå, eller till förberedande granskning af någon lokalmyndighet emottagas, under förutsättning likväl, att formulärerna för dessa uppgifter i möjligaste måtto förenklas, på det att deras utarbetande icke må för sparbankens tjenstemän medtaga alltför mycket af den tid, som behöfves för deras öfriga åligganden såsom sådane.

Hvad åter angår frågan om sparbanksväsendets utbildning, får Direktionen, med erinran att de förslag, som i sådant hänseende hitintills blifvit af länets Hushållnings-Sällskap framställda, af Direktionen antagits, så vidt de befunnits lämpliga och, med afseende å för handen varande förhållanden, verkställbara, förklara sig äfven framdeles benägen att, när tillfälle gifves, med Hushållnings-Sällskapet medverka till ofvannämnda, för allmänna välmågan högst vigtiga ändamål; men då här varande sparbank blifvit, hufvudsakligen för stadens behof, stiftad af stadens innevånare,

För egen del anser sig Hushållnings-Sällskapet i första rummet böra redogöra för de åtgärder, som af Sällskapet redan blifvit vidtagne för att väcka en lifligare håg inom länet för begagnandet af der varande sparbanker och pensionsförening.

---

hvilka ensamme tillskjutit den från början erforderliga grundfond och sedermera i egenskap af hufvudmän och Direktionsledamöter, i enlighet med af Kongl. Maj:t fastställdt reglemente, vidkänts besväret med förvaltningen, samt deremot Hushållnings-Sällskapets verksamhet uteslutande afser landsbygdens förmån, måste Direktionen bestämdt motsätta sig en sådan tillämpning af Chefens för Statistiska Central-Byrån förslag, att hufvudmännens och Direktionens styrelse komme att i någon mån af Hushållnings-Sällskapet inskränkas eller bero. En sådan inskränkning vore obillig, då landsbygdens innevånare, hvilka lika mycket som innevånarne i Jönköping åtnjuta förmånerna af sparbanken, varit och fortfarande måste blifva befriade från ansvaret och mödan af dess förvaltning; och den blefve äfven med afseende å möjligen, i följd af olika intressen, uppkommande stridighet i åsigter, högst vådlig. På dessa skäl och då giltig anledning till anmärkning ej förekommit mot den hittintills utöfvade förvaltningen, hvarigenom numera ränta af fem och en half för hundradet å insatta medel blifvit vederbörande beredd, hemställer Direktionen att, i händelse Hushållnings-Sällskapet, i dess af Kongl. Maj:t infordrade underdåniga utlåtande, kommer att söka utverka sig inflytande på förvaltningen af länets sparbanker, framställning jemväl måtte göras derom, att här varande sparbank, enligt den anvisning Chefens för Statistiska Central-Byrån förslag innehåller, må varda från ett sådant inflytande undantagen.

Eksjö Sparbanks-Direktion förklarar sig villig sådan redogörelse årligen aflemna efter det formulär, som framdeles torde delgifvas för åstadkommande af öfverensstämmelse i sättet för samtlige sparbankers uppgifter.

Grenna Sparbanks-Direktion förklarar, att, derest ofvannämnda Kongl. Cirkulär afser ändring i formen för bokföringen, räkenskapernas afslutande å samma dag med Rikets öfrige sparbanker, med mera som till saken hörer, som för likstämmighet och lättnad för Statistiska Central-Byrån kan gagneligt vara, så vill Direktionen gerna i allt hvad på den ankommer foga sig efter de föreskrifter, som i thy fall kunna och böra aflemnas.

Östra härads Sparbanks-Direktion förklarar, att den, med fullt erkännande af nyttan och nödvändigheten af årliga från Statistiska Central-Byrån utgående redogörelser öfver sparbankernas verksamhet, känner sig lifligt manad att dertill i hvad på den ankommer bidraga, föreslående att, då räkenskaperna afslutas för kalenderår, få till Hushållnings-Sällskapet hvarje år inom April månads utgång öfverlemna redogörelse för sparbankens verksamhet under sistförflutna året, efter formulär, som Hushållnings-Sällskapet täcktes meddela.

Ölmestads Sparbanks-Direktion. Enär Statistiska Central-Byrån anser nödigt att, för den allmänna upplysningen, årliga redogörelser öfver sparbankernas ställning afgifvas till Central-Byrån, vill Direktionen, med iakttagande af de föreskrifter, som i afseende på räkenskapernas afslutande, insändande m. m. kunna bestämmas, noga ställa sig till efterrättelse hvad

Sedan Hushållnings-Sällskapet i aflåtne skrifvelser till nämnde inrättningars Styrelser föreslagit, bland annat, dels att tiden för insättningar i sparbankerna, der den ej redan vore så anordnad, måtte utsättas till den vanligen mest besökta torgdag i veckan

härutinnan kan varda stadgadt; inseende nyttan deraf, att formulär meddelas för räkenskapens *enkla* uppgörande.

Deremot, så vidt det är Direktionen tillständigt yttra sig rörande öfrige i skrifvelsen framställda frågor, anser Direktionen lika litet erforderligt, att Hushållnings-Sällskapen taga befattning med sparbanksväsendet, som att en lokalmyndighet lemnas uppdrag eller förordnas att granska sparbankernas afgifvande redogörelser, helst dessa böra vara behörigen granskade, redan innan de från sparbanks-direktionerna insändas till Statistiska Central-Byrån.

Wernamo Sparbanks-Direktion: att från dess sida icke skall i vägen läggas hinder, som kunna försvåra eller aflägsna ernåendet af det mål, hvartill en sparbanksstatistik skäligen må kunna sträfva.

Fördenskull är Direktionen beredd att underkasta denna sparbank hvarje bestämmande, tjenligt att i ofvan omförmälda hänseende åstadkomma enkelhet och likformighet; och då, beträffande den tid hvarje redogörelse bör omfatta, kalenderåret, ehuru ej af Central-Byrån förordadt, likväl kan antagas af denna anses äga företrädet, har Direktionen endast bort gifva tillkänna, att bokslutet härstädes i flera år blifvit derefter lämpadt.

Hvad åter vidkommer tidpunkten, derinom fördelaktigast må befinnas, att räkenskapsafslutningen kan hafva försiggått eller, såsom fasthellre är antagligt, Central-Byrån afser, att de ifrågakommande, på afslutningen beroende, uppgifterna varda påräknade, så vill Direktionen jemväl i denna del göra allt hvad skäligen kan begäras för vinnandet af möjlig skyndsamhet. Men för utförandet deraf bör uttalas den förväntan, att Central-Byrån något mera än som synes hafva skett vid det väckta och härifrån jemväl tillfredsställda anspråket att erhålla årliga uppgifter om deponenters antal och beloppet af deras gemensamma behållning uti icke mindre än elfva särskilda afdelningar, ville för framtiden behjerta det tidsödande besvär, hvarmed så beskaffade uppgifters sammanförande är förknippadt, och att deras utarbetande, ehuru det härstädes hittills mäst ske, ej lämpligen kan begäras utan särskild vedergällning, hvartill Direktionen emellertid icke ansett sig befogad anlita den mindre vinstbehållning sparbanken tillgodokommit. Direktionen förnekar ingalunda värdet för statistiken af dylika utförliga uppgifter; dock bör äfven besinnas, att de fordra tid, och det synnerligen der hvarest, såsom här, årsinkomsten icke medgifver att anställa tjenstebiträden med uteslutande verksamhet för inrättningens räkning. Central-Byrån tyckes likväl, att sluta af det önskningsmål hon sjelf med afseende på ett tillfredsställande sätt för formuläruppställningen antydt, hafva intagits af någon känsla derom, att det allmännas statistiska kraf på den enskildes medverkan också kan hafva en gräns.

Med hänsyn till hvad uti det underdåniga memorialet äfvenledes blifvit hemstäldt, eller huruvida lämpligt skulle finnas att taga Kongl. Hushållnings-Sällskapens nitiska medverkan i anspråk för vinnandet af en sådan ordning, att sparbankerna, vare sig ensamt å landsbygden eller jemväl i

från klockan 10 till och med klockan 1 på dagen, dels ock att Sparbanks-direktionerna, i hvad på dem ankomme, ville medgifva inrättandet af filialafdelningar af hvarje sparbank, hvarvid länets samtlige socknar skulle indelas i vissa sparbanksdistrikter, lämpade efter hufvudkontorens läge, samt att filialafdelningarnes Styrelser tillika skulle äga att emottaga medel till insättning hos Pensionsföreningen, och denna framställning väl vunnit bifall af Pensionsföreningens Styrelse äfvensom af Direktionerna för tenne sparbanker, men öfrige Sparbanks-direktionerna ansett sig icke kunna derpå ingå, så har Hushållnings-Sällskapet för det åsyftade ändamålets vinnande och enär, med hänsigt till det redan befintliga antalet af sparbanker i olika delar af länet, jemväl på landsbygden, inrättandet af en särskild sparbank för hela länet gemensamt syntes mindre lämpligt, fattat det beslut att, jemte det Styrelsen för hvarje sparbank, som medgåfve att filialafdelningar af samma sparbank inrättades, ägde bestämma omfånget af det distrikt, för hvilket insättningar i sparbanken finge genom filialafdelningar verkställas, skulle för de orter, der sparbank funnes, hvars Styrelse icke medgåfve, att filialafdelningar af samma sparbank finge inrättas, af Hushållnings-Sällskapet utses minst tre på sådan ort eller i dess grannskap bosatte personer, att såsom sparbankskomité ombesörja insättningar och uttagningar i dervarande sparbank, samt att derjemte inom hvarje kommun, som sådant önskade, borde bildas en filialbank och på kommunalstämma utses minst tre, högst fem personer, att såsom filialdirektion emottaga insättningar i sparbanksböcker

---

flera eller färre af städerna inom hvarje Hushållnings-Sällskaps område, i och genom dessa Sällskap erhölle en gemensam föreningspunkt, i ändamål att på sådant sätt ej mindre önskningarne med afseende på årlig statistisk redogörelse kunde blifva tillmötesgångna, än ock sparbanksväsendets fortgående utbildning kraftigt befordras, föreställer sig Direktionen, att Kongl. Hushållnings-Sällskapet för närvarande och innan Sällskapet angifvit egna åsigter, ej åsyftar att inhemta Direktionens tanka. Det må likväl tillåtas Direktionen uttala den förvissningen, att Kongl. Hushållnings-Sällskapets redan egnade omtanka för sparbanksinrättningarnes utveckling inom länet och anmaningarne i sammanhang dermed att genom besparingar i allmänhet, men synnerligen bland tjenare och arbetsfolk, tillgodose den tidpunkt, då arbetsförmågan naturenligt aftager, skall, fortsatt, bära, om än småningom, påräknade frukter. Någon, fastän ringa, verkan deraf har Direktionen tillfredsställelsen att angifva medelst omförmälandet att till Wernamo sparbank blifvit bildade och hållas i verksamhet filialsparbanker inom Tofteryds och Åkers socknar.

samt ombesörja lyftning och utbetalning af insatta medel; äfvensom insättningar i länets Pensionsförening finge genom sparbankskomitéer och filialdirektioner verkställas, allt på sätt och i den ordning, som bestämdes genom ett af Hushållnings-Sällskapet utfärdadt reglemente, deraf ett exemplar härhos bifogas *);

---

*) *Reglemente för Filialafdelningar af Sparbank inom Jönköpings län.*

1. Styrelsen för hvarje sparbank, som medgifver att filialafdelningar af samma sparbank må inrättas med den verksamhet och på de grunder, som här nedan omförmälas, bestämmer omfånget af det distrikt, för hvilket insättningar i sparbanken må genom filialafdelningar verkställas.

Finnes å någon ort sparbank, hvars styrelse icke medgifver, att filialafdelningar af samma sparbank inrättas må, utser länets Hushållnings-Sällskap minst tre på sådan ort eller i dess grannskap bosatta personer, att såsom sparbankskomité ombesörja insättningar och uttagningar i dervarande sparbank. Komitéens distrikt bestämmes af Hushållnings-Sällskapet och kan utsträckas till alla sädana kommuner, som ej tillhöra särskilt sparbanksdistrikt. Genom kungörelse af Hushållnings-Sällskapet tillkännagifves distriktets omfång och hvilka personer som blifvit till ledamöter i komitéen utsedde.

2. Inom hvarje kommun, som önskar att komma i åtnjutande af de genom ifrågavarande inrättning afsedda förmåner, bildas en filialsparbank och utses på kommunalstämma minst 3 och högst 5 personer, att såsom filialdirektion emottaga insättningar å sparbanksböcker samt ombesörja lyftning och utbetalning af insatta medel. Flera kommuner, tillhörande samma sparbanks- eller komité-distrikt, må ock om en gemensam direktion sig förena samt om vilkoren för sådan förening öfverenskomma.

3. Filialdirektionens ledamöter ansvara gemensamt för de åt direktionen anförtrodda medel intill dess de blifvit till sparbankens hufvudkontor eller vederbörande sparbankskomité levererade, eller, då lyftning skett och medlen kommit direktionen tillhanda, desamma blifvit till vederbörande utbetalta.

4. Insättningar och uttagningar hos filialsparbank ske minst en gång i hvarje månad å tid och ställe, som af filialdirektionen bestämmes och kungöres. Direktionen förer deröfver journal enligt formulär N:o 1.

5. Filialdirektion i *sparbanksdistrikt* erhåller från sparbankens hufvudkontor nödigt antal kontraböcker med åsatta nummer: inskrifver deruti insatserna och utlemnar böckerna till insättarne, som behålla dem till medlet af December, då de efter skedd pålysning återlemnas emot qvitto till nämnda direktion, hvilken vid årets slut till hufvudkontoret insänder böckerna jemte dubbla förteckningar deråa, af hvilka den ena qvitterad återbekommes. Efter å hufvudkontoret verkställd granskning och afslutning återsändas böckerna till filialdirektionen i utbyte mot den qvitterade förteckningen och utlemnas vidare till kontraboksägarne emot återställande af erhållna qvittenserna.

6. Filialdirektionen uppgör och insänder till sparbankens hufvudkontor genast efter hvarje insättningsdag dubbla förteckningar öfver insättnin-

hvarförutom Hushållnings-Sällskapet genom särskilda cirkulär, som med Konungens Befallningshafvandes allmänna kungörelser till länets innevånare utgått, jemte meddelande af underrättelse om de sålunda beslutade åtgärderna, uppmanat kommunerna att utse ledamöter i filialdirektionerna samt allmänheten att begagna

---

garne enligt formulär N:o 2, af hvilka förteckningar en qvitterad återbekommes. Af insatserna verkställer filialdirektionen begärda utbetalningar och afskrifver det uttagna i böckerna; men om mera erfordras erhålles det från hufvudkontoret efter der anmäld uppsägning, emot filialdirektionens för hvarje särskildt uttagningspost, enligt formulär N:o 3, meddelade qvitto, utfärdadt för den dag efter uppsägningen, då insättaren enligt stadgarne äger att medlen utbekomma och under hvilken dag beloppet jemväl af filialdirektionen i kontraboken afföres. Finnes åter öfverskott, bör det vid ofvannämnde förteckningars insändande levereras och levereringen åtföljas af liqvid och reversal enligt formulär N:o 4. — Då någon insättare vill uttaga hela beloppet å en kontrabok, bör, uppå anmälan derom, räntan till förfallodagen i hufvudkontoret uträknas, hvarefter med utbetalningen förhålles på sätt här ofvan är sagdt, och den insända kontraboken, behörigen qvitterad, med nästa insättningsförteckning till hufvudkontoret insändes; börande likaledes alla uttagningar à konto uti särskilt qvittensbok, enligt formulär N:o 5, af vederbörande qvitteras och qvittensboken vid årets slut till hufvudkontoret aflemnas, för att jemte hufvudböckerna undergå granskning. För öfrigt skall filialdirektionen ställa sig de för sparbanken gällande stadgar till efterrättelse.

7. Efter böckernas granskning vid årets slut göras de anmärkningar, hvartill anledning förekommer. Finnes ingen sådan, erhåller filialdirektionen decharge.

8. För medel, som af filialdirektion inom *komitédistrikt* till insättning emottages, meddelar direktionen qvitto enligt formulär N:o 6 och insänder medlen jemte reversal enligt formulär N:o 7 samt, då insättning sker på förut erhållen kontrabok, äfven denna till komitéen, som ombesörjer medlens insättande i sparbanken å nästa insättningsdag. Kontraboken återsändes derefter till filialdirektionen, hos hvilken insättaren emottager densamma i utbyte mot det erhållna qvittenset.

Skola medel till betalning uppsägas och lyftas, à konto eller till hela beloppet, aflemnar kontrabokens ägare till filialdirektionen behörigen underskrifven och bevittnad fullmakt enligt formulär N:o 8 eller N:o 9 tillika med kontraboken. Direktionen insänder dessa handlingar till sparbankskomitéen, som ombesörjer uppsägning och lyftning af medlen samt remitterar beloppet till direktionen, åtföljdt af reversal enligt formulär N:o 10 och, då uttagning skett à konto, äfven af kontraboken; börande reversalet, af direktionen qvitteradt, derefter till komitéen återställas. Då kontraboksägaren sedermera uppbär medlen, qvitteras de i särskilt qvittensbok enligt formulär N:o 5.

Vid medlet af December månad skola kontraböckerna, på sätt i punkten 5 är föreskrifvet, af insättarne återlemnas till filialdirektionen, som före årets slut insänder till komitéen böckerna jemte dubbla förteckningar derå, af hvilka den ena qvitterad återställes. Komitéen ombesörjer böckernas

sig af det beredda tillfället att med lätthet och säkerhet göra sina besparingar fruktbärande; derefter Sällskapet utsett ledamöter i en sparbankskomité inom Jönköpings stad, hvilken komité ombesörjer insättningar i dervarande sparbank och hos

---

inlemnande i sparbanken till grauskning och afslutande, och återsändas dessa sedermera till filialdirektionen i utbyte mot den qvitterade förteckningen samt utlemnas vidare efter pålysning till insättarne.

9. Enskilta personer inom länet må ock till sparbankskomité, hvilken sådant särskilt medgifver, å tid och ställe, som komitéen bestämmer och kungör, sjelfve eller genom ombud inlemna medel till insättning i sparbanken på stället. Komitéen ombesörjer insättningen, och får kontraboken derefter af insättaren hos komitéen afhemtas.

10. Sparbankskomitéen håller journal öfver insättningar, uttagningar och remisser. I öfrigt ordna och fördela ledamöterna sig emellan göromålen såsom lämpligast finnes. De njuta för sin befattning ingen aflöning; men komitéen erhåller af Hushållnings-Sällskapets kassa ersättning för erlagd porto och breflösen efter räkning.

Komitéens ledamöter ansvara gemensamt för de åt densamma anförtrodda medel.

11. Filialdirektionen emottager äfvenledes medel till insättning i Jönköpings läns Pensionsförening. För medel, som i detta ändamål aflemnas, meddelar direktionen insättaren qvitto enligt formulär N:o 6, och insänder derefter medlen till Pensionsföreningens direktion i Jönköping, åtföljda af reversal enligt formulär N:o 11. Då kontrabok från Pensionsföreningens styrelse till filialdirektionen ankommit, öfverlemnas den till insättaren i utbyte mot qvittenset; och bör för öfrigt iakttagas:

1:o att då insättningar emottagas för en person, som ej förut är delägare i föreningen, prestattest, innehållande tillika föräldrarnes namn, skall vederbörande affordras;

2:o att vid insättningar af dem, hvilka redan i föreningen vunnit delaktighet, de dem meddelade motböcker medfölja;

3:o att såsom förvaltningsarfvode, särskilt å det belopp som insättes,

erlägges för hvarje R:dr från 1 till 50 R:dr, 2 öre,
» » » 50 » 100 R:dr, 1 öre,
samt för hvarje Riksdaler derutöfver.. ..... ½ öre;

4:o att då insättningar till direktionen insändas, jemväl bifogas ej mindre de aflemnade prestattesterna eller motböckerna, än äfven specifik uppgift å insättarens namn och hemvist jemte det för hvar och en insatta belopp med uträkning öfver förvaltningsarfvodet; hvarefter motböckerna med anteckning öfver insättningsbeloppen komma att såsom bevis och qvitto af Pensionsföreningens styrelse till filialdirektionen öfversändas;

5:o att inga sådana vilkor göras vid insättningarne, som äro i strid med stadgarne, samt

6:o att insättningar endast få ske i hela Riksdalerstal.

12. Filialdirektion erhåller genom Hushållnings-Sällskapets försorg erforderliga blanketter till så väl de här ofvan omförmälta handlingar som ock till öfriga förteckningar och qvittenser, hvilka af direktionen skola utfärdas.

Pensionsföreningen af medel, som antingen omedelbart hos komitéen aflemnas eller från filialdirektionerna insändas, äfvensom uttagningar af i sparbanken insatte medel; och hafva inom flera landtdistrikter filial-sparbanker blifvit bildade.

Af hvad nu anfördt blifvit torde Eders Maj:t nådigst finna, att Hushållnings-Sällskapet redan, i hvad på detsamma ankommit, sökt befordra anlitandet af sparbankerna; och de i detta afseende vidtagna åtgärder, ehuru långt ifrån tillfyllestgörande för det åsyftade vigtiga ändamålet, hafva visserligen icke heller varit utan goda följder; men, till följd jemväl af särskilda förhållanden, som varit för hand under tiden efter det nämnda åtgärder med år 1864 trädde i verksamhet, hafva desamma icke medfört all den fördel, som eljest deraf kunnat förväntas. En föregående erfarenhet har för öfrigt redan ådagalagt, hvad jemväl de afgifna ofvannämnda yttrandena utmärka, att hos åtskilliga Sparbanksdirektioner funnes föga benägenhet för en samverkan med Hushållnings-Sällskapet och än mindre för att inrymma åt detta något slags inflytande på direktionernas särskilda verksamhet.

Emot förslaget, att de statistiska uppgifterna för sparbankerna skola ingå till Hushållnings-Sällskapet och derifrån insändas till Statistiska Byrån, kan egentligen icke vara något att erinra, ehuru det synes lika lämpligt om sådant sker till och genom Eders Maj:ts Befallningshafvande, hvilken myndighet vida bättre, än det blott på vissa tider sammanträdande Hushållnings-Sällskapet eller dess likaledes endast på särskilda tider samlade Förvaltnings-Utskott, är i tillfälle hålla hand deröfver, att nämnda uppgifter i rätter ordning inkomma; och hvad beträffar den ifrågastälda granskningen af omförmälda uppgifter, så, utom det att sådant tyckes ligga utom den verkningskrets, som genom gällande stadgar är för Hushållnings-Sällskapet bestämd, skulle, i saknad af erforderliga handlingar och upplysningar, en dylik granskning icke kunna utsträckas vidare, än att tillse, huruvida redogörelserna vore upprättade i öfverensstämmelse med de formulär, som derför kunde meddelas; hvarjemte det är tvifvel underkastadt, om Sparbanks-direktionerna, hvilka synas lägga mycken vigt på en i alla afseenden fri sjelfverksamhet, alltid skulle finnas benägna att ställa sig till efterrättelse de erinringar och föreskrifter, som från Hushållnings-Sällskapet utginge.

Deremot kan med full visshet antagas, att Sparbanks-styrelserna, på sätt de afgifna yttrandena jemväl innehålla, skola, derest formulären till redogörelserna genom Statistiska Central-

Byrån dem meddelas, vara villiga att iakttaga desamma och likaledes villigt rätta de fel i afgifvande uppgifter, som af Central-Byrån kunna anmärkas och hvilka hädanefter, såsom hittills, torde lämpligast och till beredande af erforderlig skyndsamhet genom Eders Maj:ts Befallningshafvande vederbörande meddelas.

Norrbottens läns.

Hushållnings-Sällskapet, som i allo delar de uti ofvannämnda nådiga skrifvelse uttalade åsigter om sparbanksväsendets nytta samt behöfligheten af detsammas understödjande och befordran, finner inga svårigheter möta för afgifvande af sådana redogörelser för länets sparbankers ställning och förvaltning, som af Statistiska Central-Byrån kunna komma att äskas; men att, för vinnande af likformighet härutinnan mellan Rikets alla sparbanker och för erhållande af en fullt pålitlig öfversigt af sparbanksväsendets ställning i vårt land, nödigt torde blifva, att bestämda och likalydande formulär meddelas till alla sparbanker för de uppgifter, hvilka skola afgifvas.

Deremot kan icke Sällskapet inse behöfligheten af några formulär för sparbankernas räkenskapsföring, åtminstone icke förr, än sig visat, att alla de uppgifter, hvilka kunna komma att infordras, icke med full tillförlitlighet och lätthet kunna härledas utur hvarje sparbanks räkenskaper, sådana dessa nu äro uppställda och förda.

Elfsborgs läns.

Norra Hushållnings-Sällskapet, som fullkomligt delar den af Chefen för Statistiska Byrån uttalade åsigt, att sparbankerna äro och komma att förblifva de gynnsammaste inrättningar för samlandet och förvaltandet af de mindre kapitalerna, anser ock att intet bör försummas, för att främja anlitandet af dessa inrättningar. I öfverensstämmelse med denna sin åsigt har Hushållnings-Sällskapet redan år 1862 dels direkt dels genom utsedde komiterade satt sig i beröring med sparbankerna inom Elfsborgs län, för att söka förmå dem att så ändra sina reglementen, att afdelningskomitéer inom kommunerna bereddes tillfälle att på bequämligaste och minst kostsamma sätt dem begagna. Denna Hushållnings-Sällskapets uppmaning har ock hos flera af länets sparbanker ledt till åsyftad verkan, och redan den 27 Februari 1863 meddelades af Landshöfdinge-Embetet i länet fastställelse för Wenersborgs sparbank å det reglemente,

hvaraf ett exemplar bifogas *), och hvilket på ett enkelt och lättfattligt sätt ordnar den vigtiga angelägenheten.

*) *Reglemente för sparbanken i Wenersborg.*

§ 1. Sparbankens ändamål är, att af mindre bemedlade personer, isynnerhet bland arbetande och tjenande klasserna, emottaga och förränta smärre, af dem besparade, summor, samt genom räntans läggande till kapitalet göra dem fruktbara för framtida behof.

§ 2. Sparbanksinrättningen består af en allmän sparbank i Wenersborg, med underafdelningar uti de kommuner inom Elfsborgs län, som vilja uti inrättningen deltaga.

§ 3. Bankens öfverstyrelse utgöres af minst tjugu vid allmän årssammankomst utsedde, inom bankens verksamhetsområde boende, aktade män, hvilka såsom hufvudmän, jemte direktionen och tillstädeskomne delägare eller deras målsmän, besluta om bankens angelägenheter. Direktionens ledamöter äga dock ej då deltaga i beslut, som angå deras förvaltningsåtgärder.

§ 4. Sparbanken förvaltas af en direktion, bestående af en ordförande och sex ledamöter, som vid allmän sammankomst väljas med slutna sedlar, deraf de trenne i direktionen äldste hvarje år afgå samt ordföranden hvartannat år. De afgående kunna, med eget begifvande, åter inväljas.

§ 5. Direktionen sammanträder, på ordförandens kallelse, en gång i månaden eller oftare, om bankens angelägenheter sådant påkalla. De flesta rösterna grundlägga beslut. Ej må mindre än ordföranden och fyra ledamöter utgöra direktion; äro flera än tvenne frånvarande, måste suppleanter, som alltid äro det förflutna årets revisorer, af de närvarande tillkallas. Är ordföranden borta, välje för tillfället en vice ordförande.

§ 6. Direktörerne äro, en för alla och alla för en, lagligen ansvarige för inrättningens alla fonder och tillhörigheter. I öfrigt åligger det direktionen, att så fort sig göra låter ombesörja utlåning af inrättningens medel, alltid med fästadt afseende å största säkerhet och högsta lagliga vinst, samt att handhafva bankens förvaltning, på sätt detta reglemente föreskrifver.

§ 7. Skulle sådana hinder eller svårigheter möta för de insatta medlens förräntande, att derigenom någon större förlust för banken kan uppkomma, eller andra oförutsedda händelser sådant påfordra, äger direktionen att till återbetalning, efter den grund som i 20 § för uttagning stadgas, uppsäga större eller mindre summor af de insatta medlen, hvarvid likväl noga afseende bör fästas å delägarnes behörighet enligt § 1.

§ 8. Direktionen äger antaga och entlediga för sparbankens förvaltning nödige tjenstemän, såsom kassaförvaltare, bokförare, ombudsman och protokollsförare, äfvensom att emellan dem fördela göromålen och bestämma dem tillkommande arfvoden. Kassaförvaltaren bör ställa borgen till det belopp, som af direktionen stadgas. Dessutom må direktionen antaga vaktmästare.

§ 9. Om för liqviderande af skedda uppsägningar eller eljest för underlättande af bankens rörelse så skulle erfordras, äger direktionen att genom kassakreditiv eller på annat sätt för bankens räkning upptaga lån;

Hvad åter angår frågan, huruvida Hushållnings-Sällskapen skulle utgöra den lämpligaste mellanlänken för infordrande och

---

dock bör sådant vid nästpåföljande allmänna sammankomst delgifvas hufvudmän och delägare.

§ 10. Alla penningar, som till banken ingå, skola, med undantag af hvad som erfordras till löpande utgifter, genast af kassaförvaltaren insättas i det allmänna penningeverk, som direktionen bestämmer. Skulle penningar finnas, som för någon tid icke kunna göras fruktbärande, nedläggas dessa, jemte bankens reverser, hypotheker och öfrige handlingar, i en kista, försedd med tvenne lås, hvartill ordföranden i direktionen och kassaförvaltaren hafva hvar sin nyckel, och hvilken kista med vederbörlig tillåtelse i ränteriet, men eljest annorstädes, i brandfritt kassahvalf förvaras.

§ 11. Vid direktionens månadssammanträde föredrages af ordföranden en af bokföraren uppgjord kassarapport, utvisande hvad under nästföregående månaden influtit och utgifvits, samt kassans behållning vid månadens slut.

§ 12. Hvarje afdelningsstyrelse utgöres af en komité, bestående af tre ledamöter, hvilka sig emellan välja ordförande. Komitéens ledamöter jemte ett lika antal suppleanter väljas för år vid allmän kommunalstämma.

§ 13. Afdelningskomité åligger att inom sista åtta dagarne af hvarje månad sammanträda för emottagande och utlemnande af penningar, hvarefter öfverskjutande medel jemte reversaler och reqvisitioner, af komitéens ledamöter underskrifna, till sparbanks-direktionen inskickas.

§ 14. Komitéen ställer sig till efterrättelse de instruktioner, som af direktionen utfärdas; dess ledamöter äro ansvarige, en för alla och alla för en, för omhänderhafvande medel.

§ 15. Komitéens ledamöter erhålla ej arfvode, men ersättning af sparbanken efter räkning för skrifmaterialier och postporto.

§ 16. Insättning och uttagning af penningar uti allmänna sparbanken sker å sista söcknedagen i hvarje vecka, klockan emellan 11 och 1 på dagen samt på eftermiddagen emellan 5 och 7 såväl sommar som vinter, med undantag af de tvenne sista veckorna i December och de tvenne första i Januari månader, under hvilken tid uppsägningar och insättningar ej emottagas; direktionen dock obetaget, att häruti göra ändring, i den mån en ökad rörelse så skulle påfordra. Penningarne emottagas af kassaförvaltaren i närvaro af bokföraren och en af direktörerne, hvilka böra i tur hvar sin månad vara tillstädes.

§ 17. Den minsta summa, som får insättas, är 25 öre, och den högsta är etthundra riksdaler riksmynt för hvarje gång; dock får ingen på sitt namn insätta högre belopp än 400 riksdaler om året, såvida icke direktionen, vid tider, då penningar med lätthet kunna utlånas och förräntas, vill annorlunda medgifva.

§ 18. Insättaren erhåller motbok, hvarå tecknas hans namn, hemvist och yrke samt det nummer, hvarunder hans räkning i banken upptages. Boken skall alltid företes vid insättningar och uttagningar, samt vid slutet af hvarje år, på tillkännagifvet ställe och tid, inlemnas för afslutning, hvarvid ock räntan lägges till kapitalet. Om motbok förloras, bör sådant ge-

samlande af de statistiska årliga uppgifterna från sparbankerna, så anser Hushållnings-Sällskapet, att sådant vida säkrare och

---

nast hos kassaförvaltaren anmälas, och boken, genom ägarens försorg, i Wenersborgs tidning trenne gånger efterlysas. Är motbok tre månader derefter icke återfunnen, erhålles ny, enlig med räkenskaperna, hvarefter den förlorade anses dödad.

§ 19. Hvar och en, som insätter penningar i sparbanken, är skyldig uppgifva sitt rätta namn och yrke, eller den persons, för hvilken insättning sker. Föräldrar, förmyndare, slägtingar, husbönder och matmödrar äga att på sina barns, omyndigas, anförvandters, tjenares eller arbetares namn och till deras förmån göra insättningar. Dessa penningar utbetalas till den person eller den persons målsman, för hvilkens räkning de blifvit insatte, så framt icke insättaren vid motbokens uttagande gjort särskilda förbehåll.

§ 20. Å insatta penningar erhålles för närvarande och tills vidare fem för hundradet om året i ränta. Förändring häruti beslutas, på direktionens förslag, vid allmän årssammankomst, af bankens öfverstyrelse. I öfrigt beräknas ränta blott för fullt riksdalerstal och icke för kortare tid än hel almanachs-månad; dock så, att när insättningen sker på första insättningsdagen i månaden, ränta för hela månaden åtnjutes, och då penningar uttagas på sista insättningsdagen i månaden, ränta för fulla löpande månaden godtgöres, såvida icke penningarne under månaden blifvit insatte.

§ 21. Den, som insatt penningar i sparbanken, äger att återfå hela summan eller del deraf, under följande vilkor: då summan ej öfverstiger tio riksdaler, erhålles den vid tillsägelse; går den deröfver till och med trettio riksdaler, tillsäges tvenne veckor förut; deröfver till etthundra riksdaler, en månad; deröfver till och med tvåhundra riksdaler, två månader; för högre summa till och med femhundra riksdaler, tre månader; samt för hvarje högre belopp sex månader förut. Finnas penningar i bankens kassa att tillgå, må det bero på tjenstgörande direktören, om beloppet genast bör utbetalas. Sparbanken betalar ej ränta å uppsagde medel längre än till förfallodagen.

§ 22. Den insättare, som under loppet af tio år hvarken gjort insättningar eller återfordrat sina penningar, eller aflemnat sin motbok till afslutning, förlorar både kapital och ränta, hvilka tillfalla sparbanken; dock må det på direktionen ankomma, att uti detta stadgande göra de undantag, som särskilda omständigheter och förhållanden kunna påkalla.

§ 23. Direktionen må vid allmänna årssammankomsten föreslå premier till uppmuntran för obemedlade personer, hvilka flitigt begagnat sparbanken till förvaringsställe för sina besparingar, äfvensom användandet af någon del af räntevinsten för året till understöd åt sådana inrättningar inom Wenersborgs stad, som afse de arbetande klassernas upplysning och förädling. Sådana delägare berättigas ock framför andra att, då de vid början af ett yrke behöfva lån, mot nöjaktig säkerhet erhålla det i sparbanken.

§ 24. Inrättningens förvaltnings- och andra utgifter, samt möjligen uppkommande förluster, bestridas af den genom räntevinsten uppkommande bankens egna fond.

§ 25. Sparbankens förvaltning, räkenskaper och säkerhetshandlingar skola årligen granskas af tvenne vid allmänna sammankomsten utsedde re-

bättre kan verkställas genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, åtminstone uti Elfsborgs län, der tvenne af hvarandra oberoende Hushållnings-Sällskap finnas inrättade.

Södra Hushållnings-Sällskapet, som biträder de af Chefen för Statistiska Central-Byrån i frågan uttalade åsigter, åtager sig villigt att, så vidt sig göra låter, insamla statistiska uppgifter från alla inom Hushållnings-Sällskapets verkningskrets varande sparbanker, i enlighet med blifvande formulär, samt dem granska innan de afgå; äfvensom Hushållnings-Sällskapet skall i hvad på det beror söka verka för sparbanksväsendets fortgående utbildning inom sitt distrikt.

Westerbottens läns.

Hushållnings-Sällskapet, som i allo delar de af Chefen för Statistiska Central-Byrån uti ofvanberörda förslag uttalade grundsatser, är villigt att, i hvad på Hushållnings-Sällskapet ankommer, vidtaga alla de åtgärder, som för det af Chefen för Statistiska Central-Byrån uppgifna ändamål äro erforderliga.

---

visorer, hvilka äga att till sitt biträde tillkalla en tredje i räkenskaper kunnig person.

§ 26. Inom April månads utgång skola sparbankens räkenskaper för nästföregående år vara afslutade och öfverlemnade till revisorernes granskning; inom Augusti månads slut bör granskningen vara slutad och yttrande afgifvet, hvarefter hufvudmän och delägare genom kungörelse, som en månad förut i stadens tidning införes, af direktionen kallas till allmän årssammankomst före årets slut. Extra allmän sammankomst hålles, när direktionen det nödigt pröfvar, och utlyses på enahanda sätt. Revisorernes yttrande om sparbankens tillstånd och förvaltning skall genom tryck offentliggöras.

§ 27. Vid den i nästföregående § omnämnda allmänna årliga sammankomst skola följande ärenden föredragas:

1:o Revisorernes berättelse och utlåtande om sparbankens tillstånd och förvaltning under föregående år;

2:o Fråga om decharge för direktionen;

3:o Förändringar i reglementet samt öfriga inrättningens angelägenheter, som af direktionen, revisorer, hufvudmän eller delägare blifvit föreslagna;

4:o Val af tvenne revisorer för granskning af löpande årets räkenskaper, bestämmande af ersättning till revisorer och till de, enligt 16 §, tjenstgörande direktörer; samt

5:o Val af ordförande och ledamöter i direktionen, enligt § 4.

§ 28. Vill hufvudman eller delägare föreslå ändring i reglementet eller eljest i förvaltningen, anmäle det skriftligen hos direktionen minst fjorton dagar före allmänna årssammankomsten; dock blifve förändring i reglementet icke gällande förr, än den vunnit Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes stadfästelse.

Göteborgs och Bohus läns.

Sedan, med anledning af Chefens för Eders Kongl. Maj:ts Civil-Departement Cirkulär af den 23:dje sistl. Februari, som genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, med skrifvelse af den 4:de derpå följde April, blifvit Göteborgs och Bohusläns Hushållnings-Sällskap meddeladt, Förvaltningsutskottet delgifvit detsamma till samtlige Sparbanksdirektioner inom länet, med anmodan att yttra sig öfver det utaf Chefen för Kongl. Statistiska Central-Byrån väckta och i ofvan åberopade cirkulär omförmälda förslag, dels om årliga redogörelsers för sparbankernas verksamhet inlemnande till och bearbetande af Hushållnings-Sällskapen, dels i afseende å den kontroll, som syntes vara afsedd att af Hushållnings-Sällskapen utöfvas öfver sparbankerna, får Förvaltningsutskottet, på grund af de till detsamma inkomna och här i underdånighet bifogade yttranden från länets Sparbanksdirektioner *), och af hvilka Direktionerna för Uddevalla

*) *Göteborgs och Bohusläns Sparbanks-Direktion:* att, då Direktionen framgent likasom hittills ingalunda vill undandraga sig, att, med den skyndsamhet göromålen medgifva, lemna uppgifter öfver sparbankens verksamhet i enlighet med de afgifna formulären, hvilka torde vara likformiga för alla sparbanker i Riket, och

då dessa redogörelser naturligtvis kunna för samtliga sparbanker omfatta samma tid och räkenskapernas afslutning afse samma dag, antingen redogörelserna såsom hittills genom Konungens Befallningshafvande direkte insändas till Statistiska Central-Byrån eller af Hushållnings-Sälskapen hopsamlas,

synes det väl Direktionen, som det statistiska ändamålet med redogörelsernas afgifvande och utarbetande skulle vinnas, utan att på Hushållnings-Sällskapen lades arbetet att granska och ordna de afgifna uppgifterna.

Då emellertid Chefen för Statistiska Central-Byrån med ifrågavarande framställning jemväl afser, att såsom följd af Hushållnings-Sällskapens befattning med sparbankernas redogörelser skulle, i bredd med en närmare öfversigt öfver bankernas arbeten, framgå ett varmare intresse och deraf flytande verksamhet för befrämjande af sparbankernas ändamål och utbildning, på det sätt som för hvarje landsort befinnes fördelaktigast, torde samma framställning på sådan grund vara förtjent af uppmärksamhet, helst antagas bör, att Hushållnings-Sällskapets filialafdelningar, hvar inom sin ort, skulle kunna medelst lämpliga föreställningar och nitiskt bemödande utverka, att socknekomitéer, talrikare än hittills ägt rum, inrättades på landet för lättadt insamlande af landsbygdens innevånares besparingar; men då Direktionen icke är i tillfälle att bedöma, i hvad mån Sällskapets organisation och öfriga arbeten tillåta, att Sällskapets verksamhet för det afsedda ändamålet tages i anspråk, finner Direktionen sig böra inskränka sitt yttrande i frågan till en hemställan, att Sällskapet behagade tillmötesgå

och Marstrands sparbanker funnit det af Chefen för Kongl. Statistiska Central-Byrån väckta förslaget icke ändamålsenligt, samt

den gjorda framställningen, så vida Sällskapet sjelft finner att något väsendtligt gagn för det allmänna derigenom kan vinnas.

Göteborgs stads Sparbanks-Direktion. Hvad beträffar den af Chefen för Statistiska Central-Byrån framställda önskan om likformighet i de särskilda sparbankernas räkenskapsföring och som en följd deraf jemväl i deras statistiska uppgifter, synes inga större hinder derför möta. De flesta om ej alla sparbankers räkenskaper afslutas efter kalenderår, och sedan ett formulär blifvit bestämdt, hvari uppgifterna kunna ifyllas, bör ingen svårighet möta för deras regelbundna aflemnande årligen.

Huruvida Hushållnings-Sällskapets öfriga bestyr och arten af dess verksamhet i allmänhet medgifver detsamma att, såsom Chefen för Central-Byrån antyder, blifva en föreningspunkt för de inom länet varande sparbanker, i akt och mening dels att befordra sparbanksväsendets fortgående utbildning, dels att samla och ordna de från de särskilda bankerna inflytande statistiska uppgifter, tilltror sig icke Direktionen att bedöma. Direktionen, som är af den åsigt, att sparbanksväsendets säkraste fortgång betryggas af det intresse, som för detsamma inom hvarje särskild kommun af dess för allmänt väl nitälskande medlemmar kan väckas och underhållas, får emellertid förklara sig villig, att, om så af Förvaltningsutskottet önskas, hädanefter till samma inkomma med likadana statistiska uppgifter, som hitintills af Direktionen genom Konungens Befallningshafvande blifvit till Statistiska Central-Byrån insända.

Carl Johans församlings Sparbanks-Direktion. Beträffande Chefens för Statistiska Central-Byrån framställda önskan, att i sparbankernas, såväl bokföring som statistiska uppgifter likformighet bör åstadkommas, vill Direktionen söka, så vidt sig göra låter, efterkomma densamma i enlighet med de andra inom Göteborgs och Bohuslän befintliga sparbanker.

I den händelse Förvaltningsutskottet beslutar emottaga sparbankernas årsberättelser och formulär för detta ändamål blir meddeladt, är Direktionen villig att hädanefter till detsamma lemna de uppgifter, som för sparbanksinrättningarnes allmänna öfversigt anses erforderliga.

Uddevalla Sparbanks-Direktion. Åberopade Cirkulär grundar sig uppå Chefens för Statistiska Central-Byrån framställning om gagneligheten och önskvärdheten att erhålla uppgifter från alla i verksamhet varande sparbanker och dessa uppgifters bekommande så skyndsamt som möjligt; vidare att alla uppgifterna, så vidt möjligt vore, omfattade samma tid och räkenskapsafslutningen afsäge samma dag; att samtliga sparbankers räkenskaper erhölle den enkelhet och likformighet, som vore nödig för en lätt öfversigt öfver rörelsen och för uppgifternas jemförande med hvarandra; äfvensom att någon lokalmyndighet åtoge sig insamlandet af uppgifterna och dessas granskning, innan de från orten afginge. Uti dessa framställda punkter finner Direktionen, som städse hittills aflemnat de under senare åren infordrade uppgifter, icke något vara att från Direktionens sida anmärka, utan anser Direktionen både önskvärdt och gagneligt, att åtgärder, ledande till ofvan uppgifna ändamål, vidtagas.

Direktionerna för några af de öfriga sparbankerna endast med tvekan lemnat sitt bifall till detsamma, i underdånighet afstyrka

Beträffande vidare Chefens för Statistiska Central-Byrån gjorda hemställan, huruvida det skulle befinnas lämpligt att taga Hushållnings-Sällskapens medverkan i anspråk, så att sparbankerna inom hvarje Hushållnings-Sällskaps område i och genom dessa Sällskap erhölle en verksam föreningspunkt för sparbanksintresset, och hvarigenom önskningarne i afseende på sparbanksväsendets fortgående utbildning kunde kraftigast befordras, på sätt som för hvarje landsort befunnes fördelaktigast, — så tillåter sig Direktionen, så vidt frågan kan angå den sparbank, hvars förvaltning är Direktionen anförtrodd, yttra, det erfarenheten ådagalagt, att förtroendet till denna Bank ständigt ökats under den tid af trettio år, som den varit i verksamhet, samt att intresset för densamma äfvenledes visats såväl af allmänheten som af Direktionen, hvilken, såvidt i dess förmåga stått, sökt befordra dess fortgående utbildning; och hyser Direktionen alltså den åsigt, att så beskaffade lyckliga förhållanden i allmänhet lättast och säkrast komma att vinnas genom ifrågavarande bankers fria utveckling, utan någon särskild verksam föreningspunkt, och utan annat öfverinseende än den kontroll, som utöfvas af delägarne, på sätt de lämpligast finna, samt under iakttagande af de reglor, som utaf delägarne sjelfva antagas och af vederbörande myndighet, efter granskning, fastställas.

Marstrands Sparbanks-Direktion. Under erkännande af gagnet för samtliga sparbankers Styrelse att erhålla upplysningar om likartade inrättningar i andra delar af Riket, för att derifrån hemta ledning för sin egen förvaltning, och uttalande den önskning, att dessa uppgifter må blifva så noggranna som möjligt och inlemnas så hastigt sig göra låter, anser Direktionen likväl, att detta måtte rätta sig efter hvarje särskild sparbanks förvaltning, enär en fullständig likformighet i räkenskapernas förande skulle inverka ofördelaktigt på dylika penninge-inrättningars uppkomst och framtida utveckling. Vid smärre sparbanker kunna nemligen ganska väl förenklingar göras i räkenskaperna, hvilka åter vid dylika större inrättningar, der man mindre behöfver göra afseende på en något drygare förvaltningskostnad, kunna uppfylla alla önskningar för detaljerade uppgifters meddelande. Utan att hafva haft tillfälle att taga del af det formulär för räkenskaperna, som Statistiska Central-Byrån kunde önska få antaget, kan Direktionen derföre nu ej uttala sig om detta formulärs godkännande. Hvad denna sparbank beträffar, afslutas räkenskaperna med kalenderår och skola vara granskade af revisorerna före den 1:sta April.

Vid nämnda tid kunna derföre uppgifter om föregående årets rörelse aflåtas.

I afseende på uppgifternas insändande, synes lämpligast, att Sparbanks-Direktionen alltid anmodas insända desamma direkte till Statistiska Central-Byrån i Stockholm, hvarigenom den öfverklagade vidlyftiga skriftvexlingen lättast undvikes.

Att besvära någon lokalmyndighet med uppgifternas insändande, skulle ju endast förorsaka dubbel omgång och skriftvexling.

Hvad angår kontrollen öfver uppgifternas riktighet, tror Direktionen ej, att någon lokalmyndighet kan hafva tid att den noggrant utöfva, utan

bifall till ofvannämnda af Chefen för Kongl. Statistiska Central-Byrån gjorda framställning.

Stockholms läns.

Stockholms läns Hushållnings-Sällskap har städse sökt, i hvad på detsamma kunnat bero, medverka till hvarje företag i allmänhet, som afsett landets välmåga och utveckling, eller lemna upplysningar om hvad i detta hänseende blifvit gjordt eller kunnat återstå att göra; och då detsamma redan för åtskilliga år sedan med ett räntefritt lån bidragit till upprättandet af en sparbank för länet, som kunde blifva ett föredöme för andra likartade inrättningar, hvilka borde och kunde ifrågasättas att bildas inom olika distrikter af länet, så tror detsamma sig redan hafva ådagalagt, att det till sin fulla betydelse uppfattat

---

skulle ett attestatum derå endast blifva en proforma påskrift utan något värde. De enda, hvilkas namnteckning i detta fall torde vara af något värde, anser Direktionen vara sparbankens för året utsedda revisorer. För öfrigt har ingen lokalmyndighet förut någon slags kontroll öfver sparbankerna, så länge lagar och författningar af desamma efterlefvas, och någon förändring härutinnan anser Direktionen hvarken önskvärd eller ändamålsenlig.

Beträffande formulären för de uppgifter, som hädanefter komma att infordras, anser Direktionen önskligt, att Statistiska Central-Byrån uteslöte kolumnen öfver antalet insättare af olika penningebelopp vid årets slut, hvaröfver ej särskild redogörelse finnes i härvarande sparbanks och troligen i högst få sparbankers räkenskaper, samt att i öfrigt formulären hufvudsakligen innefattade sådana frågor, som i allmänhet afhandlas i de större sparbankernas redogörelser och tryckta revisionsberättelser, emedan andra svårligen blifva noggrant besvarade, men endast de Statistiska Byråns uppgifter, hvilka äro fullt pålitliga, gagna landet.

Strömstads Sparbanks-Direktion förklarar sig villig, att meddela alla de upplysningar, hvilka uti berörda Cirkulär bifvit begärda å tider och enligt formulär, som bestämmes, hvarvid den får vördsamt upplysa, att sparbankens böcker afslutas med kalenderår och att bokslutet vanligen är uppgjordt i slutet af hvarje Februari månad.

Lysekils Sparbanks-Direktion förklarar, att de för Statistiska Central-Byrån nödiga uppgifter öfver denna sparbanks verksamhet skola med beredvillighet blifva inlemnade till Hushållnings-Sällskapet så fullständiga som möjligt före Mars månads utgång hvarje år och i enlighet med sådant formulär, som framdeles kan varda Direktionen tillställdt; och får Direktionen tillika omnämna, att Lysekils sparbanks räkenskaper afslutas vid hvarje kalenderårs slut.

Morlanda Sparbanks-Direktion förklarar sig anse årliga redogörelser öfver sparbankens verksamhet vara nyttiga, och att Direktionen är villig lemna dessa redogörelser efter det formulär, som kan komma att anses lämpligt.

den stora vigten af hushållningens och sparsamhetens befordran genom ifrågavarande banker. Sällskapet vill också allt framgent häråt egna oaflåtlig uppmärksamhet och skall derföre, i hvad på detsamma kan ankomma, ej undandraga sig att tillmötesgå den till detsamma ställda anmaning, att från länets sparbanker infordra och till Statistiska Central-Byrån insända uppgifter om dessa sparbankers ställning, i enlighet med det formulär, som kan blifva meddeladt och för ändamålet befinnas lämpligt.

Hvad slutligen angår den uppgift Sällskapet skulle söka lösa, för att blifva en föreningspunkt för sparbanksväsendets fortgående utbildning och för sparbanksintresset i allmänhet, skall Sällskapet ingalunda underlåta att begagna sig af alla tillfällen att, der det så kan, uppmuntra och befordra detta för landet så utomordentligt vigtiga intresse, utan framför allt söka att genom alla sina i orten spridda ledamöter uppmana till sparföreningars bildande och att, ledt af vunnen erfarenhet, åt dessa gifva den organisation, att de motsvara ortens behof och främja dess sanna fördelar.

Östergötlands läns.

Östergötlands läns Hushållnings-Sällskap, som lifligt uppfattar vigten och behofvet af sparbanksväsendets utveckling, och för dess befrämjande inom länet, särdeles hvad landsbygden beträffar, redan i flera år vidtagit uppmuntrande och för bildande af sockne-sparbanker underlättande åtgärder, erkänner äfven värdet af en årlig fortgående statistisk redogörelse öfver sparbankerna, och är beredvilligt att dertill medverka genom att årligen ifrån de särskilda sparbankerna infordra uppgifter öfver deras verksamhet och dem till Statistiska Central-Byrån allemna, men då Hushållnings-Sällskapet ej äger tillgång på de räkenskaper, hvarpå dessa uppgifter grundas, kan Sällskapet ej öfver dem utöfva någon granskning.

Förslaget att Hushållnings-Sällskapet, såsom en verksam föreningspunkt för sparbanksintresset, skulle på något sätt ingripa i de särskilda sparbankernas verksamhet, vare sig genom att granska deras uppgifter, eller att söka åvägabringa någon förändring i deras räkenskaper, anser Hushållnings-Sällskapet mindre lämpligt.

Då de flesta sparbanker hafva uppkommit på det sätt, att män, lifvade för sparbanksväsendets utveckling och med önskan att rädda och fruktbargöra arbetarens små besparingar, hvar inom sin ort för detta ändamål bildat sparbanker, och de hit-

tills ägt frihet att för dem uppgöra stadgar och bestämma räkenskapssätt *i öfverensstämmelse med ortens behof och förhållanden*, skulle Hushållnings-Sällskapets inblandning i sparbankernas angelägenheter troligen förefalla dess Styrelser mindre behaglig, och förminska de enskildes benägenhet att af välvilja, utan aflöning, deltaga i bildande eller förvaltning af dylika välgörande inrättningar, och således mera motverka än befrämja sparbanksväsendets fortgående utveckling.

Hushållnings-Sällskapet får derföre i underdånighet afstyrka bifall till denna del af Chefens för Statistiska Central-Byrån förslag, under öfvertygelse, att sparbanksväsendets framgång bäst befrämjas, om det, understödt af en, om dess nytta och värde alltmera utbredd opinion, får, såsom hittills, fritt och ostördt tillväxa.

Calmar läns.

Norra Hushållnings-Sällskapet förklarar, att Sällskapet, i allt hvad på det kan ankomma, vill icke allenast medverka till vinnande af det ändamål, i afseende på sparbankernas inom Sällskapets distrikt ordning och föreningspunkt, som åsyftas, utan också gå Chefens för Central-Byrån önskningar till mötes beträffande den ifrågasatta årliga statistiska redogörelsen, för hvilken närmare bestämmelser eller formulär torde kunna förväntas.

Södra Hushållnings-Sällskapet, som tagit ifrågavarande förslag under pröfning, får i underdånighet förklara sig beredvilligt att, i den mån sådant kan af Hushållnings-Sällskapet åstadkommas, icke allenast medverka till det ändamål, som med det väckta förslaget afses, utan äfven gå Chefens för Central-Byrån önskningar till mötes i hvad de ifrågasatta årliga statistiska redogörelserna beträffar, för hvilka dock formulär eller närmare bestämmelser torde kunna förväntas.

(Forts. i nästa sparbanksredogörelse.)

Statistisk redogörelse öfver de för 1867 års Riksdag hållna elektors- och riksdagsmannaval*).

Då det ur flera synpunkter kunde anses vara af intresse, och i viss mån t. o. m. af politisk vigt, att beträffande riksdagsmannavalen, enligt Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers fastställda Riksdagsordning af den 22 Juni 1866, antalet valberättigade, i valet deltagande, de valdes yrken m. m. förskaffa sig erforderliga statistiska data, hvilka sedermera kunde — i likhet med hvad redan skett i flera andra länder, såsom Danmark, Belgien, åtskilliga Tyska stater o. s. v. — för allmänheten fram-

*) Denna redogörelse, hvarmed man hoppats kunna möta 1867 års Riksdag, men som af de skäl, hvilka finnas uppgifna uti inledningen, först nyligen kunnat afslutas, är utarbetad af aflidne Sekreteraren i Statistiska Byrån D:r E. F. Fåhræus. Efter att sjelf hafva varit lifligt intresserad i förhandlingarne om Nationalrepresentationens ombildning, var han det ej mindre i afseende på utgången af de val, som skulle bilda den nya Riksdagen. Då jag åt honom lemnade uppdraget att, med det biträde af Extraordinarier, som kunde finnas behöfligt, bearbeta de anbefallda uppgifterna om valen, kunde jag äga full trygghet för arbetets skyndsamma och noggranna utförande. Tabellernas utarbetande i den mån, som uppgifterna inkommo, och den för upplysningar nödiga skriftvexlingen fortgingo ock oafbrutet, så att hvarken det uppdrag, för hvilket den aflidne togs i anspråk af Riksdagen, eller hans sedermera inträffade sjukdom vållat något uppehåll. Först någon tid efter utbrottet af den sjukdom, som d. 2 October 1867 till allmän afsaknad afbröt Sekreteraren Fåhræi verksamma lif, inkommo de länge väntade uppgifter, som tillåto tabellernas fullständiga afslutning. Innan denna var gjord, saknades tillräcklig ledning för de omdömen och slutsatser, hvartill arbetet med alla detaljerna gifvit anledning. Hvad den aflidne i detta hänseende dels såsom pro memoria antecknat, dels samtalsvis meddelat mig och sannolikt tänkt att efter tabellernas meddelande tillägga, fick han ej tillfälle att utföra. Tabellerna, afslutade af en annan tjensteman i embetsverket, Aktuarien Rosencrantz Balchen, lemna emellertid med sina bifogade noter så öfverskådliga resultat, att något tillägg till dem af annan hand ej ansetts behöfligt, hvarföre uppsatsen meddelas i hufvudsakligt samma skick, som den af författaren lemnats.

Berg.

läggas, hemställde Chefen för Statistiska Central-Byrån kort efter den nya Riksdagsordningens antagande af Rikets Ständer, och i sammanhang med frågan om uppgörandet i Statistiska Central-Byrån och tillhandahållandet af de för riksdagsmannavalen nödiga folkmängdsuppgifter, i underdånigt Memorial af d. 23 December 1865, huruvida det ej vore af vigt att förbereda möjligheten af en statistisk redogörelse öfver blifvande riksdagsmannaval enligt den nya ordningen, och åtföljdes berörde Memorial jemväl af förslag till de formulär, som i sådant afseende ansåges innefatta de uppgifter, hvilka kunde ifrågakomma, och hvilka formulär borde genom Konungens Befallningshafvandes försorg till vederbörande utdelas, för att sedermera, ifyllda, blifva till Statistiska Central-Byrån återsända. Med anledning af denna underdåniga hemställan utfärdades, efter nådigt beslut, följande Cirkulär från Herr Chefen för Kongl. Civil-Departementet till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Rikets samtliga län:

"Som Kongl. Maj:t ansett det vara af vigt, att en statistisk redogörelse öfver blifvande riksdagsmannaval varder sammanfattad och sedermera offentliggjord, har Kongl. Maj:t denna dag i nåder beslutat, att nödiga uppgifter för detta ändamål böra lemnas enligt formulär, hvilka blifvit af Kongl. Maj:t fastställda; och får jag i följd häraf, på Kongl. Maj:ts nådiga befallning, samma formulär, deraf 3 exemplar för en hvar vederbörande äro beräknade, härjemte öfverlemna, med erinran att af de särskilda formulären tilldelas: N:o 1 Ordförandena i kommunalstämmorna å landet och Magistraterna inom de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, N:o 2 vederbörande Domhafvande, N:o 3 Magistraterna i de städer, som hafva att ensamme sända en eller flera riksdagsmän, äfvensom Magistraterna i de städer, der enligt 16 § 2 mom. Riksdagsordningen riksdagsmannaval förrättas, dock att i sistnämnda fall uppgifterna under 2:a punkten angående antalet valberättigade icke behöfva meddelas, och N:o 4 Landstingens Ordförande eller, för de städer, som ej i landsting deltaga, Stadsfullmäktiges Ordförande, för att begagnas vid lemnandet af de i formulären afsedda uppgifter, hvarefter ett exemplar deraf inom åtta dagar efter verkställdt val bör återsändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som ofördröjligen öfverlemnar dessa uppgifter för länet till Statistiska Centralbyrån för vidare behandling. Stockholm den 13 Juli 1866.

G. Lagerstråle."

Detta Cirkulär, som genom Statistiska Central-Byrån expedierades till samtliga vederbörande den 6 och 7 påföljande Augusti, eller omedelbart efter det nådiga beslutets justering och uppsättning, åtföljdes af tillräckligt antal blanketter till de 4 särskilda slags formulär, som i Cirkuläret finnas omnämnda, och hvaraf

formuläret N:o 1, afsedt att begagnas vid elektorsvalen för utseende af riksdagsmän i Andra Kammaren och fördeladt till Rikets samtlige socknar och de flesta städer i tillsammans icke mindre än 8,300 exemplar, innehöll rubriker för 1. Folkmängd, som legat till grund för valrätten; 2. Antal valberättigade, särskildt på grund af ägande eller innehafvande af fast egendom, på grund af arrende och på grund af bevillning för inkomst; 3. Antal i valet deltagande, och 4 Valde (med fullständigt utsatt namn, yrke och röstetal för hvardera);

formuläret N:o 2, afsedt att begagnas till riksdagsmannaval å landet till Andra Kammaren och utdeladt i tillsammans 681 exemplar till samtlige valkretsarne å landsbygden, upptog rubrikerna 1. Folkmängd i valkretsen, 2. Antal i valet deltagande, och 3. Valde (med fullständigt utsatt namn, yrke och röstetal), jemte det å formulärets baksida uppgifter begärdes å "i röstetal närmast", "antal kasserade valsedlar", "afsägelse och skäl dertill", samt "besvär anförda";

formuläret N:o 3, som var afsedt att begagnas vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren för städerna och utdelades i 294 exemplar, innehöll rubriker för 1. Folkmängd i valkretsen, 2. Antal valberättigade, särskildt på grund af ägande eller innehafvande af fast egendom, på grund af arrende och på grund af bevillning för inkomst, 3. Antal i valet deltagande, och 4. Valde (med fullständigt utsatt namn, yrke och röstetal för hvardera), hvarjemte å formulärets baksida samma uppgifter äskades, som i fråga om formuläret N:o 2 finnas omnämnda; samt

formuläret N:o 4, till begagnande vid riksdagsmannaval till Första Kammaren och utdeladt till resp. Landsting och Stadsfullmägtige i tillsammans 304 exemplar, innefattade följande rubriker, neml. 1. Folkmängd som legat till grund för valrätten, 2. Antal i valet deltagande, och 3. Valde, med fullständigt utsatt namn, yrke och röstetal för hvardera, äfvensom samma uppgifter å formulärets baksida, som å formulären N:is 2 och 3.

Till ledning vid de blifvande riksdagsmannavalen hade derjemte på nådigste befallning meddelats ett särskildt aftryck

ur Statistiska Central-Byråns underdåniga berättelse för 1865, innefattande "Folkmängden efter län, domsagor, härader och tingslag den 31 December 1865", med specifikation jemväl för hvar och en af Rikets städer.

Genom ofvannämnda Cirkulär från Herr Stats-Rådet och Chefen för Civil-Departementet hade förordnats, att *inom 8 dagar* efter verkställdt val ett exemplar af de vederbörligen ifyllda formulärblanketterna borde återsändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som ofördröjligen skulle öfverlemna uppgifterna för länet till Statistiska Central-Byrån. Flera anledningar, hvaribland dels de insända uppgifternas stundom mindre nöjaktiga beskaffenhet, dels omval på många ställen i följd af vare sig anförda besvär eller timade afsägelser, fördröjde emellertid läns-uppgifternas öfverlemnande till det Statistiska embetsverket, så att, änskönt från en del län (Wermlands, Skaraborgs, Norrbottens, Blekinge län samt Stockholms stad) uppgifterna redan i September och början af Oktober månad 1866 voro i bemälde embetsverk tillgängliga, dylika uppgifter från andra län icke inkommo förr än i Maj och Juni månader 1867, och från ett län först mot slutet af September månad samma år. På grund häraf har äfven bearbetningen af uppgifterna och offentliggörandet af statistiska redogörelsen öfver deras resultat blifvit så länge fördröjd utöfver hvad önskligt varit.

Men detta förhållande har för Statistiska Central-Byrån icke varit den enda stötestenen under arbetet. Äfven de inkomna uppgifternas beskaffenhet, samt den omständigheten, att inom samma län valen å landet varit på somliga ställen medelbara, men på andra omedelbara, i hvilket sednare fall ingen upplysning kunnat erhållas om antalet valberättigade, hafva bidragit att göra den redogörelse, som härmed framlägges för allmänhetens ögon, dels mindre fullständig än man hoppats, dels — om ock blott i enstaka fall — mindre tillförlitlig. Ty om ock, i de flesta fall, de som skolat ifylla formulären dervid ådagalagt, så väl ett berömvärdt nit för ändamålets vinnande, som ock erforderlig insigt och omtanka, samt flere af Länsstyrelserna med ospard möda sökt rätta och förfullständiga de inkomna uppgifterna, har det dock ej kunnat undvikas, att inom åtskilliga kommuner vid detta första försöks anställande, för att erhålla en politisk statistik i förevarande afseende, mycket ännu visat sig återstå att önska. Till en del torde väl detta förhållande få tillskrifvas vare sig bristande allmän-anda, eller — ännu oftare — den ovana vid statistiska uppgifters meddelande,

som, särskildt hvad formuläret N:o 1 beträffar, tydligen låtit sig förmärkas hos flere Ordförande i Kommunalstämmorna, och som kan synas förklarlig nog då man besinnar, att rätt ofta personer tillhörande den del af allmogen, som ej kunnat draga fördel af senare tiders folkbildnings-anstalter, fungerat såsom sådane Ordförande.

Från ett mindre antal kommuner å landet saknas uppgifter helt och hållet i fråga om elektorsvalen. Statistiska Central-Byrån har i dylika fall, genom resp. Länsstyrelses medverkan, sökt fylla de sålunda befintliga luckor, men tyvärr har detta ej alltid kunnat ske. Några kommuner hafva meddelat, att val derstädes icke ägt rum, t. ex. af skäl att der äskats omedelbara val; andra hafva — utan att sjelfve välja — förenat sig om en annan sockens utvalde elektor, i andra fall slutligen har ingen orsak till den uteblifna uppgiften blifvit antydd.

Bland missförstånd, som i öfrigt förekommit, till det mesta dock i endast enstaka fall, må nämnas:

beträffande *folkmängden*, att uppgift härom än helt och hållet saknas*), än utförts endast i runda tal, än åter felaktigt utbytts mot antalet vare sig valberättigade eller vid valet närvarande;

beträffande antalet *valberättigade*, att i dess ställe för någon gång upptagits hela folkmängden, ännu mera sällan blott de närvarande, samt att i antalet valberättigade på grund af bevillning för inkomst stundom medräknats äfven åtskilliga, som förut upptagits såsom valberättigade på grund af ägande eller innehafvande af fast egendom;

beträffande antalet *i valet deltagande*, att denna uppgift på åtskilliga ställen saknas, hvarför stundom såsom orsak uppgifvits, att formulärblanketterna först efter valet kommit vederbörande tillhanda och att vid valet ingen räkning skett;

beträffande antalet *valde elektorer*, att detta antal stundom från en valkrets är lägre än uppgiften rörande närvarande vid sjelfva riksdagsmannavalet gifver vid handen, hvilket förhållande endast på sådant sätt synes kunna förklaras, att en del kommuner, som ej till en början valt tillräckligt antal elektorer, sedermera låtit anställa supplementar-val, hvarom underrättelse icke särskildt meddelats, — samt att i fråga om de valdes *yrke*,

*) I detta fall hafva i de följande tabeller öfver valen Presterskapets officiela uppgifter till Statistiska Central-Byrån fått supplera de sålunda uppkomna luckorna.

detta stundom icke är tydligt uppgifvet, hvilket i synnerhet rätt ofta gäller om Kommunalstämmornas Ordförande sjelfve, hvilka i dylikt fall såsom sitt yrke endast uppgifvit titeln "Ordförande i Kommunalstämman";

äfvensom beträffande uppgifterna om timade *afsägelser* och *anförda besvär*, att upplysningar härom sällan meddelats, enär kunskap härom endast i vissa fall stått dem till buds, som haft att ifylla formulärblanketterna.

Om alltså åtskilligt kunde vara att, i fråga om de inkomna uppgifternas fullständighet och beskaffenhet i öfrigt, invända, har det dock, med fästadt afseende såväl deråt, att ofvan påpekade brister egentligen endast förekomma å formuläret N:o 1, eller uppgifterna om elektorsvalen, af hvilka dessutom det stora flertalet lemnar föga öfrigt att önska, som ock å den omständigheten, att en statistisk redogörelse af dylikt slag redan i och för sig är af mycken vigt och betydelse, men, såsom förenad med icke ringa svårigheter, tilläfventyrs aldrig skulle komma att se dagen, om man ville afvakta den tidpunkt, då alla detaljuppgifter från Rikets alla delar skulle bära prägeln af otvetydig pålitlighet och fullständig felfrihet, synts af flere skäl lämpligt, att utan vidare uppskof bearbeta och offentliggöra det förhandvarande materialet, hvarvid ett noggrannt påpekande af de brister och oegentligheter, som i vissa detaljer vidlåda de inkomna uppgifterna, synes dels skola göra dessa mindre utsatta för missförstånd, och sålunda för sitt ändamål nöjaktigt användbara, dels för framtiden böra förebygga ett upprepande af samma fel och dymedelst bidraga att, kanske snart nog, åstadkomma en fullt tillfredsställande statistik i berörda hänseende.

Efter dessa inledande betraktelser meddelas:

1:o Tabellarisk framställning rörande Elektorsvalen år 1866.

Tab. N:o 1.

Elektorsvalen år 1866 för utseende af riksdagsmän i Andra Kammaren, äfvensom antalet valberättigade på landsbygden.

Tab. № 1. Elektorsvalen år 1866 för utseende af Riksdagsmän i Andra

1. Valkrets.	2. Folkmängd, beräknad enligt Prästerskapets uppgifter.	3. Folkmängd, beräknad enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	4. Valberättigade på grund af fast egendom.	5. Valberättigade på grund af arrende.	6. Valberättigade på grund af bevillning för inkomst.	7. Valberättigade på grund af Summa.	8. I valet deltagande.
Stockholms län.							
Frösåkers m. fl. domsaga	26,739	26,305	1,130	77	59	1,266	182
Sjuhundra m. fl. d:o	19,349	19,732	980	38	59	1,077	126
Färentuna, Sollentuna m. fl. d:o.	27,551	27,135	611	174	119	904	151
Erlinghundra m. fl. d:o	19,874	19,989	551	225	57	833	195
Södertörns domsaga	28,660	28,573	576	102	107	785	155
Summa	**122,173**	**121,734**	**3,848**	**616**	**401**	**4,865**	**809**
Upsala län.							
Norra domsagan	38,751	38,524	1,370	211	98	1,679	284
Södra d:o	21,645	21,705	594	180	54	828	205
Mellersta d:o	24,429	24,148	772	236	55	1,063	248
Summa	**84,825**	**84,377**	**2,736**	**627**	**207**	**3,570**	**737**
Södermanlands län.							
Jönåkers m. fl. härader	34,072	33,588	580	147	74	801	185
Oppunda och Willåttinge d:o	41,869	41,645	1,039	96	118	1,253	289
Öster- och Wester-Rekarne d:o	22,111	22,010	629	99	50	778	137
Selebo, Åkers och Daga d:o	21,937	22,020	765	55	80	900	214
Summa	**119,989**	**119,263**	**3,013**	**397**	**322**	**3,732**	**825**
Östergötlands län.							
Kinda och Ydre domsaga	30,699	29,893	1,246	183	35	1,464	275
Björkekinds m. fl. d:o	26,563	26,633	596	100	58	754	160
Lysings och Göstrings d:o	25,487	(25,487)	Begagnade				
Åkerbo m. fl d:o	27,851	(27,851)	Dito				
Wifolka härads, samt	10,290	(10,290)	Inga uppgift				
Walkebo och Gullbergs d:o d:o	16,033	16,759	403	59	17	479	177
Risinge m. fl. domsaga	25,823	25,531	557	54	73	684	132
Aska, Dals och Bobergs d:o	30,982	30,675	803	113	135	1,051	266
Hammarkinds m. fl. d:o	24,086	24,247	780	88	53	921	162
Summa för de delar af länet, hvarför uppgifter erhållits	**217,814**	**217,366**	**4,385**	**597**	**371**	**5,353**	**1,172**

Kammaren, äfvensom antalet valberättigade å landsbygden.

9. De utsedde Valmännens (Elektorernes) yrken.																		
antal.	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prestерskap.	Professorer och lärare.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjening.	Kyrko-betjening.	Possessionat, landtbrukare.	Bönder.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
32	1	1	4	—	—	—	—	—	1	—	3	20	—	1	—	—	—	1
20	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	15	—	1	1	—	—	—
25	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	12	5	4	—	—	—	—	—
26	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	11	1	—	—	—	—	2
31	1	1	2	1	—	—	—	—	—	1	12	5	6	1	1	—	—	—
134	**7**	**3**	**6**	**1**	—	—	—	**2**	**1**	**1**	**38**	**56**	**11**	**3**	**2**	—	—	**3**
45	1	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1	26	1	7	1	—	—	2
28	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	8	10	5	—	—	—	1	—
38	6	3	—	2	—	—	—	—	1	—	8	16	2	—	—	—	—	—
111	**8**	**6**	**6**	**2**	—	—	—	—	**1**	—	**17**	**52**	**8**	**7**	**1**	—	**1**	**2**
43	2	2	3	1	—	—	—	—	2	—	16	6	6	4	1	—	—	—
49	1	2	—	—	—	2	—	—	3	—	7	21	10	1	—	1	—	1
28	1	—	2	—	—	—	—	—	3	—	7	11	3	1	—	—	—	—
31	3	1	1	—	—	—	—	—	1	—	11	11	2	1	—	—	—	—
151	**7**	**5**	**6**	**1**	—	**2**	—	—	**9**	—	**41**	**49**	**21**	**7**	**1**	**1**	—	**1**
38	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1	8	23	1	—	—	—	—	1
23	3	1	—	—	—	—	1	—	—	—	10	7	1	—	—	—	—	—
o m e d e l b a r t v a l s ä t t.																		
d i t o.																		
t e r i n k o m n a.																		
21	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	16	1	—	—	—	—	—
31	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	2	14	6	3	—	—	—	—
40	—	4	1	1	1	—	—	—	—	—	6	18	3	2	2	1	—	1
28	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	6	13	2	1	1	—	—	1
181	**8**	**9**	**4**	**2**	**2**	—	**1**	—	**2**	**1**	**34**	**91**	**14**	**6**	**3**	**1**	—	**3**

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I valet deltagande.
	enligt Prästerskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Jönköpings län.							
Westra härads domsaga	31,043	30,241	2,058	204	61	2,323	448
Östra härads d:o	23,614	23,665	1,446	46	38	1,530	265
Östbo härad	20,929	21,723	1,394	40	53	1,487	466
Westbo d:o	26,579	26,403	2,566	37	28	2,631	495
Tveta, Wista och Mo domsaga	34,878	34,163	2,169	159	45	2,373	502
Norra och Södra Wedbo d:o	33,680	33,138	1,726	240	41	2,007	391
Summa	**170,723**	**169,333**	**11,359**	**726**	**266**	**12,351**	**2,567**
Kronobergs län.							
Uppvidinge härad	23,819	23,751	1,524	25	51	1,600	276
Konga d:o	33,109	32,306	2,108	104	123	2,335	349
Kinnevalds och Norrvidinge d:o	29,949	29,818	1,787	106	122	2,015	423
Allbo d:o	29,918	29,939	1,695	85	56	1,836	305
Sunnerbo domsagas östra valkrets	21,133	20,913	1,334	36	25	1,395	217
Sunnerbo domsagas vestra d:o	21,162	20,897	1,466	11	11	1,488	256
Summa	**159,090**	**157,624**	**9,914**	**367**	**388**	**10,669**	**1,826**
Calmar län.							
Norra Tjusts härad	22,510	22,180	723	46	39	808	130
Södra Tjusts d:o	20,241	20,225	751	18	88	857	105
Aspelands och Handbörds domsaga	32,495	31,694	1,298	40	34	1,372	256
Sefvedes och Tunaläns d:o	28,718	28,549	1,479	69	66	1,614	176
Norra Möre och Stranda d:o	29,298	28,102	1,172	13	25	1,210	146
Södra Möre domsagas vestra valkrets	22,849	22,782	1,553	12	41	1,606	320
Södra Möre domsagas östra d:o	20,667	18,995	728	13	30	771	94
Ölands domsaga	36,908	36,927	2,317	31	48	2,396	463
Summa	**213,686**	**209,454**	**10,021**	**242**	**371**	**10,634**	**1,690**
Gotlands län.							
Södra domsagan	24,358	23,981	2,204	6	174	2,384	560
Norra d:o	22,764	21,899	1,624	19	63	1,706	531
Summa	**47,122**	**45,880**	**3,828**	**25**	**237**	**4,090**	**1,091**

Tab. № 1.

9. De utsedde Valmännens (Elektorernes)																		
antal.	yrken.																	
	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prästerskap.	Professorer och lärare.	Ingeniörer o. byggmästare	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjening.	Kyrko-betjening.	Possessionat, landtbrukare.	Bönder.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
29	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	22	—	1	—	1	—	1
31	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	25	—	—	—	—	—	—
24	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	14	—	4	—	—	—	—
34	1	1	—	—	—	1	—	—	—	2	2	26	—	..	1	—	—	—
40	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	7	28	—	1	—	—	—	—
38	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	9	25	1	1	—	—	—	—
196	**5**	**5**	**3**	**—**	**—**	**1**	**—**	**—**	**1**	**2**	**28**	**140**	**1**	**7**	**1**	**1**	**—**	**1**
28	—	2	2	—	—	—	1	—	2	1	—	17	—	2	—	—	—	1
38	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	30	1	1	—	—	—	2
42	3	—	4	—	—	—	—	—	—	1	2	30	1	—	1	—	—	—
32	—	3	—	—	1	—	—	—	1	1	1	23	2	—	—	—	—	—
22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	20	—	—	—	—	—	—
20	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	16	—	—	—	—	—	1
182	**3**	**5**	**7**	**—**	**1**	**1**	**1**	**—**	**4**	**4**	**8**	**136**	**4**	**3**	**1**	**—**	**—**	**4**
28	—	—	5	—	1	—	—	—	—	1	8	9	1	2	—	—	—	1
25	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	7	12	—	1	—	—	—	—
37	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	6	24	—	3	—	—	—	1
32	4	2	1	—	—	—	—	1	1	2	—	18	1	1	—	1	—	—
30	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	5	22	—	1	—	—	—	—
24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	22	—	—	—	—	—	—
22	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	17	—	—	—	—	—	1
45	1	—	2	—	—	—	—	—	1	2	1	35	—	—	—	—	1	2
243	**10**	**6**	**9**	**—**	**1**	**1**	**—**	**1**	**2**	**5**	**32**	**159**	**2**	**8**	**—**	**1**	**1**	**5**
43	2	—	2	4	—	—	—	3	2	—	3	23	—	—	—	—	—	4
41	—	—	1	—	—	—	—	2	1	—	5	30	—	1	—	—	—	1
84	**2**	**—**	**3**	**4**	**—**	**—**	**—**	**5**	**3**	**—**	**8**	**53**	**—**	**1**	**—**	**—**	**—**	**5**

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I valet deltagande.
	enligt Prästerskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Blekinge län.							
Listers domsaga	24,917	24,784	1,013	19	57	1,089	93
Bräkne d:o	20,767	20,700	756	7	54	817	65
Östra d:o	24,087	23,245	1,057	10	46	1,113	122
Medelstads d:o	32,217	32,343	1,422	11	40	1,473	208
Summa	**101,988**	**101,072**	**4,248**	**47**	**197**	**4,492**	**488**
Christianstads län.							
Ingelstads m. fl. domsaga	35,550	35,136	2,589	135	107	2,831	541
Willands härad	24,885	25,621	969	119	52	1,140	209
Östra Göinge d:o	27,684	27,589	971	178	32	1,181	300
Gärds och Albo domsaga	35,579	33,391	1,512	167	111	1,790	358
Westra Göinge d:o	33,341	32,663	1,684	102	30	1,816	420
Norra Åsbo härad	24,984	24,249	1,261	65	51	1,377	151
Bjäre och Södra Åsbo d:o	30,602	30,352	1,814	79	57	1,950	275
Summa	**212,625**	**209,001**	**10,800**	**845**	**440**	**12,085**	**2,254**
Malmöhus län.							
Skytts och Oxie domsaga	32,799	32,977	1,909	136	91	2,136	450
Färs härad	24,812	25,122	1,735	152	41	1,928	231
Frosta d:o	26,660	25,832	1,381	197	84	1,662	372
Harjagers och Rönnebergs d:o	26,354	25,796	1,174	201	102	1,477	360
Onsjö d:o	17,146	17,392	753	238	105	1,096	215
Luggude domsaga	39,957	39,456	1,917	294	195	2,406	620
Bara härad	15,857	16,122	526	306	39	871	173
Torna d:o	24,245	24,175	1,175	193	21	1,389	337
Herrestads och Ljunits d:o	16,800	16,726	810	236	27	1,073	364
Wemmenhögs d:o	28,033	28,050	1,281	171	52	1,504	402
Summa	**252,693**	**251,648**	**12,661**	**2,124**	**757**	**15,542**	**3,524**
Hallands län.							
Halmstads och Tönnersjö härader	23,560	23,416	1,127	112	36	1,275	330
Höks härad	18,762	18,723	1,203	79	24	1,306	187
Faurås och Årstads d:o	26,951	26,358	2,191	59	32	2,282	494

Tab. № 1.

9. De utsedde Valmännens (Elektorernes) yrken.																		
antal.	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prestерskap.	Professorer och lärare.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjening.	Kyrko-betjening.	Possessionat, landtbrukare.	Bönder.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	27	—	—	—	—	—	—
23	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	17	—	1	1	—	—	1
27	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	21	2	—	—	—	—	1
39	1	—	—	—	—	1	—	—	2	—	8	25	1	—	—	—	—	1
118	**1**	**2**	**1**	**—**	**1**	**1**	**—**	**—**	**2**	**—**	**12**	**90**	**3**	**1**	**1**	**—**	**—**	**3**
48	2	—	3	—	—	—	—	—	1	1	8	29	3	—	—	—	—	1
35	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	31	—	—	1	—	—	—
36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	30	—	—	—	—	—	1
42	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	33	1	—	—	—	—	—
40	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	34	1	—	—	—	—	2
29	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	3	22	—	—	1	1	—	—
24	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	15	1	—	—	—	1	2
254	**3**	**3**	**7**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**1**	**3**	**26**	**194**	**6**	**—**	**2**	**1**	**1**	**6**
53	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	46	1	—	—	—	—	2
33	1	1	1	—	—	1	—	—	2	—	4	17	4	—	—	—	—	2
35	4	—	2	1	—	—	—	—	—	—	5	21	1	—	1	—	—	—
38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	26	3	—	—	1	—	—
17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	4	—	—	—	—	1
52	4	3	2	—	—	—	—	—	—	—	4	32	5	—	—	—	1	1
27	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	20	4	—	—	—	—	—
32	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	24	4	—	—	—	—	—
26	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	15	2	—	—	—	—	—
41	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	3	32	3	—	—	—	—	1
354	**11**	**4**	**10**	**1**	**—**	**1**	**—**	**—**	**2**	**1**	**39**	**244**	**31**	**—**	**1**	**1**	**1**	**7**
33	1	—	1	2	—	—	—	—	1	2	7	17	2	—	—	—	—	—
22	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	18	—	—	—	—	—	1
27	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	22	1	—	—	—	—	—

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I valet deltagande.
	enligt Prästerskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Himble härad	14,624	14,701	1,200	35	25	1,260	250
Fjäre och Wiske domsaga	32,005	31,673	2,040	45	178	2,263	223
Summa	**115,902**	**114,871**	**7,761**	**330**	**295**	**8,386**	**1,484**
Göteborgs och Bohus län.							
Hisings och Askims domsaga	21,809	21,427	1,856	27	343	2,226	429
Inlands d:o	34,360	33,710	2,145	73	96	2,314	483
Orousts och Tjörns d:o	28,856	28,862	1,934	5	78	2,017	197
Norrvikens d:o	33,287	33,014	2,072	23	29	2,124	170
Lane och Stångenäs härader	19,867	18,782	1,070	59	55	1,184	139
Tunge m. fl. d:o	21,140	20,038	1,110	28	19	1,157	133
Säfvedals domsaga	18,154	19,510	790	7	245	1,042	122
Summa	**177,473**	**175,343**	**10,977**	**222**	**865**	**12,064**	**1,673**
Elfsborgs län.							
Marks härad	35,368	35,154	1,467	132	266	1,865	147
Wedens och Bollebygds d:o	14,168	14,156	931	9	13	953	119
Wäne m. fl. domsaga	25,702	26,001	1,119	73	106	1,298	140
Kinds härad	31,755	30,744	1,691	67	91	1,849	330
Redvägs härad	12,593	12,341	861	31	23	915	311
Kullings m. fl. domsaga	38,911	39,050	2,573	71	102	2,746	356
Ås och Gäseneds d:o	25,092	24,075	1,805	32	43	1,880	403
Sundals härad	19,452	19,338	1,315	29	34	1,378	93
Walbo och Nordals d:o	24,908	24,933	1,556	59	53	1,668	167
Wedbo och Tössbo domsaga	38,876	36,161	2,603	97	51	2,751	270
Summa	**266,825**	**261,953**	**15,921**	**600**	**782**	**17,303**	**2,336**
Skaraborgs län.							
Åse och Wiste m. fl. domsaga	34,827	34,891	2,183	83	73	2,339	319
Kållands m. fl. d:o	34,586	34,293	1,326	84	47	1,457	442
Skånings m. fl. d:o	29,916	30,110	1,178	146	30	1,354	277
Kåkinds och Gudhems d:o	29,691	29,187	1,545	95	84	1,724	406
Wartofta och Frökinds d:o	34,212	34,100	1,492	159	53	1,704	309
Norra Wadsbo d:o	28,830	28,868	1,638	89	96	1,823	223
Södra Wadsbo d:o	31,845	31,646	1,647	113	135	1,895	333
Summa	**223,907**	**223,095**	**11,009**	**769**	**518**	**12.296**	**2,309**

Tab. № 1.

9. De utsedde Valmännens (Elektorernes)																		
antal.	yrken.																	
	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prästerskap.	Professorer och lärare.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjening.	Kyrko-betjening.	Possessionat, landtbrukare.	Bönder.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
21	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	16	—	—	—	—	—	—
38	—	1	1	1	1	—	—	—	—	1	5	23	3	—	—	—	2	—
141	**2**	**2**	**4**	**3**	**1**	**—**	**—**	**—**	**2**	**3**	**19**	**96**	**6**	**—**	**—**	**—**	**2**	**1**
26	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	3	15	—	2	—	—	1	—
36	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	28	1	—	—	—	—	1
34	—	2	5	—	—	—	—	—	1	—	1	23	1	—	—	—	—	1
38	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	4	25	1	—	—	—	—	3
17	—	1	2	—	—	—	—	—	1	—	5	6	1	—	—	—	—	1
21	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	2	12	1	—	—	—	—	2
22	2	1	3	—	1	—	—	—	—	1	2	4	—	—	3	1	2	2
194	**5**	**9**	**11**	**1**	**2**	**1**	**—**	**—**	**3**	**3**	**22**	**113**	**5**	**2**	**3**	**1**	**3**	**10**
38	2	1	1	—	—	—	—	—	—	3	1	17	—	—	—	1	—	12
18	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—
33	2	2	1	—	—	—	—	—	1	—	7	17	1	1	1	—	—	—
35	1	3	1	—	—	—	—	—	—	1	6	18	—	2	1	—	—	2
18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	14	—	—	—	—	—	—
50	4	1	2	2	—	—	—	—	2	1	4	33	—	—	—	—	—	1
40	3	2	1	—	—	—	—	—	1	—	2	29	—	—	—	—	—	2
23	1	1	2	—	—	—	—	—	2	—	—	17	—	—	—	—	—	—
26	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	20	—	1	1	—	—	—
37	1	2	1	1	—	1	—	—	1	1	3	22	—	2	—	1	—	1
318	**14**	**12**	**11**	**4**	**—**	**1**	**—**	**—**	**7**	**6**	**30**	**203**	**1**	**6**	**3**	**2**	**—**	**18**
48	1	2	3	—	—	—	—	—	3	1	9	26	3	—	—	—	—	—
42	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	26	1	—	—	—	—	—
28	1	—	3	2	—	—	—	—	—	—	13	8	1	—	—	—	—	—
43	1	—	1	—	—	—	—	—	2	—	15	19	3	—	—	—	—	2
36	1	—	1	—	—	—	—	—	3	—	17	13	—	—	—	—	—	1
32	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	9	18	—	2	—	—	—	—
37	4	—	2	—	—	—	—	—	2	—	8	17	2	2	—	—	—	—
266	**12**	**2**	**11**	**2**	**—**	**1**	**—**	**—**	**10**	**2**	**82**	**127**	**10**	**4**	**—**	**—**	**—**	**3**

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I valet deltagande.
	enligt Prästerskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Wermlands län.							
Wisnums m. fl. härader	26,192	26,177	1,129	65	73	1,267	164
Fernebo härad	19,172	19,243	296	8	69	373	72
Mellansysslets domsaga	34,115	34,101	1,629	91	85	1,805	162
Gillbergs och Näs härader	34,408	34,282	2,425	35	57	2,517	171
Nordmarks härad	24,536	24,591	2,195	4	16	2,215	99
Fryksdals öfre tingslag	16,702	16,702	869	—	21	890	150
Fryksdals nedre d:o	26,667	26,667	1,518	1	26	1,545	89
Jösse domsaga	34,398	34,479	2,242	7	72	2,321	176
Elfdals och Nyeds d:o	33,459	33,503	1,115	—	112	1,227	222
Summa	**249,649**	**249,745**	**13,418**	**211**	**531**	**14,160**	**1,305**
Örebro län.							
Edsberg m. fl. härader	24,562	24,496	997	54	85	1,136	190
Kumla och Sundbo d:o	22,592	22,405	654	84	31	769	72
Örebro och Glanshammars d:o	20,157	20,567	934	134	43	1,111	135
Sköllersta och Askers d:o	20,740	21,070	925	202	68	1,195	176
Lindes domsaga	29,010	30,178	1,106	19	87	1,212	146
Nora d:o	32,731	32,179	794	5	96	895	166
Summa	**149,792**	**150,895**	**5,410**	**498**	**410**	**6,318**	**885**
Westmanlands län.							
Snefringe m. fl. domsaga	24,196	(24,196)		B e g a g n a d e			
Åkerbo och Skinskattebergs d:o	23,149	23,262	670	70	61	801	145
Gamla Norbergs m. fl. d:o	19,635	19,705	813	85	56	954	126
Thorstuna m. fl. d:o	28,170	(28,170)		B e g a g n a d e			
Summa för de delar, hvarför uppgifter erhållits	**95,150**	**95,333**	**1,483**	**155**	**117**	**1,755**	**271**
Kopparbergs län.							
Mora m. fl. tingslag	23,062	23,062	1,172	1	41	1,214	104
Leksands m. fl. d:o	38,476	38,405	3,026	12	92	3,130	172
Hedemora domsaga	29,859	29,909	2,037	5	137	2,179	161
Falu domsaga	29,661	29,483	2,408	7	105	2,520	224

Tab № 1.

9.

De utsedde Valmännens (Elektorernes)

antal.	yrken.																		
	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prästerskap.	Professorer och lärare.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjening.	Kyrko-betjening.	Possessionat, landtbrukare.	Bönder.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
30	3	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2	17	1	4	—	—	—	—
20	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	8	—	7	—	—	—	1
41	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	8	18	1	5	—	—	—	1
42	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	19	—	3	—	—	—	—
31	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	23	—	2	1	—	—	1
19	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	13	—	2	—	—	—	1
30	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	19	1	5	—	—	—	1
36	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	28	—	4	—	—	—	1
39	—	—	4	—	—	1	—	—	—	1	1	19	—	9	—	—	—	4
288	**16**	**4**	**12**	—	**2**	**1**	—	**1**	**2**	**3**	**28**	**164**	**3**	**41**	**1**	—	—	**10**
28	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	6	14	1	4	—	—	—	—
23	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	16	1	2	1	—	—	1
28	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	22	1	—	—	—	—	—
26	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	5	15	1	—	—	—	—	2
33	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	23	—	7	—	—	—	1
36	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	15	4	12	—	—	—	2
174	**2**	**1**	**5**	—	**1**	—	—	—	**1**	**1**	**18**	**105**	**8**	**25**	**1**	—	—	**6**
o m e d e l b a r t v a l s ä t t.																		
27	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	4	12	—	8	—	—	—	—
16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	4	—	—	—	—
o m e d e l b a r t v a l s ä t t.																		
43	**2**	—	—	—	—	**1**	—	—	**1**	—	**4**	**23**	—	**12**	—	—	—	—
25	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	17	1	2	—	—	—	1
42	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	32	2	1	—	—	—	2
33	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	22	2	4	—	—	—	4
34	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	19	1	1	2	—	—	3

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I valet deltagande.
	enligt Prästerskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Grangärdes m. fl. tingslag	22,632	23,359	816	20	134	970	99
Malungs m. fl. d:o	23,853	23,856	1,210	—	62	1,272	128
Summa	**167,543**	**168,074**	**10,639**	**45**	**571**	**11,285**	**888**
Gefleborgs län.							
Ofvansjö m. fl. tingslag	23,104	23,111	859	29	129	1,017	244
Ugglebo m. fl. d:o	17,126	17,149	401	15	56	472	64
Norra Helsinglands domsaga	31,302	31,155	2,341	6	73	2,420	271
Vestra Helsinglands d:o	19,279	19,508	1,332	3	62	1,397	96
Södra Helsinglands d:o	33,850	33,686	1,725	10	131	1,866	220
Summa	**124,661**	**124,609**	**6,658**	**63**	**451**	**7,172**	**825**
Wester-Norrlands län.							
Torps m. fl. tingslag	20,683	20,720	1,730	18	140	1,888	115
Ljustorps m. fl. d:o	19,485	19,353	1,414	2	83	1,499	128
Boteå m. fl. d:o	24,214	23,961	1,762	14	307	2,083	331
Sollefteå och Ramsele d:o	18,944	19,055	1,264	4	72	1,340	342
Norra Ångermanlands domsaga	35,523	35,431	2,904	18	204	3,126	959
Summa	**118,849**	**118,520**	**9,074**	**56**	**806**	**9,936**	**1,875**
Jemtlands län.							
Norra Jemtlands domsaga	39,388	38,399	3,305	48	176	3,529	604
Södra Jemtlands d:o	26,875	27,004	2,512	39	182	2,733	501
Summa	**66,263**	**65,403**	**5,817**	**87**	**358**	**6,262**	**1,105**
Westerbottens län.							
Umeå tingslag	17,171	17,129	1,243	1	58	1,302	137
Nordmalings m. fl. d:o	28,960	29,016	945	2	37	984	58
Westerbottens Norra domsaga	26,038	26,498	1,804	2	67	1,873	51
Westerbottens Mellersta d:o	18,358	18,395	1,772	2	32	1,806	234
Summa	**90,527**	**91,038**	**5,764**	**7**	**194**	**5,965**	**480**
Norrbottens län.							
Norrbottens Södra domsaga	39,055	39,055	2,740	34	104	2,878	94
Norrbottens Norra d:o	26,835	26,611	1,522	1	65	1,588	57
Summa	**65,890**	**65,666**	**4,262**	**35**	**169**	**4,466**	**151**

Tab. № 1.

9. De utsedde Valmännens (Elektorernes) yrken.																		
antal.	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prester skap.	Professorer och lärare.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjening.	Kyrko-betjening.	Possessionat., landtbrukare.	Bönder.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
25	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	13	1	5	—	—	—	2
27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	2	3	—	1	—	2
186	**3**	**4**	**9**	**—**	**—**	**1**	**1**	**—**	**2**	**—**	**2**	**122**	**9**	**16**	**2**	**1**	**—**	**14**
27	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	17	4	1	1	—	—	3
19	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	14	2	1	—	—	—	1
30	—	—	3	1	—	—	—	—	—	2	1	18	1	2	—	—	—	2
22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—	—	—
33	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	27	—	1	—	—	—	—
131	**2**	**1**	**6**	**1**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**2**	**1**	**98**	**7**	**5**	**1**	**—**	**—**	**6**
20	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	13	1	1	—	—	—	2
20	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	1	13	—	1	—	—	—	—
32	—	1	1	2	—	—	—	—	1	—	—	24	—	2	—	—	1	—
23	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	17	—	1	—	—	—	2
43	—	1	1	—	—	—	—	—	5	—	4	29	—	1	—	—	—	2
138	**—**	**2**	**6**	**2**	**1**	**—**	**—**	**—**	**11**	**1**	**5**	**96**	**1**	**6**	**—**	**—**	**1**	**6**
38	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	31	—	—	—	—	—	3
27	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	3
65	**—**	**3**	**—**	**—**	**1**	**—**	**1**	**—**	**1**	**—**	**2**	**51**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**6**
17	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	13	—	—	—	—	—	—
12	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	1	—	1	—	3
21	—	1	1	2	—	—	—	1	2	—	—	9	—	—	—	—	—	5
21	1	2	—	1	—	—	—	—	2	—	1	12	—	1	—	—	—	1
71	**1**	**5**	**2**	**3**	**—**	**—**	**—**	**1**	**7**	**—**	**1**	**39**	**—**	**2**	**—**	**1**	**—**	**9**
36	1	—	2	1	1	1	—	—	1	—	2	21	3	—	—	—	—	3
27	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	17	—	1	—	—	—	5
63	**2**	**—**	**4**	**1**	**1**	**1**	**—**	**—**	**1**	**—**	**3**	**38**	**3**	**1**	**—**	**—**	**—**	**8**

Forts. af Tab. № 1. Sam-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I elektorsvalet deltagande.
	enligt Prosterskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Sammandrag af föregående uppgifter.							
Stockholms län	122,173	121,734	3,848	616	401	4,865	809
Upsala »	84,825	84,377	2,736	627	207	3,570	737
Södermanlands »	119,989	119,263	3,013	397	322	3,732	825
Östergötlands län, med tillägg för 2:ne valkretsar och Wifolka härad af approximatift (efter folkmängden) beräknade uppgifter om valberättigade i kol. 4—7	217,814	217,366	6,195	843	524	7,562	1,172
Jönköpings län.....	170,723	169,333	11,359	726	266	12,351	2,567
Kronobergs »	159,090	157,624	9,914	367	388	10,669	1,826
Calmar »	213,686	209,454	10,021	242	371	10,634	1,690
Gotlands »	47,122	45,880	3,828	25	237	4,090	1,091
Blekinge »	101,988	101,072	4,248	47	197	4,492	488
Christianstads »	212,625	209,001	10,800	845	440	12,085	2,254
Malmöhus »	252,693	251,648	12,661	2,124	757	15,542	3,524
Hallands »	115,902	114,871	7,761	330	295	8,386	1,484
Göteborgs o. Bohus »	177,473	175,343	10,977	222	865	12,064	1,673
Elfsborgs »	266,825	261,953	15,921	600	782	17,303	2,336
Skaraborgs »	223,907	223,095	11,009	769	518	12,296	2,309
Wermlands »	249,649	249,745	13,418	211	531	14,160	1,305
Örebro »	149,792	150,895	5,410	498	410	6,318	885
Westmanlands »	95,150	95,333	(14,83)	(155)	(117)	(1,755)	(271)
Kopparbergs »	167,543	168,074	10,669	45	571	11,285	888
Gefleborgs »	124,661	124,609	6,658	63	451	7,172	825
Wester-Norrlands »	118,849	118,520	9,074	56	806	9,936	1,875
Jemtlands »	66,263	65,403	5,817	87	358	6,262	1,105
Westerbottens »	90,527	91,038	5,764	7	194	5,965	480
Norrbottens »	65,890	65,666	4,262	35	169	4,466	151
Summa för landsbygden i hela Riket	**3,615,159**	**3,591,297**	**186,846**	**9,937**	**10,177**	**206,960**	**32,570**

mandrag för landsbygden.

9. De utsedde Valmännens (Elektorernes) yrken.																		
antal.	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prästerskap.	Professorer och lärare.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjening.	Kyrko-betjening.	Possessionat, landtbrukare.	Bönder.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
134	7	3	6	1	—	—	—	2	1	1	38	56	11	3	2	—	—	3
111	8	6	6	2	—	—	—	—	1	—	17	52	8	7	1	—	1	2
151	7	5	6	1	—	2	—	—	9	—	41	49	21	7	1	1	—	1
181	8	9	4	2	2	—	1	—	2	1	34	91	14	6	3	1	—	3
196	5	5	3	—	—	1	—	—	1	2	28	140	1	7	1	1	—	1
182	3	5	7	—	1	1	1	—	4	4	8	136	4	3	1	—	—	4
243	10	6	9	—	1	1	—	1	2	5	32	159	2	8	—	1	1	5
84	2	—	3	4	—	—	—	5	3	—	8	53	—	1	—	—	—	5
118	1	2	1	—	1	1	—	—	2	—	12	90	3	1	1	—	—	3
254	3	3	7	1	—	—	—	—	1	3	26	194	6	—	2	1	1	6
354	11	4	10	1	—	1	—	—	2	1	39	244	31	—	1	1	1	7
141	2	2	4	3	1	—	—	—	2	3	19	96	6	—	—	—	2	1
194	5	9	11	1	2	1	—	—	3	3	22	113	5	2	3	1	3	10
318	14	12	11	4	—	1	—	—	7	6	30	203	1	6	3	2	—	18
266	12	2	11	2	—	1	—	—	10	2	82	127	10	4	—	—	—	3
288	16	4	12	—	2	1	—	1	2	3	28	164	3	41	1	—	—	10
174	2	1	5	—	1	—	—	—	1	1	18	105	8	25	1	—	—	6
(43)	(2	—	—	—	—	1	—	—	1	—	4	23	—	12)	—	—	—	—
186	3	4	9	—	—	1	1	—	2	—	2	122	9	16	2	1	—	14
131	2	1	6	1	1	—	—	—	—	2	1	98	7	5	1	—	—	6
138	—	2	6	2	1	—	—	—	11	1	5	96	1	6	—	—	1	6
65	—	3	—	—	1	—	1	—	1	—	2	51	—	—	—	—	—	6
71	1	5	2	3	—	—	—	1	7	—	1	39	—	2	—	1	—	9
63	2	—	4	1	1	1	—	—	1	—	3	38	3	1	—	—	—	8
4,086	126	93	143	29	15	14	4	10	75	38	500	2,539	154	163	24	11	10	137

Anmärkningar till Tab. N:o 1.

Stockholms län. För Estuna, Rö, Färentuna, Östra Ryd, Täby, Fresta, Hammarby, Nämdö, Muskö och Salem saknas alla uppgifter. Ofullständiga sådana finnas för Husby (Sjuhundra), Bro, Westerhaninge och Södertelge landsförsamling. — I Solna och Dalarö anställdes, enligt uppgift, intet val; jemväl från Huddinge och Angarn förmäles, att inga elektorer valdes, enär dessa socknar föredrogo det omedelbara valsättet. — Sedan valet för Södertörns domsaga blifvit upphäfdt, hölls derstädes nytt val efter det *omedelbara* valsättet, hvarvid de i valet deltagandes antal utgjorde 385.

Upsala län. Uppgifter saknas från Löth, Tillinge, Kallmar, Lena och Hjälsta; från Wendel saknas uppgift om antal i valet deltagande. I Sparrsätra anställdes intet val, och äfven från Ytter-Gran och Nysätra saknas uppgift om de valde, enär dessa socknar lära önskat det omedelbara valsättet.

Södermanlands län. Från Strengnäs landsförsamling och Öja socken saknas uppgifter. Halla, Ludgo, Spelvik och Lästringe önskade omedelbara val och valde derföre inga elektorer. Äfven i Wrena synes val icke hafva blifvit anställdt.

Östergötlands län. Uppgifter saknas helt och hållet från Wifolka härad (med undantag för de till detta härad hörande delar af Westerlösa och Ulrika socknar, hvilka här ofvan finnas medräknade i redogörelsen för Walkebo och Gullbergs härader och som jemväl vålla den jemförelsevis högre folknummern i kol. 3), dessutom från S:t Johannis och Nykils socknar. — Uppgift å antalet vid valet närvarande saknas för Regna. Inga elektorer valdes från Kuddby, Täby, Qvarsebo, Krokek, Qvillinge, Simonstorp, Börrum och Yxnerum äfvensom för 2:ne hela domsagor (Lysings och Åkerbo), enär dessa påyrkade *omedelbara val*. Inga valberättigade kommo, enligt uppgift, tillstädes vid valet i Allhelgona och Bjälbo.

Jönköpings län. Ofullständiga uppgifter från Ramqvilla, Malmbäck och Forserum. Wisingsö och Öreryd påyrkade omedelbara val.

Kronobergs län. Elektorsval ägde ej rum för Wieslanda, Blädinge och Qvenneberga socknar, enär dessa önskade det omedelbara valsättet.

Calmar län. Uppgifterna äro ofullständiga från Wirserum och Bredsätra; omedelbara val yrkades af Dörby och Kastlösa.

Gotlands län. *Inga uppgifter inkomna från Wisby landsförsamling*, Boge, Wänge och Lye; uppgifterna ofullständiga från Anga och Guldrupe.

Blekinge län. Uppgift om deltagande i valet saknas från Mjellby och Öljehult.

Christianstads län. Uppgifter ej inkomna från Andrarum och Torekov; ofullständig uppgift från Tommarp. — Förslöf, Ausås, *Björnekulla, Sönnarslöf och Rebbelsberga* påyrkade omedelbara val och utsågo derföre inga elektorer, hvilket är anledningen till det ringa antalat elektorer för Bjäre och S. Åsbo domsaga.

Malmöhus län. Uppgifterna ofullständiga från Kjellstorp, Vestra Alstad, Fru Alstad, Åsum, Östra Sallerup, Röstånga, Hallaröd, Igellösa och Odarslöf, felaktiga från Remmarlöf, Knästorp, Stora Herrestad, Borrie, Öja och Baldringe. Omedelbara val påyrkades af Skreflinge, Qvistofta, V. Karaby, Torrlösa, Konga, Ask, Billinge och Håstad, hvilka socknar derföre ej utsågo några elektorer.

Hallands län. Uppgifterna ofullständiga från Askome, Frillesås, Tölö, Lindome. — I Ysby hölls intet val.

Göteborgs och Bohus län. Alla uppgifter saknas från Norra Ryr och Berfendal; ofullständiga uppgifter för Tegneby, Dragsmark, Bottna och Svenneby. Solberga har nekat välja elektor, under påyrkande af omedelbara val; i Gullholmen och Fiskebäckskil kom ingen valberättigad tillstädes, hvilket förhållande på sednare stället förklarats härröra deraf, att alla valberättigade voro stadda på sjöresa. — Slutligen torde böra anmärkas, att den å formulären uppgifna högre folkmängden i Säfvedals domsaga är beroende deraf, att en

mängd personer, hvilka i Göteborgs stad äro kyrkoskrifne och sålunda af presterskapet medräknas i denna stads folkmängd, äro mantalsskrifne i Carl Johans församling (s. k. Majorna).

Elfsborgs län. Från Mårdaklef, Sexdräga, Ljushult, Roasjö, Smula saknas alla uppgifter. Några af dessa socknar och dessutom Refvesjö, Hillared, Tärby och Warnum påyrkade omedelbara val och utsågo inga elektorer. Ofullständiga uppgifter förefinnas från Kinna, Grimmared, Hajom, Fors, Tunhem, Frölunda, Öxabäck, Brunn, Sköfde (i Ale), Sköfde (i Kulling), S:t Peder, Espered, Eriksberg, Härna, Bolstad, Grinstad, Gestad, Gunnarsnäs, Skållerud, Holm, Jern, Norra Ryr och Ed; de fleste af dessa socknar sakna dock endast uppgift om antalet "i valet deltagande".

Skaraborgs län. Uppgifter saknas helt och hållet från Åsaka (i Barne), Wara, Ufvered, Gillstad, Gösslunda, Medelplana, Wedum (i Kinne), Björsäter och Bresäter, Broby, Lindärfva, Hasslösa, Tråfva, Winköl, Qvännum, Synnerby, Skallmeja, Gerum, Närlunda, Skara landsförsamling, Wilske-Klefva, Waltorp, Ljunghem, Edåsa, Nykyrka, Bjerka, Womb, Kylingared, Bottnaryd, Näs, Åsled, Mularp, Tiarp, Hvarf, Dimbo, Ottrava, Slöta, Karleby, Luttra, Leksberg, Lengjum (= 40 socknar). Ofullständiga uppgifter förefinnas från Holmestad och Lugnås.

Wermlands län. Gåsborn utsåg inga elektorer. Från Glafva, Sillerud och Jernskog saknas uppgift om "deltagande i valet".

Örebro län. För Kumla saknas uppgift å antalet valberättigade.

Westmanlands län. Från de 2:ne domsagor, som begagnade det omedelbara valsättet (Thorstuna och Tuhundra), saknas uppgifter; äfvenså från S:t Ilian. Ofullständiga dylika förefinnas från V. Schedevi. Köpings landsförsamling, Malma, Fellingsbro-delen, Ramsberg, V. Fernebo och Norberg valde inga elektorer; från flertalet af dessa har uppgifvits, att de påyrkade omedelbara val.

Kopparbergs län. Uppgifterna äro ofullständiga från Orsa, Grytnäs, By och Thorsång.

Gefleborgs län. Antalet i valet deltagande ej uppgifvet från Hamrånge och Mo. — Forssa valde ej elektorer, under påyrkande af omedelbara val.

Wester-Norrlands län. Antalet i valet deltagande ej uppgifvet från Stöde, Gudmundrå, Själevad och Björna; dithörande uppgift från Skorped har ej heller kunnat medräknas, enär den tydligen är felaktig. — Holms kapell har förklarat sig välja samme elektor som Indal — men Indal har, under yrkande på omedelbara val, ingen elektor valt.

Jemtlands län. På grund af gällande Riksdagsordning, jemförd med K. förordningen om Kommunalstyrelse å landet, deltaga lappmarks-socknarne så väl i detta, som i de norra länen i öfrigt, icke i elektors- och riksdagsmannavalen; för fullständighetens skull är dock folkmängden i dessa socknar här upptagen, med ledning af presterskapets summariska uppgifter. — Från Ratan och Bodsjö saknas alla uppgifter; ofullständiga dylika finnas för Alanäs. Antalet "deltagande i valet" finnes ej uppgifvet i Rödön, Ås, Häggenås, Brunflo, Marieby, Lockne, Lillherrdal och Marby. — På en del ställen valde flere socknar gemensamt elektor.

Westerbottens län. Under rubriken handtverkare finnes upptagen en "Verksbetjent".

Norrbottens län. Arvidsjaurs och Arjeplougs lappmarker, med en folkmängd af tillsammans 4,376 personer, äro här ofvan räknade till Westerbottens Norra domsaga, dit de i judicielt afseende höra, men de höra i öfrigt, såsom bekant, till Norrbottens län.

Då, såsom af föregående anmärkningar synes, uppgifter saknas från många församlingar, skulle det i någon mån kunna blifva missledande, om man med förestående tal för hela landsbygden i riket ville anställa de intressanta beräkningarna af förhållandet mellan folkmängd och valberättigade, mellan dessa senare och antalet i valen deltagande, elektorer och deras yrken m. m. Dylika jemförelser länsvis torde få åt läsaren öfverlemnas. Antalet valberättigade synes dock ligga emellan 5 % och 6 % af landsbygdens hela folkmängd, antalet i valen deltagande emellan 15 % och 16 % af de valberättigade.

Tab. № 2. Elektorsvalen år 1866, jemte antalet valberättigade, för

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I valet deltagande.
	enligt Prästerskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Stockholms stad	133,361	133,361	1,057	—	5,502	7,159	3,108
Södertelje	2,044	2,044	82	—	38	120	43
Norrtelje	1,355	1,355	23	—	63	86	37
Waxholm	1,025	1,025	30	—	31	61	11
Öregrund	744	744	43	—	11	54	19
Östhammar	613	613	27	—	13	40	16
Sigtuna	504	497	26	—	6	32	5
Upsala	10,247	9,897	224	—	329	553	345
Nyköping	5,079	5,079	124	—	103	227	50
Thorshälla	833	888	36	—	9	45	—
Mariefred	640	661	30	—	14	44	13
Trosa	456	454	18	—	10	28	12
Eskilstuna	5,296	5,296	126	—	73	199	121
Strengnäs	1,607	1,607	71	—	42	113	71
Linköping	6,861	6,861	84	1	268	353	218
Norrköping	22,694	22,661	490	7	509	1,006	106
Wadstena	2,537	2,537	75	—	48	123	73
Söderköping	1,691	1,703	67	—	41	108	81
Skeninge	1,551	1,568	44	—	13	57	39
Grenna	1,358	1,358	75	—	8	83	57
Jönköping	9,801	9,879	260	—	209	469	93
Wexiö	3,463	3,463	113	—	82	195	127
Eksjö	1,969	2,139	70	1	30	101	59
Wimmerby	1,853	1,853	90	—	19	109	56
Calmar	9,115	8,725	256	—	115	371	97
Westervik	5,020	5,020	131	2	65	198	98
Oscarshamn	2,718	2,718	83	—	34	117	24
Wisby	6,043	6,043	245	1	154	400	75
Carlskrona	16,425	14,906	473	—	326	799	320
Carlshamn	5,489	5,489	103	—	170	273	140
Sölvesborg	1,534	1,618	85	—	30	115	53

utseende af Riksdagsmän i Andra Kammaren för städerna.

9.

De utsedde Valmännens (Elektorernes)

antal.	yrken.																			
	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prästerskap.	Professorer och lärare.	Litteratörer o. konstnärer.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjente.	Kyrko-betjente.	Possessionat., landtbrukare.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
Omedelbara val.																		
5	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Omedelbart val.																		
11	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	1	3	—	3
—																		
2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Omedelbart val.																		
		Dito				dito.												
		Dito				dito.												
		Dito				dito.												
		Dito				dito.												
		Dito				dito.												
		Dito				dito.												
11	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	3	1	4
6	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Omedelbart val.																		
		Dito				dito.												
		Dito				dito.												

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I valet deltagande.
	enligt Prästerskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Christianstad	6,422	6,422	76	—	262	338	153
Cimbrishamn	1,449	1,449	85	—	18	103	15
Malmö	21,889	21,950	455	—	281	736	213
Lund	9,820	9,820	404	—	170	574	418
Landskrona	6,918	6,918	293	—	259	552	86
Helsingborg	6,832	6,832	258	5	225	488	283
Engelholm	1,739	1,739	59	—	28	87	64
Ystad	5,972	5,972	238	—	83	321	109
Skanör	836	836	42	—	5	47	16
Falsterbo	301	301	24	—	—	24	6
Halmstad	4,654	4,654	90	—	179	269	59
Warberg	2,407	2,407	84	—	106	190	25
Laholm	1,325	1,325	113	—	7	120	15
Falkenberg	1,245	1,246	51	—	12	63	18
Kongsbacka	527	521	36	—	23	59	4
Göteborg	45,541	45,541	754	—	1,716	2,470	572
Uddevalla	5,044	5,044	192	—	72	264	28
Strömstad	1,867	1,930	61	1	61	123	17
Marstrand	1,306	1,306	59	—	25	84	17
Kongelf	950	950	56	—	14	70	22
Wenersborg	4,571	4,461	58	—	207	265	177
Åmål	1,674	1,604	60	—	36	96	37
Borås	3,110	3,110	107	—	74	181	5
Alingsås	1,837	1,837	83	—	24	107	16
Ulricehamn	1,136	1,018	47	—	28	75	18
Mariestad	2,381	2,381	73	1	60	134	31
Skara	2,386	2,386	107	—	36	143	46
Sköfde	1,775	1,708	63	—	44	107	17
Lidköping	3,591	3,591	149	—	66	215	
Falköping	1,473	1,490	39	—	48	87	26
Hjo	1,262	1,262	44	—	49	93	23

Tab. *№.* 2.

9.

De utsedde Valmännens (Elektorernes)

antal.	yrken.																				
	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Presterskap.	Professorer och lärare.	Litteratörer o. konstnärer.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjente.	Kyrko-betjente.	Possessionat, landtbrukare.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
O m e d e l b a r t v a l.																		
		D i t o				d i t o.												
		D i t o				d i t o.												
		D i t o				d i t o.												
		D i t o				d i t o.												
12	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	3	1	—	5
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
10	—	2	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	2
5	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
O m e d e l b a r t v a l.																		
11	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4
4	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
O m e d e l b a r t v a l.																		
7	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3
4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
5	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2
5	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
4	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
8	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Valberättigade på grund af				I valet deltagande.
	enligt Prosterskapets uppgifter.	enligt de inkomna uppgifterna rörande valen.	fast egendom.	arrende.	bevillning för inkomst.	Summa.	
Carlstad	4,776	4,776	27	2	182	211	56
Filipstad	2,064	2,064	41	—	75	116	21
Christinehamn	3,123	3,123	126	—	38	164	24
Askersund	1,397	1,371	81	—	27	108	13
Nora	1,295	1,295	48	—	26	74	27
Lindesberg	1,226	1,238	57	—	21	78	21
Örebro	9,007	9,056	254	—	296	550	200
Westerås	4,873	5,028	141	1	105	247	191
Köping	1,867	1,867	44	—	74	118	54
Enköping	1,694	1,694	89	—	21	110	40
Sala	3,700	3,696	108	—	89	197	156
Arboga	3,269	3,269	123	—	53	176	112
Falun	5,562	5,562	150	—	104	254	109
Hedemora	1,129	1,129	35	—	21	56	24
Säter	524	535	22	—	13	35	11
Gefle	12,511	12,160	290	—	287	577	274
Söderhamn	3,605	(3,605)	190	—	255	445	175
Hudiksvall	3,016	(3,016)	224	—	153	377	
Hernösand	3,348	3,348	159	—	100	259	37
Umeå	2,179	2,179	125	—	64	189	44
Luleå	1,779	1,703	101	—	46	147	20
Piteå	1,655	1,655	120	—	9	129	—
Sundsvall	5,327	5,327	Uppgift saknas.			380	152
Östersund	1,808	1,811	133	—	50	183	95
Summa i städerna	496,900	494,580	12,209	22	14,692	27,303	9,959
Utgörande i procent af hela folkmängden (enl. kol. N:o 2)	—	—	—	—	—	5,5	2,0
— af de valberättigade	—	—	45,3	0,1	54,6	—	36,5
— af antalet elektorer för medelbara val	—	—	—	—	—	—	—

Anmärkningarna till Tab. N:o 2 finnas å sidan 206.

Tab. № 2.

9.

De utsedde Valmännens (Elektorernes)

antal.	yrken.																			
	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prestерskap.	Professorer och lärare.	Litteratörer o. konstnärer.	Ingeniörer o. byggmästare.	Läkare.	Apothekare.	Under-officer.	Civil-betjente.	Kyrko-betjente.	Possessionat., landtbrukare.	Inspektorer o. arrendatorer.	Bruks-idkare.	Fabriks-idkare.	Handt-verkare.	Sjöfarts-idkare.	Handlande.
10	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	3
5	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2
7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	2
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Omedelbart val.																		
Dito dito.																		
Dito dito.																		
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	—	4
3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Omedelbart val.																		
Dito dito.																		
7	—	3	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
4	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Intet val ägde rum.																		
Omedelbart val.																		
210	**5**	**42**	**5**	**17**	**1**	—	**8**	**6**	—	**1**	—	**5**	—	**1**	**18**	**27**	**2**	**72**
0,04	(vid de medelbara valen)																	
—	2,4	20	2,4	8,1	0,5	—	3,8	2,9	—	0,5	—	2,4	—	0,5	8,6	12,9	1,0	34,3

Tab. № 3. **Riksdagsmannaval till**

1.	2.	3.	4.	5	6.	7.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Vid omedelbara val.		Vid medelbara val.	
	enligt Statistiska Byråns berättelse.	enligt de inkomna uppgifterna om valen.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Elektorernes antal (enligt socknеuppgifterna).	I valet deltagande.
Stockholms stad	133,361	133,361	7,159	3,108	—	—
Stockholms län.						
Frösåkers m. fl. domsaga.	26,739	26,739	—	—	32	31
Sjuhundra m. fl. d:o	19,349	19,349	—	—	20	20
Färentuna m. fl. d:o	27,551	27,551	—	—	25	21
Erlinghundra m. fl. d:o	19,874	19,874	—	—	26	23
Södertörns domsaga	28,660	28,522	(785)	385	—	—
Länets 6 städer	6,285	6,278	384	253	—	—
Upsala län.						
Norra domsagan	38,751	38,751	—	—	45	45
Södra d:o	21,645	21,645	—	—	28	27
Mellersta d:o	24,429	24,429	—	—	38	34
Upsala	10,247	9,897	553	345	—	—
Södermanlands län.						
Jönåkers m. fl. härader	34,072	34,086	—	—	43	41
Oppunda och Willåttinge d:o	41,869	41,869	—	—	49	48
Öster- och Wester-Rekarne d:o	22,111	22,111	—	—	28	28
Åkers, Daga och Selebo d:o	21,937	21,937	—	—	31 [2]	32
Nyköping, Thorshälla, Mariefred och Trosa	7,008	7,008	—	—	16	13
Eskilstuna och Strengnäs	6,903	6,903	312	192	—	—

Andra Kammaren, år 1866.

8. De valdes röstantal.	9. Valde.[1])	10. Kasserade valsedlar.	11. Afsägelser.
2581, 2563	Axel Adlersparre, Kommendörkapten Lars Johan Hjerta, Grosshandlare	58	—
2386, 2302	Frih. Alfred Henrik Fock, Professor Frih. Johan August Gripenstedt, f. d. Statsråd		
2285, 1978	Carl Leonard Kinmanson, Kammar-rättsråd Carl Jonas Meijerberg, Folkskole-inspektör		
1914, 1887	John Olof Leffler, Rektor Johan Sjöberg, Kommerseråd		
1871, 1867	Carl Theodor Svanberg, Spegelfabrikör Gustaf Holdo Ståle, Fabriksidkare		
1761, 1462	August Blanche, V. Auditör, Litteratör Frih. Johan Liljencrantz, f. d. Kapten		
1399	*Carl Johan Grafström, Sockerbagare*		
13	Per Persson i Barkö, Hemmansägare	—	—
?	Matts Pehrsson i Öster Edsvik, d:o	2	—
13	Julius Wener, Arrendator	—	—
15	Laur. Öhlin, Expedit.-Kronofogde	—	—
187	Per Adam Siljeström, f. d. Rektor	5	—
125	Fredrik Georg Isberg, Häradshöfding	3	—
23	Lars Erik Westblad, Häradshöfding	—	—
16	Joh. Fredrik Fredriksson i Eklunda, Hemmansägare	—	—
24	Anders Lindevall, Landtbrukare	—	—
171	Sigurd Ribbing, Professor	2	—
24	Edvard Magn. Sederholm, Bruksägare	—	—
28	Carl Gustaf Indebetou, d:o	—	—
17	Robert Arfvedson, d:o	—	—
22	Carl Alb. Vict. Kallstenius, Godsägare	—	—
13	Johan Henrik Vougt, Kamererare	—	—
123	Sven Palmgren, Fabriksidkare	—	—

Forts. af

1. Valkrets.	2. Folkmängd, beräknad enligt Statistiska Byråns berättelse.	3. Folkmängd, beräknad enligt de inkomna uppgifterna om valen.	4. Vid omedelbara val. Valberättigade.	5. Vid omedelbara val. I valet deltagande.	6. Vid medelbara val. Elektorernes antal (enligt socknеuppgifterna).	7. Vid medelbara val. I valet deltagande.
Östergötlands län.						
Kinda och Ydre domsaga	30,699	30,699	—	—	38	38
Björkekinds m. fl. d:o	26,563	26,563	—	—	23	20
Lysings och Göstrings d:o	25,487	25,487	omkr. 2,000	256	—	—
Åkerbo m. fl d:o	27,851	27,851		241	—	—
Wifolka, Walkebo och Gullbergs d:o	26,323	26,323	—	—	(21)[4]	33
Risinge m. fl. d:o	25,823	25,823	—	—	31	31
Aska, Dals och Bobergs d:o	30,982	30,982	—	—	40	39
Skärkinds och Hammarkinds m. fl. d:o	24,086	24,006	—	—	28	26
Linköping	6,861	6,861	353	218	—	—
Norrköping	22,694	22,661	1,006	106	—	—
Wadstena, Söderköping, Skeninge, Grenna[5]	7,137	7,137	371	250	—	—
Jönköpings län.						
Westra härads domsaga	31,043	31,104	—	—	29	28
Östra härads d:o	23,614	23,614	—	—	31	30
Östbo härad	20,929	(20,929)	—	—	24[2]	27
Westbo d:o	26,579	(26,579)	—	—	34	33
Tveta, Wista och Mo domsaga	34,878	34,878	—	—	40	39
Norra och Södra Wedbo d:o	33,680	33,515	—	—	38	35
Jönköping	9,801	9,879	469	93	—	—
Kronobergs län.						
Uppvidinge härad	23,819	23,819	—	—	28	28
Konga d:o	33,109	33,109	—	—	38	38
Kinnevalds och Norrvidinge d:o	29,949	29,949	—	—	42	42
Allbo d:o	29,918	29,918	—	—	32	32
Sunnerbo domsagas östra valkrets	21,133	21,263	—	—	22	19
Sunnerbo domsagas vestra d:o	21,162	21,206	—	—	20	17
Wexiö, Eksjö, Wimmerby[5]	7,285	7,285	405	242	—	—
Calmar län.						
Norra Tjusts härad	22,510	22,510	—	—	28	28
Södra Tjusts d:o	20,241	20,241	—	—	25	25

Tab. № 3.

8.	9.	10.	11.
De valdes röstantal.	V a l d e.[1]	Kasserade valsedlar.	Afsägelser.
16	Joh. Axel Åstrand, V. Häradshöfding	—	—
14	Carl Joh. Leonard Lönnberg, Fil. D., Godsägare	—	—
106	And. Aug. Andersson i Westanå, Hemmansägare	—	—
58	Frih. Ivar Koskull, Godsägare, f. d. Löjtnant[3]	—	—
17	Carl And. Larsson i Maspelösa, Hemmansägare	—	—
16	Axel Reutercrona, Häradshöfding	—	—
35	Jonas Andersson i Häckenäs, Hemmansägare	—	—
19	Sven Hansson i Torp, d:o	—	—
159	Carl Fredr. Ridderstad, Boktryckare, f. d. Löjtnant	—	—
90, 67	Göran Sääf, Fabriksidkare Erik Swartz, d:o	—	—
70	Pehr Blidberg, Borgmästare	—	—
18	And. Joh. Sandstedt i Knäfvelsby, Hemmansägare	—	—
30	Dan. Danielsson i Nyabyberg, d:o	—	—
20	Axel Wilhelm Wigardt, Organist	—	—
19	Peter Germundsson i St. Tannåker, Hemmansägare[6]	—	—
27	Carl Orre, Kronolänsman	—	—
15	Johan Eriksson, Arrendator	—	—
78	Johan Åke Lemchen, Hofrättsråd	1	—
17	Jonas Jonasson i Rasslebygd, Hemmansägare	—	—
17	Joh. Fredrik Kjellson, Godsägare, f. d. Löjtnant	1	—
26	Peter Petersson i Ugglekull, Organist	1	—
14	And. Medin i Taxås, Hemmansägare, fullmäktig i Riksg.-Kontoret	—	—
16	Carl Isak Bengtsson i Össlöf, Hemmansägare	—	—
10	Jöns Persson i Kråkeryd, d:o	—	—
85	Bror Fredrik Ekerot, Apothekare	—	—
15	Gustaf De Maré, Bruksägare	—	—
14	Emil Key, Godsägare	—	—

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Vid omedelbara val.		Vid medelbara val.	
	enligt Statistiska Byråns berättelse.	enligt de inkomna uppgifterna om valen.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Elektorernes antal (enligt socknеuppgifterna).	I valet deltagande.
Aspelands och Handbörds domsaga	32,495	32,495	—	—	37 [2]	38
Sefvedes och Tunaläns d:o	28,718	28,789	—	—	32	32
Norra Möre och Stranda d:o	29,298	29,298	—	—	30	30
Södra Möre domsagas vestra valkrets	22,849	22,782	—	—	24	24
Södra Möre domsagas östra d:o	20,667	20,676	—	—	22 [2]	23
Ölands domsaga	36,908	37,421	—	—	45	44
Calmar	9,115	8,725	371	97	—	—
Westervik och Oscarshamn	7,738	7,738	—	—	17	17
Gotlands län.						
Södra domsagan	24,358	24,358	2,384	1,085	—	—
Norra d:o	22,764	22,764	—	—	41	34
Wisby	6,043	6,043	400	75	—	—
Blekinge län.						
Listers domsaga	24,917	24,900	—	—	29	29
Bräkne d:o	20,767	20,645	—	—	23	22
Östra d:o	24,087	24,120	—	—	27	27
Medelstads d:o	32,217	32,236	—	—	39 [2]	40
Carlskrona	16,425	14,906	799	320	—	—
Carlshamn och Sölvesborg	7,023	7,107	388	193	—	—
Christianstads län.						
Ingelstads m. fl. domsaga	35,550	35,673	—	—	48	45
Willands härad	24,885	24,885	—	—	35	34
Östra Göinge d:o	27,684	27,684	—	—	36	34
Gärds och Albo domsaga	35,579	35,579			42 [2]	44
Westra Göinge d:o	33,341	33,341	—	—	40 [2]	43
Norra Åsbo härad	24,984	24,984	—	—	29 [2]	31
Bjäre och Södra Åsbo d:o	30,602	30,602	—	—	24	16
Christianstad och Cimbrishamn	7,871	7,871	441	168	—	—
Malmöhus län.						
Skytts och Oxie domsaga	32,799	32,644	—	—	53	53
Färs härad	24,842	24,842	—	—	33	33
Frosta d:o	26,660	26,660	—	—	35	32

Tab. № 3.

8.	9.	10.	11.
De valdes röstantal.	V a l d e.[1]	Kasserade valsedlar.	Afsägelser.
21	Carl Johan Svensén, Landtbrukare	—	—
11	Oscar Georg Hedenberg, Under-Löjtnant	—	—[7]
14	Måns Månsson i St. Wångerslätt, Hemmansägare[8]	—	—
13	Jonas Jonasson i Gullabosås, d:o	—	—
20	Carl Axel Mannerskantz, f. d. Kapten, Godsägare	—	—
18	Erik Johan Rudberg, Landtbrukare	2	—
74	Oscar Elis Leonard Dahm, f. d. Rektor	—	—
11	Carl Fredrik Carlson, Handlande	—	—
518	Ludvig Norrby, Hemmansägare	?	—
21	Gustaf Kolmodin, Arrendator	—	—
56	Carl Johan Bergman, Lektor	—	—
13	Ola Månsson i Jemshög, Hemmansägare	—	—
15	Johan Sjögren, Garfverifabrikör	—	—
16	Petter Andersson i Säby, Hemmansägare	—	—
18	Otto Fredrik Brunberg, V. Häradshöfding, Godsägare	—	—
110	Gustaf Carl Witt, Kaptenlöjtnant	1	—
98	Sven Albert Hellerström, Grosshandlare	—	—
18	Ola Larsson i Hofby, Hemmansägare	—	—
30	Sven Nilsson i Österslöf, Hemmansägare	3	—
26	Per Nilsson i Östra Kulhult, Hemmansägare	—	—
15	Anders Persson i Wä, Hemmansägare	2	—
40	Ola Bosson Olsson i Maglehult, Hemmansägare	—	—
20	Sven Rosenberg, Klockare	—	—
8	Ola Nilsson i Rebbelsberga, Hemmansägare	—	—
151	Per Axel Bergström, Hofrätts-Assessor	—	—
44	Åke Andersson i Mellanköpinge, Hemmansägare	—	—
21	Nils Anton Witthoff, Kronofogde	—	—
16	Nils Nilsson i Östra Espinge, Hemmansägare	—	—

Forts. af

1. Valkrets.	2. Folkmängd, beräknad enligt Statistiska Byråns berättelse.	3. Folkmängd, beräknad enligt de inkomna uppgifterna om valen.	4. Vid omedelbara val. Valberättigade.	5. Vid omedelbara val. I valet deltagande.	6. Vid medelbara val. Elektorernes antal (enligt sockneuppgifterna).	7. Vid medelbara val. I valet deltagande.
Harjagers och Rönnebergs härad	26,354	26,354	—	—	38[2]	40
Onsjö d:o	17,146	17,146	—	—	17	17
Luggude domsaga	39,957	39,957	—	—	52	51
Bara härad	15,857	15,857	—	—	27	27
Torna d:o	24,245	24,245	—	—	32	32
Herrestads och Ljunits d:o	16,800	16,780	—	—	26	25
Wemmenhögs d:o	28,033	27,984	—	—	41	40
Malmö	21,889	21,950	736	213	—	—
Lund	9,820	9,820	574	418	—	—
Landskrona	6,918	6,918	552	86	—	—
Helsingborg och Engelholm	8,571	8,571	575	347	—	—
Ystad, Skanör och Falsterbo	7,109	7,109	—	—	15	14
Hallands län.						
Halmstads och Tönnersjö härader	23,560	23,560	—	—	33	33
Höks härad	18,762	18,762	—	—	22	22
Faurås och Årstads d:o	26,951	27,169	—	—	27[2]	29
Himble d:o	14,624	14,604	—	—	21	20
Fjäre och Wiske domsaga	32,005	32,005	—	—	38	37
Länets 5 städer	10,158	10,158	—	—	22	22
Göteborgs och Bohus län.						
Hisings och Askims domsaga	21,809	21,809	—	—	26	24
Inlands d:o	34,360	34,360	—	—	36	34
Orousts och Tjörns d:o	28,856	28,856	—	—	34	34
Norrvikens d:o	33,287	33,287	—	—	38	38
Lane och Stångenäs härader	19,867	19,867	—	—	17[3]	18
Tunge m. fl. d:o	21,140	21,140	—	—	21	20
Säfvedals domsaga	18,154	19,510	—	—	22	20
Göteborg	45,541	45,541[9]	2,470	1:a g. 572	—	—
				2:a g. 729	—	—
Uddevalla, Strömstad, Marstrand och Kungelf	9,167	9,167	—	—	20	20

Tab. № 3.

8.	9.	10.	11.
De valdes röstantal.	V a l d e. [1])	Kasserade valsedlar.	Afsägelser.
12	Pehr Jonsson i Remmarlöfsgård, Hemmansägare	1	—
?	Anders Nilsson i Teckomatorp, d:o	—	—
39	Ola Jönsson i Kungshult, d:o	—	—
19	Jöns Olsson i Nordanå, d:o	—	—
23	Grefve Robert De la Gardie, Fil. D., Godsägare	—	—
16	Grefve Arvid Rutger Fredr:son Posse, Godsägare	1	—
31	Per Nilsson i Espö, Hemmansägare	—	—
180, 106	Carl Johan Kock, Handlande Samuel Gustaf von Troil, Landshöfding	9	—
202	Jakob Georg Agardh, Professor	—	—
51	Johan Ödmansson, Borgmästare	—	—
175	Carl Johan Fredrik Rooth. V. Konsul, Handlande	1	—
14	Sven Trägårdh, Borgmästare	—	—
16	Lars Olof Stendahl, Prost och Kyrkoherde	—	—
21	Carl Ivarsson i Wärestorp, Hemmansägare	—	—
22	Anders Gudmundsson i Berte, d:o	—	—
13	Anders Persson i Tofta, d:o	—	—
15	Math. Güllich Wallén, Landtbrukare	—	—
?	Frih. Carl Jonas Oscar Alströmer, Landshöfding	—	—
17	Jöns Rundbäck, Organist	—	—
26	Anders Andersson i Intagan, Hemmansägare	—	—
21	Johan Henriksson i Kollbuxeröd, d:o	—	—
13	Rud. Theodor Chistoffer Busck, Kommissions-Landtmätare	1	—
5	Axel Mauritz Rosenqvist, Häradshöfding	—	—
15	Adolf von Proschwitz, Kapten	—	—
10	Carl Fredrik Winkrans, Rektor	—	—
(503) 307, 306	(Carl Fredrik Wærn, Grosshandlare) Albert Wilhelm Björck, Rådman Julius Lindström, Handlande	?	1
508, 467	Sven Adolf Hedlund, Boktryckare Olof Wijk, Grosshandlare	?	—
14	Gustaf Edvard Widell, Rektor	—	—

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Vid omedelbara val.		Vid medelbara val.	
	enligt Statistiska Byråns berättelse.	enligt de inkomna uppgifterna om valen.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Elektorernes antal (enligt socknеuppgifterna).	I valet deltagande.
Elfsborgs län.						
Marks härad	35,368	35,346	—	—	38	37
Wedens och Bollebygds d:o	14,168	14,150	—	—	18	16
Wäne m. fl. domsaga	25,702	25,702	—	—	33	31
Kinds härad	31,755	31,807	—	—	35	13
Redvägs d:o	12,593	12,575	—	—	18	6
Kullings m. fl. domsaga	38,911	38,660	—	—	50	50
Ås och Gäseneds d:o	25,092	25,092	—	—	40 [2])	41
Sundals härad	19,452	19,529	—	—	23	23
Walbo och Nordals d:o	24,908	24,683	—	—	26 [2])	27
Wedbo och Tössbo domsaga	38,876	38,661	—	—	37	35
Wenersborg och Åmål	6,245	6,065	361	214	—	—
Borås, Alingsås och Ulricehamn	6,083	6,083	—	—	14	14
Skaraborgs län.						
Åse och Wiste m. fl. domsaga [10])	34,827	34,891	—	—	48	?
Kållands m. fl. d:o	34,586	34,586	—	—	42 [2])	57
Skånings m. fl. d:o [10])	29,916	30,110	—	—	28	?
Kåkinds och Gudhems d:o	29,691	29,675	—	—	43 [2])	49
Wartofta och Frökinds d:o	34,212	34,187	—	—	36	30
Norra Wadsbo d:o	28,830	28,830	—	—	32 [2])	33
Södra Wadsbo d:o	31,845	31,845	—	—	37	36
Mariestad, Skara och Sköfde	6,542	6,542	—	—	14	14
Lidköping, Falköping och Hjo	6,326	6,326	—	—	14	14
Wermlands län.						
Wisnums m. fl. härader	26,192	26,144	—	—	30	30
Fernebo härad	19,172	19,077	—	—	20 [2])	21
Mellansysslets domsaga	34,115	34,115	—	—	41	41
Gillbergs och Näs härader	34,408	34,408	—	—	42	40
Nordmarks härad	24,536	24,536	—	—	31	31
Fryksdals öfre tingslag	16,702	16,702	—	—	19	19
Fryksdals nedre d:o	26,667	26,667	—	—	30	29

Tab. № 3.

8.	9.	10.	11.
De valdes röstantal.	V a l d e. [1])	Kasserade valsedlar.	Afsägelser.
14	Erik Andersson, Färgerifabrikör	1	—
6	Carl Larsson i Apelnäs, Hemmansägare	—	—
20	John Philip Ericson, Kapten	—	—
5	Wilh. Casimir Olivecreutz, V. Häradshöfding, Godsägare	—	—
5	Olof Peter Rylander, Landtbrukare	—	—
23	Bengt Wolter Hessle, Häradshöfding	—	—
24	Johannes Andersson i Grude, Hemmansägare	—	—
14	Daniel Isaksson i Nygården, d:o	—	—
14	Gustaf von Proschvitz, Landtbrukare	—	—
21	Axel Walfrid Chenon, Bruksägare	1	—
93	Anders Jakob Landström, Färgerifabrikör	—	—
6	Anders Gustaf Hollander, Fil. D., Rektor	—	—
?	Magnus Svensson, Landtbrukare	?	—
30	August Rydberg, d:o	—	—
?	Frih. Herman Gyllenhaal, Godsägare	?	—
19	Jakob Otterström, Kyrkoherde	—	—
15	Gust. Bjerkander, Hemmansägare, fullmäktig i Riksgälds-Kontoret	1	—
25	Adolf Sköldberg, Landtbrukare	—	—
20	Victor Rehnström, d:o	1	—
9	Johan Magnus Alfred Grenander, Auditör	—	—
4	Axel Wilhelm Nilson, Fil. D., Rektor	—	—
18	Anders Alexand. Berger, Bruksägare	—	—
19	Erik Johan Janson, Bruksägare	—	—
(27)	(E. O. Palm, Landtbrukare)	—	1
24	Lars Dan. Andersson i Utterud, Hemmansägare	—	—
17	Anders Andersson i Smedbyn, d:o	—	—
13	Anders Jonsson i Sundsbyn, d:o	—	—
10	Arvid Jönsson i Östmark, d:o	—	—
17	Nils Andersson i Bäfvik, d:o	—	—

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Vid omedelbara val.		Vid medelbara val.	
	enligt Statistiska Byråns berättelse.	enligt de inkomna uppgifterna om valen.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Elektorernes antal (enligt sockneuppgifterna).	I valet deltagande.
Jösse domsaga	34,398	34,398	—	—	36	36
Elfdals och Nyeds d:o	33,459	33,301	—	—	39	38
Carlstad och Filipstad	6,840	6,840	—	—	15	15
Christinehamn, Askersund, Nora och Lindesberg	7,041	7,041	—	—	16	16
Örebro län.						
Edsbergs m. fl. härader	24,562	24,894	—	—	28 [2]	29
Kumla och Sundbo d:o	22,592	22,448	—	—	23	23
Örebro och Glanshammars d:o	20,157	20,157	—	—	28	28
Sköllersta och Askers d:o	20,740	20,740	—	—	26 [2]	27
Lindes domsaga	29,010	30,178	—	—	33	32
Nora d:o	32,731	32,460	—	—	36	36
Örebro	9,007	9,056	550	200	—	—
Westmanlands län.						
Snefringe m. fl. domsaga	24,196	24,208	?	320	—	—
Åkerbo m. fl. d:o	23,149	23,149	—	—	27	21
Gamla Norbergs m. fl. d:o	19,635	19,635	—	—	16	14
Thorstuna m. fl. d:o	28,170	28,170	?	830	—	—
Westerås, Köping och Enköping	8,434	8,589	475	285	—	—
Sala och Arboga	6,969	6,965	373	268	—	—
Kopparbergs län.						
Mora m. fl. tingslag	23,062	23,062	—	—	25	23
Leksands m. fl. d:o	38,476	38,476	—	—	42	42
Hedemora domsaga	29,859	29,859	—	—	33	33
Falu d:o	29,661	29,661	—	—	34	34
Grangärdes m. fl. tingslag	22,632	22,632	—	—	25	25
Malungs m. fl. d:o	23,853	23,853	—	—	27	25
Falun, Hedemora och Säter	7,215	7,226	—	—	17	17
Gefleborgs län.						
Ofvansjö m. fl. tingslag	23,104	23,108	—	—	27	27
Ugglebo m. fl. d:o	17,126	17,126	—	—	19	19

Tab. № 3.

8.	9.	10.	11.
De valdes röstantal.	V a l d e.[1])	Kasserade valsedlar.	Afsägelser.
23	Olof Olsson i Olebyn, Hemmansägare	—	—
15	Anders Melcher Myrtin, Häradshöfding	—	—
10	Anton Niklas Sundberg, T. D., Biskop	—	—
15	Johan Jakob Magnell, Rektor	—	—
15	Olof Gabriel Hedengren, Godsägare	—	—
14	Erik Olsson i Sånnersta, Hemmansägare	—	—
8	Per Nilsson i Råby, d:o	—	—
20	Anders Wilh. Uhr i Svenstorp, d:o, Bankofullmäktig	—	—
26	Harald Mauritz Eriksson, Bruksägare	—	—
19	Anders Ericsson i Ö. Kärne, f. d. Talman	—	—
111	Gust. Wilh. Gumælius, T. D., Kontraktsprost	—	—
113	Lars Persson i Hjulsta, Hemmansägare	3	—
16	Frih. David v. Schulzenheim, Godsägare	—	—
7	Frih. Hans Sam. Knut Åkerhjelm, f. d. Landshöfding, Godsägare	1	—
269	Jan Erik Johansson i Forneby, Hemmansägare	7	—
154	Daniel Olausson, Fil. D., Adjunkt vid Elementar-Läroverket	—	—
152	Johan Anton Bovin, Borgmästare	—	—
16	Bälter Sven Ersson i Östnor, Hemmansägare	—	—
14	Liss Olof Larsson i Westannor, d:o	—	—
19	Jan Andersson i Jönvik, d:o	—	—
21	Carl Liljenmark, Kyrkoherde	—	—
16	Fredrik Victor Åman, Bruksägare	—	—
13	Erik Dofsén, Handlande	1	—
17	Vict. Mathias Beronius, M. D., Grufveläkare	—	—
12	Benhard Benedicks, Bruksägare	1	—
16	Jon Jonsson i Mo, Hemmansägare	—	—

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Valkrets.	Folkmängd, beräknad		Vid omedelbara val.		Vid medelbara val.	
	enligt Statistiska Byråns berättelse.	enligt de inkomna uppgifterna om valen.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Elektorernes antal (enligt sockneuppgifterna).	I valet deltagande.
Norra Helsinglands domsaga	31,302	31,302	—	—	30[2])	34
Vestra Helsinglands d:o	19,279	19,508	—	—	22	22
Södra Helsinglands d:o	33,850	33,850	—	—	33	33
Gefle	12,511	12,160	577	274	—	—
Söderhamn och Hudiksvall	6,621	6,625	822	175	—	—
Wester-Norrlands län.						
Torps m. fl. tingslag	20,683	20,683	—	—	20	20
Ljustorps m. fl. d:o	19,485	19,485	—	—	20	20
Boteå m. fl. d:o	24,214	24,214	—	—	32	28
Sollefteå och Ramsele d:o	18,944	18,944	—	—	23	23
Norra Ångermanlands domsaga	35,523	35,523	—	—	43	41
Hernösand, Umeå, Luleå och Piteå	8,961	8,961	—	—	16	16
Sundsvall och Östersund	7,135	7,135	563	247	—	—
Jemtlands län.						
Norra Jemtlands domsaga	39,388	39,388	—	—	38	38
Södra Jemtlands d:o	26,875	26,875	—	—	27[2])	37
Westerbottens län.						
Umeå tingslag	17,171	17,198	—	—	17	17
Nordmalings m. fl. d:o	28,960	28,960	—	—	12	12
Westerbottens Norra domsaga	26,038	22,132	—	—	21[2])	24
Westerbottens Mellersta d:o	18,358	18,358	—	—	21	21
Norrbottens län.						
Norrbottens Södra domsaga	39,055	39,055	—	—	36	36
Norrbottens Norra d:o	26,835	27,711	—	—	27	26

Tab. № 3.

8.	9.	10.	11.
De valdes röstantal.	V a l d e. [1])	Kasserade valsedlar.	Afsägelser.
14	Per Eriksson i Wik, Hemmansägare	—	—
22	Erik Ersson i Wallsta, d:o, Bankofullmäktig	—	—
13	Per Persson i Höle, Hemmansägare	—	—
146	Per Murén, Grosshandlare	3	—
90	Pehr Staaff, Häradshöfding	—	—
7	Per Lithner, Fil. D., Kyrkoherde	4	—
12	Per Ulrik Ljuslin i Högom, Hemmansägare	—	—
26	Per Östman i Ry, d:o	—	—
10	Henrik Hansson i Klofsta, d:o	—	—
28	Per Olof Hörnfeldt i Hörnäs, d:o	—	—
13	Georg Peter Rönblad, Rådman	—	—
121	Magnus Ahlgren, Borgmästare	9	—
38	Nils Larsson i Tullus, f. d. Talman	—	—
13	Erik Ersson i Sanne, Hemmansägare	—	—
10	Olof Nilsson i Brattby, Hemmansägare	—	—
9	Gust. Edvard Hæggström, Sågverksdelägare	—	—
20	Carl Ocklind, Fil. D., Rektor	—	—
16	Leonard Joh. Fahlander i Bäck, Hemmansägare	—	—
23	August Danielsson i Långnäs, Hemmansägare	2	—
12	Zacharias Grape, Fil. D., Kollega	—	—

Forts. af Tab.

1. Valkrets.	2. Folkmängd, beräknad enligt Statistiska Byråns berättelse.	3. Folkmängd, beräknad enligt de inkomna uppgifterna om valen.	4. Vid omedelbara val. Valberättigade.	5. Vid omedelbara val. I valet deltagande.	6. Vid medelbara val. Elektorernes antal (enligt sockneuppgifterna).	7. Vid medelbara val. I valet deltagande.
Sammandrag.						
Stockholms stad	133,361	133,361	7,159	3,108	—	—
Stockholms län	128,458	128,313	1,169	638	103	95
Upsala »	95,072	94,722	553	345	111	106
Södermanlands »	133,900	133,914	312	192	167	162
Östergötlands »	254,506	254,393	3,730	1,071	120?	129
Jönköpings »	180,524	180,498	469	93	196	192
Kronobergs »	166,375	166,549	405	242	182	176
Calmar »	230,539	230,675	371	97	260	261
Gotlands »	53,165	53,165	2,784	1,160	41	34
Blekinge »	125,436	123,914	1,187	513	118	118
Christianstads »	220,496	220,619	441	168	254	?
Malmöhus »	307,000	306,837	2,437	1,064	359	364
Hallands »	126,060	126,258	—	—	163	163
Göteborgs o. Bohus »	232,181	233,637	2,470	729	214	208
Elfsborgs »	279,153	278,353	361	214	332	293
Skaraborgs »	236,775	236,992	—	—	294	?
Wermlands »	263,530	263,229	—	—	319	316
Örebro »	158,799	159,933	550	200	174	175
Westmanlands »	110,553	110,704	?	1,703	43	35
Kopparbergs »	174,758	174,769	—	—	203	199
Gefleborgs »	143,793	143,679	1,399	449	131	135
Wester-Norrlands »	134,945	134,945	?	247	154	148
Jemtlands »	66,263	66,263	—	—	65	75
Westerbottens »	90,527	86,648	—	—	71	74
Norrbottens »	65,890	66,766	—	—	63	62
Summa för hela Riket	4,112,059	4,109,136	?26,360	12,233	4,151	3,520
Utgörande i procent af hela antalet valde	—	—	—	—	—	—

№ 3. Sammandrag.

8.	9.																		10.	11.
	De valdes yrken.																			
De valdes röstantal.	Officerare.	Civile embets- och tjenstemän.	Prästerskap.	Professorer och lärare.	Ingeniörer o. byggnadsidkare.	Läkare.	Apothekare.	Litteratörer o. boktryckare.	Civil-betjening.	Kyrko-betjening.	Possessionat., landtbrukare.	Bönder.	Inspektorer o. arrendatorer.	Brukseidkare.	Fabriksidkare.	Handtverkare.	Sjöfartsidkare.	Handlande.	Kasserade valsedlar.	Afsägelser.
13	2	3	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	58	
6	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	10	
4	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	
6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	
12	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	3	4	—	—	2	—	—	—	—	
7	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	1	—	—	—	—	—	1	
7	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	4	—	—	—	—	—	—	2	
10	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4	2	—	1	—	—	—	1	2	
3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	?	
6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—	—	1	1	
8	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	6	—	—	—	—	—	—	5	
16	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	2	7	—	—	—	—	—	2	12	
6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	
12	1	3	—	2	—	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	2	?	1
12	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3	3	—	1	2	—	—	—	2	
9	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	?	
11	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	6	—	2	—	—	—	—	—	1
7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	1	—	—	—	—	—	
6	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	11	
7	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	1	1	
7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	1	—	—	—	1	4	
7	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	?	
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	
4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	
2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	
190	6	26	6	16	—	1	1	3	1	4	25	69	3	11	8	1	—	9	?	
—	3,2	13,7	3,2	8,4	—	0,5	0,5	1,6	0,5	2,1	13,2	36,3	1,6	5,8	4,2	0,5	—	4,7		

Anmärkningar till Tab. N:o 2.

Upsala stad. Valkretsens folkmängd i kol. N:o 3 uppgifven enligt mantalsskrifningen för 1865.

Thorshälla deltog ej i val.

Lund. Uti antalet valberättigade på grund af ägande eller innehafvande af fast egendom finnas inberäknade 147 personer, som jemväl erlägga inkomstbevillning till så högt belopp, att rösträtt endast på grund deraf dem tillkommit. Dessa 147 personer äro icke tagna i beräkning vid uppgiften om det antal, som på sistnämnda grund ägt i valet deltaga.

Det torde böra upplysas, att 39 i vallängden antecknade personer blifvit från utöfvande af rösträtt uteslutne, derför att de häftade för obetalda kommunalutskylder. Totalsumman af röstberättigade inom staden skulle således, ifall nyssnämnda personer jemväl beräknas, uppgå till 613.

Ystad, Skanör, Falsterbo. Elektorn för Ystad deltog ej i valet, ehuru närvarande.

Göteborg. Efter först verkställdt val med folkmängdsberäkning enligt 1865 förrättad mantalsskrifning uppgående till 35,715 och i valet deltagande 572, förnyades val med ofvanstående folkmängd till grund för beräkningen och 729 i valet deltagande.

Piteå elektorer infunno sig ej vid valet.

När till den i kol. 2 uppgifna slutsumman af städernas folkmängd lägges folkmängden i de tre städer, Borgholm, Skellefteå och Haparanda, som höra under landsrätt: 2,082, uppkommer summan 498,982, eller den i tabellverket för 1865 uppgifna.

Då uppgifterna från städerna äro fullständigare, än de från landsbygden, hafva några procentberäkningar här ofvan å tabellen blifvit utförda. Deraf synes, att relativa antalet valberättigade är nära lika det för landsbygden. Då deremot af de valberättigade i städerna öfver 36 % deltagit i valen, öfverstiger denna proportion mer än dubbelt den för landsbygden.

Vid beräkning af relativa antalet valberättigade enligt kol. 4—6 hafva för bristande uppgift från Sundsvall måst afdragas de i kol. 7 intagne 380.

Anmärkningar till Tab. N:o 3.

[1]) De senast hållna och laga kraftvunna valen äro här upptagne, under det vid elektorsvalen alltid det *första* varit det, som medräknats, enär uppgifterna dervid förefunnits fullständigast.

[2]) Då stundom "i valet deltagande elektorers" antal öfverstiger det af "valde elektorer", synes detta — utom det att uppgifter från icke så få socknar saknas -- hänvisa på supplementar-val, helst flera socknar ursprungligen och enligt de till Statistiska Central-Byrån tillhandakomna uppgifter röstat på ett färre antal elektorer, än hvartill de varit berättigade.

[3]) I ett föregående val i Åkerbo m. fl. häraders domsaga deltogo 328 personer och blef då, med 162 röster, Landtbrukaren Svante Bergström utsedd till riksdagsman, men detta val öfverklagades och kasserades.

[4]) Uppgift saknas för större delen af Wifolka härad.

[5]) Der en valkrets innefattar flere städer af olika län, hänföres den, likasom i Statskalendern, under det län, der valorten (hufvudorten) är belägen. Folkmängden i Länssammandraget blir till följd deraf ej öfverensstämmande med den egentliga länsfolkmängden.

[6]) Peter Germundsson afled kort efter valet. Rörande det nya valet, dervid Hemmansägaren Carl Johan Kjellman i Strömhult lärer blifvit vald, har uppgift ej erhållits.

[7]) Den valde riksdagsmannen anmälde sin afsägelse, men denna mottogs ej, enär det uppgifna skälet, sjuklighet, ej styrktes.

[8]) Måns Månsson afled före riksdagens början, och valdes sedermera i hans ställe Hemmansägaren Johan Olsson i Bårstad, men om detta senare val har uppgift ej erhållits.

[9]) Vid första valtillfället valdes för Göteborgs stad endast 3:ne riksdagsmän, men sedan Högsta Domstolen förklarat Göteborgs stad pligtig att i 2:a Kammaren invälja 4 ledamöter, samt en af de vid föregående tillfället valde (Herr C. F. Wærn) afgått på grund af mottagen kallelse till ledamotskap i 1:a Kammaren, valdes ytterligare 2:ne (Herrar Wijk och Hedlund).

[10]) Från Åse och Skånings domsagor hafva uppgifter icke inkommit rörande riksdagsmannavalen.

Ofullständiga uppgifter från Westerås och Wester-Norrlands län skulle alltför störande inverka på vissa procentberäkningar, hvarföre sådana här uteslutits.

Då såsom i det föregående är anmärkt endast om de första valen, men ej om senare skedde omval, underrättelse meddelats Statistiska Central-Byrån, torde här enligt Stats-Kalendern för 1868 böra tilläggas följande förändringar af Riksdagsmän i Andra Kammaren, nemligen för

Eskilstuna och Strengnäs J. Wedberg, Handlande.
Torna härad Jöns Olsson i Qvarnbrodda, Hemmansägare.
Malmö stad August Robert Falkman, Rådman.
Landskrona Justus F. Tranchell, Grosshandlare.
Hernösand m. fl. städer Axel Lundström, Läroverks-Collega.

Tab. № 4. **Riksdagsmannavalen till Riksdagens**

1.	2.	3.	4.	5.
L ä n.	Folkmängd, beräknad enligt Statistiska Byråns berättelse.	Antal valmän (Landstingsmän eller — för Stockholm och Göteborg — Stadsfullmägtige).	Antal i valet deltagande.	De valdes röstantal.
Stockholms stad	133,361	100	96	89 87 83 53
Stockholms län	128,458	39	38	31 30 28 19
Upsala län	96,766	29	29	18 14 (12)
			=	12
Södermanlands län	133,900	40	40	39 28 (26) 24
			=	31
Östergötlands län	253,148	69	66	63 58 57 55 50 (42) 34 32
			63	32
Jönköpings län	183,851	44	42	41 36 (32) 29 25 (20)
			43	24 22

Första Kammare, år 1866.

6. De valdes namn och yrken.	7. Kasserade valsedlar.	8. Afsägelser.
Frih. Didrik Gillis Bildt, Öfver-Ståthållare	—	—
H. Ex. Frih. Louis De Geer, Just. Statsminister		
Frans Schartau, Grosshandlare		
André Oscar Wallenberg, Bankdirektör		
Grefve Carl Ludvig af Ugglas, f. d. Öfverste, Godsägare	—	—
Axel Odelberg, Godsägare		
Ludvig Theodor Almqvist, f. d. Statsråd, Just.-råd		
Frih. Anders Cederström, Godsägare		
Grefve Baltzar Julius Ernst von Platen, Statsråd	3	1
Carl Edvard Casparsson, Löjtnant, Godsägare		
(Henrik Gerhard Lindgren, Th. D., Professor, Kontraktsprost)		
Pehr Jakob v. Ehrenheim, Statsråd	—	—
Grefve Gustaf Lagerbjelke, Landshöfding	1	1
Frih. Jakob Wilhelm Sprengtporten, f. d. Öfver-Ståthållare, Godsägare		
(Ludvig Theodor Almqvist, f. d. Statsråd, Just.-råd)		
Grefve Henning Ludv. Hugo Hamilton, f. d. Statsråd, Godsägare		
Frih. Henrik Magnus Palmstjerna, Öfv.-Löjtnant	—	—
Frih. Curt Gustaf af Ugglas, f. d. Statsråd, Landshöfding	—	1
Erik Magnus af Klint, General-Major		
Frih. Fredrik Alexander Funck, Kabin.-Kammarherre, Godsägare		
Carl Edvard Ekman, Bruksägare		
Carl Fredrik Bergstedt, Fil. D., Bruksägare		
(William Magnus Ekelund, Bruksägare)		
Grefve Charles Emil Piper, Kammarherre, Godsägare		
Axel Dickson, Godsägare		
Grefve Julius Oscar Mörner, Kammarjunkare, Godsägare	—	—
Arvid Faxe, f. d. Statsråd, Landshöfding	—	1
Frih. Carl Salomon von Otter, f. d. Kapten, Godsägare		
(Nils Nilsson Aschan, Bruksägare)		
Frih. Samuel Axel Hermelin, Godsägare		
Jon Adam Stålhammar, Major		
(Thor Hartvig Odencrants, Hofrätts-Notarie)		1
Herman Georg von Gegerfelt, Fil. D., Hofrätts-Assessor	4	—
Johan Fredrik Ekenman, Häradshöfding		

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.
L ä n.	Folkmängd, beräknad enligt Statistiska Byråns berättelse.	Antal valmän (Landstingsmän eller — för Stockholm och Göteborg — Stadsfullmägtige).	Antal i valet deltagande.	De valdes röstantal.
Kronobergs län	162,553	35	35	32 30 (28) 25 23
			34	18
Calmar län:				
Norra landstingsområdet	93,383	24	24	(23) 21 15
			=	10
Södra landstingsområdet	139,782	36	36	(29) 19 19 (17)
			=	(21) (14)
			=	35 35
Gotlands län	53,165	26	26	17
Blekinge län	125,436	31	31	31 30 25 24
Christianstads län	222,235	52	51	49 49 39 39 (29) 22 (26)
				27 23

Tab. № 4.

6. De valdes namn och yrken.	7. Kasserade valsedlar.	8. Afsägelser.
Frih. Anders Magnus Koskull, Kammarherre, Godsägare		
Adolf Peter Westman, Häradshöfding		
(Gunnar Olof Hyltén-Cavallius, f. d. Chargé d'Affaires)	—	1
Gustaf Lorents Munthe, Landshöfding		
Carl Albin Holmberg, Lands-Sekreterare		
Grefve Carl Göran Detlof Mörner, f. d. Statsråd, President	—	—
(Baltzar De Maré, Bruksägare)		1
Frih Johan Nordenfalk, Fil. D., Godsägare	—	
Frih. Carl Adam Jakob Raab, Kammarherre, Godsägare		
Frih. Victor Fleetwood, f. d. Öfverste-Löjtnant, Godsägare	—	—
(Carl Axel Mannerskantz, f. d. Kapten, Godsägare)	—	1
Frih. Adam Christian Raab, Kammarherre, Godsägare		
Johan Fredrik Caspersson. Häradshöfding		
(Carl Gabriel Jegerhjelm, f. d. Kapten, Godsägare)	—	1
(Frih. Knut Erik Sköldebrand, Landshöfding)	—	2
(Pehr Sjöbring, T. D., Rektor)		
Johan Magnus Björnstjerna, f. d. Statsråd, Gen.-Major	—	—
Johan Arrhenius, Professor		
Henrik Gustaf Wilhelm Gyllenram, Landshöfding, Gen.-Major	—	—
Enar Wilhelm Nordenfelt, Landshöfding		
Grefve Hans Wachtmeister, Fil. D., Godsägare	—	—
Nils Samuel von Kock, f. d. Just.-Kansler		
Edvard Meijer, V. Konsul, Grosshandlare		
Grefve Axel Knut Wachtmeister, Landshöfding		
Bror Bengt Gustaf von Geyer, Öfverste-Löjtnant		
Thomas Munck af Rosenschöld, President	3	
Frih. Fabian Wilhelm Stael von Holstein, f. d. Kapten, Godsägare		
(Johan Sjökrona, f. d. Öfverjägmästare, Godsägare)		1
Bernhard Meijer, Godsägare		
(Grefve Pontus De la Gardie, Godsägare)		1
Grefve Axel Fredrik Wachtmeister, Ryttmästare, Godsägare	—	—
Frih. Erik Gyllenstjerna, Ryttmästare, Godsägare		

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.
L ä n.	Folkmängd, beräknad enligt Statistiska Byråns berättelse.	Antal valmän (Landstingsmän eller — för Stockholm och Göteborg — Stadsfullmägtige).	Antal i valet deltagande.	De valdes röstantal.
Malmöhus län	305,261	79	79	66 65 62 54 46 45 38 (34) 30 29
			78	(39)
			74	38
Hallands län	126,060	33	33	31 31 31 21
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborgs stad)	186,640	51	50	50 41 (38) 37 35 28
			=	34
Göteborgs stad	45,541	50	47	34
Elfsborgs län	279,153	70	70	69 69 68 ? 47 42 37 37 36
				42

Tab. № 4.

6. De valdes namn och yrke.	7. Kasserade valsedlar.	8. Afsägelser.
Carl Axel Trolle, Kammarherre, Godsägare		
Frih. Corfitz Beck-Friis, Kabin.-Kammarherre, Godsägare		
Bolivar Magn. Fredrik Carl Wilh. Hallenborg, f. d. Ryttmästare, Godsägare	9	
Frih. Jules Edvard Stjernblad, f. d. Ryttmästare, Godsägare		
Rudolf Tornerhjelm, Förste Hof-Stallmästare, Godsägare		
Frih. Jules von Schwerin, f. d. Ryttmästare, Godsägare		
Frih. Gustaf Oscar Peyron, Kammarherre, Öfv.-Löjtnant		
(Wilhelm Flensburg, Th. D., Biskop)		1
Nils Johan Berlin, Fil. o. M. D., Generaldirektör		
Grefve Claes Gustaf Fritz Piper, Hof-Stallmästare, Godsägare		
(Anton Niclas Sundberg, Th. D., Biskop)	—	1
Lars Billström, Borgmästare	—	—
Peter von Möller, f. d. Ryttmästare, Godsägare		
Carl Hammar, Godsägare		
Fredrik Brummer, f. d. Kapten, Godsägare	—	—
Gustaf Adam Ehrengranat, M. D., Provinsialläkare		
Grefve Carl Albert Ehrensvärd, Landshöfding		
Olof Immanuel Fåhræus, f. d. Statsråd		
(Frih. Johan August Gripenstedt, f. d. Statsråd)		1
Charles Dickson, Med. D:r	—	
Jon August Gyllensvan, f. d. Löjtnant, Godsägare		
Gustaf Daniel Björck, Th. D., Biskop		
William Thorburn, V. Konsul, Grosshandlare	2	—
Carl Fredrik Wærn, Grosshandlare	—	—
Erik Gustaf Lilliehöök, Öfverste		
Johan Oscar Geijer, Fil. D., Kyrkoherde		
Frih. Nils August Silfverschöld, Godsägare		
(Frih. Nils Ericson, Öfverste)		1
Fredrik Brusewitz, Bruksägare	?	
Grefve Erik Sparre, Landshöfding		
Johan Jakob Ekman, Grosshandlare		
Carl Hasselrot, Häradshöfding		
Christian Sahlin, Bruksägare		
Grefve Carl Sven Axel Lagerberg, Öfverste	—	—

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.
L ä n.	Folkmängd, beräknad enligt Statistiska Byråns berättelse.	Antal valmän (Landstingsmän eller — för Stockholm och Göteborg — Stadsfullmägtige).	Antal i valet deltagande.	De valdes röstantal.
Skaraborgs län	236,775	60	59	49 48 47 43 43 38 26
Wermlands län	259,612	63	62	(62) 59 33 32 31 31 31 31
			61	41
Örebro län	162,717	44	44	37 34 31 31 31
Westmanlands län	108,859	33	32	31
			=	29
			31	26
Kopparbergs län	174,758	49	49	47 47 38 32 32

Tab. № 4.

6. De valdes namn och yrke.	7. Kasserade valsedlar.	8. Afsägelser.
Johan Carl Kuylenstjerna, f. d. Öfv.-Löjtnant, Godsägare		
Grefve Hugo Bengt Archibald Hamilton, Kammarherre, Godsägare		
Carl Johan Storckenfelt, f. d. Löjtnant, Godsägare		
Carl Johan Malmsten, f. d. Statsråd, Landshöfding	9	—
Nils Eberhard Hjalmar von Hofsten, f. d. Löjtnant, Godsägare		
Frih. Fredrik von Essen, Kammarherre hos H. M. Drottningen, Godsägare		
Hjalmar Croneborg, Bruksägare		
(Carl Rhodin, Bruksägare)		1
Olof Nordenfelt, Kammarherre, Godsägare		
Gustaf Ekman, Bruksägare		
Jonas Herlenius, Bruksägare		
Henrik Gerhard Lagerstråle, Statsråd	—	
Wilhelm Croneborg, Kammarherre, Bruksägare		
Carl Gustaf Uggla, Bruksägare		
Carl Hammarhjelm, Bruksägare		
Rudolf Adlersparre, Bruksägare	—	—
Frih. Hugo Adolf Hamilton, f. d. Gen.-Postdirektör, Godsägare		
Selim Heijkensköld, Bruksägare		
Sten Erland von Hofsten, Bruksägare	—	—
Carl Oscar Troilius, Generaldirektör		
Knut Cassel, Bruksägare		
Frih. Wilhelm Fredrik Tersmeden, f. d. Ryttmästare, Bruksägare		
Grefve Fredrik Johan Cronstedt, Landshöfding	—	—
Knut Wilhelm Björkenstam, Häradshöfding		
Nils August Fröman, Just.-Ombudsman		
Wilhelm Amatus Nisser, f. d. Öfv.-Löjtnant, Bruksägare		
Patrik Oscar Reutersvärd, f. d. Kapten, Bruksägare	—	—
H. Exc. Grefve Gustaf Adolf Sparre, Riksmarskalk, President		
Palne Patrik Johan De Laval, Landssekreterare		

Forts. af

1.	2.	3.	4.	5.
L ä n.	Folkmängd, beräknad enligt Statistiska Byråns berättelse.	Antal valmän (Landstingsmän eller — för Stockholm och Göteborg — Stadsfullmägtige).	Antal i valet deltagande.	De valdes röstantal.
Gefleborgs län	143,793	41	41	40 38 (26) (19) = 19 (34) 35
Wester-Norrlands län	127,524	35	35	30 29 29 22
Jemtlands län	68,071	21	21	21 21
Westerbottens län	88,763	23	23	23 (20) = (20) = 20
Norrbottens län	74,576	22	20	15 14

Tab. № 4.

6. De valdes namn och yrke.	7. Kasserade valsedlar.	8. Afsägelser.
Casimir Petré, Bruksägare		
Lars Landgren, Th. D., Kontraktsprost	—	
(Gustaf Ferdinand Asker, Landshöfding)		1
(Arendt Dreijer, Just.-Kansler)		1
Carl Anton Rettig, Bruksägare	—	—
(Frih. Nils Ericson, Öfverste)	—	1
Jonas Selggren, Fil. D., Rektor		—
Anders Fredrik Beckman, T. D., Biskop		
H. Exc. Grefve Christ. Rutg. Ludvig Manderström, Statsminister för Utrikes ärendena	1	—
Anders Emanuel Ros, Gen.-Direktör		
Nils Haqvin Selander, Professor		
Carl Gustaf Lagercrants, Statsråd	—	—
Nils Axel Bennich, Gen.-Direktör		
Erik Victor Almqvist, Landshöfding	—	
(Carl Erik Lindberg, Häradshöfding)		1
(Carl Juhlin Dannfelt, Intendent)	—	1
Herman Ludvig Rydin, Professor	—	—
Sven Peter Bergman, Landshöfding	—	—
Johan Jakob Nordström, Riks-Arkivarie		

Forts. af Tab.

1.	2.	3.	4.	5.				
					De			
					Civile			
Län.	Folkmängd.	Antal valmän.	Antal i valet deltagande (högst).	De valdes antal.	Statsministrar och Statsråd.	f. d. Statsråd.	Just.-Råd och Just.-Ombudsman.	Presidenter och Gen.-Direktörer.
Sammandrag.								
Stockholms stad	133,361	100	96	4	1	—	—	—
Stockholms län	128,458	39	38	4	—	—	1	—
Upsala »	96,766	29	29	3	2	—	—	—
Södermanlands »	133,900	40	40	4	—	—	—	—
Östergötlands »	253,148	69	66	8	—	—	—	—
Jönköpings »	183,851	44	43	6	—	—	—	—
Kronobergs »	162,553	35	35	5	—	—	—	1
Calmar »	233,165	60	60	7	—	—	—	—
Gotlands »	53,165	26	26	1	—	—	—	—
Blekinge »	125,436	31	31	4	—	—	—	—
Christianstads »	222,235	52	51	7	—	—	—	1
Malmöhus »	305,261	79	79	10	—	—	—	1
Hallands »	126,060	33	33	4	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus »	232,181	101	97	7	—	1	—	—
Elfsborgs »	279,153	70	70	9	—	—	—	—
Skaraborgs »	236,775	60	59	7	—	—	—	—
Wermlands »	259,612	63	62	8	1	—	—	—
Örebro »	162,717	44	44	5	—	—	—	1
Westmanlands »	108,859	33	32	3	—	—	—	—
Kopparbergs »	174,758	49	49	5	—	—	1	1
Gefleborgs »	143,793	41	41	4	—	—	—	—
Wester-Norrlands »	127,524	35	35	4	1	—	—	1
Jemtlands »	68,071	21	21	2	1	—	—	1
Westerbottens »	88,763	23	23	2	—	—	—	—
Norrbottens »	74,576	22	20	2	—	—	—	—
Summa	4,114,141	1,199	1,180	125	6	1	2	7
Utgörande i procent af hela folkmängden	—	0,03	0,03	0,003				
— — — af antalet valmän	—	—	98,4	10,4				
— — — af antalet i valet deltagande	—	—	—	10,6				

№ 4. Sammandrag.

6.																		7.	8.
v a l d e s y r k e n.																			
och militäre Embetsmän.							Prester-skap.		Professorer och Rektorer.	Läkare.	Godsägare.			Bruks-ägare.		Handlande och Bankirer.	Tillhörande adeln.	Kasserade valsedlar.	Afsägelser.
Öfver-Ståthållare och Landshöfdingar.	Öfver och Underdomare.	Landstatstjenstemän.	Civile embetsmän i öfrigt.	Generalspersoner.	Regementsofficerare.	Kompaniofficerare.	Biskopar.	Kyrkoherdar.			Tillika tjenstgörande hoffunktionärer.	F. d. civile eller milit. embets- och tjenstemän.	I öfrigt.	F. d. Militärer.	I öfrigt.				
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	2	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	1
1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	4	1	1
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	2	—	5	—	1
1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	4	4	2
1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1
—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	3	—	—	—	5	—	5
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	3	—	—
1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	6	3	2
—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	4	2	—	—	—	8	9	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	—	—	—	3	—	—
1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	2	3	2	1
1	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	1	—	2	1	4	?	1
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	1	—	6	9	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	6	—	6	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	3	—	—
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	7	2	1	2	6	2	2	2	4	2	2	21	17	3	16	6	78	32	23
40 %							3,2 %		4,8 %		32 %			15 %		4,8 %	62,4 %		

Tab. № 5. **Antal valberättigade, efter yrken, vid**

1. Yrken.	2. I Storkyrko-församlingen. Valberättigade.	3. I Storkyrko-församlingen. I valet deltagande.	4. I Clara församling. Valberättigade.	5. I Clara församling. I valet deltagande.	6. I Jakobs förs. med Skeppsholmen. Valberättigade.	7. I Jakobs förs. med Skeppsholmen. I valet deltagande.
1. Hof-funktionärer (utan annat yrke)	5	2	14	7	12	4
2 Officerare [1]	16	11	147	87	111	65
3. Civile embets- och tjenstemän [1]	113	65	281	197	191	123
4. Presterskap	8	5	8	5	10	5
5. Professorer, lektorer och öfrige lärare	18	12	41	26	7	3
6. Litteratörer, aktörer, musici, artister, fotografer och dansörer	15	6	54	11	50	18
7. Arkitekter, konduktörer, ingeniörer och byggmästare	5	3	32	23	15	8
8. Läkare, dentister, fältskärer och badaremästare	24	13	38	27	26	11
9. Apothekare och farmaceuter	8	5	13	5	5	—
10. Boktryckare, gravörer, xylografer, lithografer, kartografer	18	11	20	5	7	4
11. Hof-betjening [2]	24	3	13	3	13	3
12. Under-officerare	4	—	1	—	8	4
13. Civile och polisbetjente, jernvägsbetjening, stadsbetjening, brefbärare, jernbärare m. fl.	89	29	43	15	28	13
14. Kyrkobetjening	2	2	6	4	2	1
15. Grosshandlare, Bankirer	136	72	94	54	55	27
16. Handlande, mäklare, skeppsredare och -klarerare, agenter, kommissionärer	215	103	183	84	93	38
17. Värdshus- och hotellvärdar, källarmästare, vinskänkar, traktörer, krögare, biljardägare, bränvinsutskänknings-innehafvare	54	21	34	10	24	9
18. Handelsbetjening, kypare	157	34	160	27	87	13
19. Skeppare, styrmän, lotsar, ångbåtsbefälhafvare, båtförare, sjöfolk	38	5	9	2	15	3
20. Hyrkuskar, åkare, omnibusägare	1	1	19	7	3	—
21. Fabriksidkare och destillatorer	16	7	33	16	23	13
22. Verkmästare, bruks- och fabriksmästare	—	—	8	2	11	3
23. Handtverkare [3]	163	77	278	128	174	92
24. Timmermän, arbetskarlar	8	1	11	—	3	—
25. Husägare (utan annat uppgifvet yrke)	17	4	9	2	3	2
26. Trädgårdsmästare, tobaksplantörer	—	—	1	—	—	—
27. Possessionater, landtbrukare	2	1	12	3	2	—
28. Bruksägare, bruksförvaltare	3	1	5	2	1	—
29. Inspektorer, arrendatorer och ladugårdsidkare	2	—	—	—	1	1
Summa	1,161	494	1,567	752	980	463
I procent	100	42,5	100	48,0	100	47,2

Riksdagsmannavalet i Stockholm år 1866.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
I Johannis församling.		I Ladugårdslands församling med Djurgården.		I Kungsholms församling.		I Adolf Fredriks församling.		I Maria församling.		I Catharina församling.		I hela staden.	
Valberättigade.	I valet deltagande.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Valberättigade.	I valet deltagande.	Valberättigade.	I valet deltagande.
—	—	2	—	—	—	3	—	—	—	1	—	37	13
1	1	80	39	19	10	21	7	17	6	21	11	433	237
22	15	152	100	25	19	78	50	123	80	104	65	1,089	714
3	3	7	5	4	4	6	5	6	3	5	1	57	36
8	4	17	12	8	5	21	16	12	9	16	12	148	99
5	1	51	19	6	3	12	3	13	6	20	4	226	71
2	—	33	12	2	—	10	3	19	9	14	4	132	62
—	—	7	5	16	10	5	3	14	9	8	4	138	82
—	—	4	2	3	2	7	3	8	3	4	2	52	22
—	—	7	3	5	2	2	1	13	7	3	3	75	36
—	—	3	2	—	—	1	1	—	—	1	—	55	12
—	—	50	22	7	2	1	—	12	1	2	—	85	29
17	8	28	12	24	10	20	7	67	21	94	40	410	155
1	—	4	3	1	—	5	3	4	—	4	2	29	15
2	—	24	14	4	2	13	8	56	36	27	20	411	233
18	7	66	29	7	5	66	24	96	40	77	38	821	368
2	—	16	4	4	1	7	4	18	6	17	6	176	61
12	1	31	11	21	6	26	8	98	29	67	16	659	145
1	—	25	4	15	—	2	1	38	5	86	6	229	26
3	1	14	3	6	2	9	5	11	5	10	2	76	26
5	2	18	6	13	5	16	4	35	17	36	15	195	85
2	1	7	1	14	1	4	1	14	3	11	3	71	15
63	24	112	43	35	14	94	39	154	59	163	49	1,236	525
6	—	16	—	13	—	14	1	29	—	34	—	134	2
2	1	8	1	4	—	3	2	8	2	13	—	67	14
7	—	4	2	4	1	2	2	10	1	9	2	37	8
4	—	4	1	1	—	8	1	10	2	10	1	53	9
—	—	3	1	—	—	2	1	2	—	2	—	18	5
—	—	3	—	3	—	10	1	5	1	7	—	31	3
186	69	796	356	264	104	468	204	892	360	866	306	7,180[1])	3,108
100	37,1	100	44,7	100	39,4	100	43,6	100	40,4	100	35,3	100	43,3

Anmärkningar till Tab. N:o 5.

[1]) Inberäknade f. d. officerare och f. d. tjenstemän. Bland civile embets- och tjenstemän upptagas, jemte de i statens och stadens tjenst anställde, äfven tjenstemän hos diverse inrättningar, bolag m. fl.

[2]) Några få hofmästare och kockar hos enskilda personer häri inberäknade.

[3]) Gesäller inbegripne.

[4]) Denna summa öfverstiger med 21 personer den af Magistraten officielt uppgifna siffran: 7,159 valberättigade. Anledningen till denna olikhet torde, åtminstone till någon del, böra sökas deri, att vid hopsummeringen af antalet valberättigade åtskilliga uteslutits, hvilka vid närmare granskning befunnits sakna de föreskrifna valbarhetsvilkoren.

Intresset för deltagande i Riksdagsmannavalet i Stockholm torde finna ett uttryck i följande relativa tal, som i procent uppgifva antalet deltagare bland de valberättigade af de i Tab. N:o 5 upptagna yrkesklasser, nemligen af

Klassen 5	66,8 %
3	65,6 »
4	63,2 »
8	59,4 »
15	56,7 »
2	54,7 »
14	51,7 »
10	48,0 »
7	47,0 »
16	44,8 »
21	43,6 »
23	42,5 »
9	42,3 »
13	37,8 »
1	35,1 »
17	34,7 »
20	34,2 »
12	34,1 »
6	31,4 »
28	27,8 »
18	22,3 »
11	21,8 »
26	21,7 »
22	21,1 »
25	20,9 »
27	17,0 »
19	11,4 »
29	9,7 »
24	1,5 »

Utdrag ur Hans Excellens Herr Justitie Stats-Ministerns underdåniga Brottmålsberättelse för åren 1857 och 1858.

(Fortsättning från 1:sta Bandet sid. 150) *).

2. Lagöfverträdelser och derför Anklagade Personer.

Bland de mest afhandlade och svårlösta frågor, som vid de Internationela Statistiska Kongresserna till öfverläggning förekommit, är den om en allmänt antaglig nomenklatur och klassifikation af brott och förseelser. Redan vid Kongressen i Brüssel år 1853 förekom denna fråga såsom en af de, med afseende å brottmålsstatistiken, vigtigaste. Uti programmet hade den i Frankrike, Belgien samt flera andra länder följda och tillika i brottmålsstatistiskt hänseende äldsta benämning och indelning af alla förbrytelser blifvit, om icke förordad, likväl till skärskådande särskildt framhållen. Den till frågans behandling af Kongressen nedsatta Komité ansåg likväl, och Kongressen instämde enhälligt deruti, att den Fransyska brottmålsstatistikens uppställning icke borde tagas till mönster, utan att, intilldess efter frågans noggranna öfvervägande någon bättre, till allmänt antagande tjenligare, kunde utfinnas, lämpligast vore, att i hvarje land brottmålen i tabellerna och berättelserna ordnades så, som med dess förhållanden bäst öfverensstämde, men att emellertid borde så noggrannt som möjligt särskildt uppgifvas alla slag af öfverträdelser, för hvilka straff i allmän lag eller särskilda författningar funnes stadgadt. Då emellertid hvarken vid Statistiska Kongressen i Paris år 1855 eller vid den i Wien år 1857 någon lösning af frågan kunnat åstadkommas; så utsågs vid den sistnämnda en särskild Komité, sammansatt af medlemmar representerande Europas flesta länder, med uppdrag att söka åstadkomma och till Kongressen i London afgifva förslag till en fullständig och allmänt tillämplig

*) Det långa uppskofvet med denna fortsättning har varit orsakadt genom Byrå-Chefen Hr Carlheim-Gyllenskiölds under tryckningen af det meddelade utdragets början alltmer öfverhandtagande ögonsjukdom samt hans deraf föranledda tjenstefrihet och afflyttning från hufvudstaden. Återinträdd i embetets utöfning, har han begärt införandet af närvarande fortsättning, för hvilken begäran grund hämtats från Kongl. Maj:ts nådiga beslut om ett slikt utdrags meddelande i denna tidskrift.

indelning af brott och förseelser samt en lista derå med till sitt innehåll så noga bestämda benämningar, att den till allmänt antagande måtte kunna hos brottmålsstatistikens bearbetare förordas. Fullständigt kunde denna uppgift likväl icke heller vid Kongressen i London lösas, änskönt åtskilligt blifvit gjordt, som till ändamålets ernående syntes kunna väsendtligen bidraga.

Under sådana omständigheter har, vid bestämmandet af den nya formen för Justitie Stats-Ministerns underdåniga berättelser, något annat afseende ej kunnat fästas å de flera sinsemellan ganska skiljaktiga förslag, som vid de Statistiska Kongresserna förekommit, än att de önskningar och åsigter, hvilka Kongresserna sjelfva uttalat, blifvit, på sätt Kongl. Maj:t äfven i nåder anbefallt, afsedda vid formulärens uppgörande, hvilka för öfrigt i möjligaste måtto lämpats efter ej mindre Sveriges gällande lagar, författningar och öfriga judiciela förhållanden, än äfven Lag-Beredningens förslag till ny Straff-balk, på det, i händelse detta skulle, såsom sedermera äfven inträffat, läggas till grund vid ändringar af brottmålslagarna, icke deraf måtte gifvas anledning till rubbning af det antagna nya systemet för brottmålsredogörelserna.

Till följe häraf äro lagöfverträdelserna indelade i 7 hufvudklasser: 1. Religionsbrott, 2. Brott emot Konungen och Riket, eller mot offentlig myndighet, 3. Äktenskaps- och sedlighetsbrott, 4. Mened och förfalskningsbrott, 5. Brott emot enskild person, 6. Brott emot egendomsrätt, samt 7. Politiförseelser eller öfverträdelser af särskilda påbud, rörande Rikets allmänna hushållning och styrelse; hvartill komma 8. Falsk angifvelse å sig sjelf för brott, 9. Sjelfmordsförsök och 10. Sjelfmord.

I de, åren 1857 och 1858, vid domstolarna i första instans afgjorda brottmål hafva varit *åtalade:*

	år 1857.	år 1858.
Religionsbrott till antal af	3,089 = 6·61 %.	3,227 = 6·92 %.
Brott emot Konungen och Riket eller offentlig myndighet	2,371 = 5·07 »	2,756 = 5·91 »
Äktenskaps- och sedlighetsbrott	1,274 = 2·73 »	1,382 = 2·97 »
Mened och förfalskningsbrott	163 = 0·35 »	136 = 0·29 »
Brott emot enskild person	5,395 = 11·55 »	5,578 = 11·97 »
Brott emot egendomsrätt	5,065 = 10·84 »	4,688 = 10·06 »
Politiförseelser	29,340 = 62·82 »	28,825 = 61·86 »
Falsk angifvelse å sig sjelf	3 = 0·01 »	
Sjelfmordsförsök	8 = 0·02 »	8 = 0·02 »
eller tillsammans	46,708 = 100·00 %.	46,600 = 100·00 %.

Utvisande alltså på det hela vid jemförelse dessa tvänne år emellan en *förminskning* af 108 lagöfverträdelser — vid pass 0·2 %.

För alla dessa särskilda förbrytelser hafva varit *anklagade* år 1857: 47,024 personer, deraf blifvit *sakfällde* 40,629, bland hvilka blifvit, vid domstolarna i första instans, dömde till döden 81, till lifstidsfängelse 72, till annan urbota bestraffning 1,988, och till endast böter 38,488; — år 1858 *anklagade:* 45,883, *sakfällde* 39,904, deribland till döden dömde 81, till lifstidsfängelse 89, till annan urbota bestraffning 1,835, samt till endast böter 37,899.

Brott, för hvilka, i första instans, *dödsstraff blifvit ådömdt,* hafva varit:

	år 1857.		år 1858.	
Subordinationsbrott	6.		2.	
Rymning	1.	7.	—	2.
Könsförbrytelser i förbudna led	1.		1.	
Tidelag	—	1.	1.	2.
Förgörning genom förgift	4.		4.	
Försök dertill	1.		—	
Mord och dråp	33. *)		39. *)	
Barnamord	26.		27.	
Misshandling eller slag å föräldrar	1.	65.	1.	65.
Rån	5. *)		1. *)	
Röfveri	1.		1.	
Mordbrand	5.	11.	2.	4.
Summa		84.		73.

Lifstidsfängelse har blifvit ålagdt för:

Fjerde resan stöld, med och utan inbrott	72.	91.
Rån	—	1.
Summa	72.	92.

Annan urbota bestraffning har blifvit ådömd för:

Affall från den rena Evangeliska läran	—	6.
Brott emot Konungen och Riket eller offentlig myndighet	55.	84.
Äktenskaps och sedlighetsbrott	13.	19.
Mened och förfalskningsbrott	109.	93.
Brott emot enskild person	163.	198.
Brott emot egendomsrätt	1,643.	1,451.
Öfverträdelser af politi-, ekonomi- och disciplinär-stadganden	30.	26.
Summa	2,013.	1,872.

Bland de *med endast böter belagda brott och förseelser* hafva, såsom vanligt, i största mängd åtalats:

bland *Religionsbrott:*	år 1857.	år 1858.
Svordom	647.	786.
Sabbatsbrott, enligt 3 kap. 6 § M.B.	2,029.	2,061.
» enligt 3 kap. 7 och 8 §§ M.B.	359.	315.

*) Tre mord eller dråp begångna år 1857 och ett dråp år 1858 hafva skett i förening med rån. Brottens antal år 1858 understiger det oaktadt ofvan uppgifna antal af samma år lifdömde personer, emedan, i några fall, flere varit anklagade och blifvit sakfällde för ett och samma brott.

	år 1857.	år 1858.
bland *Brott emot offentlig myndighet:*		
Hot eller smädeord emot person, stadd i utöfning af embete eller tjenst	293.	351.
Oljud å allmänna platser	1,233.	1,240.
Annat brott emot allmän frid, utan våld emot person	141.	423.
bland *Sedlighetsbrott:*		
Lägersmål	1,096.	1,156.
bland *Brott emot enskild person:*		
Slagsmål, hvarigenom allmän frid brutits	1,645.	1,703.
» utan fridsbrott	2,410.	2,365.
Smädeord i allmänhet	523.	581.
bland *Brott emot egendomsrätt:*		
Snatteri	527.	484.
Åverkan	1,048.	1,062.
bland *Polisförseelser:*		
Fylleri och dryckenskap	12,431.	12,683.
Öfverträdelser af brandordningar	232.	1,290.
Olaga bränvinsbränning	565.	363.
» bränvinsförsäljning	4,204.	4,070.
Försummadt vägunderhåll	2,127.	1,570.
Lurendrejeri och tullförsnillning	424.	468.

Antalet af *brott och förseelser, för hvilka personer blifvit sakfällde*, har, under den tid uppgifter derom till Justitie Statsministern ingått, varit som följer:

	I femårigt medeltal.					
	1830 med 1834.	1835 med 1839.	1840 med 1844.	1845 med 1849.	1850 med 1854.	1855 med 1859.
Smädelse emot Gud	2·2	1·4	1·4	1·0	0·6	0·4
Gäckeri med gudstjensten eller förargligt uppförande derunder	42	31	41	43	138	30
Brott emot 56—59 kapp. M.B.	29	17	15	9	11	10
Lägersmål	*	880	925	1,016	1,129	1,108
Tidelag, och försök dertill	12	10	8	7	6	5
Falsk ed	5	9	14	10	11	9
Förfalskningsbrott	143	159	192	165	161	122
Förgörning genom förgift, eller försök dertill	7	5	4	4	4	6
Mord, och dråp med vilja	52	31	37	43	44	28
Dråp af olycka eller vållande	*	51	63	59	44	44
Barnamord eller annat brott mot 16 kap. M.B., hvarigenom lif uppsåtligen blifvit spildt	22	13	14	23	25	28
Lindrigare brott emot 16 kap. M.B.	*	14	23	29	31	35

* betecknar, att uppgifter för tiden ej blifvit infordrade.

	I femårigt medeltal.					
	1830 med 1834.	1835 med 1839.	1840 med 1844.	1845 med 1849.	1850 med 1854.	1855 med 1859.
Förbrytelser emot föräldrar, stjuf- eller svärföräldrar	142	118	111	120	117	68
D:o emot husbonde eller förman	*	59	76	60	47	36
Misshandling eller slag då edsöre brytes	56	38	99	134	199	145
Slagsmål i allmänhet	*	2,985	3,843	3,792	3,905	3,596
Kif och missämja emellan makar	*	98	91	70	69	60
Rån och röfveri	12	9	13	19	13	13
Kyrkotjufnad	5	7	11	10	7	2
Annan qvalificerad stöld	.....	*	492	608	680	382
Stöld, enkel, 3:e gången eller oftare	.....	176	251	330	328	195
» » 2:a gången	2,281	379	404	487	402	248
» » 1:a gången	.....	1,225	1,059	1,150	1,094	731
Snatteri	.....	796	775	767	685	426
Mordbrand, och försök dertill	5	4	5	8	11	11
Öfverträdelser af förordningen mot fylleri och dryckenskap	.....	2,623	3,686	4,435	7,053	12,039
D:o af d:o angående bränvinsbränning och försäljning	.....	2,557	2,497	2,717	4,876	4,748
D:o af d:o om skogarna i riket	18,507	1,611	1,334	1,195	1,171	923
D:o af seglations-ordningen och tullförfattningarna	.....	388	469	461	375	381
Andra brott och förseelser	.....	8,393	12,639	14,040	14,977	17,593
Summa	21,322	22,688	29,192	31,812	37,613	43,017

Största antalet af gröfre brott har under begge åren förövfvats under loppet af Oktober månad, dernäst under December och Januari; minsta antalet deremot i Maj, samt dernäst uti April och November. Äfven de flesta öfriga månaderna bibehålla i detta hänseende temligen lika förhållande inbördes.

Af alla för brott och förseelser åren 1857 och 1858 *anklagade personer* hafva blifvit:

	år 1857.	år 1858.
Frikände	5,443 = 11·57 %.	5,132 = 11·18 %.
Förklarade ej kunna åt saken fällas	929 = 1·98 »	834 = 1·82 »
Under framtiden ställde	23 = 0·05 »	13 = 0·03 »
Sakfällde	40,629 = 86·40 »	39,904 = 86·97 »
	47,024 = 100·00 %.	45,883 = 100·00 %.

Deraf varit:

	Bland de anklagade.		*Bland de sakfällde.*	
	år 1857.	år 1858.	år 1857.	år 1858.
Män	42,386 = 90·14 %.	41,267 = 89·94 %.	36,752 = 90·46 %.	36,057 = 90·36 %.
Qvinnor	4,638 = 9·86 »	4,616 = 10·06 »	3,877 = 9·54 »	3,847 = 9·64 »
	47,024 = 100·00 %.	45,883 = 100·00 %.	40·629 = 100·00 %.	39,904 = 100·00 %.

Utaf de sakfällde hafva blifvit dömde:

	år 1857.	år 1858.
till döden	81 = 0·20 %.	81 = 0·20 %.
» landsförvisning	— —	6 = 0·02 »
» lifstidsfängelse	72 = 0·18 »	89 = 0·22 »
» annan urbota bestraffning	1,988 = 4·89 »	1,829 = 4·60 »
» endast böter	38,488 = 94·73 »	37,899 = 94·96 »
	40,629 = 100·00 %.	39,904 = 100·00 %.

De begge könen hafva till ofvannämnda bestraffningar gjort sig förfallna, på sätt följande uppställning visar:

	År 1857 dömde till							
	Döden.		Lifstidsfängelse.		Annan urbota bestraffning.		Böter.	
	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.
Män	46	56·79	60	83·33	1,646	82·80	35,000	90·93
Qvinnor	35	43·21	12	16·67	342	17·20	3,488	9·07
Summa	81	100·00	72	100·00	1,988	100,00	38,488	100·00

	År 1858 dömde till									
	Döden.		Landsflykt.		Lifstids-fängelse.		Annan urbota bestraffning.		Böter.	
	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.
Män	46	56·79	—	—	80	89·89	1,547	84·31	34,384	90·74
Qvinnor	35	43·21	6	100·00	9	10·11	282	15·69	3,515	9·26
Summa	81	100·00	6	100·00	89	100·00	1,829	100·00	37,899	100·00

För urbota eller vanfrejdande brott hafva varit *anklagade* i mål, som åren 1857 och 1858 blifvit vid *Underrätterna* slutligen afgjorda:

År 1857 ..... Män: 2,195 = 81·91 %; Qvinnor: 485 = 18·09 %; tillsammans 2,680.
År 1858 ..... » 2,104 = 83·33 » 421 = 16·67 » 2,525.

Derutaf blifvit:

	Män.	Qvinnor.	Tillsammans.
	år 1857.		
Frikände	216 = 80·83 %.	51 = 19·17 %.	267.
Ansedde ej kunna sakfällas	219 = 83·40 »	44 = 16·60 »	263.
Under framtiden ställde	14 = 87·50 »	2 = 12·50 »	16.
Sakfällde	1,746 = 81·82 »	388 = 18·18 »	2,134.
	Summa 2,195 män,	485 qvinnor,	= 2,680.
	år 1858.		
Frikände	208 = 77·61 %.	60 = 22·39 %.	268.
Ansedde ej kunna sakfällas	211 = 85·43 »	36 = 14·57 »	247.
Under framtiden ställde	13 = 86·67 »	2 = 13·33 »	15.
Sakfällde	1,672 = 83·81 »	323 = 16·19 »	1,995.
	Summa 2,104 män,	421 qvinnor,	= 2,525.

Bland förenämnde anklagade hafva, så vidt uppgift om deras födelseort och hemvist ingått, varit:

	år 1857.	år 1858.
Bosatte å landet	1,389 = 59·74 %.	1,345 = 61·58 %.
Bosatte i stad	795 = 34·19 »	721 = 33·01 »
Utan kändt hemvist	141 = 6·07 »	118 = 5·41 »
	Summa 2,325 = 100·00 %.	2,184 = 100·00 %.

Med afseende å de *sakfälldes lefnadsomständigheter* finnes *i öfrigt* af domstolarna meddeladt:

	Vid domstol å landet.	Vid stadsdomstol.	Summa.
	år 1857.		
Utom äktenskap hafva veterligen varit *födde*	44	64	108 Sakfällde.
Ogifte hafva varit	560 = 58·52 %.	653 = 72·80 %.	1,213 = 65·43 %.
Gifte	358 = 37·41 »	197 = 21·96 »	555 = 29·93 »
Enklingar och Enkor	39 = 4·07 »	47 = 5·24 »	86 = 4·64 »
Tillsammans	957 = 100·00 %.	897 = 100·00 %.	1,854 = 100·00 %.
Obekant hvilketdera	96 = 9·12 »	184 = 17·48 »	280 = 13·12 »
Summa	1,053	1,081	2,134 Sakfällde.
	år 1858.		
Utom äktenskap hafva veterligen varit *födde*	51	56	107 Sakfällde.
Ogifte hafva varit	617 = 63·15 %.	609 = 74·09 %.	1,226 = 68·15 %.
Gifte	322 = 32·96 »	180 = 21·90 »	502 = 27·90 »
Enklingar och Enkor	38 = 3·89 »	33 = 4·01 »	71 = 3·95 »
Tillsammans	977 = 100·00 %.	822 = 100·00 %.	1·799 = 100·00 %.
Obekant hvilketdera	78 = 7·39 »	118 = 12·55 »	196 = 9·82 »
Summa	1,055	940	1,995 Sakfällde.

De *sakfälldes christendomskunskap* har blifvit sålunda vitsordad:

	å landet. %.	i städerna. %.	Summa. %.
	år 1857.		
God	53 = 5·72.	49 = 7·39.	102 = 6·41.
Försvarlig	503 = 54·26.	364 = 54·90.	867 = 54·53.

	år 1857.					
	å landet.	%.	i städerna.	%.	Summa.	%.
Svag	340 =	36·68.	225 =	33·94.	565 =	35·54.
Ingen	31 =	3·34.	25 =	3·77.	56 =	3·52.
Tillsammans	927 =	100·00.	663 =	100·00.	1,590 =	100·00.
Uppgift saknas för	126		418		544	Sakfällde.
Summa	1,053		1,081		2,134	Sakfällde.

	år 1858.					
God	55 =	5·76.	33 =	4·73.	88 =	5·33.
Försvarlig	513 =	53·77.	365 =	52·37.	878 =	53·18.
Svag	360 =	37·74.	268 =	38·45.	628 =	38·04.
Ingen	26 =	2·73.	31 =	4·45.	57 =	3·45.
Tillsammans	954 =	100·00.	697 =	100·00.	1,651 =	100·00.
Uppgift saknas för	101		243		344	Sakfällde.
Summa	1,055		940		1,995	Sakfällde.

Bland de sakfällde hafva kunnat *hvarken läsa eller skrifva* år 1857: 67, år 1858: 113.

De *sakfälldes förmögenhetsvilkor:*

	år 1857.					
	å landet.	%.	i städerna.	%.	Summa.	%.
Utfattiga	224 =	26·23.	229 =	34·86.	453 =	29·98.
Knappa	372 =	43·56.	318 =	48·40.	690 =	45·67.
Bergliga	237 =	27·75.	99 =	15·07.	336 =	22·23.
Välstånd	21 =	2·46.	11 =	1·67.	32 =	2·12.
Tillsammans	854 =	100·00.	657 =	100·00.	1,511 =	100·00.
Uppgift saknas för	199		424		623	Sakfällde.
Summa	1,053		1,081		2,134	Sakfällde.

	år 1858.					
Utfattiga	270 =	29·35.	221 =	29·43.	491 =	29·38.
Knappa	386 =	41·96.	405 =	53·93.	791 =	47·34.
Bergliga	231 =	25·11.	119 =	15·84.	350 =	20·95.
Välstånd	33 =	3·58.	6 =	0·80.	39 =	2·33.
Tillsammans	920 =	100·00.	751 =	100·00.	1,671 =	100·00.
Uppgift saknas för	135		189		324	Sakfällde.
Summa	1,055		940		1,995	Sakfällde.

För *urbota eller vanfrejdande brott* hafva varit *anklagade* och under år 1857 eller 1858 blifvit, i första instans, slutligen *dömde utlänningar:*

	år 1857.	år 1858.
ärstammande från Norge	11.	7.
» » Danmark	4.	4.
» » Finland	6.	9.
» » Ryssland, Preussen, Holland, Stor-Britannien, Österrike och Italien	4.	4.
Summa	25.	24.

Utaf hvilka blifvit:

	år 1857. Män.	Qvinnor.	år 1858. Män.	Qvinnor,
Från emot dem riktade åtal befriade	2.	1.	2.	—
Förklarade ej kunna åt saken fällas	3.	—	—	—
Under framtiden ställd	—	—	1.	—
Sakfällde	17.	2.	20.	1.
Summa	22.	3.	23.	1.

Bland de sakfällde har, år 1857, *en* (Norrman) blifvit för mord och rån *dömd till döden; alla öfrige* nämnde år sakfällde utlänningar hafva blifvit ålagde *annan urbota bestraffning;* deribland, 1857, för mord 1, för rån 1, för stöld eller inbrott i afsigt att stjäla tillsammans, år 1857: 22, år 1858: 19, o. s. v.

3. Straffen.

Såsom det funnits svårt att ordna och indela brottens afdelningar så, att derigenom en rätt uppfattning af hvarje lands brottmålsstatistik må befordras, och jemförelser mellan olika länder och folk underlättas, så möta ock med vårt rättsväsende stora svårigheter att med afseende å straffen erhålla och statistiskt framställa förhållandena så, att derigenom en öfverblick af lagskipningen och dess verkningar samt de med straffens statistik för lagstiftningen och statsmakten hufvudsakligen åsyftade upplysningar må kunna tillförlitligen vinnas. Dessa svårigheter härröra förnämligast deraf, att verkställigheten af de straff, som i första instans åläggas, är beroende af dels den sakfälldes förmåga att utgifva ådömda böter, dels huruvida han begagnar sig af rättigheten att besvära sig i högre rätt, huruvida, i sådan händelse, ändring sker i första domstolens utslag, samt huruvida någon mildring i nådeväg varder honom förunnad — allt omständigheter, hvilka, såsom erfarenheten visar, ganska ofta förändra ett brottmåls hela utseende. Det är till följe häraf under nuvarande förhållanden icke vanligt, och synes knappast vara möjligt, att, såsom i flera andra länder sker, genom de särskilda domstolarnes redogörelser ernå kännedom om de straff, som verkligen blifva tillämpade, eller, än mindre, om den verkan till afskräckande från brott eller till den brottsliges sedliga förbättring, som genom desamma åstadkommas. Bästa ledningen för omdömet härom, med afseende å de gröfre brotten, kan otvifvelaktigt vinnas genom Fångvårds-Styrelsen, som rörande de häktade erhåller fortgående ganska fullständiga och rikhaltiga uppgifter. Dessa hafva likväl hittills egentligen icke afsett de smärre, allmänna säkerheten till följe af sin tal-

rikhet ej mindre störande brotten, ej heller, med hänsigt till de gröfre, meddelat den för brottmålsstatistikens ändamål nödiga, och äfven i andra hänseenden önskvärda, framställningen af den offentliga maktens åtgärder, från och med dem, hvilka afse brottens och brottslingarnes upptäckande, till och med straffttillämpningen och de förfoganden, som åsyfta den bestraffades bevarande från återfall i brott. Det är att hoppas, att i den mån brottmålslagarnes förbättring fortgår, en del af nu förhandenvarande svårigheter skola minskas om icke upphöra, samt att mindre svårigheter derefter skola möta för brottmålsstatistikens fulländning. Emellertid är det, för bedömande af så väl brottens grofhet som domstolarnes sätt att tillämpa brottmålslagen, och särdeles det genom senaste lagförändringar allmännare medgifna s. k. latitudsystemet, af icke ringa vigt att erfara, hvilka straff äfven i lägre instans bestämmas. Genom infordrande af uppgifter härom har man på en gång sökt ernå ett nyttigt ändamål och tillika fylla den mest i ögonen fallande brist, som vår brottmålsstatistik, vid jemförelse med andra länders, hittills alltid ägt.

Ofullständigheten af en stor del inkomna uppgifter för åren 1857 och 1858 föranleder nu till utelemnande af åtskilliga värdefulla upplysningar, t. ex. angående den ådömda fängelsetidens längd, böters belopp m. m., hvilka framdeles torde kunna från Rikets alla domstolar fullständigt meddelas.

Antalet af de *för urbota eller vanfrejdande brott sakfällde* personer har vid Öfver- och Underrätter tillsammans utgjort, år 1857: 2,141 och år 1858: 2,005 *). För dem ibland dessa, hvilke i en lagföring blifvit dömde för särskilda brott, hafva väl, enligt derom gällande föreskrifter, straffen i allmänhet blifvit i enahanda art bestämda; men enär dels stundom händt, att sådant icke kunnat eller bort ske, dels äfven samma person stundom varit under årets lopp särskilda gånger för brott lagförd; så är antalet af de särskilda bestraffningar, som för urbota brott blifvit af domstolarna ålagda, något större än nyssnämnda enkla antal af för sådana brott sakfällde personer, utgörande nemligen, så vidt utredt är, år 1857: 2,266 **), och år 1858: 2,160 **).

	år 1857.	år 1858.
*) Deraf i Underrätterna	2,134.	1,995.
» » Öfverrätterna	7.	10.
	2,141.	2,005.

**) Sannolikt är, att dessa tal kunnat något ytterligare förminskas, derest de inkomna uppgifterna i sådant hänseende varit fullständigare.

För statsmannen och menniskovännen, ej mindre än för lagstiftaren och den rättslärde, är det af stort värde att känna de af lagen bestämda straffens förmåga eller vanmakt att afskräcka från vidare fortgående på brottets bana eller, än mer, att verka till den straffades förbättring eller återförsoning med samhället. Upplysning i detta hänseende har uti Justitie-Statsministerns årsredogörelser hittills lemnats endast i ringa mån, med afseende å en del tjufnadsbrott samt beträffande fylleriförseelser, den tid sådana af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afdömdes.

En berättelsen vidfogad tabell (N:o 30) är ämnad att i berörde hänseende lemna fullständigare underrättelser. Deri meddelas, jemte uppgift å antalet af alla för hvarje slag af urbota eller vanfrejdande brott sakfällde, tillika, huru många bland dessa sakfällde, som för brott förut veterligen varit straffade; arten af brott, för hvilka de tillförene *först* blifvit dömde, samt af dem *sist* undergångna bestraffningar; antalet dels af dem, som i första och sista lagföring blifvit sakfällde för enahanda brott, dels ock af dem, som flere särskilda gånger sakfällts för ständigt samma brott; samt slutligen, så vidt ske kunnat, de å nyo sakfälldes civilstånd, christendomskunskap, bildningsgrad och förmögenhetsvilkor.

Antalet af dem, som åren 1857 och 1858 blifvit för gröfre — urbota eller vanfrejdande — *brott sakfällde, efter att förr veterligen hafva varit för brott straffade*, har utgjort år 1857: *742*, år 1858: *710*, eller, af alla för gröfre brott sakfällde, år 1857: 34·6 procent och år 1858: 35·4 procent.

Bland alla dessa, som, efter förr utståndet straff, blifvit under ifrågavarande tvänne år för urbota eller vanfrejdande brott sakfällde, hafva tillförene *först* varit *dömde* för:

	Bland de å nyo sakfällde.			
	År 1857.		År 1858.	
Brott emot offentlig myndighet	10 = 1·35 %.		10 = 1·41 %.	
Äktenskaps- och sedlighetsbrott	15 = 2·02 »		8 = 1·13 »	
Mened och förfalskningsbrott	22 = 2·96 »		19 = 2·68 »	
Mord och dråp	1.		3.	
Annat brott emot enskild person	28.	29 = 3·91 »	10.	13 = 1·83 »
Olofligt tillgrepp	644.		640.	
Annat brott emot egendomsrätt	8.	652 = 87·87 »	4.	644 = 90·70 »
Politiförseelser		14 = 1·89 »		16 = 2·25 »
Summa Sakfällde		742 = 100·00 %.		710 = 100·00 %.

Ibland dem hafva, *senast* före sista lagföring, *undergått:*

	Bland de å nyo sakfällde.			
	År 1857.		År 1858.	
Fästnings- eller korrektionsfängelse-straff	163 = 21·97 %.		320 = 45·07 %.	
Spö- eller ris-straff	27.		5.	
Fängelse vid vatten och bröd	366.		284.	
Annat kroppsstraff	8.	401 = 54·04 »	20.	309 = 43·52 »
Ringare straff jemte ärans förlust		9 = 1·21 »		10 = 1·41 »
Enkelt fängelse		25 = 3·37 »		2 = 0·28 »
Andra bestraffningar		144 = 19·41 »		69 = 9·72 »
Summa sakfällde		742 = 100·00 %.		710 = 100·00 %.

Antalet af dem, som *i första och sista lagföring* blifvit *sakfällde för enahanda brott*, har varit år 1857: 512, år 1858: 495; samt af dem, *hvilka flere gånger sakfällts för ständigt samma brott*, år 1857: 506, år 1858: 427.

Bland de ånyo sakfällde hafva varit:

	år 1857.	år 1858.
Gifte	148 = 22·46 %.	159 = 23·95 %.
Enklingar eller enkor	27 = 4·10 »	38 = 5·72 »
Ogifte	484 = 73·44 »	467 = 70·33 »
Tillsammans	659 = 100·00 %.	664 = 100·00 %.
Uppgift i detta hänseende saknas för	83 Sakfällde.	46 Sakfällde.
Summa	742 Sakfällde.	710 Sakfällde.

Deras *christendomskunskap* har blifvit sålunda vitsordad:

God	20 = 3·40 %.	17 = 2·78 %.
Försvarlig	282 = 47·96 »	253 = 41·41 »
Svag	265 = 45·07 »	305 = 49·92 »
Ingen	21 = 3·57 »	36 = 5·89 »
Tillsammans	588 = 100·00 %.	611 = 100·00 %.
Okänd för	154 Sakfällde.	99 Sakfällde.
Summa	742 Sakfällde.	710 Sakfällde.

Deras *förmögenhetsvilkor* hafva ansetts varit:

Välstånd för	6 = 1·09 %.	4 = 0·66 %.
Bergliga för	60 = 10·89 »	48 = 7·88 »
Knappa för	201 = 36·48 »	291 = 47·78 »
Utfattiga för	284 = 51·54 »	266 = 43·68 »
Tillsammans	551 = 100·00 %.	609 = 100·00 %.
Okända för	191 Sakfällde.	101 Sakfällde.
Summa	742 Sakfällde.	710 Sakfällde.

Enligt de af vederbörande meddelade uppgifter om *bevekelsegrunderna eller de öfriga anledningar*, som uppdagats eller med sannolikhet förmodas hafva orsakat de gröfsta eller eljest samhällsvadligaste brott, om hvilka åren 1857 och 1858 slutligt utslag i första instans fallit, skola under ifrågavarande 2:ne

år blifvit föranledda: genom husliga missförhållanden: 2 giftmord och 4 andra mord eller dråp, derför dödsstraff blifvit ådömdt; genom afund, hat och fiendskap: 1 subordinationsbrott, 2 giftmord, 7 andra mord och dråp, 7 fall af mordbrand; genom nöd och utblottad belägenhet: 3 mord och dråp; genom egennytta, penningebegär och roflystnad: 1 giftmord, 7 mord och dråp, 3 fall af mordbrandsanläggning; genom missbruk af starka drycker, eller begär dertill: 2 subordinationsbrott, 19 mord och dråp, 7 rån, 1 mordbrand o. s. v.

Dödsstraff hafva blifvit *verkställda, år 1857:* 7, nemligen:

uti Stockholms län	1,	å en man,	dömd för	rån och dråp;
» Södermanlands d:o	1,	å en man,	» »	mord;
» Örebro d:o	1,	å en man,	» »	rån och dråp;
» Skaraborgs d:o	1,	å en man,	» »	mord;
» Elfsborgs d:o	2,	å två män,	dömde för	poströfveri och mord;
» Göteborgs o. Bohus d:o	1,	å en man,	dömd för	mord och rån;

tillsammans 7 män;

år 1858: 14, nemligen:

uti Stockholms län	1,	å en man,	dömd för	dråp å hustru och två egna barn;
» Södermanlands d:o	1,	å en man,	» »	mord och stöld;
» Gotlands d:o	1,	å en man,	» »	rån och dråp;
» Kopparbergs d:o	1,	å en man,	» »	förgörning genom förgift;
» Örebro d:o	3	å en man,	» »	dråp;
		å en man,	» »	rån och dråp;
		å en qvinna,	» »	förgörning genom förgift, samt försök dertill;
» Jemtlands d:o	1,	å en man,	» »	mord och rån;
» Skaraborgs d:o	1,	å en man,	» »	dråp och flere personer tillfogade svåra kroppsskador;
» Elfsborgs d:o	1,	å en man,	» »	giftmord å egen hustru, samt hor;
» Jönköpings d:o	1,	å en man,	» »	mord;
» Hallands d:o	2	å en man,	» »	hustrus afdagatagande;
		å en qvinna,	» »	mord genom förgiftning;
» Blekinge d:o	1,	å en man,	» »	mord, rån och stöld;

tillsammans 12 män och 2 qvinnor.

O. Carlheim-Gyllenskiöld.

Sparbankerna i Sverige år 1866 *).

Följande år 1865 omförmälda sparbanker hafva, enligt de inkomna uppgifterna, under eller med året 1866 *slutat* sin verksamhet, nemligen:

i Östergötlands län: Tjellmo församlings, vid årets slut ingången såsom filialafdelning af Länssparbanken i Linköping;

Mjölby församlings, vid samma tid förenad med Wifolka härads sparbank;

Ödeshögs församlings, upplöst för kassabrist hos räkenskapsföraren.

De inkomna redogörelserna för året 1866 upptaga deremot följande *nya,* eller förr ej anmälda, sparbanker, nemligen:

i Östergötlands län: Wifolka härads öppnad den 1 Juni 1866 för häradsboarne. Insättningar emottagas dels af sockneombud i deras hemvist, dels vid det direktionssammanträde som hålles vid Sya sista helgfria Måndag i hvar månad. Insättarne erhålla 5·7 % ränta och medlen utlånas dels mot inteckningssäkerhet under halfva taxeringsvärdet, dels mot säker borgen;

Westerlösa församlings, grundad redan 1854, men först nu uppgifven; inskränkt inom församlingen, tillgänglig första helgfria Måndag i hvar månad eller nästa söcknedag; räntefot 5 % med tillägg till kapitalet vid hvarje års slut, såvida insättning under årets lopp skett; utlåning mot 6 % och amortering af $\frac{1}{20}$ hvarje halfår;

i Blekinge län: Östra härads, öppnad den 10 Jan. 1866, omfattande häradet utom Rödeby socken, emottagande insättningar hvarje helgfri Onsdag å hufvudkontoret i Lyckeby och hvarje Söndag vid kyrkan genom sockneombud; räntefot 5 %, utlåning endast mot hypothek af jordbruksfastighet, guld eller silfver;

Hjortsberga med flera socknars, öppnad den 2 Juli 1866, området ej uppgifvet, emottagande insättningar alla Måndags eftermiddagar, och, om helgedag då infallit, Tisdagen; räntefot 5 %; utlåning mot inteckning och borgen;

*) Jfr Redogörelserna för Sparbankerna i Sverige, Statistisk Tidskrift, 2:dra bandet, häftet 13 och 14, 3:dje bandet, häftena 16 och 17.

i Malmöhus län: Eslöfs med kringliggande orts, öppnad d. 27 Oktober 1866 för det område, som namnet antyder, tillgänglig hvarje Lördag kl. 10—12 f. m., med undantag för sista hälften af December. I 161 motböcker och 204 poster insattes 6,856,23 R:dr, deribland 690 R:dr af hufvudmännen till största delen räntefria. Uttagne 101 R:dr; utlånte 6,600 R:dr. Räntefot å insättningar 5 %, å lån 6 %. Bankens fond 220 R:dr, skänkt af hufvudmännen;

i Hallands län: Falkenbergs, ej begränsad inom staden, grundad 1865, öppnad d. 7 April 1866, tillgänglig hvarje helgfri Lördags e. m. Räntefot för insättningar under 1866: 5 %, höjd till 6 % år 1867. Utlåning mot löpande förbindelser och borgen på sex månader samt 7 %;

i Örebro län: Hjulsjö församlings, inrättad 1865 och öppnad den 1 Januari 1866, för Hjulsjö och angränsande socknar, emottagande insättningar Lördags f. m. och Söndagar en timma före och efter gudstjensten; räntefot 5½ %; utlåning på halfår mot 6 %, inteckning, hypothek eller godkänd revers;

i Norrbottens län: Nederkalix sockens, inrättad den 31 December 1863, men hittills ej uppgifven till Statistiska Byrån, ej begränsad inom socknen, öppen hvarje Lördag; räntefot 5 %; Direktionen utgöres af Kommunalnämnden;

Haparanda stads, öppnad i Juli 1864, men ej förr anmäld, ej begränsad inom visst område, tillgänglig första och sista Lördags e. m. i hvar månad; räntefot 5 %; utlåning dels mot hypothek, dels mot borgen å 6 månader;

Luleå stads, öppnad den 29 Oktober 1864, men ej anmäld förr än nu jemte de 2 förenämnda i Länsstyrelsens femårsberättelse för 1861—1865, omfattande utom staden äfven Neder- och Öfver-Luleå samt Råneå socknar jemte Jockmocks lappmark, öppen hvarje helgfri Lördags e. m.; räntefot 5 %, utlåning mot förbindelse och borgen.

För omsättningen i sparbankerna, för så vidt det lyckats Statistiska Central-Byrån att derom erhålla uppgifter, redogör efterföljande tabell N:o 1, enligt samma uppställning, som för föregående år.

Tab. № 1. Årliga omsättningen i hvar och en af Rikets sparbanker, år 1866.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperna godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerna N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Stockholms stads sparbank	3,530	1,869	1,141,959	218,094	1,051,657	28,704	4,780,948	516,895	5,297,843
Stockholms läns sparbanker.									
1. Södertelge	81	62	21,835	4,525	20,028	661	97,358	6,484	103,842
2. Tumba bruks	7	6	3,057	877	2,699	75	16,231	681	16,912
3. Wermdö	11	6	700	310	520	116	6,682	855	7,537
4. Öster- och Wester-Haninge	4	14	585	355	1,033	99	7,816	957	8,773
5. Färentuna härads *a)*	—	16	323	181	1,417	37	3,969	852	4,821
6. Norrtelge stads och omgifnings	101	4 5	18,772	3,107	9,601	503	69,285	2,683	71,968
7. Stockholms läns	1,545	530	415,154	28,783	272,377	5,747	676,562	3,631	680,193
Summa	1,749	679	460,426	38,138	307,675	7,238	877,903	16,143	894,046
Upsala läns sparbanker.									
1. Upsala stads	895	553	239,182	60,899	187,564	6,314	1,235,294	54,444	1 289,738
2. Enköpings stads	117	98	25,510	6,785	21,253	725	143,772	7,557	151,329
3. Tierps församlings	4	15	910	630	1,900	142	15,040	2,800	17,840
4. Lagunda och Hagunda häraders	65	17	7 782	3 467	8,396	541	75,480	5 886	81.366
Summa	1,081	683	273,384	71 781	219,113	7,722	1.469.586	70.687	1,540,273

Södermanlands läns sparbanker.									
1. Eskilstuna *b)*	121	125	33,266	12,767	38,523	1,484	266,190	28,276	294,466
2, Nyköpings stads och läns	303	367	93,222	25,545	127,896	2,985	521,083	54,426	575,509
3. Trosa	33	51	7,941	1,784	8,471	516	70,570	5,395	75,965
4. Westra Wingåkers församlings	46	32	10,565	3,357	7,537	372	68,157	5,319	73,476
5. Forssjö bruks	20	38	10,181	3,764	11,861	321	76,545	—	76,545
6. Strengnäs	87	115	32,683	10,018	48,628	1,485	212,020	20,431	232,451
7. Oppunda härads	128	64	15,519	4,448	11,510	857	89,756	4,964	94,720
8. Willåttinge härads	75	68	10,872	4,009	13,032	832	84,463	2,049	86,512
9. Mariefreds stads	101	31	16,891	2,373	4,829	547	55,854	695	56,549
10. Öster- och Wester-Rekarnes och Thorshällas	56	8	7,002	587	2,168	171	13,898	809	14,707
Summa	**970**	**899**	**238,142**	**68,652**	**274,455**	**9,570**	**1,458,536**	**122,364**	**1,580,900**
Östergötlands läns sparbanker.									
1. Norrköpings stads	595	480	136,062	26,427	141,241	4,829	593,987	73,685	667,672
2. Linköpings läns	647	540	104,494	36,579	126,121	5,797	703,416	84,790	788,206
3. Wadstena	188	135	24,903	9,106	24,534	1,372	188,498	9,316	197,814
4. Söderköpings stads och omgifnings	99	101	24,639	7,686	27,803	851	147,748	12,194	159,942
5. Kimstads församlings	17	21	3,837	1,036	2,714	158	22,447	792	23,239
6. Borg och Löths församlings	?	?	1,737	2,493	3,532	175	15,671	158	15,829
7. Ekebyborna och Asks församlingars *a)*	37	18	2,851	762	986	228	17,079	1,685	18,764
8. Qvillinge och Simonstorps d:o	53	57	7,743	2,372	8,232	410	53,058	497	53,555
9. Godegårds församlings	6	15	477	331	2,237	75	5,739	31	5,770
10. Klockrike och Brunneby d:o	8	13	1,274	263	742	98	6,119	132	6,251
11. Östra Eneby d:o	14	18	1,997	782	2,088	191	16,387	346	16,733
12. Östra Husby d:o	8	6	1,265	363	1,158	95	7,672	226	7,898

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	Tillkomne nya delägare.	Afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godtgjord räntas å delägarnes kapital.	Uttaget belopp.	Qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägarne.	Befintligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
13. Häradshammars församlings *a)*	4	10	441	223	931	66	4,190	33	4,223
14. Östra Ny d:o	5	5	399	214	2,417	59	2,857	41	2,898
15. Normlösa och Herrberga församlingars *c)*	19	17	1,061	226	2,133	112	4,558	398	4,956
16. Östra Hargs församlings	13	11	511	145	453	62	3,210	24	3,234
17. Åtvidabergs egendomars	58	12	8,787	1,786	4,931	372	39,352	144	39,496
18. Tjellmo församlings *d)*	7	19	1,244	244	789	140	5,522	327	5,849
19. Motala köpings	111	43	13,407	2,244	12,933	438	46,764	2,375	49,139
20. Mjölby församlings *e)*	13	42	1,302	219	2,957	127	3,196	137	3,333
21. Skeninge stads och omgifnings	40	26	6,954	508	2,036	222	13,320	2,634	15,954
22. Wikbolands pupill- och sparkassa	91	11	6,515	1,435	3,263	465	32,662	1,419	34,081
23. Fornåsa och Lönsås församlingars	55	28	2,923	370	2,674	270	8,039	375	8,414
24. Skärkinds församlings *a)*	29	5	1,910	168	217	117	4,624	90	4,714
25. Risinge d:o	29	13	2,468	276	605	131	6,981	—	6,981
26. Westra Ny d:o	18	14	2,512	577	1,048	136	13,043	543	13,586
27. Walkebo härads	244	13	28,429	2,540	2,454	815	60,764	664	61,428
28. Wifolka härads	314	—	11,913	64	—	314	11,977	761	12,738
29. Westerlösa församlings sparkassa	8	11	163	163	517	210	2,981	415	3,396
Summa	**2,730**	**1,684**	**402,218**	**99,602**	**381,746**	**18,335**	**2,041,861**	**194,232**	**2,236,093**

Jönköpings läns sparbanker.									
1. Jönköpings stads och läns	526	954	127,055	35,010	144,350	6,459	671,526	76,477	748,003
2. Ekesjö stads	135	117	19,791	5,782	23,666	1,289	121,590	13,503	135,093
3. Wernamo pastorats *f)*	134	115	16,679	4,690	22,755	1,518	102,400	17,562	119,962
4. Grenna	56	33	5,298	1,203	5,915	870	25,692	1,387	27,079
5. Östra härads	126	62	9,667	2,475	11,975	1,387	53,249	3,420	56,669
6. Westbo härads	93	18	6,699	1,219	3,472	738	23,776	358	24,134
Summa	**1,070**	**1,299**	**185,189**	**50,379**	**212,133**	**12,261**	**998,233**	**112,707**	**1,110,940**
Kronobergs läns sparbanker.									
1. Kronobergs läns	637	499	89,155	30,433	125,090	7,208	634,083	54,716	688,799
2. Elmhults	71	42	11,608	1,365	11,170	519	29,250	896	30,146
3. Sunnerbo härads (Ljungby)	118	10	7,773	1,050	2,271	528	27,512	787	28,299
Summa	**826**	**551**	**108,536**	**32,848**	**138,531**	**8,255**	**690,845**	**56,399**	**747,244**
Calmar läns sparbanker.									
1. Calmar stads	180	219	34,638	10,995	52,130	1,678	241,342	34,773	276,115
2. Borgholms och Ölands *a)*	15	18	4,331	1,422	5,144	138	30,485	2,579	33,064
3. Westerviks	417	356	126,203	30,886	154,494	3,101	642,126	108,565	750,691
4. Högsby och Långemåla *a)*	13	7	901	276	1,066	104	5,791	134	5,925
5. Oscarshamns	128	55	35,086	6,778	35,737	758	149,522	23,518	173,040
6. Wimmerby	46	50	8,218	2,455	9,434	475	51,854	4,099	55,953
7. Söderåkra församlings	13	14	2,112	346	2,479	99	7,133	2,331	9,464
8. Wisseſjerda d:o	3	—	220	170	300	97	3,684	327	4,011
9 Ålems d:o	17	20	2,429	727	3,454	81	10,948	509	11,457
10 Mönsterås d:o *a)*	24	10	2,719	265	879	51	7,182	600	7,782

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	i räkenskaperne godskrifvet ränta å delägarnes kapital.	utbetaldt belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	behållet öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
11. Calmar läns lifränte-anstalts sparbanks-afdeln....	63	39	7,341	2,667	12,281	583	53,371	526	53,897
12. *Fliseryds församlings*	29	—	6,022	380	7,309	255	6,491	31,678	38,169
13. Öfverums bruks	8	4	3,164	259	2,350	8	3,473	—	3,473
Summa	**956**	**792**	**233,384**	**57,626**	**287,057**	**7,428**	**1,213,402**	**209,639**	**1,423,041**
Gotlands läns sparbanker.									
1. Sällskapet D. B. W:s	314	362	40,678	16,493	64,550	3,730	345,102	—	345,102
2. Hoburgs tings	—	4	1	5	36	9	121	—	121
3. Klinte församlings	69	21	4,506	526	2,638	233	12,202	264	12,466
4. Bunge d:o.....	33	1	2,940	320	327	127	8,000	42	8,042
Summa	**416**	**388**	**48,125**	**17,344**	**67,551**	**4,099**	**365,425**	**306**	**365,731**
Blekinge läns sparbanker.									
1. Blekinge läns	565	523	141,067	24,391	165,362	4,452	526,982	26,731	553,713
2. Carlshamns stads.....	295	231	155,970	24,132	167,180	2,736	509,143	53,097	562,240
3. Sölvesborgs d:o	137	117	69,447	15,178	90,045	1,538	313,873	53,448	367,321
4. Jemshögs, Kyrkhults och Näsums församlingars	106	93	97,928	7,734	111,099	753	166,151	22,297	188,448
5. Ronneby köpings samt Ronneby och Backaryds socknars distrikts *g)*	126	119	35,324	5,393	61,817	722	117,251	2,273	119,524

6. Fridlefstads, Rödeby och Sillhöfda församlingars	65	7	1,490	51	255	102	1,653	799	2,452
7. Tvings sockens och Eringboda kapells	21	2	1,725	91	483	91	2,870	1,135	4,005
8. Asarums församlings	281	12	21,034	724	5,590	588	21,631	544	22,175
9. Östra härads	239	2	12,512	281	1,023	237	11,770	786	12,556
10. Hjortsberga m. fl. socknars	118	2	6,406	64	7	116	6,463	596	7,059
Summa	**1,953**	**1,108**	**542,903**	**78,039**	**602,861**	**11,335**	**1,677,787**	**161,706**	**1,839,493**
Christianstads läns sparbanker.									
1. Christianstads	619	626	151,884	53,054	218,354	5,584	1,077,675	102,560	1,180,235
2. Westra Göinge härads *a)*	304	217	55,028	19,611	85,942	1,960	405,801	—	405,801
3. Ströfvelstorps församlings	52	44	9,593	2,225	6,438	410	54,449	4,661	59,110
4. Cimbrishamns	168	68	35,218	7,594	32,652	886	169,546	11,879	181,425
5. Östra Göinge härads *b)*	168	246	27,386	9,302	42,203	1,210	186,105	17,113	203,218
6. Båstads *a)*	101	30	27,486	2,168	14,832	416	55,689	1,680	57,369
7. Gärds och Albo häraders	302	95	56,859	6,423	18,619	1,170	153,474	4,731	158,205
8. Norra och Södra Åsbo d:o	158	44	31,154	6,040	21,419	998	131,904	5,333	137,237
9. Gärds härads	146	28	26,708	3,168	9,785	767	79,293	20,204	99,497
10. Willands d:o *a)*	68	22	12,267	1,470	5,059	428	36,788	11,515	48,303
11. Engelholms	119	2	21,893	1,935	12,931	419	43,396	151	43,547
Summa	**2,205**	**1,422**	**455,476**	**112,990**	**468,234**	**14,248**	**2,394,120**	**179,827**	**2,573,947**
Malmöhus läns sparbanker.									
1. Malmö stads	866	436	325,571	42,473	343,351	7,700	894,534	87,181	981,715
2. Ystads d:o	826	485	245,667	60,024	275,344	5,822	1,276,878	125,577	1,402,455
3. Sparbanken i Lund	1,235	548	768,078	83,916	674,517	12,905	1,842,275	176,421	2,018,696
4. Landskrona stads	482	301	106,297	22,119	121,671	3,299	457,084	44,589	501,673

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
5. Helsingborgs stads	328	220	124,271	24,168	169,408	2,769	499,799	53,538	553,337
6. Höganäs stenkolsverks	31	16	6,954	1,258	10,777	285	23,671	—	23,671
7. Färs härads	1,337	959	104,477	17,244	61,556	2,292	395,344	37,051	432,395
8. Oxie d:o *a)*	165	67	31,665	7,078	20,067	1,122	157,003	9,371	166,374
9. Skytts d:o *a)*	182	111	42,231	7,527	38,714	998	160,093	8,880	168.973
10. Luggude d:o	220	111	54,336	12,376	32,126	1,405	218,729	9,947	228,676
11. Frosta d:o	521	160	152,364	20,266	64.732	2,000	440,816	22,407	463,223
12. Torna, Bara och Harjagers häraders *a)*	189	69	84,203	14,533	102,838	1,927	303,260	16,071	319,331
13. Wemmenhögs härads	198	94	28,400	6,762	25,244	1,142	149,315	14,948	164,263
14. Kullens	120	35	37,868	8,868	37,449	913	182,892	10,073	192.965
15. Lunds stads och kringliggande lands	346	49	228,183	14,611	200,882	1,681	309,832	8,318	318,150
16. Onsjö härads *a)*	145	19	22,708	2,990	6,582	557	73,969	1,386	75.355
17. Eslöfs och kringliggande ort	Räkenskap för den korta verksamheten ännu ej fullständigt afslutad.								
Summa	**7,191**	**3.680**	**2,363,273**	**346,213**	**2,185,258**	**46,817**	**7,385,494**	**625,758**	**8,011,252**
Hallands läns sparbanker.									
1. Halmstads	172	151	61,865	13,502	60,740	2,235	280,436	29,711	310,147
2. Warbergs *a)*	138	165	35,002	10,124	49,181	2,324	209,324	36,680	246,004

3. Laholms	49	40	6,023	1,622	4,302	300	35,800	3,173	38,973
4. Falkenbergs	147	1	3,998	81	78	146	4,000	103	4.103
Summa	**506**	**357**	**106,888**	**25,329**	**114,301**	**5,005**	**529,560**	**69,667**	**599,227**
Göteborgs och Bohus läns sparbanker.									
1. Göteborgs stads	1,129	981	628,542	111,175	863,849	11,285	2,305,066	181,116	2,486,182
2. Uddevalla	236	121	120,669	19,217	114,485	2,607	410,440	65,408	475,848
3. Marstrands stads och omgifnings	73	15	25,496	2,684	32,244	516	55,177	3,465	58,642
4. Strömstads	160	42	49,755	4,543	45,180	895	97,427	4,871	102,298
5. Morlanda pastorats	14	12	693	59	396	60	1,263	386	1,649
6. Lysekils *a)*	40	24	5,727	551	4,158	145	12,461	306	12,767
7. Carl Johans församlings	143	13	24,838	2,275	28,239	643	46,928	1,462	48,390
8. Göteborgs och Bohus läns	1,447	146	425,443	17,520	368,953	4,810	403,643	—	403,643
Summa	**3,242**	**1,354**	**1,281,163**	**158,024**	**1,457,504**	**20,961**	**3,332,405**	**257,014**	**3,589,419**
Elfsborgs läns sparbanker.									
1. Wenersborgs	415	208	86,468	22,502	87,257	3,480	477,612	61,751	539,363
2. Borås	213	171	38,409	9,639	51,804	1,897	201,492	33,019	234.511
3. Åmåls *i)*	90	133	21,365	7,607	33.366	995	157,078	27,415	184.493
4. Alingsås *k)*	74	98	14,228	4,824	20,553	822	101,390	11,017	112,407
5. Ulricehamns *l)*	59	38	29,048	2,630	27.457	474	97,391	15.871	113,262
6. Fuxerna församlings	38	21	4,377	469	4,039	104	9,830	877	10.707
7. Svenljunga d:o *a)*	72	30	10.011	1,323	13.631	497	26,026	22,771	48,797
Summa	**961**	**699**	**203,906**	**48,994**	**238,107**	**8,269**	**1,070,819**	**172,721**	**1.243,540**
Skaraborgs läns sparbanker.									
1. Bromö glasbruksarbetares *k)*	19	21	2.492	1,106	3,567	91	23.383	—	23,383
2. Mariestads	319	291	55,875	19,424	75,682	2,249	384,622	29,237	413.859

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
3. Lidköpings	146	132	19,318	3,556	18,490	644	76,950	13,653	90,603
4. Skaraborgs läns allmänna	656	376	56,424	19,372	47,250	5,315	431,631	19,049	450,680
5. Carlsborgs	—	—	5,219	1,032	3,424	19	29,057	1,669	30,726
6. Falköpings	22	25	2,134	645	1,944	198	13,469	714	14,183
7. Sköfde	105	48	11,003	2,243	7,719	564	47,760	2,009	49,769
8. Hjo	41	41	5,404	742	3,719	262	16,576	146	16,722
Summa	**1,308**	**934**	**157,869**	**48,120**	**161,795**	**9,342**	**1,023,448**	**66,477**	**1,089,925**
Wermlands läns sparbanker.									
1. Carlstads	462	471	143,176	47,317	170,402	4,583	970,982	78,698	1,049,680
2. Filipstads bergslags	134	113	34,114	17,346	46,489	1,405	328,485	21,532	350,017
3. Christinehamns	153	159	39,069	15,092	51,723	1,454	326,915	27,091	354,006
4. Westra Wermlands *a)*	55	69	11,407	1,858	8,579	407	41,854	2,869	44,723
5. Sunne	40	23	5,298	1,565	5,272	226	32,178	1,175	33,353
6. Nedra Ulleruds sockens	32	10	5,231	523	1,784	104	11,880	416	12,296
Summa	**876**	**845**	**238,295**	**83,701**	**284,249**	**8,179**	**1,712,294**	**131,781**	**1,844,075**
Örebro läns sparbanker.									
1. Örebro *a)*	973	324	164,828	41,928	133,886	4,476	824,489	69,694	894,183

2. Wiby församlings *a)*	36	31	3,619	1,733	6,105	344	35,199	407	35,606
3. Nora	149	166	36,448	14,122	45,759	1,230	266,403	20,386	286,789
4. Askersunds	137	98	27,388	5,305	20,074	921	128,556	11,210	139,766
5. Kumla	40	35	4,486	1,020	5,000	266	19,106	396	19,502
6. Lännäs församlings	11	11	2,898	413	1,448	105	9,143	1,211	10,354
7. Sköllerstads d:o	6	6	236	213	343	60	4,418	134	4,552
8. Carlskoga härads	46	40	7,485	1,248	6,509	322	29,184	1,924	31,108
9. Stora Mellösa församlings	26	12	1,070	374	1,153	162	8,035	576	8,611
10. Fellingsbro d:o	76	30	7,633	2,420	6,087	440	52,336	6,520	58,856
11. Nya Kopparbergs d:o	30	39	4,565	1,937	6,672	296	42,644	5,010	47,654
12. Lindesbergs	79	76	13,014	1,864	5.934	324	34,182	1,395	35,577
13. Ramsbergs församlings *a)*	20	18	2,379	474	1,184	146	10,470	1.244	11,714
14. Kräklinge d:o	10	8	734	139	769	48	3,093	122	3,215
15. Hjulsjö d:o	73	1	8,922	239	103	72	9.061	104	9,165
Summa	**1,712**	**895**	**285.705**	**73,429**	**241,026**	**9,212**	**1,476,319**	**120,333**	**1,596'652**
Westmanlands läns sparbanker.									
1. Westerås *a)*	227	200	70,618	20,088	66.668	2,133	428,221	28,272	456,493
2. Sala	81	52	13,660	5,022	13,313	705	104,738	4,770	109,508
3. Köpings och Åkerbo härads	70	60	17.596	5,036	17,129	595	102,862	6,749	109,611
4. Heds församlings	5	—	259	142	50	39	3,070	522	3,592
5. Arboga	83	32	10.891	2,319	9.778	457	48,532	1,448	49,980
6. Simtuna församlings	21	32	5,788	1,110	5,590	128	24,144	1,206	25,350
7. Westmanlands läns	465	99	38,069	3,639	13,854	1,281	88,957	—	88,957
Summa	**952**	**475**	**156,881**	**37,356**	**126,382**	**5,338**	**800,524**	**42,967**	**843,491**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	behållet öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Kopparbergs läns sparbanker.									
1. Falu stads	329	182	38,166	15,368	63.718	1,924	302,919	60,720	363,639
2. Husby församlings *m)*	57	30	12,251	4,235	15,399	748	86.147	8,440	94,587
3. Kopparbergs läns	137	157	21,551	8,082	21,926	1,907	172,172	5,875	178,047
4. Norrbärkes församlings	54	68	10,191	2,418	7,846	462	52,176	798	52,974
5, Hedemora och Garpenbergs	87	32	11,112	1,977	4,773	530	44,468	1,185	45,653
6. Stora Schedvi *a)*	31	12	3,003	591	1,722	152	13,649	562	14.211
Summa	**695**	**481**	**96,274**	**32,671**	**115,384**	**5,723**	**671,531**	**77,580**	**749,111**
Gefleborgs läns sparbanker.									
1. Gefle stads	229	263	96,616	23,819	149,100	1,711	472,466	73,999	546,465
2. Fernebo församlings	—	7	—	212	1,632	213	2,835	—	2,835
3. Hudiksvalls	85	60	18,160	4,251	13,527	707	97,614	5,403	103,017
4. Söderhamns	53	41	14.101	2,580	7,974	389	63,507	5,132	68,639
5. Forsbacka bruks *a)*	4	—	86	30	—	25	508	105	613
6. Enångers församlings	17	21	2,306	808	4,088	210	16,504	718	17,222
7. Ofvansjö d:o	49	22	5,145	981	5,841	359	20,546	907	21,453
8. Thorsåkers d:o *a)*	46	3	6,277	819	3,960	263	16,296	632	16,928

9. Woxna församlings *a)*	5	7	453	124	74	279	2,779	573	3,352
10. Gefleborgs läns	550	81	133,424	9,344	89,818	1,849	211,240	1,741	212,981
Summa	**1,038**	**505**	**276,568**	**42,968**	**276,014**	**6,005**	**904,295**	**89,210**	**993,505**
Wester-Norrlands läns sparbanker.									
1. Hernösands *a)*	169	106	29,915	7,080	29,240	1,214	153,781	20,208	173,989
2. Sundsvalls	108	55	36,361	8,962	35,124	840	186,708	13,039	199,747
Summa	**277**	**161**	**66,276**	**16,042**	**64,364**	**2,054**	**340,489**	**33,247**	**373,736**
Jemtlands läns sparbank.									
1. Östersunds	**86**	**167**	**31,017**	**16,861**	**72,963**	**1,724**	**332,687**	**36,581**	**369,268**
Westerbottens läns sparbanker.									
1. Skellefteå församlings	16	54	4,418	3,046	17,279	237	51,104	2,391	53,495
2. Umeå stads- och landsförsamlingars	100	6	7,451	789	2,963	277	18,151	354	18,505
Summa	**116**	**60**	**11,869**	**3,835**	**20,242**	**514**	**69,255**	**2,745**	**72,000**
Norrbottens läns sparbanker.									
1. Norrbottens läns	63	76	17,371	6,428	17,688	712	115,988	7,286	123,274
2. Neder-Kalix sockens	14	5	1,519	320	275	75	7,055	424	7,479
3. Haparanda	45	5	5,404	393	2,239	155	8,574	266	8,840
4. Luleå stads	36	15	4,377	395	1,992	127	9,216	1,034	10,250
Summa	**158**	**101**	**28,671**	**7,536**	**22,194**	**1,069**	**140,833**	**9,010**	**149,843**
Summa i Rikets sparbanker (till antal af 195)	**36,604**	**22,088**	**9,394,427**	**1,786,572**	**9,390,796**	**259,407**	**37,758,599**	**3,375,996**	**41,134,595**

Anmärkningar.

a) Bristande öfverensstämmelse i vissa delar med föregående års uppgifter.

b) Summan i kol. 8 anmärkes kunna blifva förändrad efter afslutad granskning af de falska räkenskaper, som lemnats af förra räkenskapsföraren.

c) Den 28 Januari 1867 beslöto församlingarne på allmän kommunalstämma, att denna sparbank kommer att upphöra och delägarnes innestående behållning, så fort sig göra låter, insättas i Wifolka härads sparbank.

d) Från och med den 1 Januari 1867 har denna sparbank inträdt såsom filial af Länssparbanken i Linköping, till hvilken vid öfverflyttningen öfverlemnats den efter 5 delägares afgång återstående behållningen 5,515 R:dr 87 öre.

e) Vid 1866 års slut förenad med Wifolka härads sparbank.

f) Uteblifven uppgift från denna sparbank har föranledt intagande här af den för år 1865 meddelade redogörelsen.

g) Såsom fortsättning af Ronneby köpings sparbank öppnades med år 1866 Ronneby köpings samt Ronneby och Backaryds socknars distrikts sparbank.

h) Från reservfonden, som vid 1865 års slut uppgått till 18,677 R:dr, hafva till stipendiefond åt en eller två mindre bemedlade ynglingar från häradet, hvilka studera vid allmänt läroverk, afsatts 3,000 R:dr.

i) Minskningen i kol. 8 härrör deraf, att i redogörelsen för 1865 här felaktigt intagits äfven kol. 9, så att rätta förhållandet nämnde år bordt vara i kol. 8: 161,471 R:dr och i kol. 9: 30,078 R:dr.

k) Kol. 8 för 1865 felaktigt uppgifven, men sedermera rättad.

l) Räkenskapen uppgöres för hvarje enstaka år, icke upptagande saldo behållning från förra året.

m) Uti insättningarna för året ingå delägarne tillfallna premier.

I de fall, der upplysning ej vunnits rörande anmärkt bristande öfverensstämmelse mellan de särskilda uppgifterna, hafva dessa måst qvarstå sådana de meddelats. I flera fall hafva blott revisionsberättelser, eller andra öfversigter, ej affattade enligt det fastställda formuläret, till Statistiska Byrån inkommit. Af dessa hafva ej alltid med säkerhet kunnat inhemtas samtlige de uppgifter, hvarom i formuläret för sparbanksredogörelserna är fråga. *Så vidt anledning härtill varit bristande tillgång å formulärblanketter, torde särskild uppmärksamhet få fästas derpå, att enligt Kongl. Maj:ts nådiga föreskrift hvarje sparbank äger att från respektive Länsstyrelse erhålla nödigt antal formulärblanketter för de ifrågavarande redogörelserna.*

Om man nu, lika litet som i de förr meddelade redogörelserna öfver Rikets sparbanker, fäster sig hvarken vid den anmärkta bristen på öfverensstämmelse mellan vissa sparbankers uppgifter eller vid den störande inflytelsen deraf, att samtlige sparbankers räkenskaper ej omfatta samma tid, eller kalenderåret, så upplyser förestående tabell, såsom resultat af sparbanksverksamheten i hela Riket under året 1866, jemfördt med året 1865, bland annat:

att sparbankernas antal, vid 1866 års slut uppgående till 195, *ökats* med 9;

att antalet tillkomna nya delägare, 36,604, under året *ökats* med blott 828;

att antalet afgångna delägare, 22,088, *ökats* med 2,082;

att vid 1866 års slut såsom sparbanksdelägare uppgifvits qvarstå 259,407, eller 14,681 *flere* än vid 1865 års slut;

att det under 1866 insatta beloppet 9,394,427 R:dr varit 183,558 R:dr *lägre* än 1865 års insättningsbelopp;

att delägarne i räntor å innestående kapital under året 1866 uppgifvits hafva tillgodonjutit 1,786,572 R:dr, eller 123,655 R:dr *mer* än under 1865;

att det under 1866 uttagna beloppet 9,390,796 R:dr, hvilket är 3,631 R:dr *lägre,* än det under samma år insatta, med 804,149 R:dr *öfverstiger* 1865 års uttagningar;

att delägarnes uppgifna innestående behållning vid 1866 års slut, 37,758,599 R:dr, med 1,774,963 R:dr *öfverstiger* den uppgifna behållningen vid nästförutgångne års slut;

att beloppet af sparbankernas egna grund- och reservfonder, besparade räntevinster m. m., vid 1866 års slut uppgående till 3,375,996 R:dr, *vuxit* med 243,352 R:dr utöfver hvad det vid 1865 års slut utgjorde, samt

att hela det vid 1866 års slut hos Sparbankerna innestående kapitalet, 41,134,595 R:dr, väl under årets lopp *ökats* med 2,018,315 R:dr utöfver kapitalet nästföregångna året, men att denna tillväxt dock är 682,618 R:dr *lägre* än under 1865.

Såsom fortsättning af de för förra åren meddelade öfversigterna öfver Rikets sparbanker följa här åtskilliga länsvis utarbetade tabeller, hufvudsakligt afseende en lättad jemförelse genom relativa tal. Af dessa tabeller utvisar efterföljande N:o 2 relationen till folkmängd och ytvidd.

Tab. № 2. Sparbankernas antal och förhållande till folkmängd och areal, länsvis, vid 1866 års slut.

Län.	Antal.	En på nedanstående invånareantal.	En på qvadratmil.
Stockholms stad	1	138,189	omkr. 7·7
Stockholms län	7	18,605	
Upsala d:o	4	24,472	» 11·2
Södermanlands d:o	10	13,443	» 5·1
Östergötlands d:o	29	8,809	» 2·9
Jönköpings d:o	6	30,947	» 14·7
Kronobergs d:o	3	54,710	» 24·5
Calmar d:o	13	18,110	» 7·2
Gotlands d:o	4	13,394	» 6·3
Blekinge d:o	10	12,666	» 2·5
Christianstads d:o	11	20,358	» 5·4
Malmöhus d:o	17	18,231	» 2·3
Hallands d:o	4	31,782	» 10·4
Göteborgs och Bohus d:o	8	29,189	» 5·3
Elfsborgs d:o	7	40,072	» 14·7
Skaraborgs d:o	8	30,021	» 8·9
Wermlands d:o	6	43,660	» 22·2
Örebro d:o	15	11,005	» 4·7
Westmanlands d:o	7	15,865	» 7·7
Kopparbergs d:o	6	29,376	» 42·9
Gefleborgs d:o	10	14,517	» 14·7
Wester-Norrlands d:o	2	64,822	» 95·8
Jemtlands d:o	1	68,872	» 410·9
Westerbottens d:o	2	45,114	» 238·5
Norrbottens d:o	4	18,896	» 213·5
I hela Riket	**195**	**21,337**	**17·91**
Deraf belägne i städer	87		
» » å landsbygden	108		

Då Rikets folkmängdstillväxt under 1866 ej uppgick till mer än 46,536, så har det med 9 ökade sparbanksantalet varit tillräckligt att åstadkomma en fortgående fördelaktigare proportion mellan sparbankerna och folkmängden, eller *en* sparbank på 21,337 innevånare mot på 22,119 år 1865 och på 22,738 år 1864. I förhållande till landets hela ytvidd röjes naturligt-

vis ock samma fördelaktigare proportion med *en* sparbank i medeltal på 17·91 qvadratmil mot 18·78 år 1865 och 19·51 år 1864. Då folkmängdstillväxt ägt rum inom hvartenda *län*, så följer deraf, att i de län, hvilkas sparbanksantal under året ej ökats, proportionen till folkmängden ej undergått den ifrågavarande fördelaktiga förändringen. Hit höra utom Stockholms stad, Stockholms, Upsala, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Calmar, Gotlands, Christianstads, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs, Wermlands, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs, Wester-Norrlands, Jemtlands och Westerbottens län. Det ökade antalet sparbanker i Östergötlands, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Örebro och Norrbottens län har deremot varit tillräckligt att ej blott för hvartdera af dessa län särskildt, utan ock samfäldt för hela Riket tillvägabringa den förenämnda gynnsammare proportionen. Härvid får dock ej förbises, hvad förut är anmärkt, att största inflytelsen i det ifrågavarande hänseendet utöfvas af Norrbottens läns 3, först under 1866 anmälda, ehuru redan förut i verksamhet varande, sparbanker. Som tabellen N:o 2 utvisar står Östergötlands län fortfarande främst med *en* sparbank på 8,809 innevånare. Andra rummet derefter har ännu bevarats af Örebro län, hvaremot Blekinge län från 7:de rummet i ordningen år 1865 nu uppgått till 3:dje med *en* sparbank på 12,666 innevånare. Norrbottens län, som år 1865 med undantag för Stockholms stad syntes hafva det relativt lägsta antalet sparbanker, eller *en* på 74,576 innevånare, intager numera, efter meddelade fullständigare uppgifter, det 11:te rummet i ordningen och lemnar sista rummet åt Jemtlands län med *en* sparbank på 68,872 innevånare, och på 410·9 qvadratmils ytvidd.

Öfver absoluta och relativa antalet *sparbanksdelägare* lemnar efterföljande tabell N:o 3 en jemförande öfversigt *länsvis:*

Tab. № 3. Antal vid årets slut qvarstående sparbanksdelägare och deras förhållande till folkmängden vid samma tid under åren 1861—1866, länsvis.

Län.	År 1861.		År 1862.		År 1863.		År 1864.		År 1865.		År 1866.	
	Antal sparbanks-delägare.	En del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	En del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	En del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	En del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	En del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	En del-ägare på inne-vånare.
Stockholms stad	21,478	omkr. 5	22,208	omkr. 5	23,603	omkr. 5	25,216	omkr. 5	27,043	omkr. 5	28,704	omkr. 4·8
Stockholms län	1,120	» 109	2,227	» 56	3,970	» 31	4,813	» 26	6,177	» 21	7,238	» 18
Upsala d:o	6,134	» 15	6,529	» 14	6,901	» 14	6,951	» 14	7,324	» 13	7,722	» 13
Södermanlands d:o	7,836	» 16	8,248	» 16	8,859	» 15	9,195	» 14	9,631	» 14	9,570	» 14
Östergötlands d:o	14,547	» 17	15,269	» 16	16,035	» 16	16,209	» 16	17,529	» 14	18,335	» 14
Jönköpings d:o	9,691	» 18	10,621	» 17	11,421	» 16	12,049	» 15	12,509	» 15	12,261	» 15
Kronobergs d:o	6,887	» 22	7,448	» 21	7,734	» 21	7,851	» 20	7,980	» 20	8,255	» 20
Calmar d:o	6,392	» 35	6,741	» 34	7,212	» 32	7,058	» 33	7,258	» 32	7,428	» 32
Gotlands d:o	3,012	» 17	3,456	» 15	3,900	» 13	3·985	» 13	4,071	» 13	4,099	» 13
Blekinge d:o	9,138	» 13	9,511	» 13	9,564	» 13	9,581	» 13	10,489	» 12	11,335	» 11
Christianstads d:o	12,501	» 17	12,261	» 18	12,148	» 18	12,286	» 18	13,488	» 16	14,248	» 16
Malmöhus d:o	36,297	» 8	37,780	» 8	38,869	» 8	39,658	» 8	42,848	» 7	46,817	» 6·6
Hallands d:o	4,412	» 27	4,528	» 27	4,538	» 27	4,713	» 26	4,856	» 26	5,005	» 25
Göteborgs och Bohus d:o	12,903	» 17	13,650	» 16	14,379	» 16	17,087	» 13	19,073	» 12	20,961	» 11
Elfsborgs d:o	6,654	» 41	6,887	» 40	7,296	» 38	7,513	» 37	7,998	» 35	8,269	» 34
Skaraborgs d:o	9,374	» 24	9,552	» 24	9,138	» 25	8,933	» 26	8,874	» 27	9,342	» 26
Wermlands d:o	7,817	» 32	7,593	» 33	7,518	» 34	7,866	» 33	8,120	» 32	8,179	» 32
Örebro d:o	7,988	» 19	8,357	» 19	8,537	» 19	8,091	» 20	8,405	» 19	9,212	» 18
Westmanlands d:o	3,147	» 33	3,382	» 31	3,614	» 30	4,362	» 25	4,861	» 22	5,338	» 21
Kopparbergs d:o	3,988	» 42	4,326	» 40	4,768	» 36	5,205	» 33	5,509	» 32	5,723	» 31
Gefleborgs d:o	2,750	» 50	3,047	» 46	3,516	» 40	4,670	» 30	5,472	» 26	6,005	» 24
Wester-Norrlands d:o	1,742	» 68	1,777	» 68	1,772	» 69	1,895	» 66	1,936	» 66	2,054	» 63
Jemtlands d:o	1,585	» 39	1,716	» 37	1,768	» 37	1,808	» 37	1,805	» 38	1,724	» 40
Westerbottens d:o	400	» 208	445	» 191	452	» 191	456	» 193	458	» 194	514	» 176
Norrbottens d:o	766	» 92	784	» 92	823	» 88	798	» 92	1,012	» 74	1,069	» 71
I hela Riket	**198,559**	**» 20**	**208,343**	**» 19**	**218,335**	**» 18**	**228,249**	**» 18**	**244,726**	**» 17**	**259,407**	**» 16**
Medeltal delägare i hvar sparbank	**1,273**		**1,248**		**1,248**		**1,275**		**1,316**		**1,330**	

För hela den tiderymd af 6 år, som förestående tabell omfattar, visa sparbanksdelägarne såväl absolut, som i förhållande till folkmängden, i medeltalen för hela Riket ett långsamt stigande, ehuru för ett och annat år afbrutet af stillastående. Hvad åter beträffar de särskilda *länen*, så är absoluta antalet sparbanksdelägare jemfördt med året 1865 endast i 3 län, nemligen Södermanlands, Jönköpings och Jemtlands län minskadt, i alla öfriga län mer eller mindre ökadt, och relativa antalet ökadt i Stockholms stad och län, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs, Örebro, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs, Wester-Norrlands, Westerbottens och Norrbottens, samt minskadt endast i Jemtlands län, i öfrige län oförändradt.

Öfver medeltalet af hvarje sparbanksdelägares innestående behållning, eller *medelvärdet af hvarje sparbanksbok*, lemnar efterföljande tabell N:o 4 en jemförande öfversigt för 7 år.

Tab. № 4. **Medeltal af sparbanksdelägarnes innestående behållning vid hvarje års slut.**

Län.	1860.		1861.		1862.		1863.		1864.		1865.		1866.	
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.
Stockholms stad	160	15	159	09	161	66	166	05	161	41	165	39	166	56
Stockholms län	84	03	92	12	78	03	87	65	101	73	111	22	121	29
Upsala d:o	147	54	155	16	163	01	167	31	173	33	183	44	190	31
Södermanlands d:o	137	18	142	56	148	20	150	76	150	56	148	65	152	41
Östergötlands d:o	105	84	105	73	108	92	109	65	112	15	109	64	111	36
Jönköpings d:o	87	93	91	27	94	03	90	63	83	08	77	82	81	42
Kronobergs d:o	84	01	86	61	92	46	89	58	86	55	86	21	83	69
Calmar d:o	166	15	174	74	182	41	177	29	171	26	166	86	163	36
Gotlands d:o	100	12	101	57	107	97	99	78	96	67	90	27	89	15
Blekinge d:o	160	06	171	14	177	99	176	14	168	55	158	24	148	02
Christianstads d:o	201	42	196	68	189	41	179	52	171	04	170	06	168	03
Malmöhus d:o	159	20	170	11	160	81	154	32	156	95	160	17	157	75
Hallands d:o	103	00	106	11	101	07	100	28	103	38	105	67	105	81
Göteborgs o. Bohus d:o	187	01	189	23	188	13	190	83	175	42	175	68	158	98
Elfsborgs d:o	148	10	153	37	155	85	151	87	141	29	136	15	129	50
Skaraborgs d:o	85	17	89	54	94	37	101	39	103	96	107	25	109	55
Wermlands d:o	191	18	194	49	204	10	211	20	200	13	206	22	209	35
Örebro d:o	149	82	151	13	153	33	150	79	157	68	161	64	160	26

Län.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.
	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
Westmanlands län.....	125·07	140·83	151·80	156·85	144·23	150·70	149·96
Kopparbergs d:o	122·25	119·48	118·97	119·55	119·13	119·43	117·34
Gefleborgs d:o	163·73	166·72	178·13	184·45	161·64	157·32	150·59
Wester-Norrlands d:o .	138·52	143·50	147·61	156·44	158·22	166·66	165·77
Jemtlands d:o	164·39	178·11	193·81	201·90	204·61	198·21	192·97
Westerbottens d:o.....	119·96	131·12	158·33	171·86	163·65	161·12	134·74
Norrbottens d:o.....	95·33	110·48	126·43	137·65	152·82	125·63	131·74
I hela Riket	145·42	149·94	150·05	148·83	146·23	147·01	145·56

Den regelbundenhet, som talen i denna tabell utvisa genom i allmänhet ganska obetydliga vexlingar, kan ej undfalla uppmärksamheten och synes väl kunna tjena såsom ett bevis derpå, att sparbanksuppgifterna under alla 7 åren i det hela ägt den fullständighet och noggrannhet, att den öfversigt, som de lemna, förtjenar förtroende. Denna visar då tydligt i summan för hela Riket, att vi ännu stå långt ifrån den lyckliga belägenhet, då sparbanksboken uppnått ett medelvärde representerande ett kapital, som kunde förtjena namn af utsäde för en rikare skörd och väsendtligt underlätta bergningen efter den ålder, under hvilken arbetsförmågan och fliten varit i stånd att genom sparsamhet bereda sig något öfverskott. Äfven det låga medelvärdet af sparbanksboken har från och med 1860 ej varit i stigande längre än till och med 1862, utan tvertom sedan sistnämnde år sjunkit till i det närmaste samma belopp 145½ R:dr år 1866, som den ägde år 1860. Derest under hela tiden sparbankernas antal hade varit detsamma, skulle en dylik uteblifven tillväxt af sparbanksböckernas medelvärde häntyda på ett än mindre gynnsamt förhållande, än det som nu i verkligheten ägt rum, då under de ifrågavarande 7 åren de i verksamhet varande sparbankerna ökats från 151 till 195. Det är nemligen klart, att delägarnes innestående behållning beror dels af insattsernas talrikhet och belopp, dels af den tidslängd, under hvilken de innestå räntebärande och med fördelen af kapitaltillökning genom räntan, och att följaktligen de yngre sparbankerna hvarken genom insattsernas talrikhet eller räntetilläggen ännu kunna hafva hunnit så långt som de äldre.

För flertalet år under den ifrågavarande perioden visar sparbanksboken *högsta* medelvärdet för Wermlands län och *lägsta*

för Jönköpings och Kronobergs län. Endast för 2 län, Upsala och Skaraborgs, har sparbanksbokens medelvärde under hvarje år varit i ett oafbrutet stigande, för de öfriga länen framträda flera eller färre vexlingar. Blott för Stockholms stad, Stockholms, Upsala, Södermanlands och Skaraborgs län företer sparbanksboken för sista året det högsta medelvärdet under perioden. Bland de län, i hvilka medelvärdet under sista året betydligare sjunkit, anmärkas Westerbottens, Göteborgs och Bohus, Gefleborgs, Elfsborgs och Blekinge, hvilket förhållande, hvad det sistnämnda länet beträffar, kan stå i samband med der nybildade 2 sparbanker.

Om man, för att få en lättare öfversigt öfver antalet inom hvarje län *tillkomna* sparbanksdelägare, antager det för året 1861 uppgifna antalet = 1·00 och dermed jemför antalet under hvartdera af de följande åren, så erhållas de relativa tal, som upptagas i följande tab. N:o 5. Samma förfarande, eller antagande af antalet år 1861 *afgångne* sparbanksdelägare = 1·00, gifver för de följande åren de proportioner, som i tab. N:o 6 blifvit utförda.

Tab. № 5. **Antalet tillkomne sparbanksdelägare under hvartdera af åren 1862—1866, jemfördt med antalet under år 1861, antaget = 1·00.**

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.
Stockholms stad	1·16	1·26	1·30	1·37	1·40
Stockholms län	4·73	8·15	4·95	7·75	6·83
Upsala d:o	0·99	1·06	0·93	1·08	1·12
Södermanlands d:o	1·05	1·32	1·13	1·21	1·00
Östergötlands d:o	0·84	0·95	0·75	1·13	1·12
Jönköpings d:o	1·07	0·79	0·94	0·91	0·85
Kronobergs d:o	1·67	1·53	1·45	1·20	1·52
Calmar d:o	1·28	1·24	0·77	0·97	0·99
Gotlands d:o	1·24	1·39	0·91	0·88	0·78
Blekinge d:o	1·10	1·09	1·06	1·90	2·10
Christianstads d:o	0·62	0·60	0·58	1·05	0·91
Malmöhus d:o	0·86	0·76	0·89	1·22	1·50
Hallands d.o	1·06	1·07	1·36	1·46	1·53
Göteborgs och Bohus d:o	1·15	1·19	2·62	2·37	2·16
Elfsborgs d:o	0·92	1·30	0·94	1·42	1·18
Skaraborgs d:o	1·06	1·04	1·51	1·11	1·55

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.
Wermlands län	0·82	0·72	1·20	1·02	0·83
Örebro d:o	0·96	0·85	0·72	1·01	1·50
Westmanlands d:o	1·19	1·06	2·09	1·85	1·86
Kopparbergs d:o	0·99	1·62	1·24	1·15	1·20
Gefleborgs d:o	1·00	1·25	2·60	2·05	1·66
Wester-Norrlands d:o	0·81	0·83	1·22	1·11	1·10
Jemtlands d:o	0·91	0·65	0·69	0·68	0·37
Westerbottens d:o	1·19	0·81	0·75	0·73	1·84
Norrbottens d:o	0·83	1·02	0·57	2·39	1·66
I hela Riket	1·02	1·06	1·15	1·34	1·37

Tab. № 6. Antalet afgångne sparbanksdelägare under hvartdera af åren 1862—1866, jemfördt med antalet under år 1861, antaget = 1·00.

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.
Stockholms stad	0·94	0·76	0·71	0·69	0·80
Stockholms län	0·99	3·13	3·86	5·30	6·17
Upsala d:o	1·09	1·26	1·36	1·29	1·32
Södermanlands d:o	0·99	1·09	1·24	1·29	1·47
Östergötlands d:o	1·06	1·23	1·23	1·38	1·34
Jönköpings d:o	0·63	0·50	0·79	0·99	1·86
Kronobergs d:o	0·85	1·35	1·65	1·29	1·36
Calmar d:o	1·65	1·40	1·68	1·39	1·52
Gotlands d:o	1·00	1·34	1·81	1·74	1·76
Blekinge d:o	1·39	1·85	1·86	1·64	2·12
Christianstads d:o	1·34	1·22	0·98	1·05	1·10
Malmöhus d:o	1·33	1·28	1·70	1·42	1·84
Hallands d:o	1·15	1·08	1·35	1·57	1·65
Göteborgs och Bohus d:o	1·01	1·04	1·38	1·60	1·39
Elfsborgs d:o	1·16	1·53	1·24	1·72	1·43
Skaraborgs d:o	1·20	2·07	2·47	1·67	1·56
Wermlands d:o	1·25	0·96	1·07	0·94	0·97
Örebro d:o	0·97	1·04	1·68	1·10	1·19
Westmanlands d:o	1·39	1·14	1·04	1·66	1·75
Kopparbergs d:o	1·13	2·37	1·68	1·74	2·31
Gefleborgs d:o	1·25	1·18	1·80	1·82	1·92

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.
Wester-Norrlands län	1·05	1·34	1·10	1·47	1·04
Jemtlands d:o	0·96	1·27	1·58	2·05	2·11
Westerbottens d:o	1·67	2·44	2·39	2·44	3·33
Norrbottens d:o	1·47	1·29	1·76	2·71	2·24
I hela Riket	1·13	1·19	1·34	1·29	1·43

Under i öfrigt lika förhållanden bör kunna antagas, att ökadt antal sparbanker har till följd ökadt antal *nya sparbanksdelägare*. Bland ett större antal sparbanksdelägare kan man ock skäligen vänta flera, som afgå, än bland ett mindre delägareantal. När alltså från 156 år 1861 i verksamhet varande sparbanker deras antal ökats till 195 år 1866, så borde ock så mycket heldre kunna väntas, att förestående tab. N:o 5 skulle gifva för det sistnämnda året ett högre antal nytillkomna delägare, än det förstnämnda året kunde förete. För Riket i sin helhet utgör ock, såsom tabellen utvisar, ökningen 37 % och denna ökning har för hvarje särskildt af de anförda åren varit progressiv. Men samma förhållande gäller deremot icke hvarje särskildt län, och uppmärksamhetens påkallande på skilnaderna i detta hänseende är tabellens hufvudföremål. Sålunda finna vi för Jemtlands län antalet nytillkomne delägare 63 % lägre år 1866 än år 1861. Afven under hvartdera af förutgångna år från och med 1862 har antalet nytillkomne der varit lägre än 1861. Under hela tiden har länet visserligen haft blott en enda sparbank, och här synes kunna och böra göras frågan, hvad verkan minskade afstånd genom flera sparbankers öppnande skulle kunna framkalla.

Näst Jemtlands län företer under året 1866 Gotland största minskningen af nytillkomne delägare, eller 22 % mot år 1861, och talen utvisa ett fortgående sjunkande under de 3 sista åren. Här har dock antalet sparbanker ökats från 2 till 4.

Å andra sidan finna vi Stockholms län fortfarande utmärkt för stark tillväxt af nya delägare, hvartill utan tvifvel den verksamhet, som utmärker den nya länssparbanken, väsentligast bidrager. Näst detta län följa Göteborgs och Bohus samt Blekinge län, af hvilka under de ifrågavarande 6 åren det förstnämnda ökat sina sparbankers antal med 2 och det sistnämnda med 5. Tillväxt af nya deltagare oafbrutet för hvarje år förete endast Stockholms stads och Hallands läns sparbanker.

Stockholms stads sparbank företer ock för året 1866 det lägsta antalet *afgångne* delägare i förhållande till året 1861, eller 20 % färre. Dessutom förekommer för sista året endast för Wermlands län det förhållande, att antalet afgångne varit *lägre* än 1861. Likasom under nästförutgångne år har inom Stockholms läns sparbanker vid sidan af talrika nya delägares tillkomst äfven stått högsta antalet afgångne i förhållande till året 1861. Närmast derefter följer Westerbottens län med 233 % ökad afgång mot år 1861. För hvarje år progressivt stigande antal afgångne anmärkes i Södermanlands och Jemtlands län.

Då föregående 2 tabeller afse jemförelse af det första år, för hvilket hithörande iakttagelser äro tillgängliga, med de efterföljande åren, är deremot nedanstående tabell N:o 7 egnad att för *ett och samma* år åskådliggöra förhållandet mellan afgångne och nytillkomne sparbanksdelägare på det sätt, att de sistnämnde för hvarje år äro antagne = 1·00.

Tab. № 7. Jemförelse mellan afgångne och tillkomne sparbanksdelägare, de senare för hvart år antagne = 1·00.

Län.	Afgångne delägare i förhållande till 1·00 nytillkomne.					
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.
Stockholms stad	0·93	0·75	0·56	0·51	0·47	0·53
Stockholms län	0·43	0·09	0·16	0·34	0·29	0·39
Upsala d:o	0·54	0·59	0·64	0·79	0·64	0·63
Södermanlands d:o	0·63	0·60	0·52	0·69	0·67	0·93
Östergötlands d:o	0·52	0·65	0·67	0·85	0·63	0·62
Jönköpings d:o	0·56	0·32	0·35	0·47	0·60	1·21
Kronobergs d:o	0·75	0·38	0·66	0·85	0·80	0·67
Calmar d:o	0·54	0·69	0·61	1·17	0·78	0·83
Gotlands d:o	0·41	0·33	0·40	0·83	0·82	0·93
Blekinge d:o	0·56	0·71	0·95	0·78	0·49	0·57
Christianstads d:o	0·53	1·16	1·08	0·90	0·53	0·64
Malmöhus d:o	0·42	0·64	0·70	0·80	0·49	0·51
Hallands d:o	0·65	0·71	0·66	0·65	0·70	0·71
Göteborgs och Bohus d:o	0·65	0·57	0·58	0·34	0·44	0·42
Elfsborgs d:o	0·58	0·72	0·68	0·76	0·70	0·73
Skaraborgs d:o	0·71	0·80	1·47	1·16	1·06	0·71
Wermlands d:o	0·83	1·26	1·10	0·73	0·76	0·96
Örebro d:o	0·66	0·66	0·81	1·56	0·73	0·52

Län.	Afgångne delägare i förhållande till 1·00 nytillkomne.					
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.
Westmanlands län	0·53	0·62	0·57	0·30	0·47	0·50
Kopparbergs d:o	0·36	0·41	0·53	0·49	0·54	0·70
Gefleborgs d:o	0·42	0·53	0·40	0·29	0·37	0·49
Wester-Norrlands d:o	0·64	0·82	1·02	0·58	0·85	0·58
Jemtlands d:o	0·33	0·38	0·66	0·75	1·02	1·94
Westerbottens d:o	0·29	0·40	0·86	0·91	0·96	0·52
Norrbottens d:o	0·47	0·78	0·60	1·46	0·54	0·64
I hela Riket	0·58	0·64	0·65	0·67	0·56	0·60

Man ser af denna tabell, att, då under året 1866 mot 100 nytillkomne sparbanksdelägare för hela Riket svarat 60 afgångne, förhållandet varit något ofördelaktigare än år 1865, men dock bättre än under åren 1862 med 1864. Inom de särskilda länen visar Stockholms län under detta likasom under näst förutgångna året det lägsta relativa antalet afgångne, hvarefter närmast i ordningen följer Göteborgs och Bohus län. Högsta relativa antalet afgångne delägare, eller nära dubbelt så många som de nytillkomna, visar Jemtlands län, hvarest äfven under 1865 de afgångne något öfverstego de nytillkomne. Näst Jemtlands har Jönköpings län under 1866 det högsta relativa talet eller omkring ½ mer afgångne än nytillkomne.

För den tiderymd, under hvilken årliga uppgifter rörande i Rikets sparbanker insatt och uttaget belopp varit tillgängliga, utvisa dessa nedanstående belopp:

	Insattser.	Uttagningar.	Summa.
1856	R:dr 6,026,887.	R:dr 4,254,721.	R:dr 10,281,608.
1857	» 4,977,455.	» 5,307,631.	» 10,285,066.
1858	» 4,004,234.	» 6,779,762.	» 10,783,996.
1859	» 5,213,685.	» 5,134,948.	» 10,348,633.
1860	» 5,953,793.	» 5,436,201.	» 11,389,994.
1861	» 6,778,376.	» 5,632,461.	» 12,420,837.
1862	» 6,706,324.	» 6,649,716.	» 13,356,040.
1863	» 6,810,329.	» 7,090,264.	» 13,900,593.
1864	» 7,014,643.	» 7,548,545.	» 14,563,188.
1865	» 9,577,985.	» 8,586,647.	» 18,164,632.
1866	» 9,394,427.	» 9,390,796.	» 18,785,223.

Dessa tal visa, att insatserna för sista året något sjunkit och att uttagningarnes belopp betydligt ökats, och ådagalägga

med undantag för ett enda år en stark tillväxt af det kapital tillhörigt sparbanksdelägarne, hvilket årligen omsättes af sparbankerna.

Icke mindre intresse än jemförelsen af omsättningsbeloppen i sin helhet och för hela Riket under särskilda år har öfversigten öfver de årliga vexlingarna inom hvarje särskildt *läns* sparbanker, hvarföre en sådan lemnas i nedanstående tabell N:o 8.

Tab. № 8. **Jemförelse mellan uttaget och insatt belopp, det sistnämnda för hvarje år antaget = 1·00.**

Sparbankerna i	1856.	1857	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Medeltal 1856 med 1865	1866
Stockholms stad.....	0·89	1·51	1·55	1·08	1·13	1·17	0·96	0·82	1·02	0·82	1·10	0·92
Stockholms län	0·42	0·77	1·89	0·68	0·54	0·49	0·18	0·34	0·56	0·57	0·64	0·67
Upsala d:o.....	0·52	0·83	0·95	0·66	0·76	0·62	0·67	0·83	1·04	0·64	0·75	0·80
Södermanlands d:o	0·77	1·09	1·36	0·85	1·04	0·80	0·78	0·78	1·07	1·10	0·96	1·15
Östergötlands d:o	0·76	0·92	1·21	0·90	0·79	0·83	0·85	0·96	1·06	1·00	0·93	0·95
Jönköpings d:o.....	0·55	1·18	1·79	1·47	0·91	0·76	0·70	1·06	1·50	1·43	1·14	1·15
Kronobergs d:o	0·58	1·30	2·82	1·34	1·30	0·98	0·58	1·28	1·49	1·21	1·29	1·28
Calmar d:o	0·75	1·30	2·22	0·84	0·92	0·70	0·81	1·04	1·64	1·24	1·15	1·23
Gotlands d:o	1·07	1·32	2·96	2·12	1·33	0·64	0·46	1·04	1·48	1·83	1·43	1·40
Blekinge d:o	0·78	0·83	1·68	0·82	1·03	0·80	0·90	1·21	1·34	1·08	1·05	1·11
Christianstads d:o.....	0·66	0·67	2·52	0·93	1·09	0·88	1·94	2·00	1·68	0·82	1·32	1·03
Malmöhus d:o	0·75	0·93	1·88	1·02	0·66	0·69	1·28	1·27	1·04	0·85	1·04	0·92
Hallands d:o	0·59	0·72	1·29	1·28	1·12	1·26	1·24	1·25	0·92	0·99	1·07	1·07
Göteborgs o. Bohus d:o	0·78	1·07	1·17	0·85	1·08	0·98	0·99	0·94	0·89	0·86	0·96	1·14
Elfsborgs d:o.....	0·73	1·22	2·20	1·00	0·96	0·78	0·99	1·09	1·58	1·10	1·17	1·17
Skaraborgs d:o.....	0·50	1·13	2·06	1·07	1·41	0·84	0·87	1·16	1·36	1·14	1·15	1·02
Wermlands d:o	0·42	1·25	2·19	1·12	0·84	1·07	1·20	1·20	1·46	0·92	1·17	1·19
Örebro d:o.....	0·56	1·27	2·37	1·38	0·94	0·95	0·93	1·29	0·68	0·93	1·13	0·84
Westmanlands d:o.....	0·65	1·07	1·23	0·87	0·70	0·47	0·58	0·76	0·74	0·64	0·77	0·81
Kopparbergs d:o	0·60	1·03	1·33	0·97	0·85	0·85	0·84	0·72	0·83	0·93	0·90	1·20
Gefleborgs d:o	0·71	1·07	1·50	0·80	0·66	0·60	0·59	0·59	0·66	0·69	0·79	1·00
Wester-Norrlands d:o .	0·39	0·78	1·00	0·58	1·39	0·80	0·99	0·95	0·85	0·87	0·86	0·97
Jemtlands d:o	0·47	0·70	2·27	1·25	0·77	0·47	0·47	0·88	1·09	1·64	1·00	2·35
Westerbottens d:o.....	0·56	1·62	4·75	0·45	0·42	0·42	0·29	0·69	2·05	1·92	1·32	1·70
Norrbottens d:o.....	0·35	2·03	3·89	1·00	0·73	0·30	0·60	0·58	0·79	1·27	1·15	0·77
I hela Riket	**0·71**	**1·07**	**1·69**	**0·99**	**0·91**	**0·83**	**0·99**	**1·04**	**1·08**	**0·90**	**1·02**	**1·00**

Genom den fördel, som sparbankerna erbjuda af ej blott ränta, utan ock räntans läggande till det innestående kapitalet, växer detta så, att det efter flera eller färre års förlopp kan fördubblas eller flerfaldigas. Härpå beror möjligheten att inom vissa gränser det af delägarne uttagna beloppet kan öfverstiga deras insattser, utan att den qvarvarande behållningen i sparbankerna deraf lider i det förhållande, som skulle äga rum om dylik fördel ej vore beredd. Af de utförda medeltalen för 10 år, 1856—1865, visar sig, att för hela Riket det uttagna beloppet väl med blott 2 på 100 öfverstigit de ursprungliga insattserna, men att detta öfverskott af uttagne medel utöfver insatte i 15 af de särskilda länen varit vida större och bland dem i Gotlands län uppgått till 43 %, i Christianstads och Westerbottens län till 32 % o. s. v. Bland motsatta sidans 10 län, i hvilka de uttagna beloppen ej öfverstigit insattserna, utmärker sig i främsta rummet Stockholms län med blott 64 % af insattserna uttagna, och närmast i ordningen derefter följa Upsala, Westmanlands och Gefleborgs län o. s. v. ända till Jemtlands län, der för 10-årsperioden uttagits lika stort belopp som insattserna. Granskar man särskildt för hvarje af de ifrågavarande 10 åren tabellens tal länsvis, så röja de omisskänneligt samband med dels allmännare, dels mera partiela financiela rubbningar, som antingen verkat minskning af de insatta beloppen eller ökning af uttagningarne eller liktidigt båda delarna. I och med detsamma sparbanksredogörelserna sålunda gifva en bild af vexlingarna i penningetillgång och behof, ådagalägga de ock den välgörande inflytelsen af det beredda tillfället att kunna anlita en besparing, som utan uppoffring kunnat afses och utan risk eller besvär för ägaren förkofrats. De stora vexlingar, som tabellen för olika år företer inom de särskilda länen, synas ock gifva tillräckliga bevis, att de goda dagarna aflösa de onda, när blott omtänksamheten är vaken.

Jemföres året 1866 med det 10-åriga medeltalet, så finnas uttagningarne under detta år likaledes i 15 län hafva öfverstigit insattserna. 11 af dem äro desamma, för hvilka 10-åriga medeltalet gifvit likartadt resultat. Högsta öfverskottet för Jemtlands län eller 235 R:dr uttagne mot insatte 100 R:dr, bör hänvisa till än ofördelaktigare förhållanden inom flera län år 1858. Fortfarande missförhållande mellan insattser och uttagningar utmärka företrädesvis Westerbottens, Gotlands, Kronobergs, Calmar, Wermlands, Elfsborgs och Jönköpings län.

Så snart uttagningarna öfverskrida den gräns, intill hvilken räntevinsten kan bereda ersättning, blir den oundvikliga följden, att delägarnes innestående kapitalbehållning sjunker. I slutsumman för hela Riket har detta fall lyckligtvis ännu ej inträffat under den tiderymd, för hvilken vi äga oafbrutna uppgifter, ty dessa utvisa såsom delägarnes innestående behållning vid slutet af

år 1860.....	R:dr	27,291,937,					
» 1861.....	»	29,772,670,	eller en	tillväxt	af	2,480,733	R:dr.
» 1862.....	»	31,261,338,	»	»	»	1,488,668	»
» 1863.....	»	32,494,403,	»	»	»	1,233,065	»
» 1864.....	»	33,376,991,	»	»	»	882,588	»
» 1865.....	»	35,983,636,	»	»	»	2,606,645	»
» 1866.....	»	37,758,599,	»	»	»	1,774,963	»

Men vid jemförelse mellan åren 1865 och 1866 befinnes inom följande 5 län delägarnes innestående behållning hafva *minskats*, nemligen

i Jemtlands län	med	25,085	R:dr eller	7·01 %,
» Westerbottens d:o	»	4,538	» »	6·15 »
» Elfsborgs d:o	»	18,087	» »	1·66 »
» Gotlands d:o	»	2,082	» »	0·57 »
» Göteborgs och Bohus d:o	»	18,299	» »	0·55 »

I föregående tabell N:o 4 är lemnad en öfversigt af medelvärdet af hvarje sparbanksbok läns- och årsvis. Denna tabell företer ej blott i slutsummorna för hela Riket, utan än mer i de särskilda länssummorna ofta ett mer eller mindre betydligt sjunkande. Detta har visserligen till någon del sin orsak uti missförhållande mellan insattser och uttagningar, men beror ej mindre af tillväxten i delägareantalet och kan alltså lätt inträffa, när sparbanken raskt utvidgar sin verksamhet genom mottagande af talrika insättningar till smärre belopp.

Sparbankernes egna öfverskottsmedel, uppkomna genom donationer, grund- och reservfonder, räntevinster m. m., hafva enligt uppgifterna utgjort tillsammans för hela Riket

år 1860.....	R:dr	2,096,061,					
» 1861.....	»	2,309,290,	och	alltså	ökats	med 213,229	R:dr.
» 1862.....	»	2,542,241,	»	»	»	232,951	»
» 1863.....	»	2,807,222,	»	»	»	264,981	»
» 1864.....	»	3,038,356,	»	»	»	231,134	»
» 1865.....	»	3,132,644,	»	»	»	94,288	»
» 1866.....	»	3,375,996,	»	»	»	243,352	»

Som tabellen N:o 1 utvisar, uppgingo år 1866 öfverskottsmedlen i Malmöhus läns sparbanker till ej mindre än 625,758 R:dr, i Stockholms stads sparbank till 516,895 R:dr. Många sparbanksstyrelser hafva genom dessa tillgångar blifvit satta i tillfälle att till hvarjehanda stiftelser och välgörande ändamål lemna betydliga bidrag.

På sätt nästförutgångna årsredogörelse för sparbankerna upplyser, hade flera sparbanksstyrelser förklarat sig ej kunna ifrågasätta utförandet af det mödosamma arbete, som erfordras för årligt upprättande af en detaljerad klassifikation af sparbanksdelägarne efter deras innestående belopp. Uppgifter enligt det för sådant ändamål meddelade formuläret hafva sålunda ej för något år erhållits fullständiga. Ändamålet hvarföre de ifrågasattes var att åskådliggöra, huruvida våra sparbanker, såsom förhållandet lärer vara i åtskilliga andra länder, företrädesvis eller till betydligt belopp såsom depositbanker emottaga större summor från färre händer, eller mera enligt sin ursprungliga bestämmelse verka för insamlandet af smärre summor från många händer. Att detta senare är händelsen, synes redan ådagalagdt af den tabell, som under N:o 8 finnes meddelad i redogörelsen för året 1865. Sedan det afsedda ändamålet sålunda vunnits, var det så mycket mer en pligt att tillmötesgå de uttalade önskningarna, att denna besvärliga klassifikation ej vidare skulle årligen ifrågasättas. Å de formulärblanketter, som utfärdades för insamlande af uppgifter till Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser för nu löpande femårsperiod, och af hvilka jemväl nödigt antal skola tillhandahållas Sparbanksstyrelserna för deras genom Länsstyrelserna till Statistiska Central-Byrån ingående årsberättelser, upptogs alltså följande meddelande: »Der uppgifter till kol. 11—21 (klassifikation af delägarne efter deras vid årets slut innestående behållning) medföra för stort besvär, kunna de inskränkas till endast sista året, eller 1870, då önskvärdt vore att erhålla dem från samtlige sparbanker.»

Icke desto mindre hafva från många sparbanker äfven för året 1866 ingått uppgifter rörande den ifrågavarande klassifikationen, af hvilka ett sammandrag ansetts böra meddelas i efterföljande tabell N:o 9.

Tab. № 9. **Klassifikation af sparbanksdelägarne efter deras**

Sparbanker i	T. o. m. 10 Rdr.		10—25 Rdr.		25—50 R:dr.		50—100 R:dr.	
	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.
Stockholms stad *a)*								
Stockholms län *b)*	220	909	122	1,943	118	4,313	148	10,399
Upsala d:o *c)*	82	439	81	1,148	128	4,660	135	6,510
Södermanlands d:o *d)*	802	4,140	755	12,848	626	23,745	730	50,506
Östergötlands d:o *e)*	1,418	6,277	1,019	15,945	873	30,472	755	53,577
Jönköpings *f)*	4,514	12,270	1,695	25,301	1,240	44,341	1,130	80,100
Kronobergs d:o	2,923	8,802	1,254	20,838	1,156	42,020	1,141	80,164
Calmar d:o *g)*	1,448	5,318	926	14,699	761	26,873	796	55,665
Gotlands d:o *h)*	135	545	87	1,443	53	1,796	32	2,270
Blekinge d:o *i)*	986	3,454	409	6,501	320	10,923	273	18,260
Christianstads d:o *k)*	1,937	7,830	1,555	28,523	1,582	58,085	1,681	116,278
Malmöhus d:o *l)*	7,972	23,637	3,611	58,150	3,041	107,633	3,559	237,280
Hallands d:o *m)*	901	4,119	301	5,162	268	10,874	260	21,425
Göteborgs och Bohus d:o *n)* ...	5,839	16,915	1,819	29,961	1,383	51,424	1,668	116,091
Elfsborgs d:o *o)*	2,103	7,246	1,065	17,953	1,010	39,324	1,214	90,250
Skaraborgs d:o *p)*	540	2,465	600	9,897	486	17,467	552	39,341
Wermlands d:o *q)*	563	2,409	655	10,766	432	16,067	506	37,776
Örebro d:o	2,018	7,843	1,378	21,925	1,110	40,374	1,272	89,434
Westmanlands d:o	1,039	4,328	867	13,872	600	21,309	743	53,007
Kopparbergs d:o *r)*	1,181	5,247	896	14,734	747	26,714	992	70,661
Gefleborgs d:o	1,677	6,556	832	13,400	617	22,184	769	53,629
Wester-Norrlands d:o	395	1,785	275	4,415	265	9,654	301	20,101
Jemtlands d:o	333	1,817	336	5,548	238	8,166	225	16,096
Westerbottens d:o	99	471	106	1,727	77	2,684	78	5,434
Norrbottens d:o *s)*	77	399	82	1,344	66	2,232	52	3,472
Hela Riket	39,202	135,221	20,726	338,043	17,197	623,334	19,012	1,327,726
Utgörande i procent	25·96	0·54	13·72	1·36	11·39	2·50	12·59	5·34

innestående behållning vid 1866 års slut.

100—200 R:dr.		200—300 R:dr.		300—400 R:dr.		400—500 R:dr.		500—1000 R:dr.		Öfver 1000 R:dr.	
Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.
3,389	468,075							1,823	1,266,287	939	1,322,869
754	100,626	308	86,903	178	61,145	122	53,216	250	146,696	144	237,555
193	38,410	84	21,295	55	17,760	30	13,567	63	35,450	16	19,573
712	95,513	303	72,390	228	77,853	143	63,795	219	163,819	66	90,253
657	96,552	284	71,059	162	55,237	96	40,651	166	113,834	52	74,983
989	137,907	419	101,058	255	86,019	164	71,169	341	229,873	127	156,947
865	121,673	308	74,532	207	71,329	119	52.954	219	151.007	63	67.525
896	126,516	469	111,667	239	81,942	139	61,588	342	236,647	176	372,620
34	4,929	16	3,774	8	2,691	2	863	1	614	1	1,400
263	37,057	97	23,263	76	26,539	36	16,168	74	48,159	75	137,468
1,726	243,376	936	226,185	504	174,671	314	140,388	586	404,917	281	465,219
3,625	514,580	1,860	447,337	1,158	409,284	768	357,900	1,692	1,151,851	834	1,387,433
258	43,868	136	33,413	69	23,481	63	28,614	87	63,669	38	49,810
1,788	249,985	1,019	244,483	587	201,199	420	188,348	948	654,538	680	1,175,817
1,021	144,500	486	119,307	273	92,468	167	75,893	287	196,313	146	261,537
501	69,741	239	59,233	151	51,166	74	33,349	169	117,320	71	114,891
522	79,711	320	84,536	164	59,604	85	37,938	221	164,127	128	248,379
1,363	190,637	654	158,998	404	139,461	250	112,102	523	362,707	240	347,098
910	125,366	385	93,257	249	84,676	137	60,973	308	208,169	100	135,566
896	122,924	313	74,764	165	57,211	103	45,501	199	133,347	79	106,781
844	116,320	410	98,065	233	79,677	157	70,435	292	195,375	174	248,656
327	44,244	160	39,651	93	32,022	70	30,389	123	84,840	45	73,387
209	29,040	99	23,781	64	22,024	41	18,200	105	73,705	74	134,309
63	8,682	25	6,045	15	5,126	16	7.302	23	15,917	12	15,867
51	6,756	13	2,896	6	2,117	2	838	8	5.133	—	—
22,856	**3,216,988**	**9,343**	**2,277,892**	**5,543**	**1,914,702**	**3,518**	**1,582,141**	**9,069**	**6,224.314**	**4,561**	**7,245,943**
15·13	**12·93**	**6·18**	**9·15**	**3·67**	**7·69**	**2·33**	**6·36**	**6·01**	**25·01**	**3·02**	**29·12**

Anmärkningar.

a) Från Stockholms stad äro delägare till belopp under 100 R:dr samfäldt uppgifne till ett antal 18,415 med behållning af 422,890 R:dr, — af 200 - 500 R:dr samfäldt till 4,138 med behållning af 1,300,825 R:dr, hvilka summor här ofvan ej äro medräknade.

b) Uppgiften från Norrtelje stad oanvändbar. Stockholms läns sparbank har uppgifvit delägare under 1 R:dr till 641, — 10 R:dr 1,632, — 25 R:dr 858, — 50 R:dr 623, — 1,000 R:dr 617, med behållning för alla tillsammans af 104,909 R:dr, ej upptagne här ofvan.

c) Uppgifter härom ej meddelade för Upsala stads, samt Lagunda och Hagunda häraders sparbanker.

d) Uppgifter härom ej meddelade för Nyköpings, Trosa och Strengnäs sparbanker.

e) Uppgifter härom ej meddelade för Norrköpings, Linköpings, Kimstads, Borg och Löths, Qvillinge och Simonstorps, Godegårds och Östra Eneby sparbanker, ofullständiga ej användbara från Skärkinds, Häradshammars, Walkebo och Westerlösa sparbanker. Från Åtvidabergs äro delägare från 10 R:dr till 50 R:dr, samfäldt uppgifne till 103 med 2,477 R:dr, inräknade här ofvan i klassen 25 - 50 R:dr.

f) Uppgiften från Östra härads sparbank oanvändbar.

g) Uppgifter saknas för Wimmerby, Wissefjerda, Ålems och Calmar läns sparbanker.

h) Uppgiften från D. B. W:s sparbank ofullständig, obegagnad.

i) Uppgifter saknas för Blekinge läns och Carlshamns sparbanker och den för Sölvesborgs oanvändbar.

k) Uppgifter saknas för Westra Göinge och Engelholms sparbanker och den för Gärds härad oanvändbar.

l) Uppgifter saknas för sparbanken i Lund, samt Färs, Luggude och Onsjö äfvensom Eslöfs sparbanker och den för Skytts härad oanvändbar.

m) Uppgifter saknas för Warbergs och Laholms sparbanker.

n) Uppgifter saknas för Göteborgs och Bohus läns sparbank.

o) Uppgifter saknas för Svenljunga sparbank.

p) Uppgifter saknas för Lidköpings och Skaraborgs läns allmänna sparbank.

q) Uppgifter saknas för Carlstads sparbank.

r) Uppgifter saknas för Stora Schedvi sparbank.

s) Uppgifter saknas för Norrbottens läns sparbank.

På sätt sparbanksredogörelserna för nästförutgångne 2:ne år innehålla, hafva på Kongl. Maj:ts nådiga befallning af den 23 Februari 1866 inhemtats yttranden af samtlige Hushållnings-Sällskap öfver ett af Chefen för Statistiska Central-Byrån i underdånigt memorial af den 17 Februari s. å. framställdt förslag rörande åtgärder att medelst nämnde Sällskapers anlitande främja så väl sparbanksväsendets utveckling i allmänhet, som isynnerhet de statistiska redogörelserna deröfver. Efterhand som dessa yttranden inkommit hafva de i denna tidskrift intagits. Det senast inkomna från Hallands läns Hushållnings-Sällskap, som afslutar samlingen, meddelas här nedan:

Hallands läns:

»Med anledning af Konungens Befallningshafvandes skrifvelse och remiss af Kongl. Civil-Departementets cirkulär af d. 23 Febr. 1866, hvars besvarande, af förekommande anledningar, blifvit fördröjdt, får Förvaltningsutskottet nu afgifva följande:

Chefen för Statistiska Central-Byrån hemställer:

1:o huruvida icke den vidlyftiga skriftvexlingen för erhållande af upplysningar rörande sparbanksväsendet, hvarmed sparbanksstyrelserna, länsstyrelserna och kronobetjeningen mäst besväras, kunde inskränkas, om någon lokalmyndighet åtoge sig uppgifternas insamlande och granskning samt systematiska uppställning;

2:o huruvida icke Hushållnings-Sällskapet skulle utgöra denna lokalmyndighet och sålunda blifva en föreningspunkt för sparbanksintresset, ej blott i afseende på årlig statistisk redogörelse, utan ock med hänseende till sparbanksväsendets fortgående utbildning.

Om än insamlandet af uppgifterna från länets *trenne* sparbankar uppdroges åt Hushållnings-Sällskapet, så skulle derigenom hvarken för länsstyrelsen eller kronobetjeningen den vidlyftiga skriftvexlingen i någon betydlig mån minskas, eller för Förvaltningsutskottet ökas; men innan ett sådant nytt statistiskt åliggande öfverföres på *Hushållnings-Sällskapet, bör ej blott detsamma* konstitueras till en myndighet, som *berättigas* att af sparbanksdirektionerna infordra ifrågavarande uppgifter, utan ock dessa *förpligtas* att afgifva dylik redogörelse, i enlighet med af vederbörande stadfästade formulär. Hvad deremot *granskning* af dessa uppgifter beträffar, så kan Förvaltningsutskottet icke finna den behöflig, då de måste stödja sig på räkenskaper, hvilka blifvit granskade och godkände af vederbörande revisorer.

Huruvida Hushållnings-Sällskapet skulle kunna utgöra en lämplig föreningspunkt för sparbanksintresset, ej blott i och för underlättandet af den statistiska redogörelsen, men särdeles med hänseende till sparbanksväsendets fortgående utbildning, vågar Förvaltningsutskottet draga i tvifvel.

Hushållnings-Sällskapet, hvars Förvaltningsutskott då endast var tillfinnandes uti och i närheten af Halmstad, stiftade för några och trettio år sedan Halmstads sparbank. Förvaltningsutskottet utöfvade, under de första 20 åren, en öfverkontroll; men då derigenom machineriet blef tungt, och då Sparbanks-Direktionen, bildad af personer, hvilka frivilligt och utan ersättning utöfvade sitt ansvarsfulla åtagande, fann det obehöfligt att i en likartad korporation hafva sina hufvudmän, inskränktes Förvaltningsutskottets kontrollerande rätt till valet af årliga revisorer för Halmstads stads sparbank. Ett likartadt berättigande, med hänseende till länets öfriga sparbanker, anser Förvaltningsutskottet kunna vara af nytta. Men så länge statsmakterna finna obehöfligt, att hafva någon slags kontroll öfver sparbankarne, hvilka dock förvalta högst betydliga kapitaler, måste alla åtgärder från lokalmyndigheterna inskränkas till uppmuntran och uppmaning till sparbankers ändamålsenliga bildande.

De trenne sparbanker, som finnas inom länet, äro Halmstads, Warbergs och Laholms; men, om sparbanksväsendet skall uppfylla sitt ändamål, måste tillfälle till besparingarnas uppsamlande inom hvarje kommun beredas.

Försök i denna rigtning hafva gjorts genom motioner, väckta vid länets landsting, men icke ledt till något resultat. Förvaltningsutskottet, som nogsamt inser, att sparsamhet är den största faktorn i hvarje klok hushållning, har varit betänkt, att inför länets allmänhet framlägga ett förslag till kommun- eller sockensparbanker och dessas anslutande till de inom länets städer redan befintlige, och anser sig, under närvarande förhållanden, icke kunna göra mera.»

Efter sålunda afslutadt meddelande af de underdåniga utlåtanden, som infordrats, torde följande Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Chefen för Statistiska Central-Byrån äfven här böra hafva sin plats:

CARL med Guds Nåde Sveriges, Norges, Götes och Wendes Konung, Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Allsmägtig!

Uti underdånigt memorial af den 17 Februari 1866 hafven J gjort framställning om åtgärders vidtagande, hvarigenom Sparbankerna i Riket uti Hushållnings-Sällskapen finge en verksam föreningspunkt för åstadkommandet af en årlig sparbanksstatistik och för befordrandet af sparbanksväsendets fortgående utbildning, hvarefter samtlige Hushållnings-Sällskapen öfver sagda framställning afgifvit underdåniga yttranden.

Detta ärende hafva Wi nu låtit oss föredragas, och, sedan Wi under d. 29 November 1867 i nåder förordnat en Komité med uppgift att utarbeta förslag till de föreskrifter, som må kunna anses lämpliga för befrämjande i allmänhet af sparbanksväsendets tidsenliga utveckling och ordnande, hafva Wi funnit Eder ofvanomförmälda framställning ej föranleda annan åtgärd, än att Wi härmed anbefalle Eder att, der sådant ej redan skett, till sagda Komité genom Wårt Finansdepartement öfverlemna ett exemplar af de häften af Statistisk tidskrift, hvaruti redogörelse för förevarande fråga förekommer, på det att de ifrån Hushållnings-Sällskapen inkomna yttranden må vid afgifvandet af Komiténs förslag i ämnet komma under ompröfning. Wi befalle Eder Gud allsmägtig nådeligen. Stockholms Slott den 4 Juni 1868.

CARL.

G. Lagerstråle.

Några notiser om undervisningsväsendet i Holland.

(Enligt benäget meddelande af D:r M. von Baumhauer).

(Rikets folkmängd den 31 December 1866: 3,552,695.)

Sedan ett halft århundrade har Konungariket Nederländerna, enligt en förordning af den 13 April 1817, inom de flesta kommuner ägt ritskolor för de arbetande klasserna, i hvilka om aftnarna undervisning meddelats i tekning och arkitektur-ritning. Genom nitisk omvårdnad af Patriotiska Sällskapet (Gemeinnützige Gesellschaft) och Sällskaper till främjande af handtverk och industri utbildades dessa skolor delvis till industriskolor, understödda dels af kommunalkassorna, dels af enskilde personer. Hufvudföremålet var undervisning i mathematiska och fysiska kunskapsgrenar.

Lagen af den 2 Maj 1863, som med den 1 Juli s. å. trädde i gällande kraft, ordnade undervisningens mellersta sta-

dium, den s. k. enseignement moyen. Skolorna sönderfalla i 2 hufvudklasser: *offentliga*, som underhållas af Staten, provinserna, eller kommunerna, och *enskilda*.

De offentliga skolorna äro:

1:o) *Borgarskolor*, dels afton-, dels både dag- och aftonskolor, med 2-årig kurs;

2:o) *Högre borgarskolor* med 3- till 5-årig kurs;

3:o) *Högsta tekniska läroanstalten*, polytekniska skolan i Delft.

Derjemte skall en *Rikslandtbruksskola* inrättas.

Vid 1867 års slut funnos 1:o) s. k. Borgarskolor i 18 kommuner med 148 lärare och 1,569 lärjungar, af hvilka 581 i första eller lägsta klassen, 292 i andra, 89 i tredje, och 55 i fjerde klassen. De öfriga 552, som för det mesta erhållit. dels förberedande undervisning, dels handledning i teckning, voro ej i klasser fördelade.

I mathematiska och fysiska vetenskaper undervisades af 57 lärare, i språk, historia, geografi och nationalekonomi af 35, i hand- och lineartekning af 48, i bosserkonst och modellering 4, i gymnastik 4.

2:o) Högre borgarskolar:

1864—65	.....	antal skolor:	12,	antal lärjungar:	750,
1865—66	.....	»	»	21,	»	»	1,418,
1866—67	.....	»	»	26,	»	»	1,940,
1867—68	.....	»	»	32,	»	»	2,455,

af hvilka sistnämnda i 1:sta klassen 774, i 2:dra 568, i 3:dje 403, i 4:de 225, i 5:te 94, samt undervisade blott särskilda timmar: 391.

1867—68 meddelades undervisning af 351 lärare, nemligen af 41 i kemi och naturalhistoria, af 73 i mathematik, teknik, fysik och kosmografi samt till en del äfven i tekning, af 82 i främmande språk, af 56 i historia, geografi samt Nederländernas språk och litteratur, af 36 i nationalekonomi och handelsvetenskaper, af 37 i tekning, hvarjemte 26 ledde gymnastiska öfningarna.

1867—68 var lärjungarnes medelålder i 1:sta klassen: 13·6 år, i 2:dra klassen: 14·8 år, i 3:dje: 15·9, i 4:de: 16·6 och i 5:te klassen: 17·4 år.

Undervisningen omfattar 5 hufvudafdelningar, nemligen:

A) mathematiska och fysiska vetenskaper, till hvilka räknas: mathematik, maskinlära och teknologi, fysik, kemi, naturalhistoria och kosmografi;

B) stats-, handels- och historiska vetenskaper, för att bibringa insigter uti statsförfattning, statsekonomi, geografi, historia och handelskunskap;

C) språk och litteratur, nederländska, fransyska, tyska och engelska;

D) handtekning och skrifning;

E) praktiska öfningar i fysik och kemi.

Af de nuvarande 32 högre borgareskolorna hafva 23 femårig kurs. Af dessa äro 7 Statens, 15 kommunernas och 1 enskild. Tvenne, båda kommunalskolor, hafva fyraårig kurs, de 7 öfriga, bland hvilka fem Statens och 2 kommunernas, blott treårig kurs. Dessutom komma ofördröjligen att öppnas ytterligare 7 högre borgarskolor, bland hvilka en kommunalskola med fyraårig, de öfriga 6 skolorna, bland hvilka 4 äro Statens och 2 kommunernas, med treårig kurs. De högre borgareskolornas antal är alltså nu ökadt till 39.

3:o) Polytekniska skolan, Med hänsigt till föremålen för de idkade studierna, eller afsedda lefnadsyrket, voro i hvarje kurs inskrifna nedanstående antal elever:

	1864—1865.	1865—1866.	1866—1867.	1867—1868.
Teknologer	7	6	5	5
Civilingeniörer	60	28	34	29
Byggnadsingeniörer	3	2	—	2
Skeppsbyggnadsingeniörer	1	1	—	—
Maskiningeniörer	8	10	17	21
Grufingeniörer	2	4	4	5
Civil- och byggnadsingeniörer	1	38	42	49
Civil- och skeppsbyggnadsingeniörer	—	—	1	1
Civil- och maskiningeniörer	—	—	1	3
Skeppsbyggnads- och maskiningeniörer	1	1	1	1
Arkitekter	—	—	1	2
Maskinister	—	—	3	4
Arkitekter och Maskinister	—	—	2	—
Justerare	—	6	6	4
Blifvande lärare vid Borgarskolorna	3	3	4	5
Åhörare af blott vissa läroämnen	5	5	25	25
Provisoriskt undervisade intilldess tillträde öppnades till högre borgarskolorna	76	52	—	—
Summa	167	156	146	156

Lärarepersonalen utgöres af 12 Professorer, bland hvilka en är Direktor, och af 7 lärare. I mathematik och theoretisk mekanik undervisa 5, i praktisk mekanik, mekanisk teknologi

och maskinkonstruktion 2 (1 professor och 1 biträdande), i fysik 1, i kemi, kemisk teknologi, geologi, mineralogi och grufbyggnad 2 (1 professor och 1 biträdande), i arkitektur 2 (1 professor och 1 biträdande), i vattenbyggnadskonst 2 (1 professor med 1 biträde), i statsekonomi och administrativrätt 1, i handtekning 1, i bosserkonst 1, i modellering 1.

Kostnaderna för undervisningen på ifrågavarande mellersta stadium voro, reducerade till R:dr R:mt:

A) Statens utgifter för högre:	1863.	1864.	1865.
a) Statsborgarskolor och polytekniska skolor	7,835.	137,216.	396,068.
b) Bidrag till kommunal- och privata borgareskolor	20,250.	50,126.	112,625.
Summa	28,085.	187,342.	508,692.
hvarifrån afgå skolafgifter	—	35,483.	47,325.
hvadan Statens nettoutgift blifver	28,085.	151,859.	461,367.
B) Kommunernas utgifter	36,804.	297,258.	1,012,895.
hvarifrån afgå: 1:o) Statsbidrag	—	26,876.	92,376.
2:o) Skolafgifter	—	17,907.	57,000.
hvadan kommunernas nettoutgifter blifva	36,804.	252,476.	863,519.
och samtliga Statens och kommunernas d:o d:o	64,889.	404,335.	1,324,886.

Kostnaderna för industriskolan i Enschede, för landtbruksskolan i Gröningen och för sjömansskolan i Harlingen, alla 3 enskilda stiftelser, som dock till en del åtnjuta statsunderstöd, äro här ofvan blott för denna andel inberäknade.

Latinskolor och Gymnasier, som ombesörja den högre undervisningen såsom förberedelse till Universiteterna, finnas till ett antal af 60. Den 1 Januari 1868 utgjorde i dem antalet lärare 229 och lärjungar 1,111. 34 af dessa läroanstalter åtnjöto understöd af statsmedel år 1867 till ett belopp af 65,172 R:dr R:mt. Alla öfriga kostnader bestridas af kommunalkassorna och skolafgifter.

De högsta undervisningsanstalterna utgöras af 3 universiteter och 2 athenéer. Såsom studenter voro inskrifna vid Leiden 607, vid Utrecht 515 och vid Gröningen 204, eller tillsammans 1,326, af hvilka 1,212 studerade vid de egentliga universiteterna, de öfriga 114 vid athenéerna — städerna Amsterdam och Deventer tillhöriga läroverk, som icke hafva jus promovendi et examinandi. — Faculteterna äro fem. I dem studerade theologi 292, rättsvetenskaper och statsekonomi 592, medicin 222, mathematik och naturvetenskaper 134, samt litteratur och theoretisk filosofi 86. Professorernas antal är 74, nemligen i theologi 11, rätts- och statsvetenskaper 13, medicin 14, mathematiska och fysiska vetenskaper 18, litteratur och filosofi 18. Privatdocenter finnas ej, blott några få titulära professorer, hvilka ej hålla föreläsningar.

Folkräkningen i Stockholm den 31 December 1868.

Med bifall till sitt Beredningss-Utskotts förslag af d. 9 Juli 1868 *) beslöto Stockholms Stadsfullmägtige den 1 Aug. s. å.

*) *Utdrag af Beredningss-Utskottets utlåtande N:o 43, 1868.*

»Genom Kongl. kungörelsen den 4 November 1859 förordnades, dels att för hvarje församling i riket skulle årligen till Statistiska Central-Byrån afgifvas en summarisk redogörelse för folkmängdens förändringar under nästförflutna året, dels att en fullständig folkräkning förmedelst aflemnade utdrag ur presterskapets husförhörslängder skulle äga rum den 31 December 1860 och sedermera för samma dag hvart femte år förnyas, dock att denna senare föreskrift icke skulle blifva gällande för Stockholm, hvarest egentliga husförhörslängder icke finnas upprättade, utan ville Kongl. Maj:t efter derom af vederbörande afgifvet underdånigt förslag sedermera besluta, huru förfaras borde för ernående af tillförlitlig kunskap om folkmängden derstädes å nämnda tider.

Sedan Kongl. Maj:t derefter, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Öfver-Ståthållareembetet och t. f. Chefen för Statistiska Central-Byrån i sådant afseende föreslagit, genom Kongl. brefvet den 20 October 1860 föreskrifvit, att och på hvad sätt en folkräkning i hufvudstaden skulle å siste dagen af nämnda år verkställas, blef densamma i enlighet dermed anställd förmedelst alla erforderliga uppgifters införande i distriktvis utdelade s. k. egendoms- och hushållslistor, som sedermera genom polisbetjeningens försorg afhemtades och i Statistiska Central-Byrån underkastades en närmare granskning, sammanfördes och summerades.

Enligt hvad t. f. Chefen för Statistiska Central-Byrån i sitt, här nedan vidare omförmälda, underdåniga memorial upplyst, utgjordes de särskilda kostnaderna för denna folkräkning, för så vidt de kunnat afskiljas, af:

arvode åt 6 personer för att under mantalsskrifning hos Mantalskommissarierne göra utdrag ur mantalsuppgifterna till ledning vid upprättande af distrikts- och egendomslistor	R:dr	480: —
arvode åt 28 personer för lemnadt biträde åt allmänheten i de 10 folkskolelokalerna samt för dessa lokalers värmning och belysning m. m.	»	618: 62,
tryckningskostnad för listorna	»	692: 10,
ersättning åt polispersonalen	»	900: —
diverse andra utgifter	»	43: 06,
tillsammans	R:dr	2,733: 78,

af hvilket belopp ofvanskrifna arvode till polispersonalen, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t vid folkräkningens anbefallande förutsatt, af Drätsel-

»att i skrifvelse till Öfver-Ståthållareembetet anhålla, det Embetet ville hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om

---

kommissionen beviljades att utgå ur stadskassan i stället för det arvode, som förut af stadens medel utbetalts till Mantalskommissarierne för utarbetande af femårs-tabellerna, hvilka genom samma folkräkning blifvit öfverflödiga.

Med afseende å dels det hinder, som i Stockholm för det dåvarande ansågs förekomma mot förande af så fullständiga husförhörslängder, som för det öfriga riket voro påbudna, dels å förhållandena i öfrigt blef enligt Kongl. brefvet den 1 November 1861 särskildt formulär tills vidare, och intilldess förändring kunde anses nödig, fastställdt för Kyrkoherdarnes förteckningar öfver de hufvudstadens församlingar tillhörande personer äfvensom särskilda formulärer antagna för öfriga ministerialböcker härstädes, jemte det Kyrkoherdarne i Stockholm tills vidare befriades från afgifvande hvart femte år af sådant utdrag ur husförhörslängden, som från rikets församlingar i allmänhet borde jemlikt Kongl. kungörelsen den 4 November 1859 för åstadkommande af en fullständig folkräkning meddelas, hvaremot föreskriften angående årligt afgifvande af en summarisk redogörelse öfver folkmängden inom hvarje församling skulle jemväl inom hufvudstaden äga tillämpning.

Med anledning af ofvan omförmälda stadganden angående fullständig folkräkning vid hvart femte års slut afgaf t. f. Chefen för Statistiska Central-Byrån den 18 Februari 1865 en underdånig promemoria, hvaruti han på anförda grunder hemställde, att den folkräkning, som vid nyssnämnda års slut skulle äga rum medelst insändande till omförmälda embetsverk af utdrag ur husförhörslängderna, måtte blifva inställd.

Deremot uttalade bemälde embetsman i samma memorial den åsigt, att vid sistnämnde tid en folkräkning i Stockholm borde äga rum i likhet med den vid 1860 års slut verkställda, hvilken enligt hans mening lemnat ett tillfredsställande resultat i afseende på vinnande af kännedom om stadens faktiska folkmängd vid detta tillfälle. Skilnaden emellan det genom denna folkräkning erhållna antal invånare, 112,391, och det antal af 109,878, som angifvits vid den kort förut skedda mantalsskrifningen, hvilken skilnad således uppgick till 2,513 personer, kunde nemligen tillfredsställande förklaras dels af den tidsskilnad af omkring två månader, som ägde rum mellan den sistnämnda förrättningens början och dagen för folkräkningen, dels af det kända förhållandet, att större städers rörliga befolkning hvarken saknar eller försummar tillfälle att undandraga sig mantalsskrifning. Om man åter jemför presterskapets summariska folkmängdsuppgifter för hvartdera af de närmast följande åren med resultaten af mantalsskrifningarna för samma år, så angäfve de förra för år 1861: 2,920, för år 1862: 3,261 samt för år 1863: 5,326 invånare i hufvudstaden mera, än de senare. Anledningen till en sådan tillväxt i skilnaden kunde ingalunda, enligt hvad i memorialet vidare förmäles, sökas i tillväxt af den personal, som skulle lyckas undandraga sig mantalsskrifning, utan måste man på goda skäl antaga, att ett motsatt förhållande ägde rum, och då återstode icke någon annan förklaringsgrund än fel i presterskapets summariska folkmängdsuppgifter, hvartill anledningen åter vore att söka i de stora svårigheter, som inom de folkrikare

anställande af en folkräkning i Stockholm vid slutet af innevarande år och på samma gång förklara kommunen villig att

---

församlingarna måste förete sig vid förandet af de längder, på hvilka dessa uppgifter grundas. Af sådan anledning och då annan utväg för erhållande af tillförlitlig kunskap om folkmängden i Stockholm icke funnes, än anställande af särskild folkräkning medelst utdelande af hus- och hushållslistor till ifyllande af samtliga å viss tidpunkt närvarande personer, genom hvilken förrättning kunskap vunnes ej blott om den faktiska, utan ock om den rättsliga, d. v. s. å orten kyrko- och mantalsskrifna befolkningen eller den, som låge till grund både för vårt tabellverk och för kommunala rättigheter och skyldigheter, och i betraktande jemväl deraf, att för förvaltningen af större städer alltmer gjort sig gällande ett behof att jemte kunskap om folkmängdens belopp och öfriga förhållanden, hvarom vid allmänna folkräkningar sökes upplysning, äfven vinna sådan om befolkningens fördelning inom särskilda stadsdelar med hänsigt till dessa delars areal, läge och sanitära beskaffenhet, hufvudsakliga näringsfång med flera omständigheter, som för olika städer kunna vara af olika vigt, hemställdes i omförmälda memorial, att Kongl. Maj:t täcktes bereda Stadsfullmägtige i Stockholm tillfälle att yttra sig, dels huruvida de för sin del ansåge det vara af behofvet påkalladt att om stadens folkmängd erhålla tillförlitligare kännedom än den, som då ägdes; dels huruvida de ansåge en särskild folkräknings anställande vid utgången af år 1865 kunna bereda sådan kännedom, dels ock slutligen om och till hvad omfång de med hänsigt till, så väl kostnaderna, som personligt biträde, ansåge medverkan till dess utförande kunna af staden påräknas, samt om och hvilka särskilda upplysningar utöfver de vanliga vid allmänna folkberäkningar ansåges i sammanhang dermed böra inhemtas.

Sedan Kongl. Maj:t öfverlemnat handlingarna i ärendet till Öfver-Ståthållareembetet, som jemlikt meddelad Nådig föreskrift infordrade Stadsfullmägtiges underdåniga yttrande angående den del af nämnda memorial, som innefattade förslag till anställande af folkräkning inom hufvudstaden vid 1865 års slut, samt Beredningsutskottet i utlåtandet N:o 57 för nyssnämnda år öfverlemnat frågan till Stadsfullmägtiges afgörande, afgåfvo Fullmägtige den 1 Juni 1865 det infordrade underdåniga yttrandet, hvaruti, öfverensstämmande med hvad Utskottet hemställt, förklarades, att Stadsfullmägtige ansågo sig å kommunens vägnar icke böra påkalla anställandet af särskild folkräkning meranämnde år. Såsom hufvudsakligt skäl till denna förklaring angafs, att de folkmängdsuppgifter, som genom en dylik förrättning komme att erhållas, skulle, om de antoges vara nöjaktiga, väl måhända ådagalägga oriktigheter vid mantalsskrifningen, men utan att kunna föranleda dessas afhjelpande eller rättelse i de orättvisa förhållanden, som deraf uppkommit med afseende å utgörande af skyldigheter till kommunen, enär härvid mantalslängden i sitt befintliga skick måste tjena till ovilkorlig ledning. Deremot ansågo Stadsfullmägtige den sedan år 1860 vunna erfarenhet snarare påkalla åtgärder, hvilka kunde leda till undanrödjande för framtiden af förefunna, ständigt återkommande felaktigheter i de officiela uppgifterna angående hufvudstadens folkmängd och således bereda större noggranhet och tillförlitlighet åt mantalsskrifningsförrättningen, äfvensom åt dithörande an-

deltaga i kostnaderna derför efter enahanda grund som den, hvilken vid förra folkräkningen tillämpades».

---

teckningar, hvilka öfver stadsförsamlingarnas medlemmar skola enligt gällande föreskrifter af presterskapet föras. På sådan grund och under anförande af några bland de bristfälligheter, hvilka Stadsfullmägtige ansågo vidlåda de gällande stadgandena om mantalsskrifningen i hufvudstaden, hemställdes i sammanhang med nämnda underdåniga förklarings afgifvande, huruvida icke Kongl. Maj:t skulle täckas förordna om en närmare utredning af förhållandena rörande mantalsskrifningens förrättande i hufvudstaden samt derefter i Nåder meddela de förnyade Nådiga stadganden i detta ämne, som kunde pröfvas nödiga i ofvan omförmälda syftning.

Efter det Öfver-Ståthållareembetet häruppå förklarat sig biträda denna Stadsfullmägtiges mening, förordnade Kongl. Maj:t den 3 November sistnämnda år, i enlighet med hvad Chefen för Statistiska Byrån efter inhemtande af Stadsfullmägtiges och Öfver-Ståthållareembetets yttrande jemväl för sin del tillstyrkte, att frågan om särskild folkräkning i Stockholm skulle förfalla, hvarjemte Kongl. Maj:t på samma gång förklarade sig skola framdeles besluta rörande frågan om förändradt sätt för mantalsskrifningarna i hufvudstaden.

Genom nådig remiss af den 20 December 1865 har Kongl. Maj:t sedermera anmodat Öfver-Ståthållareembetet att efter vederbörandes hörande inkomma med underdånigt förslag till de förändrade föreskrifter rörande mantals- och skattskrifningen i Stockholm, som kunde anses nödiga för ernående af en tillförlitligare kännedom om folkmängden i hufvudstaden, än som med hittills gällande anordning af denna förrättning stått att vinna. Sedan Öfver-Ståthållareembetet med anledning häraf uppdragit åt en Komité att utarbeta förslag till de förändrade föreskrifter och anordningar, som för det nyss anförda ändamålet kunde anses lämpliga, samt denna Komité afgifvit ett sådant förslag, har bemälda Embete deröfver infordrat Stadsfullmägtiges yttrande. Vid förberedande behandling af detta ärende har hos Beredningsutskottet uppstått betänkligheter mot att tillstyrka antagandet af de i nämnda förslag innehållna grundsatser, med anledning hvaraf Utskottet beslutat utse en Komité för att med ledning af de inom Utskottet uttalade åsigter yttra sig i frågan.

Af sist anförda förhållande framgår, att den förändring i de för hufvudstaden gällande stadganden angående mantalsskrifningarne, hvilken af Stadsfullmägtige ansågs böra vidtagas i stället för den föreslagna folkräkningen vid 1865 års slut, kommer att draga längre ut på tiden, än Stadsfullmägtige vid sitt yttrandes afgifvande antagligen förutsatte. Under sådana omständigheter torde afseendet på det af Chefen för Statistiska Byrån till grund för förslaget om denna folkberäkning åberopade hufvudsakliga skäl eller den, enligt hvad Stadsfullmägtiges ofvannämnda yttrande gifver vid handen, af dem till sitt värde högt uppskattade kännedom om storleken af de fel, som vidlåda de genom mantalsskrifningen erhållna uppgifter å befolkningens antal, kräfva, att en folkräkning anställes i afvaktan på mantalsskrifningsförordningarnas förändring i ofvan

Sedan, efter underdånigt tillstyrkande af Öfver-Ståthållareembetet och infordradt underdånigt utlåtande från Statistiska Central-Byrån *), Kongl. Maj:t den 12 Sept. 1868 täckts i

anförda syfte, och detta så mycket hellre, som skilnaden emellan folkmängden enligt presterskapets uppgifter och enligt resultaten af mantalsskrifningarna för de år, som följt efter dem, för hvilka denna skilnad i ofvan omförmälda memorial af Central-Byråns Chef finnes angifven, tillväxt utom för år 1864 i synnerligen starkt förhållande, så att densamma för år 1864 utgjorde 5,140, för år 1865: 7,181, för år 1866: 10,592, samt för år 1867: 12,654, hvadan det förhållande redan torde hafva i det närmaste inträdt, som i samma memorial angafs såsom snart förestående, nemligen att de nuvarande folkmängdsuppgifterna för hufvudstaden förlora allt värde, hvarigenom äfven värdet af sammanlagda folkmängdsuppgifterna för hela riket förringas. Också har nämnda embetsverk icke underlåtit att i hvar och en af sina för de sista åren afgifna underdåniga berättelser påminna om nödvändigheten af ett riktigt förfarande vid folkmängdsberäkningen i hufvudstaden.

Den tillväxt, hufvudstaden vunnit sedan förra folkräkningen derigenom, att Djurgården blifvit med staden förenad, torde ock kunna anföras såsom ett icke ovigtigt skäl till att genom en ny folkräkning utröna den verkliga folkmängden härstädes.

Att denna nya folkräkning hålles vid slutet af innevarande år, derför talar det särskilda skälet, att under loppet af år 1869 nya val till Andra Kammaren skola öfver hela riket anställas, dervid Stockholm äger att välja en riksdagsman för hvarje fullt tiotusental af sin befolkning. Då skilnaden emellan de begge officiela uppgifterna å denna befolkning redan år 1866, enligt hvad af det ofvan upplysta framgår, utgjorde så stort tal, att en riksdagsman mera skulle få väljas, om den ena beräkningen än om den andra lades till grund för valet, och denna skilnad sedan dess ökats samt, att döma efter hittills vunnen erfarenhet, kommer att vid tiden för valet än ytterligare betydligt tillväxa, torde häraf inses angelägenheten af att, innan detta val anställes, hafva, såvidt möjligt, tillförlitlig uppgift på hufvudstadens folkmängd.»

*) *Utdrag af Statistiska Central-Byråns und. utlåtande af d. 29 Aug. 1868.*

— — — Behofvet att om Stockholms folkmängd erhålla tillförlitlig upplysning har i flera underd. berättelser och utlåtanden af Statistiska Central-Byrån sedan flera år tillbaka ådagalagts. Att detta behof nu äfven af Stadens fullmägtige och Öfver-Ståthållareembetet erkännes, gifver ökad vigt åt nödvändigheten af dess snara afhjelpande.

Enda sättet, hvarpå sådant kan ske inom den tid, som återstår innan nya riksdagsmannaval ifrågakomma, synes vara särskild folkräknings utförande, och rätta tidpunkten för en sådan samma dag, som gäller för folkmängdsberäkningen i hela Riket och af Eders Kongl. Maj:t under d. 31 sistlidne Juli blifvit bestämd jemväl för den anbefallda särskilda folkräkningen i Göteborg.

Då jemlikt Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bref af den 8 Juni 1866 och den 22 Mars 1867 det åligger Statistiska Central-Byrån att till led-

Nåder bifalla »att en särskild folkräkning må i hufvudstaden få under ledning af Statistiska Central-Byrån anställas vid

ning vid 1869 års riksdagsmannaval offentliggöra de folkmängdsuppgifter för sista dagen af året 1868, hvilka på föreskrifvet sätt till embetsverket ingått för att der granskas och sammanräknas, lärer väl få antagas, att likartad granskning bör utgöra vilkoret för giltighet af det folkmängdsbelopp, som för Stockholms stad skall utföras. Men granskningen af en folkräknings resultat sammanhänger på det aldra närmaste med planen för dess utförande och möjligheten att öfvervaka denna plans noggranna efterföljande m. m.

Stockholms Stadsfullmägtige hafva visserligen ej såsom Göteborgs stads uttryckligen anhållit om bemyndigande för Statistiska Central-Byrån att öfvertaga ledningen af folkräkningen, men att detta synes hafva varit afsigten, framgår af skrifvelsen till Öfver-Ståthållareembetet, och är jemväl af bemälde embete antaget.

På grund af det anförda, och hvad jag i frågan om folkräkning i Göteborg i *infordradt underdånigt utlåtande den 24 sistlidne månad* andragit, får jag alltså i djupaste underdånighet hemställa: om Nådigt tillstånd dertill, att en särskild folkräkning må i hufvudstaden, under ledning af Statistiska Central-Byrån, anställas vid slutet af innevarande år, under vilkor att häraf ingen inskränkning föranledes i de åtgärder, som beträffande Stockholms stad må pröfvas nödiga för utrönande af dess folkmängd i sammanhang med den år 1870 förestående allmänna folkräkningen i Riket.

Då Göteborgs Stadsfullmägtige förklarat kommunen villig, att lemna det biträde och bestrida de kostnader, som för folkräkningen erfordras, hafva Stockholms Stadsfullmägtige blott förklarat kommunen villig att deltaga i kostnaderna efter enahanda grund, som den, hvilken vid 1860 års folkräkning här tillämpades, vid hvilket tillfälle af stadens medel lemnades endast ett bidrag af 900 R:dr till ersättning åt polispersonalen för dess åtgärder med hushållslistornas utdelning och insamling.

Statistiska Central-Byrån är lika litet här som i andra länder organiserad för omedelbart insamlande af statistiska primäruppgifter, utan den förutsättning gäller allmänt, att dessa skola, i enlighet med en af den centrala myndigheten uppgjord plan, densamma tillhandahållas genom lokalmyndigheter. Från denna regel kunde till någon del göras undantag vid 1860 års folkräkning, då sådant påkallades af sakens nyhet och möjliggjordes derigenom, att Statistiska Central-Byråns dittills inskränktare verksamhet medgifvit besparingar å statsanslaget, genom hvilkas användande nödig biträdande personal kunde anskaffas. Förhållandet är numera icke likartadt, och den liktidiga ledningen af 2:ne folkräkningar både i Stockholm och Göteborg påkallar oundgängligt, jemte delning af personalen mellan båda ställena, en större tillökning af densamma. För att betrygga utförandet och minska kostnaderna är det alltså af stor vigt, att inom hvardera af de 2 städerna kunna vinna kostnadsfritt biträde af lämpliga personer med intresse för kommunens angelägenheter. I den mån detta kan lyckas, främjas ej blott folkräkningens tillförlitlighet, utan ock dess gagn för kommunen sjelf. Vid en förrättning, som tager hvarje kommunens medlem i anspråk, torde nemligen ej blott större

slutet af innevarande år, dock att häraf ingen inskränkning föranledes i de åtgärder, som beträffande Stockholms stad må pröfvas nödiga för utrönande af dess folkmängd i sammanhang med den år 1870 förestående allmänna folkräkningen i Riket» hemställdes, i en af Chefen för Statistiska Central-Byrån den 28 Sept. s. å. hos Stadsfullmägtige väckt motion, att en Komité måtte utses till samfälda öfverläggningar med Statistiska Central-Byrån rörande folkräkningens ändamålsenligaste förberedande och utförande samt sättet att af densamma hemta största gagn för kommunen, äfvensom att i händelse af bifall härtill uppdrag måtte, för tidens vinnande, lemnas åt Beredthings-Utskottet att om Komiténs utseende gå i författning.

Efter till denna hemställan lemnadt bifall erhölls den 1 October från Beredthings-utskottet underrättelse, att till medlemmar i Komitén blifvit utsedde: Hamnfogde-Inspektoren Herr *A. T. Biörklund*, Regementsläkaren Herr D:r *C. G. Grähs*, Kyrkoherden Herr D:r *J. Nordlund*, Kongl. Sekreteraren Herr *V. Tempelman* och Polismästaren Herr *C. G. Östlund*, samt att dessa Herrar åtagit sig det dem lemnade uppdrag.

Sedan vid Komiténs första sammanträde den 15 October i främsta rummet till pröfning företagits frågan om det sätt, hvarpå folkräkningen ansågs böra utföras, och huruvida med trygghet för utgången kostnadsfritt kommunalt biträde härvid

villighet att lemna uppgifter kunna påräknas, ju mer den understödjes af kommunalt deltagande, utan ock ett lämpligt tillfälle erbjudes att på lättaste sätt erhålla för kommunen vigtiga upplysningar i andra ämnen, än dem, som blott för den officiela statistiken ifrågasättas.

Efter erhållen del af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga beslut af d. 31 sistl. Juli rörande folkräkning i Göteborg och med hemtad anledning af dess Stadsfullmägtiges erbjudande, har jag ock genom Eders Kongl. Maj:ts dervarande Befallningshafvande hemställt, att af Stadsfullmägtige måtte utses en särskild folkräkningskomité, med hvilken Statistiska Central-Byrån kunde träda i omedelbar förbindelse för att förbereda nödiga åtgärder och öfverenskomma om omfång och beskaffenhet af det biträde, som af kommunen skulle lemnas.

Derest Eders Kongl. Maj:t nu skulle täckas lemna Nådigt bifall till hvad jag här ofvan i djupaste underdånighet hemställt med anledning af Stockholms Stadsfullmägtiges, af Öfver-Ståthållareembetet förordade und. ansökning, torde det Nådiga uppdraget att öfvertaga ledningen af folkräkningen äfven i Stockholm få anses jemväl innebära bemyndigande för Statistiska Central-Byrån att genom Öfver-Ståthållareembetet kommunicera sig med Stadsfullmägtige rörande sättet för folkräkningens utförande med särskild hänsigt till kommunalt biträde. Hvad derefter må befinnas påkalla Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, torde få blifva föremål för särskild underd. hemställan.

skulle kunna påräknas, stannade Komitén enhälligt i den åsigt att, då »å ena sidan, dels enligt Komiterades erfarenhet med afseende på de kommunala förhållandena i Stockholm, det hvarken bland kommunens medlemmar i allmänhet, eller bland ordningsmännen, eller andra frivilliga innehafvare af kommunala befattningar, vore att med säkerhet påräkna önskvärdt nit och intresse för folkräkningen, dels det i England och annorstädes följda förfaringssättet vore för kostsamt, och dels Komiterade funno det mindre lämpligt, att uteslutande anlita husägarne såsom räknare, enär många husägare måste anses icke vara qvalificerade att utföra räknearbetet, och då å andra sidan Komiterade erinrade sig, huru i det hela ordentligt och lugnt 1860 års folkräkning i hufvudstaden försiggick, samt Chefen för Statistiska Central-Byrån under öfverläggningen förklarat sistnämnde folkräkningsresultat ganska tillfredsställande, för folkräkningsuppgifternas inhemtande i Stockholm år 1868 borde användas samma förfarande som vid 1860 års folkräkning, eller att egendoms- och hushållslistornas utdelande och insamlande ombesörjes af polispersonalen, med afseende å hushållslistornas fördelning till de särskilda hushållen biträdde af husägarne och deras ombud». I enlighet härmed ansågo Komiterade, att framställning borde af Statistiska Central-Byrån till Öfver-Ståthållareembetet anhållas rörande polispersonalens användande, äfvensom att stadens indelning i räknedistrikter borde, såsom till 1860 års folkräkning, af Poliskommissarierne uppgöras och Statistiska Central-Byrån meddelas.

För att med minsta tidspillan och besvär vinna de till distrikts- och egendomslistornas utskrifvande för Statistiska Central-Byrån erforderliga uppgifterna om egendomsägares namn m. m. enligt årets mantalsuppgifter, gillades af Komitén ett väckt förslag att genom särskild öfverenskommelse göra det 3:dje, för Ordningsmännens behof afsedda, exemplaret af mantalsuppgifterna i mån af mantalsskrifningens fortgång tillgängligt å Statistiska Byrån, för att der begagnas till de nödiga folkräkningslistornas upprättande och sedan genom polisen afhemtas för att Ordningsmännen tillställas.

Med underrättelse om de åsigter, som sålunda af Komiterade uttalats, och förklarande, att från Statistiska Central-Byråns sida anledning ej förekommit att från dem afvika, hemställdes alltså i skrifvelse af d. 16 October till Öfver-Ståthållareembetet, att samtlige Herrar Mantals- och Poliskommissarier måtte anmodas infinna sig å Statistiska Byrån för samrå-

dande om de ifrågasatta åtgärderna, mot hvilkas genomförande vid detta tillfälle intet hinder ansågs möta.

Utom de uppgifter, som afse hvarje individ, kan tillfället af allmänna folkräkningars anställande begagnas för upplysningars inhemtande rörande många för samhället gagneliga frågor af annan art. Ehuru från Statistiska Central-Byråns sida vid den nu anbefallda särskilda folkräkningen ej förefunnes skäl att ifrågasätta andra, än de individuela uppgifter, hvilka vore af nöden för konstaterande af personernas identitet, fästades dock Komiténs uppmärksamhet på möjligheten att liktidigt söka upplysning exempelvis: om antalet särskilda boningshus å tomten, om storlek af egendomarnes gårdsrum, huruvida gårdsrummet vore mer eller mindre kringbygdt, huruvida särskild trädgård finnes till egendomen; husens byggnadsmaterial; våningars antal; eldbara boningsrums och köks antal, befintliga verkstäder, källare, torra eller vattensjuka, befintliga salubodar och magasiner, brandförsäkringsbelopp och brandförsäkringsställe o. d.

Efter pröfning af denna fråga beslöt Komiténs pluralitet d. 30 October, att å egendomslistorna till den nu blifvande folkräkningen borde för hvarje egendom efterfrågas: *antalet af boningshus, fritt liggande eller skilda genom brandmur; de särskilda boningshusens byggnadsmaterial; bottnarnes (våningarnes) antal samt huruvida vindsrum finnas; antalet boningsrum med eldstad; samt antalet kök.*

Enhälligt ansåg Komitén det vara af behofvet för kommunen påkalladt, att, jemte de för konstaterande af personernas identitet erforderliga uppgifter, å hushållslistorna äskades följande upplysning: *skola, offentlig eller enskild, der barn och ungdom njuta undervisning.*

Sedan på förenämnde sätt förfarandet vid den blifvande folkräkningen blifvit bestämdt till hufvudsaklig öfverensstämmelse med det genom Kongl. Maj:ts Nådiga bref af den 20 October 1860 för det årets folkräkning anbefallda, eller medelst stadens indelning i räknedistrikter och upprättande af:

1:o) *räknedistriktslistor* att tjena till ledning och kontroll vid den af polispersonalen ombesörjda utdelningen af de 2 följande slagen af listor;

2:o) *egendomslistor* att tjena till besvarande af de från egendomsägaren begärda upplysningar, så väl som till ledning och kontroll för honom vid utdelning och insamling af de följande, eller

3:o) *hushållslistor*, å hvilka de för hvarje person äskade uppgifterna skola upptagas, hafva dessa listor erhållit nedanstående innehåll och uppställning *).

På sätt genom nyssnämnde Kongl. bref stadgades för 1860 års folkräkning beträffande Statens, Stadens eller Allmänna inrättningars bebodda egendomar, hafva äfven nu respektive myndigheter, som med dessa egendomar hafva befattning, genom särskilda skrifvelser från Statistiska Central-Byrån anmodats att benäget åtaga sig listornas utdelning och insamling samt i vissa fall ombesörjandet af uppgifterna rörande personalen.

I skrifvelse till H. Exc. Herr Utrikes Stats-Ministern har anhållits att härvarande Utländske Ministrar och Chefs de legation måtte om folkräkningen underrättas, hvarjemte H. Exc. Herr Norske Stats-Ministern jemväl derom från Statistiska Central-Byrån blifvit underrättad.

För underlåtenhet att anskaffa och meddela de å räknelistorna föreskrifna uppgifter vid 1860 års folkräkning fastställdes af Kongl. Maj:t ett vite af 5 R:dr. Då detta vite vid nämnde folkräkning ej i något enda fall hade behöft tillämpas, och då folkräkningen vid 1868 års utgång påkallats af Stadsfullmägtige i ett ändamål, som afsåg stadens egen fördel, ansåg

---

*) **N:o 1. Räknedistriktslista.** *Räknedistriktet N:o ... i ..... Församling.* med rubriker i särskilda kolumner för: Egendomens adressnummer. Gatans namn. Egendomens nummer i qvarteret. Qvarter samt husägares eller vicevärds namn och titel. Antal blanketter till: Egendomslistor: aflemnade, återlemnade; Hushållslistor: aflemnade, återlemnade. Anmärkning.

N:o 2. Egendomslista. *Räknedistriktet N:o .. i ..... Församling. Egendomen N:o ... i Qvarteret ..... vid ....gatan N:o ...* Antal å egendomen befintliga, fritt liggande eller genom brandmur skilda boningshus, uppförde af sten, trä, sten och trä, annat byggnadsämne, samt antal boningsrum och kök i hvarje våning af dem. Egendomsägarens och hans hyresgästers namn, titel eller yrke. Anmärkning.

N:o 3. Hushållslista. *Egendomen N:o ... i Qvarteret ..... vid .....gatan, N:o ...*, upptagande i särskilda kolumner med fortlöpande ordningsnummer: Fortlöpande inskrifningsnummer. Namn (både till- och förnamn fullständiga), yrke, embete eller titel (nuvarande eller f. d.) Antal af: mankön, qvinkön. Ogift, gift, enkling, enka, frånskiljd. Födelse-: -år, -ort, nemligen namnet å staden, eller, om personen är född å landet, länet. Stads- eller landsförsamling i N. N. län: hvarest kyrkoskrifven, hvarest mantalsskrifven. Skola, offentlig eller enskild, hvarest barn och ungdom få undervisning. Anmärkning. — samt derjemte försedd med exempel och särskilda upplysningar.

Folkräknings-Komitén för sin del sig icke böra i blifvande anhållan till Öfverståthållare-Embetet rörande allmän kungörelses utfärdande om folkräkningen ifrågasätta någon vitesbestämmelse, hvaremot en i nämnde Komités namn utfärdad kort uppmaning till hufvudstadens innevånare, och företrädesvis husvärdarne, ansågs lämplig såsom en ytterligare hänvisning på folkräkningens kommunala ändamål.

Att åt den mindre skrifkunniga delen af befolkningen bereda tillfälle till kostnadsfritt biträde för räknelistornas ifyllande är en oeftergiflig pligt vid anordningarna. Sedan i detta hänseende Hr Polismästaren tillförsäkrat biträde af polispersonalen å samtlige polisvaktkontor, hemställdes i skrifvelse af den 5 November till Folkskole-Öfverstyrelsen, huruvida några, och i sådant fall, hvilka af folkskolelokalerna skulle kunna några dagar emellan den 30 December 1868 och den 7 Januari 1869 kostnadsfritt upplåtas, uppvärmas, lyshållas, med bord och stolar förses samt städas för att till skrifbiträdesbyråer användas. Det benägna medgifvande, som häraf föranleddes, beredde utväg att för ändamålet använda tillsammans 12 skollokaler.

I särskilda sammanträden så väl med Hrr Poliskommissarier, som med de Hrr Folkskolelärare och andre, som lofvat biträda allmänheten på förenämnde sätt, meddelades derefter upplysningar rörande räknelistornas innehåll och rätta sättet för deras ifyllande.

Sedan, med underrättelse om det beslutade sättet för folkräkningens utförande, hos Öfverståthållare-Embetet anhållits om utfärdandet af Kungörelse derom, utkom denna Kungörelse den 19 December, och den 21 började polispersonalen att från Statistiska Central-Byrån afhemta listorna, ordnade efter hushåll, egendomar och räknedistrikter, så att utdelningen af dem antagligen skulle kunna afslutas före julhelgens början.

Från den 21 December till och med den 2 Januari lät Öfverståthållare-Embetet i hvarje N:o af Dagbladet införa sin Kungörelse. Ofvannämnde af Folkräknings-Komitén utfärdade uppmaning emottogs benäget till kostnadsfritt införande i 6 af hufvudstadens mest spridda tidningar, så att den under hvarje af förenämnde dagar alltid förekom minst uti en tidning.

I enlighet med det af Hrr Poliskommissarier upprättade förslag utgjorde de särskilda räknedistriktens antal i Nikolai församling 12, Clara 10, Jakobs och Johannis 10, Maria 8, Catharina 20, Kungsholms 4, Ladugårdslands med Djurgården 11

och Adolf Fredriks 8, eller tillsammans för hela stadens område 83.

Den ovanligt blida väderleken, som vid årets utgång ännu möjliggjorde någon sjöfart, påkallade jemväl undersökning, huruvida å de i hamnarna befintlige fartyg vid folkräkningstidpunkten vistats personer, som ej inom förenämnde räknedistrikters egendomar upptagits, hvilket äfven befanns vara händelsen.

Jemte skrifvelser till särskilda myndigheter utdelades omedelbart från Statistiska Central-Byrån, till största delen redan före den 21 December, 193 egendoms- och 1,564 hushållslistor. Genom polispersonalen afhemtades från Statistiska Byrån 3,695 egendoms- och 32,759 hushållslistor. För ytterligare af en eller annan anledning vållade behof hafva dels å Statistiska Central-Byrån, dels å polisvaktkontoren och i folkskolelokalerna under räknedagarna tillhandahållits några hundrade egendoms- och omkring 2,000 hushållslistor.

För att i de 12 folkskolelokalerna under 3 dagar lemna biträde vid listornas utskrifvande, hade 48 personer, till största delen Folkskolelärare och extraordinarier i Statistiska Byrån, anlitats, och hvar och en af Byråns ordinarie tjenstemän åtagit sig inspektion öfver ett visst antal af dessa lokaler. Då tilloppet af personer, som anlitade biträde på olika ställen, olika dagar och olika tider på dagen, var mycket olika, blef genom förenämnde anordning möjligt, att, så snart på ett ställe yppats behof af större antal skrifbiträden, skyndsamt anskaffa sådana från ett annat ställe, der minskning kunde ske. Å polisvaktkontoren lemnades under förenämnde 3 dagar skrifbiträde af icke mindre än 37 Konstaplar.

Någon anledning till missnöje med tidspillan och besvär kunde ej förmärkas bland dem, som anlitade biträde i skollokalerna och å vaktkontoren, tvertom uttryckte ganska många sin tacksamhet för den hjelp, de erhöllo. I flertalet fall medfördes jemväl prestbetyg till bestyrkande af uppgifterna om ålder, civilstånd, kyrko- och mantalsskrifningsort, och der så ej varit fallet, men behof deraf yppades, anskaffades ock villigt betyget.

För fullgörandet af det åt polispersonalen lemnade uppdraget att återhemta de utdelade listorna och ordna dem efter egendomar, qvarter och räknedistrikter erfordrades ej obetydlig tid. Ännu mera tid påkallas för sådan granskning af hvarje särskild egendoms- och hushållslista, att deri uppdagade fel och brister måtte blifva rättade. Ju mer en sådan granskning kan

genomföras med ledning af polisens lokal- och personalkännedom, innan listorna till Statistiska Central-Byrån återlemnas, desto större är i sjelfva verket vinsten. Någon tid har alltså ej blifvit bestämd, inom hvilken listorna skulle af Polisen till Statistiska Byrån återställas. Detta har följaktligen skett efter hand, så att först den 25 Jan. d. å. alla distrikt aflemnats.

Vid sammanräkningsarbetet inom Statistiska Byrån, sedan samtliga listor der blifvit tillgängliga, inträder först rätta tillfället för undersökning, dels huruvida personer, som uppgifvits flyttade från ett räknedistrikt till annan stadsdel, der blifvit upptagne, dels huruvida samma person på 2 ställen upptagits (t. ex. en medlem af ett hushåll både inom hushållet och å sjukhus, andra allmänna inrättningar, i annat enskildt hus o. s. v.). För att inhemta nödiga upplysningar rörande dels ofvannämnda, dels en mängd andra förhållanden, till hvilka anledning gifvits under sammanräkningsarbetet, har det varit nödigt att de 7 första veckorna af året oafbrutet dagligen anlita biträde af flera poliskonstaplar. och den lofvärda beredvillighet och noggrannhet hvarmed sådant lemnats, har i betydlig grad bidragit att öka värdet af folkräkningens resultat.

Blott för en enda egendom har det blifvit behöfligt, att, sedan ägaren förnyade gånger vägrat aflemna egendoms- och hushållslista, derom göra anmälan hos Öfverståthållare-Embetet. Efter förelagdt vite erhöllos äfven dessa listor d. 25 Februari.

Af det särskilda ändamål, som med denna folkräkning afsetts, har påkallats särskild uppmärksamhet på uppgifterna om kyrko- och mantalsskrifningsort, för att derigenom vinna tillfälle att inhemta upplysning, huruvida personer, som å räknelistorna härstädes finnas upptagne med uppgift om annan kyrko- och mantalsskrifningsort än Stockholm, blifvit å den uppgifna kyrko- eller mantalsskrifningsorten utom Stockholm inräknade i denna orts folkmängd eller ej. Det undantagsförhållande från den för Riket gällande mantalsskrifningsförordningen, uti hvilket Stockholms stad sig befinner, har haft till följd, att den grundtanke, som genomgår nämnde förordning, att i reglen kyrko- och mantalsskrifningsorten skall vara en och samma församling, här alltmer och mer förlorat sin gällande inflytelse. De meddelade uppgifterna innehålla alltså högst talrika fall ej blott att personer, mantalsskrifne inom en af de territoriela församlingarne, äro kyrkoskrifne inom en annan af Stockholms församlingar, utan ock sådana, att här mantalsskrifne skulle vara inom andra församlingar i Riket kyrkoskrifne, hvarförutom bland

familjer och enskilde personer, som synas här hafva sin bostad större delen af året, en mängd uppgifvits såsom härstädes hvarken kyrko- eller mantalsskrifne. För att dels åskådliggöra det uppgifna förhållandet rörande kyrko- och mantalsskrifningsort, dels underlätta den undersökning, som måste försiggå, innan Stockholms rättsliga folkmängd kan bestämmas, har den första uppsummeringen af de å räknelistorna till namn m. m. *uppgifne personerna* verkställts, på sätt efterföljande tabeller för hvar och en af de 8 territoriela församlingarne qvartersvis utvisa.

Då vid denna uppsummering bristande uppgift för personer i en eller annan af de å hushållslistorna upptagna kolumner föranledt upplysnings infordrande genom polisen, har ofta inträffat, att de å nämnde listor först meddelade uppgifterna om kyrko- eller mantalsskrifningsort blifvit förändrade. Utom den häraf föranledda ständiga ändringen af summeringslistorna har härigenom tydligt ådagalagts, dels huruledes en mängd personer orätt uppfattat benämningen kyrkoskrifningsort, och många derunder förstått den ort, der de blifvit födde, dels att de personer ej varit få, som vid folkräkningen ingenstädes voro kyrko- eller mantalsskrifne.

När det summariska beloppet af folkräkningen i underdånigt Memorial af den 25 Februari 1869 meddelades och sedermera i tidningarne delgafs allmänheten, måste det, till en del af förenämnde skäl, antydas komma att undergå åtskilliga mindre rättelser i mån af ingående ytterligare upplysningar, hvilka i efterföljande tabeller kunnat begagnas.

Derest en på Topografiska Korpsens nya karta öfver Stockholm grundad arealberäkning af qvarteren hade varit tillgänglig, skulle det utan tvifvel varit upplysande att i tabellerna upptaga denna. Nu torde, hvad detta ämne beträffar, få hänvisas till de äldre uppgifterna, som finnas upptagne uti den i Statistisk Tidskrift meddelade redogörelsen för 1860 års folkräkning i Stockholm.

Tab. N:o 1. **Antalet uppgifne personer den 31 December 1868, qvartersvis inom hvarje territorialförsamlings område.**

S:t Nikolai eller Storkyrkoförsamlingen.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Kongl. Slottet *a)*	30	93	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	126
Achilles *b)*	25	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	56
Aeolus	21	38	—	—	—	—	2	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	64
Aesculapius	45	34	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	83
Aglaurus *c)*	12	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	28
Ajax	59	76	1	—	1	—	3	2	—	—	1	2	2	—	—	—	—	—	147
Alcmene	27	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
Andromeda	198	235	—	—	2	—	—	5	1	—	3	4	5	1	—	—	—	—	454
Apollo	47	70	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120
Argus *d)*	47	74	—	—	1	1	2	1	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	130
Atlas	118	155	—	—	—	—	1	—	—	—	2	5	2	1	—	—	—	—	284
Atomena *e)*	26	37	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	69
Aurora	39	56	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	100
Bacchus	31	50	1	1	1	1	6	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	93

Forts. af S:t Nikolai eller Storkyrkoförsamlingen.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Bootes	96	125	—	—	1	1	2	—	—	1	4	—	—	1	2	—	1	—	234
Cadmus	28	30	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	60
Callisto	32	41	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	1	—	79
Caron	43	60	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	107
Cassiopea	207	261	1	1	2	2	1	3	—	—	1	3	1	2	—	—	—	—	485
Castor	71	92	—	—	1	—	—	1	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	169
Cephalus	55	59	2	—	—	—	3	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	123
Cepheus *f)*	237	333	2	1	1	3	3	3	1	—	2	6	3	2	—	—	—	—	597
Cerberus	44	68	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	1	—	—	—	—	119
Ceres	134	199	—	—	1	1	2	—	—	—	—	3	3	2	—	2	—	—	347
Cupido	87	100	—	—	2	—	5	2	—	—	5	6	2	1	1	—	—	—	211
Cybele	68	100	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	173
Cygnus	54	56	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	114
Dædalus	*39*	*62*	—	—	—	—	*6*	*3*	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	*114*
Deucalion	84	118	—	1	2	—	3	2	—	—	2	6	1	1	—	—	—	—	220
Diana	18	45	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	67

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Echo	30	43	—	—	—	1	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	78
Erysichton	75	91	—	—	—	—	2	1	—	—	15	1	—	—	—	—	—	—	185
Europa *g)*	148	175	1	—	1	2	7	3	1	—	3	1	2	1	—	1	—	—	346
Eurydice	45	58	—	1	—	—	2	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	110
Galathea	23	20	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	46
Ganymedes	21	35	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	58
Glaucus *h)*	100	129	—	—	1	—	—	1	—	—	9	2	4	2	—	—	—	—	248
Hercules *i)*	17	18	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	37
Hippomenes	76	116	—	—	—	1	—	3	—	—	3	2	1	—	—	—	—	—	202
Jason	2	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	17
Icarus	62	98	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	162
Iphigenia	33	40	—	1	1	—	—	—	—	—	31	—	2	—	—	—	—	—	108
Iris	89	127	—	—	—	—	—	5	—	—	3	3	3	3	1	—	—	—	234
Juno	99	164	—	—	2	1	—	1	—	1	3	2	—	2	—	—	—	—	275
Latona	95	149	—	—	4	1	1	—	—	1	3	4	2	3	—	—	1	3	267
Luna	46	71	1	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122
Lycaon	101	107	—	—	2	—	—	2	4	—	2	1	1	—	—	—	—	—	220
Mars *k)*	90	36	3	1	5	—	—	—	2	—	19	4	—	1	—	—	—	—	161
Marsyas	44	64	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	116
Medea	7	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
Medusa	50	88	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	145
Memnon *l)*	23	40	—	—	2	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	68
Mercurius	67	106	—	—	1	—	5	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	185
Midas	53	54	—	—	—	—	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	112
Milon	52	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	128
Minotaurus	37	51	—	—	—	—	6	3	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	100

Forts. af S:t Nikolai eller Storkyrkoförsamlingen.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Morpheus	94	126	1	—	1	2	2	1	—	—	4	2	1	2	—	—	—	—	236
Munkbrovågen *m)*	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Narcissus	25	43	—	—	—	—	4	6	—	—	—	2	1	—	1	—	—	—	82
Neptunus mindre *n)*	21	31	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
Neptunus större	38	79	—	—	1	1	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	—	—	124
Nessus	71	65	—	1	—	—	1	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	142
Orpheus	36	63	—	—	1	—	2	1	—	—	3	1	2	1	—	—	—	—	110
Palamedes	30	36	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	70
Pan	12	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
Pandora	33	51	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88
Parcas	17	31	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
Pegasus	96	167	—	—	1	—	10	1	1	—	4	3	—	—	—	—	—	—	283
Penelope *o)*	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	17
Perseus	269	260	—	—	4	2	3	2	—	—	9	4	—	3	—	—	1	—	557
Phaëton	87	176	—	—	2	—	2	3	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	274
Phoebus	34	82	—	—	2	1	—	1	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	124

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Pluto *p)*	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Pollux	97	97	1	—	—	—	1	3	1	—	6	—	1	1	—	—	—	—	208
Pomona mindre	27	23	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	54
Pomona större	29	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
Proserpina *q)*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pygmalion	39	59	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	102
Pyramus	57	98	—	2	—	—	2	—	—	—	6	1	2	—	—	—	—	—	168
Pyreneus *r)*	15	26	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44
Python	59	80	1	—	2	—	1	4	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	150
Riddarholmen *s)*	63	109	—	—	—	—	—	1	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	177
Rådstugan *t)*	6	12	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
Skeppsbryggan *u)*	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Thisbe *v)*	29	43	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77
Tritonia	63	77	1	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	7	—	—	—	—	153
Trivia	72	106	—	—	1	—	1	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	185
Typhon	156	260	2	5	—	1	1	3	1	—	2	2	4	1	2	—	—	—	440
Ulysses	57	83	—	—	5	—	—	1	—	—	—	1	3	1	—	—	—	—	151
Venus	25	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45
Vulcanus *x)*	25	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	52
Summa	5,204	7,091	22	17	64	24	110	105	17	8	172	105	76	72	10	3	5	3	13,108
Hvartill komma utrikes vistande Svenske Diplomater med familj och Svensk betjening *y)*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	63	57	122
Summa Summarum	5,204	7,091	22	17	64	24	110	105	17	8	172	105	77	73	10	3	68	60	13,230

Anmärkningar.

a) Här såsom särskildt qvarter räknadt, ehuru tillhörande qvarteret Neptunus mindre.

b) Endast det s. k. Räntmästarhuset.

c) Stockholms stads Brandförsäkringskontors egendom.

d) Innefattande bland andra stadens Packhus.

e) Stockholms stads Bemedlings-Kommissions eller f. d. Bergstrahlska huset.

f) Innefattande bland andra Kongl. Sundhets-Kollegii embetslokal.

g) Innefattande bland andra Öfverståthållarehuset, Finska kyrkan och f. d. Indebetouska huset.

h) Bland andra egendomar Stockholms Enskilda Bank.

i) Riddarhuset.

k) Rådhuset, Cellfängelset, Öfverståthållare-Embetets och Polisens embetslokaler.

l) Innefattande jemväl Arméförvaltningens embetslokal.

m) Stadens våghus.

n) Bland andra Kongl. Trafikstyrelsens embetslokal.

o) Kongl. Posthuset.

p) Riksbankens större hus.

q) Riksbankens obebodda del.

r) Bland andra Franska Reformerta församlingens kyrka.

s) Bland andra Riksdagshuset, Gamla Kungshuset, Kammar-Rättens m. fl. embetslokaler, Frimurarehuset, Riksarkivet, Riksgälds-Kontoret m. fl.

t) Börshuset.

u) Stadens våghus.

v) Innefattande bland andra Jernkontorets hus.

x) Konungens Kansli.

y) Med undantag för dem, som tillfälligt här vistades vid folkräkningen.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 91 *qvarter*, gifver ett medeltal af 144 personer på qvarteret. Detta medeltal öfverstiges inom 35 qvarter och understiges inom 56. Folkmängd öfverstigande 400 personer inom qvarteret är uppgifven från 5 qvarter, nemligen Cepheus (595), Perseus (557), Cassiopea (485), Andromeda (454), Typhon (440).

Endast 2 enskilda egendomar inom denna församling hafva uppgifvits bebodde af mer än 100 personer, nemligen N:o 22 vid Svartmangatan af 111 och N:o 14 vid Österlånggatan af 119.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Adam och Eva	157	246	—	5	1	—	3	10	1	1	10	15	2	—	—	—	1	—	452
Appeln	227	391	—	1	7	1	17	9	—	—	11	18	4	4	1	—	—	—	691
Beridarebanan *a)*	18	36	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	57
Björn	105	181	1	1	—	1	2	2	4	1	2	2	1	—	—	—	—	—	303
Blåman	399	537	3	2	13	10	7	7	—	—	18	18	3	10	—	—	1	1	1,029
Braxen	72	110	2	—	1	2	2	—	—	—	1	1	5	3	—	—	—	—	199
Brunkhalsen	78	123	1	—	2	—	2	2	—	1	2	4	1	2	—	—	—	—	218
Brunkhufvudet	51	72	1	—	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	—	—	—	—	138
Bryggaren	173	245	1	—	4	—	3	3	—	—	5	6	1	—	—	—	—	—	441
Dufvan	54	84	—	1	—	1	4	3	—	—	2	1	2	2	—	—	—	—	154
Elefanten	131	190	—	—	2	3	5	6	1	2	4	4	3	1	—	—	—	—	352
Frigga	119	190	—	1	2	—	3	1	—	—	11	27	1	—	—	—	—	—	355
Fyrfoten mindre	70	73	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	148
Fyrfoten större	53	74	—	1	1	—	—	1	—	—	3	3	1	—	1	—	—	—	138
Fyrkanten	107	136	3	—	3	2	—	3	—	—	2	6	3	1	—	—	2	—	268
Fyrmörsaren	98	213	—	3	—	—	1	13	3	6	1	5	5	3	—	—	—	—	351

Forts. af Clara församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Gripen	185	255	—	3	2	2	7	6	—	1	13	11	2	2	—	—	1	—	490
Gropen	309	415	1	—	5	3	5	10	1	2	13	19	7	7	—	—	—	—	797
Gäddan	60	84	1	—	—	—	2	2	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	152
Gösen	167	162	—	—	1	—	1	—	—	—	5	5	4	3	—	—	—	—	348
Hägern mindre	69	87	—	—	—	—	1	1	—	—	2	1	—	2	—	—	—	—	163
Hägern större	96	137	—	—	—	—	1	5	8	17	7	6	—	—	—	—	—	—	277
Hästhufvudet	70	154	—	2	5	—	3	3	—	—	7	3	—	1	—	—	—	—	248
Jernplåten	199	332	2	3	3	2	4	8	1	—	4	6	1	7	—	—	1	—	573
Johannes större	78	159	—	—	—	2	2	3	3	1	2	14	—	4	—	—	—	—	268
Kajan	61	116	—	2	—	—	2	1	1	—	1	2	1	2	1	—	—	—	190
Klockstället	34	68	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	107
Lagerbärsträdet	164	194	1	2	1	4	3	4	—	—	6	9	1	2	1	—	—	—	392
Lammet	250	326	1	1	1	3	1	5	—	—	6	11	6	1	—	—	—	—	612
Lappen	42	23	—	—	—	—	—	1	—	—	70	4	1	1	—	—	—	—	142
Lastagen *b)*	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Lejonet *c)*	47	109	1	—	3	4	—	1	—	—	4	4	4	—	1	—	—	—	178

Loen	136	251	2	2	1	—	4	8	1	—	10	13	—	—	—	—	—	—	428
Norrbro	125	130	1	1	2	—	1	1	1	—	—	2	—	2	—	—	—	—	266
Orgelpipan	60	107	—	—	—	1	—	—	—	3	2	5	—	6	1	—	1	—	186
Oxhufvudet	90	109	1	1	—	2	1	3	—	—	4	1	1	2	—	—	—	—	215
Oxögat	77	101	1	2	3	—	1	2	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	193
Pilen	211	290	—	1	5	1	—	3	—	2	14	16	4	6	—	—	—	—	553
Putten *d)*	230	322	1	5	—	9	3	5	2	—	8	18	12	6	—	—	—	1	622
Repslagaren	66	121	—	1	1	—	1	3	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	198
Riddaren	200	286	—	1	5	5	2	1	1	—	7	14	2	3	2	—	1	—	530
Rosenbad	66	124	1	1	2	5	5	7	2	6	12	26	1	1	—	—	—	—	259
Röda bodarne	34	47	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	84
Sjöhästen	21	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48
Sjöråu	68	63	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	139
Skansen	245	352	—	—	4	1	3	5	3	2	10	18	3	2	—	—	1	1	650
Skotten	72	123	4	5	1	1	—	—	—	—	12	16	5	1	—	—	—	—	240
Sköldpaddan	35	61	—	1	—	—	—	—	—	1	3	2	1	—	—	—	—	—	104
Snäckan	65	119	1	1	1	2	—	2	2	—	6	7	1	1	—	—	—	2	210
Sporren	167	235	3	—	6	1	6	—	—	—	4	14	1	3	—	1	—	—	441
Svalan	91	172	1	—	1	1	5	6	4	—	1	3	1	1	—	—	—	—	287
Svan	225	319	1	—	1	—	6	6	1	—	19	10	3	2	1	—	—	—	594
Svärdfisken	141	185	3	5	—	1	3	—	—	—	2	4	3	1	—	—	—	—	348
Tigern	71	124	1	1	1	—	4	9	4	1	4	3	1	1	—	—	—	—	225
Tranhufvudet	55	57	—	—	—	1	1	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	118
Uggleborg	156	243	1	—	2	—	1	4	1	1	6	11	2	1	—	—	—	—	429
Ugglehufvudet	36	41	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	80
Uggleskans	11	15	—	—	—	—	1	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	31

Forts. af Clara församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Uppvaktaren	208	287	—	—	4	4	10	7	—	—	26	16	3	3	—	—	—	—	568
Uttern *e)*	14	24	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	40
Wahrenberg	69	123	1	—	1	—	1	1	—	—	8	17	—	—	—	—	1	—	222
Winkelhaken	99	167	2	2	3	2	—	—	—	2	7	18	—	2	—	—	—	—	304
Summa	6,890	10,150	44	58	105	79	143	191	46	52	389	459	109	109	9	1	10	5	18,849

Anmärkningar.

a) Innefattande Slöjdskolan, Nya Elementarskolan, Lärarinne-Seminarium och Normalskolan.

b) Stadens Hamnfogdeboställe,

c) Innefattande bland andra Arffurstens palats.

d) Bland andra Bethlehemskyrkan.

e) Kongl. Akademien för de Fria Konsterna.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 62 qvarter, gifver ett medeltal af 304 personer på qvarteret. Detta medeltal öfverstiges inom 23 qvarter och understiges inom 38.

Folkmängd öfverstigande 400 personer inom qvarteret är uppgifven inom 17 qvarter, deribland qvarteret Blåman med 1,029 är folkrikast. 29 enskilda egendomar inom församlingen hafva uppgifvits bebodda af mer än 100 personer, deribland N:o 14, 16 vid Clara Norra Kyrkogata af 338, N:o 67 Drottninggatan af 243 och N:o 21 Clara Bergsgata af 211.

Jakobs och Johannis församlingar med Skepps- och Kastellholmarne.

A) Jakobs församling.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Blasieholmen *a)*	269	428	3	2	1	3	1	8	10	7	44	75	6	4	—	—	—	—	861
Bocken	267	372	—	1	1	3	2	2	2	1	3	8	3	2	—	—	—	—	667
Gräflingen	140	211	—	—	2	1	2	—	3	2	16	27	—	2	—	—	2	—	408
Hammaren	230	340	1	—	5	5	7	10	2	5	10	16	7	3	—	—	1	—	642
Hästen	169	391	—	1	—	—	—	1	5	5	5	11	2	4	—	—	—	1	595
Hästskon	103	166	—	2	2	2	4	2	—	—	4	11	4	—	—	—	—	—	300
Jakob mindre	100	135	—	2	1	1	1	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	244
Jakob större	133	238	2	1	1	1	5	3	5	—	2	4	1	1	1	—	—	—	398
Jericho	257	277	1	—	10	9	6	4	—	—	13	19	4	1	—	—	—	—	601
Kongl. Trädgården *b)*	26	34	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	61
Kåkenhusen	158	249	1	1	14	7	3	4	—	—	3	4	5	4	—	—	—	—	453
Norrmalm	58	106	1	—	—	4	4	10	1	1	8	15	—	—	—	—	—	—	208
Norrström *c)*	16	43	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	65
Näckström *d)*	155	274	1	2	5	4	5	6	8	12	13	21	2	2	2	—	—	—	512
Oxen större	313	480	1	3	4	1	5	8	2	3	9	23	6	7	—	—	1	—	866
Polacken	178	208	—	3	—	1	—	3	1	—	7	9	3	1	—	—	—	—	414
Pumpstocken	149	192	—	—	6	3	—	—	1	—	8	9	3	3	—	—	—	—	374
Qvasten	66	124	1	2	—	1	2	4	—	3	2	4	2	1	—	—	—	—	212
Skären	119	205	1	2	—	—	2	2	1	—	1	4	2	1	—	—	—	—	340
Sparfven	117	120	—	—	2	3	—	—	—	—	5	1	4	3	—	—	—	—	255
Spektern	98	169	1	—	2	5	4	2	2	2	16	29	7	7	—	—	—	—	344
Språkmästaren	22	35	—	—	—	—	2	6	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	70
Stormhatten	168	236	2	5	1	1	4	8	1	—	3	3	3	3	—	—	1	—	439
S:t Pehr	139	196	1	2	1	—	7	6	5	2	4	2	1	1	—	—	—	—	367
Stuten	71	144	—	—	—	1	3	3	—	1	3	4	—	2	—	—	—	—	232

Forts. af **Jakobs och Johannis församlingar med Skepps- och Kastellholmarne.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Styrpinn	72	157	—	1	—	—	—	—	—	—	2	12	5	1	—	—	—	—	250
Sumpen	122	187	—	—	1	1	1	5	—	—	4	9	3	5	—	—	—	—	338
Thorviggen	107	119	1	3	5	2	4	3	6	4	4	11	2	1	—	—	—	—	272
Torsken	196	326	1	—	4	4	3	4	2	2	8	12	2	2	2	1	—	—	569
Trollhättan *e)*	261	401	—	—	12	5	9	4	1	2	2	14	2	7	—	—	—	—	720
Willman	57	116	—	—	—	—	2	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	179
Winstocken	29	74	1	—	—	—	8	—	7	1	—	—	—	3	—	—	—	—	123
Åskslaget	212	377	1	2	3	3	12	4	5	9	15	23	11	12	—	—	—	—	689
Summa	4,577	7,130	22	36	83	73	108	117	70	62	215	388	91	84	5	1	5	1	13,068
B) Johannis församling.																			
Apotekaren	154	195	3	1	1	1	1	—	—	—	1	3	—	1	—	—	—	—	361
Drottninghuset	17	123	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	144
Hägerberget	322	451	4	3	3	1	4	10	—	—	5	10	5	2	1	—	—	—	821
Italien mindre	30	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69
Italien större	126	143	1	—	1	—	—	2	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	279
Johannis mindre *a)*	61	273	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	336
Killingen *b)*	7	9	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17

Kråkhvilan	48	49	2	1	—	—	1	1	—	—	3	6	2	3	—	—	—	—	116
Oxryggen *c)*	30	66	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	98
Roslagen	6	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
Ruddammen	55	62	—	1	—	—	—	—	—	2	6	7	—	—	—	—	—	—	133
Snickaren	17	14	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
Surbrunn	49	58	1	—	1	—	—	2	—	—	6	3	1	1	—	—	—	—	122
Såpsjudaren	244	304	1	5	4	4	1	3	—	1	3	1	2	1	1	—	—	—	575
Torkan	269	379	2	1	6	—	—	4	—	—	14	6	4	4	2	—	—	—	691
Trehörningen	26	32	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	63
Wintervägen	41	74	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116
Wintervägen större	31	50	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	3	2	—	—	—	—	91
Wäderqvarn	163	234	1	1	1	2	1	4	2	1	—	1	2	3	—	—	—	—	416
Wätan	106	153	3	1	—	3	1	1	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—	274
Wätan nedra	97	104	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	206
Österbotten	247	332	1	4	5	3	6	3	3	1	7	2	2	3	3	—	1	—	623
Summa	2,146	3,151	19	19	26	15	18	33	5	5	56	44	29	22	8	—	1	—	5,597
C) Skepps- och Kastellholmarne	378	254	1	2	1	1	2	1	1	—	338	4	27	2	—	—	—	—	1,012

Anmärkningar till Jakobs församling.

a) Bland andra Utrikes Statsministershotellet, Kongl. Norska Ministerhotellet, Nationalmuseum.
b) Bland andra Kongl. General-Landtmäterikontoret.
c) Bland andra Kongl. Theatern och Kongl. Hofstallet.
d) Bland andra Kongl. Dramatiska Theatern.
e) Bland andra Katholska församlingens kyrka.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 33 qvarter, gifver ett medeltal af 396 personer på qvarteret. Detta medeltal öfverstiges inom 15 och understiges inom 18 qvarter. Folkmängd öfverstigande 400 personer inom qvarteret är uppgifven inom 14 qvarter, deribland den högsta 866 inom qvarteret Oxen större, hvarefter följer qvarteret Blasieholmen med 861 personer.

12 enskilda egendomar hafva uppgifvits bebodde af mer än 100 personer, deribland N:o 23 vid Brunnsgatan af 172 personer, N:o 13 vid Jakobs Bergsgatan af 154.

Anmärkningar till Johannis församling.

a) Bland andra församlingens fattighus.
b) Blott 2 egendomar höra till denna församling, de 2 öfriga till Adolf Fredriks.
c) 2 egendomar i qvarteret tillhöra denna församling, 2 andra deremot Adolf Fredriks.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 22 qvarter (nemligen 20 hela och 2 delar af qvarter gemensamma med Adolf Fredriks församling), gifver ett medeltal af 254 personer på qvarteret. Detta medeltal öfverstiges inom 9 qvarter och understiges inom 13. Folkmängd öfverstigande 400 personer inom qvarteret är uppgifven inom 5 qvarter, deribland den högsta 821 inom qvarteret Hägerberget, hvarefter närmast följer qvarteret Torkan med 691.

6 enskilda egendomar hafva uppgifvits bebodde af mer än 100 personer, deribland N:o 15 vid David Bagaresgata af 159 och N:o 11 vid Smala gränd af 133.

Maria församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Berggrufvan mindre	131	125	1	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	261
Berggrufvan större	251	244	2	—	2	2	1	—	—	—	5	4	—	4	1	—	—	—	516
Bocken	84	97	3	—	—	1	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	189
Bössan	30	50	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	83
Draken	92	98	1	—	—	—	1	—	—	—	2	3	4	—	—	—	—	—	201
Drakenberg	43	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	109
Dykärret	47	45	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—	—	—	—	99
Dykärret mindre	119	146	2	—	2	2	3	1	—	—	4	9	5	4	—	—	1	—	298
Dykärret större	59	75	—	—	5	4	—	1	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	149
Fatebursbrunn	94	120	—	1	3	5	1	1	—	—	2	2	1	1	—	—	1	—	232
Fatebursholmen	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	20
Flygaren	74	88	1	—	—	—	—	3	—	—	6	11	1	—	—	—	—	—	184
Fotangeln	32	49	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	85
Gripen	73	68	1	—	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	146
Gropen	105	138	1	—	1	2	5	3	—	—	1	—	4	—	—	—	—	—	260
Guldfjärden mindre	28	55	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	86

Guldfjärden större	40	58	—	—	1	—	1	6	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	111
Göta ark	93	121	1	—	—	—	2	2	—	—	3	7	1	1	1	—	—	—	232
Hagen	217	234	1	—	1	2	1	1	1	—	8	5	2	1	—	—	—	—	474
Haren mindre	55	54	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	112
Haren större	111	112	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	1	—	—	—	—	—	231
Harhufvudet mindre	39	41	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81
Harhufvudet större	53	68	5	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	131
Harögat	4	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Hornsbruk	18	26	—	—	1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	48
Höga loftet	91	110	—	1	4	1	4	1	—	—	4	3	3	4	—	—	—	—	226
Jupiter mindre	127	216	—	—	2	—	3	3	—	—	7	3	—	—	—	—	—	—	361
Jupiter större	84	142	—	—	—	1	—	1	—	—	4	2	1	2	—	—	—	—	237
Kanin mindre *a)*	141	86	—	1	—	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	—	—	—	235
Kanin minsta	104	116	—	1	—	—	—	—	—	—	1	4	3	1	—	—	—	—	230
Kanin större	160	167	2	1	1	1	—	1	—	—	2	5	8	1	—	—	—	—	349
Katten mindre	14	22	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
Katten större	47	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—	136
Kattfoten mindre	33	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	70
Kattfoten större	230	278	3	—	2	4	—	2	—	—	7	7	3	—	—	—	—	1	537
Katthufvudet	146	234	—	—	1	—	—	3	1	—	5	2	2	—	—	—	—	—	394
Kattrumpan	167	201	1	—	1	2	2	—	—	—	3	4	2	1	—	—	—	—	384
Kattryggen	207	239	1	2	4	—	1	1	—	—	2	3	4	1	—	—	1	—	466
Krukomakaren större	197	358	—	1	2	30	2	5	—	—	8	11	2	1	1	—	2	1	621
Lappskon mindre	12	23	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	38
Lappskon större	84	113	1	3	1	1	1	1	1	—	3	4	3	3	—	—	—	—	219
Laxen	96	173	—	—	—	—	—	1	—	—	8	3	4	4	—	—	—	—	289

Forts. af **Maria församling.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Lehusen	27	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	53
Långholmen *b)*	405	109	11	—	24	1	—	—	—	—	778	2	1	—	—	—	—	—	1,331
Långholmsbron	40	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	80
Marsvinet *c)*	15	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	65
Mullvaden andra	59	62	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	127
Mullvaden första	50	56	—	—	—	2	2	1	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	119
Mullvaden yttersta	60	71	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	137
Mullvadsberget	253	249	3	7	7	1	3	2	—	—	15	7	3	2	1	—	—	—	553
Mälaren	20	31	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	53
Nederland mindre	126	183	1	—	2	4	3	3	—	—	1	6	6	3	—	—	—	—	338
Ormen mindre	133	177	—	—	—	—	1	2	1	1	4	2	1	2	—	—	—	—	324
Ormen större	77	120	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	202
Paris	83	174	—	—	1	4	3	1	—	1	—	—	1	8	—	—	—	—	276
Rosendal mindre	95	134	—	2	1	—	1	1	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	239
Rosendal större	72	106	—	—	—	2	1	—	—	—	—	3	—	2	—	—	1	—	187
Sanct Maria	81	244	—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	330

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Saturnus	149	231	—	1	1	1	3	4	—	—	2	8	1	—	—	—	—	—	401
Schönborg *d)*	92	135	—	1	—	1	1	1	1	1	2	2	—	—	—	—	—	—	237
Skinnarviken	25	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	53
Skinnarviken mindre *e)*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skinnarviken större	4	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
Skinnarviken yttersta	78	79	2	1	—	—	—	1	—	—	3	6	2	—	—	—	—	—	172
Skinnarviksberget	140	179	—	—	—	—	3	2	2	2	2	2	3	2	—	—	—	—	337
Skinnarviksberget mindre	54	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	116
Skinnarviksberget större	31	24	—	—	—	—	1	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	60
Småland	171	221	1	—	—	—	5	—	—	—	1	7	6	1	1	—	—	—	414
Somens qvarn mindre	24	26	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51
Somens qvarn större	42	62	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	108
Stören	95	95	—	—	—	—	3	—	—	—	7	—	1	3	1	—	—	—	205
Suggan	166	225	4	1	—	—	1	2	—	—	1	7	3	6	—	—	—	2	418
Tanto mindre	39	29	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	71
Tanto större	14	17	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	33
Tobaksspinnaren	76	87	—	—	1	—	1	—	—	—	10	4	—	—	—	—	—	—	179
Tobaksspinneriet *f)*	115	109	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	230
Tofflan	31	43	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	77
Trappan	26	29	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	57
Ufven mindre	46	56	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	109
Ufven större	240	269	2	3	3	—	3	1	—	—	6	4	4	3	—	—	—	—	538
Ugglan mindre	37	63	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	106
Ugglan större	68	92	—	3	—	1	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	168
Wattuman	140	202	1	—	2	1	—	4	—	—	—	5	3	—	1	—	—	—	359
Westergötland	139	184	—	—	3	3	1	—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	336

Forts. af **Maria församling.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Wiggen	172	173	—	—	1	4	—	—	3	—	—	2	3	—	1	—	—	—	359
Årstad	30	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	70
Öfverkikarn	190	257	—	—	—	—	5	7	—	3	3	2	7	4	—	—	—	—	478
Östergötland	121	221	—	—	2	3	4	8	—	—	4	2	1	1	1	—	—	1	369
Summa	7,995	9,840	53	31	92	97	80	90	11	8	959	227	132	82	10	—	6	5	19,718

Anmärkningar.

a) Bland andra Borgerskapets Gubbhus.

b) Bland andra Södra Korrektionsinrättningen och Södra Kronohäktet.

c) Bland andra Folkskolelärarinne-Seminarium.

d) En enda egendom.

e) Sammanbygdt med N:o 12 Kattfoten större.

f) Bland andra Bergsunds faktori.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 88 qvarter, gifver ett medeltal af 224 personer på qvarteret. Detta medeltal öfverstiges inom 39 qvarter och understiges inom 49. Folkmängd öfverstigande 400 personer på qvarteret är uppgifven inom 12 qvarter, deribland den högsta 1,331 inom qvarteret Långholmen (fängelser), hvarefter närmast i ordningen följer qvarteret Krukomakaren större med 621.

27 enskilda egendomar hafva uppgifvits bebodde af mer än 100 personer, deribland N:o 57 Hornsgatan af 292, N:o 74, 76 Besvärsgatan af 255, Schönborgska huset af 237, och N:o 64 Hornsgatan af 217.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Barnängen	19	35	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7	1	—	—	—	—	—	65
Barnängen mindre	164	193	—	2	1	2	2	—	—	—	2	1	7	5	—	—	—	—	379
Barnängen större	58	59	2	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	123
Barnängsbacken	118	128	1	—	2	7	—	—	—	—	6	2	2	1	—	—	—	—	267
Barnängsbacken mindre	59	65	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	130
Barnängsbacken större	45	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	91
Beckbrännaren	135	156	—	—	—	—	1	—	—	—	3	6	2	—	—	—	—	—	303
Beckbrännaren mindre	97	106	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	208
Beckbrännaren större	46	65	—	—	4	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	118
Bejers trädgård	117	148	—	—	1	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	271
Bonden mindre	126	143	—	3	4	2	1	1	3	5	8	5	3	1	—	—	—	—	305
Bonden större	137	186	—	—	5	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	332
Bondesonen	55	74	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	132
Bondesonen mindre	90	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	205
Bondesonen större	116	151	—	1	4	5	—	—	1	—	3	4	—	1	—	—	—	—	286
Bondetorpet	22	38	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63
Bondetorpet mindre *a)*	52	54	17	21	—	2	2	—	—	—	7	6	—	—	—	—	—	—	161
Bondetorpet större *b)*	164	21	—	—	1	1	1	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	191
Bryggaren	152	178	—	1	1	—	—	—	—	—	2	1	6	2	—	—	—	—	343
Bunge	15	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
Båtsman mindre	146	194	—	—	1	1	—	4	—	—	1	2	7	1	—	—	—	—	357
Båtsman större	27	65	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	95
Dagakarlen	33	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	77

Forts. af **Catharina församling.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Danviken	27	32	—	—	—	—	—	—	—	—	4	8	—	—	—	—	—	—	71
Danviks hospital	127	215	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	346
Ersta	52	153	1	—	—	—	—	6	1	—	1	18	1	—	—	—	—	—	233
Fatebursholmen	38	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	83
Fatebursholmen mindre	45	59	—	—	—	—	—	1	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	113
Fatebursholmen större	64	82	—	—	—	—	2	3	—	—	2	4	1	—	—	—	—	—	158
Fiskaren mindre *c)*	36	53	—	—	—	1	—	1	—	—	5	6	4	1	—	—	—	—	107
Fiskaren större	128	200	—	—	1	—	2	1	—	—	7	4	—	1	—	—	—	—	344
Forman	83	87	—	—	1	—	3	—	—	—	—	7	2	—	—	—	—	—	183
Glasbruket mindre *d)*	359	134	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	495
Glasbruket nedra	82	98	—	—	2	—	1	—	—	—	15	2	2	—	—	—	—	—	202
Glasbruket större	43	76	2	—	—	1	—	3	—	—	2	—	4	—	—	—	—	—	131
Glasbruket vestra	74	102	—	1	9	8	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	199
Glasbruket öfra	62	94	3	—	1	3	—	1	1	—	—	4	2	1	—	—	—	—	172
Glasbruket östra	170	244	2	—	2	2	—	2	—	—	6	1	7	2	—	—	—	—	438
Grinsbruk	96	121	—	—	2	4	—	1	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	228

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Gråberget	75	99	—	1	—	1	1	4	—	—	5	4	1	—	—	—	—	—	191
Hammarbysjö	99	100	—	—	—	1	1	—	—	—	10	2	2	—	—	—	1	—	216
Hatten	93	103	—	1	1	—	—	—	—	—	3	—	1	1	—	—	—	—	203
Helgan mindre	10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
Helgan större	83	96	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	182
Holländaren	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Häckelfjäll	235	341	6	5	2	2	1	2	—	—	7	6	3	3	—	—	—	—	613
Häckelfjäll mindre *e)*	276	19	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	298
Häckelfjäll större	33	56	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	5	—	—	—	—	—	96
Hästen *f)*	133	59	1	—	14	1	—	—	—	1	2	5	2	—	—	—	—	—	218
Höga stigen mindre	58	73	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	136
Höga stigen större *g)*	99	121	—	—	—	2	1	—	3	1	12	6	—	1	—	—	—	—	246
Höken	228	246	—	—	1	1	1	—	—	—	7	9	4	4	1	—	—	—	502
Jerngrafven nedra	32	55	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	93
Jerngrafven öfra *h)*	7	14	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
Justitia	354	495	1	1	4	1	1	2	—	—	11	2	20	12	2	—	—	—	906
Kejsaren	122	178	1	—	1	1	1	3	—	—	2	6	3	2	—	—	—	—	320
Kilen	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Kjeders	24	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	43
Kransen	28	20	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	49
Kyrkogården	19	17	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
Mäster Michael	127	168	—	—	—	2	1	1	—	—	3	6	4	—	—	—	—	—	312
Mäster Michael mindre	39	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	113
Mäster Michael större	38	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	88
Nederland *i)*	137	355	1	1	—	—	4	1	1	—	7	5	2	1	1	—	—	—	516
Nybygget	66	83	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	151

Forts. af Catharina församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko. skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q,	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Ormen	98	124	—	—	—	—	3	4	—	—	10	8	2	2	—	—	—	—	251
Ormen mindre	10	18	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
Ormen större	111	161	—	—	2	1	—	1	—	—	7	2	1	2	—	—	—	—	288
Oron *k)*	53	123	—	—	1	—	—	1	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—	183
Pahl	15	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	38
Pelarbacken mindre	63	124	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	190
Pelarbacken större	141	184	—	—	1	1	2	3	1	-	2	3	1	1	—	—	1	—	341
Rudan mindre	125	143	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	1	—	—	—	275
Rudan större	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	12
Sanct Catharina mindre	5	8	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Sanct Catharina större	77	128	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	211
Sandbacken mindre	95	115	—	1	2	—	2	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	220
Sandbacken större	31	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	86
Schultz	29	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	63
Soldaten	51	96	1	2	1	—	—	1	—	—	1	1	2	2	1	—	—	—	159
Stadsgården	17	39	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	58

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Stadsträdgården	38	37	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	78
Stenbodarne mindre	12	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	35
Stenbodarne större	15	22	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	39
Sturen mindre	30	45	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	1	—	—	—	—	—	83
Sturen minsta *l)*	158	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	167
Sturen större	52	84	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	4	1	—	—	—	—	144
Tegelslagaren	44	81	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	1	4	1	—	—	—	134
Tegelviken mindre	34	43	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	—	—	—	—	—	—	88
Tegelviken större	17	33	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	—	—	—	—	—	—	59
Timmerman	221	234	2	—	2	—	—	1	—	—	4	—	2	—	—	—	—	—	466
Tjurberget	21	7	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	29
Tjurberget mindre	76	82	—	1	1	—	—	—	—	—	3	6	—	—	—	—	—	—	169
Tjurberget större	178	188	1	—	1	3	—	—	—	—	5	2	2	—	—	—	—	—	380
Tjärhofvet mindre	43	48	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	96
Tjärhofvet större	146	157	—	—	2	1	3	1	—	—	3	1	2	5	—	1	1	—	323
Traubodarne	75	107	—	—	—	—	1	4	1	1	3	—	3	—	—	1	—	—	196
Trehörningen	6	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
Urvädersklippan mindre	95	119	—	—	—	1	1	1	—	—	—	5	2	—	—	—	1	—	225
Urvädersklippan större	148	220	1	1	4	1	2	6	—	—	8	10	3	3	—	—	—	—	407
Van der Huff	76	94	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	173
Wintertullen	92	141	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	235
Wintertullen mindre	30	41	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	74
Wintertullen större	34	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	85
Wintertullen yttersta	42	63	—	—	—	—	—	—	—	—	6	9	1	1	—	—	—	—	122
Wägaren	61	97	—	—	—	—	1	2	—	—	1	3	—	—	1	—	1	—	167

Forts. af Catharina församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko; och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Åsen	31	39	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71
Åsen mindre	170	166	—	—	2	2	—	2	—	—	1	8	2	—	—	—	—	—	353
Åsen större	28	37	—	1	—	—	—	—	—	—	2	13	—	—	—	—	—	—	81
Summa	8,798	10,572	43	48	92	75	46	78	18	16	248	243	167	82	10	2	5	—	20,543

Anmärkningar.

a) Innefattande bland andra s. k. Provisoriska Sjukhuset.
b) Innefattande bland andra Militärförsörjningen.
c) Bland andra Optiska Telegrafen.
d) Södra Allmänna Arbetshuset, en del.
e) Bland andra Södra Försörjningsinrättningen.
f) Bland andra Uppfostringsanstalten för vanvårdade barn.
g) Bland andra Navigationsskolan.
h) Bland andra Corps de garde.
i) Bland andra Catharina församlings fattighus.
k) Bland andra Fabriksfattighuset.
l) Södra Stadsmilitärkasernen.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 109 qvarter, gifver ett medeltal af 188 personer på qvarteret. Folkmängd, öfverstigande 400 personer på qvarteret, är uppgifven inom 8 qvarter, deribland den högsta 906 i qvarteret Justitia, hvarefter närmast följa qvarteret Häckelfjäll med 613, qvarteret Nederland med 516 och qvarteret Höken med 502.

24 enskilda egendomar hafva uppgifvits bebodde af mer än 100 personer, deribland N:o 16 Södermanlandsgatan af 246, och N:o 57 Götgatan af 231.

I ofvanstående antal qvarter är s. k. Gröna gången (Carl Johans torg och Stadens obebodda bazarbygnad) ej inberäknad.

Ulricæ Eleonoræ eller Kungsholms församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Asplund *a)*	49	39	—	—	6	1	—	—	—	—	5	3	1	—	—	—	—	—	104
Bergamotträdet	15	16	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
Bergfallet	108	131	—	—	3	1	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	247
Bergsklippan mindre	53	67	1	1	2	—	—	—	—	—	3	2	—	4	—	—	2	—	135
Bergsklippan större	727	738	10	9	9	4	3	5	—	—	10	6	5	1	1	—	—	—	1,528
Blekholmen norra	15	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
Blekholmen södra	165	200	5	6	3	1	3	4	—	—	6	9	2	—	1	—	1	—	406
Bryggaren *b)*	97	137	6	24	2	1	26	17	1	—	2	9	2	2	—	—	—	—	326
Eldqvarn	31	11	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
Fikonträdet	57	80	2	9	5	3	4	2	—	—	5	7	—	2	—	—	—	—	176
Glasbruket *c)*	16	18	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	39
Grindvaktaren	4	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Göken *d)*	520	243	2	—	1	2	—	3	—	—	2	4	14	3	—	—	—	—	794
Kronoberg	48	49	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	100
Körsbärsträdet	99	120	—	—	2	1	2	—	—	—	1	3	1	2	—	—	—	—	231
Morellträdet	45	45	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	93
Murmästaren *e)*	66	102	2	8	1	—	—	2	—	—	4	3	1	3	—	—	—	—	192
Mälaren *f)*	314	287	36	50	11	3	1	—	—	—	55	93	4	1	1	—	3	—	859
Pilträdet *g)*	155	207	—	4	1	1	—	—	—	—	59	38	1	4	—	—	—	1	471
Plommonträdet	12	18	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	33
Päronträdet	67	73	—	1	—	—	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	145
Solvisaren	28	40	2	6	2	—	—	—	—	—	3	5	—	—	—	—	—	—	86
Tegelslagaren *h)*	492	505	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	—	1	—	—	—	—	1,007

Forts. af Ulricæ Eleonoræ eller Kungsholms församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre,								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Timsten	81	120	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	1	—	—	—	—	—	208
Traktören	156	164	1	—	4	2	—	—	—	—	6	6	—	—	—	—	—	—	339
Ulrika	15	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67
Wattuormen	153	199	4	3	—	—	—	—	—	1	2	2	7	4	—	—	—	—	375
Windrufvan *i)*	128	143	5	1	2	—	—	4	—	—	7	1	1	1	—	—	—	—	293
Åkerman	41	53	—	—	1	2	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	101
Äpplet	65	77	2	2	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150
Summa	3,822	3,961	78	125	60	24	42	43	1	1	191	199	42	30	4	—	6	1	8,630

Anmärkningar.

a) Bland andra Allmänna Garnisonssjukhuset.
b) Bland andra Kongl. Myntet samt Stockholms stads och läns Kurhus.
c) Kongl. Carolinska Medico Chirurgiska Institutet.
d) Bland andra Kongl. Pontonier-Korpsens kasern.
e) Bland andra Allmänna Barnbördshuset.
f) Bland andra Artilleri-Läroverket m. m. å Marieberg, Dårhuset Conradsberg, Frimurarebarnhuset, Sjukhemmet.
g) Bland andra Kongl. Lasarettet.
h) Norra Allmänna försörjningsinrättningen.
i) Bland andra Prinsessan Lovisas Vårdanstalt för sjuka barn.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 30 qvarter, gifver ett medeltal af 288 personer på qvarteret. Folkmängd, öfverstigande 400 personer i qvarteret, är uppgifven inom 6 qvarter, deribland den högsta 1.528 i qvarteret Bergsklippan större, hvarefter i ordningen följa qvart. Tegelslagaren (Norra Försörjningsinrättningen) med 1,007, qvarteret Målaren med 859 och qvarteret Göken med 794 (Pontonierkasern).

10 enskilda egendomar hafva uppgifvits bebodda af mer än 100 personer, deribland N:o 11 vid Stora Kungsholmsgatan af 301 och N:o 11 Garfvaregatan af 217.

Hedvig Eleonoræ eller Ladugårdslands församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Bergsklippan (å Djurgården)	48	57	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	109
Bodar och tomter	14	8	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	23
Brandmästaren	128	133	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	267
Brandröret mindre *a)*	98	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	125
Brandröret större	11	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
Brunfisken	180	241	2	1	1	—	3	2	—	—	—	1	2	2	—	—	—	—	435
Brännaren	24	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
Djurgården (å Djurgården)	32	46	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	81
Djurgårdsbacken	62	59	—	—	1	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	127
Edelman mindre *b)*	8	12	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	22
Edelman större	36	36	—	—	—	—	—	1	—	—	27	—	2	2	—	—	-	—	104
Falken	85	244	—	4	4	3	—	1	—	—	3	7	1	—	—	—	—	—	352
Fyrkanten (å Djurgården)	140	178	—	—	1	1	—	—	1	—	1	2	3	2	1	—	—	—	330
Grönland (å Djurgården)	34	53	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	90
Hafsfrun	209	247	—	1	1	—	2	2	—	—	6	9	4	7	—	—	—	—	488
Hafssvalget *c)*	437	495	1	—	3	—	5	2	—	—	12	5	16	5	2	—	—	—	983
Halsen (å Djurgården)	52	68	—	—	1	—	—	1	—	—	4	2	4	2	2	—	—	—	136
Harpan	52	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	132
Hedenbacken mindre	54	56	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	115
Hedenbacken större	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	12
Hjulspiken	74	67	2	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	—	—	—	—	150
Humlegården *d)*	306	223	3	—	—	—	5	4	1	2	3	3	15	3	2	1	—	—	571
Hvalfisken *e)*	307	340	1	—	6	6	5	6	—	—	6	3	11	4	—	—	—	—	695

Forts. af **Hedvig Eleonoræ eller Ladugårdslands församling.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Häckelfjäll större *f)*	179	105	1	—	—	—	2	—	—	—	—	2	8	—	—	—	—	—	297
Jernlodet *g)*	256	441	9	14	4	4	8	8	—	—	14	24	4	11	—	—	—	—	797
Jungfrun	235	288	4	4	2	4	1	1	—	—	4	7	5	2	1	1	—	—	559
Klippan	58	100	—	—	1	2	1	1	—	—	1	—	5	2	—	—	—	—	171
Krabaten *h)*	40	11	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
Krejaren	111	190	3	3	—	1	3	5	—	—	3	3	3	3	1	—	—	—	329
Kronqvarn	306	382	5	4	4	5	—	—	—	—	—	1	5	6	—	—	—	—	718
Kulberget mindre	65	67	3	1	1	—	—	—	—	—	8	4	2	—	—	—	—	—	151
Kulberget större	16	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44
Kumlet	139	185	—	—	2	3	2	—	—	—	3	3	1	1	—	—	—	—	339
Kyrkogården	139	189	—	—	5	4	1	—	—	—	11	5	1	2	1	—	1	—	359
Kyrkogården (å Djurg.)	122	153	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	6	—	1	—	—	—	285
Lerlafven	142	158	2	—	—	—	—	2	—	—	4	1	2	—	1	1	—	—	313
Lindormen	284	462	1	3	1	2	6	3	1	—	2	—	5	3	—	—	—	—	773
Masten (å Djurgården)	10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
Neptunus	255	384	—	—	3	2	1	3	—	—	12	9	4	6	—	—	—	—	679

Forts. af **Hedvig Eleonoræ eller Ladugårdslands församling.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Norrtelge	88	120	—	—	2	—	—	—	—	—	3	1	4	2	1	1	—	—	222
Repslagaren	107	171	2	2	5	4	—	1	—	—	3	3	2	—	—	—	—	—	300
Riddaren	150	274	1	—	1	2	6	2	—	—	11	22	4	2	—	—	—	—	475
Rudan *mindre*	259	376	9	11	7	5	2	—	—	—	6	6	2	1	—	—	—	—	684
Rudan större	193	259	3	2	—	1	3	—	2	—	8	12	3	1	—	—	—	—	487
Rännilen	105	142	—	—	1	2	—	2	—	—	5	5	6	1	—	—	—	—	269
Sjöhästen	262	424	3	2	3	1	2	—	3	—	14	8	9	6	—	—	—	—	737
Sjökalfven *i)*	268	254	1	3	—	3	4	5	—	—	7	15	2	3	—	—	1	—	566
Sjöman	142	253	1	—	2	—	4	4	—	5	4	9	3	5	—	—	—	—	432
Skeppsholmsvik (å Djurg.)	4	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
Skrafvelberget mindre	168	259	—	—	1	1	7	4	1	—	12	10	—	1	—	—	—	—	464
Skrafvelberget större	132	212	1	—	2	1	—	—	1	2	4	7	4	4	—	—	—	—	370
Sperlingsbacke	152	258	—	1	3	5	4	5	—	—	1	1	3	4	—	—	1	—	436
Sqvalberget	339	449	8	6	5	3	1	4	—	2	11	4	8	4	—	—	—	—	844
Styckjunkaren	107	146	—	—	3	4	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	264
Styrman	283	426	2	—	—	—	1	5	2	1	12	3	3	2	—	—	—	—	740
Terra nova större och mindre med Fredrikshof *k)*	1,994	123	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9	127	1	—	—	—	—	2,256
Trehörningen (å Djurg.)	29	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51
Trojenborg	125	154	—	—	6	1	1	—	—	—	4	2	2	2	1	—	—	—	298
Trädgården (å Djurgård.)	55	61	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	122
Träskbacken	96	96	1	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	—	—	—	—	199
Träskfloden	70	63	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134

Forts. af Hedvig Eleonoræ eller Ladugårdslands församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Wedbäraren.....	95	125	3	2	1	1	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	230
Wildsvinet *l)*.....	282	239	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	528
Djurgårdens f. d. landsdel	315	401	—	1	—	1	4	3	—	—	160	114	13	—	—	—	—	—	1,012
Summa	10,573	11,163	80	72	85	76	86	78	12	13	405	336	335	108	15	4	3	—	23,444

Anmärkningar.

a) Bland andra kasern för 5:te 6-℔:ga batteriet af Kongl. Svea Artilleri.
b) Bland andra Kongl. Veterinär-Inrättningens stallar och smedja.
c) Bland andra kasern för 6:te 6-℔:ga batteriet af K. Svea Artilleri.
d) Bland andra kaserner för 2:dra 12-℔:ga batteriet och Tygstatskompagniet af Kongl. Svea Artilleri.
e) Bland andra kasern för 4:de 6-℔:ga batteriet af K. Svea Artilleri.
f) Bland andra kasern för 7:de 6-℔:ga batteriet af K. Svea Artilleri.
g) Bland andra Artillerigården och Artilleriets stall.
h) Kongl. Veterinär-Inrättningen.
i) Bland andra kasern för 1:sta 24-℔:ga batteriet af K. Svea Artilleri.
k) Kaserner för Kongl. Svea Lifgardet, Kongl. Lifgardet till häst och Kongl. Andra Lifgardet.
l) Bland andra Kongl. Norska Skarpskyttegardets kasern.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 65 qvarter af församlingen med den staden före 1868 tillhöriga delen af Djurgården, gifver ett medeltal af 345 personer på qvarteret. Folkmängd öfverstigande 400 personer inom ett qvarter, är uppgifven för 24 qvarter (med antagande af Gardes-Regementernas lika fördelning mellan de 3 af dem upptagna qvarteren), understigande samma antal för 41 qvarter. Största qvartersfolkmängden är uppgifven, Gardeskasernerna oberäknade, i qvarteret Hafssvalget (med en Artillerikasern) 983, qvarteret Sqvalberget 844, qvart. Jernlodet 797, qvart. Lindormen 773, qvart. Styrman 740, qv. Sjöhästen 737, qv. Kronqvarn 718 o. s. v.

22 enskilda egendomar hafva uppgifvits bebodde af mer än 100 personer, deribland N:o 53, 55 vid Sibyllegatan af 252, N:o 1 Bryggaregränd af 199, N:o 35, 37 Gref Thuregatan af 175, N:o 5 Gref Magnigatan af 171. — Djurgårdens folkmängd: 2,246.

Adolf Fredriks församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Adlern mindre	65	109	—	—	—	1	1	—	—	—	1	2	2	2	1	—	—	—	184
Adlern större	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
Adonis	108	155	—	1	—	—	1	4	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	272
Amsterdam	25	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	57
Apelträdet	38	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	74
Barnhuset *a)*	129	375	—	—	1	6	1	—	—	1	61	292	—	—	—	—	—	—	866
Barnhuskällaren	21	37	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	61
Barnhus Väderqvarn	81	109	4	7	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	205
Bergslagen	102	136	3	2	—	—	1	2	—	—	3	1	—	1	—	—	1	—	252
Bergsman mindre	11	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	33
Bergsman större	41	74	—	—	1	—	2	2	—	—	1	2	—	—	—	—	1	—	124
Blompottan	125	127	—	—	1	2	1	1	—	—	6	2	2	1	—	—	—	—	268
Blomsterlöken *b)*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bryggpannan	24	62	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	91
Curland	146	232	1	3	4	2	2	1	—	1	5	4	3	1	—	—	—	—	405
Diana	72	57	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	133
Dragaren	14	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	40
Fackelmakaren	39	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76
Flygaren	47	54	1	—	1	—	1	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	108
Grufdrängen	41	45	1	—	—	—	2	—	—	2	3	2	—	3	—	—	—	—	99
Grönlandet norra *c)*	32	31	—	—	—	—	—	1	—	1	1	3	—	—	—	—	—	—	69
Grönlandet södra	46	22	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	72
Gåsdjupet	57	60	—	2	—	—	2	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	125

Forts. af Adolf Fredriks församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Islandet	96	163	2	1	—	3	—	5	—	1	5	13	1	—	—	—	—	—	290
Jägaren	100	109	2	3	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	219
Kilen	24	41	—	—	1	—	—	—	—	—	4	4	—	2	—	—	—	—	76
Killingen *d)*	20	19	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	40
Kungsbacken	46	70	6	7	—	—	—	—	—	—	3	8	—	1	—	—	—	—	141
Kungsten	14	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
Lindansaren	57	92	—	—	1	3	—	—	—	—	1	1	3	1	1	—	—	—	160
Lindbacken	70	116	1	4	2	4	3	2	—	—	1	10	1	3	—	—	—	—	217
Luftspringaren	179	161	9	6	5	3	2	2	—	—	7	4	1	1	—	—	—	—	380
Moraset	176	201	—	—	2	—	3	2	—	1	6	5	2	2	1	—	—	—	401
Ormträsket	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
Oxen mindre	109	157	2	2	3	3	2	1	—	—	7	9	1	—	—	—	—	—	296
Oxryggen *e)*	10	12	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	—	—	—	—	—	—	29
Palmträdet	63	72	—	—	—	—	—	—	—	—	6	7	—	1	—	—	—	—	149
Paris	29	32	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	63
Piparen	10	11	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	22

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Pukslagaren	123	111	7	9	2	4	1	—	—	—	8	4	3	2	—	—	—	—	274
Rosenbusken	322	461	3	4	5	5	3	2	1	2	14	28	4	7	2	—	1	1	865
Rundeln	63	83	1	—	1	1	—	—	—	—	6	11	2	—	—	—	—	—	168
Röda berget *f)*	575	939	3	3	5	4	6	6	—	—	28	19	7	8	—	—	—	—	1,603
Rörstrand	301	420	6	1	3	2	10	11	—	—	9	16	10	4	2	—	—	—	795
Sanct Anna	43	47	—	—	—	—	—	2	—	—	6	4	—	2	—	—	—	—	104
Sandberget	46	56	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103
Sandgropen	26	36	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	67
Sandåsen mindre.	26	36	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	65
Sandåsen större.....	14	10	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
Sandörn	15	30	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	47
Sjökalfven.....	31	40	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	76
Sjökatten.....	109	132	—	—	1	—	1	—	—	—	1	3	1	2	—	—	—	—	250
Sjöran	396	421	21	10	—	1	3	6	—	—	5	3	5	5	—	—	—	—	876
Skallmejblåsaren mindre..	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Skallmejblåsaren större ...	50	44	—	—	2	2	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	101
Skogvaktaren.....	74	70	—	—	2	2	2	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	155
Stolmakaren	98	111	—	—	—	—	2	1	—	—	3	2	3	2	—	—	—	—	222
Stormkransen	48	57	2	2	—	3	2	5	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	122
Tomtegubben.....	30	48	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	81
Tranhalsen.....	51	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	106
Trumpetaren	114	154	—	—	3	3	1	1	—	1	—	5	3	3	1	—	—	—	289
Träsket *g)*	109	147	—	1	6	2	1	1	—	—	2	12	3	—	—	—	—	—	284
Tullnären.....	37	47	—	—	1	—	—	—	—	—	5	1	—	1	1	—	—	—	93
Wargen	39	41	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82

Forts. af Adolf Fredriks församling.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Qvarterens namn i alfabetisk ordning.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.
	kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantals-skrifne.		kyrko-, ej mantals-skrifne.		mantals-, ej kyrko-skrifne.		
							Uppgifne såsom resande.				Andre.								
							Svenskar.		Utlänningar.										
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Wingrån	325	427	7	6	1	4	4	3	—	1	13	5	5	4	1	—	1	—	807
Wåghalsen	259	272	3	1	5	7	2	1	—	—	9	5	4	3	1	—	—	—	572
Ångermanland	40	159	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	205
Summa	5,647	7,573	88	76	63	68	67	71	1	12	251	515	80	69	11	—	4	2	14,598

Anmärkningar.

a) Allmänna barnhuset, Norra straff- och arbetsfängelset, Norra kronohäktet, Stockholms läns cellfängelse.
b) Obebygdt.
c) Kongl. Wetenskaps-Akademien.
d) En del af qvarteret tillhör Johannis församling.
e) En del af qvarteret tillhör Johannis församling.
f) Rörstrands Porslinsfabrik.
g) Bland andra Barnbördshuset Propatria.

Ofvanstående folkmängd, fördelad mellan 67 qvarter (nemligen 65 hela och 2 delar af qvarter gemensamma med Johannis församling), gifver ett medeltal af 218 personer på qvarteret. Folkmängd öfverstigande 400 personer inom qvarteret är uppgifven för 9 qvarter, med högsta antalet 1,603 i qvarteret Röda Berget (Rörstrands fabrik), qvarteret Sjörån 876, qvarteret Barnhuset (barnhus och fängelser) 866, qvarteret Rosenbusken 865, qvarteret Wingrån 807, qvarteret Rörstrand 795 o. s. v.

21 enskilda egendomar hafva uppgifvits bebodde af mer än 100 personer, deribland Rörstrand af 486, N:o 81 B. Drottninggatan af 280, och N:o 3, 5 Lilla Badstugatan af 228.

Sammandrag af förestående församlingsredogörelser med tillägg af den i dem ej upptagna personalen.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Territoriela församlingar.	Närvarande den 31 December 1868, i Stockholm:												Frånvarande från Stockholm, men der						Summa.	Fångar hållne i fängelser utom Stockholm.	
	kyrko- och mantalsskrifne.		kyrko-, ej mantalsskrifne.		mantals-, ej kyrkoskrifne.		hvarken kyrko- eller mantalsskrifne.						kyrko- och mantalsskrifne.		kyrko-, ej mantalsskrifne.		mantals-, ej kyrkoskrifne.				
							Uppgifne såsom resande.				Andre.										
							Svenskar.		Utlänningar.												
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.		m.	q.
Nikolai	5,204	7,091	22	17	64	24	110	105	17	8	172	105	76	72	10	3	5	3	**13,108**	31	3
Clara	6,890	10,150	44	58	105	79	143	191	46	52	389	459	109	109	9	1	10	5	**18 849**	36	3
Jakobs	4,577	7,130	22	36	83	73	108	117	70	62	215	388	91	84	5	1	5	1	**13 068**	15	—
Johannis	2,146	3,151	18	19	26	15	18	33	5	5	57	44	29	22	8	—	1	—	**5 597**	16	1
Skeppsholms	378	254	1	2	1	1	2	1	1	—	338	4	27	2	—	—	—	—	**1,012**	—	—
Maria	7,995	9,840	53	31	92	97	80	90	11	8	959	227	132	82	10	—	6	5	**19,718**	34	8
Catharina	8,798	10,572	43	48	92	75	46	78	18	16	248	243	167	82	10	2	5	—	**20 543**	83	10
Kungsholms	3,822	3,961	78	125	60	24	42	43	1	1	191	199	42	30	4	—	6	1	**8,630**	14	2
Ladugårdslands	10 573	11,163	80	72	85	76	86	78	12	13	405	336	335	108	15	4	3	—	**23 444**	69	11
Adolf Fredriks	5,647	7,573	88	76	63	68	67	71	1	12	251	515	80	69	11	—	4	2	**14 598**	30	5
Summa	**56,030**	**70,885**	**449**	**484**	**671**	**532**	**702**	**807**	**182**	**177**	**3,225**	**2,520**	**1,088**	**660**	**82**	**11**	**45**	**17**	**138,567**	**328**	**43**
Med tillägg af personer, som vistades å 6 fartyg i hamnarne	5	2	—	—	—	—	4	—	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—	**20**	—	—
	56,035	**70,887**	**449**	**484**	**671**	**532**	**706**	**807**	**189**	**177**	**3,227**	**2,520**	**1,088**	**660**	**82**	**11**	**45**	**17**	**138,587**	—	—
Hvartill ytterligare enligt Mantalsskrifningsförordningen komma:																					
Utrikes vistande Svenske Diplomater med familj och Svensk betjening	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	63	57	**122**	—	—
I fängelser utom Stockholm förvarade här mantalsskrifne fångar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	328	43	**371**	—	—
Summa Summarum	**56,035**	**70,887**	**449**	**484**	**671**	**532**	**706**	**807**	**189**	**177**	**3,227**	**2,520**	**1,089**	**661**	**82**	**11**	**436**	**117**	**139,080**	—	—

Vid folkräkningslistornas granskning förekommo stundom fall, att personer, som från hufvudstaden voro *frånvarande* och derstädes hvarken kyrko- eller mantalsskrifne, dock blifvit uppgifne, och då ofta med ofullständiga underrättelser i afseende på ålder, civilstånd eller dylikt. Dessa personer hafva helt och hållet ur beräkning uteslutits.

Ofta nog har befunnits, att personer, icke innehafvande någon diplomatisk eller utländsk handelsagents-befattning, antecknat sig såsom främmande makts undersåter fastän här bosatte, kyrko- och mantalsskrifne. Dessa personer hafva upptagits uti respektive kolumner 2—7 utan afseende på det uppgifna undersåtlighetsförhållandet.

Äfven efter dagen (d. 25 Febr.) för det preliminära meddelandet om folkräkningens resultat, hafva många upplysningar vunnits, hvilka föranledt flera ändringar af då uppgifna summor.

Enligt förestående generalsammandrag utgjorde antalet af de såsom vid folkräkningen *närvarande* uppgifne personerna, eller hufvudstadens *faktiska* folkmängd 136,684,
antalet af de *å räknelistorna* uppgifne, härstädes vare sig kyrko- eller mantalsskrifne, men vid folkräkningen *frånvarande* ..... 1,903.

Härtill böra dock enligt Mantalsskrifningsförordningen af den 20 Juli 1861, § 3, mom. 2, läggas utrikes tjenstgörande Svenske Diplomater äfvensom Svenske Konsuler, eller andra å utrikes ort anställde tjenstemän, som äro detta Rikes undersåter och af allmänna medel åtnjuta aflöning, tillika med hustrur, barn och Svensk betjening, hvilka alla skola räknas till S:t Nikolai församling. Enligt de genom Utrikes Departementet till mantalsskrifningen meddelade uppgifterna uppgick denna personal till 122. Enligt samma nådiga Förordning, § 3, mom. 8, böra ock här tilläggas de uti ransaknings-, straff- och arbetsfängelser *utom* Stockholm hållne personer, äfvensom de kronoarbetskarlar, hvilka senast varit i Stockholms mantalslängder uppförde. Denna personal utgjorde enligt meddelande från Öfver-Ståthållarembetet för Uppbördsärenden 328 mankön och 43 qvinkön, om hvilka väl är uppgifvet att de inom den ena eller andra af hufvudstadens församlingar senast varit mantalsskrifne, men då uppgift om deras kyrkoskrifningsort saknas, hafva de i Sammandraget kol. 21 och 22 blifvit tillagde församlingsvis endast med afseende på mantalsskrifningsorten.

Med iakttagande af ofvanstående tillägg enligt mantalsskrifningsförordningen uppgår hela antalet *frånvarande*, men på grund

af kyrko- eller mantalsskrifningsort till Stockholm hänförlige personer till 2,396.

Bland de å folkräkningsdagen närvarande hafva uppgifvit sig såsom *resande* tillsammans 1,879 personer, deribland Svenskar 1,513 och Utlänningar 366. Antalet af dem, som icke uppgifvit sig såsom resande, men detta oaktadt hvarken såsom här kyrko- eller mantalsskrifne (kol. 12 och 13, Andre), och hvilka följaktligen åtminstone till större delen få antagas såsom här boende, fastän kommunen ej tillhörige, uppgår till den betydliga summan af 5,747.

Af skäl, som i det föregående blifvit antydde, har såsom hufvudsaklig indelningsgrund för förestående tabeller begagnats uppgiften om kyrko- och mantalsskrifningsort. Generalsammandraget utvisar nu, att af de *närvarande* uppgifvit sig såsom i Stockholm *både* kyrko- och mantalsskrifne: 126,922. Läggas härtill bland de *frånvarande* de likaledes såsom här *både* kyrko- och mantalsskrifne uppgifne: 1,748, så utgör summan af här såsom *både* kyrko- och mantalsskrifne uppgifne: 128,670. Deremot befinnas bland de *närvarande* icke mindre än 2,136 hafva uppgifvits såsom härstädes antingen *blott* mantals- eller *blott* kyrkoskrifna. Läggas härtill 155 bland de å räknelistorna namngifne frånvarande, om hvilka dylika uppgifter jemväl erhållits, så blir summan af dem, som härstädes skulle vara antingen *blott* kyrko- eller *blott* mantalsskrifne: 2,291. Författningsenligt bör dock i reglen hvar och en vara mantalsskrifven, der han är kyrkoskrifven, och kyrkoskrifven, der han är mantalsskrifven. Vårt lands officiela folkmängdsberäkning har ock alltid grundats på antalet kyrkoskrifna, så att den person, som ej är någonstädes kyrkoskrifven, ej heller kommer att bland Rikets folkmängd medräknas, äfven om han det oaktadt vore någonstädes mantalsskrifven. Det är sålunda af vigt, att genom vederbörlig kyrkoskrifning förebygga personers uteslutning ur folkmängdsberäkningen. Det är ock af ej mindre vigt, att söka förebygga den dubbelräkning af personer, som måste uppkomma derest de, som äro kyrkoskrifne å en ort och i dess folkmängd *inberäknade*, skulle, *blott* mantalsskrifne å annan ort, äfven der i folkmängden beräknas.

För att sålunda med hänsigt till rätt folkmängdsberäkning för hela Riket bestämma Stockholms rättsliga folkmängd, måste för förenämnde 2,291 personer så vidt möjligt sökas upplysning från deras uppgifna kyrko- och mantalsskrifningsorter, huruvida de derstädes blifvit i 1868 års uppgifna folkmängd inberäknade eller ej. Likartadt behof af upplysning har jemväl framstått

för större delen af de i kol. 12 och 13 uppförde 5,747 personerna. Då enda utvägen att vinna sådan upplysning består uti skriftvexling med samtlige pastorsembeten i de uppgifna kyrko- eller mantalsskrifningsorterna, fordrar alltså bestämmandet af Stockholms *rättsliga* folkmängd inväntandet af denna skriftvexlings afslutande.

Om man dock tills vidare blott fäster sig vid de summor, som generalsammandraget innehåller enligt de å *räknelistorna meddelade uppgifter*, så skulle af den i Stockholm vid 1868 års utgång närvarande befolkningen (kol. 8—13) icke mindre än 7,626 personer varit härstädes *hvarken kyrko- eller mantalsskrifne* och sålunda ej hafva tillhört stadens rättsliga folkmängd.

Enligt samma uppgifter skulle härstädes då varit *kyrkoskrifne* (kol. 2—5 och 14—17) tillsammans blott 129,698. Jemföras härmed presterskapets summariska folkmängdsuppgifter för år 1868, uppgående till 144,509, så visar denna sistnämnda summa ett öfverskott af icke mindre än 14,811 personer utöfver de af stadens innevånare sjelfve lemnade uppgifterna om kyrkoskrifningsort härstädes. Då det nu är en ren omöjlighet att vid folkräkningen en så stor personal skulle kunna hafva undgått anteckning, så bevisar skilnaden, att Statistiska Central-Byrån haft fullt berättigad anledning att i sina underdåniga berättelser och afgifna utlåtanden reservera sig mot rigtigheten af det folkmängdsbelopp i hufvudstaden, hvilket grundats på presterskapets uppgifter, och att en rättelse af dem medelst särskildt anställd folkräkning var af behofvet högt påkallad.

En bland hufvudorsakerna till denna stora skilnad ligger utan tvifvel i den beklagansvärda försumligheten att hos presterskapet anmäla in- och utflyttningar. En annan kan sökas deruti, att ett vida större antal än de vid folkräkningen uppgifne *frånvarande* kan i presterskapets längder vara qvarstående utan att kändt är, hvarest de vistas, eller om de ens befinnas i lifvet. Det korrektiv mot denna orsak till skiljaktighet, hvilket är nedlagdt uti Mantalsskrifningsförordningen af den 20 Juli 1861 § 8 mom. 7 och Kongl. Maj:ts nådiga Cirkulär till Konsistorierna af den 20 Januari 1865, medelst berättigandet att särskildt afföra och ur folkmängdsberäkningen utesluta obefintlige personer, synes förutsätta ett sådant samband mellan mantals- och kyrkoskrifningen, som i Stockholm saknas, och hvaraf följden blifver, att de obefintlige fortfarande och till obegränsad tid beräknas.

Säkerligen skulle den nu verkställda nominativa folkräkningen kunna åt presterskapet i hufvudstaden bereda ett tillfälle att för sina längder erhålla en god utgångspunkt för uteslutning af obefintlig personal.

Enligt föregående generalsammandrag uppgår den på grund af folkräkningsuppgifterna och vederbörande myndigheters meddelanden härstädes *mantalsskrifna* befolkningen till 130,428. Då den från Stockholms stads Kronouppbörds-Kontroll-Kontor den 31 Mars 1869 erhållna uppgiften om resultatet af den år 1868 verkställda mantalsskrifningen upptager summan i Stockholm mantalsskrifne till 129,339 utgör alltså skilnaden 1,089. Orsaker till denna ringa skilnad kunna sökas dels uti den svårighet som alltid möter, när mantalsskrifningen, utsträckt till en tid af 6 à 7 veckor, lemnar tillfälle öppet för omflyttningar, dels uti den vid senare tidpunkt verkställda folkräkningen, dels uti ett ej sällan inträffande förhållande att yngre barn ej till mantalsskrifning uppgifvas o. s. v. Att den vid folkräkningen erhållna summan är högre synes vida mer tala för dess värde än ett motsatt förhållande skulle göra *).

På sätt generalsammandraget utvisar, utan afseende på ensamt rättslig befolkning, räknar Ladugårdslands församling högsta folkmängden, äfven om derifrån afräknas 2,246 innevånare å Djurgårdsdelen. Denna öfvervigt beror dock på den inom församlingen kasernerade militärstyrkan, hvadan den högsta civilbefolkningen faller på Catharina församling, efter hvilken i

*) Stockholms enligt mantalslängderna uppgifna folkmängd har varit:

1850	93,070.	1860	109,878.
1851	94,232.	1861	113,576.
1852	95,385.	1862	116,066.
1853	94,866.	1863	119,365.
1854	95,950.	1864	123,436.
1855	97,952.	1865	126,180.
1856	100,039.	1866	127,597.
1857	101,730.	1867	127,584.
1858	102,788.	1868	129,339.
1859	105,747.		

Häraf synes, att stadens folkmängd enligt denna källa under hvartdera af åren 1853 och 1867 *sjunkit*, och att dess största tillväxt på år sedan 1850 inträffat år 1860, då första folkräkningen här gjordes och uppmärksamheten derigenom fästades på angelägenheten att ej försumma anmälan till mantalsskrifning. Det är under närvarande förhållanden ingalunda oantagligt, att 1868 års mantalsskrifning, utan återverkan af den särskilda folkräkningen, skulle hafva gifvit ett utslag, som fortgått i samma rigtning, som angifves af åren 1866 och 1867.

ordning efter folkrikhet följa Maria, Clara, Jakobs med Johannis, Adolf Fredriks, Nikolai och Kungsholms församlingar.

Högsta antalet *resande* är uppgifvet från Clara församling, hvarefter i ordningen följa Jakobs och Johannis, Storkyrko, samt med lika antal inom hvardera Maria och Ladugårdslands församlingar.

På antalet af de personer, som äro uppförde i kol. 12 och 13, verkar i betydlig mån befintligheten af större fängelser inom församlingen, såsom förhållandet är inom Maria och Adolf Fredriks församlingar. Med fästad uppmärksamhet härpå, så väl som på det förhållande, att en stor del af det rörliga arbetsfolket från landsorterna företrädesvis har sin bostad inom vissa andra församlingar, synas Clara och Jakobs församlingar innesluta högsta antalet af härstädes under en större del af året boende, men dock här ej kyrko- eller mantalsskrifne personer.

Om hela den å sammandraget upptagna befolkningen fördelas efter *kön*, så utfaller denna fördelning med 62,884 mankön och 76,196 qvinkön. Mer eller mindre stark öfvertalighet af qvinkönet förefinnes ock inom hvar och en af de särskilda territorialförsamlingarna, äfven der kasernerad militärtrupp eller fängelser för manlig personal skulle kunnat verka i motsatt rigtning. Enda undantaget utgör Skeppsholms församling. Äfven bland dem, som uppgifvits här kyrko- men ej mantalsskrifne är qvinkönet talrikast. Härtill torde möjligen finnas någon anledning deruti, att qvinnor, som efter män eller fader åtnjuta pensioner, måste qvarstå i den församling, från hvilken pensionen utgår, oaktadt de äro utom Stockholm boende.

Bland andra anvisningar å de till folkräkningen utdelade hushållslistorna var äfven den, att genom ett streck draget mellan namnen å personer tillhörande olika *hushåll* eller *matlag*, tillfälle skulle beredas till beräkning af de särskilda hushållens eller matlagens antal och storlek. Efterföljande tabell N:r 2 a) och b) upplyser om resultatet af denna beräkning. I denna tabell äro ej medräknade hvarken de utrikes vistande diplomaternes hushåll, eller den personal, som härstädes mantalsskrifven, sitter häktad å fängelser utom Stockholm. För att gifva ett rigtigt begrepp om sammanlefnaden i hushåll eller matlag har tabellen måst upprättas i 2 afdelningar, så att de grupper af befolkningen, som lefva tillsammans i allmänna inrättningar, såsom kasernerad militärtrupp, underhållstagare å välgörenhetsanstalter, elever vid större läroverk, å sjukvårdsanstalter intagne, häktade m. fl. blifvit i Litt. b) skiljda från de öfriga, som

i Litt. a) äro upptagne. Då nu ofta samma person befunnits både å hushållslista och den från de allmänna inrättningarna afgifna förteckningen, har ej blott måst egnas noggrann uppmärksamhet åt dubbelräknings undvikande, utan ock i allmänhet följts den regel, att den person, som tillfälligtvis varit från sin familj eller sitt hushåll frånvarande och å allmän inrättning intagen, endast beräknats i sin familj eller sitt hushåll.

Efter dessa grunder redogör efterföljande tabell för *hushålls- eller matlagsfördelningen* i 2 afdelningar, af hvilka den första a) omfattar den personal, som vanligen ifrågakommer vid beräkning af antalet hushåll, och den senare b) de grupper af befolkningen, som vid sådan beräkning böra särskiljas.

Tab. N:o 2 a). **Tabell öfver hushålls- eller matlagsfördelningen inom den å räknelistorna uppgifna folkmängden den 31 December 1868.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Antal personer i hushållet.	Antal hushåll med motstående personal i hvar och en territorialförsamling.										Å 6 fartyg i hamnarne.	Summa hushåll eller matlag.	Summa personer.
	Stor-kyrko.	Clara.	Jakobs.	Johannis.	Skepps-holms.	Maria.	Catharina.	Kungs-holms.	Ladugårds-lands.	Adolf Fredrik.			
1 person	2,097	3,027	2,188	1,014	28	2,799	2,831	1,070	3,156	2,115	5	**20,330**	**20,330**
2 personer	704	1,012	671	331	22	1,027	1,187	362	1,189	707	1	**7,213**	**14,426**
3 »	598	802	533	278	20	921	971	366	1,167	719	—	**6,375**	**19,125**
4 »	391	610	400	211	23	724	742	267	768	524	—	**4,660**	**18,640**
5 »	318	409	263	142	15	482	467	171	529	343	—	**3,139**	**15,695**
6 »	193	316	178	78	12	321	317	103	308	186	1	**2,013**	**12,078**
7 »	135	201	115	50	7	149	206	46	168	123	1	**1,201**	**8,407**
8 »	87	108	72	19	4	90	75	25	103	79	—	**662**	**5,296**
9 »	54	70	62	12	1	50	40	15	57	26	—	**387**	**3,483**
10 »	30	55	39	4	1	23	22	8	32	19	—	**233**	**2,330**
11 »	27	36	30	3	1	12	17	8	13	19	—	**166**	**1,826**
12 »	15	23	17	3	—	13	5	4	9	6	—	**95**	**1,140**
13 »	7	20	8	3	—	12	8	4	8	4	—	**74**	**962**
14 »	7	18	9	—	—	9	8	—	4	4	—	**59**	**826**
15 »	11	5	10	—	—	4	4	—	3	1	—	**38**	**570**
16 »	4	6	8	—	—	4	2	—	3	2	—	**29**	**464**
17 »	1	2	3	—	—	2	2	—	1	1	—	**12**	**204**
18 »	—	4	2	1	—	2	2	—	2	—	—	**13**	**234**
19 »	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	**4**	**76**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
20 personer	—	—	2	—	—	3	2	1	—	—	—	8	160
21 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	21
22 »	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	4	88
23 »	1	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	4	92
24 »	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	48
25 »	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	3	75
26 »	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	3	78
28 »	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	56
29 »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	29
31 »	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	31
32 »	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	32
36 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	72
37 »	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	74
38 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	38
49 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	49
61 »	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	61
70 »	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	70
Summa hushåll	4,681	6,727	4,622	2,149	134	6,649	6,910	2,453	7,524	4,884	8	46,741	—
Summa på hushåll fördelade personer	13,002	18,829	12,981	5,308	482	18,156	18,664	6,461	20,111	13,172	20	—	127,186
Medeltal personer på hvarje hushåll	2·8	2·8	2·8	2·5	3·6	2·7	2·7	2·6	2·7	2·7	2·5	—	2·7
D:o med afdrag af ensamme personer	4·2	4·3	4·4	3·8	4·3	3·0	3·9	3·9	3·9	4·0	5·0	—	4·0
Deraf familjer ej grundade på ingånget äktenskap	103	149	90	105	—	145	332	126	271	212	—	1,533	—

Tab. N:o 2 b).

Tabell öfver den i hushålls- eller matlagsfördelningen ej upptagne personal af den å räknelistorna uppgifna folkmängden den 31 December 1868.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Uppgifne i nedanstående territorialförsamlingar.										
Kasernerad militärtrupp m. fl.:	Storkyrko.	Clara.	Jakobs.	Johannis.	Skeppsholms.	Maria.	Catharina.	Kungsholms.	Ladugårdslands.	Adolf Fredriks.	Summa.
Af Kongl. Svea Lifgardet .. .. 1)	—	—	—	—	—	—	—	—	809	—	809
» » Lifgardet till häst..... 2)	—	—	—	—	—	—	—	—	384	—	384
» » Andra Lifgardet ..... 3)	—	—	—	—	—	—	—	—	807	—	807
» » Svea Artilleri-Reg:te .. 4)	—	—	—	—	—	—	—	—	732	—	732
» » Pontonier-Bataljonen. 5)	—	—	—	—	—	—	—	353	—	—	353
» » Fyrverkare-Korpsen å Marieberg	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	25
» » Kanonier-Korpsen ..... 6)	—	—	—	—	193	—	—	—	—	—	193
» » Flottans Båtsmän...... 7)	—	—	—	—	337	—	—	—	—	—	337
» Bevaknings-Kommenderingen å Långholmen	—	—	—	—	—	129	—	—	—	—	129
» Stadens Militär-Korps	—	—	—	—	—	—	147	—	—	—	147
» Kongl. Norska Skarpskyttegardet	—	—	—	—	—	—	—	—	109	—	109
» Elever vid Högre Artilleri-Läroverket ..... 8)	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	20
Summa	—	—	—	—	530	129	147	398	2,841	—	4,045
Sjuke å sjukvårdsanstalter:											
Å Kongl. Lasarettet..... 9)	—	—	—	—	—	—	—	195	—	—	195
» » Allmänna Garnisons-sjukhuset. ..... 10)	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	12
» Conradsbergs Hospital för sinnessjuke .... 11)	—	—	—	—	—	—	—	146	—	—	146
» Stockholms stads och läns Kurhus .... 12)	—	—	—	—	—	—	—	172	—	—	172
» Provisoriska Sjukhuset ..... 13)	—	—	—	—	—	—	136	—	—	—	136
» Provisoriska Kurhuset ..... 14)	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	21
» Allmänna Barnbördshuset .... 15)	—	—	—	—	—	—	—	29	—	—	29
» Barnbördshuset Pro Patria .. 16)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5
» Provisoriska Barnbördshuset. 17)	—	—	—	—	—	37	—	—	—	—	37
» Prinsessan Lovisas vårdanstalt 18)	—	—	—	—	—	—	—	29	—	—	29

Forts. af Tab. N:o 2 b).

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Uppgifne i nedanstående territorialförsamlingar.										
	Storkyrko.	Clara.	Jakobs.	Johannis.	Skeppsholms.	Maria.	Catharina.	Kungsholms.	Ladugårdslands.	Adolf Fredriks.	Summa.
Å Diakoniss-Sjukhuset ..... 19)	—	—	—	—	—	—	18	—	—	—	18
» Sjukhemmet	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	17
» Sabbatsbergs sjukhus ..... 20)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	68
» Asylen för barnsängsqvinnor 21)	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	8
Summa	—	—	—	—	—	58	154	608	—	73	893
Underhållstagare:											
Å Borgerskapets Gubbhus..... 22)	—	—	—	—	—	53	—	—	—	—	53
» Borgerskapets Enkhus.....	—	—	87	—	—	—	—	—	—	—	87
» Drottninghuset	—	—	—	87	—	—	—	—	—	—	87
» Danviks Hospital och Enkhus 23)	—	—	—	—	—	—	240	—	—	—	240
» *Hemmet för Pauvres honteux*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	28
» Norra Allm. Försörjningshuset 24)	—	—	—	—	—	—	—	943	—	—	943
» Södra Allmänna Arbets- och Försörjningshuset ..... 25)	—	—	—	—	—	—	720	—	—	—	720
» Sabbatsbergs fattighus ..... 26)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	384	384
» Jakobs och Johannis församlingars fattighus	—	—	—	202	—	—	—	—	—	—	202
» Maria församlings fattighus.....	—	—	—	—	—	154	—	—	—	—	154
» Catharina d:o d:o	—	—	—	—	—	—	167	—	—	—	167
» Kungsholms d:o d:o	—	—	—	—	—	—	—	55	—	—	55
» Ladugårdslands d:o d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	148	—	148
» Adolf Fredriks d:o d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	111
» Fabriksfattighuset	—	—	—	—	—	—	55	—	—	—	55
» von Engeströmska fattighuset	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4
» Timmermans-Ordens Hospital	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	8
» Militärförsörjningen..... 27)	—	—	—	—	—	—	151	—	—	—	151
» Magdalenahemmet .... 28)	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	19
» Allmänna Barnhuset:											
Barn ..... 29)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	164
Ammor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	47
» Frimurebarnhuset ..... 30)	—	—	—	—	—	—	—	104	—	—	104
» Hemmet för frigifna qvinnor	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	7
» Uppfostringsanstalten för vanvårdade barn ..... 31)	—	—	—	—	—	—	91	—	—	—	91

Forts. af Tab. N:o 2 b).

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Uppgifne i nedanstående territorialförsamlingar.										
	Storkyrko.	Clara.	Jakobs.	Johannis.	Skeppsholms.	Maria.	Catharina.	Kungsholms.	Ladugårdslands.	Adolf Fredriks.	Summa.
Å Diakoniss-barnhemmet	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	16
» Diakonissanstaltens räddningshem för flickebarn	—	—	—	—	—	—	23	—	—	—	23
» Stadsmissionens barnhem 32)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	45
» Murbeckska inrättningen för flickor	—	—	—	—	—	41	—	—	—	—	41
» Malmqvistska d:o d:o	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	100
» Tysta skolan 33)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15
» Katholska församlingens uppfostringsanstalt för gossar	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	10
» D:o d:o för flickor	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	20
Summa	—	20	87	289	—	348	1,503	1,102	156	794	4,299
Elever vid åtskilliga läroverk:											
Seminarii-Elever, qvinliga	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	24
Diakonissor och elever	—	—	—	—	—	—	56	—	—	—	56
Elever vid Institutet för döfstumma och blinda 34)	—	—	—	—	—	—	—	—	249	—	249
Barnmorske-Elever å Provisoriska Barnbördshuset	—	—	—	—	—	19	—	—	—	—	19
Elever vid Veterinär-Inrättningen	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	31
Elever vid Svenska Trädgårdsföreningen	—	—	—	—	—	—	—	—	23	—	23
Summa	—	—	—	—	—	43	56	—	303	—	402
Fångar:											
I Stadens Cellfängelse	106	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106
» Länets d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	85
» Norra straff- och arbetsfängelset	—	—	—	—	—	—	—	—	—	474	474
» Södra d:o d:o 35)	—	—	—	—	—	871	—	—	—	—	871
» Södra kronohäktet	—	—	—	—	—	113	—	—	—	—	113
Summa	106	—	—	—	—	984	—	—	—	559	1,649
Fabriksarbetare å Marieberg	—	—	—	—	—	—	—	61	—	—	61
Vid stadens renhållning anställde s. k. stadens drängar 36)	—	—	—	—	—	—	19	—	33	—	52
Summa personer	106	20	87	289	530	1,562	1,879	2,169	3,333	1,426	11,401

Tab. N:o 2 a) bör läsas och uppfattas på följande sätt, neml. att t. ex. (enligt rad. 2) hushåll eller matlag, bestående af 2 personer, vid folkräkningen uppgingo till ett antal af 7,213 (kol. 13) och omfattade alltså en personal af 14,426 (kol. 14), samt att af dessa hushåll 704 uppgifvits från Storkyrkoförsamlingen (kol. 2), 1,012 från Clara (kol. 3) o. s. v.

Ingen af de särskilda hushållsgrupperna inrymmer en så stor personal, som de ensamt för sig lefvande eller i tabellen å första raden upptagne hushållen bestående af blott *en enda* person, då dessa uppgå till ett antal af 20,330.

Redan vid 1860 års folkräkning fästades uppmärksamheten derpå, att detta förhållande, som visserligen är gemensamt för alla större hufvudstäder, dock i Stockholm syntes hafva gått till en betänklig ytterlighet. I förhållande till hela den i tab. N:o 2 a) upptagna personal uppgår det till nära 16 %, eller samma proportion som år 1860. Om härtill läggas de 11,401 personer för hvilka tab. N:o 2 b) redovisar, så uppgår antalet till 31,731 personer, utgörande nära 23 % af hela den i nämnde tabeller redovisade folkmängden. Denna proportion låg år 1860 närmare 24 %. Förhållandet har alltså under tiden ej försämrats. Men det är lätt att inse, hvilken stor inflytelse på hufvudstadens sociala lif, som måste utöfvas af en så talrik personal lefvande utom familjelifvet.

Beträffande de uppgifna hushållen eller matlagen öfverstigande 30 och uppgående ända till 70 personer, hafva hushållslistorna måst följas. Dessa matlag utgöras af familjer och arbetarepersonal på de största hotellerna samt hos idkare af bageri-, slagteri- eller annan rörelse, som kräfver stor personal af arbetsbiträden.

Hela antalet hushåll å tab. N:o 2 a) 46,741 öfverstiger med 8,513 det år 1860 uppgifna förhållandet. Den motsvarande folkmängden har från 1860 till och med 1868 ökats med 20·14 %, hushållens antal med 22·27 %. Om man från hushållens antal afdrager de af blott en ensam person bestående, så uppgick de öfrigas antal år 1868 till 26,411, och samma afdrag för 1860 gifver dåvarande hushållsantalet till 21,533. Tillväxten af dessa hushåll eller matlag bestående af mer än en person utgör alltså 22·65 %. Häraf ådagalägges åtminstone att någon fortgående obenägenhet mot förening i hushåll eller matlag ej ägt rum.

Medeltalet personer på hvarje hushåll eller matlag, deruti inberäknade äfven ensamt lefvande personer, utgör för hela staden 2·7 med vexlingar mellan högsta medeltalet 3·6 inom Skepps-

holms församling och lägsta 2·5 inom Johannis. 1860 års folkräkning gaf likaledes medeltalet 2·77 för hela staden.

Om man åter afräknar de ensamt lefvande, blir medeltalet personer på hvarje hushåll eller matlag bestående af 2 och flera personer för hela staden 4·0 personer med vexlingar mellan 4·4 i Jakobs och 3·0 uti Maria församling. Då det på samma sätt beräknade medeltalet år 1860 utgjorde 4·91 personer för hufvudstaden gemensamt, så framträder här en minskning hvars orsak måhända åtminstone till någon del torde få sökas uti behof att inskränka betjeningspersonal m. m. som dermed står i samband.

Vid hushållslistornas genomgående har uppmärksamhet fästats vid de fall, då hushåll eller matlag uppgifvits bestå af ogift qvinna med egna barn, eller af ogift man sammanlefvande med trolofvad qvinna med eller utan barn. Dessa å räknelistorna uppgifna fall af familjesammanlefnad ej grundad på ingånget äktenskap, hafva särskildt antecknats såsom ett vigtigt bidrag till bilden af hufvudstadens sociala lif. Antalet hithörande familjer uppgår för hufvudstaden till 1,533 med vexlingar mellan 332 uti Catharina församling och 90 uti Jakobs. Dessa tal uttrycka naturligtvis blott det minimum af dylik familjesammanlefnad, hvarom genom anteckningarna å räknelistorna upplysning kunnat vinnas.

Anmärkningar till tabellen öfver den i hushållsfördelningen ej inberäknade personal af Stockholms uppgifna folkmängd den 31 Dec. 1868.

1) Uppgifna antalet 825, derifrån afräknats 16 man annorstädes inom Stockholm upptagna; af de återstående 809 voro vid folkräkningen 38 »lands permitterade» eller frånvarande.
2) Uppgifna antalet 409, derifrån afräknats 25 annorstädes inom Stockholm upptagne; af återstoden 35 »landspermitterade».
3) Uppgifna antalet 827, derifrån afräknats 13 annorstädes inom Stockholm upptagne; af återstoden 54 »landspermitterade».
4) Hela antalet, inberäknade 58 man af Tygstatskompaniet, uppgifvet till 765, derifrån afräknats 33 annorstädes inom Stockholm upptagne; af återstoden 732 voro vid folkräkningen 67 man »landspermitterade».
5) Hela antalet 358 man, derifrån afräknats 5 man annorstädes inom staden upptagne; af de 353 voro 13 permitterade utom Stockholm.
6) Hela antalet uppgifvet till 195, derifrån 2 afräknats såsom annorstädes inom Stockholm boende och upptagna. Af de återstående 193 voro vid folkräkningen 25 permitterade utom Stockholm.
7) Af hela det uppgifna antalet 358 äro 21 frånräknade såsom utom Stockholm kyrko- och mantalsskrifne samt vid folkräkningen frånvarande, neml. 4 »rymde» och 17 »landspermitterade».

8) Af uppgifna antalet 26 äro 6 frånräknade, nemligen 1 annorstädes inom Stockholm upptagen och 5 i Stockholms folkmängd ej inberäknade såsom här hvarken kyrko- eller mantalsskrifne och ej heller vid folkräkningen närvarande.
9) Hela sjukantalet 147 mankön och 114 qvinkön, eller tillsammans 261, derifrån afräknats 66 personer annorstädes inom Stockholm räknade och upptagne.
10) Här upptagen blott den till Stockholms garnison ej hörande sjukpersonalen å folkräkningsdagen. De öfrige räknade i respektive kaserner.
11) Hela sjukantalet 74 mankön och 77 qvinkön, eller tillsammans 151, derifrån afräknats 5 personer annorstädes inom Stockholm räknade och upptagna.
12) Uppgifna sjukantalet 86 mankön och 89 qvinkön, tillsammans 175, derifrån 3 afräknats såsom annorstädes inom Stockholm uppgifne.
13) Hela sjukantalet uppgifvet till 97 mankön och 85 qvinkön, eller tillsammans 182, derifrån afräknats 46 annorstädes inom Stockholm upptagne och räknade.
14) Af de 24 vid folkräkningen här intagne patienter hafva 3 afräknats såsom annorstädes upptagne.
15) Från uppgifna antalet 47 (28 barnaföderskor och 19 barn) äro afräknade 18 personer såsom annorstädes inom Stockholm räknade och upptagne.
16) Deraf 4 barnaföderskor och 1 barn.
17) Hela antalet uppgifvet till 38, deraf 20 barnaföderskor och 18 barn, derifrån afräknats 1 barnaföderska såsom annorstädes inom Stockholm räknad och upptagen.
18) Hela uppgifna sjukantalet 60 barn, 36 mankön och 24 qvinkön, derifrån afräknats 31 annorstädes inom Stockholm räknade.
19) Hela sjukantalet 5 mankön, 21 qvinkön, summa 26, derifrån afräknats 8 annorstädes inom Stockholm upptagne.
20) Hela sjukantalet 37 mankön, 34 qvinkön, tillsammans 71, derifrån afräknats 3 annorstädes inom Stockholm upptagne och räknade.
21) Deraf 4 mödrar och 4 barn.
22) Af de 54 härifrån uppgifna underhållstagarne är 1 afräknad såsom annorstädes upptagen.
23) Från det uppgifna antalet 242 äro 2 afräknade såsom annorstädes inom Stockholm upptagne. Af de öfriga tillhörde 24 enkhusafdelningen samt 216, deraf 83 mankön och 133 qvinkön, hospitalsafdelningen.
24) Från hela uppgifna antalet 970, deraf 497 mankön och 473 qvinkön, äro afräknade 27 personer annorstädes inom Stockholm upptagne.
25) Från hela uppgifna antalet 725, deraf 611 mankön och 114 qvinkön, äro afräknade 5 personer annorstädes inom Stockholm upptagne.
26) Uppgifna antalet 39 mankön och 347 qvinkön, tillsammans 386, deraf 177 från Nikolai, 154 från Clara, 9 från Catharina, 10 från Ladugårdslands och 5 från Adolf Fredriks församling, samt 31 öfverflyttade från Norra Allmänna Försörjningshuset, från hvilka samtliga endast 2 afräknats såsom annorstädes inom Stockholm upptagne och räknade.
27) Af det uppgifna antalet 154 äro 3 afräknade såsom annorstädes inom Stockholm upptagne.
28) Hela antalet 20, derifrån 1 afräknats såsom annorstädes inom Stockholm upptagen.

29) 93 mankön och 71 qvinkön.
30) Från uppgifna antalet 81 mankön och 32 qvinkön, tillsammans 113, äro afräknade 9 barn upptagna och räknade i föräldrahemmen.
31) Af de 92 å anstaltens lista upptagna gossebarn utgår 1 såsom upptagen och räknad i föräldrahemmet.
32) Deraf 32 mankön och 13 qvinkön.
33) Uppgifna antalet 3 mankön och 13 qvinkön, tillsammans 16, derifrån 1 afräknats såsom upptagen och räknad i föräldrahemmet.
34) Hela uppgifna antalet: blinda 33 mankön och 26 qvinkön samt döfstumma 112 mankön och 80 qvinkön, tillsammans 251, derifrån afräknats 2 annorstädes inom Stockholm upptagne.
35) Från det uppgifna antalet 873 äro 2 afräknade såsom annorstädes inom Stockholm upptagna.
36) Af hela uppgifna antalet 72, deraf 24 i Catharina och 48 i Ladugårdslands församling, äro 20 frånräknade, nemligen 9 annorstädes inom Stockholm upptagne och 11 i Stockholms folkmängd ej inberäknade såsom här hvarken kyrko- eller mantalsskrifna och ej heller vid folkräkningen närvarande.

(Fortsättning i ett följande häfte.)

Folkräkningen i Göteborg den 31 December 1868.

Sedan hos Stadsfullmägtige den 5 Mars 1868 motion *) blifvit väckt om anställande af folkräkning i Göteborg vid årets

*) Motionen var af följande lydelse:

"På grund af otillförlitligheten uti hela befolkningsstatistiken för Göteborgs kommun, gjorde Chefen för Statistiska Central-Byrån för några år sedan en erinran till Stadsfullmägtige härstädes om nödvändigheten att anställa en folkräkning inom staden. Stadsfullmägtige anhöllo då, att med denna folkräkning måtte få anstå, tilldess den redan då beslutade föreningen med Majorna hade egt rum, och Kongl. Maj:t biföll denna anhållan med tillkännagifvande, att förnyad anmälan om folkräknings anställande framdeles skulle inkomma från Statistiska Central-Byrån. Då emellertid vid 1870 års slut folkräkning kommer att ske med Stockholm och det öfriga Riket, så torde det hända, att icke förrändess någon hemställan från Statistiska Central-Byrån kommer att göras rörande folkräkningen i Göteborg. Af många skäl är det dock af vigt, att en sådan redan nu, så fort ske kan, blifver verkställd.

För ingen ort i hela Riket är befolkningsstatistiken i ett så outredt och förvirradt skick som för Göteborg, och dess otillförlitlighet har hittills omöjliggjort alla sådana undersökningar och beräkningar, vare sig i vetenskapligt eller praktiskt syfte, som utgå från och hvila på statistikens siffror. En folkräkning *nu* är af värde dels för att ge en hållpunkt vid bedömandet af många såväl de sednast förflutna som de närmast kommande årens sociala förhållanden, och dels för att ge en utgångspunkt och ledning för vissa reformer och nya företag inom kommunen, som dels redan äro och dels snart torde komma å bane. Många företag och bestämmelser, som röra kommunens fattigvård, sjukvård, barnavård, skolväsende m. m. dyl., blifva nemligen alltid mer eller mindre gjorde på måfå, om de icke äro motiverade utaf och baserade på en noggrann kännedom om befolkningens såväl numerär som fördelning i de olika afseenden, som den vanliga befolkningsstatistiken ger vid handen.

Den föreslagna folkräkningen bör nemligen, om den skall bli af verkligt värde, icke inskränka sig till ett enkelt bestämmande af befolkningens numerär, utan bör dervid material samlas till en fullständig statistik öfver Göteborgs nuvarande befolkning. För detta ändamål skulle uppgifter insamlas om innevånarnes kön, ålder, civilstånd, yrke, födelseort, vistelsetid inom kommunen samt fördelning i familjer och hushåll m. m.

Kostnaden och besväret med *insamlandet* af dessa uppgifter blir genom deras detaljerande på nyss antydda sätt icke synnerligen förökad, ifall stadens innevånare kunna förmås att välvilligt gå saken till mötes. Till hvad grad och omfång det sålunda vunna materialet sedan må an-

utgång, och särskild Beredning enligt uppdrag öfver denna motion afgifvit utlåtande *), beslöto Stadsfullmägtige den 8 Juni

---

vändas och bearbetas kan bero på omständigheterna och framtida beslut. Ty det är egentligen denna bearbetning, som kräfver arbete och kostnad, emedan den icke kan, såsom primäruppgifternas insamlande, fördelas på ett stort antal icke sakkunniga personer. Men det samlade materialet bibehåller alltid sitt värde och kan, äfven om det icke genast fullständigt användes, i framtida forskares händer bli af stort intresse.

På grund häraf föreslår jag: att vid innevarande års slut en folkräkning i ofvannämnda omfång och syfte må anställas med innevånarne i Göteborgs stad, och att förberedande åtgärder för detta ändamåls vinnande må i god tid vidtagas. *Elias Heyman.*"

*) Utdrag af komiterades utlåtande:

— — "Enär icke blott nyttan, utan äfven nödvändigheten af en noggran och fullständig befolkningsstatistik, såväl i allmänhet för hvarje civiliseradt land som ock isynnerhet för hvarje större stadskommun, nu för tiden torde vara tillräckligt allmänt insedd och erkänd, och då äfven inom Herrar Stadsfullmägtige tankarne derom torde vara föga delade, anser sig Beredningen icke behöfva omständligen motivera, att en folkräkning på det högsta är af nöden uti ett samhälle, der, såsom här i Göteborg, skiljaktigheten uti uppgifterna om innevånarnes antal, efter de hittills använda båda räknemethoderna, mantalsskrifningen och kyrkoskrifningen, kan, såsom för sista året, uppgå ända till tiotusen, d. v. s. till vid pass en femtedel af stadens sannolika folkmängd, utan att man kan med säkerhet afgöra, huruvida eller i hvad mån endera af dessa uppgifter närma sig sanningen. Och denna ovisshet om Göteborgs verkliga folkmängd är destomera att beakta, som kommunen i detta afseende intager i vårt land, som annars sedan ett århundrade tillbaka är kändt för sin fullständiga och noggranna befolkningsstatistik, ett alldeles särskildt och egenartadt rum, sedan äfven uti hufvudstaden genom folkräkningen derstädes 1860 visshet erhållits rörande dess befolkningsförhållanden.

Beredningen anser sig derföre nu egentligen böra fästa sig vid den frågan, huruvida den folkräkning, som här är erkändt nödvändig, bör, enligt Herr Heymans förslag, redan *detta* år företagas. För denna frågas besvarande torde till en början böra erinras derom, att då år 1865 från Herrar Stadsfullmägtige infordrades underdånigt yttrande öfver ett af Chefen för Statistiska Central-Byrån till Kongl. Maj:t ingifvet underdånigt memorial rörande folkräknings anställande i staden vid nämnde års slut, Stadsfullmägtige i berörde yttrande, bland annat, anförde: "att, ehuru en tillförlitlig upplysning om verkliga antalet af stadens innevånare onekligen är i flera hänseenden af vigt, detta med den föreslagna folkräkningen åsyftade ändamål likväl svårligen lärer kunna uppnås med mindre nämnda räkning äfven omfattar den till staden närgränsande Carl Johans församling eller Majorna. En nu anställd undersökning har nemligen ådagalagt, att bland 3,983 i Majornas 5:te och 6:te rotar för innevarande år mantalsskrifne personer icke mindre än 1,331 i kyrkligt hänseende tillhöra andra församlingar, deraf 1,260 Göteborgs stads. Men huruvida dessa i staden kyrkoskrifna och således uti dess folkmängd upptagna personer jemväl

1868 att, "med förklarande att Göteborgs kommun är villig att lemna det biträde och bestrida de kostnader, som för ända-

---

inberäknats uti de från Carl Johans församling till Statistiska Central-Byrån lemnade uppgifter om församlingens folkmängd, äro Stadsfullmägtige icke i tillfälle att kunna upplysa. En följd af nu antydda förhållande har blifvit, att stadens fattigvård och folkskoleväsende äfven måst utsträckas till nämnda delar af Carl Johans församling, hvadan gränsen emellan densamma och stadsområdet, i afseende på flera vigtiga föremål för statistiska beräkningar, är svår, om ej omöjlig, att bestämma. Af dessa anledningar och då den föreslagna föreningen emellan staden och Carl Johans församling väl torde vara att förutse inom få år, samt det synes Stadsfullmägtige särdeles lämpligt, att folkräkningen vidtoges *vid tidpunkten af föreningens början*, för att sålunda bereda upplysning om sammanräknade antalet af den sålunda bildade nya kommunens innevånare, en upplysning, som för reglering af flerfaldiga med organisationen sammanhängande förhållanden måste blifva önskvärd, hemställa Stadsfullmägtige i underdånighet, det måtte ifrågavarande åtgärd tills vidare uppskjutas."

Häraf synes det, att Herrar Stadsfullmägtige för sin del redan år 1865 hafva ansett önskligt, att folkräkning anställdes, så snart Majornas förening med staden hade ägt rum; och då, enligt hvad Beredningen inhemtat, den Kongl. resolution, som följde på ofvannämde memorial från Chefen för Statistiska Central-Byrån, innehöll: "det Kongl. Maj:t funnit för godt i nåder förordna: att den nu väckta frågan om särskild folkräknings anställande må i afseende på Stockholm förfalla, och hvad beträffar Göteborg, lemnas beroende på ny underdånig anmälan, efter det frågan om Carl Johans församlings förening med staden blifvit afgjord", så är deruti ingalunda utsagdt, att, såsom Herr Heyman i sin motion yttrar, förnyad anmälan skulle från Statistiska Central-Byrån inkomma, utan har Kongl. Maj:t tydligen lemnat initiativet för frågans upptagande ånyo fritt åt den myndighet, som först fann sig dertill föranlåten. Och torde derföre, äfven om andra skäl icke förefunnes, det för Stadsfullmägtige vara skälig anledning att, utan afbidan på möjlig framställning från Statistiska Central-Byrån, nu, då den afbidade förändringen med staden inträdt, sjelfva återupptaga frågan om folkräknings anställande.

För dess verkställande redan innevarande år talar dock derjemte, utom nyss omförmälde Stadsfullmägtiges yttrande, äfven andra skäl. Förutom det rent kommunalt-historiska intresset för staden att veta folkmängdsförhållandet vid tidpunkten för stadens och Majornas förening, hvarigenom en hållpunkt kan vinnas för bedömandet af förhållandena, sådane de förut varit, och hvilket ändamål, med stadens nuvarande hastiga utveckling, framdeles svårligen kan vinnas, så förekomma med all visshet redan under den närmast kommande tiden praktiska frågor af kommunal och social natur, hvilkas rätta lösning kräfver visshet om stadens befolkningsstatistik. Exempelvis må erinras om nästkommande års riksdagsmannaval, om nya sjukhus och skolors byggande, om fattigvårdens ordnande m. m. dylikt, hvilket allt *skall* eller åtminstone *bör* ske i proportion till hela folkmängden eller till de klasser deraf, som i speciela frågor särskildt afses. Härtill skulle nu, om så behöfdes, kunna ytterligare läggas åtskil-

målet erfordras, i underdånighet hos Kongl. Maj:t anhålla om nådig föreskrift derom, att folkräkning här i staden skall under

liga frågor af mera vetenskapligt, ehuru derför dock icke utan praktiskt, värde, till hvars utförande statistiken är nödvändig.

Att årets slut, d. v. s. dess sista dag, är föreslagen såsom lämpligaste tidpunkten för räkningens anställande, har sitt giltiga skäl deruti, att vid den omnämnda årstiden stadens befolkning är af mera fix natur än den öfriga delen af året, hvarförutan i vår officiela statistik den sista December sedan gammalt användes till folkstockens bestämmande.

Ifall den väckta motionen sålunda af Herrar Stadsfullmägtige bifalles, anser Beredningen, att detta beslut bör, — dels emedan det är föranledt af Kongl. Maj:ts skrifvelse år 1865 och dels emedan det är af vigt, att folkräkningen erhåller en officiel natur och blir på ett i allo formenligt sätt genomförd, — hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas, med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla Statistiska Central-Byrån att tillhandagå med sitt biträde i afseende såväl på planens uppgörande som räkningens utförande. Dock torde uti skrifvelsen till Kongl. Maj:t böra framhållas den önskan, att planen för folkräkningen uppgöres af Statistiska Central-Byrån i samråd med Komiterade från staden, hvilka af Stadsfullmägtige särskildt för detta ändamål böra utses. Ty utom de uppgifter af allmän statistisk natur, hvilka af Statistiska Central-Byrån komma att äskas, kan det finnas andra af mera rent kommunal natur, hvilka torde både kunna och böra på samma gång insamlas.

Att nu ingå på någon detaljerad plan rörande sättet för folkräkningens anställande, dertill anser sig dock Beredningen, för såvidt dess nu framställda förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t af Stadsfullmägtige bifalles, sakna anledning. — Såsom upplysande om det sätt, hvarpå folkräkningen i Stockholm 1860 verkställdes på Statistiska Central-Byråns förslag och under dess ledning, bifogas härjemte exemplar af de distrikts-, egendoms- och hushållslistor, hvilka då begagnades, eftersom det är sannolikt, att hufvudsakligen ungefär samma grunder äfven här af Statistiska Central-Byrån föreslås till efterföljd.

Såsom en ledning för bedömandet af de möjliga kostnaderna för folkräkningens verkställande må ock nämnas, att utgifterna för densamma i Stockholm 1860 uppgingo till 2,733 Riksdaler Riksmynt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Beredningen föreslå: att Herrar Stadsfullmägtige måtte besluta:

dels att hos Kongl. Maj:t i underdånighet göra framställning derom, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder förordna, att en folkräkning här i staden skall, under ledning af Statistiska Central-Byrån, anställas vid slutet af innevarande år; och

dels att uti den underdåniga skrifvelsen förklara, att, derest Kongl. Maj:t täckes bifalla berörda framställning, kommunen vill åtaga sig lemna det biträde och bestrida de kostnader, som för folkräkningens utförande kunna erfordras.

Då i den händelse att Herrar Stadsfullmägtige finna för godt bifalla nu gjorda förslag, flera förberedande åtgärder måste vidtagas, anser sig

ledning af Statistiska Central-Byrån anställas vid slutet af innevarande år."

Sedan Magistraten och Konungens Befallningshafvande tillstyrkt nådigt bifall till denna framställning, och efter infordradt underdånigt utlåtande från Statistiska Central-Byrån *), täcktes

---

Beredningen slutligen böra fästa uppmärksamhet på nödvändigheten af ärendets skyndsamma behandling. — Göteborg den 13 Maj 1868.

E. V. Wretlind. *N. Fr. Ekermann.* *A. Montén.*
H. T. Landgren. *Alfr. Almén.*

*) *Utdrag af Statistiska Central Byråns underdåniga utlåtande* den 24 Juli 1868:

— — Genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse af den 4 Nov. 1859 bestämdes bland annat, att Rikets folkmängd skulle utrönas hvart femte år från och med året 1860 medelst nominativa utdrag ur de s. k. husförhörslängderna från hvarje församling i Riket. Tidpunkterna för dessa hvart femte år återkommande folkräkningar voro desamma, som här i landet från och med år 1775 varit föreskrifna och iakttagna. Förfarandet att till Statistiska Central-Byrån insända utdrag af husförhörslängderna, för att der sammanräknas och statistiskt bearbetas, var så till vida nytt, att det förut ålegat Presterskapet att sjelfve efter husförhörslängderna utarbeta de s. k. *folkmängds- eller femårstabellerna och i prosterisammandrag* insända dem till det Statistiska embetsverket.

Redan vid utarbetandet af den plan för Rikets befolkningsstatistik, hvilken genom Eders Kongl. Maj:ts nyssnämnda nådiga Kungörelse till sina grunddrag stadfästades, egnades visserligen uppmärksamhet åt det kända förhållandet, att i städerna Stockholm och Göteborg sådana hinder mött förandet af fullständiga och tillförlitliga husförhörslängder, att i stället för dessa längder mantalslängderna fått tjena till grund för folkmängdsberäkningen. Detta undantagsförhållande ansågs dock innebära så många anledningar till fel, att det borde undanrödjas och att utväg borde beredas till säkrare upplysning om folkmängden.

Folkmängdsberäkning kan afse utrönande af antingen hela den personal, som vid en viss tidpunkt befinner sig å orten, den s. k. *faktiska* folkmängden, eller blott den personal, som i enlighet med gällande författningar tillhör orten i afseende på vissa rättigheter och skyldigheter, den s. k. *rättsliga* folkmängden. Mantalsskrifningen har icke till ändamål att meddela upplysning om den faktiska folkmängden och kan det ej heller. Deremot bör den upplysa om den rättsliga folkmängden, hvilken öfverallt, hvarest husförhörslängderna ligga till grund för mantalslängdernas personaluppgifter, måste vara identisk med den kyrkoskrifna.

För att nu till en början vinna upplysning, huruvida den folkmängd, som angafs af mantalslängderna för Stockholm och Göteborg, vore mer eller mindre afvikande från den kyrkoskrifna, och för att, i händelse af en betydligare skiljaktighet, åtminstone efter hand kunna bereda kunskap om anledningarna dertill och finna någon utväg till dessas aflägsnande, samt åt begreppet rättslig folkmängd för dessa städer förskaffa samma betydelse, som för Riket i öfrigt, har så väl i förenämnde plan som i

Kongl. Maj:t den 31 Juli 1868, i nåder bifalla "att, på sätt begärdt blifvit, en särskild folkräkning må i Göteborg få under

flera senare afgifna underdåniga utlåtanden den åsigt vidhållits, att folkmängdsuppgifter grundade på kyrkliga längder äfven från dessa 2 städer borde till Statistiska Central-Byrån insändas, och särskilda nådiga föreskrifter härom hafva jemväl af Eders Kongl. Maj:t meddelats under den 18 Juni och 1 November 1861 med föranledande af dervarande Presterskaps underdåniga framställningar om svårigheterna att fullgöra föreskrifterna i kungörelsen af den 4 November 1859.

Faktisk folkmängd kan erhållas blott genom en räkning verkställd på en och samma dag och så vidt möjligt utsträckt till hvarje ställe, der menniskor då uppehålla sig. Äfven om man afser från de nästan oöfvervinneliga svårigheter och kostnader, som skulle möta allmänt utförande af en sådan folkräkning i hela vårt land, synes något behof deraf ej heller förefinnas, så länge den hos oss mer än sekelgamla kontinuiteten af rättslig folkmängdsberäkning enligt Presterskapets längder kan uppehållas. Denna senare beräkningsmethod har ock företrädet af större tillförlitlighet i flera hänseenden, än de uppgifter, som vid allmänna folkräkningar från hus till hus meddelas af personerna sjelfva, utan att kunna i alla delar kontrolleras.

I sammanhang med de förberedande åtgärderna för den folkräkning, som vid 1860 års utgång skulle äga rum enligt det förfarande, som genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse af den 4 November 1859 blifvit fastställdt, och då bristande tillgång å fullständiga husförhörslängder i Stockholm vållade att detta förfarande ej der var tillämpligt, täcktes Eders Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, under den 20 Oktober 1860 i nåder anbefalla, att hufvudstadens folkmängd vid sistnämnde års utgång skulle utrönas medelst en s. k. census eller folkräkning, verkställd efter methoden för faktisk folkmängdsberäkning eller medelst uppgifters insamlande från hvarje hus efter skedd fördelning af s. k. hushållslistor. Gynnadt af ett välvilligt tillmötesgående från stadens innevånare lyckades detta förfarande och gaf för hufvudstaden en faktisk folkmängd den 31 December af 116,972.

För att ur denna faktiska folkmängd kunna afskilja den rättsliga hade å räknelistorna äskats uppgift å hvarje persons kyrkoskrifningsort, och, så vidt dessa uppgifter det tillåto, bestämdes Stockholms rättsliga folkmängd samma dag till 112,391, en summa, som med 2,513 personer öfversteg det antal, hvilket erhållits vid mantalsskrifningen under loppet af årets sista månader. Det sålunda vunna rättsliga folkmängdsbeloppet, fördeladt på hvarje särskild församling i Stockholm, delgafs derefter hufvudstadens Konsistorier, för att tjena såsom utgångspunkt för de årliga uppgifter om folkmängden, hvilka genom förenämnda nådiga bref af den 1 November 1861 blifvit hufvudstadens Presterskap ålagda.

Hvad beträffar staden Göteborg, hvars vederbörande Presterskap, jemlikt ofta åberopade nådiga kungörelse af den 4 November 1859, för första gången meddelade uppgifter om folkmängden den 31 December 1860 medelst nominativa utdrag ur församlingarnes husförhörs- eller personallängder, så befanns, att det folkmängdsbelopp, som af dessa utdrag erhölls, med icke mindre än 7,365 personer *öfversteg* den under samma år man-

ledning af Statistiska Central-Byrån anställas vid slutet af innevarande år, dock att häraf ingen inskränkning föranledes i de

talsskrifna personalen. Denna stora skiljaktighet bekräftade till fullo, hvad i förutgångna yttranden af Konsistorium i Göteborg blifvit upplyst rörande de särdeles stora svårigheterna för Presterskapet i staden, och företrädesvis i dess domkyrkoförsamling, att föra fullständiga husförhörslängder, bland annat i följd af dels bristande territoriel begränsning mellan församlingarna, dels Carl Johans församlings egenskap att utgöra en verklig förstad, men dock räknas till landsbygden. Visserligen erhöll jag Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning, att å stället söka utreda orsakerna till förenämnda skiljaktighet och tillvägabringa större tillförlitlighet, men de rättelser, som sålunda kunde åstadkommas, inskränkte sig dertill, att 1,625 personer, som upplystes vara antingen aflidne eller från staden bortflyttade, eller 2 gånger upptagne, kunde ur personalförteckningarne afföras, hvarigenom det qvarstående antalet blef 37,043, hvilket dock med 5,740 personer öfversteg det mantalsskrifna.

Fortsatt tillämpning af föreskrifterna om årliga summariska folkmängdsuppgifter från Presterskapet jemväl i städerna Stockholm och Göteborg har gifvit nedanstående resultat:

För Stockholm:

	Enligt Presterskapet.	Enligt mantalslängderna.	Skilnad.
1861	116,496.	113,576.	2,920.
1862	119,327.	116,066.	3,261.
1863	124,691.	119,365.	5,326.
1864	128,576.	123,436.	5,140.
1865	133,361.	126,180.	7,181.
1866	138,189.	127,597.	10,592.
1867	140,251.	127,584.	12,667.
För Göteborg:			
1861	38,504.	32,326.	6,178.
1862	39,982.	33,103.	6,879.
1863	41,585.	33,187.	8,398.
1864	43,346.	34,789.	8,557.
1865	45,541.	35,710.	9,831.
1866	46,557.	36,083.	10,474.
1867	48,217.	38,625.	9,592.

Då den på ofvanstående sätt växande skilnaden mellan den uppgifna kyrkoskrifna och den mantalsskrifna folkmängden omisskänneligt hänvisar på fel i uppgifterna,

och då bästa sättet och tidpunkten för uppgifternas återförande till önskvärd tillförlitlighet skulle hafva varit anställande af sådan folkräkning, medelst hushållslistor, som i Stockholm år 1860 ägde rum, ej blott derstädes, utan ock i Göteborg vid utgången af året 1865, på samma gång, som, jemlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse af den 4 November 1859, från samtlige Rikets öfrige församlingar borde meddelas folkmängdsuppgifter genom utdrag ur husförhörslängderna, samt då den ännu under pröfning varande frågan om en representationsförändring, som skulle lägga folkmängden till grund för politiska rättigheter, syntes oafvisligt påkalla

åtgärder, som beträffande samma stad må pröfvas nödige för utrönande af Göteborgs folkmängd i sammanhang med den år 1870 förestående allmänna folkräkningen i Riket."

---

tillgång till säkra folkmängdsuppgifter jemväl för Rikets 2 största städer, så ansåg jag mig förpligtad att den 18 Februari 1865 i underdånighet föreslå, bland annat, att folkräkningen vid årets utgång måtte i Stockholm och Göteborg varda anställd hus från hus medelst utdelade s. k. hushållslistor, eller efter den method, som påkallar ett visst omedelbart deltagande af innevånarne sjelfve, och i följd deraf bör kunna tillvinna sig ett intresse, som för tillförlitligheten är af vigt.

Sedan vederbörande öfver detta förslag blifvit hörde, och Stockholms Stadsfullmägtige ansett sig å kommunens vägnar icke böra påkalla anställandet af särskild folkräkning inom hufvudstaden vid den ifrågavarande tidpunkten, men Göteborgs Stadsfullmägtige, erkännande behofvet af en tillförlitlig kännedom om stadens folkmängd, hemställt såsom lämpligast, att folkräkningen på det föreslagna sättet vidtoges först sedan den ifrågavarande föreningen med Carl Johans församling kommit till stånd, täcktes Eders Kongl. Maj:t under den 3 November 1865, efter mig lemnadt tillfälle till förnyadt yttrande i frågan, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med detta i nåder förordna bland annat:

att den väckta frågan om särskild folkräknings anställande må i afseende på Stockholm förfalla, och, hvad beträffar Göteborg, lemnas beroende på ny underdånig anmälan, efter det frågan om Carl Johans församlings förening med staden blifvit afgjord, och

att den allmänna folkräkning i hela Riket, medelst till Statistiska Central-Byrån insända utdrag ur husförhörslängderna, hvilken enligt kungörelsen af den 4 November 1859 skolat verkställas vid utgången af året 1865, komme att inställas.

Efter denna utgång af frågan förefanns för Statistiska Central-Byrån ingen särskild anledning till dess återupptagande förr än i sammanhang med framtida plan för den allmänna folkräkning i Riket, som, enligt nådiga kungörelsen af den 4 November 1859, antagligen kommer att verkställas vid utgången af år 1870, och som nödvändigt måste omfatta äfven Stockholm och Göteborg. Att frågan nu af den sistnämnda stadens Fullmägtige blifvit upptagen och Eders Kongl. Maj:ts pröfning underställd, utgör dock ett så glädjande bevis på detta samhälles medborgerliga anda och omtänksamhet för upplysnings vinnande, att, om än samma tidpunkt, som för folkräkningars anställande i vårt land blifvit fastställd, otvifvelaktigt i flera hänseenden varit ändamålsenligare än året 1868, Statistiska Central-Byrån dock, i allt hvad af den kan bero, otvifvelaktigt torde böra gå den uttalade önskan tillmötes.

I djupaste underdånighet får jag alltså tillstyrka nådigt bifall till den af Stadsfullmägtige i Göteborg framställda underdåniga anhållan, och hemställa om nådigt tillstånd dertill, att en särskild folkräkning må i staden Göteborg, under ledning af Statistiska Central-Byrån, anställas vid slutet af innevarande år, under vilkor att häraf ingen inskränkning föranledes i de åtgärder, som, beträffande samma stad, må pröfvas nödiga för utrönande af dess folkmängd i sammanhang med den år 1870 förestående allmänna folkräkningen i Riket.

På grund af detta Kongl. Maj:ts nådiga beslut anmodades i skrifvelse af den 31 Augusti Kongl. Maj:ts Befallningshafvande

---

Göteborgs Stadsfullmägtige hafva vidare förklarat kommunen villig att lemna det biträde och bestrida de kostnader, som för folkräkningen erfordras. Till ledning för omdömet om och i hvad mån detta erbjudande må kräfva något beslut af Eders Kongl. Maj:t, såsom vilkor för bifall till folkräkningens anställande, torde vara nödigt att närmare redogöra för några detaljer af sjelfva folkräkningsförrättningen.

För att, oberoende af den rörlighet, som äger rum inom en större stads befolkning, vinna upplysning om dess antal, måste folkräkningen afse en viss bestämd tidpunkt, och uppgifternas insamlande, så vidt möjligt, ske med sådan skyndsamhet, att dertill åtgår blott en enda eller högst några få dagar. Uppgifterna kunna inhemtas antingen genom särskilda räknare, som gå från hus till hus inom räknedistrikter, till storleken afpassade efter hvad som inom den korta tiden kan medhinnas, eller genom räkne- eller s. k. hushållslistor, fördelade till hvarje vederbörande för anteckning af svaren å de framställda frågorna, eller efter omständigheterna på både ena och andra sättet. Begagnas räknare, måste det ock vara dessas åliggande att lemna behöfligt biträde för antecknande af svaren å de framställda frågorna. Tillgång till sådant biträde bör ock beredas åt dem, som icke äro skrifkunniga, i händelse uppgifterna insamlas å utdelade hushållslistor, utan begagnande af kringgående räknare å räknedagen. För den del af befolkningen, som icke är hänförlig till egentliga hushåll eller matlag, såsom t. ex. personalen å sjukhus, i kaserner, fattighus o. d., måste särskilda räknelistor uppgöras. På det folkräkningens resultat må kunna sammanföras med folkmängdsuppgifterna från hela Riket, hvilka här alltid gällt sista dagen af året, måste samma dag äfven väljas. Denna tid har ock det företräde i vårt land, att befolkningen då företrädesvis kan i sin hemort anträffas, och torde detta ej böra förbises vid sidan af den olägenhet, som kan anses ligga uti sammanträffandet med nyårshögtiden. Till vägledning och kontroll vid folkräkningen fordras att för hela stadens område upprättas listor öfver samtlige egendomar, bebodde och obebodde, fördelade i qvarter eller rotar eller efter belägenheten vid gator och vägar, med nummer å hvarje egendom, namn å dess ägare eller husvärd, samt å de personer, som med denne hafva kontrakter om bostäder. Plankarta öfver staden i större skala är särdeles egnad att lätta öfversigten öfver indelningen. Redan dessa förberedande åtgärder, så väl som insamlandet af sjelfva primäruppgifterna med nödig skyndsamhet, noggrannhet och kontroll öfver deras fullständighet och tillförlitlighet, erfordra både mycket och mångas arbete inom en relativt kort tid. Dertill kommer sedermera det för uppgifternas sammanräkning och tillgodogörande erforderliga arbetet, hvars omfång i vissa delar kan lämpas efter antalet af de kombinationer, till hvilka man vill begagna de vunna upplysningarne. När detta arbete skall till fullo med penningar uppvägas, föranleder det otvifvelaktigt betydliga kostnader, hvartill ytterligare komma utgifterna för formulärblanketter m. m. samt tryckning af redogörelsen för folkräkningen. För att minska dessa kostnader och derigenom bereda sig tillfälle att så mycket oftare vinna de upplysningar, som folkräkningar erbjuda, hafva i många bland utlandets städer

i Göteborgs och Bohus län att, jemte öfverlemnande till Stadsfullmägtige af en förslagsvis uppgjord plan för folkräkningen, å

---

innevånarne sjelfve åtagit sig att lemna biträde utan anspråk på ersättning. Då man derjemte mot en billig ersättning kunnat i vissa delar erhålla biträde af stadens egna tjenstemän och betjente, betinga billig tryckningskostnad, påräkna välvilja af tidningspressen i afseende på nödiga upplysningars spridning och inverkan på allmänheten o. s. v., har erfarenheten ådagalagt, att kostnaderna kunnat nedsättas till sådant belopp, att vid dem något särdeles afseende ej behöft fästas.

Utan att nu kunna framlägga någon förslagsberäkning torde det dock tillåtas mig att i underdånighet upplysa, att de utgifter, som kunnat särskildt specificeras vid 1860 års folkräkning i Stockholm, utgjort:

arvoden åt 6 personer för att under mantalsskrifningen hos Mantalskommissarierna göra utdrag ur mantalsuppgifterna till ledning vid upprättande af distrikts- och egendomslistor samt bestämmande af hushållslistornas antal ..... R:dr 480: —

arvoden åt 28 personer, som under folkräkningen i 10 folkskolelokaler åt allmänheten lemnade biträde med hushållslistornas utskrifning, samt ersättning för dessa lokalers värmning, lysning, städning m. m. ..... » 618: 62.

tryckningskostnader för egendoms- och hushållslistor m. m. » 692: 10.

annonskostnader, begagnade åkdon under folkräkningsdagarne m. m. ..... » 43: 06.

samt af d. v. Drätselkommissionen beviljad gratifikation åt Polispersonalen för räknelistornas utdelning och insamling ..... » 900: —

Då tillförlitlig upplysning om staden Göteborgs folkmängd är ett behof för Rikets officiela statistik, och detta behof måhända ej skulle på ett tillfredsställande sätt kunna fyllas utan att Statistiska Central-Byrån blir i tillfälle att öfva någon inflytelse på folkräkningen, och då embetsverket jemväl för folkräkningen i Stockholm år 1860 togs i anspråk, så vågar jag tro att, fastän tidpunkten för den nu ifrågasatta lokala folkräkningen ej sammanfaller med den blifvande allmänna, häruti dock ej bör ligga något hinder för Göteborg att likasom förut Stockholm erhålla det kostnadsfria biträde af Statistiska Central-Byrån, som af densamma utan afbrott af öfrige göromål kan lemnas.

Detta Central-Byråns biträde torde möjligen kunna inskränkas dertill, att i samråd med Stadsfullmägtige, eller helst en särskild för ändamålet utsedd delegation af dem, äfvensom med vederbörande lokala embetsmyndigheter en detaljerad plan för folkräkningen utarbetas och fastställes, att några af Byråns embets- och tjenstemän, personligt närvarande, under sjelfva folkräkningen tillhandagå med de upplysningar, som kunna vara af nöden, samt att de insamlade uppgifterna åtminstone i de delar, som äro af allmännare statistiskt intresse, bearbetas och offentliggöras af Statistiska Central-Byrån. De extraordinära kostnader, som under denna förutsättning skulle ifrågakomma, vore ersättning för de resor mellan Stockholm och Göteborg, hvilka befunnos påkallade, samt till det ökade antal extraordinarier, som behöfde för någon tid antagas till tjenstgöring.

Statistiska Central-Byråns vägnar hemställa om utseende af en särskild Komité att träda i skriftlig och muntlig förbindelse

Denna ersättning torde väl Staten böra vidkännas. Då vid folkräkningen i Stockholm formulärblanketter och annat dylikt tryck bekostades af statsmedel, torde väl samma fördel nu äfven böra tillgodokomma Göteborg, som väl ej heller torde kunna påföras någon ersättning för publicerandet af de resultater af folkräkningen, hvilka anses böra ingå i det officiela statistiska trycket.

Beträffande det biträde, som af staden Göteborg skulle lemnas, beror omfång och beskaffenhet deraf på den öfverenskommelse, som med vederbörande derstädes kan träffas. I detta hänseende synes kunna ifrågasättas:

att af Stadsfullmägtige utses en delegation, med befogenhet att i samråd med Statistiska Central-Byrån och vederbörande lokalmyndigheter bestämma omfånget af de upplysningar, som böra sökas, samt anordna och utföra folkräkningen;

att åt denna delegation, när behof deraf inträder, upplåtes en lämplig lokal för sammanträden, expeditions- och förvaringsrum, och att till dess förfogande ställes nödig vaktbetjening;

att denna folkräkningskomité, efter med vederbörande träffadt aftal och anskaffad nödig personal, under mantalsskrifningens fortgång ombesörjer utskrifvandet af distrikts- och egendomslistor samt kontrollerar dessas fullständighet och tillförlitlighet;

att samma komité vidtager nödiga åtgärder för att förskaffa behöflig personal till utdelning och insamling af räknelistorna samt deras första ordnande och granskning, vare sig att härtill kunna erhållas lämplige frivillige, eller att man måste anlita polispersonal eller andre, hvilkas biträde kan behöfva ersättas, eller båda slagen;

att man likaledes, för den händelse att så skulle behöfvas, är betänkt på anskaffande af nödig personal för att vid räkningens utförande under några dagar lemna biträde åt de icke skrifkunniga, och efter dess afslutande skyndsamt förskaffa de upplysningar, tillägg och rättelser, som vid uppgifternas granskning må finnas påkallade;

att, om derigenom någon besparing kan ernås, tryckning af formulärblanketter m. m. verkställes i Göteborg under komiténs inseende; och

att komitén ombesörjer meddelande till stadens innevånare af alla de upplysningar, som kunna vara af behof för att främja företagets framgång.

Såsom förut är i underdånighet antydt, skulle folkräkningen upptaga samtlige i staden sig uppehållande personer vid årets utgång. Bestämmandet af denna faktiska, konsumerande, folkmängd utgör dock blott ett af räkningens ändamål. Ett annat ännu vigtigare är bestämmandet af stadens rättsliga folkmängd, hvarmed ej kan förstås annat än den personal, som derstädes är eller bör vara kyrkoskrifven inom något af de lagligen befintliga kyrkosamfunden. Denna rättsliga folkmängd utrönes derigenom, att vid folkräkningen af hvar och en äskas uppgift om hans kyrkoskrifningsort. Att härom erhålla tillförlitlig upplysning måste ej sällan möta svårighet i Göteborg, der mantalsskrifningarne ske utan hänsigt till kyrkliga längder, och någon verifikation af kyrkoskrifningsorten dervid ej

med Byrån rörande åtgärderna för folkräkningens anordnande och utförande.

Med bifall till denna hemställan utsågos af Stadsfullmägtige den 24 September till ledamöter af denna Komité vice Häradshöfdingen m. m. Hr T. Berger, med uppdrag åt honom att tillika vara Ordförande, Mantalskommissarien Hr C. F. Jansson, Kronouppbördskassören Hr H. T. Landgren, Medicine Doktorn Hr Abraham Westman och Medicine Doktorn Hr E. W. Wretlind.

Efter härom erhållen underrättelse tillkännagafs för Komiténs Ordförande, att Chefen för Statistiska Central-Byrån skulle i Göteborg infinna sig för att, så vidt lägligt vore, få med Komitén samråda Lördagen den 24 Oktober. Då vid detta sammanträde i främsta rummet förekom frågan huruvida, för

---

ifrågakommer. Det synes alltså, för att vinna nödig upplysning, vara af vigt, att genom lokalkomitén i god tid gjordes något meddelande till stadens innevånare om det önskvärda deruti, att hvar och en vore beredd att vid folkräkningen uppgifva och bestyrka sin kyrkoskrifningsort. I den mån en dylik uppmaning funne gehör, skulle de af räknelistornas granskning föranledda förnyade efterfrågningarna och den vidlyftiga skriftvexlingen med Pastorsembetena i församlingarne utom stadens område i betydlig mån kunna minskas.

Då den ifrågavarande folkräkningen allt för litet skulle motsvara sitt ändamål, derest den ej kunde blifva en utgångspunkt för en säker folkmängdsberäkning äfven under några kommande år, och då den kan blifva detta endast under vilkor, att den bereder tillfälle till uppläggande af nya eller rättande af redan befintliga befolkningslängder, så synes det vara af stor vigt, att lokalkomitén i god tid sätter sig i beröring med vederbörande Presterskap i frågan om bästa utvägarne för att vinna detta mål. Härmed sammanhänger ock ganska nära den under pröfning liggande frågan om förändradt förfarande vid mantalsskrifningarne.

På grund af hvad jag nu i djupaste underdånighet anfört, vågar jag tro,

att det skulle vara en obillighet att ålägga staden Göteborg samtliga kostnaders bestridande såsom vilkor för tillåtelse till den ifrågasatta folkräkningen, och

att det ännu icke ligger inom möjlighetens gränser, hvarken att bestämma kostnadsbeloppet eller en viss grund för dess fördelning mellan Staten och staden, sådan att den af Eders Kongl. Maj:t nu skulle kunna fastställas.

Under sådant förhållande vågar jag underdånigst hemställa, att, derest Eders Kongl. Maj:t skulle i nåder pröfva något ytterligare tillägg behöfligt till den här ofvan underdånigst föreslagna tillåtelsen, detta komme att innehålla, det Eders Kongl. Maj:t, uppå skeende underdånig anmälan från Statistiska Central-Byrån, vill framdeles i nåder pröfva frågan om kostnadernas bestridande. — — —

räkningens utförande medelst erforderliga listors utdelning och insamling samt nödige upplysningars meddelande och biträde åt de icke skrifkunnige, polispersonalen skulle anlitas, eller om detta kunde af kommunens medlemmar genom frivilligt åtagande på ett tillfredsställande sätt utföras, förklarade sig Komiténs ledamöter enhälligt förvissade derom, att ingen svårighet skulle möta att bland kommunens egna medlemmar finna ett tillräckligt antal personer med både håg och förmåga att motsvara de anspråk, som på dem kunde ställas, för att vinna det ändamål, som af kommunen med folkräkningen var afsedt. I denna öfvertygelse, och då för blifvande indelning af räknedistrikten ett skyndsamt afgörande var af nöden, beslöt Komitén att genom en i Måndagens morgontidning för den 26 Oktober införd kungörelse *) kalla de förslagsvis utsedde distriktscheferna till sammanträde å mindre börssalen Tisdagen den 27 kl. 12 middagen. Vid detta sammanträde, der ingen af de kallade lärer hafva saknats, och der Folkräknings-Komiténs Ordförande i korthet redogjorde för frågan, förekom ingen enda afsägelse af det påräknade biträdet, och då, i afseende på de svåraste distrikten i stadens

*) **Kungörelse.**

Den af Stadsfullmägtige tillsatta Komité för verkställande af den utaf Kongl. Maj:t förordnade folkräkning vid innevarande års slut här i staden och på dess område, har, efter öfverläggning i ämnet med Herr Chefen för Statistiska Central-Byrån, funnit berörde folkräkning, till vinnande af största noggrannhet och för besparing i de eljest dermed förenade stora kostnader, böra utföras med frivilligt biträde af stadens innevånare, sålunda att, genom bland dem utsedde personer (folkräknare), listor till ifyllande utdelas samt, efter fullgörandet häraf, åter hopsamlas och kontrolleras, allt under ledning af chefer, valda för vissa distrikt.

Komitén, som trott sig kunna antaga, att stadens innevånare, då frågan rör ordnande af för samhället gagnande angelägenheter, med vanlig beredvillighet skola till lösning deraf bidraga, har derföre ock nu utsett ett antal af de för arbetet nödvändiga chefer och skall framdeles, om så erfordras, sedan distrikten för cheferna blifvit bestämda, tillkalla flera.

Då det emellertid är angeläget, *dels* att Komitén vinner visshet derom, att hinder ej möter för de utsedda cheferna, att lemna det af dem påräknade benägna biträde; och *dels* att cheferna tidigt erhålla underrättelse om det af Komitén fastställda sätt för folkräkningens utförande, får Komitén härmed anmoda nedannämnda till chefer hittills utsedda personer att, för ofvanomförmälda ändamål, med Komitén sammanträda å Mindre Börssalen *Tisdagen den 27:de dennes kl. 12 på dagen.*

Göteborg den 24 Oktober 1868.

Folkräknings-Komitén.

(Jemte namnförteckning å de förslagsvis utsedda 74 Distriktscheferna).

periferi flera bland samhällets mest aktade medlemmar frivilligt erbjödo sig till dessas öfvertagande, så låg häruti det mest grundade skäl att motse folkräkningens utförande genom frivilligt biträde fullt betryggadt*).

I fråga om omfånget af de uppgifter, som borde ifrågakomma att vid folkräkningen insamlas, beslöts vid Folkräknings-Komiténs följande sammanträde, att, då från Statistiska Central-Byråns sida ej ifrågasattes andra uppgifter än de, som voro nödiga för konstaterandet af personernas identitet och bestämmande af den rättsliga folkmängdens belopp, de individuela uppgifterna å hushållslistorna äfven borde inom detta omfång inskränkas. I afseende på ifrågasatt uppgift om den skola, som af barn och ungdom begagnades, ansåg Komitén tillgång redan förefinnas till härom nödig upplysning.

Med anledning af väckt fråga att liktidigt med folkräkningen inhemta upplysning om åtskilliga andra ämnen, såsom t. ex. om antalet särskilda boningshus å tomter, om storlek af egendomens gårdsrum, huruvida gårdsrummet vore mer eller mindre kringbygdt, huruvida särskild trädgård finnes till egendomen, om husens byggnadsmaterial, våningars antal, eldbara boningsrums och köks antal, befintliga verkstäder, magasiner, salubodar, källare, torra eller vattensjuka, brandförsäkringsbelopp, brandförsäkringsställe o. d. beslöt Komitén att å hvarje egendomslista begära uppgift om antalet *boningsrum och kök.*

Sedan visshet vunnits om tillräcklig tillgång till frivilliga samhällsmedlemmar för att sig emellan dela staden i lämpliga räknedistrikter, och inom dessa distrikter ombesörja räkningens utförande med nödigt antal räknare från hus till hus, blef distriktsindelningens närmare uppgörande öfverlemnadt åt Folkräknings-Komitén i samråd med vederbörande Distriktchefer. Med det intresse, som frivilligheten berättigar att förutsätta, kunde ock ifrågasättas att hvarje Distrikschef för sitt område skulle verkställa uppsummeringen af egendoms- och hushållslistornas innehåll i afseende på antalet personer, boningsrum och kök, innan dessa listor till Folkräknings-Komitén återställdes, hvarigenom denna Komité sattes i tillfälle att efter samtliga distriktslistornas emottagande skyndsamt kunna uppgifva hela antalet å hushållslistorna inskrifne personer.

*) Den riktiga uppfattningen af folkräkningen såsom ett kommunalt behof, för hvars tillfredsställande det vore en hederssak af kommunens medlemmar att lemna sitt biträde, har ock af stadens tidningar framhållits.

De 3 slagen af listor, nemligen: 1) *räknedistrikts-*, 2) *egendoms-* och 3) *hushålls-listor*, erhöllo alltså nedanstående innehåll och uppställning *).

Beträffande de offentliga inrättningar, för hvilka förestående förfaringssätt kunde anses mindre lämpligt, skulle genom Folkräknings-Komiténs försorg vederbörande anmodas att direkte lemna de för ändamålet nödiga uppgifter.

Sedan uppgifterna till mantalsskrifningen för året 1869 af Mantalskommissarien tillhandahållits för egendomslistors upprättande, utfärdades af Magistraten den 4 December 1868 allmän kungörelse om folkräkningen **), af hvilken bland

*) N:o 1. *Distriktslista.* Distriktet N:o ..... Chef Herr ..... Egendomarnes rote eller qvarter; N:o eller Litt. i rote eller qvarter; egendomsägarnes namn; folkmängd enligt egendomslistorna, m. q.; antal boningsrum och kök; folkräknarnes namn; antal blanketter till egendoms- och hushålls-listor utlemnade, återlemnade; anmärkningar.

N:o 2. *Egendomslista.* Huset N:o..... Litt..... innehållande ..... boningsrum ..... kök; egendomsägarens och hans hyresgästers namn och titel eller yrke; folkmängd enligt hushållslistorna, m. q.; anmärkningar.

N:o 3. *Hushållslista.* Huset N:o ..... Litt. ..... i ....., upptagande i särskilda kolumner: fortlöpande inskrifningsnummer; fullständigt till- och förnamn; embete, tjenst eller yrke (nu innehafvande eller f. d.); antal af mankön, qvinkön; ogift, gift, enkling, enka, frånskiljd; födelse-år, -ort (stad eller socken och län); församling hvarest kyrkoskrifven; stad eller socken och län hvarest mantalskrifven; anmärkningar; hvarjemte hvarje sådan lista var försedd med reglor och upplysningar samt exempel för folkräkningens utförande.

) **Kungörelse.

Sedan Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 31 sistlidne Juli förordnat, att allmän folkräkning här i staden skall, under ledning af Statistiska Central-Byrån, vid innevarande års slut ega rum, samt den för folkräkningens utförande tillsatta Komité, i samråd med Chefen för Statistiska Central-Byrån, uppgjort plan för folkräkningens verkställande, får Magistraten, på begäran af nämnde Komité, härmed, till stadens invånares kännedom och efterrättelse, meddela:

att, för folkräkningens utförande, staden blifvit, enligt till Magistraten inlemnad förteckning, indelad i distrikter, inom hvilka folkmängden kommer att, under tillsyn och kontroll af utsedde, i förteckningen upptagne chefer, räknas af de personer (folkräknare), som cheferna dertill antaga;

att, till begagnande vid de för folkräkningen erforderliga uppgifternas insamlande, tre särskilda slag af listor upprättats, nemligen:

distriktslistor, innefattande förteckning öfver egendomar och deras ägare inom hvarje räknedistrikt;

egendomslistor, upptagande, vid utlemnandet, för hvarje särskild egendom till namn och titel eller yrke icke allenast egendomsägaren eller

annat inhemtas, att de särskilda räknedistriktens antal utgjorde 84.

---

hans ombud, utan ock, såvidt ske kan, alla de personer, hvilka omedelbart af honom eller hans ombud förhyra boningslägenheter derstädes; och blanketter till

hushållslistor, uti hvilka en hvar, som omedelbart af husets ägare eller hans ombud förhyr boningsrum, äfvensom ägaren sjelf, om han är i huset boende, bör i särskilda kolumner och med fortlöpande inskrifningsnummer upptaga samtliga i den af honom hyrda eller begagnade lägenhet vid årets utgång eller natten emellan den 31 December 1868 och den 1 Januari 1869 boende personer, med utsättande af hvarje persons namn, innehafvande eller förut innehafda embete, tjenst eller yrke; civilstånd (ogift, gift, enkling, enka, frånskiljd); födelseår; födelseort (stad eller socken och län); församlingen, hvarest personen är kyrkoskrifven; mantalsskrifningsorten (stad eller socken och län); personens nationalitet (om personen ej är svensk undersåte); om någon å listan upptagen, till Göteborgs samhälle hörande person vid tidpunkten för folkräkningen är frånvarande på resa; samt om någon i staden icke bosatt person vid berörda tidpunkt vistas i den ifrågavarande lägenheten, i hvilket fall, så vidt ske kan, enahanda uppgifter, som i afseende på de i huset boende äro här ofvan föreskrifne, skola om sådan person lemnas; börande vid hushållslistans ifyllande jemväl iakttagas, att om lägenhet bebos af två eller flera hushåll eller af någon ensam person, hvilken icke till annat inom samma egendom boende hushåll hörer, hvarje hushåll eller sådan ensam person tydligen från de öfriga i hushållslistan afskiljes;

att egendomslistor och erforderligt antal blanketter till hushållslistor, å hvilka senare finnas tryckte reglor och anvisningar med exempel för verkställandet af folkräkningen och listornas ifyllande, genom folkräknarne, före den 30 December 1868 utdelas till husägarne eller deras ombud;

att, sedan denna utdelning skett, husägaren eller hans ombud skall *dels* senast den 31 i nämnda månad tillställa hvarje hyresgäst en blankett till hushållslista, med underrättelse huru hyresgästen för sig och de hos honom boende bör ifylla samma lista, *dels* sednast den 4 Januari 1869 samla de aflemnade hushållslistorna och sjelf ifylla den för honom utfärdade hushållslista, dervid särskilt iakttages, att *kyrkoskrifningsorten* noga efterfrågas och bör, der så ske kan, med nattvardssedel eller annorledes styrkas, *dels* i öfverensstämmelse med de sålunda samlade hushållslistor ifylla egendomslistan och aflemna densamma jemte hushållslistorna, då räknaren den 7 Januari 1869 infinner sig, för att listorna afhemta, samt *dels* vid listornas ifyllande biträda de hyresgäster, hvilka ej äro skrifkunniga, samt, derest han sjelf ej är skrifkunnig, för dem och sig begära biträde antingen af räknaren, som har åliggande att dervid kostnadsfritt tillhandagå, eller af annan person;

att folkräkningens syftemål *icke* är att vinna upplysningar för något beskattningsändamål;

att uppgifterna å listorna böra öfverensstämma med förhållandet *vid årets slut eller natten emellan den 31 December 1868 och den 1 Januari 1869;* samt

I sammanhang med räknelistornas utdelning spriddes jem-

att en hvar åligger att meddela *fullständiga och sanningsenliga* upplysningar, i enlighet med listorna;

och tillförser sig Magistraten, att stadens innevånare och isynnerhet vederbörande hyresvärdar genom ett välvilligt tillmötesgående underlätta det med folkräkningens verkställande förenade besvär.

Ofvan omnämnda förteckning å räknedistrikter och Chefer är af följande lydelse:

Förteckning å Räknedistrikten.

Majorna, 1:sta roten: Majoren J. F. Flach, Landtbrukaren L. B. Söderling, Värdshusidkaren J. F. Svensson, Klockaren G. O. Wikander, Sjökaptenen C. F. Hjärne, Doktor P. L. Tranæus, Sjökaptenen B. Olsson, Handlanden J. F. Strömberg. *Majorna, 2:dra roten:* Handlanden Th. Nilsson, Inspektoren J. A. Pettersson. *Majorna, 3:dje roten:* Rektorn C. F. Winkrans, Kollegan O. T. Bentzer, Fotografen N. G. Hagman. *Majorna, 4:de roten:* Varfsägaren Ad. Landgren. *Majorna, 5:te roten:* Handlanden A. Lilljeqvist, Snickaren Gust. Andersson, Apothekaren N. H. Isander. *Majorna, 6:te roten:* Doktor H. Palm, Bryggaren A. F. Roempke, Organisten J. P. Lindell, Grosshandlanden A. W. Melin. *Stadens 11:te rote (Masthugget):* Handlanden Ph. Welin, Professoren G. Hjort. *Stadens 10:de qvarter (Pustervik* och *Nya Teatern):* Apothekaren C. G. Ringström. *Vestra Haga:* Slottspastorn A. W. Ekman, Handlanden Conr. Jacobsson, Folkskoleinspektorn C. A. Uddgren, Grosshandlanden J. J. Dickson, Handlanderne G. R. Setterberg och F. O. Strömman. *Östra Haga:* Handlanden Oscar Larsson, Diskontbokhållaren G. Wigert, Handlanden John Larsson, Doktor C. M. Ullman, Phil. Doktor P. Leman. *Nya Haga:* Kyrkoinspektoren C. A. Alm, Doktor E. Heyman, Litteratören A. Krook. *Stadens 1:sta rote:* Handlanderne M. O. Gädda och J. A. Mellgren. *Stadens 2:dra rote:* Grosshandlanden J. J. Ekman, F. d. Apothekaren A. H. Grén, Grosshandlanden O. Brusewitz, Majoren L. A. S. Lindgren, Grosshandlanden C. J. Brusewitz. *Stadens 3:dje rote:* Grosshandlanden P. Hammarberg, Doktor C. Dickson. *Stadens 4:de rote:* Handlanden G. Lundgren, Boktryckaren A. Lindgren, Handlanden L. A. Andersson. *Stadens 5:te rote:* Handlanden E. Rudgren, Grosshandlanderne O. Wijk och C. E. Billqvist. *Stadens 6:te rote:* Kamereraren F. Frölander, Grosshandlanden T. W. Tranchell. *Stadens 7:de rote:* Apothekaren J. G. Cavalli, Regementsskrifvaren O. F. Lundgren, Öfverinspektoren C. F. Dahlander. *Stadens 8:de rote:* Grosshandlanderne A. J. Setterborg och Conr. Hamberg. *Stadens 9:de rote:* Boktryckaren S. A. Hedlund, Löjtnanten K. Bohle. *Stadens 10:de rote:* Adjunkten Doktor A. F. Landtbom, Doktor A. Kullberg, Öfverskulten A. Almén. *Stadens 6:te qvarter:* Grosshandlanden C. Fr. Wærn. *Stadens 7:de qvarter:* Grosshandlanderne E. L. Magnus, J. E. Levisson och A. L. Ölisch. *Stadens 8:de qvarter:* Doktor A. Montén, Doktor C. H. Settervall. *Stadens 9:de qvarter:* Juris kandidaten A. Philipsson. *Stadens 12:te rote:* Doktor R. Rabe, Handlanderne E. Ullgren och Z. Svensson, Lektorn G. R. Dahlander, Handlanden P. Oléhn, Fabrikören C. Wahlgren, Bryggaren A.

väl stort antal exemplar af särskildt tryckta underrättelser för distriktschefer, räknare och hyresvärdar *).

O. Norlund, Fabrikören P. Fürstenberg, Kommendörkaptenen E. Ekman, Inspektoren H. Liepe, Handlanden Conr. Möller, Landtbrukaren D. von Holten.

Göteborgs Rådhus den 4 December 1868.

Borgmästare och Råd.

*) **Folkräkningen i Göteborg den 31 December 1868.**

Underrättelser för Distriktschefer, Räknare och Hyresvärdar.

För Distriktschefer:

1) Så fort ske kan erhåller hvarje Chef blanketter för folkräkningen sig tillställda, bestående af:

Distriktslistor, N:o 1, hvilka upptaga *alla egendomar* i distriktet, med uppgift om ägarnas namn och kolumner för hvad som bör ifyllas;

Egendomslistor, N:o 2, särskildt för hvarje fastighet inom distriktet, med kolumner för alla de uppgifter, hvilka böra om fastigheten lemnas, och innehållande förteckning, efter senaste mantalsskrifning, å alla *primära* hyresgäster inom egendomen, d. v. s. de, hvilka hyrt direkte af ägaren;

Hushållslistor, N:o 3, till erforderligt antal för egendomsägarna och deras hyresgäster, innefattande dessa listor *tryckt anvisning, med exempel, för verkställandet af sjelfva folkräkningen och listornas ifyllande.*

2) Sedan Chefen mottagit förenämnda listor och beredt sig nödigt biträde af *Räknare*, utlemnar han genast till en hvar af dem *egendoms-* och *hushållslistorna* för egendomar inom det räknaren tilldelade område, samt ifyller i *distriktslistan* räknarens namn och antalet af till honom utdelade blanketter. I öfrigt lemnas räknare, i afseende å hans räkneområde och förrättningen, erforderliga upplysningar.

3) Efter det folkräkningen blifvit verkställd, infordrar Chefen från räknarna, *sist den 8 Januari 1869*, alla listorna samt antecknar desamma i distriktslistan i den mån de ingå.

4) De från räknare inkomna listorna granskas derefter af Chefen, hvilken, om fel eller ofullständigheter härvid upptäckas, skyndsamt ombesörjer erforderlig rättelse eller komplettering.

5) Sedan alla *egendoms-* och *hushållslistor* blifvit granskade och befunna riktiga, införas *derifrån i distriktslistan* de uppgifter om egendomar och folkmängd, hvilka af densammas kolumner antydas, derefter distriktslistan summeras och underskrifves.

6) Slutligen aflemnas alla *distriktslistor*, med tillhörande *egendoms-* och *hushållslistor, den 11 Januari 1869*, till Folkräkningkomitén, å dess byrå i tredje våningen af Rådhuset.

För Räknare:

1) Sedan räknare från Chefen mottagit egendomslistorna, med innehggande blanketter till hushållslistor, utlemnar han samma listor, *före*

Flera af Cheferna för räknedistrikter verkställde sjelfva hela arbetet inom sitt område. Tillgången å frivilliga biträden åt distriktscheferna var i öfrigt så tillräcklig, att endast i 2 fall särskild ersättning åt sådane behöft af Folkräknings-Komitén bekostas.

Folkräknings-Komitén har haft den tillfredsställelsen, att alla uppgifter lemnats med beredvillighet och att biträde af embetsmyndigheterne ej i något enda fall behöft anlitas för desammas erhållande.

Sedan Folkräknings-Komitén, i följd af förutnämnde åtagande af Distriktscheferna att sjelfve verkställa uppsummeringen af sina räknelistor, blifvit satt i tillfälle att redan före utgången af

---

den 30 December 1868, till *husägarna,* eller dem, hvilka förestå och omhänderhafva fastigheterna.

2) *Vid utlemnandet* kollationeras med ägaren eller hans ombud uppgiften i *egendomslistan* om de primära hyresgästerna, och om fel eller ofullständighet i denna uppgift anmärkes, rättas sådant.

3) Till husägaren lemnas de öfriga upplysningar om folkräkningen och sättet derför, hvilka räknaren, med afseende å husägarens uppfattning, anser erforderliga, och om husägaren ej är skrifkunnig, lemnar räknaren utan ersättning honom behöfligt biträde vid blanketternas ifyllande.

4) *Den 7 Januari 1869* afhämtar räknaren alla af honom utlemnade listor. Han tillser dervid, att desamma äro vederbörligen ifyllda och underskrifna, och kontrollerar, så vidt ske kan, anteckningarnas riktighet samt aflemnar listorna *den 8 Januari 1869* till Chefen för distriktet.

För Husägare:

1) Sedan husägaren af räknaren emottagit egendomslistan, med deri inlagda blanketter till hushållslistor, tillställer han, *senast den 31 December 1868,* hvarje hyresgäst en sådan blankett, med underrättelse huru hyresgästen, för sig och de med honom inneboende, bör ifylla samma lista.

2) *Senast den 4 Januari 1869* hopsamlar husvärden de lemnade hushållslistorna och tillser dervid, att desamma blifvit fullständigt och rätt ifyllda, hvarjemte husägaren sjelf ifyller den för honom utfärdade hushållslista. Särskildt påpekas härvid, att *kyrkoskrifningsorten* bör noga efterfrågas och, der så ske kan, med *nattvardssedel,* eller annorledes styrkas.

3) Efter de sålunda samlade hushållslistorna, ifyller husägaren egendomslistan samt aflemnar samma lista, jemte hushållslistorna, då räknaren, *den 7 Januari 1869,* infinner sig, för att listorna afhemta.

4) De hyresgäster, hvilka ej äro skrifkunniga, bör husägaren vid listornas ifyllande biträda, men är han sjelf ej skrifkunnig, bör han för dem och sig begära biträde af räknaren eller annan person.

Alla uppgifterna afse förhållandet under natten mellan den 31 December 1868 och den 1 Januari 1869.

Folkräkningskomitén.

första hälften af Januari månad preliminärt meddela folkräkningens resultat, har den äfven välvilligt utsträckt sin verksamhet till arbetet med listornas granskning och komplettering och med inhemtandet, så vidt sig göra låtit, af de upplysningar, som erfordras för att bestämma den rättsliga folkmängdens belopp.

Då Göteborg ej har territoriela kyrkoförsamlingar, har befolkningens lokala gruppering af Komitén utförts inom hvartdera af de 24 distrikter, i hvilka staden efter sin skedda områdestillökning numera blifvit indelad, och har denna distriktsindelning blifvit åskådliggjord genom en till Statistiska Central-Byrån insänd karta.

I planen för folkräkningen var förutsatt, att, sedan samtlige uppgifter blifvit af stadens Komiterade insamlade och så vidt ske kunnat granskade samt till det summariska beloppet sammanräknade, Statistiska Central-Byrån skulle öfvertaga materialet för den vidare bearbetning, som kunde för Rikets allmänna befolkningsstatistik vara påkallad. Derefter kunde originaluppgifterna till staden återställas för att begagnas för de särskilda ändamål, som kunde ifrågakomma. Då emellertid Göteborgs Sundhetsnämnd önskade att, så snart ske kunde, begagna de vid folkräkningen meddelade uppgifterna till utarbetande af en hygienisk statistik, har Folkräknings-Komitén tillmötesgått denna önskan på det sätt, att den låtit åt Sundhetsnämnden på särskilda lappar för hvarje person utskrifva de uppgifter å hushållslistorna, som för Nämndens ändamål voro behöfliga.

För att bestämma huru stor del af den personal, som, vid folkräkningen närvarande, dock uppgifvit sig å andra orter kyrko- och mantalsskrifven har Folkräknings-komitén vidtagit samma åtgärd, som i Stockholm ägt rum, att nämligen från de uppgifna kyrko- och mantalsskrifningsorterna för hvarje person inhemta närmare upplysning, och å särskilda listor meddelat resultaterna af denna efterforskning.

Efter dessa m. fl. åtgärder från Folkräknings-komiténs sida, och sedan en uppgift om summariska folkmängdsbeloppet inom hvartdera af de 24 distrikt, för hvilka sammanräkning skett, redan förut meddelats, afsändes samtlige räknelistor och handlingar*) den 1 Maj 1869 till Statistiska Central-Byrån.

I skrifvelse af samma dag upplystes jemväl bland annat att, i afseende på de till ej ringa antal förekommande s. k. Polska Judar med deras familjer, desamma i hushållslistorna

*) I 2 packlårar af 440 *ℓℓ* vigt.

väl uppgifvits såsom tillhörande Göteborgs Mosaiska församling, men att, efter hvad Komitén erfarit, de dock ej blifvit med nämnde församling införlifvade, hvadan och då de ej äro Svenske undersåter Komitén ej ansett dem tillhöra Stadens rättsliga befolkning.

Beträffande stadens kostnad för folkräkningen, deri inbegripne omkring 500 R:dr för de till Sundhetsnämnden verkställda afskrifterna, har den uppgått till sammanlagdt omkring 2,200 R:dr.

På samma sätt, som vid folkräkningen i Göteborg derstädes vistades personer, hvilka tillhörde Stockholms rättsliga befolkning och till denna blifvit öfverförda, hafva tvertom de personer, som rättsligen tillhörde Göteborg, men vid folkräkningen i Stockholm antecknades, blifvit Göteborgs rättsliga folkmängd påförde, sedan Statistiska Central-Byrån inhemtat alla de upplysningar, som för sådan öfverförning varit behöfliga och kunnat erhållas. Efter dessa öfverförningar och öfrige vunne upplysningar, som gifvit skälig anledning till åtskilliga rättelser, utfaller resultatet af folkräkningen i Göteborg på sätt efterföljande tabell N:o 1 utvisar.

Tab. N:o 1. Antalet uppgifne personer

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Distrikter.	Närvarande den 31 December 1868.						Frånvarande.		
	Göteborg tillhörig befolkning.			I Göteborg ej kyrkoskrifne.			Göteborg tillhörig befolkning.		
	m.	q.	S:ma.	m.	q.	S:ma.	m.	q.	S:ma.
1:sta	891	879	1,770	18	16	34	36	16	52
2:dra	350	482	832	11	7	18	23	—	23
3:dje	1,640	1,833	3,473	42	32	74	113	11	124
4:de	962	1,169	2,131	22	25	47	74	10	84
5:te	292	379	671	14	15	29	27	2	29
6:te	2,187	2,383	4,570	71	66	137	58	5	63
7:de	662	955	1,617	53	47	100	42	13	55
8:de	257	396	653	31	28	59	9	6	15
9:de	1,935	1,615	3,550	83	65	148	160	18	178
10:de	654	962	1,616	62	71	133	30	23	53
11:te	1,066	1,622	2,688	72	96	168	35	14	49
12:te	1,330	1,823	3,153	136	88	224	43	18	61
13:de	936	1,600	2,536	87	80	167	41	20	61
14:de	1,316	1,807	3,123	93	81	174	27	34	61
15:de	1,660	2,200	3,860	73	73	146	60	30	90
16:de	884	1,312	2,196	50	58	108	41	5	46
17:de	1,476	1,862	3,338	75	82	157	49	14	63
18:de	929	1,023	1,952	42	35	77	9	2	11
19:de	1,270	1,598	2,868	50	43	93	21	20	41
20:de	302	422	724	14	10	24	17	4	21
21:a	1,094	1,243	2,337	27	132	159	16	7	23
22:dra	905	1,012	1,917	24	33	57	5	10	15
23:dje	243	250	493	39	42	81	2	1	3
24:de	16	4	20	229	1	230	—	—	—
Summa	23,257	28,831	52,088	1,418	1,226	2,644	938	283	1,221
Genom de efter förestående sammanräkning vunna upplysningar, och med ledning af den i Stockholm verkställda folkräkningen, hafva följande förändringar påkallats nemligen öfverföring från kol. 5—7 till kol. 2—4	+ 42	+ 10	+ 52	— 42	— 10	— 52	——	——	——
ökning enligt särskild förteckning	——	——	——	——	——	——	+40	+47	+ 87
hvadan slutsummorna utföras med	23,299	28,841	52,140	1,376	1,216	2,592	978	330	1,308

den 31 December 1868, distriktsvis.

11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Summa å räknelistorna uppgifne personer.			Summa faktisk folkmängd.			Summa rättelig folkmängd.			Antal boningsrum och kök.	Medeltal inneboende personer i hvart och ett af dem.
m.	q.	S:ma.	m.	q.	S:ma.	m.	q.	S:ma.		omkring
945	911	1,856	909	895	1,804	927	895	1,822	811	2,3
384	489	873	361	489	850	373	482	855	604	1,4
1,795	1,876	3,671	1,682	1,865	3,547	1,753	1,844	3,597	1,714	2,1
1,058	1,204	2,262	984	1,194	2,178	1,036	1,179	2,215	1,220	1,9
333	396	729	306	394	700	319	381	700	537	1,4
2,316	2,454	4,770	2,258	2,449	4,707	2,245	2,388	4,633	2,345	2,0
757	1,015	1,772	715	1,002	1,717	704	968	1,672	1,265	1,4
297	430	727	288	424	712	266	402	668	600	1,2
2,178	1,698	3,876	2,018	1,680	3,698	2,095	1,633	3,728	1,963	2,0
746	1,056	1,802	716	1,033	1,749	684	985	1,669	1,579	1,1
1,173	1,732	2,905	1,138	1,718	2,856	1,101	1,636	2,737	3,139	0,9
1,509	1,929	3,438	1,466	1,911	3,377	1,373	1,841	3,214	2,564	1,3
1,064	1,700	2,764	1,023	1,680	2,703	977	1,620	2,597	2,926	0,9
1,436	1,922	3,358	1,409	1,888	3,297	1,343	1,841	3,184	2,485	1,4
1,793	2,303	4,096	1,733	2,273	4,006	1,720	2,230	3,950	2,124	1,9
975	1,375	2,350	934	1,370	2,304	925	1,317	2,242	1,192	2,0
1,600	1,958	3,558	1,551	1,944	3,495	1,525	1,876	3,401	1,619	2,2
980	1,060	2,040	971	1,058	2,029	938	1,025	1,963	791	2,6
1,341	1,661	3,002	1,320	1,641	2,961	1,291	1,618	2,909	1,452	2,1
333	436	769	316	432	748	319	426	745	582	1,3
1,137	1,382	2,519	1,121	1,375	2,496	1,110	1,250	2,360	1,129	2,2
934	1,055	1,989	929	1,045	1,974	910	1,022	1,932	842	2,4
284	293	577	282	292	574	245	251	496	395	1,5
245	5	250	245	5	250	16	4	20		
25,613	**30,340**	**55,953**	**24,675**	**30,057**	**54,732**	**24,195**	**29,114**	**53,309**	**33,878**	**1,65**
—	—	—	—	—	—	42	10	52		
+ 40	+ 47	+ 87	—	—	—	40	47	87		
25,653	**30,387**	**56,040**	**24,675**	**30,057**	**54,732**	**24,277**	**29,171**	**53,448**		

Upplysningsvis torde här, med förbigående af de uppgifna speciela gränserna för hvarje distrikt, böra tilläggas, att från vester eller Nya varfvet räknadt distrikten N:is 1—6 omfatta s. k. Majorna af Carl Johans församling, distriktet N:o 7 s. k. Masthugget eller strandsträckan mellan Göta elf och Masthuggsvägen intill Vallgrafven i öster, N:o 8 alléerna och parkanläggningarna närmast söder om vallgrafven från Masthuggsvägen till Fattighusån, N:is 9—14 förnämligast staden inom de forna befästningarna, N:o 15 Vestra Haga, N:o 16 Nya Haga, N:o 17 Östra Haga, N:is 18 och 19 delar af Carl Johans församling, belägna söder och öster om Hagorna, emellan 6:te distriktets östra gräns och Gamla alléen samt stora södra landsvägen, N:o 20 området öster om nämnde allé och väg intill Mölndals- och Fattighus-åarne, N:o 21 Stampen och Gullbergsvassen, N:o 22 landsträckan mellan Gullbergs- och Gamlestads-åarnes utlopp intill Örgryte sockens gräns och N:o 23 Hospitalsförsamlingen norr om Säfveån, hvartill under N:o 24 lagts stadens hamn och rivieret långs åt stadssidan af Göta elf.

Enligt de uppgifter från Presterskapet, hvilka hitintills utgjort enda källan för beräkning af Göteborgs folkmängd i vårt tabellverk, skulle densamma vid 1867 års utgång hafva uppgått

i Gustavi Domkyrkoförsamling	till	33,389,
i Christine församling	»	7,594,
i Garnisonsförsamlingen	»	5,584,
i Hospitalsförsamlingen	»	570,
i Fattighusförsamlingen	»	80,
i Nya Varfsförsamlingen	»	304,
i Ny Elfsborgs slott	»	38,
i församlingar af främmande trosförvandter	»	658,
eller tillsammans	»	48,217.

Folkmängden i Carl Johans församling, då ännu tillhörande landsbygden, var uppgifven till 11,811. Tillsammans med Carl Johans församling, som från 1868 års början med staden förenats, men med afdrag af Nya varfvet och Ny Elfsborgs fästning, som hädanefter ej räknas till staden, skulle alltså folkmängden inom hela detta område vid 1867 års slut hafva, enligt Presterskapets uppgifter, uppgått till 59,686.

Då nu för samma område 1868 års rättsliga folkmängd enligt den särskilda folkräkningen icke öfverstigit 53,448, så bekräftas häraf den förra otillförlitligheten af folkmängdsberäkningen och rättmätigheten af Statistiska Central-Byråns yrkande på säkrare uppgifter så väl i det allmännas som i kommunens eget intresse.

På föreskrifvet sätt hafva äfven för 1868 summariska folkmängdsuppgifter från Presterskapet ingått till Statistiska Central-Byrån, upptagande

för	Gustavi Domkyrkoförsamling	34,085,
»	Christine församling	7,840,
»	Garnisonsförsamlingen	5,609,
»	Hospitalsförsamlingen	576,
»	Fattighusförsamlingen	78,
»	främmande trosförvandter	639,
»	Carl Johans församling	12,416,
eller	tillsammans	61,243.

Då det är omöjligt att en personal af 7,795 skulle hafva kunnat, om den varit närvarande, vid folkräkningen, som skedde hus från hus, förbigås, så är man fullt berättigad att häraf sluta det i Presterskapets längder måste qvarstå en mängd obefintliga personer, ett missledande förhållande, som är förebygdt i Riket i öfrigt med undantag af Stockholms stad genom de föreskrifter, som i Mantalsskrifningsförordningen af den 20 Juli 1861 äro meddelade.

Vid den mantalsskrifning som i Göteborg förrättades kort före folkräkningen har erhållits en folkmängd af 52,505.

Såsom af tabellen synes, faller högsta absoluta räknade folkmängden 4,770 på 6:te distriktet, inom hvilket de s. k. Masthuggsbergen äro belägna, hvarefter närmast i ordningen följer 15:de eller Vestra Haga distrikt med 4,096 o. s. v. I hamnen och på rivieret äro oaktadt den sena årstiden räknade icke mindre än 250 personer, deraf 20 tillhörande stadens rättsliga befolkning.

Högsta antalet i staden ej kyrkoskrifna personer: 230 är räknadt i hamnen och å rivieret, hvarefter närmast i ordningen följer det 12:te distriktet; lägsta antalet 18 i 2:dra distriktet.

Frånvarande staden tillhörig befolkning är till högsta antalet 178 räknad inom 9:de distriktet och dernäst inom det 3:dje.

Då Göteborgs faktiska folkmängd utgjort 54,732 och dess rättsliga 53,448, har den förra alltså öfverstigit den senare med 1,284 personer eller 2,42 % af den rättsliga folkmängden.

Stockholms faktiska folkmängd vid samma tidpunkt 136,684 öfversteg dess rättsliga 131,400 med 5,284 eller 4,02 %.

Af Göteborgs faktiska folkmängd tillhörde 24,675 manligt och 30,057 qvinligt kön, hvadan alltså det senare könet öfverstigit det förra med 5,382 eller 21,81 %. Af Stockholms faktiska folkmängd 136,684 tillhörde 61,277 manligt och 75,407 qvinligt kön, hvadan alltså det senare könet öfversteg det förra med 14,130 eller 23,06 %.

Räknelistorna för Göteborg upptaga, utan åtskilnad af boningsrum från kök, dessas antal gemensamt till det belopp, som å tab. N:o 1 i kol. 20 finnes utfördt, uppgående för hela staden till 33,878. Jemfördt med hela summan å räknelistorna uppgifne personer gifver detta ett medeltal enligt kol. 21 för hela staden af 1,65 personer inneboende i hvar och en af dessa lägenheter. Detta medeltal vexlar, för de särskilda distrikterna beräknadt, mellan 0,9 inneboende i 11:te och 13:de distrikten och 2,6 i 18:de distriktet. Orsakerna till och följderna af dessa vexlingar komma utan tvifvel att blifva föremål bland annat för Sundhetsnämndens uppmärksamhet under dess nitiska bemödanden för tillgodogörandet af folkräkningens resultater. Man kan naturligtvis till medeltalsberäkning af rymligheten i bostäderna begagna antingen blott den faktiska folkmängden, då proportionen för hela staden blifver den anförda: 1,65 personer på hvarje rum med inberäkning af kök, eller ock endast den rättsliga folkmängden, då proportionen blefve 1,58. Skilnaderna visa sig alltså obetydliga.

Under förutsättning att å räknelistorna för Göteborg föreskriften, att medelst ett streck afskilja de särskilda hushållen eller matlagen, i allmänhet blifvit såsom i Stockholm iakttagen, har tillfället att anställa jemförelse emellan de båda städerna i afseende på hushållens antal och styrka ej bort försummas. Efterföljande tab. N:o 2 har alltså utarbetats efter samma grunder, som blifvit följda vid uppgörandet af hushållsfördelningen för

Stockholm. Den omfattar nemligen hela den personal, som å Göteborgs räknelistor funnits upptagen, eller 55,953, med tillägg af personer tillhörande Göteborgs stad, hvilka å dess räknelistor ej varit upptagne utan å räknelistorna för Stockholm antecknats, så att tabellen redovisar för tillsammans 56,040 personer i 2 afdelningar, den förra a) omfattande den personal, som numera vanligen ifrågakommer vid beräkning af antalet hushåll, och den senare b) de grupper af befolkningen, som vid sådan beräkning bruka särskiljas.

Tab. N:o 2 *a)*. Tabell öfver hushålls- eller matlagsfördel- i Göteborgs stad

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Antal personer i hushållet.	Antal hushåll med motstående personal											
	1:sta.	2:dra.	3:dje.	4:de.	5:te.	6:te.	7:de.	8:de.	9:de.	10:de.	11:te.	12:te.
1 person	87	46	222	136	46	321	136	54	499	219	336	588
2 personer	66	26	146	110	26	199	61	16	142	70	100	138
3 »	80	23	154	129	23	236	84	14	154	48	63	116
4 »	81	41	168	106	20	231	65	31	104	40	65	112
5 »	74	26	132	76	27	168	45	16	66	36	42	74
6 »	43	27	82	48	25	111	34	13	58	25	42	49
7 »	42	12	48	29	12	66	28	7	42	16	34	34
8 »	8	8	24	13	8	34	16	12	20	10	32	23
9 »	1	4	11	4	3	11	9	5	15	5	25	16
10 »	4	3	6	6	2	3	4	6	6	4	19	15
11 »	1	2	1	—	—	1	3	1	5	6	14	8
12 »	—	—	2	1	—	1	3	1	1	4	9	3
13 »	—	—	3	—	—	—	2	2	1	6	7	4
14 »	—	1	—	—	—	2	1	—	—	3	—	2
15 »	1	—	—	1	—	—	1	—	1	—	3	2
16 »	1	—	—	—	—	—	—	1	1	2	2	2
17 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
18 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
19 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
20 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1
21 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
22 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
29 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa hushåll	489	219	999	659	192	1,384	492	179	1,117	498	799	1,189
Summa på hushåll fördelade personer	1,860	873	3,561	2,265	727	4,771	1,768	725	3,139	1,618	2,902	3,366
Medeltal personer på hvarje hushåll	3,8	4,0	3,6	3,4	3,8	3,4	3,6	4,1	2,8	3,2	3,6	2,8
D:o med afdrag af ensamme personer	4,4	4,7	4,3	4,1	4,7	4,2	4,6	5,4	4,3	5,0	5,5	4,6
Antal familjer ej grundade på ingånget äktenskap	6	2	21	22	1	25	10	1	25	5	7	22

ningen inom den å räknelistorna uppgifna folkmängden den 31 December 1868.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
i hvart och ett af stadens 24 distrikt.												Summa hushåll eller matlag.	Summa personer.
13:de.	14:de.	15:de.	16:de.	17:de.	18:de.	19:de.	20:de.	21:sta.	22:dra.	23:dje.	24:de.		
294	426	422	332	452	219	333	62	237	153	24	33	5,677	5,677
92	120	190	140	183	90	167	28	64	84	19	12	2,289	4,578
80	130	192	112	174	113	142	38	74	112	14	10	2,315	6,945
66	107	159	108	138	91	128	34	87	105	16	4	2,107	8,428
58	89	125	68	119	71	88	19	40	67	19	1	1,546	7,730
42	55	93	43	80	56	65	13	38	36	16	1	1,095	6,570
32	36	58	18	40	20	32	7	17	27	9	2	668	4,676
30	25	28	15	12	5	16	6	11	7	5	1	369	2,952
20	19	13	5	8	4	7	2	8	4	3	1	203	1,827
10	7	6	2	5	—	5	2	5	1	1	1	123	1,230
13	9	4	1	2	2	1	1	3	1	—	1	80	880
9	7	1	—	4	—	2	1	—	1	1	1	52	624
4	5	—	1	1	1	2	—	2	—	1	—	42	546
1	3	1	—	—	—	2	1	1	—	—	—	18	252
4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	225
2	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	14	224
1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	5	85
1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	4	72
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	76
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	60
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	5	105
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2	44
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	29
761	**1,040**	**1,292**	**845**	**1,218**	**672**	**991**	**217**	**588**	**600**	**128**	**72**	**16,640**	—
2,764	3,273	4,074	2,313	3,548	2,044	3,005	770	1,786	1,980	524	250	—	53,906
3,6	3,1	3,2	2,7	2,9	3,0	3,0	3,5	3,0	3,3	4,1	3,5	—	3,2
5,3	4,6	4,1	3,9	4,0	4,0	4,1	4,6	4,4	4,1	4,8	5,6	—	4,4
5	8	35	23	24	20	41	5	6	9	2	—	325	—

Tab. N:o 2 *b*). Tabell öfver den i hushålls- eller matlagsfördelningen ej upptagna personal af den å räknelistorna uppgifna folkmängden i Göteborg den 31 December 1868.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Uppgifne i nedanstående distrikt.										Summa.
	3:e.	9:e.	10:e.	12:e.	14:e.	15:e.	16:e.	17:e.	21:a.	23:e.	
Kasernerad militärtrupp m. fl.:											
Af Kgl. Göta Artilleri-Regemente 1)	—	715	—	—	—	—	—	—	—	—	715
» » Husar-Reg. Konung Carl XV	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	25
» Göteborgs stadsvakt (stadssoldater 2)	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—	17
Summa	—	**715**	—	**17**	—	—	**25**	—	—	—	**757**
Sjuke å sjukvårdsanstalter:											
Å Göteborgs hospital	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	57
» Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset:											
Sjukhusbetjening	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	22
Patienter 3)	—	—	134	—	—	—	—	—	—	—	134
» Majornas sjukhus 4)	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
» Barnsjukhuset	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	25
» Kurhuset 5)	—	—	—	—	—	—	65	—	—	—	65
Summa	8	—	**156**	—	—	**25**	**65**	—	—	**57**	**311**
Underhållstagare:											
Å stadens fattighus 6)	—	—	—	—	—	—	—	—	77	—	77
» » Allmänna fattigförsörjningsinrättning 7)	—	—	—	—	—	—	—	—	502	—	502
» Majornas arbets- o. försörjningsinrättning 8)	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92
» Asylen i Göteborgs stadshus	—	—	—	64	—	—	—	—	—	—	64
» stadens barnhus 9)	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	27
» Barnhemmet 10)	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	13
» Willinska fattigfriskolan för gossar	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	30
» Hemmet för obotligt sjuke 11)	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—	18
Summa	**92**	—	—	**64**	**18**	—	**13**	—	**636**	—	**823**
Elever vid åtskilliga undervisningsanstalter:											
Barnmorske-elever å Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset	—	—	28	—	—	—	—	—	—	—	28
Elever i "Tysta skolan" 12)	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	10
Elever i "Praktiska hushålls-skolan för flickor"	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	25
Summa	—	**25**	**28**	—	—	—	—	**10**	—	—	**63**
Fångar:											
Å Cellfängelset 13)	—	—	—	83	—	—	—	—	—	—	83
» Straff- och arbetsfängelset för qvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	97	—	97
Summa	—	—	—	**83**	—	—	—	—	**97**	—	**180**
Summa personer	**100**	**740**	**184**	**164**	**18**	**25**	**103**	**10**	**733**	**57**	**2,134**

Tab. N:o 2 a) bör läsas och uppfattas på följande sätt, nemligen: att t. ex. (enligt rad. 2) hushåll eller matlag bestående af 2 personer vid folkräkningen uppgingo till ett antal af 2,289 (kol. 26) och omfattade 4,578 personer (kol. 27) samt att högsta antalet af sådana hushåll, 199, förekom i 6:te distriktet (kol. 7), det lägsta, 12, i det 24:de distriktet, att (enligt rad. 3) hushåll eller matlag bestående af 3 personer utgjort 2,315 o. s. v.

I saknad af annan ledning, än den skilnad mellan hushållen, som å räknelistorna på förenämnde sätt skolat antydas, är det väl möjligt att vid tabellens upprättande i åtskilliga fall personer blifvit sammanräknade särdeles i de större hushållen af intill 20 medlemmar och deröfver, hvilka rättare bort i mindre matlag afdelas. Dessa möjliga fel hindra dock ej en jemförelse med Stockholm, vid hvars hushållsfördelning äfven likartade fel kunnat förekomma. Hela summan hushåll i Göteborg, 16,640, inneslutande en personal af 53,906 gifver ett medeltal på hvarje hushåll eller matlag af 3,2 personer, då deremot för Stockholm 127,186 personer fördelade på 46,741 hushåll gifva ett medeltal af blott 2,7 personer på hushållet eller matlaget. Redan häraf synes att Göteborgs befolkning är i familje- eller hushållsgrupper mera sammanlefvande än Stockholms.

Då af den befolkning i Göteborg, för hvilken tab. N:o 2 a) redogör, eller 53,906 personer, de, som upptagits å tabellens första rad såsom lefvande ensamme, eller i matlag af blott *en* person, uppgå till blott 5,677, eller omkr. 10,5 %, så företer Stockholm i samma hänseende nära 16 %. Om man nu för Göteborg tillägger den å tab. N:o 2 b) upptagna personalen, som bildar de stora matlagen i kaserner, välgörenhetsanstalter och fängelser m. fl. inrättningar, men från synpunkten af egentlig hushållsfördelning måste betraktas såsom ensamme personer, uppgående till 2,134, så skulle proportionen för Göteborg blifva ej fullt 14 % ensamme eller utom hushållsgruppering lefvande personer mot nära 23 % i Stockholm.

Äfven om man fäster sig vid blott den å tab. N:o 2 a) redovisade personalen af ensamme, så uppgick denna i Stockholm till 20,330 och öfversteg sålunda personalen inom den hushållsgrupp af tre personer i hvarje hushåll, som der omfattade blott 19,125 individer, då man deremot i Göteborg finner hushållsgruppen af 4 personer med 2,107 särskilda hushåll innesluta det högsta antalet individer eller 8,428. Största antalet

individer eller 7,730 inneslutes dernäst i Göteborg af hushåll bestående af 5 medlemmar, hvarefter i ordningen efter antalet följa individer inom de hushållsgrupper, som utgöras af 3, 6 personer o. s. v. I Stockholm intages deremot näst efter förenämnde individantal i hushållen af 3 personer närmaste rummet af individerna inom hushållen af 4, 5, 2 och 6 personer o. s. v. på sätt närmare kan inhemtas af den redogörelse för Stockholms folkräkning år 1868, hvilken är meddelad i Statistisk Tidskrifts 20:de häfte.

Om man åt benämningen hushåll eller matlag vill gifva den inskränktare betydelse, att man från antalet helt och hållet utesluter dem, som lefva ensamme, så får man för Göteborg ett gemensamt medeltal af 4,4 personer på hushållet, då motsvarande medeltal för Stockholm uppgår till blott 4 personer.

Af dessa olikheter antydes en olikhet i de sociala förhållandena mellan de båda städerna, hvilken både till sina orsaker och till sina verkningar erbjuder ämnen för betraktelser, åt hvilka här ej kan lemnas rum.

Den olika styrkan af hushållen inom olika distrikter i Göteborg står antagligen ock i samband med lokala olikheter distrikten emellan.

Likasom för Stockholm hafva äfven för Göteborg räknelistorna begagnats för att vinna upplysning om det befintliga antalet familjer, som ej grundats på ingånget äktenskap. Ehuru den upplysning, som härom kunnat vinnas, naturligtvis är blott approximativ, erbjuder den dock ett ej ovigtigt tillfälle till jemförelse mellan båda städerna. Då hithörande familjers antal i Göteborg beräknats till 325, eller knappt 2 % af samtlige hushåll eller matlag, visar beräkningen för Stockholm ej obetydligt öfver 3 %.

Anmärkningar till tabellen öfver den i hushållsfördelningen ej inberäknade personalen af Göteborgs folkmängd den 31 Dec. 1868.

1) Hela antalet, utom befäl, uppgifvet till 742, derifrån afräknats 27 man annorstädes inom Göteborg upptagne; af de återstående 715 voro 37 "landspermitterade" eller frånvarande.
2) Af uppgifna antalet 51 äro 34 frånräknade, nemligen 13 man af brandvakten och 21 man af högvakten, hvilka annorstädes inom staden blifvit upptagne.
3) Hela sjukantalet 72 mankön och 79 qvinkön, summa 151, derifrån afräknats 17 annorstädes inom Göteborg räknade; af återstående 134 såsom patienter här upptagna voro 6 nyfödda barn.
4) Hela uppgifna sjukantalet 10 mankön och 10 qvinkön, tillsammans 20 personer, derifrån afräknats 12 annorstädes inom Göteborg upptagna.
5) Uppgifna sjukantalet 21 mankön och 46 qvinkön, tillsammans 67, derifrån 2 afräknats såsom annorstädes inom staden upptagna.
6) Deraf 21 män och 56 qvinnor.
7) Från uppgifna antalet 239 mankön och 266 qvinkön, summa 505, afgå 3 annorstädes inom Göteborg räknade.
8) Deraf 59 män och 33 qvinnor.
9) Uppgifna antalet 18 gossar och 10 flickor, tillsammans 28, derifrån afräknats 1 gosse annorstädes upptagen.
10) Deraf 2 gossar och 11 flickor.
11) 2 af mankön och 16 af qvinkön.
12) Deraf 7 mankön och 3 qvinkön.
13) Från uppgifna antalet 61 mankön och 24 qvinkön, tillsammans 85, äro 2 afräknade såsom annorstädes inom Göteborg upptagna.

Genom den å räknelistorna äskade uppgiften om hvarje persons *födelseort* bereder man sig upplysning om huru stor del af ortens befolkning, som utgöres af infödingar, och huru stor del som uppkommit genom inflyttningar, äfvensom om de orter, från hvilka inflyttningarne skett. Då den olika egenskapen af infödd eller inflyttad onekligen kan åt en orts befolkning gifva en i flera delar olika prägel, så erbjuda folkräkningsuppgifterna i detta hänseende ej ringa intresse. Vid den bearbetning af dem, som för detta ändamål företagits, har naturligtvis endast den rättsliga folkmängden bort läggas till grund. Visserligen hafva vid uppgörandet af efterföljande tab. N:o 3, i hvilken fördelningen efter födelseort finnes utförd, stundom mött en och annan svårighet i följd deraf, att socknenamn någon gång varit allt för otydligt skrifna i räknelistorna, eller att vid liknämniga socknar saknats närmare uppgift om länet, eller att gårdsnamnet varit utfördt i stället för socknenamnet o. s. v. Men i det hela har det dock hört till sällsynta undantag, att man af dessa anledningar nödgats hänföra något fall under titeln: ej uppgifven födelseort. Tabellen sönderfaller i 2 afdelningar: a) födde inom Sverige; b) födde utom Riket.

För kontroll vid dess utarbetande var behöfligt att följa distriktsindelningen och denna har äfven bibehållits i sammandraget, då det måhända skulle kunna för stadens innevånare vara af något intresse att anställa jemförelse mellan de olika distrikten. Härvid böra dock ej förbises några förhållanden, som visat sig vid jemförelse med förestående tab. N:o 1. Ehuru slutsummorna för hela staden i båda tabellerna med hvarandra öfverensstämma, förefinnas dock skiljaktigheter i flertalet af de särskilda distriktssummorna. Med undantag för 12:te distriktet, der skilnaden uppgår till 87, inskränker den sig för de öfriga distrikten till ett så litet antal, att den ej på jemförelser kan utöfva ringaste inflytelse. Orsaken till skiljaktigheterna ligger deruti, att, sedan Folkräknings-komitén i Göteborg sjelf benäget ombesörjt inhemtandet af de upplysningar, som erfordrades för den rättsliga folkmängdens afräknande, och distriktsvis uppsummerat denna, Statistiska Central-Byrån icke ansåg sig böra eller ens vara i tillfälle att göra ny sammanräkning af densamma medelst samtlige hushållslistors förnyade genomgående blott för detta ändamål, utan stannade vid den rättelse af beloppet, som föranleddes af räknelistorna för Stockholms stad. Men då nu för fördelningen efter födelseorten alla special-listorna blifvit i Statistiska Byrån genomgångna, uppdagades i dem, på sätt det ej

heller undfallit Folkräkningskomiténs granskande uppmärksamhet, åtskilliga förvexlingar i könskolumnerna och andra räknefel, som dock så utjemnade hvarandra, att de på slutsumman för hela staden ej hade någon inflytelse. Detta i förening med en och annan upplysning, som först senare vunnits, har föranledt den ifrågavarande skiljaktigheten, och då summorna i tab. N:o 3 äro de rätta, som ock komma att läggas till grund för folkmängdens uppdelning efter civilstånd, ålder m. m., så har häruti legat en ytterligare anledning till det utförligare meddelandet i tab. N:o 3, hvars utarbetande tiden ej tillåtit förr än tryckningen af tab. N:o 1 redan var afslutad.

Tab. N:o 3. Göteborgs stads rättsliga folkmängd d. 31 December 1868,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
a) Födde inom Riket uti	Boende inom nedan-									
	1:sta.		2:dra.		3:dje.		4:de.		5:te.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Göteborgs stad	448	452	204	285	998	1,033	526	589	178	203
Göteborgs och Bohus läns landsbygd	259	261	46	66	303	371	222	261	47	64
Göteborgs och Bohus läns städer i öfrigt	11	14	6	8	28	31	10	20	—	6
Stockholms stad	2	—	5	2	3	2	3	2	3	2
Stockholms läns landsbygd	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—
Stockholms läns städer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Upsala d:o landsbygd	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1
Upsala d:o städer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands d:o landsbygd	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Södermanlands d:o städer	—	—	—	—	1	1	—	1	—	2
Östergötlands d:o landsbygd	1	—	1	—	1	2	2	2	—	1
Östergötlands d:o städer	—	—	1	—	1	1	—	2	—	—
Jönköpings d:o landsbygd	2	1	—	—	10	5	1	4	1	3
Jönköpings d:o städer	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—
Kronobergs d:o landsbygd	—	1	1	1	1	2	—	2	2	—
Kronobergs d:o stad	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Calmar d:o landsbygd	1	—	—	—	7	1	1	3	1	—
Calmar d:o städer	—	—	1	1	3	—	2	1	1	2
Gotlands d:o landsbygd	—	—	—	1	1	—	3	3	1	—
Gotlands d:o stad	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—
Blekinge d:o landsbygd	1	—	—	—	1	—	6	2	1	—
Blekinge d:o städer	2	1	—	1	3	1	3	5	1	1
Christianstads d:o landsbygd	—	1	3	—	10	2	3	—	4	1
Christianstads d:o städer	—	—	1	2	—	—	—	1	2	—
Malmöhus d:o landsbygd	2	2	—	—	3	4	5	2	3	2
Malmöhus d:o städer	6	—	1	1	10	3	6	3	4	3
Hallands d:o landsbygd	42	44	33	45	127	166	63	91	9	27
Hallands d:o städer	5	2	4	6	12		7	10	3	5
Elfsborgs d:o landsbygd	83	77	26	30	141	28	102	94	16	22
Elfsborgs d:o städer	4	4	4	6	22	22	9	14	10	5
Skaraborgs d:o landsbygd	19	9	9	5	24	17	16	15	5	4
Skaraborgs d:o städer	2	3	2	4	2	5	5	13	2	7
Wermlands d:o landsbygd	3	3	7	1	9	12	8	13	7	8
Wermlands d:o städer	—	1	1	1	1	2	4	5	1	3
Örebro d:o landsbygd	1	—	—	—	2	3	5	3	—	—
Örebro d:o städer	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Westmanlands d:o landsbygd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Westmanlands d:o städer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs d:o landsbygd	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs d:o städer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs d:o landsbygd	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Gefleborgs d:o städer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wester-Norrlands d:o landsbygd	—	—	—	1	2	2	—	—	—	—
Wester-Norrlands d:o städer	—	1	—	—	1	—	1	4	—	—
Jemtlands d:o landsbygd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jemtlands d:o stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Westerbottens d:o landsbygd	4	3	1	—	—	—	—	—	—	—
Westerbottens d:o städer	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—
Norrbottens d:o landsbygd	—	—	—	—	—	2	2	1	1	—
Norrbottens d:o städer	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—
Födelseort inom Riket icke uppgifven	13	13	1	—	3	4	4	1	—	1
Summa	913	894	360	470	1,735	1,837	1,028	1,171	304	373

fördelad efter uppgifven födelseort: a) inom Riket och b) utom Riket.

12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
s t å e n d e d i s t r i k t.																	
6:te.		7:de.		8:de.		9:de.		10:de.		11:te.		12:te.		13:de.		14:de.	
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
1,107	1,105	318	453	136	181	671	769	286	424	513	735	610	878	465	730	592	831
531	642	115	169	9	69	341	338	94	181	115	289	203	334	96	222	170	327
37	59	6	28	4	8	53	60	15	52	35	56	50	69	27	75	42	64
8	5	11	11	4	8	37	18	12	7	18	11	27	18	22	36	29	19
1	2	3	—	1	1	3	—	2	1	3	—	3	1	—	2	3	1
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2
1	1	—	—	—	—	5	2	—	—	2	1	3	2	2	—	2	1
1	—	1	1	1	—	—	—	1	2	1	1	1	1	—	1	1	—
1	3	1	1	1	1	2	1	1	—	3	5	3	—	6	4	3	—
2	2	1	—	1	1	7	1	—	—	3	4	1	—	2	4	1	1
13	12	2	4	1	1	21	1	6	2	4	5	11	2	3	5	11	8
7	2	5	8	3	—	14	5	7	2	12	5	12	2	11	11	5	6
11	13	3	3	6	2	35	7	2	5	6	13	14	7	8	13	13	9
4	8	2	1	2	—	7	3	1	3	6	10	5	7	4	12	7	9
3	4	1	—	2	1	14	6	2	4	7	4	6	3	6	5	2	6
1	1	2	1	1	—	2	1	—	1	5	1	3	—	2	1	2	—
3	3	6	7	—	—	11	2	3	2	4	1	8	6	3	3	5	3
3	2	2	1	1	1	8	2	—	1	4	1	3	1	1	3	6	4
3	1	—	—	—	—	3	—	—	—	2	2	1	—	1	—	1	1
—	1	4	1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1
4	5	1	1	1	—	8	2	1	4	3	2	8	5	3	1	2	5
4	3	4	9	2	2	2	2	3	4	5	7	7	9	3	3	5	1
9	6	6	1	2	1	40	9	7	1	12	6	15	2	8	4	18	10
—	1	6	2	1	—	16	1	2	—	8	—	11	1	4	3	3	1
11	3	5	—	3	3	20	4	13	6	14	5	19	7	19	7	18	7
15	7	6	3	5	4	25	13	17	8	13	16	23	7	19	14	17	24
78	107	26	49	5	15	116	59	27	39	41	79	51	61	40	74	37	62
16	24	6	11	5	5	23	26	7	16	11	27	20	29	10	29	17	28
229	231	64	87	23	32	344	135	65	93	76	140	157	161	64	111	152	171
24	34	8	24	5	5	51	50	16	37	29	52	35	77	13	63	22	78
45	41	16	17	9	9	93	41	22	24	31	46	48	47	34	54	58	56
10	18	2	6	2	5	21	13	8	7	7	12	24	27	10	18	22	21
17	12	23	26	4	16	18	19	15	28	15	28	20	37	13	35	15	41
6	3	11	17	2	3	13	8	3	6	2	10	6	2	8	11	5	7
3	1	4	—	—	2	11	6	2	4	11	3	4	3	3	5	7	3
—	—	—	1	—	3	3	1	2	—	5	1	3	3	—	2	3	2
2	1	3	4	—	1	2	1	—	2	—	—	2	1	—	2	1	2
3	—	2	1	—	—	3	—	—	3	5	4	—	—	1	3	—	2
2	—	—	—	—	—	5	1	—	—	2	2	2	1	—	—	1	4
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	4	—	—	—	—	1	—	—
1	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	—	—	—	—	1	—	2	2	—	3	2	4	—	4	—	—
—	1	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	—
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
7	3	6	5	—	—	2	2	3	1	2	4	2	2	5	6	5	3
2,228	2,368	683	956	244	381	2,058	1,610	651	974	1,041	1,593	1,428	1,818	918	1,578	1,308	1,821

(Fortsättning af

30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.
Födde inom Riket uti	Boende inom nedan-									
	15:de.		16:de.		17:de.		18:de.		19:de.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Göteborgs stad	899	1,186	438	663	754	925	423	445	595	772
Göteborgs och Bohus läns landsbygd	242	393	124	216	192	301	170	218	185	275
Göteborgs och Bohus läns städer i öfrigt	30	59	18	48	34	77	20	33	26	32
Stockholms stad	13	13	7	10	11	8	4	2	8	4
Stockholms läns landsbygd	1	4	—	—	4	1	—	—	1	—
Stockholms läns städer	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Upsala d:o landsbygd	3	2	—	—	2	—	—	—	2	—
Upsala d:o städer	1	—	—	2	2	1	—	—	—	—
Södermanlands d:o landsbygd	4	4	2	2	3	1	—	2	4	2
Södermanlands d:o städer	1	1	3	3	3	2	—	1	1	1
Östergötlands d:o landsbygd	8	5	6	5	5	7	2	4	2	9
Östergötlands d:o städer	3	12	1	3	9	6	1	—	1	4
Jönköpings d:o landsbygd	10	15	16	16	13	14	9	12	4	14
Jönköpings d:o städer	5	6	1	3	9	13	2	8	3	3
Kronobergs d:o landsbygd	4	2	3	3	7	5	1	3	7	6
Kronobergs d:o stad	—	—	1	1	1	—	1	—	—	1
Calmar d:o landsbygd	4	2	1	3	2	4	1	1	4	—
Calmar d:o städer	5	5	1	2	3	4	2	—	—	3
Gotlands d:o landsbygd	—	2	—	—	2	—	—	—	1	—
Gotlands d:o stad	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Blekinge d:o landsbygd	5	3	1	—	2	1	—	1	2	1
Blekinge d:o städer	6	5	3	3	3	1	1	1	—	3
Christianstads d:o landsbygd	25	10	18	1	11	5	5	—	7	2
Christianstads d:o städer	1	3	3	3	3	—	3	2	3	2
Malmöhus d:o landsbygd	10	6	24	3	24	11	9	—	10	6
Malmöhus d:o städer	30	12	19	12	18	24	11	4	11	8
Hallands d:o landsbygd	62	66	38	47	54	78	29	24	58	61
Hallands d:o städer	18	25	9	23	26	29	9	10	13	20
Elfsborgs d:o landsbygd	140	163	90	121	172	186	141	175	222	239
Elfsborgs d:o städer	29	58	13	43	27	49	28	22	26	40
Skaraborgs d:o landsbygd	66	61	32	31	47	36	33	23	36	42
Skaraborgs d:o städer	15	20	10	6	12	16	5	12	11	12
Wermlands d:o landsbygd	24	25	9	16	19	22	9	8	6	20
Wermlands d:o städer	4	10	5	4	1	5	1	1	3	3
Örebro d:o landsbygd	7	10	3	—	8	4	1	—	1	—
Örebro d:o städer	3	3	—	1	1	3	1	—	—	—
Westmanlands d:o landsbygd	1	1	1	3	—	1	1	1	—	1
Westmanlands d:o städer	4	5	1	1	—	2	—	—	—	—
Kopparbergs d:o landsbygd	1	2	1	—	—	—	1	2	3	1
Kopparbergs d:o städer	2	2	1	—	1	—	—	—	—	—
Gefleborgs d:o landsbygd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Gefleborgs d:o städer	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—
Wester-Norrlands d:o landsbygd	—	—	—	1	—	2	—	—	—	2
Wester-Norrlands d:o städer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jemtlands d:o landsbygd	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Jemtlands d:o stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Westerbottens d:o landsbygd	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—
Westerbottens d:o städer	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Norrbottens d:o landsbygd	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—
Norrbottens d:o städer	—	—	1	2	—	1	—	—	—	1
Födelseort inom Riket icke uppgifven	5	12	3	—	7	2	4	3	5	2
Summa	1,691	2,215	910	1,308	1,494	1,847	928	1,018	1,264	1,594

Tab. N:o 3.)

41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.
stående distrikt.										Påförd utan känd bostad.		Summa.		Summa af båda könen.	Utgörande i procent af stadens inom Riket födda befolkning.
20:de.		21:sta.		22:dra.		23:dje.		24:de.							
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.		
162	198	503	540	399	434	129	108	6	2	19	23	11,379	13,964	25,343	48,223
45	78	195	224	187	253	57	70	6	—	4	8	3,958	5,630	9,588	18,244
6	7	18	34	13	18	3	3	—	—	—	1	492	862	1,353	2,576
3	1	8	5	3	2	1	—	—	—	2	4	244	190	434	0,826
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	29	14	43	0,082
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	7	9	0,017
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	23	13	36	0,069
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	9	20	0,038
2	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	41	27	68	0,129
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	25	52	0,099
2	—	5	4	1	1	—	—	—	—	1	—	109	80	189	0,360
1	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	95	73	168	0,320
3	5	6	6	5	5	—	—	—	—	2	—	180	172	352	0,670
1	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	64	88	152	0,289
1	1	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	74	61	135	0,257
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	9	30	0,057
—	1	4	—	1	4	—	—	—	—	1	—	71	46	117	0,223
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	34	80	0,152
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	19	11	30	0,057
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	12	7	19	0,036
1	—	4	—	2	1	—	—	—	—	—	—	57	34	91	0,173
—	—	5	1	1	—	—	1	—	—	—	—	63	64	127	0,242
1	2	7	4	2	1	—	—	—	—	—	1	213	70	283	0,538
—	—	4	1	2	—	1	—	1	—	—	—	75	23	98	0,187
3	—	4	—	4	—	2	4	—	—	2	—	227	82	309	0,588
3	2	11	5	4	1	1	—	—	—	—	—	275	174	449	0,854
16	15	35	29	27	11	7	7	2	—	—	—	1,023	1,256	2,279	4,336
—	4	6	17	3	6	—	3	—	—	—	1	230	369	599	1,140
37	54	146	139	185	217	33	42	—	2	4	4	2,712	2,854	5,566	10,591
6	12	13	33	13	9	1	1	—	—	—	1	408	739	1,147	2,183
7	8	37	35	19	25	11	11	—	—	1	—	718	657	1,375	2,616
—	4	11	9	3	3	1	—	—	—	—	—	187	241	428	0,814
5	13	9	11	4	3	—	—	—	—	—	1	259	398	657	1,250
2	4	1	5	—	—	—	—	—	—	—	1	80	112	192	0,365
—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	76	47	123	0,234
—	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	25	22	47	0,089
—	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	14	25	39	0,074
—	—	4	2	1	1	—	—	—	—	—	—	24	24	48	0,091
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	18	17	35	0,067
—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	11	5	16	0,030
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	7	0,013
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	15	24	0,046
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	8	12	20	0,038
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	13	0,025
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	0,008
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	0,006
—	—	—	1	4	3	—	—	—	—	1	—	12	9	21	0,040
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	7	0,013
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	13	0,025
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	12	0,023
—	—	32	109	9	10	—	1	—	—	1	—	119	184	303	0,577
307	414	1,082	1,227	898	1,011	247	251	15	4	40	46	23,775	28,779	52,554	100,000

(Fortsättning af

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
b) Födde utom Riket uti	Boende inom nedan-																									
	1:sta.		2:dra.		3:dje.		4:de.		5:te.		6:te.		7:de.		8:de.		9:de.		10:de.		11:te.		12:te.		13:de.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Norge	6	2	4	8	2	3	4	—	2	1	5	7	8	1	3	3	12	4	1	—	2	2	5	7	5	4
Danmark	—	1	1	2	4	2	3	1	5	3	3	3	1	1	—	1	6	4	5	—	10	12	8	7	10	9
Finland	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	3	1	—	—	—	2	2	1	—	—	2	2	2	1	—	—
Ryssland	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2
Polen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Tyskland	4	1	2	1	2	1	—	—	4	2	4	6	8	5	10	10	12	13	19	8	30	22	10	7	39	22
Holland	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
England	1	—	4	1	—	—	—	3	2	1	1	1	—	5	5	4	4	3	2	1	1	3	—	1	2	5
Frankrike	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
Schweiz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Italien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—
Grekland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Asien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Amerika	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—
Australien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Under sjöresor å Atlantiska Oceanen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	12	5	13	12	8	7	8	5	14	8	18	20	17	12	20	21	36	25	28	11	48	43	28	27	59	42
	17		25		15		13		22		38		29		41		61		39		91		55		101	

Vid jemförelse emellan afdelningarne a) och b) af denna tabell befinnes, att i Göteborgs rättsliga folkmängd ingingo vid folkräkningen blott 894, eller 1,673 %, utom Riket födde personer. Motsvarande beräkning af Stockholms folkmängd vid 1868 års utgång har ännu ej hunnit afslutas, men vid 1860 års folkräkning derstädes uppgingo de utom Riket födde personer, som tillhörde stadens rättsliga folkmängd, till 2,402, eller 2,14 %.

Uti Göteborgs inom Riket födda rättsliga befolkning, 52,554, eller 98,327 % af det hela, ingå, såsom tab. N:o 3 a) utvisar, infödingar från hvartenda af Rikets län, men stadens egna infödingar, 25,343, uppgå till 48,223 %.

Vid 1860 års folkräkning i Stockholm uppgingo Stockholms infödingar till blott 43,552 % af de inom Riket födde invånare. Skilnaden är alltså ej obetydlig, då Göteborg räknar nära 5 % mera.

Tab. N:o 3.)

28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55
stående distrikt.																						Påförd utan känd bostad.		Summa.		Summa af båda könen.	Utgörande i procent af båda könen gemensamt.
14:de.		15:de.		16:de.		17:de.		18:de.		19:de.		20:de.		21:a.		22:a.		23:e.		24:de.							
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.		
4	4	7	3	1	—	7	4	2	1	1	1	1	—	9	11	2	2	—	—	—	—	—	—	93	68	161	18,01
8	4	9	3	3	2	2	3	1	1	3	4	1	1	5	5	—	1	—	—	—	—	—	—	88	70	158	17,68
—	1	—	1	—	2	2	1	2	2	1	4	1	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	19	20	39	4,36
1	—	—	—	—	—	1	4	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	15	1,68
—	—	—	—	4	4	7	8	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	17	33	3,69
16	9	8	4	8	1	11	9	1	—	15	10	7	3	12	5	3	2	—	—	—	—	—	1	225	142	367	41,05
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	0,11
1	2	5	6	—	—	1	—	1	—	4	5	2	9	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	39	52	91	10,18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	0,45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	0,22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	0,34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	0,11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	0,11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	8	14	1,57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	0,22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	0,22
30	20	29	17	16	9	31	29	11	9	26	26	12	14	29	23	9	6	—	—	—	—	—	1	502	392	894	100
50		46		25		60		20		52		26		52		15		—		—		1		894			

Såsom man har allt skäl att vänta, intaga i Göteborgs befolkning infödingarne inom länets öfriga städer och landsbygd nästa rummet efter stadens egna infödingar eller med 20,82 %, hvarefter i ordningen följa infödingar från Elfsborgs län med 12,77 %, från Hallands län med 5,48 %, från Skaraborgs län med 3,43 % o. s. v. ända ned till i Jemtlands län födde blott 0,014 %.

De i Göteborgs rättsliga folkmängd ingående infödingarne från landsbygden i Rikets samtlige län uppgå till 40,68 %, de från städerna till 10,52 % af stadens inom Riket födda befolkning.

Om man afdrager de 303 personer, för hvilkas födelseort inom Riket bestämd uppgift saknats, och de 25,343, som uppgifvits födde i Göteborgs stad, så återstå med uppgifven födelseort inom Riket 26,908. Af dessa voro 21,380 eller 79,46 % födde å landsbygden och 5,528 eller 20,54 % födde i städer utom Göteborg. Denna proportion var vid 1860 års folkräk-

ning i Stockholm: 74,86 % födde å landsbygden och 25,14 % födde i städer utom Stockholm. Skilnaden är väl i det hela ej betydlig, men utvisar dock ett relativt större antal stadsboar inflyttade till Stockholm.

Om man åtskiljer könen, så befinnes, att af stadens manliga, inom Riket födda, rättsliga befolkning 47,86 % voro infödde Göteborgare, af den qvinliga 48,52 %.

Lokala förhållanden, som för Statistiska Central-Byrån ej äro kända, torde lemna häntydningar på orsakerna till en del skiljaktigheter mellan de särskilda qvarteren i afseende på befolkningens härkomst.

Enligt tab. N:o 3 b) ingå bland de till Göteborgs rättsliga befolkning hörande men *utrikes* födde Tyskarne med högsta beloppet eller 41,05 %, efter hvilka närmast i ordningen följa Norrmän med 18,01 %, Danskar med 17,68 %, Engländare med 10,18 % o. s. v. Vid 1860 års folkräkning i Stockholm utgjorde äfven der Tyskar största andelen af stadens utomlands födda rättsliga befolkning, nemligen 39,63 %, efter hvilka följde Finnar med 30,43 %, Norrmän med 7,83 %, Danskar med 7,62 %, Ryssar med 5,16 %, Engländare med 3,83 % o. s. v.

Af 894 till Göteborgs rättsliga befolkning hörande utrikes födde tillhörde 56,15 % manligt och 43,85 % qvinligt kön, ett förhållande, som häntyder derpå, att de från utrikes ort inflyttade till ej ringa del torde hafva utgjorts af familjer.

Efterföljande tabell N:o 4 (se sid. 382) innehåller den combinerade redogörelsen för hela staden Göteborgs rättsliga folkmängd efter kön, ålder och civilstånd.

Af denna tabell inhemtas bland annat:

att antalet *ogifta* af båda könen tillsammans, uppgående till 34,928, utgjort 65,35 %;

att antalet *gifta*, uppgående till 15,318, utgjort 28,66 %;

att antalet *enklingar* och *enkor*, uppgående till 3,124, utgjort 5,84 %; och

att antalet *frånskilda*, uppgående till 78, utgjort 0,15 % af stadens hela folkmängd.

Vid 1860 års folkräkning i Stockholm utgjorde de *ogifta* af båda könen tillsamman 67,94 %, de *gifta* 23,73 %, *enklingar* och *enkor* 7,95 %, samt *frånskilda* 0,38 % af hela dåvarande rättsliga folkmängden.

Om man för hvartdera könet särskildt beräknar förhållandet i afseende på civilståndet, så befinnes, att af Göteborgs *manliga* folkmängd vid 1868 års utgång 66,01 % voro *ogifta*, 31,45 % *gifta*, 2,43 % *enklingar* och 0,11 % *frånskilde*, och att af stadens *qvinliga* folkmängd vid samma tid 64,80 % voro *ogifta*, 26,34 % *gifta*, 8,68 % *enkor* och 0,18 % *frånskilda*.

Till jemförelse med förhållandet i Stockholm år 1860 torde få anföras, att derstädes af *mankön* då voro *ogifta* 70,69 %, *gifta* 25,94 %, *enklingar* 3,06 % och *frånskilde* 0,31 % samt af *qvinkön* *ogifta* 65,62 %, *gifta* 21,86 %, *enkor* 12,09 % och *frånskilda* 0,43 %.

Ehuru denna jemförelse icke har samma år till föremål, enär beräkningarne af 1868 års folkräkning i Stockholm ännu ej hunnit i hithörande delar afslutas, är den dock ej oberättigad, då det är högst sannolikt, att proportionerna ej undergått någon betydlig förändring. Förestående relativa tal kunna följaktligen gälla såsom ett bevis för den skilnad, som i afseende på civilståndsförhållandena förefinnas emellan de båda städerna, bestående deruti att relativa antalet *gifta* personer är ej obetydligt högre i Göteborg än i Stockholm, och att samma förhållande äfven gäller proportionen af *enklingar* och *enkor* samt *frånskilda*.

Om man enligt folkräkningsuppgifterna från Göteborg jemför talrikheten af båda könen inom de särskilda sivilståndskategorierna, så finner man inom hvar och en af dem qvinkönet talrikare. Då detta förhållande äfven framträder inom kategorien gifta, der man skulle vänta sig lika tal, torde här böra upplysas, att det vid alla större folkräkningar är vanligt att finna en skilnad äfven emellan dessa tal, såsom en följd deraf, att båda makarna ej äro till folkräkningen uppgifna från samma kommun. Skilnaden för Göteborg är till och med ovanligt liten.

Ofvan antydda förhållanden i afseende på Göteborgs folkmängds fördelning efter kön, ålder och civilstånd framställas på ett fullständigare sätt i efterföljande tab. N:o 4 a), utgörande en sammanfattning i dessa hänseenden för hela staden. Utarbetningen af tabellen har likväl för nödig kontroll måst ske distriktsvis, men dess offentliggörande i sådant omfång skulle erfordrat vida större utrymme, än som deråt kunnat här aflåtas. Ett sammandrag af kön och civilstånd inom hvarje distrikt meddelas dock i den derpå följande tab. N:o 4 b).

Tab. N:o 4 a). Göteborgs stads rättsliga folkmängd

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Lefnadsår.	Folkmängd.			Deraf							
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Ogifta		Gifta		Enklingar.	Enkor.	Frånskilda.	
				m.	q.	m.	q.			m.	q.
0— 1	685	675	1,360	685	675	—	—	—	—	—	—
— 2	647	649	1,296	647	649	—	—	—	—	—	—
— 3	674	634	1,308	674	634	—	—	—	—	—	—
— 4	616	595	1,211	616	595	—	—	—	—	—	—
— 5	574	640	1,214	574	640	—	—	—	—	—	—
— 6	631	608	1,239	631	608	—	—	—	—	—	—
— 7	583	582	1,165	583	582	—	—	—	—	—	—
— 8	593	552	1,145	593	552	—	—	—	—	—	—
— 9	484	508	992	484	508	—	—	—	—	—	—
—10	498	501	999	498	501	—	—	—	—	—	—
—11	456	451	907	456	451	—	—	—	—	—	—
—12	436	475	911	436	475	—	—	—	—	—	—
—13	419	398	817	419	398	—	—	—	—	—	—
—14	403	414	817	403	414	—	—	—	—	—	—
—15	365	402	767	365	402	—	—	—	—	—	—
—16	404	410	814	404	410	—	—	—	—	—	—
—17	405	385	790	405	385	—	—	—	—	—	—
—18	406	412	818	406	410	—	2	—	—	—	—
—19	447	444	891	447	439	—	5	—	—	—	—
—20	448	439	887	448	428	—	11	—	—	—	—
—21	402	480	882	402	464	—	16	—	—	—	—
—22	420	479	899	416	431	4	47	—	1	—	—
—23	434	463	897	415	406	19	56	—	1	—	—
—24	421	516	937	390	424	31	92	—	—	—	—
—25	467	613	1,080	402	484	62	126	2	3	1	—
—26	458	569	1,027	337	419	119	147	2	2	—	1
—27	513	557	1,070	390	376	121	171	2	9	—	1
—28	495	538	1,033	319	337	171	195	5	6	—	—
—29	529	610	1,139	288	387	238	211	3	11	—	1
—30	457	568	1,025	235	320	216	241	6	6	—	1
—31	439	509	948	199	262	232	235	8	12	—	—
—32	446	553	999	167	248	272	292	6	13	1	—
—33	506	591	1,097	178	261	318	313	10	15	—	2
—34	485	613	1,098	160	260	313	337	11	13	1	3
—35	491	613	1,104	143	255	335	326	12	32	1	—
—36	494	598	1,092	152	230	334	343	7	25	1	—
—37	396	541	937	100	207	288	293	8	40	—	1
—38	334	417	751	92	160	233	233	8	24	1	—
—39	361	454	815	78	162	274	265	8	27	1	—
—40	395	511	906	83	154	297	308	15	47	—	2
—41	367	432	799	73	144	278	251	15	36	1	1
—42	348	380	728	72	127	263	213	12	39	1	1
—43	400	485	885	73	162	316	268	10	55	1	—
—44	365	441	806	53	118	291	257	20	63	1	3
—45	299	394	693	56	111	232	231	11	49	—	3
—46	273	433	706	59	118	203	247	11	66	—	2
—47	258	383	641	39	112	201	206	17	61	1	4
—48	290	362	652	51	95	218	190	18	75	3	2

d. 31 Dec. 1868, efter kön, åldersår och civilstånd.

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
Lefnadsår.	Folkmängd.			Deraf							
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Ogifta		Gifta		Enklingar.	Enkor.	Frånskilda	
				m.	q.	m.	q.			m.	q.
—49	249	359	608	42	105	197	184	9	67	1	3
—50	220	288	508	27	86	178	138	14	60	1	4
—51	197	287	484	27	93	152	129	16	64	2	1
—52	175	256	431	35	82	133	115	7	56	—	3
—53	187	257	444	26	81	141	115	19	60	1	1
—54	174	304	478	31	93	123	121	20	88	—	2
—55	135	278	413	18	96	103	100	14	81	—	1
—56	113	199	312	21	56	78	83	14	59	—	1
—57	105	200	305	21	62	69	67	14	68	1	3
—58	120	210	330	16	50	91	81	13	78	—	1
—59	98	151	249	21	42	63	57	14	51	—	1
—60	71	145	216	10	44	49	42	12	59	—	—
—61	69	126	195	13	38	41	41	14	47	1	—
—62	74	128	202	9	36	52	36	13	56	—	—
—63	53	145	198	7	50	41	36	5	59	—	—
—64	51	129	180	7	34	33	32	10	63	1	—
—65	45	112	157	8	34	27	25	9	53	1	—
—66	44	107	151	6	36	19	26	19	45	—	—
—67	53	137	190	8	41	32	27	13	69	—	—
—68	28	89	117	1	24	18	13	8	51	1	1
—69	31	106	137	6	40	18	12	7	54	—	—
—70	28	114	142	4	42	13	15	11	57	—	—
—71	29	91	120	2	35	17	9	10	47	—	—
—72	19	75	94	1	26	10	8	8	41	—	—
—73	31	90	121	4	33	16	5	10	52	1	—
—74	18	89	107	1	22	10	11	7	56	—	—
—75	19	65	84	6	18	5	3	8	43	—	1
—76	15	51	66	2	9	4	5	9	36	—	1
—77	9	62	71	—	20	2	2	7	40	—	—
—78	11	24	35	1	7	6	1	4	16	—	—
—79	8	34	42	—	13	2	1	6	20	—	—
—80	3	26	29	—	7	—	1	3	18	—	—
—81	6	17	23	2	4	1	1	3	12	—	—
—82	1	16	17	—	4	1	—	—	12	—	—
—83	6	18	24	—	2	2	1	4	15	—	—
—84	1	16	17	1	3	—	1	—	12	—	—
—85	2	12	14	—	4	—	1	2	7	—	—
—86	3	11	14	—	3	1	—	2	8	—	—
—87	1	7	8	—	1	—	—	1	6	—	—
—88	1	5	6	—	1	—	—	1	4	—	—
—89	—	4	4	—	1	—	—	—	3	—	—
—90	—	4	4	—	1	—	—	—	3	—	—
—91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—92	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
—93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—94	1	1	2	—	—	—	—	1	1	—	—
Okändt	56	48	104	45	33	8	10	3	5	—	—
Summa	24,277	29,171	53,448	16,025	18,903	7,635	7,683	591	2,533	26	52
				34,928		15,318		3,124		78	

Tab. N:o 4 b). **Göteborgs rättsliga folkmängd d. 31 December 1868, efter kön och civilstånd, distriktsvis.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Distrikt.	Ogifta.		Gifta.		Enklingar.	Enkor.	Frånskilda.		Summa.		Summa af båda könen.	Utgörande de *gifta* i procent.	
	m.	q.	m.	q.			m.	q.	m.	q.		m.	q.
1:sta	589	521	311	308	24	70	1	—	925	899	1,824	33,62 %	34,26 %
2:dra	227	308	135	139	11	35	—	—	373	482	855	36,19 »	28,84 »
3:dje	1,129	1,060	559	557	54	225	1	2	1,743	1,844	3,587	32,07 »	30,21 »
4:de	636	680	376	382	23	114	1	—	1,036	1,176	2,212	36,29 »	32,48 »
5:te	211	239	99	105	8	37	—	—	318	381	699	31,13 »	27,56 »
6:te	1,420	1,411	774	792	50	183	2	2	2,246	2,388	4,634	34,46 »	33,11 »
7:de	447	641	241	250	12	74	—	3	700	968	1,668	34,43 »	25,83 »
8:de	170	287	90	92	3	22	1	1	264	402	666	34,09 »	22,89 »
9:de	1,576	1,073	485	432	32	123	1	7	2,094	1,635	3,729	23,16 »	26,42 »
10:de	499	741	165	159	12	82	3	3	679	985	1,664	24,30 »	16,14 »
11:te	818	1,253	251	258	20	124	—	1	1,089	1,636	2,725	23,05 »	15,77 »
12:te	981	1,267	435	432	40	138	—	8	1,456	1,845	3,301	29,88 »	23,41 »
13:de	683	1,231	262	267	32	122	—	—	977	1,620	2,597	26,82 »	16,48 »
14:de	919	1,300	396	409	19	129	4	3	1,338	1,841	3,179	29,60 »	22,22 »
15:de	1,065	1,407	625	634	29	182	1	9	1,720	2,232	3,952	36,34 »	28,41 »
16:de	607	844	304	309	13	164	2	—	926	1,317	2,243	32,83 »	23,46 »
17:de	961	1,153	525	544	38	176	1	3	1,525	1,876	3,401	34,43 »	29,00 »
18:de	585	613	332	342	21	68	1	4	939	1,027	1,966	35,36 »	33,30 »
19:de	804	1,009	456	471	28	136	2	4	1,290	1,620	2,910	35,38 »	29,07 »
20:de	197	280	113	114	9	34	—	—	319	428	747	35,42 »	26,64 »
21:sta	742	794	284	264	80	192	5	—	1,111	1,250	2,361	25,56 »	21,12 »
22:dra	558	601	326	335	23	80	—	1	907	1,017	1,924	35,94 »	32,94 »
23:dje	157	148	80	82	10	21	—	—	247	251	498	32,39 »	32,67 »
24:de	8	4	7	—	—	—	—	—	15	4	19	46,67 »	—— »
Påförde	36	38	4	6	—	2	—	1	40	47	87	10,00 »	12,77 »
Summa	16,025	18,903	7,635	7,683	591	2,533	26	52	24,277	29,171	53,448	31,45 %	26,34 %

Af den utförda procentberäkningen endast öfver de *gifta* synes, att dessas relativa antal företer ej obetydliga vexlingar mellan de olika distrikten, nemligen, med förbigående af det 24:de distriktet eller rivièret, för *mankönet* emellan 36,34 % i 15:de distriktet och 23,05 % i det 11:te och för *qvinkönet* emellan 34,26 % i 1:sta och 15,77 % i det 11:te distriktet. Utan tvifvel bero dessa vexlingar af ej blott den större eller mindre andel af distriktsfolkmängden, som räknats inom åtskilliga slag af offentliga inrättningar, utan ock af sociala förhållandenas olikhet inom de olika distrikten, hvarom Statistiska Central-Byrån ej äger någon närmare kännedom. Samma är ock förhållandet med de olika proportionerna af öfriga civilstånds kategorier.

En större befolkning, som ej påverkas af in- och utflyttningar, måste i afseende på *åldersfördelningen* i allmänhet förete det förhållande, att högsta antalet förekommer i första lefnadsåret (0—1 år) och att antalet oafbrutet sjunker i hvarje följande lefnadsår. — Der befolkningens fördelning efter ålder ej företer detta regelbundna förhållande, ådagalägger den inflytelsen af in- och utflyttningar, och detta röjes för Göteborg tydligt af föregående tab. N:o 4 a) företrädesvis i åldrarne mellan 24 och 36 år, men äfven i flera andra enstaka åldersår. Denna inflytelse af inflyttningar tyckas för qvinkönet dels röja sig vid en tidigare ålder än för mankönet, dels uthålla till en vida högre ålder.

Då antalet lefvande födde af mankön i reglen öfverstiger det af qvinkön, och då den större dödligheten bland mankön först efter ett eller annat 10-tal hinner utjemna den olika proportionen mellan båda könen, äger man i allmänhet rätt att vänta öfvertalighet af mankön utöfver qvinkön, åtminstone ända bort emot 20:de lefnadsåret.

Men sådant kan förhållandet ej blifva, när den oberäkneliga inflytelsen af in- och utflyttningar tillkommer. Redan inom det första 10-talet af åldersår utvisar alltså tabellen, huruledes än det ena än det andra könet är öfvertaligt. Äfven inom 2:dra tiotalet förefinnes en sådan vexling, men från och med 21:sta lefnadsåret hafva qvinnorna en öfvertalighet, som fortfar för hvarje af de derefter följande och som vanligt i de högre lefnadsåldrarne framstår starkast.

Vid 1860 års folkräkning i Stockholm företedde likaledes äfven de tidigaste ålders-åren sådan vexlande öfvertalighet af än det ena än det andra könet, men den konstanta öfvertaligheten af qvinkönet inom hvarje särskildt lefnadsår inträdde der

först från och med det 33:dje lefnadsåret, hvilket förhållande torde bero af ett inflyttningsöfverskott af qvinkön öfver mankön före nämnde åldersår, proportionelt större i Göteborg än i Stockholm.

Om man fördelar den till ålder kända befolkningen i Göteborg i 10-åriga åldersgrupper och jemför dessa med motsvarande åldersgrupper af Stockholms befolkning år 1860, så visar denna jemförelse det förhållande, som i nedanstående tabell N:o 5 är utfördt.

Tab. N:o 5. **Jemförelse mellan 10-åriga åldersgrupper af Göteborgs och Stockholms befolkning.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Åldersgrupp.	Göteborg 1868.				Summa af båda könen.	Procent.	Stockholm 1860.		Procent af båda könen.
	Mankön.		Qvinkön.				Mankön.	Qvinkön	
	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.			Procent.	Procent.	
0—10 år	5,985	24,71 %	5,944	20,41 %	11,929	22,36 %	17,63 %	15,17 %	16,29 %
11—20 »	4,189	17,30 »	4,230	14,53 »	8,419	15,78 »	15,14 »	12,77 »	13,85 »
21—30 »	4,596	18,97 »	5,393	18,52 »	9,989	18,73 »	26,75 »	20,59 »	23,42 »
31—40 »	4,347	17,95 »	5,400	18,54 »	9,747	18,27 »	21,22 »	19,56 »	20,32 »
41—50 »	3,069	12,67 »	3,957	13,59 »	7,026	13,17 »	11,42 »	14,36 »	13,02 »
51—60 »	1,375	5,67 »	2,287	7,85 »	3,662	6,87 »	5,04 »	8,97 »	7,17 »
61—70 »	476	1,97 »	1,193	4,10 »	1,669	3,13 »	2,03 »	5,78 »	4,06 »
71—80 »	162	0,67 »	607	2,08 »	769	1,44 »	0,68 »	2,34 »	1,58 »
öfver 80 »	22	0,09 »	112	0,38 »	134	0,25 »	0,09 »	0,46 »	0,29 »
Summa	24,221	100	29,123	100	53,344	100	100	100	100

En blick på denna tabell ådagalägger tydligt ej blott, hvad såväl Göteborg som Stockholm beträffar, verkan af inflyttningarne emellan 21:sta och 40:de lefnadsåren, utan ock att inflyttningarne i dessa åldrar till Stockholm vida öfverstiga dem, som till Göteborg ägt rum.

(Forts. i ett följ. häfte.)

Sparbankerna i Sverige år 1867 *).

Bland de i 1866 års redogörelse omförmälda sparbankerna hafva, utom de redan der omnämnda, äfven följande inom utgången af år 1867 *slutat* sin verksamhet, nemligen:

i **Östergötlands län:** *Normlösa och Herrberga församlingars* sparbank, som blifvit förenad med Wifolka härads sparbank;

i **Calmar län:** *Wissefjerda* sparbank, som upphörde med 1866 års slut;

i **Gotlands län:** *Hoburgs tings* sparbank, som slutat;

i **Göteborgs och Bohus län:** *Morlanda pastorats,* som ingått i länets sparbank.

Enligt de för 1867 ingifna redogörelserna äro nedanstående sparbanker att anteckna såsom under årets lopp *nybildade,* eller såsom ej förr i Statistiska Central-Byrån anmälda, nemligen:

i **Södermanlands län:** *Mörkö sockens* sparbank, inrättad 1864 utaf n. v. innehafvaren af det inom socknen liggande godset Hörningsholm, med verksamhet endast inom socknen och tillgänglig 2 gånger i månaden. Gifver åt insättare 5 % ränta; medlen utlånas mot revers och borgen;

i **Östergötlands län:** *Kinds härads,* afsedd endast för häradsboarne, började sin verksamhet den 7 April 1866 och hålles öppen hvarje helgfri Lördag. Insättare åtnjuta 5 % ränta; låntagare erlägga vanligen 6 %, att halfårsvis betalas jemte $\frac{1}{10}$ af lånesumman, då säkerhet lemnats i borgen, men $\frac{1}{20}$, då denna lemnats i fullgoda inteckningar;

Dals härads, inrättad 1866, började sin verksamhet den 2 Januari 1867, endast för häradet, hålles tillgänglig hvarje Söndag i häradets alla sockenstugor; räntefot 5½ %, utlåningsräntan 6 %;

*) Jfr Redogörelserna för Sparbankerna i Sverige, Statistisk Tidskrift, 2:dra bandet, häftet 13 och 14, 3:dje bandet, häftena 16, 17 och 19.

Bankekinds härads, omfattande hela detta härad, utom Åtvids och Landeryds socknar, samt dessutom Törnevalla socken i Åkerbo härad, började i Februari 1867. På insättningar, som kunna göras hvarje Söndag, lemnas 5 %. Räntan å utlånte medel är 6 % mot inteckning i fastighet under halfva taxeringsvärdet;

Lysings härads, som kan utsträcka sin verksamhet äfven utom häradet, började den 27 Augusti 1867, och hålles öppen hvarje helgfri Tisdag. Räntefot 5½ %, som beräknas endast å fulla Rdr och från den nästpåföljande månadens början, efter det insättningen skett. För lån såväl mot borgen som hypothek är utom 2 % i provision räntan 6 %, som halfårsvis och i förskott betalas, då amortering med $\frac{1}{10}$ också bör ske;

Ydre distrikts, som inrättades år 1867, emottager insättningar hvarje Lördag, äfven från personer utom distriktet. Insättare erhålla 5 %, låntagare gifva 6 % jemte amortering af $\frac{1}{20}$ hvarje halfår;

i **Jönköpings län:** *Westra härads,* öppnad den 31 Okt. 1867 och tillgänglig hvarje helgfri Thorsdag ännu endast för häradsboarne. Åt insättarne lemnas 5 %. Lån, hvarför räntan erlägges halfårsvis, återbetalas antingen efter uppsägning eller med $\frac{1}{10}$ hvarje halfår;

Stengårdshults pastorats, endast för pastoratets innevånare, öppen sista Lördagen i hvarje månad. Insättare godtgöras med 6 % ränta. Lån erhållas mot borgen eller inteckning i egendom;

i **Calmar län:** *Sparbanken i Misterhults socken,* som, inrättad 1867, ännu icke sträckt sin verksamhet utom distriktet. För insättningar, som kunna ske 2 söndagseftermiddagar hvarje månad, erhållas 5 % i ränta, och utlåningen sker mot ½:dels afbetalning för hvart halfår;

i **Gotlands län:** *Burs pastorats,* afsedd egentligen för Burs och Stånga församlingar, men kan utsträcka sin verksamhet utom dem, började den 7 Dec. 1867. Öppen hvarje helgfri Lördags e. m.; räntefot 5 %, utlåning mot inteckning eller borgen;

i **Hallands län:** *Eftra sockens,* stadfästad redan den 6 Maj 1865, men började sin verksamhet först i slutet af 1867, när räntefoten kunde sättas till 6 %; utlåning på 6 månader mot 7 % och borgen; tillgänglig Lördagen hvar tredje vecka;

Fjäre härads och Kongsbacka, som, hittills inskränkt till namngifna området och öppen hvarje helgfri Lördag kl. 11—1 f. m., började den 4 Maj 1867; räntefot 5 %, utlåning mot 6 % och borgen eller inteckning i fastighet;

i **Örebro län**: *Örebro Folkbanks grundfond och sparkassa*, en afdelning af Örebro Folkbank, som med staden såsom område öppnades den 1 Juli 1867, ehuru räkenskapsåret räknas från den 1 April. Tillgänglig en timma dagligen. Insättningarne på grundfonden ske på motbok med 1 Rdr eller mera i månaden, tills delägaren uppnått ett belopp af 200 Rdr, hvilket är det högsta, någon får räkna som grundfondsandel, hvarefter insättningarne kunna fortsättas på sparkassebok. För grundfondsmedel under insättningsåret och för sparkassan är räntefoten 5½ %, men för grundfondsmedel, som innestått fullt år, fås ej vidare ränta utan andel i årsvinsten. Utlåningen af bankens alla medel sker hufvudsakligen på 3 månaders papper (vexlar, reverser med real- eller namn-säkerhet, eller pantförskrifning å ädla metaller).

i **Kopparbergs län**: *Grangärde sockens* sparbank, hvarom redogörelse nu för första gången blifvit ingifven, har, att döma efter sifferuppgifterna, äfven förr varit i verksamhet. Öfriga upplysningar saknas.

Efterföljande tabell N:o 1, uppställd såsom uti föregående redogörelser, visar omsättningen i samtlige de sparbanker, om hvilka uppgifter inkommit.

Tab. № 1. Årliga omsättningen i hvar och en af Rikets sparbanker, år 1867.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	behållet öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerna N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Stockholms stads sparbank	3,503	2,230	1,296,286	229,393	1,203,216	29,977	5,103,411	499,757	5,603,168
Stockholms läns sparbanker.									
1. Södertelge	50	52	21,299	4,750	21,645	659	101,762	7,222	108,984
2. Tumba bruks	5	4	1,222	867	1,899	76	16,421	769	17,190
3. Wermdö	2	10	923	344	745	108	7,204	996	8,200
4. Öster- och Wester-Haninge församl:s	3	14	370	347	1,380	88	7,154	955	8,109
5. Färentuna härads *a)*	—	16	124	121	1,742	22	2,440	932	3,372
6. Norrtelge stads och omgifnings	73	55	12,967	3,507	12,385	521	73,374	2,988	76,362
7. Stockholms läns	1,351	738	420,377	35,584	324,754	6,360	807,769	5,907	813,676
Summa	1,484	889	457,282	45,520	364,550	7,834	1,016,124	19,769	1,035,893
Upsala läns sparbanker.									
1. Upsala stads	838	662	232,259	64,423	234,421	6,490	1,297,557	60,344	1,357,901
2. Enköpings d:o	90	151	20,507	6,902	32,733	664	138,448	8,436	146,884

3. Tierps församlings	6	15	1,060	710	1,730	133	15,080	2,890	17,970
4. Lagunda och Hagunda häraders *a*)	65	63	7,607	3,041	17,837	498	68,439	6,205	74,644
Summa	**999**	**891**	**261,433**	**75,076**	**286,721**	**7,785**	**1,519,524**	**77,875**	**1,597,399**
Södermanlands läns sparbanker.									
1. Eskilstuna	122	193	31,460	12,743	59,492	1,390	261,031	14,937	275,968
2. Nyköpings stads och läns *a*)	328	253	90,294	26,098	116,870	3,200	520,605	59,484	580,089
3. Trosa	27	43	6,364	3,380	14,300	500	66,014	6,027	72,041
4. Westra Wingåkers församlings	41	27	10,112	3,631	8,791	386	73,109	5,603	78,712
5. Forssjö bruks	23	26	6,143	3,886	11,914	318	74,660	—	74,660
6. Strengnäs	115	110	25,443	9,439	48,769	1,490	198,133	21,509	219,642
7. Oppunda härads	85	68	11,561	4,689	12,713	874	93,293	5,477	98,770
8. Willåttinge d:o	69	89	7,397	3,915	14,400	812	81,375	2,222	83,597
9. Mariefreds stads	101	21	12,520	2,798	7,510	627	63,662	1,137	64,799
10. Öster- och Wester-Rekarne med Thorshälla stads	56	8	7,464	835	3,194	219	19,003	1,022	20,025
11. Mörkö sockens	13	18	1,457	256	956	59	5,592	464	6,056
Summa	**980**	**856**	**210,215**	**71,670**	**298,909**	**9,875**	**1,456,477**	**117,882**	**1,574,359**
Östergötlands läns sparbanker.									
1. Norrköpings stads	460	511	118,404	26,358	149,213	4,778	589,537	80,406	669,943
2. Linköpings läns *b*)	801	769	117,108	37,587	122,632	5,829	735,478	92,145	827,623
3. Wadstena *a*)	221	184	33,958	8,655	34,874	1,409	196,732	10,595	207,327
4. Söderköpings stads och omgifnings	105	100	34,684	8,125	29,295	856	161,263	13,487	174,750
5. Kimstads församlings *a*) *b*)	17	16	3,748	1,124	3,737	158	23,582	843	24,425
6. Borg och Löts församlings *b*)	165	—	1,376	754	1,684	165	16,117	197	16,314
7. Ekebyborna och Asks församlingars *a*)	22	26	3,281	859	2,698	226	18,521	1,888	20,409

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	behntligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
8. Qvillinge och Simontorps d:o *a*)	50	50	7,323	2,433	8,607	411	54,207	901	55,108
9. Godegårds församlings *a*)	3	13	559	196	1,883	63	4,052	593	4,645
10. Klockrike och Brunneby församlingars *b*)	7	7	966	296	596	98	6,784	198	6,982
11. Östra Eneby församlings *b*)	23	13	2,982	778	3,703	201	16,445	300	16,745
12. Östra Husby d:o	10	11	934	362	1,437	94	7,532	254	7,786
13. Westerlösa d:o *a*)	9	7	410	190	296	212	3,267	456	3,723
14. Häradshammars d:o *a*) *b*)	7	13	351	190	1,535	60	3,186	43	3,229
15. Östra Ny d:o *b*)	6	3	586	147	73	62	3,517	47	3,564
16. Östra Hargs d:o *b*)	5	8	531	139	1,085	59	2,795	29	2,824
17. Åtvidabergs egendomars	47	29	7,734	2,038	5,409	390	43,715	179	43,894
18. Motala köpings	103	48	12,192	2,225	15,520	493	45,661	2,756	48,417
19. Göstrings härads och Skeninge stads *c*)	273	22	12,724	791	4,715	473	22,120	1,626	23,746
20. Wikbolands pupill- och sparkassa *a*)	97	21	9,544	1,741	3,893	531	40,054	1,695	41,749
21. Fornåsa och Lönsås församlingars	51	20	3,359	447	1,790	301	10,056	426	10,482
22. Skärkinds församlings *d*)	?29	? 5	1,648	243	910	?117	5,605	223	5,828
23. Risinge d:o *d*)	?35	?12	2,630	395	508	154	9,500	——	9,500
24. Westra Ny d:o *a*)	41	13	5,469	717	1,512	164	17,698	585	18,283
25. Walkebo härads	229	34	50,782	4,671	8,247	1,010	107,970	1,203	109,173

26. Wifolka härads *a*)	279	16	45,015	1,691	1,721	590	56,952	1,214	58,166
27. Kinds d:o	115	15	6,787	335	2,410	350	9,471	900	10,371
28. Dals d:o	299	7	13,191	335	688	292	12,838	433	13,271
29. Bankekinds d:o	484	13	8,882	206	778	471	8,310	564	8,874
30. Ydre distrikts	178	2	3,547	28	138	176	3,437	537	3,974
31. Lysings härads	52	—	2,022	8	——	52	2,030	777	2,807
Summa	**4,223**	**1,988**	**512,727**	**104,064**	**411,587**	**20,245**	**2,238,432**	**215,500**	**2,453,932**
Jönköpings läns sparbanker.									
1. Jönköpings stads och läns	794	251	203,831	37,430	167,692	7,002	745,094	78,466	823,560
2. Eksjö stads	188	117	28,936	6,133	24,448	1,360	132,211	9,075	141,286
3. Wernamo pastorats *d*)	200	?	27,666	4,599	23,681	?1,518	106,156	20,841	126,997
4. Grenna	85	26	8,119	1,429	4,785	929	30,455	1,578	32,033
5. Östra härads	128	60	15,339	2,613	12,354	1,455	58,847	4,190	63,037
6. Westbo d:o	94	12	13,165	1,610	3,324	820	35,227	488	35,715
7. Westra d:o	161	—	1,368	3	——	161	1,371	——	1,371
8. Stengårdshults pastorats	47	—	765	3	39	47	729	——	729
Summa	**1,697**	**466**	**299,189**	**53,820**	**236,323**	**13,292**	**1,110,090**	**114,638**	**1,224,728**
Kronobergs läns sparbanker.									
1. Kronobergs läns	805	542	121,965	30,624	128,850	7,471	657,822	59,393	717,215
2. Elmhults	75	32	11,252	1,439	8,077	562	33,865	1,079	34,944
3. Sunnerbo härads (Ljungby)	101	41	11,467	1,374	7,618	588	32,735	926	33,661
Summa	**981**	**615**	**144,684**	**33,437**	**144,545**	**8,621**	**724,422**	**61,398**	**785,820**
Calmar läns sparbanker.									
1. Calmar stads	203	182	39,264	10,438	63,295	1,699	227,749	37,783	265,532
2. Borgholms och Ölands *a*)	15	24	5,913	1,593	3,398	147	34,594	2,905	37,499

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	I räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående belåning tillhörande delägarne.	behållet öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
3. Westerviks *a*)	404	342	127,695	29,881	183,601	3,173	616,101	114,334	730,435
4. Högsby och Långemåla *a*)	9	7	767	302	943	106	5,882	130	6,012
5. Oscarshamns	133	87	40,193	6,932	40,963	804	155,684	25,413	181,097
6. Wimmerby	64	40	9,284	2,548	8,508	499	55,178	4,703	59,881
7. Söderåkra församlings	15	13	1,842	359	1,521	101	7,814	2,496	10,310
8. Ålems d:o	11	16	2,433	491	1,810	76	12,080	576	12,656
9. Mönsterås d:o *a*)	27	16	859	262	1,576	60	6,802	668	7,470
10. Calmar läns lifränte-anstalts sparbanks-afdeln.	126	49	12,050	2,476	14,443	660	53,454	785	54,239
11. Fliseryds församlings	52	—	12,061	443	8,814	307	10,181	31,891	42,072
12. Öfverums bruks	2	3	3,943	185	1,597	7	6,004	——	6,004
13. Misterhults sockens	104	5	7,490	99	175	99	7,414	2,271	9,685
Summa	**1,165**	**784**	**263,794**	**56,009**	**330,644**	**7,738**	**1,198,937**	**223,955**	**1,422,892**
Gotlands läns sparbanker.									
1. Sällskapet D. B. W:s	462	244	55,535	17,043	55,946	3,948	361,734	——	361,734
2. Klinte församlings *a*)	45	17	3,688	651	1,756	261	14,781	447	15,228
3. Bunge d:o	31	4	3,830	493	745	154	11,578	91	11,669
4. Burs pastorats	90	—	872	—	—	90	872	—	872
Summa	**628**	**265**	**63,925**	**18,187**	**58,447**	**4,453**	**388,965**	**538**	**389,503**

Blekinge läns sparbanker.									
1. Carlskrona (eller Blekinge läns)	562	458	145,734	24,622	168,208	4,556	529,130	27,576	556,706
2. Carlshamns stads *a*)	257	254	154,337	24,489	166,744	2,846	521,225	57,310	578,535
3. Sölvesborgs d:o	203	119	94,672	15,536	79,343	1,622	344,738	58,419	403,157
4. Jemshögs, Kyrkhults och Näsums församlingars *a*)	109	98	50,128	6,495	79,103	764	143,672	22,651	166,323
5. Ronneby köpings samt Ronneby och Backaryds socknars distrikts	110	107	44,068	5,346	43,488	725	123,177	3,120	126,297
6. Fridlefstads, Rödeby och Sillhöfda församlingars *a*)	35	10	2,783	129	2,513	137	2,102	961	3,063
7. Tvings sockens och Eringsboda kapells	38	6	3,798	191	963	123	5,896	1,398	7,294
8. Asarums församlings *a*)	168	28	26,558	1,262	12,688	716	36,763	845	37,608
9. Östra härads	63	14	9,284	708	3,144	286	18,618	900	19,518
10. Hjortsberga m. fl. socknars	63	6	9,754	545	1,662	173	15,100	846	15,946
Summa	**1,608**	**1,100**	**541,116**	**79,323**	**557,856**	**11,948**	**1,740,421**	**174,026**	**1,914,447**
Christianstads läns sparbanker.									
1. Christianstads	578	587	158,238	53,112	176,847	5,575	1,112,178	109,934	1,222,112
2. Westra Göinge härads	487	272	106,764	20,835	92,298	2,178	441,102	30,662	471,764
3. Ströfvelstorps församlings	45	27	10,808	2,822	8,189	428	59,890	5,368	65,258
4. Cimbrishamns	167	99	46,302	8,588	28,425	954	196,011	13,593	209,604
5. Östra Göinge härads	207	99	32,809	9,141	43,204	1,318	184,851	17,787	202,638
6. Båstads	178	17	58,701	3,278	24,072	577	93,596	2,326	95,922
7. Gärds och Albo häraders	250	128	63,116	8,343	40,340	1,292	184,594	6,249	190,843
8. Norra och Södra Åsbo d:o	121	46	30,653	6,606	20,687	1,073	148,476	5,332	153,808
9. Gärds härads	327	46	53,216	4,647	23,352	1,048	113,804	7,219	121,023

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
10. Willands härads *a)*	133	22	18,453	1,830	6,292	563	50,790	7,921	58,711
11. Engelholms	154	30	23,127	2,315	13,706	543	55,132	411	55,543
Summa	**2,647**	**1,373**	**602,187**	**121,517**	**477,412**	**15,549**	**2,640,424**	**2,06,802**	**2,847,226**
Malmöhus läns sparbanker.									
1. Malmö stads	1,017	459	377,054	45,599	363,656	8,258	953,531	99,755	1,053,286
2. Ystads *a)*	643	520	218,898	62,327	250,342	5,405	1,307,761	123,745	1,431,506
3. Sparbanken i Lund *a)*	1,146	864	789,084	91,480	780,134	13,187	1,942,709	190,306	2,133,015
4. Landskrona stads	409	243	113,876	22,637	113,517	3,465	480,080	47,150	527,230
5. Helsingborgs d:o	344	257	136,937	24,240	149,494	2,856	511,482	57,481	568,963
6. Höganäs stenkolsverks *a)*	37	19	7,096	1,152	8,747	303	23,125	——	23,125
7. Färs härads *e)*	268	250	86,661	18,707	93,727	2,310	419,824	22,842	442,666
8. Oxie d:o	154	83	28,705	7,847	28,618	1,193	164,939	10,733	175,672
9. Skytts d:o *a)*	201	169	39,359	8,040	34,187	1,030	173,297	10,315	183,612
10. Luggude d:o *a) d)*	220	111	102,172	15,768	47,577	1,405	287,537	10,923	298,460
11. Frosta d:o	592	166	180,008	26,729	80,658	2,426	566,895	23,921	590,816
12. Torna, Bara och Harjagers häraders	237	76	115,716	15,234	106,519	2,088	327,692	16,923	344,615
13. Wemmenhögs härads	267	79	42,241	8,645	20,906	1,330	179,293	15,981	195,274

14. Kullens	202	83	69,826	9,820	49,263	1,032	213,275	11,567	224,842
15. Lunds stads och kringliggande lands	370	122	271,083	16,511	236,878	1,929	360,548	11,427	371,975
16. Onsjö härads *a*)	147	53	26,166	3,910	14,612	651	89,059	2,516	91,575
17. Eslövs med kringliggande ort	400	3	41,145	915	8,114	397	33,946	204	34,150
Summa	6,654	3,557	2,646,027	379,561	2,386,949	49,265	8,034,993	655,789	8,690,782
Hallands läns sparbanker.									
1. Halmstads	205	173	62,401	12,793	81,873	2,267	273,757	31,775	305,532
2. Warbergs	211	160	56,367	10,143	57,645	2,375	218,189	40,812	259,001
3. Laholms	65	39	9,970	1,720	7,637	326	39,853	3,680	43,533
4. Falkenbergs	118	18	9,399	371	2,162	246	11,608	272	11,880
5. Eftra sockens	24	—	434	—	5	24	429	—	429
6. Fjäre härads i Kongsbacka	310	10	17,448	282	583	300	17,147	2,253	19,400
Summa	933	400	156,019	25,309	149,905	5,538	560,983	78,792	639,775
Göteborgs och Bohus läns sparbanker.									
1. Göteborgs stads	1,126	919	669,802	108,587	777,953	11,492	2,305,503	190,866	2,496,369
2. Uddevalla	297	165	139,664	19,786	129,164	2,739	440,726	68,746	509,472
3. Marstrands stads och omgifnings	78	46	29,177	2,645	30,928	548	56,071	3,823	59,894
4. Strömstads	184	49	71,502	5,401	50,929	1,030	123,401	7,481	130,882
5. Lysekils *a*)	12	22	3,080	538	4,701	135	11,425	394	11,819
6. Carl Johans församlings	87	28	18,286	1,914	26,662	702	40,466	1,821	42,287
7. Göteborgs och Bohus läns	1,467	285	580.170	23,084	421,547	5,992	585,350	—	585,350
Summa	3,251	1,514	1,511,681	161,955	1,441,884	22,638	3,562,942	273,131	3,836,073
Elfsborgs läns sparbanker.									
1. Wenersborgs	504	527	84,571	23,310	98,743	3,457	486,750	72,579	559,329
2. Borås *a*)	187	151	39,266	9,545	44,962	1,920	208,433	37,043	245,476

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	Insatt belopp.	I räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	Uttaget belopp.	Qvarstående delägare.	Innestående behållning tillhörande delägare.	Behållet överskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
3. Åmåls *a*)	166	49	29,596	7,848	25,682	1,114	168,840	27,176	196,016
4. Alingsås	175	82	24,168	4,805	22,337	915	108,026	11,903	119,929
5. Ulricehamns	102	49	30,329	3,213	23,126	527	107,807	17,701	125,508
6. Fuxerna församlings	109	12	5,087	542	2,388	201	13,071	929	14,000
7. Svenljunga d:o *a*)	90	15	20,100	434	13,938	572	33,411	24,037	57,448
Summa	1,333	885	233,117	49,697	231,176	8,706	1,126,338	191,368	1,317,706
Skaraborgs läns sparbanker.									
1. Bromö glasbruksarbetares *a*)	15	21	2,040	1,138	4,834	85	21,434	—	21,434
2. Mariestads	297	306	59,774	19,064	77,005	2,240	386,456	29,905	416,361
3. Lidköpings	207	129	24,839	3,984	20,054	722	85,718	13,883	99,601
4. Skaraborgs läns allmänna *a*)	848	411	78,213	20,245	52,160	5,752	479,593	19,310	498,903
5. Carlsborgs	3	2	4,345	925	8,294	20	26,032	1,927	27,959
6. Falköpings	52	21	3,456	666	2,682	229	14,910	851	15,761
7. Sköfde	101	42	11,274	2,422	10,158	623	51,298	2,550	53,848
8. Hjo	149	26	10,323	1,122	3,845	385	24,177	58	24,235
Summa	1,672	958	194,264	49,566	179,032	10,056	1,089,618	68,484	1,158,102

Wermlands läns sparbanker.									
1. Carlstads	616	558	145,470	46,885	205,001	4,641	958,336	82,733	1,041,069
2. Filipstads bergslags *a*)	120	95	45,564	18,073	43,398	1,428	348,724	23,588	372,312
3. Christinehamns	189	212	47,599	14,242	81,416	1,431	307,340	30,280	337,620
4. Westra Wermlands *a*)	98	31	9,884	2,064	11,328	446	42,474	3,284	45,758
5. Sunne	44	30	6,877	1,663	6,769	240	33,949	1,390	35,339
6. Nedra Ulleruds sockens	27	10	3.009	637	1,028	121	14,497	492	14,989
Summa	**1,094**	**936**	**258,403**	**83,564**	**348,940**	**8,307**	**1,705,320**	**141,767**	**1,847,087**
Örebro läns sparbanker.									
1. Örebro *f*)	587	463	135,440	43,316	174,765	4,600	828,479	72,055	900,534
2. Wiby församlings	44	43	5,006	1,719	6,508	345	35,416	428	35,844
3. Nora *a*)	156	158	38,858	13,264	53,555	1,228	266,042	21,508	287,550
4. Askersunds *a*)	126	127	27,741	5,440	30,226	920	120,767	12,093	132,860
5. Kumla	37	23	4,147	1,058	3,243	280	21,068	419	21,487
6. Lännäs församlings	30	18	3,106	537	1,274	117	11,512	1,299	12,811
7. Sköllersta d:o	2	2	237	220	762	60	4,113	120	4,233
8. Carlskoga härads	36	37	5,510	1,364	5,995	321	30,063	—	30,063
9. Stora Mellösa församlings	15	11	1,739	398	1,739	166	8,433	638	9,071
10. Fellingsbro d:o	65	28	7,705	2,972	4,055	477	58,958	6,861	65,819
11. Nya Kopparbergs d:o	37	56	5,741	1,977	9,120	277	41,242	5,657	46,899
12. Lindesbergs	55	44	9,046	2,085	7,420	335	37,893	1,659	39,552
13. Ramsbergs församlings *a*)	12	11	1,602	537	1,097	143	11,379	1,385	12,764
14. Kräklinge d:o *a*)	7	10	388	129	879	45	2,732	167	2,899
15. Hjulsjö sockens	39	2	10,845	765	1,764	109	18,907	197	19,104
16. Örebro folkbanks grundfond och sparkassa *g*)	90	18	11,534	228	451	191	13,102	789	13,891
Summa	**1,338**	**1,051**	**268,645**	**76,099**	**302,853**	**9,614**	**1,510,106**	**125,275**	**1,635,381**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	behntligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Westmanlands läns sparbanker.									
1. Westerås *a*)	290	218	78,602	20,835	98,318	2,205	429,488	33,153	462,641
2. Sala	57	71	14,469	5,137	19,027	691	105,317	5,109	110,426
3. Köpings och Åkerbo härads	106	87	19,365	5,080	21,322	614	105,984	7,294	113,278
4. Heds församlings	—	6	74	143	605	33	2,682	543	3,225
5. Arboga	56	35	8,864	2,426	10,329	478	49,494	1,653	51,147
6. Simtuna församlings	8	43	2,556	1,069	9,156	93	18,613	1,340	19,953
7. Westmanlands läns	338	110	54,057	5,155	23,591	1,509	124.578	——	124,578
Summa	855	570	177,987	39,845	182,348	5,623	836,156	49,092	885,248
Kopparbergs läns sparbanker.									
1. Falu stads	105	208	31,380	14,143	81,608	1,821	266,834	64,863	331,697
2. Husby församlings	26	25	6,915	4,050	20,357	749	76,755	9,499	86,254
3. Kopparbergs läns	180	140	19,081	8,291	27,360	1,947	172,184	7,177	179,361
4. Norrberkes församlings	41	66	7,840	2,472	14,806	437	47,682	855	48,537
5. Hedemora stads och Garpenbergs sockens	93	40	14,401	2,255	11,612	583	49,512	1,745	51,257
6. Stora Schedvi *a*)	15	11	1,252	631	3,108	155	12,428	737	13,165
7. Grangärdes sockens	21	10	345	137	410	175	2,773	531	3,304
Summa	481	500	81,214	31,979	159,261	5,867	628,168	85,407	713,575

Gefleborgs läns sparbanker.									
1. Gefle stads	286	215	151,096	23,735	154,992	1,782	492,305	77,655	569,960
2. Fernebo församlings *a*)	—	15	—	136	387	198	2,699	—	2,699
3. Hudiksvalls *h*)	94	80	18,709	4,499	20,285	721	100,537	5,947	106,484
4. Söderhamns	50	27	12,234	3,014	11,477	412	67,278	5,861	73,139
5. Forsbacka bruks	3	—	133	27	—	28	668	118	786
6. Enångers församlings	9	33	2,480	757	3,956	186	15,785	776	16,561
7. Ofvansjö d:o	36	28	3,620	934	6,323	367	18,777	1,012	19,789
8. Thorsåkers d:o	103	17	4,732	907	6,280	349	15,655	604	16,259
9. Woxna d:o	3	8	394	139	706	274	2,606	623	3,229
10. Gefleborgs läns	475	98	153,697	11,910	105,511	2,226	271,336	2,324	273,660
Summa	**1,059**	**521**	**347,095**	**46,058**	**309,917**	**6,543**	**987,646**	**94,920**	**1,082,566**
Wester-Norrlands läns sparbanker.									
1. Hernösands *i*)	214	172	32,505	7,476	34,240	1,256	159,522	22,653	182,175
2. Sundsvalls	111	90	30,266	9,093	35,061	861	190,997	17,233	208,230
Summa	**325**	**262**	**62,771**	**16,569**	**69,301**	**2,117**	**350,519**	**39,886**	**390,405**
Jemtlands läns sparbank.									
1. Jemtlands läns	**141**	**165**	**39,323**	**15,850**	**62,168**	**1,700**	**325,692**	**39,903**	**365,595**
Westerbottens läns sparbanker.									
1. Skellefteå församlings	9	58	3,249	2,555	17,210	188	39,699	4,077	43,776
2. Westerbottens läns *k*)	263	28	8,080	1,020	3,973	512	23,277	450	23,727
Summa	**272**	**86**	**11,329**	**3,575**	**21,183**	**700**	**62,976**	**4,527**	**67,503**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godskrifvet räntan å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerne N:ris 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Norrbottens läns sparbanker.									
1. Norrbottens läns	44	99	13,577	6,811	22,475	657	113,901	8,244	122,145
2. Neder-Kalix sockens *a*)	35	6	2,768	414	420	104	9,617	424	10,041
3. Haparanda	30	28	4,182	460	2,739	157	10,477	340	10,817
4. Luleå stads	71	24	8,939	709	2,177	174	16,687	914	17,601
Summa	180	157	29,466	8,394	27,811	1,092	150,682	9,922	160,604
Summa i Rikets sparbanker (till antal af 203)	39,503	23,019	10,670,179	1,875,947	10,242,938	275,083	40,069,366	3,570,403	43,639,769

Anmärkningar.

a) Bristande öfverensstämmelse i vissa delar med föregående års uppgifter.

b) Kimstads, Borg och Löts, Klockrike och Brunneby, Östra Ny, Östra Hargs, Östra Eneby samt Häradshammars sparkassor insätta och uttaga sina belopp på hvar sin motbok uti Linköpings läns sparbank, uti hvilkens behållning (kol. 8) likväl dessa sparkassors summor icke äro här inberäknade. Uti Skedevis socken finnes en redan 1861 inrättad afdelning af länssparbanken, men räkenskaperna härför lära dock helt och hållet ingå uti länssparbankens redogörelse. Denna afdelnings 118 delägare hade 6,656 R:dr innestående vid slutet af år 1867.

c) "Skeninge stads och omgifnings sparbank" utöfvar sin verksamhet från och med år 1867 under namn af Göstrings härads och Skeninge stads sparbank. Verkningskretsen sträcker *sig äfven utom det namngifna distriktet.*

d) Bristande eller osäkra uppgifter angående delägarnes antal äro här ersatta med föregående årsuppgifter.

e) Ett felaktigt bokföringssätt under föregående år har vållat en bristande öfverensstämmelse med detta årets uppgifter, som nu äro rättade.

f) Örebro läns sparbank har filialer i Jernboås och Bodarne församlingar.

g) Den för Örebro folkbank lemnade redogörelsen angifver 119 qvarstående delägare, 1,791 R:dr innestående behållning och 357 R:dr befintligt öfverskott vid 1866 års slut.

h) Å redogörelsen för Hudiksvalls stads sparbank finnas delägarne klassificerade efter deras hemvist, hvaraf synes, att dessa äro boende ej allenast uti staden utan äfven uti 19 namngifna socknar inom Helsingland, samt dessutom å aflägsnare orter.

i) För närvarande har denna läns-sparbank 16 s. k. sparbankskomitéer spridda inom Ångermanland.

k) Umeå stads och landsförsamlingars sparbank har med år 1867 utvidgats till en länssparbank med verksamhet inom hela Westerbottens län, utom i Skellefteå och Löfångers socknar, hvilka hafva egen sparinrättning.

I de fall, der upplysning ej vunnits rörande anmärkt bristande öfverensstämmelse mellan de särskilda uppgifterna, hafva dessa måst qvarstå sådana de meddelats. I flera fall hafva blott revisionsberättelser, eller andra öfversigter, ej affattade enligt det fastställda formuläret, till Statistiska Byrån inkommit. Af dessa hafva ej alltid med säkerhet kunnat inhemtas samtlige de uppgifter, hvarom i formuläret för sparbanksredogörelserna är fråga. *Så vidt anledning härtill varit bristande tillgång å* **formulärblanketter,** *torde särskild uppmärksamhet få fästas derpå, att enligt Kongl. Maj:ts nådiga föreskrift hvarje sparbank äger att från respektive Länsstyrelse erhålla nödigt antal formulärblanketter för de ifrågavarande redogörelserna.*

Oaktadt de anmärkta bristerna på öfverensstämmelse mellan några sparbankers uppgifter för nu ifrågavarande år, jemförda med de förr lemnade, och oaktadt den störande inflytelsen deraf, att samtlige sparbankers räkenskaper ej omfatta samma tid, eller kalenderåret, torde dock dessa fel, som oftast beträffa mindre sparbanker och mindre summor, ej hindra att i det hela antaga förestående tabell såsom i det närmaste uttryck af rätta förhållandet. Af densamma upplyses bland annat:

att *sparbankernas antal*, vid 1867 års slut uppgående till 203, deraf 88 i städer och 115 å landsbygden, sedan förra året *ökats* med 8;

att de *tillkomne nya delägarnes* antal, 39,503, under året *ökats* med 2,899;

att de *afgångne delägarne*, 23,519, varit 1,431 *flere* än under förra året;

att de *qvarstående delägarne* vid årets slut voro 275,092, eller 15,685 *flere* än vid slutet af 1866;

att det under året 1867 *insatta beloppet* uppgått till 10,668,173 R:dr, eller 1,273,746 R:dr *mera* än under nästförutgångna året;

att de på delägarne för deras insatser sig belöpande *räntorna* blifvit i räkenskaperna utförda med 1,875,947 R:dr, eller 89,375 R:dr *mera* än under förra året;

att de under året *uttagna beloppen*, som med 425,235 R:dr understiga insättningarne, utgjort 10,242,938 R:dr, eller 852,142 R:dr *mera* än under föregående året;

att *delägarnes behållning*, innestående vid 1867 års slut, var 40,069,366 R:dr, således icke mindre än 2,310,767 R:dr *mera* än vid 1866 års slut;

att beloppet af *sparbankernas öfverskott* (grundfond, reservfond m. m.) under året 1867 *ökats* med 194,407 R:dr till 3,570,403 R:dr, samt

att *hela det hos sparbankerna innestående kapitalet* från 41,134,595 R:dr vid 1866 års slut *ökats* under 1867 till 43,639,769 R:dr eller med 2,505,174 R:dr.

Beträffande i öfrigt förhållandet länen emellan visar sig:

att Malmöhus län står främst i afseende på den summa, (kol. 10), öfver hvilken dess sparbanker vid årets slut disponerade, utgörande 8,690,782 R:dr, eller nära 20 procent af motsvarande summa för hela Riket. Dernäst kommer Stockholms stad med 5,603,168 R:dr, vidare Göteborgs och Bohus län med 3,836,073 R:dr, Christianstads län med 2,847,226 och Östergötlands län med 2,453,932 R:dr. Intet af de öfriga länen upp-

når 2 millioner R:dr; 11 län gå dock öfver 1 million R:dr, men 9 län ej ens dertill, hvaraf de flesta tillhöra Norrland. Sista platsen i detta hänseende intages af Westerbottens läns sparbanker med endast 67,503 R:dr såsom delägarnes både behållning och grundfond.

I afseende på sparbankernas *antal* och *fördelning* på de olika länen jemte förhållandet till *folkmängd* och *areal* lemnar följande Tabell (N:o 2) en öfversigt, som tillika kan gifva en vink om de bidragande orsakerna till den olika verksamhet, som sparbankerna i de olika länen synas utöfva, då t. ex. ett större antal sparbanker inom ett mera begränsadt område alltid måste bereda lättadt tillfälle och gifva väckelse till insättningar samt sålunda föranleda till sparsamhet.

Tab. N:o 2. **Sparbankernas antal och förhållande till folkmängd och areal vid 1867 års slut, länsvis.**

Län.	Antal.	*En* på nedanstående innevånareantal.	*En* på qvadratmil.
Stockholms stad	1	140,251	} omkr. 7,7
Stockholms län	7	18,710	
Upsala d:o	4	24,663	» 10,3
Södermanlands d:o	11	12,273	» 4,6
Östergötlands d:o	31	8,323	» 2,7
Jönköpings d:o	8	23,356	» 11,0
Kronobergs d:o	3	54,983	» 24,5
Calmar d:o	13	18,266	« 7,2
Gotlands d:o	4	13,506	» 6,3
Blekinge d:o	10	12,771	» 2,5
Christianstads d:o	11	20,493	» 4,9
Malmöhus d:o	17	18,404	» 2,3
Hallands d:o	6	21,332	» 6,9
Göteborgs och Bohus d:o	7	33,692	» 6,1
Elfsborgs d:o	7	40,323	» 14,7
Skaraborgs d:o	8	30,384	» 8,9
Wermlands d:o	6	44,066	» 22,2
Örebro d:o	16	10,425	» 4,4
Westmanlands d:o	7	16,084	» 7,7
Kopparbergs d:o	7	25,314	» 36,8
Gefleborgs d:o	10	14,626	» 14,7
Wester-Norrlands d:o	2	65,443	» 95,8
Jemtlands d:o	1	69,667	» 410,9
Westerbottens d:o	2	45,408	» 238,5
Norrbottens d:o	4	18,948	» 213,5
I hela Riket	203	20,668	17,2
Deraf belägne i städer	88		
» » å landsbygden	115		

Hvad nu först beträffar *antalet* af sparbankerna, är detta störst uti Östergötlands län eller 31, hvarefter i ordning följa Malmöhus län med 17, Örebro län med 16, Calmar län med 13, Södermanlands och Christianstads län hvardera med 11, Blekinge och Gefleborgs län hvardera med 10 o. s. v. Blott *en* sparbank finnes uti Jemtlands län. Ehuru Stockholms stad ej har mer än *en* sparbank, afsedd för staden, verkar dock äfven der Stockholms läns sparbank, som också har sitt säte uti staden.

Att ökningen af de i städerna belägna sparbankerna icke kan fortgå i samma proportion, som å landsbygden, är temligen klart, och finna vi derföre år 1867 88 sparbanker uti städerna mot 87 vid föregående årets slut, men 115 å landsbygden mot 108 vid sistnämnde tid. Stadssparbankernas antal 88 motsvarar i det närmaste städernas antal 90, utan att dock häraf får slutas, att endast 2 städer skulle sakna egen sparbank. I sjelfva verket är detta förhållandet med flere städer, då inom andra deremot finnes mer än en sparbank.

Om ökningen af sparbankernas antal fortginge endast i samma förhållande som folkmängdstillväxten, så skulle det i medeltal på hvar sparbank sig belöpande innevånareantalet blifva oförändradt. Då nu likväl medeltalet för hela Riket var *en* sparbank på 21,337 innevånare år 1866, men vid 1867 års slut *en* bank på 20,668 innevånare, så visar denna mindre siffra ett gynsamt förhållande i afseende på sparbankernas ökning. Samma förhållande gäller äfven om arealen, enär år 1866 hvar 17,91 qvadratmil fast land ägde *en* sparbank, då 1867 *en* sådan fans på hvar 17,2 qvadratmil. Jemtlands, Westerbottens och Norrbottens län med sina vidsträckta obygder utöfva ett särdeles stort inflytande vid dessa beräkningar, då t. ex. det förstnämnda icke äger mera än *en* sparbank på öfver 400 qvadratmil. Bäst lottadt i detta fall framstår Malmöhus län, som kan framvisa en sparbank på hvar 2,3 qvadratmil. Andra rummet dernäst intager Blekinge län med *en* bank på 2,5 qvadratmil, vidare Östergötlands län med *en* på 2,7 qv.mil, Örebro län med *en* på 4,4, Södermanlands län med *en* på 4,6, Christianstads län med *en* på 4,9 qv.mil o. s. v.

I afseende på proportionen till *innevånareantalet* står Östergötlands län främst, då der finnes en sparbank för hvarje 8,323 innevånare, hvarefter följa i ordning Örebro, Södermanlands, Blekinge län o. s. v. ända till Stockholms stad. Vid alla dessa beräkningar bör man dock ej förbise en vigtig omständighet,

nemligen att många sparbanker äga filialafdelningar spridda inom sitt verksamhetsområde, för hvilka särskild redogörelse ej ingår till Statistiska Central-Byrån och hvilka alltså icke framträda uti ofvanstående beräkningar, men i detta hänseende böra verka alldeles som vore de sjelfständiga banker. Såsom exempel härpå kan anföras Wester-Norrlands länssparbank, som inom Ångermanland uppgifves hafva 16 s. k. sparbankskomitéer. Då nu dessa lära hvar och en inom sin socken emottaga insättningar, hvilka sedan öfverlåtas till länssparbanken, så äro härigenom så många tillfällen beredda för innevånarne att tillgodogöra sina besparingar, att för hvart 5,000-tal af befolkningen finnes en sparinrättning att tillgå. Andra län erbjuda likartade förhållanden.

Efterföljande tabeller afse att hufvudsakligen genom relativa tal visa sparbankernas verksamhet uti den ena eller andra riktningen jemförd med förhållandet under de förutgångne år, för hvilka redogörelse uti denna Tidskrift blifvit afgifven.

Öfver absoluta och relativa antalet *sparbanksdelägare* under åren 1861—1867 lemnar tabellen N:o 3 en jemförande öfversigt *länsvis:*

Tab. № 3. Antal vid årets slut qvarstående sparbanks- vid samma tid under

Län.	År 1861.		År 1862.		År 1863.	
	Antal sparbanks-delägare.	*En* del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	*En* del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	*En* del-ägare på inne-vånare.
Stockholms stad	21,478	omkr. 5	22,208	omkr. 5	23,603	omkr. 5
Stockholms län	1,120	» 109	2,227	» 56	3,970	» 31
Upsala d:o	6,134	» 15	6,529	» 14	6,901	» 14
Södermanlands d:o	7,836	» 16	8,248	» 16	8,859	» 15
Östergötlands d:o	14,547	» 17	15,269	» 16	16,035	» 16
Jönköpings d:o	9,691	» 18	10,621	» 17	11,421	» 16
Kronobergs d:o	6,887	» 22	7,448	» 21	7,734	» 21
Calmar d:o	6,392	» 35	6,741	» 34	7,212	» 32
Gotlands d:o	3,012	» 17	3,456	» 15	3,900	» 13
Blekinge d:o	9,138	» 13	9,511	» 13	9,564	» 13
Christianstads d:o	12,501	» 17	12,261	» 18	12,148	» 18
Malmöhus d:o	36,297	» 8	37,780	» 8	38,869	» 8
Hallands d:o	4,412	» 27	4,528	» 27	4,538	» 27
Göteborgs och Bohus d:o	12,903	» 17	13,650	» 16	14,379	» 16
Elfsborgs d:o	6,654	» 41	6,887	» 40	7,296	» 38
Skaraborgs d:o	9,374	» 24	9,552	» 24	9,138	» 25
Wermlands d:o	7,817	» 32	7,593	» 33	7,518	» 34
Örebro d:o	7,988	» 19	8,357	» 19	8,537	» 19
Westmanlands d:o	3,147	» 33	3,382	» 31	3,614	» 30
Kopparbergs d:o	3,988	» 42	4,326	» 40	4,768	» 36
Gefleborgs d:o	2,750	» 50	3,047	» 46	3,516	» 40
Wester-Norrlands d:o	1,742	» 68	1,777	» 68	1,772	» 69
Jemtlands d:o	1,585	» 39	1,716	» 37	1,768	» 37
Westerbottens d:o	400	» 208	445	» 191	452	» 191
Norrbottens d:o	766	» 92	784	» 92	823	» 88
I hela Riket	198,559	» 20	208,343	» 19	218,335	» 18
Medeltal delägare i hvar sparbank	1,273		1,248		1,248	

delägare och deras förhållande till folkmängden åren 1861—1867, länsvis.

År 1864.		År 1865.		År 1866.		År 1867.		Län.
Antal sparbanks-delägare.	*En* del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	*En* del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	*En* del-ägare på inne-vånare.	Antal sparbanks-delägare.	*En* del-ägare på inne-vånare.	
25,216	omkr. 5	27,043	omkr. 5	28,704	omkr. 4,8	29,977	omkr. 4,7	Stockholms stad.
4,813	» 26	6,177	» 21	7,238	» 18	7,834	» 17	Stockholms län.
6,951	» 14	7,324	» 13	7,722	» 13	7,785	» 13	Upsala d:o.
9,195	» 14	9,631	» 14	9,570	» 14	9,875	» 14	Södermanlands d:o.
16,209	» 16	17,529	» 14	18,335	» 14	20,245	» 13	Östergötlands d:o.
12,049	» 15	12,509	» 15	12,261	» 15	13,292	» 14	Jönköpings d:o.
7,851	» 20	7,980	» 20	8,255	» 20	8,621	» 19	Kronobergs d:o.
7,058	» 33	7,258	» 32	7,428	» 32	7,738	» 31	Calmar d:o.
3,985	» 13	4,071	» 13	4,099	» 13	4,453	» 12	Gotlands d:o.
9,581	» 13	10,489	» 12	11,335	» 11	11,948	» 11	Blekinge d:o.
12,286	» 18	13,488	» 16	14,248	» 16	15,549	» 15	Christianstads d:o.
39,658	» 8	42,848	» 7	46,817	» 6,6	49,265	» 6,4	Malmöhus d:o.
4,713	» 26	4,856	» 26	5,005	» 25	5,538	» 23	Hallands d:o.
17,087	» 13	19,073	» 12	20,961	» 11	22,638	» 10	Göteb. och Bohus d:o.
7,513	» 37	7,998	» 35	8,269	» 34	8,706	» 32	Elfsborgs d:o.
8,933	» 26	8,874	» 27	9,342	» 26	10,056	» 24	Skaraborgs d:o.
7,866	» 33	8,120	» 32	8,179	» 32	8,307	» 32	Wermlands d:o.
8,091	» 20	8,405	» 19	9,212	» 18	9,614	» 17	Örebro d:o.
4,362	» 25	4,861	» 22	5,338	» 21	5,623	» 20	Westmanlands d:o.
5,205	» 33	5,509	» 32	5,723	» 31	5,867	» 30	Kopparbergs d:o.
4,670	» 30	5,472	» 26	6,005	» 24	6,543	» 22	Gefleborgs d:o.
1,895	» 66	1,936	» 66	2,054	» 63	2,117	» 62	Wester-Norrlands d:o.
1,808	» 37	1,805	» 38	1,724	» 40	1,700	» 41	Jemtlands d:o.
456	» 193	458	» 194	514	» 176	700	» 130	Westerbottens d:o.
798	» 92	1,012	» 74	1,069	» 71	1,092	» 70	Norrbottens d:o.
228,249	» 18	244,726	» 17	259,407	16	275,083	» 15	
1,275		1,316		1,330		1,355		

Under de 7 år, för hvilka ofvanstående tabell redogör, har således delägareantalet uti Rikets samtlige sparbanker efterhand ökat sig till 275,092 vid 1867 års slut, ifrån att vid samma tid 1861 hafva varit 198,559, utvisande sålunda en tillökning under dessa år af 76,533 delägare eller mera än 38 procent. Största delägareantalet faller på Malmöhus län, 49,265, dernäst komma Stockholms stad, Göteborgs och Bohus samt Östergötlands län med 20—30,000 delägare hvartdera. Westerbottens län står sist med endast 700 sådane. Öfverhufvud taget hade hvar sparbank vid redogörelseårets slut 1,355 delägare, hvilket i jemförelse med föregående år visar, att dessa inrättningar lyckats vinna allt större förtroende och begagnande, och är det derför som numera hvar 15:de person bland Rikets bebyggare äger en sparbanksbok, hvartill för 7 år sedan behöfdes 20 personer.

De olika länen förete dock fortfarande betydliga skiljaktigheter äfven i detta hänseende, så att då Stockholms stad, som alltid varit främst i detta fall, kan uppvisa *en* sparbanksdelägare bland ej fullt 5 innevånare, och Malmöhus län dernäst *en* bland något mera än 6 personer, står Westerbottens län såsom det yttersta, der bland 130 personer finnes blott *en* sparbanksdelägare. Orsakerna till detta olika begagnande af sparinrättningarne torde vara flera, såsom bankernas fördelning inom bygden och deraf betingad olika tillgänglighet, innevånarnes förmögenhetsvilkor och kanske icke minst lefnadsvanor och åsigter om sparsamheten. Man kunde väl fråga, hvarför t. ex. uti Wester-Norrlands län, som, enligt hvad ofvan är visadt, har synnerligen många möjligheter att tillgodogöra sina besparingar, icke destomindre blott *en* sparbanksdelägare kan uppsökas bland 62 af dess innevånare, och detta oaktadt länet är kändt att erbjuda goda utvägar till bergning. Mellan Westerbottens och Wester-Norrlands län får Norrbottens län plats i detta hänseende med *en* delägare bland 70 personer.

Efterföljande tabell N:o 4 lemnar en 8-årig öfversigt öfver *medelvärdet af hvarje sparbanksbok*, d. v. s. det penningebelopp, som hvar och en af sparbanksdelägarne i medeltal hade uti sparbank innestående:

Tab. № 4. Medeltal af sparbanksdelägarnes innestående behållning vid slutet af åren 1860—1867, länsvis.

Län.	1860. R:dr R:mt.	1861. R:dr R:mt.	1862. R:dr R:mt.	1863. R:dr R:mt.	1864. R:dr R:mt.	1865. R:dr R:mt.	1866. R:dr R:mt.	1867. R:dr R:mt.
Stockholms stad	160,15	159,09	161,66	166,05	161,41	165,39	166,56	170,24
Stockholms län	84,03	92,12	78,03	87,65	101,73	111,22	121,29	129,71
Upsala d:o	147,54	155,16	163,01	167,31	173,33	183,44	190,31	195,19
Södermanlands d:o	137,18	142,56	148,20	150,76	150,56	148,65	152,41	147,49
Östergötlands d:o	105,84	105,73	108,92	109,65	112,15	109,64	111,36	110,57
Jönköpings d:o	87,93	91,27	94,03	90,63	83,08	77,82	81,42	83,52
Kronobergs d:o	84,01	86,61	92,46	89,58	86,55	86,21	83,69	84,03
Calmar d:o	166,15	174,74	182,41	177,29	171,26	166,86	163,36	154,94
Gotlands d:o	100,12	101,57	107,97	99,78	96,67	90,27	89,15	87,35
Blekinge d:o	160,06	171,14	177,99	176,14	168,55	158,24	148,02	145,67
Christianstads d:o	201,42	196,68	189,41	179,52	171,04	170,06	168,03	169,81
Malmöhus d:o	159,20	170,11	160,81	154,32	156,95	160,17	157,75	163,10
Hallands d:o	103,00	106,11	101,07	100,28	103,38	105,67	105,81	101,30
Göteborgs och Bohus d:o	187,01	189,23	188,13	190,83	175,42	175,68	158,98	157,39
Elfsborgs d:o	148,10	153,37	155,85	151,87	141,29	136,15	129,50	129,37
Skaraborgs d:o	85,17	89,54	94,37	101,39	103,96	107,25	109,55	108,36
Wermlands d:o	191,18	194,49	204,10	211,20	200,13	206,22	209,35	205,29
Örebro d:o	149,82	151,13	153,33	150,79	157,68	161,64	160,26	157,07
Westmanlands d:o	125,07	140,83	151,80	156,85	144,23	150,70	149,96	148,70
Kopparbergs d:o	122,25	119,48	118,97	119,55	119,13	119,43	117,34	107,07
Gefleborgs d:o	163,73	166,72	178,13	184,45	161,64	157,82	150,59	150,95
Wester-Norrlands d:o	138,52	143,50	147,61	156,44	158,22	166,66	165,77	165,57
Jemtlands d:o	164,39	178,11	193,81	201,90	204,61	198,21	192,97	191,58
Westerbottens d:o	119,96	131,12	158,33	171,86	163,65	161,12	134,74	89,97
Norrbottens d:o	95,33	110,48	126,43	137,65	152,82	125,63	131,74	137,99
I hela Riket	**145,42**	**149,94**	**150,05**	**148,83**	**146,23**	**147,04**	**145,56**	**145,66**

Då denna tabell visar, för hela Riket räknadt, att medelvärdet af sparbanksboken, hvilket år 1862 uppnått 150 R:dr 5 öre, sedan dess har varit i sjunkande och sista året föga öfverstigit talet för det första, så ådagalägger detta visserligen ingen glädjande förkofran. Men härvid får, såsom i förutgångna redogörelser är anfördt, ej förbises den inflytelse, som utöfvas af växande antal sparbanker och sparbanksinsättare.

Det är nemligen klart, att, när man på flera händer fördelar en behållning, hvarje särskild andel måste blifva mindre, än när samma behållning fördelas mellan ett ringare antal. De anförda medeltalen bevisa emellertid, hur önskvärdt det vore, att sparbankerna härstädes i vida högre grad anlitades, så att det för ålderdom och arbetslöshet samlade kapitalet måtte blifva för behofvens fyllande mera tillräckligt.

Det vid jemförelse emellan de särskilda länen beståndande förhållandet, att Wermlands län företer högsta, Jönköpings och Kronobergs län lägsta medelvärdet af sparbanksboken, torde väl häntyda på en olika uppfattning hos folket af sparbanksinrättningens gagn. Det starka fallet af det innestående beloppet i Westerbottens län torde väl till någon del hafva berott af missväxten. Oafbrutet stigande af sparbanksbokens värde visar sig endast för Upsala län. Blott för Stockholms stad och län samt Upsala och Malmöhus län företer sparbanksboken under sista året högre värde än under något af de förutgångna. Deremot är detta värde lägre än under något af de förra åren för Calmar, Gotlands, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Kopparbergs och Westerbottens län.

För att bereda en fortgående lättad jemförelse mellan de särskilda åren i afseende på antalet *tillkomne* sparbanksdelägare har i följande tab. N:o 5 antalet under det första redogörelseåret, eller 1861, tillkomne delägare antagits = 100, så att kolumnerne för de följande åren i procent utvisa vexlingarna af tillkomne delägare.

Tab. № 5. **Antalet tillkomne sparbanksdelägare under hvartdera af åren 1862—1867, jemfördt med antalet tillkomne under år 1861, antaget = 100.**

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.
	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	116	126	130	137	140	139
Stockholms län	473	815	495	775	683	580
Upsala d:o	99	106	93	108	112	103
Södermanlands d:o	105	132	113	121	100	101
Östergötlands d:o	84	95	75	113	112	174
Jönköpings d:o	107	79	94	91	85	135
Kronobergs d:o	167	153	145	120	152	181

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.
	%	%	%	%	%	%
Calmar län	128	124	77	97	99	121
Gotlands d:o	124	139	91	88	78	118
Blekinge d:o	110	109	106	190	210	173
Christianstads d:o	62	60	58	105	91	109
Malmöhus d:o	86	76	89	122	150	139
Hallands d:o	106	107	136	146	153	282
Göteborgs och Bohus d:o	115	119	262	237	216	217
Elfsborgs d:o	92	130	94	142	113	156
Skaraborgs d:o	106	104	151	111	155	198
Wermlands d:o	82	72	120	102	83	104
Örebro d:o	96	85	72	101	150	117
Westmanlands d:o	119	106	209	185	186	167
Kopparbergs d:o	99	162	124	115	120	83
Gefleborgs d:o	100	125	260	205	166	169
Wester-Norrlands d:o	81	83	122	111	110	134
Jemtlands d:o	91	65	69	68	37	60
Westerbottens d:o	119	81	75	73	184	432
Norrbottens d:o	83	102	57	239	166	189
I hela Riket	102	106	115	134	137	148

Hvad beträffar hela Riket, utvisar denna tabell ett år från år *oafbrutet* stigande, så att mot 100 nytillkomne år 1861 svarat 148 år 1867. Samma förhållande framträder väl endast för Hallands län, men det sista året företer dock den högsta tillväxten äfven för Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Christianstads, Elfsborgs, Skaraborgs, Wester-Norrlands och särdeles Westerbottens län. Endast i Kopparbergs län har antalet nytillkomne delägare under sista året varit lägre än något af de förutgångna åren.

Till en med tab. N:o 5 likartad jemförelse i afseende på antalet *afgångne* sparbanksdelägare erbjudes tillfälle genom följande tabell N:o 6, i hvilken likaledes antalet under 1861 är antaget = 100.

Tab. № 6. Antalet afgångne sparbanksdelägare under hvartdera af åren 1862—1867, jemfördt med antalet afgångne under år 1861, antaget = 100.

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.
	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	94	76	71	69	80	95
Stockholms län	99	313	386	530	617	808
Upsala d:o	109	126	136	129	132	172
Södermanlands d:o	99	109	124	129	147	140
Östergötlands d:o	106	123	123	138	134	158
Jönköpings d:o	63	50	79	99	186	67
Kronobergs d:o	85	135	165	129	136	152
Calmar d:o	165	140	168	139	152	150
Gotlands d:o	100	134	181	174	176	120
Blekinge d:o	139	185	186	164	212	211
Christianstads d:o	134	122	98	105	110	106
Malmöhus d:o	133	128	170	142	184	177
Hallands d:o	115	108	135	157	165	185
Göteborgs och Bohus d:o	101	104	138	160	139	155
Elfsborgs d:o	116	153	124	172	143	181
Skaraborgs d:o	120	207	247	167	156	160
Wermlands d:o	125	96	107	94	97	108
Örebro d:o	97	104	168	110	119	139
Westmanlands d:o	139	114	104	166	175	210
Kopparbergs d:o	113	237	168	174	231	240
Gefleborgs d:o	125	118	180	182	192	198
Wester-Norrlands d:o	105	134	110	147	104	169
Jemtlands d:o	96	127	153	205	211	209
Westerbottens d:o	167	244	239	244	333	478
Norrbottens d:o	147	129	176	271	224	349
I hela Riket	113	119	134	129	143	149

För hela Riket utvisar denna tabell högre procent afgångne, 149 %, än under något af de förutgångna åren och bland de särskilda länen äger ock samma förhållande rum för Stockholms stad och län, Upsala, Östergötlands, Hallands, Elfsborgs, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs, Wester-Norrlands, Westerbottens och Norrbottens län. I denna högre procent afgångne delägare får man dock ej söka stöd för minskad sparsamhetsomtanka, då naturligtvis med den tillväxt af nya

delägare, som ägt rum sedan år 1861, knappast vore förenligt, att ej de afgångnes antal åtminstone i någon mån skulle vara större än nämnde år.

För att närmare och för hvarje särskildt år åskådliggöra förhållandet mellan afgångne och tillkomne sparbanksdelägare har redogörelsen derför blifvit fortsatt i nedanstående tab. N:o 7, i hvilken de tillkomne sparbanksdelägarne för hvarje särskildt år antagits = 100, så att siffrorna i hvarje årskolumn uttrycka den procent häraf, som de afgångne delägarne utgjort.

Tab. № 7. **Jemförelse mellan afgångne och tillkomne sparbanksdelägare, de senare för hvart år antagne = 100.**

Län.	Afgångne delägare i förhållande till 100 nytillkomne.						
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.
	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	93	75	56	51	47	53	64
Stockholms län	43	9	16	34	29	39	60
Upsala d:o	54	59	64	79	64	63	89
Södermanlands d:o	63	60	52	69	67	93	87
Östergötlands d:o	52	65	67	85	63	62	47
Jönköpings d:o	56	32	35	47	60	121	27
Kronobergs d:o	75	38	66	85	80	67	63
Calmar d:o	54	69	61	117	78	83	67
Gotlands d:o	41	33	40	83	82	93	42
Blekinge d:o	56	71	95	78	49	57	68
Christianstads d:o	53	116	108	90	53	64	52
Malmöhus d:o	42	64	70	80	49	51	53
Hallands d:o	65	71	66	65	70	71	43
Göteborgs och Bohus d:o	65	57	58	34	44	42	46
Elfsborgs d:o	58	72	68	76	70	73	66
Skaraborgs d:o	71	80	147	116	106	71	57
Wermlands d:o	83	126	110	73	76	96	86
Örebro d:o	66	66	81	156	73	52	79
Westmanlands d:o	53	62	57	30	47	50	67
Kopparbergs d:o	36	41	53	49	54	70	104
Gefleborgs d:o	42	53	40	29	37	49	49
Wester-Norrlands d:o	64	82	102	58	85	58	81
Jemtlands d:o	33	38	66	75	102	194	117
Westerbottens d:o	29	40	86	91	96	52	32
Norrbottens d:o	47	78	60	146	54	64	87
I hela Riket	58	64	65	67	56	60	58

Af denna tabell upplyses, att för hela Riket de år 1867 afgångne sparbanksdelägarne utgjort 58 % af de nytillkomne eller varit något färre i förhållande till desse senare än under året 1866, och att för de särskilda länen procenten af afgångne varit högre än något af de förutgångne åren blott inom Stockholms, Upsala, Westmanlands och Kopparbergs län, men deremot lägre i Östergötlands, Jönköpings, Christianstads, Hallands och Skaraborgs län.

För den tidrymd, under hvilken oafbrutna årliga uppgifter rörande i Rikets sparbanker insatt och uttaget belopp varit tillgängliga, utvisa dessa nedanstående summor:

	Insatser.	Uttagningar.	Summa.
1856	R:dr 6,026,887.	R:dr 4,254,721.	R:dr 10,281,608.
1857	» 4,977,455.	» 5,307,631.	» 10,285,066.
1858	» 4,004,234.	» 6,779,762.	» 10,783,996.
1859	» 5,213,685.	» 5,134,948.	» 10,348,633.
1860	» 5,953,793.	» 5,436,201.	» 11,389,994.
1861	» 6,778,376.	» 5,632,461.	» 12,420,837.
1862	» 6,706,324.	» 6,649,716.	» 13,356,040.
1863	» 6,810,329.	» 7,090,264.	» 13,900,593.
1864	» 7,014,643.	» 7,548,545.	» 14,563,188.
1865	» 9,577,985.	» 8,586,647.	» 18,164,632.
1866	» 9,394,427.	» 9,390,796.	» 18,785,223.
1867	» 10,670,179.	» 10,242,938.	» 20,913,117.

Dessa tal utvisa, att insatser och uttagningar för sista året uppgått till högre belopp än under något af de förutgångna och att summan af dem båda är mer än dubbelt större än den var år 1856.

Efterföljande tab. N:o 8 är afsedd att för hvarje särskildt läns sparbanker bereda fortgående tillfälle till jemförelse mellan uttaget och insatt belopp på det sätt, att det sistnämnda är antaget = 100 och det uttagna beloppet i procent deraf utfördt i tabellens årskolumner.

Tab. № 8. **Jemförelse mellan uttaget och insatt belopp, det sistnämnda för hvarje år antaget = 100.**

Sparbankerna i	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Medeltal 1856 med 1865.	1866.	1867.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	89	151	155	108	113	117	96	82	102	82	110	92	93
Stockholms län	42	77	189	68	54	49	18	34	56	57	64	67	80
Upsala d:o	52	83	95	66	76	62	67	83	104	64	75	80	110
Södermanlands d:o	77	109	136	85	104	80	78	78	107	110	96	115	142
Östergötlands d:o	76	92	121	90	79	83	85	96	106	100	93	95	79
Jönköpings d:o	55	118	179	147	91	76	70	106	150	143	114	115	79
Kronobergs d:o	58	130	282	134	130	98	58	128	149	121	129	128	100
Calmar d:o	75	130	222	84	92	70	81	104	164	124	115	123	125
Gotlands d:o	107	132	296	212	133	64	46	104	148	183	143	140	91
Blekinge d:o	78	83	168	82	103	80	90	121	134	108	105	111	103
Christianstads d:o	66	67	252	93	109	88	194	200	168	82	132	103	79
Malmöhus d:o	75	93	188	102	66	69	128	127	104	85	104	92	90
Hallands d:o	59	72	129	128	112	126	124	125	92	99	107	107	96
Göteborgs och Bohus d:o	78	107	117	85	108	98	99	94	89	86	96	114	95
Elfsborgs d:o	73	122	220	100	96	78	99	109	158	110	117	117	99
Skaraborgs d:o	50	113	206	107	141	84	87	116	136	114	115	102	92
Wermlands d:o	42	125	219	112	84	107	120	120	146	92	117	119	135
Örebro d:o	56	127	237	138	94	95	93	129	68	93	113	84	113
Westmanlands d:o	65	107	123	87	70	47	58	76	74	64	77	81	102
Kopparbergs d:o	60	103	133	97	85	85	84	72	83	93	90	120	196
Gefleborgs d:o	71	107	150	80	66	60	59	59	66	69	79	100	89
Wester-Norrlands d:o	39	78	100	58	139	80	99	95	85	87	86	97	110
Jemtlands d:o	47	70	227	125	77	47	47	88	109	164	100	235	158
Westerbottens d:o	56	162	475	45	42	42	29	69	205	192	132	170	187
Norrbottens d:o	35	203	389	100	73	30	60	58	79	127	115	77	94
I hela Riket	71	107	169	99	91	83	99	104	108	90	102	100	96

På sätt denna tabell utvisar hade i medeltal för Riket under decenniet 1856—1865 det uttagna beloppet förhållit sig till det insatta som 102 : 100. För året 1867 är detta förhållande *96 : 100 och sålunda från viss synpunkt fördelaktigare* än under flertalet af förutgångne år.

Om man jemför med förenämnde 10-åriga medeltal, så befinnas för 1867 uttagningarne i förhållande till insättningarne *lägre* i Stockholms stad, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Christianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs och Norrbottens län, men *högre* i alla de öfriga länen, utom i Örebro län, der uttagningarne 1867 stodo i samma förhållande, som det 10-åriga medeltalet utvisar.

Delägarnes innestående behållning har uppgifvits till följande belopp:

år 1860	R:dr	27,291,937.			
» 1861	»	29,772,670	eller en tillväxt af	R:dr	2,480,733.
» 1862	»	31,261,338	» »	»	1,488,668.
» 1863	»	32,494,403	» »	»	1,233,065.
» 1864	»	33,376,991	» »	»	882,588.
» 1865	»	35,983,636	» »	»	2,606,645.
» 1866	»	37,758,599	» »	»	1,774,963.
» 1867	»	40,069,366	» »	»	2,310,767.

Men oaktadt alltså tillväxten af delägarnes behållning under 1867 för Rikets samtlige sparbanker varit så betydlig, befinnes likväl vid jemförelse med året 1866, att delägarebehållningen sjunkit i följande 6 läns sparbanker, nemligen:

Södermanlands	läns	med	R:dr	2,059.
Calmar	»	»	»	14,465.
Wermlands	»	»	»	6,974.
Kopparbergs	»	»	»	43,363.
Jemtlands	»	»	»	6,995 och
Westerbottens	»	»	»	6,279.

Sparbankernas egna öfverskottsmedel, uppkomna genom donationer, grund- och reservfonder, räntevinster m. m., hafva uppgifvits för hela Riket till följande belopp, nemligen:

år 1860	R:dr	2,096,061.			
» 1861	»	2,309,290	och alltså ökats med	R:dr	213,229.
» 1862	»	2,542,241	» »	»	232,951.
» 1863	»	2,807,222	» »	»	264,981.
» 1864	»	3,038,356	» »	»	231,134.
» 1865	»	3,132,644	» »	»	94,288.
» 1866	»	3,375,996	» »	»	243,352.
» 1867	»	3,570,403	» »	»	194,407.

Dock befinnes för följande 2 läns sparbanker vid jemförelse med 1866 en *minskning* af dessa öfverskottsmedel hafva inträffat under det år, som nu är närmaste föremålet för redovisning, nemligen Stockholms stads och Södermanlands läns.

I afsigt att vinna upplysning, huruvida sparbankerna härstädes, såsom i några andra länder lärer vara händelsen, företrädesvis eller till betydligt belopp såsom depositbanker emottaga större summor från färre händer, eller enligt sin egentliga bestämmelse samla mindre summor från stort antal delägare, ifrågasattes i formulären för uppgifterna till sparbanksstatistiken meddelandet af en detaljerad klassifikation af delägarne efter beloppet af deras vid hvarje års slut innestående behållning. Då af de upplysningar, som i detta hänseende vunnos redan för året 1865, det tydligt visade sig, att de flesta delägarne representerade blott mindre summor och då denna klassifikation vållade vederbörande stort besvär särdeles vid de större sparbankerna, så tillkännagafs å nu gällande formulärblanketter, att den ifrågavarande klassifikationen kunde inskränkas till blott hvart 5:te år.

När detta oaktadt ett stort antal sparbanksstyrelser äfven för året 1867 benäget meddelat sådan klassifikation, så har efterföljande tab. N:o 9 egnats åt en sammanställning af hit hörande uppgifter.

Tab. № 9. Klassifikation af sparbanks-delägarne

Sparbanker i	T. o. m. 10 R:dr.		10—25 R:dr.		25—50 R:dr.		50—100 R:dr.	
	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.
Stockholms stad *a*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län *b*)	291	1,125	199	3,260	220	7,523	223	15,396
Upsala d:o *c*)	54	320	77	1,268	109	3,680	130	6,330
Södermanlands d:o *d*)	802	3,191	667	11,073	499	17,530	539	39,073
Östergötlands d:o *e*)	2,062	9,029	1,227	18,744	958	31,375	777	53,803
Jönköpings d:o *f*)	1,518	4,439	591	9,701	407	14,442	318	22,365
Kronobergs d:o	3,013	10,378	1,352	21,894	1,126	39,946	1,213	84,593
Calmar d:o *g*)	987	3,499	472	7,540	349	11,930	429	30,356
Gotlands d:o *h*)	189	725	120	2,016	73	2,420	54	3,630
Blekinge d:o *i*)	1,164	3,634	416	6,698	328	11,367	307	20,783
Christianstads d:o *k*)	1,783	7,685	1,497	25,659	1,561	54,327	1,685	114,071
Malmöhus d:o *l*)	12,844	34,724	4,436	71,278	3,338	119,260	3,924	277,066
Hallands d:o *m*)	1,028	3,804	333	5,493	259	9,172	294	20,368
Göteborgs och Bohus d:o *n*)	5,030	13,246	1,310	21,161	986	34,794	1,174	83,288
Elfsborgs d:o *o*)	188	847	77	1,853	132	4,701	146	13,186
Skaraborgs d:o *p*)	496	2,303	448	7,212	440	14,413	483	35,232
Wermlands d:o	1,720	8,345	1,371	22,707	976	36,564	1,095	80,060
Örebro d:o *q*)	1,944	6,911	1,207	19,900	994	33,459	1,045	71,508
Westmanlands d:o *r*)	956	4,114	804	13,606	604	22,013	651	45,690
Kopparbergs d:o *s*)	1,376	6,157	925	13,801	758	25,810	1,028	68,113
Gefleborgs d:o *t*)	1,116	4,397	542	9,302	492	17,454	556	39,165
Wester-Norrlands d:o	402	2,013	291	4,822	281	10,415	311	23,727
Jemtlands d:o	348	1,864	312	5,016	261	8,985	222	15,570
Westerbottens d:o	193	904	196	3,079	89	3,090	76	5,410
Norrbottens d:o *u*)	78	387	74	1,139	57	1,984	44	2,908
Hela Riket	39,582	134,041	18,944	308,222	15,347	536,654	16,724	1,171,691
Utgörande i procent	27,97	0,57	13,39	1,31	10,85	2,28	11,82	4,97

Anmärkningar.

a) Från Stockholms stad äro delägare till belopp under 100 R:dr samfäldt uppgifne till ett antal af 19,622 med behållning af 423,623 R:dr samt fr. o. m. 200—500 R:dr samfäldt till ett antal af 3,979 med behållning af 1,268,912 R:dr, hvilka summor här ofvan ej äro medräknade.

b) Stockholms läns sparbank har uppgifvit delägare under 1 R:dr till 722, — 10 R:dr 1,709, — 25 R:dr 943, — 50 R:dr 656, — 100 R:dr 706, med behållning för alla tillsammans af 79,970 R:dr, ej upptagne här ofvan.

c) Uppgifter härom ej meddelade för Upsala stads och läns, samt Lagunda och Hagunda häraders sparbanker.

d) Uppgifter härom ej meddelade för Nyköpings läns och stads, Mörkö samt Strengnäs sparbanker. Uppgiften för Eskilstuna sparbank oanvänd.

e) Bristande uppgifter för Walkebo, Tjellmo, Östra Eneby, Godegård, Qvillinge, Söderköpings, Linköpings läns och Norrköpings stads; ofullständiga för Häradshammars och Westerlösa sparbanker.

f) Bristande uppgifter för Jönköpings stads och läns samt Wernamo. Östra härads ofullständig.

g) Bristande uppgifter för Westerviks, Wimmerby, Calmar läns och sparbanken i Misterhult; ofullständig för Öfverrums bruks.

efter deras innestående behållning vid 1867 års slut.

100—200 R:dr.		200—300 R:dr.		300—400 R:dr.		400—500 R:dr.		500—1000 R:dr.		Öfver 1000 R:dr.	
Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.	Antal delägare.	Summa behållning. R:dr.
3,299	459,760	—	—	—	—	—	—	2,059	1,427,883	1,018	1,523,235
896	131,782	402	99,010	232	80,342	150	67,349	301	203,644	192	326,724
185	35,371	73	22,710	50	15,820	50	13,330	50	34,019	19	20,180
569	78,936	214	52,977	163	56,293	91	41,539	141	95,079	51	75,422
665	90,104	270	63,678	156	53,803	84	37,189	137	90,792	53	79,837
220	29,892	78	18,738	57	19,855	40	17,844	62	41,043	16	21,672
913	126,339	367	88,129	219	75,277	122	54,621	238	162,160	58	61,083
419	60,554	232	54,160	120	40,973	84	36,469	153	103,450	55	111,855
33	4,750	16	3,835	10	3,348	3	1,297	6	3,740	1	1,470
292	39,971	127	30,074	83	28,422	40	17,383	98	64,278	69	122,766
1,752	240,326	930	229,935	566	194,458	333	147,667	687	479,319	355	546,645
4,189	563,768	2,107	519,122	1,442	497,818	972	425,954	1,950	1,315,714	873	1,413,610
260	36,801	152	36,300	81	25,787	40	17,532	100	69,861	44	66,214
1,337	186,586	697	167,178	484	165,675	344	153,029	798	559,070	581	1,018,012
87	11,492	16	4,208	22	9,786	26	11,362	20	15,530	14	47,913
455	64,825	197	48,509	134	45,233	81	36,236	145	98,685	80	120,361
1,166	170,184	565	142,406	326	114,002	209	94,086	458	327,651	421	709,314
1,139	159,993	532	129,826	301	103,324	197	88,810	394	271,296	213	325,599
787	108,575	342	80,744	205	71,074	121	53,730	268	182,498	101	130,183
942	118,204	309	72,572	160	53,742	105	47,604	191	129,466	65	87,258
623	86,619	291	69,610	181	61,028	139	61,748	224	152,569	153	214,419
321	46,459	184	43,314	93	30,482	72	30,740	119	83,862	43	74,685
206	28,463	97	23,404	57	19,707	29	12,959	88	62,142	80	147,582
68	9,410	20	4,825	16	5,307	15	6,802	16	10,840	11	13,309
47	6,480	12	2,892	10	3,536	1	471	6	4,321	2	3,047
20,870	**2,895,644**	**8,230**	**2,008,156**	**5,168**	**1,775,092**	**3,348**	**1,476,251**	**8,709**	**5,988,912**	**4,568**	**7,262,395**
14,75	**12,29**	**5,82**	**8,52**	**3,65**	**7,54**	**2,36**	**6,27**	**6,16**	**25,42**	**3,23**	**30,83**

Anmärkningar.

h) D. B. W:s i Wisby uppgift ofullständig.
i) För Blekinge läns och Carlshamns sparbanker ingen uppgift. För Sölvesborg ofullständig.
k) Ingen uppgift från Engelholms, Cimbrishamns, Willands, Gärds och Gärds & Albo häraders sparbanker.
l) För Ystads, Helsingborgs, Frosta och Onsjö häraders samt Eslöfs sparbanker saknas uppgifter.
m) För Warbergs och Laholms sparbanker saknas uppgifter.
n) För Göteborgs och Bohus läns samt Uddevalla sparbanker saknas uppgift; för Lysekils felaktig.
o) För Wenersborgs, Svenljunga, Alingsås, Åmåls och Borås sparbanker saknas uppgifter.
p) Uppgift saknas för Sköfde, Lidköpings och Skaraborgs läns sparbanker.
q) För Kumla och Nora samt Örebro folkbank saknas uppgifter.
r) För Simtuna saknas uppgift. Sala uppgift ofullständig.
s) Norrbärkes sockens sparbank har uppgifvit delägare från 500—750 R:dr till 8 med behållning af 5,442 R:dr; ej här ofvan upptagen.
t) Gefleborgs läns sparbank har ej lemnat fullständig uppgift.
u) För Norrbottens läns sparbank i Piteå saknas uppgift; Neder-Kalix uppgift ofullständig.

De relativa talen eller procenten inom hvarje klass visa, vid jemförelse med förhållandet år 1866, endast ringa skilnad och ådagalägga, att nära 70 % af det innestående *delägarekapitalet* äro fördelade på lotter understigande 1,000 R:dr R:mt och att blott 3¼ % af *delägarne* hafva innestående behållning öfverstigande nämnde summa.

I årsredogörelsen för sparbankernas verksamhet under året 1866 meddelades Kongl. Maj:ts Nåd. bref af den 4 Juni 1868, innehållande bland annat, att Kongl. Maj:t under den 29 Nov. 1867 täckts i Nåder förordna en komité för utarbetande af förslag till de föreskrifter, som må kunna anses lämpliga för befrämjande i allmänhet af sparbanksväsendets tidsenliga utveckling och ordnande. Denna komités förslag lärer nu vara under Kongl. Maj:ts Nåd. pröfning.

Den redogörelse för sparbankernas verksamhet under åren 1860—1863, som meddelats i Statistisk Tidskrift, 2:dra bandet, häft. 13 och 14, åtföljdes af några upplysningar rörande andra länders sparbanksinrättningar enligt de officiela redogörelser, som till Statistiska Centralbyrån härom inkommit. Det har ansetts lämpligt att på grund af sedermera inkomna meddelanden här lemna fortsättning af en dylik redogörelse.

I **Danmark** funnos [1]) vid 1867 års ingång 86 sparbanker, hvilket var *en* på 20,393 innevånare [2]) eller, räknadt efter Danmarks ytvidd, *en* på 3,99 svenska qvadratmil. Vid årets slut voro delägarne till antalet 220,420 mot 205,997 vid föregående års slut, eller *en* på 8 innevånare, egande tillsammans 102,419,050 R:dr R:mt [3]) eller hvar och en i medeltal 464,65 R:dr, mer än 3 gånger medelvärdet af en svensk sparbanksbok vid samma tid. I medeltal förvaltade hvarje sparbank delägares medel till ett belopp af 1,047,059 R:dr, beräknadt efter ställningen vid årets början. Under årets lopp hade delägarne insatt 64,703,686 Rdr och uttagit 54,917,952 R:dr, hvadan insättningarnas öfverskott öfver uttaguingarna var mer än 9¾ millioner, medan vid samma tid i Sverige det ej uppgick till ½ million. Af dessa summor visar sig de danska sparbankernas omsättning under året hafva varit 119,621,638 R:dr. Den ränta, som godt-

[1]) Enligt Statistiske Meddelelser, 8:de Bind, och Sammendrag af Statistiske Oplysninger angaaende Kongeriget Danmark. N:o 1.

[2]) Innevånarne beräknade den 1 Jan. 1868 till 1,753,787.

[3]) 1 Rigsbankdaler här upptagen = 2 R:dr R:mt.

gjorts delägarne, belöper sig till 2,545,574 R:dr. Sparbankernas egna medel voro vid årets slut 4,070,626 R:dr.

Följande tabell visar sparbankernas verksamhet under de sex åren 1862—1867:

År.	Under året				Vid årets slut			
	Sparbanker.	insatt belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innestående behållning tillhörande delägarne.	befintligt öfverskott (grundoch reservfond, räntevinster m. m.)	Summa behållning och öfverskott.
	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
1862.....	64	30,935,066	1,646,700	28,104,842	151,715	68,216,746	3,059,366	71,276,112
1863.....	69	35,842,776	1,842,664	33,966,248	161,938	71,952,566	3,105,162	75,057,728
1864.....	74	39,044,716	1,919,120	37,824,778	171,598	75,393,060	3,092,560	78,485,620
1865.....	74	46,326,634	2,119,858	40,743,298	188,780	83,096,004	3,329,490	86,425,494
1866.....	76	51,386,412	2,248,002	46,737,382	205,997	90,047,048	3,636,428	93,683,476
1867.....	86	64,703,686	2,545,574	54,917,952	220,420	102,419,050	4,070,626	106,489,676

I saknad af närmare underrättelser, än hvad nu är anfördt om sparbanksförhållandet år 1867, meddelas här några statistiska belysningar om dessa bankers verksamhet och ställning under år 1866. Vid slutet af år 1866 funnos 76 sparbanker. 12 af dessa banker förvaltade medel, tillhörande delägare, till ett belopp af öfver 2 millioner R:dr (Bikupan i Köpenhamn öfver 10½ millioner), 11 förvaltade mellan 1 och 2 millioner, 10 mellan ½ och 1 million, 33 mellan 1 och 5 hundra tusen, 10 mindre än 100,000 R:dr. Räntefoten, en obetydlighet högre 1866 än 1865, vexlade vid de 76 sparbankerna mellan 3 % och 4 %, men var allmännast 4 %, vid 44 sparbanker, och dernäst 3½ %, vid 24 sparbanker. Ägare af mindre belopp, intill 100 R:dr, voro till antalet de fleste och hafva jemnt förökats, medan ägare af 100—1,000 R:dr minskats, men åter ägare af mer än 1,000 R:dr varit flere än föregående år. Det högsta belopp, som innestod på *ett* konto, utgjorde något öfver 50,000 Rdr. Hvad delägarnes sociala ställning beträffar, kan hon blott delvis angifvas, då om de vid 1866 års början befintlige 188,780 delägarnes lefnadsställning uppgifter saknas från 17 sparbanker med 38,101 delägare, men förhållandet med desse torde få anses vara detsamma som med de uppgifne 150,679 delägarne. Af desse utgjorde:

tjenstehjon..... 28,85 %,
barn och myndlingar ..... 20,52 »

bönder och torpare	15,95 %,
handtverkare	7,49 »
handlande och sjöfarande	3,98 »
arbetare	1,87 »
militärer	1,81 »
föreningar	1,80 »
diverse och ej uppgifne	17,73 »

Af de i 54 sparbanker under år 1866 öppnade konti, till antalet 16,786, med insättningar till ett belopp af 5,316,904 R:dr var medelvärdet af hvarje sparbanksbok 316 R:dr, hvilket medium öfverstiges af föreningar (1,010 R:dr), bönder (688 R:dr), militärer (456 R:dr), handlande (400 R:dr), myndlingar (386 R:dr), upphinnes nästan af torpare (314 R:dr), sjöfarande (308 R:dr) och understiges mest af barn, som i medeltal ägde blott 180 R:dr.

85 sparbankers [1]) hela kapital vid 1866 års slut, uppgående till 93,443,498 R:dr, var sålunda anbragt:

I enskilda lån	72,55 %.
» inhemska stats-papper	8,13 »
» d:o andra offentliga d:o	7,64 »
» utländska stats-papper	3,83 »
» d:o andra offentliga d:o	2,70 »
» banker	2,39 »
» kontant behållning	1,59 »
» diverse	1,11 »
» statskassan	0,06 »

Administrationskostnaderna, inclusive afgifter till välgörande ändamål, synas vexla mellan 0,22 % och 0,40 %, eller i medeltal 0,32 % af de få i detta hänseende redovisade sparbankernas hela kapital.

Englands mest betydande sparbanker [2]) äro *Post office savings banks* och *Savings banks under trustees.* Den verksamhet, som af dessa utvecklats under de sist förflutna sex åren 1863—68, visar summariskt följande tabell [3]):

---

[1]) Underrättelse om 1 sparbank med kapitalet 239,978 R:dr saknas, hvadan dessa medel ej äro inräknade.

[2]) Om dessa se Miscellaneous statistics.

[3]) Enligt Statistical Abstract for the United Kingdom, 1869.

År.		Post office savings banks.	Savings banks under trustees.
		Riksdaler [1].	
1863	Insatt [2]	48,685,194	148,476,636
	Uttaget	18,471,726	160,319,556
	Kapital	60,782,904	737,127,090
1864	Insatt [2]	62,142,318	147,144,222
	Uttaget	33,049,008	194,072,922
	Kapital	89,876,232	711,366,048
1865	Insatt [2]	69,333,966	138,323,466
	Uttaget	41,734,998	172,027,296
	Kapital	117,475,200	697,415,364
1866	Insatt [2]	82,256,940	130,064,562
	Uttaget	53,550,990	191,753,874
	Kapital	146,181,150	654,878,088
1867	Insatt [2]	87,790,752	130,694,958
	Uttaget	58,473,180	146,881,080
	Kapital	175,498,722	657,597,654
1868	Insatt [2]	100,905,606	133,401,654
	Uttaget	66,404,538	145,384,524
	Kapital	209,999,790	663,692,004

Desslikes visar sig det förhållande mellan dessa båda slags banker, att öfverförningar dem emellan ägt rum på följande sätt:

År	Från	Till
	Post office savings banks öfverförda £.	
1866	41,526	4,592,034
1867	44,442	3,170,790
1868	78,084	8,099,604

Mera i detalj gående och mera mångsidigt belysande underrättelser härom lemnas af Miscellaneous statistics: det år 1866 utkomna arbetet för verksamheten under åren 1862—64 och det år 1869 offentliggjorda för åren 1865—67.

[1]) 1 £ är här antaget = 18 R:dr R:mt.

[2]) Häri inberäknas räntan i fråga om Post office savings banks.

Post office savings banks började sin verksamhet 1861 och voro till antalet vid slutet af år

1862	1863	1864	1865	1866	1867
2,535;	2,991;	3,081;	3,321;	3,507;	3,629

med delägare till antal af

178,495; 319,669; 470,858; 611,819; 746,254; 854,983.

Det visar sig häraf, att såväl bankerna tilltagit i antal, som ock i högre grad delägarnes mängd, samt vid jemförelse mellan dessa här uppgifna tal och de af förestående tabell företedda kapitalvärden, tillhörande delägare, att medelvärdet af hvarje konto eller sparbanksbok småningom ökats under de sex åren 1862—67 med 15 R:dr, ifrån 190 R:dr år 1863 till 205 R:dr 1867.

Under sistnämnda år 1867 gjordes 1,592,344 insättningar af ett sammanlagdt belopp af 83,590,308 R:dr och samtidigt 581,972 uttagningar af ett kapital, som sammanlagdt hade ett värde af 58,010,400 R:dr. Medelvärdet var således af hvarje insättning 52,50 R:dr och af hvarje uttagning 99,67 R:dr.

Hvad beträffar antalet af delägare under detta år 1867, hade till de vid föregående års slut qvarvarande delägarne, 746,254, under året tillkommit 264,341, men deremot afgått 155,612, hvadan till 1868 qvarstodo 854,983 delägare, 108,729 flere än vid ingången af 1867, hvilket år sålunda visar en tillväxt af delägare med 15½ %.

Förvaltningskostnaderna för år 1867 uppgingo till 1,128,600 R:dr, hvilket belopp, fördeladt på såväl insättningar som uttagningar, belastar hvarje omsättning i bankerna med en omkostnad af 52,5 öre. Dessa omkostnader hafva för 1867 med 0,75 öre öfverstigit medelomkostnaden under hvarje år af bankernas verksamhet, som varit 51,75 öre.

Ifrån dessa bankers öppnande, d. 16 September 1861, och till den 31 December 1867, hafva gjorts 7,013,350 insättningar med ett värde af 375,831,756 R:dr och 2,108,699 uttagningar med värde uppgående till 212,707,872 R:dr.

Medan detta slags banker stigit i afseende på antal, delägare, kapital och sparbanksböckernas medelvärde, hafva de äldre Savings banks under trustees och deras verksamhet minskats, så att antalet af dem var

1862	1863	1864	1865	1866	1867
621;	603;	577;	561;	551;	539

och antalet delägare

1,558,189; 1,556,842; 1,501,423; 1,468,490; 1,404,173; 1,385,782.

Delägare och kapital hafva så jemnt i förhållande till hvarandra minskats, att medelvärdet af hvarje delägares innestående behållning ej är något betydligt olika under åren 1862—67. Det har visserligen ökats, men ej i så hög grad som vid Post office savings banks. Vid slutet af år 1867, då insättarnes kapital var 657,597,654 R:dr, uppgick nämnda medelvärde till 474,52 R:dr, eller om man beräknar blott enskilda personer och ej allmänna inrättningar, som hade 26,553 konti med 46,286,426 R:dr, så uppgår medelvärdet af bankernas skuld till hvarje enskild delägare till 449,75 R:dr. För år 1862 motsvaras 1867 års summa 474,52 R:dr af 468,58 R:dr och summan 449,75 R:dr af 444,39 R:dr.

Hvad beträffar den andel i det innestående kapitalet, som tillhörde enskilde delägare, var under år 1867 förhållandet följande. Till en öfversigt, huru i allmänhet detta förhållande ej synnerligen undergått förändringar, vidfogas beräkning för år 1864. För år 1862 se Stat. Tidskr. II sid. 367.

			1864.		1867.	
Fordringsägare	af mindre än 1	£ hvardera	16,69	%.	19,39	%.
»	» 1— 5	» »	19,64	»	18,94	»
»	» 5— 10	» »	12,67	»	11,91	»
»	» 10— 15	» »	8,93	»	8,32	»
»	» 15— 20	» »	5,61	»	5,35	»
»	» 20— 30	» »	9,50	»	9,22	»
»	» 30— 40	» »	7,41	»	7,19	»
»	» 40— 50	» »	3,97	»	3,90	»
»	» 50— 75	» »	6,55	»	6,47	»
»	» 75—100	» »	3,21	»	3,24	»
»	» 100—125	» »	2,24	»	2,32	»
»	» 125—150	» »	1,30	»	1,35	»
»	» 150—200	» »	2,13	»	2,23	»
»	» öfver 200	» »	0,15	»	0,17	»

Under år 1867 har antalet insättningar varit 1,424,453 och uttagningar 921,859. Medelvärdet för de förra är angifvet till 84,37 R:dr och för de senare till 144 R:dr.

Förvaltningsomkostnaderna för år 1867 stego till 2,401,884 R:dr, hvilket är 0,36 % af delägarnes kapital i bankerna, och hvilket belopp, fördeladt på omsättningarna, som under året voro 2,346,312, drabbar hvar och en af dessa med 1,02 R:dr.

Den ränta, som betalats till insättarne, har under år 1867 varit 2,97 %.

I ofvan anförda hufvudsummor för Savings banks under trustees ingå äfven *Pennybanks* med en del af sina belopp, i det de på de förra öfverflytta de konti, som uppgått till 90 R:dr. Sjelfva mottaga de insättningar från 1 penny (7,5 öre) till 2,5 shillings (2,25 R:dr). Sådana Pennybanks voro:

1865	1866	1867
892;	888;	874;

med kapitalen

1,178,028; 1,124,838; 1,077,426 R:dr.

Dessas antal och verksamhet, om hvilka förhållanden underrättelser saknas ända till 1865 och sedan finnas helt knapphändiga, synas följa med Savings banks under trustees i förminskning, hvarjemte Pennybanks dessutom förete ett nedgående af medelvärdet af det förvaltade kapitalet, i det detta medelvärde var år 1865: 1,320,64 R:dr; år 1866: 1,266,71 R:dr; år 1867: 1,232,75 R:dr.

Förutom dessa sparbanker kunna ännu tre andra slag nämnas:

Military savings banks hade under räkenskapsåret $18\frac{66}{67}$ ägt 17,898 konti och mottagit 2,978,514 R:dr i insättningar och utlemnat 3,197,682 i uttagningar, som så mycket öfverskjutit bankernas inkomster, att den 1867 d. 14 Maj befintliga banktillgången 6,125,832 R:dr hade 1868 d. 27 Juni nedgått till 5,961,005 R:dr.

Naval savings banks, af hvilka den första öppnades den 1 Januari 1867, hade d. 31 Mars 1868 777 konti. Insättningarna gingo till 184,608 R:dr och uttagningarna till 90,288 R:dr. Bankernas innehafvande var 151,656 R:dr. Dessa tre sista summor få, om räntorna tilläggas, höjas med ungefär 1 %.

Merchant seamen's savings banks hade vid ingången af år 1867 insättningar från föregående år till ett belopp af 853,488 R:dr, hvilka under året ökades med 589,446 R:dr i insättningar och 28,026 R:dr i räntor från statsverket, hvadan inkomsterna uppgingo till 1,470,960 R:dr. Samtidigt utbetalades till delägarne 547,146 R:dr och i förvaltningsomkostnader 2,700 R:dr, hvarefter bankerna hade till följande år behållning af insättningar 899,964 R:dr och öfverskott af räntor 21,150 R:dr.

Då Post office savings banks och Savings banks under trustees synas stå i det förhållande till hvarandra, att de förre uppblomstra på de senares bekostnad, torde det vara skäligt att sammanslå summorna för dessa banker för att finna åtskilliga relativa värden. Båda slagens af banker antal år 1867 var

4,168, hvilket utgör *en* sparbank på 7,222 innevånare [1]) eller, beräknadt efter ytvidden, *en* på 0,67 svensk qvadratmil. Delägarnes antal var 2,240,765, således *en* delägare på 13 innev. Bankernas hela, delägarne tillhörande, kapital 833,096,376 R:dr skulle, fördeladt på hvarje af Englands här upptagna innevånare, gifva åt hvar och en 27,68 R:dr.

Om **Frankrikes** sparbanker och deras verksamhet under år 1866 hafva meddelanden blifvit gjorda i Journal de la Société de statistique de Paris, Juillet 1868, hvilka äro utdrag af Rapport à l'Empereur du 13 Mai 1868, hvaraf det vigtigaste och på våra förhållanden mest tillämpliga må meddelas.

Under år 1866 voro 482 sparbanker i verksamhet, hvadan således, i medeltal räknadt, Frankrike ägde *en* sparbank på hvar 9,85 svensk qvadratmil eller i förhållande till folkmängden *en* på 77,560 innevånare. Bankernas egna tillgångar voro vid årets slut 9,720,732 R:dr [2]) efter att under året hafva erhållit en förökning af 548,111 R:dr.

Vid årets början hade delägarne innestående 345,413,016 R:dr, under året insatte de 138,574,377 R:dr, räntor uppgingo till 12,862,869 R:dr, summa 496,850,262 R:dr. Sedan från denna totalsumma afräknats till insättarne åter gjorda utbetalningar och åtskilliga bankerna åliggande afdrag, återstod vid årets slut såsom bankernas skuld till insättarne 370,242,109 R:dr, hvilket jemfördt med motsvarande summa vid föregående års slut visar en tillväxt af 6,74 %. Detta sparbanksdelägarnes innestående kapital skulle, fördeladt på samtlige innevånare i Frankrike, lemna åt hvar och en såsom hans andel 9,90 R:dr.

Vid 1866 års början funnos i de 482 sparbankerna 1,644,831 sparbanksböcker eller konti, 268,434 hade under året tillkommit och 9,214 öfverförts till annan sparbank, tillsammans således, inberäknadt de afslutade, vid årets utgång 1,922,479 böcker. Men deremot hade samtidigt genom de på böckerna innestående kapitalens utbetalning afslutats 173,535, i hvilken summa då äfven inbegripas de ofvan nämnda 9,214, som öfverflyttats till annan sparbank,

---

[1]) Här upptagna för år 1867 till 30,100,000, sedan från den totala folkmängden afräknats innevånarne på ön Man, som icke ingå i något af ofvan anförda tal, och dessutom de, som tillhörde arméen, örlogs- och handelsflottan, varande å utrikes ort, för hvilka särskilda sparbanker finnas och här ofvan äro vidrörde.

[2]) 1 franc är här beräknad = 0,70 R:dr R:mt.

hvadan vid årets slut funnos såsom delägare i dessa banker 1,748,944. Då detta tal är 104,241 högre än summan af delägare vid 1865 års slut, synes en tillväxt hafva skett af omkring 6 %.

Jemför man åren 1865 och 1866 med hvarandra i afseende på öppnade och afslutade konti, finner man, att 1866 öppnades 15,957 flere konti än 1865, hvadan tillkomne delägare ökats med 5,94 %, och 1866 afslutades 1,935 flere än 1865, hvarigenom alltså antalet afgångne delägare växt med 1,18 %.

Fördelas sparbanksböckerna på samtlige sparbanker, erhåller hvarje sådan ett antal af 3,630 böcker vid 1866 års slut mot 3,448 vid utgången af föregående år.

Hvad beträffar förhållandet mellan antalet sparbanksdelägare och innevånare i Frankrike, angifver det citerade franska arbetet, att 1866 kom *en* delägare på 21 personer, men 1865 *en* på 22 innevånare.

Medelvärdet af hvarje sparbanksbok uppgick år 1866 till 211,69 R:dr och hade det under året förökats med ungefär 1,75 R:dr.

Undersöker man, huru stor del dessa delägare, fördelade efter vissa grupper af ägande belopp, hade af antalet konti och af det kapital, som vid 1866 års slut var delägarnes i bankerna innestående behållning, finner man, att

	af konti	af kapital
ägare af intill 350 R:dr hade	74,83 %.	32,58 %.
» » 350—560 » »	12,09 »	25,06 »
» » 560—700 » »	7,20 »	21,43 »
» » 700 R:dr och deröfver hade.....	5,88 »	20,93 »
	100,00 %.	100,00 %.

Delägarnes yrken och samhällsställning finnas ej i sin helhet uppgifna, utan blott för de 268,434 personer, som under år 1866 tillkommit, hvilka tillsammans insatt 34,318,175 R:dr. Följande öfversigt visar, huru stor del de olika yrkesidkarne hade af konti och kapital:

Delägarnes yrken.	Konti.		Kapital.		I medeltal R:dr.
	Antal.	%.	R:dr.	%.	
Arbetare och handtverkare	93,619	34,87	12,215,773	35,60	130,23
Bergsmän	48,815	18,19	3,819,729	11,13	78,25
Tjenstehjon	41,482	15,46	4,559,417	13,28	109,91
Civile tjenstemän	11,616	4,32	1,473,072	4,29	126,81
Militärer	7,822	2,92	1,188,398	3,47	151,97
Sällskap till inbördes hjelp	370	0,13	156,577	0,45	423,18
Diverse yrken	64,710	24,11	10,905,209	31,78	168,52
Summa	268,434	100,00	34,318,175	100,00	127,24

Förvaltningskostnaderna stego under år 1866 till 1,325,029 R:dr, hvilka till största delen betalats ur bankernas egna tillgångar. Då under året bankernas omsättning i insatser och uttagningar varit nära 260 millioner R:dr, synes, att för dessa hafva omkostnaderna utgjort omkring ½ %. För året hade antalet konti växt med 6 % och delägarnes tillgodohafvanden i bankerna med 6,74 %, men omkostnaderna med 8 %.

För **Italien** har af Statistica del regno d'Italia år 1867 utkommit Le Casse di risparmio nel 1864. Vid 1864 års slut hade Italien 177 sparbanker (deraf 67 filialer i Lombardiet och Toscana) med 404,839 konti. Vid föregående års slut voro dessa 384,812, under år 1864 hade tillkommit 97,010 och afgått 76,983, hvadan således konto-antalet ökats med 20,027 eller 5,20 %. Delägarnes kapital var vid 1864 års slut 140,023,163 R:dr [1]). Under året hade insatts 55,421,807 R:dr, upplupna räntor uppgått till 5,583,939 R:dr, hvaremot uttagits 52,154,991 R:dr och räntor utbetalats med 715,003 R:dr, hvaraf visar sig, att delägarnes kapital vid 1863 års slut 131,887,411 R:dr under året 1864 ökats med 8,135,752 R:dr eller 6,17 %. Af dessa 177 sparbanker kommer *en* med ett medelvärde af 79,545 R:dr på 137,140 innevånare eller, räknadt efter Italiens ytvidd, *en* på 14,06 svenska qvadratmil. Af det för året uppgifna antalet delägare kommer *ett* konto med ett medelvärde af 345,80 R:dr på 60 innevånare. Sparbankernas kapital fördeladt på innevånarne gifver åt hvarje 5,77 R:dr.

[1]) 1 lira här beräknad = 0,70 R:dr R:mt.

Alla delägarnes sociala ställning är icke uppgifven, utan endast från 52 sparbanker med ett kapital af 25,855,058 R:dr, som var fördeladt på 103,156 konti. Dessa uppgifna tal visa, att

	af konti	af kapital
korporationer intogo	1,43 %.	2,06 %.
föreningar till inbördes hjelp	0,25 »	0,44 »
godsägare	14,12 »	16,32 »
civile embetsmän	3,47 »	3,51 »
ecklesiastike d:o	0,54 »	0,61 »
militärer	0,95 »	1,42 »
sjöfarande	0,97 »	1,69 »
handtverkare	21,76 »	18,14 »
daglönare	1,06 »	1,19 »
bönder	7,18 »	7,70 »
industriidkare	3,07 »	3,78 »
tjenstehjon	22,42 »	19,39 »
diverse yrken	22,78 »	23,75 »
	100 %.	100 %.

Hvad beträffar de belopp, som i hvarje sparbank förvaltades, och hvaraf medelvärdet var 79,545 R:dr, hade 100 af de 177 sparbankerna ej öfver 140,000 R:dr och af de 22 största sparbankerna förvaltade

8 från 1,400,000 ..... till 2,100,000,
9 » 2,100,000 ..... » 3,500,000,
2 » 3,500,000 ..... » 7,000,000,
2 » 7,000,000 ..... » 8,400,000,
och 1 öfver 8,400,000.

Till sist må nu lemnas en jemförande öfversigt af de vigtigaste förhållandena i Sveriges sparbanker, jemförda med sparbankerna i Danmark, England, Frankrike och Italien.

Antalet sparbanker och deras förhållande till ländernas ytvidd och folkmängd samt antalet delägare och deras förhållande till folkmängden och medeltal i anseende till sparbankerna visar följande tabell:

	Sparbankernas antal.	*En* sparbank på		Delägarnes antal.	*En* delägare på invånare.	Medeltal delägare i hvar sparbank.
		svenska qv.-mil.	invånare.			
Sverige (1867)	203	17,20	20,668	275,092	15	1,355
Danmark (1867)	86	3,99	20,393	220,420	8	2,563
England (1867)	4,168	0,67	7,222	2,240,765	13	538
Frankrike (1866)	482	9,85	77,560	1,748,944	21	3,630
Italien (1864)	177	14,06	137,140	404,839	60	2,287

Beloppet af de under året gjorda insättningarna och uttagningarna, delägarnes i bankerna innestående kapital och medelvärdet af hvarje sparbanksbok ses af följande tabell:

	Under året		Delägarnes kapital.	Medelvärde af sparbanksbok.
	insatt belopp. R:dr.	uttaget belopp. R:dr.	R:dr.	R:dr.
Sverige (1867)	10,670,179	10,242,938	40,069,366	145,66
Danmark (1867)	64,703,686	54,917,952	102,419,050	464,65
England (1867)	218,485,710	205,354,260	833,096,376	371,79
Frankrike (1866)	138,574,377	118,790,788	370,242,109	211,69
Italien (1864)	55,421,807	52,154,991	140,023,163	345,80

Om dödligheten i första lefnadsåret.

De bemödanden, som i senare tider alltmer egnats åt befolkningsstatistikens utbildning, hafva beredt växande tillgång till nödiga iakttagelser för beräkning af lifslängds- och dödlighetstabeller. Genom jemförelser af sådana tabeller från olika länder har bland andra Quetelet ådagalagt, att hufvudsakliga anledningen till de skiljaktigheter, som för särskilda folk och länder framträda, är att söka uti de stora olikheter, som dödligheten inom den tidigare barnåldern företer. Närmare undersökningar om beloppet af dödligheten inom särskilda afdelningar af denna åldersperiod hafva derigenom blifvit af ökad vigt. För sådant ändamål erfordras tillgång till primäruppgifter, som lemna de erforderliga upplysningarna. Erhåller man blott uppgifter, i hvilka de aflidne äro sammanförde i åldersgrupper af t. ex. 10 eller 5 lefnadsår, så saknar man vägledning för säkert bedömande af dödligheten inom hvarje särskildt åldersår. I allmänhet hafva dock redan länge de statistiska undersökningarna varit anordnade med hänsyn till uppgifters erhållande om antalet aflidne särskildt i *första* lefnadsåret, under det man måste låta sig nöja dermed, att uppgifterna om de aflidne under nästföljande åldersår ofta sammanfördes i grupper af 2, 3 till flera lefnadsår. Efterhand har man äfven lyckats att få dessa grupper fördelade till uppgifter för hvarje särskildt åldersår. Härigenom har ådagalagts, att dödligheten i 2:dra lefnadsåret redan kan sjunka till ½, ⅓, ¼ o. s. v. af den i första året, och att ett sjunkande, fastän mindre starkt, fortgår under hvartdera af de nästföljande åren ända bort mot åldern af vid pass 12—15 år, då dödligheten är lägst under hela lifvet. Det starka sjunkande af dödligheten, som sålunda framträder vid jemförelse mellan 1:sta och 2:dra lefnadsåren, leder naturligen till frågan: *huruvida ett likartadt förhållande äfven förefinnes inom första lefnadsåret betraktadt ensamt för sig och med jemförelser emellan t. ex. dess första qvartal och de efterföljande, dess första månad, vecka, dygn med de följande?*

För att bereda sig utväg till sådana jemförelser, måste man äga tillgång till statistiska iakttagelser af nödig beskaffenhet, utsträckta till uppgifter om åldern i månader, veckor och dagar för samtliga i första lefnadsåret aflidna barn. Dylika iakttagelser hafva ock blifvit mer eller mindre detaljeradt genomförda i flera länder, bland hvilka här blott må nämnas Danmark, England, Nederländerna, Belgien, Frankrike, Italien, Baden och Österrike.

Under hela den tid, 1749—1859, som de befolkningsstatistiska uppgifterna för vårt land erhöllos å tabeller, hvilka presterskapet ägde att utarbeta enligt fastställda formulär, ifrågasattes aldrig någon mera specifik uppgift rörande de aflidnes ålder än för *hela* första lefnadsåret, särskildt från de till största delen *femåriga åldersgrupper*, i hvilka de öfriga dödsfallen sammanfördes. För denna tiderymd erbjuder alltså vårt tabellverk ingen möjlighet att utröna dödligheten inom särskilda *delar* af första lefnadsåret. Men sedan från och med året 1860 de befolkningsstatistiska uppgifterna ingå till Statistiska Central-Byrån i formen af nominativa utdrag ur Ministerialböckerna med specifikation för hvarje afliden person af åldern ej blott i år, utan äfven i månader och dagar, finnes numera äfven här nödig vägledning för beräknandet af dödligheten inom mindre afdelningar af första lefnadsåret.

För att till verklig upplysning kunna begagna denna vägledning, måste man dock invänta en tidpunkt, då iakttagelserna hunnit växa till nog stort antal. Inom *hela* första lefnadsåret är visserligen dödligheten så betydlig och vanligen så föga förändelig, att redan ett och annat års iakttagelser gifva nog stora tal, för att skydda de derpå grundade beräkningarna mot alltför störande inflytelse af tillfälligheter, särdeles när man tillika omfattar Riket i dess helhet. När man åter skall fördela en sådan rikssumma t. ex. på första årets 12 lefnadsmånader, eller på hvarje särskildt län o. s. v., så erhåller man i de flesta fall tal, som blifva så låga, att tillfälliga inflytelser lätt på dem skulle kunna utöfva en alltför störande inverkan. Häruti kunde visserligen hafva legat en anledning att för närvarande redogörelse invänta den tidpunkt, då man ägde samlade iakttagelser för ett eller annat helt decennium. Men å en annan sida växer under sådan väntan massan af de primäruppgifter, som skola excerperas, till ett omfång, för hvars omfattande nödiga arbetskrafter svårligen eller omöjligen skulle kunna beredas.

För närvarande framställning har alltså lagts till grund blott den 7-åriga tiderymden: 1860—1866, under hvilken i hela Riket inregistrerats *lefvande födde* mankön 477,268, qvinkön 455,665, eller tillsammans 932,933, och *till ålder bestämda dödsfall* inom första lefnadsåret af mankön 68,152, qvinkön 55,700, eller tillsammans aflidne 123,852 barn i första åldersåret.

Det följande torde bäst ådagalägga, i hvad mån man från dessa stora tal såsom utgångspunkt dock nödgas till varsamhet i omdömet, när de fördelas på län, eller på lefnads-veckor och -dygn, och man i följd deraf mången gång erhåller så små absoluta tal, att de kunna stå i allt för mycket beroende af tillfälligheter.

Dödligheten inom *hela* första lefnadsåret.

Innan vi öfvergå till en utredning af dödligheten inom olika delar af första lefnadsåret, torde dess belopp inom detta lefnadsår *i sin helhet* vara förtjent af någon uppmärksamhet.

Man kan härvid antingen jemföra *dödsfallens* antal ensamt inom första lefnadsåret med hela antalet *aflidne* af *samtliga* öfriga åldersår, eller ock söka svar på frågan: huru stort i förhållande till antalet *lefvande födde* är det antal barn, som under loppet af deras första lefnadsår aflidit? Eller med andra ord: huru många af dessa *lefvande födde qvarlefva* vid första lefnadsårets slut?

I ena och andra fallet erbjuda sig jemväl frågorna, huruvida olikheter förefinnas mellan dödligheten å landsbygden och i städerna, mellan olika delar af landet, mellan de olika könen o. s. v.

Jemförelse af *dödsfallens* antal i första lefnadsåret med deras antal inom samtlige öfrige lefnadsåldrar visar, i medeltal för de 7 år, om hvilka här egentligen är fråga, att af *hela antalet aflidne* af alla åldrar antalet aflidne barn *ensamt inom första lefnadsåret* här i landet utgjort nedanstående procent:

	af båda könen gemensamt.	ensamt af mankönet.	ensamt af qvinkönet.
i hela Riket	22·78 %.	24·59 %.	20·91 %.
å landsbygden ensamt	22·26 »	24·17 »	20·30 »
i samtlige städer	25·60 »	26·83 »	24·29 »
i städerna utom Stockholm	23·72 »	25·33 »	22·15 »
i Stockholms stad	29·15 »	29·60 »	28·65 »

Till jemförelse torde här ock böra meddelas några ur våra grannländers senaste officiela befolkningsstatistik hemtade upp-

gifter om den proportion, som *dödsfallen* inom *hela* första lefnadsåret utgöra af samtliga dödsfall.

I Norge (1856—1865)	af	båda	könen	gemensamt	.....	19·10 %.
å landsbygden	»	»	»	»	.....	18·40 »
i städerna	»	»	»	»	.....	22·29 »
i Christiania	»	»	»	»	.....	26·42 »
af mankön ensamt i hela Riket					.....	20·94 »
af qvinkön	»	»	»	»	.....	17·21 »
I Danmark (1860—1864)	af	båda	könen	gemensamt		21·39 »
å landsbygden	»	»	»	»		19·95 »
i städerna	»	»	»	»		25·48 »
i Köpenhamn	»	»	»	»		27·54 »
af mankön ensamt i hela Riket					.....	23·33 »
af qvinkön	»	»	»	»	.....	19·36 »

Af dessa tal synes, hvad först beträffar Sverige ensamt för sig, att såväl för de specificerade territoriela områdena, som för hvarje kön särskildt, barn inom första lefnadsåret ingå med mer än ¼ i hela antalet *aflidne* af samtlige lefnadsåldrar;

att denna proportion, i afseende på såväl båda könen gemensamt, som mankönet ensamt, i städerna, Stockholm inberäknadt, stegras till mer än ¼;

att denna stegring för städerna samfäldt till stor del beror af den ännu högre proportion (ända till 29·60 %), som Stockholms stad ensamt för sig företer; samt

att bland samtliga dödsfall af hvartdera könet för sig barnen af mankön inom första lefnadsåret alltid ingå med en högre proportion än de af qvinkön.

De båda grannländerna, som i alla hänseenden förete lägre proportioner än Sverige, öfverensstämma dock med vårt land deruti, att talen för landsbygden äro lägre än för städerna, och för hufvudstäderna högst, äfvensom att barn af mankön ingå med högre proportion än barn af qvinkön.

Af förestående jemförelser, inskränkta ensamt till antalet *aflidne,* kan dock ingalunda vinnas någon tillfredsställande ledning för omdömet om dödligheten i första lefnadsåret. Det är nemligen klart, att antalet af de inom en viss tiderymd i hvarje särskildt åldersår *aflidna* personerna i väsentlig mån bestämmes af det antal lefvande personer i samma åldersår, som varit utsatt för risken att dö, och bland hvilket dödsfallen timat. Sålunda måste i en befolkningsgrupp, som inom sig räknar ett relativt ringa antal späda barn mot ett stort antal personer af

högre lefnadsålder, dödsfallen under en viss tiderymd förete en helt annan proportion i afseende på åldrarne, än i den befolkningsgrupp, der ett motsatt förhållande äger rum, så att antalet späda barn är särdeles stort i förhållande till de äldre personerna. I verkligheten förekomma dylika olikheter ganska ofta, så att ett och samma folkmängdsbelopp på den ena och andra orten bildas af mycket olika absoluta och relativa belopp personer af de olika åldersklasserna. Till någon del kan ock häruti ligga en orsak till den skilnad, som förenämnda tal ådagalägga emellan landsbygden och städerna och måhända äfven mellan de olika länderna. Äfven i afseende på könen äger ett likartadt förhållande rum, så att i den ena befolkningsgruppen man- eller qvinkön ingår i mycket olika proportion mot i en annan.

Farsoternas inflytelse på dödligheten utgör ock en omständighet, som störande inverkar på jemförelser ensamt mellan de *aflidne* i första lefnadsåret och *dödsfallen* i samtliga öfriga åldersår, utan något afseende på vare sig de särskilda åldersklassernas storlek inom den lefvande befolkningen eller antalet lefvande födde barn. Det vill nemligen synas så, som vore den spädaste barnåldern i ej ringa grad skonad af en mängd bland de farsoter, hvilkas uppträdande vållar stora vexlingar i dödligheten inom andra lefnadsåldrar. Proportionen af dödsfall inom olika åldersår kan häraf röna en märkbar inflytelse. Så bör t. ex. en farsot af Asiatisk kolera öka absoluta och relativa antalet dödsfall i medelåldern och följaktligen inverka på proportionen mellan sådana dödsfall och dem i första lefnadsåret. Förenämnda medeltal för hela Riket och båda könen gemensamt: 22·78 % *aflidne* i första lefnadsåret under åren 1860—1866 ligger emellan ett maximum af 24·42 % år 1860 och ett minimum af 21·03 % år 1866. Det förstnämnda året var det farsotsfriaste under alla 7 åren, under det sistnämnda ingå deremot bland dödsfallen i samtlige lefnadsåldrar 4,706 koleradödsfall. Genom ökning af samtliga dödsfallens antal hafva dessa alltså minskat proportionen af dödsfall i första lefnadsåret. Året 1862, som bland samtlige döde inregistrerat 7,407 offer för mässling, företer dock den näst lägsta proportionen af dödsfall inom första lefnadsåret ensamt, nemligen 21·73 %.

För att vinna en säkrare måttstock för dödligheten i första lefnadsåret, måste man alltså utgå från *antalet lefvande födde* och följa dessas afgång genom död, samt sålunda blifva upplyst om antalet *qvarlefvande* vid nämnda lefnadsårs slut.

Tab. № 1.

Af 10,000 lefvande födde i Sverige (1860—1866) har under hela första lefnadsårets lopp aflidit och vid dess slut qvarlefvat nedanstående antal *).

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Af båda könen.		Ensamt af mankön.		Ensamt af qvinkön.	
	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.
I hela Riket	1,328	8,672	1,428	8,572	1,222	8,778
Å landsbygden ensamt	1,244	8,756	1,342	8,658	1,141	8,859
I samtlige städer	1,935	8,065	2,055	7,945	1,811	8,189
» städerna utom Stockholm	1,638	8,362	1,745	8,255	1,527	8,473
I Stockholms stad	2,710	7,290	2,863	7,137	2,550	7,450
» Wester-Norrlands län	1,741	8,259	1,875	8,125	1,601	8,399
» Stockholms d:o	1,728	8,272	1,839	8,161	1,596	8,404
» Upsala d:o	1,551	8,449	1,653	8,347	1,446	8,554
» Blekinge d:o	1,517	8,483	1,610	8,390	1,419	8,581
» Gefleborgs d:o	1,473	8,527	1,598	8,402	1,346	8,654
» Hallands d:o	1,448	8,552	1,532	8,468	1,361	8,639
» Kopparbergs d:o	1,419	8,581	1,543	8,457	1,289	8,711
» Westmanlands d:o	1,374	8,626	1,445	8,555	1,300	8,700
» Kronobergs d:o	1,373	8,627	1,464	8,536	1,277	8,723
» Norrbottens d:o	1,356	8,644	1,433	8,567	1,279	8,721
» Göteborgs och Bohus d:o	1,324	8,676	1,417	8,583	1,228	8,772
» Södermanlands d:o	1,313	8,687	1,389	8,611	1,233	8,767
» Elfsborgs d:o	1,231	8,769	1,324	8,676	1,136	8,864
» Skaraborgs d:o	1,231	8,769	1,334	8,666	1,123	8,877
» Calmar d:o	1,213	8,787	1,322	8,678	1,098	8,902
» Westerbottens d:o	1,207	8,793	1,325	8,675	1,084	8,916
» Östergötlands d:o	1,205	8,795	1,300	8,700	1,104	8,896
» Jönköpings d:o	1,154	8,846	1,250	8,750	1,053	8,947
» Örebro d:o	1,148	8,852	1,243	8,757	996	9,004
» Christianstads d:o	1,130	8,870	1,232	8,768	1,027	8,973
» Malmöhus d:o	1,125	8,875	1,234	8,766	1,013	8,987
» Wermlands d:o	1,055	8,945	1,128	8,872	979	9,021
» Gotlands d:o	1,017	8,983	1,101	8,899	925	9,075
» Jemtlands d:o	918	9,082	968	9,032	867	9,133

*) Om man tänker sig ett decimalkomma framför de 2 sista siffrorna i hvardera af tabellens kolumner, så uttrycka talen naturligtvis procentförhållanden.

Tab. N:o 1 framställer, med utgångspunkt från 10,000 *lefvande födde,* antalet bland dem, som aflidit under hela första lefnadsåret, och antalet af dem, som voro *qvarlefvande* vid detta lefnadsårs slut, allt grundadt på uppgifterna till Statistiska Central-Byrån under oftanämnda 7-års period (1860—1866).

Om man vill med utsigt att vinna upplysning anställa jemförelser rörande dödligheten i första lefnadsåret inom olika länder och folk, måste i främsta rummet uppmärksamhet egnas åt de vidt skilda tal, som kunna möta i följd deraf, att i de från dessa länder uppgifna summorna för födda barn och för aflidne i första lefnadsåret, de dödfödde än äro medräknade än åter icke, att dessas antal stundom kan hafva influtit uti blott endera af summorna vare sig de föddes eller de aflidnes, att i vissa länder särskilda iakttagelser öfver de dödföddes antal helt och hållet saknas, att benämningen dödfödd är underkastad mycket olika tolkning, så att derunder flerstädes hänföras barn, som efter framfödandet verkligen gifvit tecken till lif, ja måhända lefvat ej blott dagar utan veckor. Detta senare kan företrädesvis inträffa, dels der barnet ej inskrifves förr, än det till dops erhållande företes, och följaktligen dödsfall, timadt före dopförrättningen, kan vålla, att barnet helt och hållet förbigås i räkningen, dels i alla de länder, der civilståndsregistrationen ombesörjes af civil myndighet och det varit nödigt att genom lag bestämma en viss maximitid, inom hvilken presentation inför denna myndighet skall äga rum.

Sålunda kunna i alla de länder, der lagstiftningsgrunder enligt Code Napoléon äro gällande (Frankrike, Belgien, Holland, Italien, Grekland, Rumänien, Rhenprovinserna, Spanien, Portugal), såsom dödfödde komma att räknas ej blott de fullburna barn, som aflidit före eller under förlossningen, utan ock de, som lefvat ända till 3 dagar efter födelsen, så framt icke föräldrar eller målsmän äro särskildt intresserade att inför myndigheten i laga form styrka en mera detaljerad redogörelse öfver förlossningens resultat. I följd häraf kommer ock antalet dödfödda barn, under förutsättning att de verkligt dödfödde ej till stor del helt och hållet förblifva oanmälde, att framstå betydligt högre, än det i verkligheten varit. På beräkning af dödligheten i första lefnadsåret måste ett sådant förhållande naturligtvis hafva stor inflytelse.

Enligt den för England med Wales gällande Registration Act af den 17 Augusti 1836 är i regeln maximitiden, inom hvilken födt barn skall vara för vederbörande Registrator an-

mäldt, 42 dagar, och den, inom hvilken dödsfall skall vara anmäldt, 5 dagar. Senare gjord anmälan vållar ökad kostnad för inregistreringen, som ej ens är tillåten, när tiden öfverstiger 6 månader från födelsen, med undantag för hvad under sjöresor timat. Egentliga ansvaret för vederbörlig inskrifning hvilar på Registratorns vaksamhet och efterforskningar med biträde bland annat af hus- och hyresvärdar samt vägledning af meddelanden från föreståndare för allmänna inrättningar, der födelse och dödsfall kunna ifrågakomma, från sjökaptener o. s. v. Att under sådant förhållande och i ett land af den beskaffenhet som England stora svårigheter, för att ej säga omöjligheter, måste möta erhållandet af fullständiga och tillförlitliga underrättelser om verkliga antalet födde, om de lefvande och dödfödde samt om antalet aflidne, särdeles i början af första lefnadsåret, torde med säkerhet kunna antagas.

Tab. №. 2.

Af 10,000 lefvande födde i nedanstående länder har under hela första lefnadsårets lopp aflidit och vid dess slut qvarlefvat följande antal.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Af båda könen.		Ensamt af mankön.		Ensamt af qvinkön.	
	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.
I Norge (1856—1865) hela Riket	1,039	8,961	1,121	8,879	952	9,048
» » » » å landsbygden	979	9,021	1,058	8,942	894	9,106
» » » » i städerna	1,351	8,649	1,446	8,554	1,251	8,749
» » » » i Christiania	1,688	8,312	1,816	8,184	1,553	8,447
» Danmark (1860—1864) hela Riket	1,346	8,654	1,461	8,539	1,225	8,775
» » » » å landsbygden	1,216	8,784	1,328	8,672	1,096	8,904
» » » » i städerna	1,763	8,237	1,884	8,116	1,637	8,363
» » » » i Köpenhamn	2,144	7,856	2,285	7,715	1,999	8,001
» Würtemberg (1846—1856) *)	3,478	6,522				

*) Med maximum inom Oberamtet Ulm af ända till 5,150 aflidne, och alltså blott 4,850 qvarlefvande till 2:dra lefnadsåret.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Af båda könen.		Ensamt af mankön.		Ensamt af qvinkön.	
	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.
I Bayern (1835—1862)	3,110	6,890	3,346	6,654	2,861	7,139
» Österrikes Tyska o. Slaviska länder (1866)	2,775	7,225	2,965	7,035	2,573	7,427
» Baden (1852—1863)	2,613	7,387	2,832	7,168	2,380	7,620
» Sachsen (Konungariket) (1859—1864)	2,588	7,412				
» Preussen (1864)			2,477	7,523	2,249	7,751
» Ungern, Kroatien, Siebenbürgen (1865)	2,243	7,757	2,398	7,602	2,078	7,922
» Italien (1863—1866)	2,238	7,762	2,354	7,646	2,115	7,885
» Nederländerna (1850—1859)	1,953	8,047	2,087	7,913	1,821	8,179
» » (1860—1864)	1,909	8,091	2,046	7,954	1,764	8,236
» Spanien (1863)	1,911	8,089	2,074	7,926	1,737	8,263
» Frankrike (1858—1860)	1,806	8,194	1,945	8,055	1,661	8,339
» » » » i Seine-departementet	1,781	8,219	1,895	8,105	1,643	8,357
» Belgien (1851—1860)	1,553	8,447	1,692	8,308	1,407	8,593
» England med Wales (1838—1854)	1,495	8,505	1,636	8,364	1,347	8,653
» Skotland (1855—1864)	1,192	8,808	1,288	8,712	1,091	8,909
» Österrikiska monarkien (med Norra Italien) 1828—1865			3,003	6,997	2,552	7,448
» staden Wien			3,424	6,576	3,048	6,952

Vid utarbetandet af denna jemförelse med andra länder, hvilken tab. N:o 2 innehåller, har, så vidt sig göra låtit, särskild uppmärksamhet egnats deråt, att ofvan antydda förhållanden i afseende på olikheterna i de dödföddes beräkning ej skulle störande inverka. Deremot hafva de officielt uppgifna summorna af lefvande födde och aflidne måst begagnas. Der dessa i några fall utvisa förhållanden, som synas högst osannolika, torde väl detta få skrifvas på räkningen af primäruppgifter, som lidit af flera eller färre bland de fel och ofullständigheter, som ofvan blifvit antydda.

Tab. N:o 2 (kol. 3) visar nu, att bland der uppräknade länder Norge står i det lyckligaste förhållandet med icke mindre än 8,961 qvarlefvande vid *första lefnadsårets slut af 10,000* lefvande födde, hvarefter i ordningen följa Skotland, Sverige, Danmark, England med Wales, Belgien, Frankrike, Neder-

länderna och Spanien, alla dessa med mer än 8,000 qvarlefvande.

Derefter följer Italien med 7,762, Ungern med Kroatien och Siebenbürgen, Konungariket Sachsen, Baden, Österrikes Tyska och Slaviska länder, alla dessa med mer än 7,000 qvarlefvande, och slutligen Bayern med 6,890 och Würtemberg med endast 6,522.

Innan man likväl på dessa tal grundar sitt omdöme, måste de pröfvas, så vidt sådant låter sig göra. Att uppgifterna från Norge och Danmark hafva fullt samma värde som de från Sverige lider intet tvifvel, men svårligen gäller detta äfven om dem från Skotland, der visserligen böter äro fastställda för försummelsen att uppskjuta inregistreringen af födt barn utöfver viss tid, men der det efter min åsigt högst sannolikt ännu ej är möjligt att uppgöra en tillförlitlig statistik, som skiljer de verkligt dödfödda från dem, som aflidit före anmälningsterminen. I Nederländerna och Belgien kan den störande inflytelsen af lagbestämmelsen i der gällande Code Napoléon oaktadt de bemödanden, som göras, säkerligen ej aflägsnas, och detta gäller i vida högre grad om Frankrike. Ett tillräckligt bevis härför ligger ock uti det orimliga förhållande, som talen i tab. N:o 2 utvisa, nemligen för Seine-departementet med staden Paris, för hvilket uppgifves ett *högre* antal (8,219) qvarlefvande af 10,000 lefvande födde än för hela Frankrike (8,194). För Italien gäller väl till stor del detsamma, som för Frankrike. Då i Österrike och Ungern ingen säkerhet finnes för det felet, att blott de döpta barnen räknats som lefvande födde, så saknas ingalunda anledning att för dessa länder anse proportionen af qvarlefvande allt för hög. För Sachsen, Baden, Bayern och Würtemberg förefinnes deremot ingen mig veterlig anledning, att hinder mött för tillförlitliga uppgifters erhållande.

Om man nu jemför de båda yttersta gränserna, så förete dessa en skilnad länderna emellan, som väl må kallas fasansfull, då af 10,000 lefvande födda barn i Norge 8,961 men i Würtemberg blott 6,522 uppnå andra lefnadsåret, och alltså i det sistnämnda landet 2,439 färre än i det förstnämnda, och då uti Würtembergska Oberamtet Ulm af 10,000 lefvande födde ej mindre än 5,150 aflida inom första lefnadsåret, så att blott 4,850 inträda i det andra.

Inom någon mindre ort eller någon stad kan visserligen dödligheten i 1:sta lefnadsåret under särdeles ogynnsamma förhållanden stiga till ännu högre belopp, men såsom det allmänt

gällande förhållandet för *ett helt land*, en hel provins, hafva förestående tal en så mycket sorgligare betydelse. Den dödlighet bland späda barn, hvilken i Würtemberg är vanlig, skulle, om den uppträdde i Norge, Sverige eller Danmark, säkerligen göra det förfärande intrycket af en pesthärjning.

Med Würtemberg dela ock alla de öfriga sydtyska länderna en stor dödlighet i första lefnadsåret, hvaremot den *lägsta* dödligheten i denna åldersperiod tydligt visar sig tillhöra det norra Europa eller åtminstone vissa delar deraf. Sedan vid den Statistiska Kongressens 7:de möte (i Haag) uppmärksamheten fästats vid de ofvan antydda olikformigheterna och oregelbundenheterna i registrationen af nyfödda barn, komma otvifvelaktigt bemödanden att egnas åt deras undanrödjande. Först i den mån dessa krönas med framgång, blir det möjligt att för England, Frankrike, Österrike m. fl. länder tillförlitligt bestämma dödligheten i första lefnadsåret. Emellertid kan med säkerhet antagas, att den är vida större än hvad nu uppgifves. Äfven om detta ej skulle i någon betydligare grad vara fallet med Preussen, delar detta land dock med Sachsen en dödlighet, som står vida närmare det södra än det norra Europas *).

---

*) Uti Julihäftet 1869 af Journal de la Société de statistique de Paris förekommer under rubriken: Mortalité de l'enfance en Europe, följande tabell:

Länder.	Observations-år.	Årligt medeltal döde. 0—1-åringar.	Årligt medeltal lefvande födde.	Döde af 100 födde.
Sverige	1856—1860	18,027	125,647	14·35
Norge	1851—1860	5,084	49,230	10·33
Danmark (utom Hertigdömena)	1850—1854	4,810	51,605	9·32 (?)
Bayern	1851—1860	4,727	152,354	31·03
Österrike	1858—1861	222,732	1,307,672	17·03 (?)
Sachsen	1850—1858	2,067	91,678	22·55
Preussen	1851—1860	128,171	638,669	20·07
Hannover	1853—1858	7,957	56,871	13·99
Italien	1864	193,183	845,454	22·85
Nederländerna	1851—1859	12,229	107,598	11·37 (?)
Spanien	1860—1861	101,152	592,531	17·07
Frankrike	1851—1860	164,533	953,593	17·25
Belgien	1851—1860	21,295	137,120	15·53
England	1851—1860	99,623	647,165	15·39
Skotland	1856—1858	12,290	103,190	11·91
Ryssland	1855—1859	776,691	2,896,950	26·81.

Dessa uppgifter, som till större delen omfatta andra tiderymder än de i tab. N:o 2 begagnade, äro hvad beträffar Sverige, Norge och Belgien fullt öfverensstämmande med de officiela redogörelserna från dessa länder.

Bland de 4 hufvudstäder, som enligt tabb. N:is 1 och 2 kunna jemföras, intager Christiania främsta rummet med 8,312 qvarlefvande, Köpenhamn andra med 7,856, Stockholm tredje med 7,290 qvarlefvande vid första årets slut, då deremot Wien säkerligen på långt när ej uppnår 7,000. Dessa jemförelser mellan större städer, i hvilka antalet födda oäkta barn är betydligt, och der en stor del af dessa barn utsändas till fostring på landsbygden, blifva dock lätt i hög grad missledande, och det är mycket sannolikt, att dödligheten bland späda barn i dem är vida större, än hvad statistiken hittills förmår upplysa.

I den mån de statistiska uppgifterna blifva tillförlitliga, skola de säkerligen såsom allmän regel bekräfta det förhållande, att dödligheten bland späda barn står i direkt förhållande till befolkningens agglomeration eller tätare sammanboende, att den följaktligen är störst i de största städerna, i hufvudstäderna, lägre i de mindre städerna och lägst på landsbygden i sin helhet jemförd med städerna. För Sverige, Norge och Danmark lemna tabb. N:is 1 och 2 data, som bekräfta detta förhållande, och utvisa för Norges landsbygd det utomordentligt fördelaktiga förhållandet af 9,021 qvarlefvande, då deremot Danmarks har blott 8,784, men likväl står framom Sveriges, som ej uppnår mer än 8,756 qvarlefvande.

Ofvanstående uppgift för Danmark måste deremot bero af något misstag, möjligen i följd af de dödföddes medräknande, enär de officiela uppgifterna för samma tid gifva 13·46 % utom Island och Färöarna och 13·61 % med nämnda öar.

Uppgiften för Österrike, som ej upplyser, hvilka delar af Kejsarstaten, som äro afsedda, är säkert minst 50 % lägre än de officiela uppgifterna. Beräknad efter dessa med 107,598 lefvande födde, men 21,011 döda, blir proportionen för Nederländerna 19·53 % såsom tab. N:o 2 uppgifver. Uppgiften rörande Nederländerna är alltså omkring 8 % för låg. Den för Spanien tål väl att höjas med några procent enligt hvad man redan af landets statistiska redogörelser kan sluta. Att uppgifterna för flera af de öfriga länderna äfven äro för låga, lider intet tvifvel. Tryckfelet döde i Bayern bör rättas till 47,275, i Sachsen till 20,673.

Uti Norges officielle Statistik 1869 C. N:o 1 förekomma flera beräkningar af dödligheten i första lefnadsåret inom åtskilliga länder, från hvilka jag tillåter mig låna följande för att bestyrka eller komplettera de i tab. N:o 2 lemnade.

	mankön.	qvinkön.
Würtemberg (1858—62)	35·3 %.	
Bayern (1857—60)	33·6 %.	28·6 %.
Sachsen (1859—61)	28·4 »	24·4 »
En del af Österrike (1856—65)	27·1 »	23·1 »
Europeiska Ryssland (1859)	25·3 »	23·6 »
Preussen (1859—61)	21·7 »	18·8 »
Hannover (1854—56)	14·4 »	12·2 »

Om tab. N:o 1 begagnas till jemförelse mellan de särskilda *länen* i Sverige, så uppdagas skiljaktigheter, som redan genom sitt höga belopp äro ganska öfverraskande. I ordning från *lägsta* till högsta antalet qvarlefvande intill 2:dra lefnadsårets början af 10,000 lefvande födde, finna vi Wester-Norrlands län intaga främsta rummet med af båda könen sammanräknade blott 8,259 (kol. 3), men deremot grannlänet Jemtland, under samma breddgrad, sista rummet med det utomordentligt lyckliga förhållandet af ända till 9,082 qvarlefvande. På hvart 10,000-tal lefvande födda barn förlorar alltså det förstnämnda länet genom dödsfall redan under det första lefnadsåret 823 eller 8¼ % *mer* än det sistnämnda. Lyckligast lottade att få behålla sina späda barn vid lifvet äro näst Jemtlands län ön Gotland (8,983) och Wermlands län (8,945), hvaremot i stor dödlighet bland de späda barnen Stockholms (8,272) och Upsala (8,449) län intaga rummen näst efter Wester-Norrlands län. *Under* medeltalet för hela Riket (8,672 qvarlefvande) stå vidare Blekinge (8,483), Gefleborgs (8,527), Hallands (8,552), Kopparbergs (8,581), Westmanlands (8,626), Kronobergs (8,627) och Norrbottens (8,644) län. *Öfver* nämnda medeltal för Riket och näst de förenämnda 3 lyckligast lottade länen finna vi åter de 2:ne Skånska länen med föga skilnad sinsemellan (8,875—8,870), Örebro (8,852), Jönköpings (8,846), Östergötlands (8,795), Westerbottens (8,793), Calmar (8,787), Skaraborgs och Elfsborgs båda lika (8,769), Södermanlands (8,687) samt Göteborgs och Bohus län (8,676).

Såsom redan i det föregående är antydt, måste fördelningen mellan länen af den för hela Riket gemensamma tillräckligt höga absoluta summan af födde och döde leda derhän, att antalet af de iakttagelser, på hvilka förestående relativa tal äro grundade, möjligen kunde befaras blifva allt för lågt för att berättiga till någon värdefull jemförelse. Med anledning häraf torde böra upplysas, att det lägsta absoluta antalet lefvande födde, nemligen det för Gotlands län dock uppgått till 9,779, det lägsta absoluta antalet aflidne 0—1-åringar för samma län till 994. Ehuru dessa tal i och för sig ingalunda äro höga, torde dock den tiderymd af 7 år, som de omfatta, tillräckligt motväga inkastet, att de ej vore nog bevisande. Detta förhållande gäller naturligtvis än mer de vida högre absoluta talen för de öfriga mycket större länen.

Statistiken har såsom allmän regel bekräftat, att antalet lefvande födda barn af *mankön* alltid öfverstiger det af *qvinkön*,

men folkräkningarna ådagalägga dock nästan utan undantag, att inom de äldre kulturländerna qvinkönet likväl är talrikare än mankönet. Denna qvinkönets öfvertalighet framträder isynnerhet stor i de högre lefnadsåldrarne. Man har sökt en förklaringsgrund härtill uti den större risk att dö, för hvilken mannen genom sitt yrke och sitt lefnadssätt blottställer sig. Om detta vore den enda förklaringsgrunden, så skulle den större dödligheten bland män först göra sig märkbar, sedan förenämnda orsaker hunnit utöfva sin verkan, eller efter ynglingaåren.

Den i föregående tabeller lemnade statistiska öfversigt bevisar dock, att så ej är förhållandet.

De beräkningar, som för hvarje särskildt kön äro utförda å tabb. N:is 1 och 2 öfverensstämma utan något enda undantag, vare sig vid jemförelse af de särskilda länderna, af landsbygden eller städerna ensamt för sig, eller af de särskilda länen i Sverige, deruti, att antalet qvarlefvande af qvinkön redan vid första lefnadsårets slut mer eller mindre betydligt öfverstiger det af mankön. Det kan alltså antagas såsom ett till fullo ådagalagdt förhållande, att den större dödligheten af mankönet redan börjar inom första lefnadsåret och innan någon af de förenämnda anledningarna kunnat utöfva någon inflytelse, samt att den följaktligen måste hafva flera och andra orsaker, hvilka väl ej skulle kunna sägas utredda blott derigenom, att man hänvisade till en s. k. naturlag, men som dock genom sitt uppträdande vid lifvets början väl torde rättast böra sökas mindre inom det sociala området, än inom det naturvetenskapliga.

Vi hafva redan från en synpunkt berört värdet af de data, som i förestående tabeller äro framlagda. Äfven från en annan synpunkt måste detta bedömas. Iakttagelser från blott ett enda eller några få år gifva ej lika värdefull grund för slutsatser, som de, hvilka äro hemtade från ett större antal år och omfatta större tal. På resultaten för ett enda eller några få år kunna tillfälliga inflytelser vida mer störande inverka, än på resultat af iakttagelser, som omfatta en längre årsföljd. Å en annan sida får ej heller förbises, att i närvarande fråga medeltal, som vore grundade på iakttagelser under flera mansåldrar, ej skulle medföra upplysning i direkt förhållande till det antal år, som de omfattade. Civilisationens fortgång utgör nemligen en faktor, som mägtigt inverkar att förändra dödligheten i barnåldern. Vi vilja söka närmare belysa dessa förhållanden med de data, som Sveriges statistik lemnar.

Om man först söker svar på frågan, huruvida oscillationerna af dödligheten inom första lefnadsåret visa sig särdeles stora under de särskilda kalenderåren, så kan denna fråga redan åtminstone approximativt besvaras *negativt* blott derigenom, att man för hvarje särskildt kalenderår söker relationen mellan de lefvande födde och de under samma kalenderår aflidne inom första lefnadsåret. För de 7 år, som blifvit lagda till grund för närvarande undersökning och gifva ett *medeltal* af 13·28 % aflidne i första lefnadsåret, ligga *yttersta gränserna för vexlingarna* af de under kalenderåret aflidne 0—1-åringarnes procentförhållande till de under *samma* kalenderår lefvande födde mellan 13·93 % och 12·38 %, alltså med en skilnad sinsemellan af blott 1·55 % och från medeltalet af högst 0·90 %. Derest absoluta antalet lefvande födde under hvartdera af periodens särskilda kalenderår hade varit lika, vore ofvanstående öfverslagsberäkning tillräckligt upplysande. Men då absoluta nativiteten för år vexlat mellan 126,634 och 136,989, och då hvarje kalenderårs lefvande födde representera dödsrisker inom första lefnadsåret, hvilka ej fullständigt utlupit förr än under 2:dra kalenderåret, och då följaktligen antalet lefvande födde under 1859 lemnat dödsrisker åt året 1860, likasom 1866 års nativitet åt 1867 års mortalitet, så kan man i någon mån utjemna dessa förhållanden genom beräkning, grundad på det arithmetiska medeltalet för 2 år, och dervid intaga jemväl åren 1859 och 1867. Denna beräkning visar relationen mellan de under kalenderåret lefvande födde och de aflidne 0—1-åringarne ej hafva varit underkastad större vexlingar än 0·80 %.

Vid redogörelsen för dödligheten inom hvarje *månad* af första lefnadsåret återkomma vi till fakta, som bestämdare ådagalägga, att dödligheten i första lefnadsåret i det hela ej synes vara underkastad stora vexlingar de särskilda kalenderåren emellan. När så är fallet, följer häraf, att man till beräkning af dess vanliga belopp i ett land ej är i så hög grad beroende af många års iakttagelser, som om förhållandet vore motsatt.

Der man äger tillgång till och följaktligen kunde anse sig i viss mån förpligtad att till ämnets belysning begagna iakttagelser samlade under flera mansåldrar, inträder det ofvan antydda förhållandet, som ej får förbises, nemligen den med samhällstillståndets förändring i närmaste samband stående och småningom fortgående förändringen af dödligheten i första lefnadsåret.

Tab. № 3.

Af 10,000 lefvande födde i hela Sveriges rike har under nedanstående tiderymder i första lefnadsåret aflidit och vid dess slut qvarlefvat följande antal:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Af båda könen.		Ensamt af mankön.		Ensamt af qvinkön.	
	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.
Åren 1755—1757	2,264	7,736	2,353	7,647	2,174	7,826
» 1758—1760	1,966	8,034	2,091	7,909	1,840	8,160
» 1761—1763	2,339	7,661	2,434	7,566	2,243	7,757
» 1755—1775	2,046	7,954	2,153	7,847	1,939	8,061
» 1776—1795	2,013	7,987	2,124	7,876	1,901	8,099
» 1801—1805	1,885	8,115	2,020	7,980	1,750	8,250
» 1816—1840	1,675	8,325	1,797	8,203	1,549	8,451
» 1841—1845	1,538	8,462	1,662	8,338	1,409	8,591
» 1846—1850	1,526	8,474	1,643	8,357	1,402	8,598
» 1851—1855	1,489	8,511	1,597	8,403	1,375	8,625
» 1841—1855	1,518	8,482	1,634	8,366	1,395	8,605
» 1856—1860	1,435	8,565	1,551	8,449	1,435	8,565
» 1861—1867	1,353	8,647	1,455	8,545	1,247	8,753

Denna förändring, i Sverige lyckligtvis till det bättre, är åskådliggjord i tab. N:o 3 enligt de för särskilda perioder till och med år 1860 beräknade lifslängdstabellerna, samt de årliga uppgifterna från och med 1861. Tillväxten af qvarlefvande visar sig här nästan oafbrutet fortgående. Skyddskoppympningens allmänna införande under perioden 1801—1805 synes vara en vändpunkt, och om så är, torde väl den större dödligheten under det förflutna århundradet till ej ringa del få skrifvas på räkningen af *smittkoppor*, från hvilken farsot den spädaste barnåldern ej tyckes hafva samma immunitet, som från flere andra farsoter. De från denna aflägsna tid bevarade iakttagelserna upplysa ock, att året 1756 de kända offren för smittkoppor af alla åldrar uppgingo till 7,858, år 1757 till 10,241, år 1762 till 9,389 och år 1763 till 11,662. Dessa starka stegringar af dödsfallen genom nämnde farsot sprida mycket ljus öfver tab. N:o 3.

Dödligheten inom särskilda delar af 1:sta lefnadsåret.

Från dessa inledande betraktelser öfver dödligheten inom *hela* första lefnadsåret vilja vi nu öfvergå till egentliga föremålet för denna uppsats, eller redogörelsen för dödligheten inom *särskilda delar* af samma lefnadsår. Man kan i detta hänseende söka upplysning, dels derigenom att man fördelar *hela antalet aflidna* barn inom första lefnadsåret t. ex. på hvar och en af de särskilda åldersmånaderna inom detta lefnadsår, dels derigenom att man, utgående från *hela antalet lefvande födde*, söker det antal af dem, som aflidit under hvarje lefnadsmånad, -vecka eller -dygn, samt i och med detsamma jemväl bestämmer det antal af dem, som från slutet af ena månaden o. s. v. qvarlefde till den nästföljande.

Vi skola i efterföljande tabeller, grundade på de Svenska uppgifterna för 7 år, söka framställa värdet af den upplysning, som kan vinnas så väl på den förra som på den senare vägen, och detta med särskild hänsigt till olikheterna mellan landsbygden och städerna samt de särskilda länen sinsemellan.

Tab. № 4.

Af 10,000 i första lefnadsåret aflidne hafva dött under åren 1860—1866 uti nedanstående åldersmånader:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
	1:sta	2:dra	3:dje	4:de	5:te	6:te	7:de	8:de	9:de	10:de	11:te	12:te	Summa.
	lefnadsmånaden.												
Inom hela Riket och af båda könen gemensamt	3,539	1,186	974	777	617	500	464	416	413	382	364	368	10,000
ensamt af mankön.....	3,660	1,167	962	766	615	496	454	405	406	368	349	352	10,000
ensamt af qvinkön.....	3,391	1,209	989	792	619	506	477	429	421	399	381	387	10,000
Å landsbygden och af båda könen gemensamt	3,692	1,201	973	762	585	473	441	392	403	371	350	357	10,000
ensamt af mankön.	3,822	1,171	960	749	581	469	427	379	400	361	337	344	10,000
ensamt af qvinkön.....	3,531	1,238	990	777	590	479	457	409	407	384	365	373	10,000
I samtlige städer och af båda könen gemensamt	2,826	1,118	978	850	765	627	575	523	457	434	427	420	10,000
ensamt af mankön	2,888	1,152	972	842	776	623	581	527	434	404	407	394	10,000
ensamt af qvinkön	2,752	1,077	985	861	752	632	566	519	485	470	451	450	10,000
I Stockholms stad och af båda könen gemensamt.....	2,574	1,141	1,072	1,035	844	679	587	508	429	412	364	355	10,000
ensamt af mankön.....	2,585	1,182	1,052	1,011	881	653	605	504	423	368	359	377	10,000
ensamt af qvinkön.....	2,561	1,093	1,096	1,063	802	709	566	512	435	464	369	330	10,000
I Stockholms län och af båda könen gemensamt....	3,472	1,284	1,101	785	599	531	444	394	383	350	309	348	10,000
» Upsala » » » » » »	3,764	1,150	997	705	689	404	445	379	379	348	364	376	10,000
» Södermanlands » » » » » »	3,465	1,213	959	733	604	505	439	436	485	387	377	397	10,000
» Östergötlands » » » » » »	3,493	1,252	815	748	609	490	500	412	413	410	429	429	10,000

Tab. № 4. (Forts.)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
	1:sta	2:dra	3:dje	4:de	5:te	6:te	7:de	8:de	9:de	10:de	11:te	12:te	Summa.
	l e f n a d s m å n a d e n.												
I Jönköpings län och af båda könen gemensamt...	3,692	1,105	1,075	964	664	466	404	353	357	315	278	327	10,000
» Kronobergs » » » » » » ...	3,619	1,133	1,125	970	628	477	429	327	360	298	332	302	10,000
» Calmar » » » » » » ...	3,994	1,294	1,045	710	534	435	378	339	345	311	282	333	10,000
» Gotlands » » » » » » ...	3,893	1,097	1,137	895	654	473	432	252	402	272	322	171	10,000
» Blekinge » » » » » » ...	3,215	1,468	1,102	806	672	476	443	391	375	367	340	345	10,000
» Christianstads » » » » » » ...	4,087	1,075	721	614	494	439	488	454	470	386	395	377	10,000
» Malmöhus » » » » » » ...	4,048	999	714	606	482	518	484	436	444	449	397	423	10,000
» Hallands » » » » » » ...	3,736	1,222	1,003	785	577	394	437	362	357	401	372	354	10,000
» Göteb. o. Bohus » » » » » » ...	3,002	1,290	939	666	650	542	498	528	491	486	469	439	10,000
» Elfsborgs » » » » » » ...	3,671	1,239	1,023	706	562	476	401	405	408	371	371	367	10,000
» Skaraborgs » » » » » » ...	3,566	1,286	1,019	798	576	454	423	424	361	412	333	348	10,000
» Wermlands » » » » » » ...	3,612	1,062	898	719	595	491	512	441	462	403	408	397	10,000
» Örebro » » » » » » ...	3,192	1,106	944	772	647	521	542	462	494	472	423	425	10,000
» Westmanlands » » » » » » ...	3,141	1,101	1,091	851	663	573	462	428	475	456	364	395	10,000
» Kopparbergs » » » » » » ...	3,598	1,148	885	766	630	580	445	421	445	326	342	414	10,000
» Gefleborgs » » » » » » ...	3,696	1,161	902	759	695	498	466	441	396	327	368	291	10,000
» Wester-Norrlands » » » » » » ...	3,433	1,246	1,292	982	665	536	406	348	327	253	257	255	10,000
» Jemtlands » » » » » » ...	4,365	1,117	964	643	474	402	386	297	330	338	354	330	10,000
» Westerbottens » » » » » » ...	3,629	1,075	849	702	649	494	592	441	407	419	358	385	10,000
» Norrbottens » » » » » » ...	3,778	1,224	854	636	464	393	487	39	468	464	423	416	10,000

Tab. N:o 4 lemnar upplysning för Sverige enligt det förra förfarandet i det den för ett gemensamt grundtal af 10,000 *aflidne* i första lefnadsåret utvisar dödsfallens antal inom hvar och en af de 12 lefnadsmånaderna. Härvid bör ej lemnas oanmärkt, att anteckningarna i dödboksutdragen från presterskapet rörande ålder vid döden ej sällan förråda begagnandet af runda tal t. ex. 2, 3 månader äfven der lifstiden med en eller annan dag under- eller öfverstigit det fulla månadstalet. Någon egentligt störande inflytelse häraf torde dock ej hafva framkallats, då de möjliga felen gå i motsatta riktningar. Snarare torde en sådan kunna hafva ägt rum i följd af den afrundade åldersuppgiften »ett år» och någon verkan alltså häraf röjas i kolumnen för 12:te lefnadsmånaden (kol. 13).

Om man nu för *hela Riket* och båda könen gemensamt sammanräknar talen i tabellen N:o 4, så finner man såsom regel att af *dödsfallen* under ett års ålder 75·93 % eller fulla ¾ falla på de *6 första* lefnadsmånaderna och blott 24·07 % eller knappt ¼ på de följande 6. Samma beräkning ensamt för *landsbygden* gifver en fördelning af 76·86 % för första halfåret och 23·14 % för det andra, hvaremot för *städerna* den utfaller med blott 71·64 % för första och ända till 28·36 % för andra halfåret.

Denna skilnad framträder än tydligare genom dödsfallens fördelning på *qvartaler* af första lefnadsåret, då förhållandet blifver följande:

	Hela Riket.	Landsbygden.	Samtlige städerna.	Stockholm.
1:sta åldersqvartalet	56·99 %.	58·66 %.	49·22 %.	47·87 %.
2:dra » »	18·94 »	18·20 »	22·42 »	25·58 »
3:dje » »	12·93 »	12·36 »	15·55 »	15·24 »
4:de » »	11·14 »	10·78 »	12·81 »	11·31 »

Om denna jemförelse fullföljes *länsvis*, så erhållas följande talförhållanden, då länen ordnas från högsta till lägsta proportionen dödsfall inom *första* qvartalet.

Län.	1:sta åldersqvartalet.	2:dra åldersqvartalet.	3:dje åldersqvartalet.	4:de åldersqvartalet.
Jemtlands	(1) 64·46 %.	(23) 15·19 %.	(24) 10·13 %.	(17) 10·22 %.
Calmar	(2) 63·33 »	(20) 16·79 »	(23) 10·62 »	(21) 9·26 »
Gotlands.....	(3) 61·27 »	(5) 20·22 »	(21) 10·86 »	(23) 7·65 »
Wester-Norrlands	(4) 59·71 »	(1) 21·83 »	(22) 10·81 »	7·65 »
Hallands.....	(5) 59·61 »	(18) 17·56 »	(18) 11·56 »	(11) 11·27 »
Elfsborgs	(6) 59·33 »	(19) 17·44 »	(14) 12·14 »	(12) 11·09 »
Upsala	(7) 59·11 »	(17) 17·98 »	(17) 12·03 »	(14) 10·88 »

Län.	1:sta ålders-qvartalet.	2:dra ålders-qvartalet.	3:dje ålders-qvartalet.	4:de ålders-qvartalet.
Christianstads	(8) 58·83 %.	(22) 15·47 %.	(5) 14·12 %.	(10) 11·58 %.
Kronobergs	(9) 58·77 »	(4) 20·75 »	(19) 11·16 »	(20) 9·32 »
Jönköpings	(10) 58·72 »	(2) 20·94 »	(20) 11·14 »	(22) 9·20 »
Skaraborgs	(11) 58·71 »	(15) 18·28 »	(16) 12·08 »	(13) 10·93 »
Stockholms	(12) 58·57 »	(10) 19·15 »	(13) 12·21 »	(18) 10·07 »
Norrbottens	(13) 58·56 »	(24) 14·93 »	(9) 13·48 »	(3) 13·03 »
Blekinge	(14) 57·85 »	(7) 19·54 »	(15) 12·09 »	(16) 10·52 »
Malmöhus	(15) 57·61 »	(21) 16·06 »	(7) 13·64 »	(4) 12·69 »
Gefleborgs	(16) 57·59 »	(8) 19·52 »	(12) 13·03 »	(19) 9·86 »
Södermanlands	(17) 56·37 »	(14) 18·42 »	(8) 13·60 »	(9) 11·61 »
Kopparbergs	(18) 56·31 »	(6) 19·76 »	(11) 13·11 »	(15) 10·82 »
Wermlands	(19) 55·72 »	(16) 18·05 »	(4) 14·15 »	(7) 12·08 »
Östergötlands	(20) 55·60 »	(12) 18·47 »	(10) 13·25 »	(5) 12·68 »
Westerbottens	(21) 55·53 »	(13) 18·45 »	(3) 14·40 »	(8) 11·62 »
Westmanlands	(22) 53·33 »	(3) 20·87 »	(6) 13·65 »	(6) 12·15 »
Örebro	(23) 52·42 »	(9) 19·40 »	(2) 14·98 »	(2) 13·20 »
Göteborgs och Bohus	(24) 52·31 »	(11) 18·58 »	(1) 15·17 »	(1) 13·94 »

Vi finna af denna uppställning för länen, omfattande gemensamt deras landsbygd och städer, att af första lefnadsårets hela kontingent af dödsfall det första lefnadsqvartalets öfverstiger medeltalet för Riket (56·99 %) i 16 län, det 2:dra lefnadsqvartalets (18·94 %) i 10 län, det tredje qvartalets (12·93 %) i 12 län, och det fjerde lefnadsqvartalets (11·14 %) i 11 län, och att länen emellan förekomma skilnader för första qvartalet af (62·46 %—52·31 %) 10·15 %, för det andra af (21·83 %—14·93 %) 6·90 %, för det tredje af (15·17 %—10·13 %) 5·04 % och för det fjerde af (13·94 %—7·65 %) 6·29 %. Den minsta skiljaktigheten mellan länen i afseende på kontingenten af dödsfall bland 0—1-åringar träffas alltså i 7:de med 9:de lefnadsmånaderna, den största, uppgående till det dubbla af denna, finnes i de 3 första lefnadsmånaderna, hvilka i det lyckligaste fallet, Göteborgs och Bohus län, dock gifva en tribut till första lefnadsårets dödsantal af 52·31 %, en tribut, som i Jemtlands län stegras till 64·46 %.

Denna fördelning af dödsfallen inom första lefnadsåret måste, då utgångspunkten för alla länen är *gemensam*, eller 10,000 *dödsfall*, d. v. s. lika många bestämda dödsrisker, i det stora hela förete det förhållande, att ju större antal dödsfall, som timat redan under de första 3 lefnadsmånaderna, desto mindre blifver återstoden af möjliga dödsfall inom följande delar af första året, eller med andra ord ju flera bestämda risker, som

af det gifna antalet redan utlupit, desto färre återstå ännu löpande. Man ser ock t. ex. Göteborgs och Bohus län, som för det första qvartalet har minsta antalet utlupna risker, för det tredje och fjerde qvartalet förete det största antalet dödsfall. Med begagnande af de å förestående öfversigt utsatta mindre ordningssiffrorna kan man dock lätt varseblifva de undantag från denna allmänna regel, hvilka länen förete, och som otvifvelaktigt häntyda på egendomliga förhållanden i barnavården.

Den ännu mera detaljerade redogörelsen för fördelningen på hvarje särskild *åldersmånad* af de inom första lefnadsåret timade *dödsfallen,* enligt tab. N:o 4 visar än större vexlingar. Riks-medeltalet för aflidne i 1:sta lefnadsmånaden: 35·39 % *öfverstiges* redan af det för landsbygden (36·92 %) äfvensom, i ordning från maximum till minimum, af följande 16 läns nemligen: Jemtlands (43·65 %), Christianstads, Malmöhus, Calmar, Gotlands, Norrbottens, Upsala, Hallands, Gefleborgs, Jönköpings, Elfsborgs, Westerbottens, Kronobergs, Wermlands, Kopparbergs och Skaraborgs (35·66 %), men *understiges* ej blott af samtlige städernas (28·26 %), utan i ordning från maximum till minimum af det för Stockholms stad (25·74 %), samt följande 8 län nemligen Göteborgs och Bohus län, Westmanlands, Örebro, Blekinge, Östergötlands, Stockholms, Södermanlands och Wester-Norrlands län (34·33 %).

Äfven för dödsfallen i 2:dra lefnadsmånaden *öfverstiges* medeltalet för Riket (11·86 %) af det för landsbygden (12·01 %), så väl som af det för 11 län (från 14·68 % till 12·13 %), hvaremot det ej uppnås hvarken af städernas (11·18 %) eller af det för 13 län (från 9·99 % till 11·61 %) eller af Stockholms stads (11·41 %).

För dödsfallen i 3:dje lefnadsmånaden ställa sig medeltalen för hela Riket och för landsbygden redan lika (9·74 %) och städernas börjar redan att öfverstiga detta (9·78 %) i följd af det höga medeltalet för Stockholms stad (10·72 %). Af de särskilda länen finna vi halfva antalet på hvar sin sida af riksmedeltalet.

Från och med 4:de lefnadsmånaden står medeltalet för hela Riket oafbrutet högre än det för landsbygden såsom en följd deraf, att från och med denna månad medeltalet för städerna uppnår och bibehåller högsta beloppet och derigenom inverkar på riksmedeltalet. Härvid bör dock ej lemnas oanmärkt, huru Stockholms stad, som redan från och med 3:dje lefnadsmånaden företer de högsta talen, i 8:de—10:de månaderna sjunker *under*

medeltalet för samtlige städer, för 11:te månaden har samma medeltal, som hela Riket, och för den 12:te sjunker till och med under detta medeltal. Detta förhållande torde stå i något samband bland annat med den betydliga utackorderingen till landsorten af barn från Stockholm.

Dessa och öfriga data, som innehållas i tab. N:o 4, skulle kunna genom oriktig uppfattning missförstås och det torde derföre vara nödigt, att ytterligare fästa särskild uppmärksamhet på deras rätta betydelse. När dödsfallen inom första lefnadsåret gå i den ordning, som i det följande med utgångspunkt från antalet *lefvande födde* skall visas vara den vanliga, inträffar alltid högsta antalet af dem i 1:sta lefnadsmånaden, och för hvarje af de följande lefnadsmånaderna minskas antalet i ett regelbundet aftagande. (Jfr s. 454). Detta har sin naturliga orsak dels uti den ökade motståndskraft mot lifsfarliga inflytelser, som med barnets tillväxt förvärfvas, dels uti det förhållande, att när man vid jemförelserna utgått från samma gemensamma grundtal (här 10,000 *dödsfall)* och t. ex. tänker sig att af dessa 5,000 skulle hafva inträffat redan under *första lefnadsmånaden, så kunna* blott 5,000 återstå att fördela på hvardera af de öfriga 11 lefnadsmånaderna, hvadan alltså hvar och en af dessa får blott en relativt ringa andel — och tvertom derest man tänker sig att dödsfallen i 1:sta lefnadsmånaden vore t. ex. blott 1,000, så *måste så många dödsfall återstå att fördelas på de öfriga* 11 lefnadsmånaderna, att hvar och en af dem måste erhålla ett relativt högt tal. Om den stora dödlighet, som i regeln tillhör första lefnadsmånaderna, ej betydligt minskas i de följande utan fortfar hela första lefnadsåret igenom, så följer deraf, att fördelningen af samtliga dödsfallen måste förete en lägre proportion på de första och en högre på de följande lefnadsmånaderna. Detta är förhållandet med städerna och förklarar olikheten af deras tal med landsbygdens. Denna skilnad mellan landsbygd och städer torde ock i flera fall kunna användas såsom förklaringsgrund till de skiljaktiga proportioner i afseende på dödsfallens fördelning, hvilka de särskilda länen förete, då man nemligen tager i beräkning den olika andel, hvarmed stadsbefolkning ingår i de olika länens folkmängd.

Uti det här ofvan anförda ligger ock skälet till det förhållande, som tab. N:o 4 företer med hänsigt till *könen.* Af samtliga dödsfall intaga de i första månaden timade utan undantag större proportion af mankönet än af qvinkönet. När man deremot öfvergår till de följande lefnadsmånaderna finner

man med blott några få undantag dödsfallen af qvinkön talrikare än de af mankön, emedan första lefnadsmånaden redan af det sistnämnda könet medtagit så många, att återstoden till dividend på de öfriga lefnadsmånaderna blifvit mindre än den af qvinkön.

Då den i det föregående lemnade öfversigten af *dödsfallens* fördelning på de särskilda åldersmånaderna, ej lemnar någon sådan upplysning om dödlighetsförhållandet under första lefnadsårets lopp, som är behöflig, vilja vi alltså nu öfvergå till den i det föregående antydda andra och säkra utvägen att vinna en sådan, genom redogörelsen för antalet i hvarje *åldersmånad* aflidne och till den nästföljande qvarlefvande af de *lefvande födde* barnen.

Tab. № 5.

Af 10,000 lefvande födde (1860—1866) hafva aflidit i nedanstående lefnadsmånader af första lefnadsåret:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	1:sta.	2:dra.	3:dje.	4:de.	5:te.	6:te.	7:de.	8:de.	9:de.	10:de.	11:te.	12:te.
I hela Riket:												
af båda könen	470	158	129	103	82	66	62	55	55	51	48	49
» mankön ensamt	523	167	137	109	88	71	65	58	58	52	50	50
» qvinkön ensamt	415	148	121	97	76	62	58	52	51	49	46	47
Å landsbygden:												
af båda könen	459	149	121	95	73	59	55	49	50	46	44	44
» mankön ensamt	513	157	129	101	78	63	57	51	54	48	45	46
» qvinkön ensamt	403	141	113	89	67	55	52	46	46	44	42	43
I städerna:												
af båda könen	547	216	189	165	148	121	111	101	89	84	83	81
» mankön ensamt	593	237	200	173	159	128	120	108	89	88	84	81
» qvinkön ensamt	498	195	178	156	136	114	103	94	88	85	82	82
I Stockholms stad:												
af båda könen	697	309	291	280	229	184	159	138	116	112	99	96
» mankön ensamt	740	338	301	289	252	187	173	145	121	106	103	108
» qvinkön ensamt . . .	653	279	280	271	204	181	144	131	111	118	94	84
I Stockholms län:												
af båda könen	600	222	190	136	104	92	77	68	66	60	53	60
» mankön ensamt	658	236	196	134	112	107	83	74	67	59	51	62
» qvinkön ensamt	533	206	183	136	93	75	70	61	64	61	56	58

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	1:sta.	2:dra.	3:dje.	4:de.	5:te.	6:te.	7:de.	8:de.	9:de.	10:de.	11:te.	12:te.
I Upsala län:												
af båda könen	584	178	155	109	107	63	69	59	59	54	56	58
» mankön ensamt	636	167	176	115	108	69	70	67	63	53	67	62
» qvinkön ensamt	530	190	132	103	106	56	67	51	55	55	46	55
» Södermanlands län:												
af båda könen	455	159	126	96	79	66	58	57	64	51	50	52
» mankön ensamt	486	176	137	109	90	65	59	58	56	54	45	54
» qvinkön ensamt	423	142	114	83	68	68	57	57	71	47	54	49
» Östergötlands län:												
af båda könen	421	151	98	90	73	59	60	50	50	49	52	52
» mankön ensamt	482	149	98	98	81	65	62	52	50	53	56	54
» qvinkön ensamt	357	153	98	82	65	52	58	47	50	46	47	49
» Jönköpings län:												
af båda könen	426	127	124	111	77	54	47	41	41	36	32	38
» mankön ensamt	470	135	135	120	85	59	48	44	39	40	34	41
» qvinkön ensamt	380	120	112	102	69	48	45	37	43	33	30	34
» Kronobergs län:												
af båda könen	497	156	154	133	86	66	59	45	49	41	46	41
» mankön ensamt	550	164	160	137	101	67	59	48	51	40	50	37
» qvinkön ensamt	441	147	149	129	71	64	59	41	48	41	41	46
» Calmar län:												
af båda könen	484	157	127	86	65	53	46	41	42	38	34	40
» mankön ensamt	539	166	137	91	75	59	45	43	46	39	37	45
» qvinkön ensamt	426	148	116	81	54	46	48	39	37	36	31	36
» Gotlands län:												
af båda könen	396	111	116	91	66	48	44	26	41	28	33	17
» mankön ensamt	461	116	146	83	57	49	43	26	43	35	28	14
» qvinkön ensamt	325	106	83	100	77	47	45	26	38	19	38	21
» Blekinge län:												
af båda könen	488	225	167	122	102	72	67	59	57	55	51	52
» mankön ensamt	534	236	181	127	109	74	72	55	65	60	51	46
» qvinkön ensamt	439	209	153	117	94	71	63	64	48	51	52	58
» Christianstads län:												
af båda könen	462	120	82	69	56	50	55	51	53	44	45	43
» mankön ensamt	509	130	88	75	58	53	62	55	62	43	51	46
» qvinkön ensamt	414	113	75	63	53	46	48	48	44	44	39	40
» Malmöhus län:												
af båda könen	455	113	80	68	54	58	54	49	50	51	45	48
» mankön ensamt	520	120	79	75	62	59	62	50	57	55	45	50
» qvinkön ensamt	388	104	82	62	46	57	47	49	43	46	44	45

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	1:sta.	2:dra.	3:dje.	4:de.	5:te.	6:te.	7:de.	8:de.	9:de.	10:de.	11:te.	12:te.
I Hallands län:												
af båda könen	541	177	145	114	84	57	63	52	52	58	54	51
» mankön ensamt	594	169	147	124	87	65	65	59	52	59	54	57
» qvinkön ensamt	485	185	143	102	80	49	61	46	52	58	54	46
» Göteborgs o. Bohus län:												
af båda könen	398	171	124	88	86	72	66	70	65	64	62	58
» mankön ensamt	435	185	126	89	96	75	74	80	76	65	60	56
» qvinkön ensamt	359	156	123	87	75	68	58	59	53	64	65	61
» Elfsborgs län:												
af båda könen	452	152	126	87	69	59	49	50	50	46	46	45
» mankön ensamt	495	161	135	96	77	63	54	51	48	50	47	47
» qvinkön ensamt	407	143	117	78	62	54	45	49	53	41	44	43
» Skaraborgs län:												
af båda könen	440	158	125	98	71	56	52	52	44	51	41	43
» mankön ensamt	489	169	135	103	75	63	57	53	48	53	43	46
» qvinkön ensamt	387	147	115	93	66	49	47	51	41	49	39	39
» Wermlands län:												
af båda könen	381	112	95	76	63	52	54	46	49	42	43	42
» mankön ensamt	424	114	97	84	61	54	55	47	49	46	51	46
» qvinkön ensamt	336	110	92	68	65	49	53	45	49	39	35	38
» Örebro län:												
af båda könen	366	127	108	89	74	60	62	53	57	54	49	49
» mankön ensamt	416	145	116	97	78	61	64	54	62	57	43	50
» qvinkön ensamt	298	102	95	76	67	56	58	50	48	49	52	45
» Westmanlands län:												
af båda könen	431	151	150	117	91	79	64	59	65	63	50	54
» mankön ensamt	483	157	147	127	85	82	62	59	68	68	54	53
» qvinkön ensamt	378	145	153	107	97	76	65	58	62	58	46	55
» Kopparbergs län:												
af båda könen	511	163	125	109	89	82	63	60	63	46	49	59
» mankön ensamt	593	180	137	112	90	83	68	65	66	45	46	58
» qvinkön ensamt	424	145	114	106	89	81	57	54	60	48	51	60
» Gefleborgs län:												
af båda könen	545	171	133	112	102	73	69	65	58	48	54	43
» mankön ensamt	607	176	157	116	104	84	73	68	62	53	57	41
» qvinkön ensamt	481	166	108	107	101	63	64	62	55	43	51	45
» Wester-Norrlands län:												
af båda könen	597	217	225	171	116	93	71	61	57	44	45	44
» mankön ensamt	670	237	240	171	119	94	71	62	63	48	51	49
» qvinkön ensamt	522	196	209	170	113	92	71	59	51	40	38	40

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	1:sta.	2:dra.	3:dje.	4:de.	5:te.	6:te.	7:de.	8:de.	9:de.	10:de.	11:te.	12:te.
I Jemtlands län:												
af båda könen	401	103	88	59	44	37	35	27	30	31	33	30
» mankön ensamt	452	91	104	54	47	37	40	27	31	24	31	30
» qvinkön ensamt	346	115	72	65	40	37	31	28	29	39	34	31
» Westerbottens län:												
af båda könen	438	130	102	85	78	60	72	53	49	51	43	46
» mankön ensamt	501	146	122	98	83	67	69	53	48	49	42	47
» qvinkön ensamt	373	113	83	70	73	52	74	54	50	52	45	45
» Norrbottens län:												
af båda könen	513	166	116	86	63	53	66	53	64	63	57	56
» mankön ensamt	558	184	124	96	64	64	57	57	70	63	54	42
» qvinkön ensamt	465	147	107	76	62	42	75	49	57	63	65	71

Ofvanstående tab. N:o 5 redogör med detaljer för hvartdera könet och länsvis för det antal af 10,000 *lefvande födde* barn, som *aflidit* i hvar och en af första årets lefnadsmånader, och utvisar sålunda den successiva minskningen genom dödsfall. Om beloppet af denna minskning för hvarje månad fråndrages, så erhålles antalet qvarlefvande från den ena åldersmånaden till den andra på sätt följande tabell utvisar.

Tab. № 6.

Antalet qvarlefvande af 10,000 lefvande födde (1860—1866) vid slutet af hvarje nedanstående åldersmånad.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	1:sta månaden.	2:dra månaden.	3:dje månaden.	4:de månaden.	5:te månaden.	6:te månaden.	7:de månaden.	8:de månaden.	9:de månaden.	10:de månaden.	11:te månaden.	12:te månaden.
I hela Riket och af båda könen	9,530	9,372	9,243	9,140	9,058	8,992	8,930	8,875	8,820	8,769	8,721	8,672
Å landsbygden » » » »	9,541	9,392	9,271	9,176	9,103	9,044	8,989	8,940	8,890	8,844	8,800	8,756
I städerna » » » »	9,453	9,237	9,048	8,883	8,735	8,614	8,503	8,402	8,313	8,229	8,146	8,065
» Stockholms stad » » » »	9,303	8,994	8,703	8,423	8,194	8,010	7,851	7,713	7,597	7,485	7,386	7,290
» Stockholms län » » » »	9,400	9,178	8,988	8,852	8,748	8,656	8,579	8,511	8,445	8,385	8,332	8,272
» Upsala » » » » »	9,416	9,238	9,083	8,974	8,867	8,804	8,735	8,676	8,617	8,563	8,507	8,449
» Södermanlands » » » » »	9,545	9,386	9,260	9,164	9,085	9,019	8,961	8,904	8,840	8,789	8,739	8,687
» Östergötlands » » » » »	9,579	9,428	9,330	9,240	9,167	9,108	9,048	8,998	8,948	8,899	8,847	8,795
» Jönköpings » » » » »	9,574	9,447	9,323	9,212	9,135	9,081	9,034	8,993	8,952	8,916	8,884	8,846
» Kronobergs » » » » »	9,503	9,347	9,193	9,060	8,974	8,908	8,849	8,804	8,755	8,714	8,668	8,627
» Calmar » » » » »	9,516	9,359	9,232	9,146	9,081	9,028	8,982	8,941	8,899	8,861	8,827	8,787
» Gotlands » » » » »	9,604	9,493	9,377	9,286	9,220	9,172	9,128	9,102	9,061	9,033	9,000	8,983
» Blekinge » » » » »	9,512	9,287	9,120	8,998	8,896	8,824	8,757	8,698	8,641	8,586	8,535	8,483

Tab. № 6. (Forts.)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	1:sta månaden.	2:dra månaden.	3:dje månaden.	4:de månaden.	5:te månaden.	6:te månaden.	7:de månaden.	8:de månaden.	9:de månaden.	10:de månaden.	11:te månaden.	12:te månaden.
I Christianstads län och af båda könen	9,538	9,418	9,336	9,267	9,211	9,161	9,106	9,055	9,002	8,958	8,913	8,870
» Malmöhus » » » » »	9,545	9,432	9,352	9,284	9,230	9,172	9,118	9,069	9,019	8,968	8,923	8,875
» Hallands » » » » »	9,459	9,282	9,137	9,023	8,939	8,882	8,819	8,767	8,715	8,657	8,603	8,552
» Göteborgs och Bohus » » » » »	9,602	9,431	9,307	9,219	9,133	9,061	8,995	8,925	8,860	8,796	8,734	8,676
» Elfsborgs » » » » »	9,548	9,396	9,270	9,183	9,114	9,055	9,006	8,956	8,906	8,860	8,814	8,769
» Skaraborgs » » » » »	9,560	9,402	9,277	9,179	9,108	9,052	9,000	8,948	8,904	8,853	8,812	8,769
» Wermlands » » » » »	9,619	9,507	9,412	9,336	9,273	9,221	9,167	9,121	9,072	9,030	8,987	8,945
» Örebro » » » » »	9,634	9,507	9,399	9,310	9,236	9,176	9,114	9,061	9,004	8,950	8,901	8,852
» Westmanlands » » » » »	9,569	9,418	9,268	9,151	9,060	8,981	8,917	8,858	8,793	8,730	8,680	8,626
» Kopparbergs » » » » »	9,489	9,326	9,201	9,092	9,003	8,921	8,858	8,798	8,735	8,689	8,640	8,581
» Gefleborgs » » » » »	9,455	9,284	9,151	9,039	8,937	8,864	8,795	8,730	8,672	8,624	8,570	8,527
» Wester-Norrlands » » » » »	9,403	9,186	8,961	8,790	8,674	8,581	8,510	8,449	8,392	8,348	8,303	8,259
» Jemtlands » » » » »	9,599	9,496	9,408	9,349	9,305	9,268	9,233	9,206	9,176	9,145	9,112	9,082
» Westerbottens » » » » »	9,562	9,432	9,330	9,245	9,167	9,107	9,035	8,982	8,933	8,882	8,839	8,793
» Norrbottens » » » » »	9,487	9,321	9,205	9,119	9,056	9,003	8,937	8,884	8,820	8,757	8,700	8,644

Tab. N:o 6 *resumerar såsom komplement till* den förra, äfven länsvis, men utan könsskilnad, antalet *qvarlefvande* vid hvarje åldersmånads slut af 10,000 lefvande födde barn.

Dessa tabeller upplysa oss nu, att af 10,000 *lefvande födde* af båda könen gemensamt *afgången* genom död utgör:

under första *halfåret:*			under sista *halfåret:*		
Hela Riket.	Landsbygden.	Städerna.	Hela Riket.	Landsbygden.	Städerna.
1,008	956	1,386	320	288	549

hvadan alltså antalet *qvarlefvande* vid hvartdera halfårets slut blifver:

8,992	9,044	8,614	8,672	8,756	8,065.

Om vi söka skilnaden i *afgång genom död* mellan de särskilda *åldersqvartalen*, så blifver den följande, nemligen:

	Hela Riket.	Landsbygden.	Samtlige städerna.	Stockholms stad.
under 1:sta qvartalet ...	757	729	952	1,297
» 2:dra » ...	251	227	434	693
» 3:dje » ...	172	154	301	413
» 4:de » ...	148	134	248	307

så att följaktligen antalet *qvarlefvande* blifver vid slutet

af 1:sta qvartalet	9,243	9,271	9,048	8,703
» 2:dra »	8,992	9,044	8,614	8,010
» 3:dje »	8,820	8,890	8,313	7,597
» 4:de »	8,672	8,756	8,065	7,290.

Vi finna sålunda häraf t. ex., att af 10,000 lefvande födda barn å landsbygden qvarlefva vid *hela första lefnadsårets* slut flera (8,756) än i Stockholms stad vid *första lefnadsqvartalets* slut (8,703), och att medeltalet qvarlefvande vid första lefnadsårets slut i hela Riket (8,672) öfverstiger det för samtlige städer vid andra lefnadsqvartalets slut (8,614).

Beträffande afgången eller dekrementet under loppet af hvarje särskild *åldersmånad*, fördelar sig detta enligt tabellen N:o 5 och med utgångspunkt från 10,000 *lefvande födde* på följande sätt:

	Hela Riket.	Lands-bygden.	Samtlige städerna.	Stockholms stad.
under 1:sta lefnadsmånaden	4·70 %.	4·59 %.	5·47 %.	6·97 %.
» 2:dra » »	1·58 »	1·49 »	2·16 »	3·09 »
» 3:dje » »	1·29 »	1·21 »	1·89 »	2·91 »
» 4:de » »	1·03 »	0·95 »	1·65 »	2·80 »

	Hela Riket.	Landsbygden.	Samtlige städerna.	Stockholms stad.
under 5:te lefnadsmånaden	0·82 %.	0·73 %.	1·48 %.	2·29 %.
» 6:te » »	0·66 »	0·59 »	1·21 »	1·84 »
» 7:de » »	0·62 »	0·55 »	1·11 »	1·59 »
» 8:de » »	0·55 »	0·49 »	1·01 »	1·38 »
» 9:de » »	0·55 »	0·50 »	0·89 »	1·16 »
» 10:de » »	0·51 »	0·46 »	0·84 »	1·12 »
» 11:te » »	0·48 »	0·44 »	0·83 »	0·99 »
» 12:te » »	0·49 »	0·44 »	0·81 »	0·96 »
Summa 1:sta lefnadsåret...	13·28 %.	12·44 %.	19·35 %.	27·10 %.

Antalet *qvarlefvande af 10,000 lefvande födde vid hvarje lefnadsmånads slut* blir alltså följande, nemligen:

	Hela Riket.	Landsbygden.	Samtlige städerna.	Stockholms stad.
1:sta lefnadsmånaden.....	9,530	9,541	9,453	9,303.
2:dra » »	9,372	9,392	9,237	8,994.
3:dje » »	9,243	9,271	9,048	8,703.
4:de » »	9,140	9,176	8,883	8,423.
5:te » »	9,058	9,103	8,735	8,194.
6:te » »	8,992	9,044	8,614	8,010.
7:de » »	8,930	8,989	8,503	7,851.
8:de » »	8,875	8,940	8,402	7,713.
9:de » »	8,820	8,890	8,313	7,597.
10:de » »	8,769	8,844	8,229	7,485.
11:te » »	8,721	8,800	8,146	7,386.
12:te » »	8,672	8,756	8,065	7,290.

De beräkningar, som blifvit gjorda för att vinna upplysning om oscillationerna från förestående medeltal af dödsfall i de särskilda lefnadsmånaderna under hvartdera af de 7 kalenderår, som denna undersökning omfattar, hafva gifvit följande resultat, nemligen:

	Högsta afvikelsen från medeltalet.	Lägsta afvikelsen från medeltalet.
1:sta lefnadsmånaden.....	0·25 % (1864).	0·22 % (1866).
2:dra » »	0·10 » (1861).	0·22 » (1860).
3:dje » »	0·13 » (1861).	0·07 » (1863).
4:de » »	0·08 » (1861 och 64).	0·07 » (1860).
5:te » »	0·06 » (1865).	0·05 » (1860).
6:te » »	0·05 » (1861).	0·07 » (1860).
7:de » »	0·04 » (1862).	0·06 » (1860).

	Högsta afvikelsen från medeltalet.	Lägsta afvikelsen från medeltalet.
8:de lefnadsmånaden.....	0·07 % (1862).	0·05 % (1860).
9:de » »	0·08 » (1862).	0·06 » (1860).
10:de » »	0·14 » (1862).	0·10 » (1860).
11:te » »	0·14 » (1862).	0·07 » (1860).
12:te » »	0·16 » (1862).	0·05 » (1866).

Till någon ledning för omdömet om den inflytelse, som epidemier utöfva på dödligheten inom första lefnadsåret, torde här böra tilläggas, att året 1860 var utmärkt af relativt godt helsotillstånd och ringa allmän dödlighet, samt att för de följande kalender-åren uppgifterna om dödsorsaker för *samtlige lefnadsåldrar* angifva nedanstående antal farsots-dödsfall.

	Smitt-koppor.	Skar-lakans-feber.	Mässling.	Diphtheri och stryp-sjuka.	Kikhosta.	Kolera.	Barn-sängs-feber.
1861	193	1,453	507	1,145	1,856	79	147
1862	148	1,684	7,407	2,524	1,549	31	200
1863	307	1,324	2,527	3,938	749	39	222
1864	741	2,549	243	3,699	1,148	29	291
1865	1,336	4,448	182	3,056	602	118	299
1866	1,217	4,063	165	2,223	468	4,706	197

Omisskänneligen antydes häraf, att dödligheten i den spädaste barnåldren varit temligen oberörd af farsoternas vexlingar, men att deremot mässling-epidemien haft inflytelsen att stegra densamma i de 6 sista månaderna af första lefnadsåret.

För den jemförelse mellan de särskilda *länen*, till hvilken tabb. N:is 5 och 6 lemna tillfälle, torde, till undvikande af ytterligare vidlyftighet, få hänvisas dels till sjelfva tabellerna dels till det diagram, Litt. A., som bäst åskådliggör förhållandet. Här torde alltså blott få tilläggas en öfversigt af medeltalen för Riket och de yttersta gränserna för afvikelserna derifrån inom de särskilda *länen* (och alltså med uteslutande af Stockholms stad) upptagande blott de af båda könen gemensamt vid hvarje åldersmånads slut *qvarlefvande* af 10,000 lefvande födde:

Litt. A.

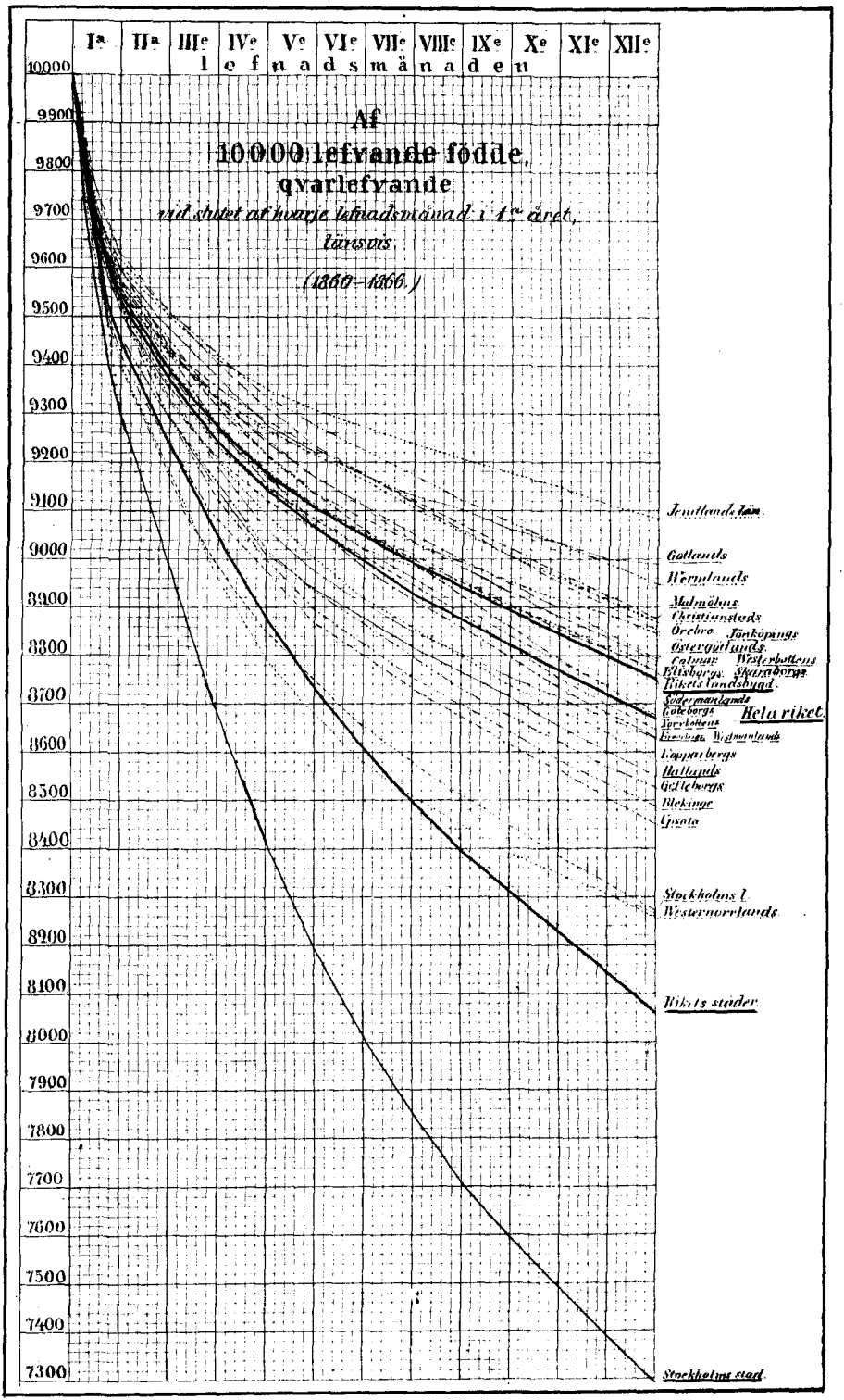

Gr. Tr. hos C. F. Ström, Stockholm.

	Medeltal för Riket.	Gränserna för afvikelser från medeltalet: Högsta antalet.	Lägsta antalet.
1:sta lefnadsmån. qvarlefvande	9,530.	9.634 (Örebro län).	9,400 (Stockholms län).
2:dra » »	9,372.	9,507 (Jemtlands och Wermlands län.)	9,186 (Wester-Norrlands län).
3:dje » »	9,243.	9,412 (Wermlands län).	8,961 (d:o d:o).
4:de » »	9,140.	9,349 (Jemtlands län).	8,790 (d:o d:o).
5:te » »	9,058.	9,305 (d:o d:o).	8,674 (d:o d:o).
6:te » »	8,992.	9,268 (d:o d:o).	8,581 (d:o d:o).
7:de » »	8,930.	9,233 (d:o d:o).	8,510 (d:o d:o).
8:de » »	8,875.	9,206 (d:o d:o).	8,449 (d:o d:o).
9:de » »	8,820.	9,176 (d:o d:o).	8,392 (d:o d:o).
10:de » »	8,769.	9,145 (d:o d:o).	8,348 (d:o d:o).
11:te » »	8,721.	9,112 (d:o d:o).	8,303 (d:o d:o).
12:te » »	8,672.	9,082 (d:o d:o).	8,259 (d:o d:o).

De ytterligheter, som här redan från och med andra lefnadsmånaden så skarpt framträda mellan Jemtlands och Wester-Norrlands län, äro så mycket anmärkningsvärdare, som båda länen ligga nästan under samma breddgrad och skulle kunna antagas ej blott i afseende på naturförhållanden utan ock i socialt hänseende ej böra vara hvarandra olika till en grad, som skulle kunna förklara den stora skiljaktighet, hvilken ofvanstående tal förete.

Skilnaderna i öfrigt mellan de särskilda *länen* i afseende på afgång genom död och qvarlefvande månadsvis torde lättast inhemtas öfverskådligt dels af tabellerna N:is 5 och 6, dels af diagrammet Litt. A. På detta senare ser man t. ex. tydligt huru Stockholms och Wester-Norrlands län följas åt för att intaga nedersta rummet, huru Jemtlands län redan i 4:de lefnadsmånaden ställer sig öfver all åtkomlighet för något af de öfriga länen, huru Gotlands län i 10:de månaden besegrar Wermlands, huru Örebro län efterhand får afstå sin fördelaktiga ställning ej blott för de 2 sistnämnda utan ock för Malmöhus och Christianstads län, likasom Östergötlands för Jönköpings o. s. v., huru Stockholms och Wester-Norrlands län under de första lefnadsmånaderna visa ett ofördelaktigare resultat än sjelfva medeltalet för städerna, huru linien för Stockholms stad med hvarje månad allt mer aflägsnar sig från den parallela riktning, som utmärker flera länslinier o. s. v.

Beträffande de särskilda *könen* ådagalägga tabb. N:is 5 och 6, att redan i första lefnadsmånaden afgången genom död är betydligt större för mankön än för qvinkön, nemligen för hela

Riket af det förra könet 5·23 % mot blott 4·15 % af det senare, och att detta förhållande könen emellan ej lider något enda undantag för de första lefnadsmånaderna inom de särskilda länen. De undantag, som någon gång förekomma för följande lefnadsmånader, kunna förklaras deraf, att den starkare eller svagare dödligheten inom första lefnadsmånaderna måste inverka på qvarvarande antal dödsrisker inom de följande, och sålunda respektive minska eller öka dessas antal. Möjligen kunna ock i några fall de absoluta tal, som legat till grund för beräkningarna, hafva varit för låga för att kunna aflägsna tillfälliga störande inflytelser.

Tab. № 7.

Af 10,000 lefvande födde barn i Sverige (1860—1866) afled under loppet af nedanstående lefnadsveckor och qvarlefde vid hvarje veckas slut nedanstående antal.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	1:sta lefnadsveckan.		2:dra lefnadsveckan.		3:dje lefnadsveckan.		4:de lefnadsveckan.	
	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.
I hela Riket båda könen	211	9,789	112	9,677	89	9,588	53	9,535
mankön	239	9,761	126	9,635	95	9,540	57	9,483
qvinkön	180	9,820	97	9,723	82	9,641	50	9,591
Å landsbygden båda könen	205	9,795	110	9,685	87	9,598	52	9,546
mankön	235	9,765	124	9,641	93	9,548	55	9,493
qvinkön	173	9,827	96	9,731	81	9,650	48	9,602
I städerna båda könen	252	9,748	122	9,626	103	9,523	64	9,459
mankön	272	9,728	139	9,589	110	9,479	67	9,412
qvinkön	232	9,768	105	9,663	95	9,568	61	9,507
I Stockholms stad båda könen...	313	9,687	154	9,533	138	9,395	84	9,311
» Stockholms län » » ...	227	9,773	151	9,622	136	9,486	81	9,405
» Upsala » » » ...	224	9,776	132	9,644	141	9,503	82	9,421
» Södermanlands » » » ...	179	9,821	119	9,702	96	9,606	57	9,549
» Östergötlands » » » ...	184	9,816	96	9,720	89	9,631	48	9,583
» Jönköpings » » » ...	208	9,792	87	9,705	76	9,629	47	9,582
» Kronobergs » » » ...	249	9,751	103	9,648	84	9,564	57	9,507
» Calmar » » » ...	231	9,769	102	9,667	92	9,575	56	9,519
» Gotlands » » » ...	191	9,809	83	9,726	77	9,649	41	9,608
» Blekinge » » » ...	207	9,793	126	9,667	93	9,574	57	9,517

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	1:sta lefnadsveckan.		2:dra lefnadsveckan.		3:dje lefnadsveckan.		4:de lefnadsveckan.	
	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Qvarlefvande.
I Christianstads län båda könen	229	9,771	117	9,654	70	9,584	42	9,542
» Malmöhus » » »	229	9,771	118	9,653	65	9,588	40	9,548
» Hallands » » »	240	9,760	130	9,630	97	9,533	69	9,471
» Göteb. o. Bohus » » »	175	9,825	92	9,733	74	9,659	54	9,605
» Elfsborgs » » »	200	9,800	113	9,687	83	9,604	52	9,552
» Skaraborgs » » »	200	9,800	103	9,697	78	9,619	52	9,567
» Wermlands » » »	163	9,837	104	9,733	68	9,665	42	9,624
» Örebro » » »	155	9,845	82	9,763	71	9,692	45	9,647
» Westmanlands » » »	188	9,812	99	9,713	92	9,621	51	9,570
» Kopparbergs » » »	225	9,775	124	9,651	99	9,552	54	9,498
» Gefleborgs » » »	214	9,786	138	9,648	130	9,518	57	9,461
» Wester-Norrlands » » »	239	9,761	144	9,617	130	9,487	77	9,410
» Jemtlands » » »	200	9,800	92	9,708	72	9,636	30	9,606
» Westerbottens » » »	213	9,787	95	9,692	74	9,618	51	9,567
» Norrbottens » » »	223	9,777	125	9,652	88	9,564	49	9,515

Tab. N:o 7 fullföljer redogörelsen för afgång genom död under de 4 första *lefnadsveckorna*. Då dessa tillsammans omfatta blott 28 dagar, följer deraf, att de tal, som denna tabell upptager, ej fullt motsvara dem i föregående 2 tabeller, der 1:sta månaden omfattar $\frac{1}{12}$ år.

Enligt denna tabell utgör afgången genom död för båda könen gemensamt:

	I hela Riket.	Å landsbygden.	I samtlige städer.	I Stockholm.
under 1:sta lefnadsveckan	2·11 %	2·05 %	2·52 %	3·13 %.
» 2:dra »	1·12 »	1·10 »	1·22 »	1·54 »
» 3:dje »	0·89 »	0·87 »	1·03 »	1·38 »
» 4:de »	0·53 »	0·52 »	0·64 »	0·84 »

I det föregående är redan visadt, att bland samtliga län minsta afgången genom död i första lefnadsmånaden utmärker Örebro län. Vi finna ock samma län stå fördelaktigast för hvar och en af de 4 första *lefnadsveckorna*. Stockholms län, som för hela första lefnadsmånaden intager det ofördelaktigaste rummet, kringgås dock för första veckan af Kronobergs samt för 3:dje och 4:de veckorna af Upsala län, hvilket genom den starka höjningen af 3:dje lefnadsveckans dödlighet står enstaka som ett

undantag från det förhållande, som i öfrigt visar sig allmänt gällande, att nemligen afgången genom död med hvarje vecka aftager. För det närmare förhållandet länen emellan torde i öfrigt få hänvisas till tabellen och diagrammet Litt. B.

Tab. № 8. **Antal qvarlefvande af 10,000 lefvande födde**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
	1:sta	2:dra	3:dje	4:de	5:te	6:te	7:de	8:de	9:de	10:de	11:te	12:te	13:de	14:de
	lefnadsdygnet.													
I hela Riket	9,901	9,877	9,861	9,847	9,830	9,808	9,789	9,771	9,757	9,741	9,726	9,711	9,696	9,677
Å landsbygden	9,902	9,879	9,864	9,851	9,835	9,814	9,795	9,778	9,765	9,749	9,734	9,718	9,703	9,685
I städerna	9,892	9,860	9,837	9,820	9,798	9,770	9,748	9,724	9,708	9,692	9,677	9,662	9,647	9,626
I Stockholms stad	9,880	9,830	9,796	9,765	9,737	9,708	9,687	9,662	9,642	9,620	9,600	9,584	9,565	9,533
» Stockholms län	9,896	9,868	9,853	9,839	9,818	9,798	9,773	9,749	9,733	9,713	9,698	9,673	9,649	9,622
» Upsala d:o	9,908	9,882	9,861	9,849	9,826	9,794	9,776	9,757	9,740	9,724	9,705	9,680	9,669	9,644
» Södermanlands d:o	9,908	9,888	9,868	9,856	9,848	9,835	9,821	9,812	9,799	9,782	9,765	9,746	9,723	9,702
» Östergötlands d:o	9,907	9,885	9,868	9,857	9,844	9,830	9,816	9,805	9,792	9,777	9,764	9,751	9,737	9,720
» Jönköpings d:o	9,894	9,870	9,856	9,843	9,829	9,812	9,792	9,775	9,763	9,751	9,742	9,730	9,719	9,705
» Kronobergs d:o	9,870	9,844	9,827	9,813	9,794	9,768	9,751	9,732	9,718	9,702	9,688	9,676	9,662	9,648
» Calmar d:o	9,883	9,857	9,845	9,831	9,809	9,785	9,769	9,753	9,739	9,727	9,712	9,696	9,682	9,667
» Gotlands d:o	9,912	9,881	9,866	9,856	9,840	9,824	9,809	9,798	9,791	9,780	9,773	9,757	9,744	9,726
» Blekinge d:o	9,907	9,885	9,868	9,852	9,836	9,814	9,793	9,773	9,758	9,739	9,723	9,704	9,688	9,667
» Christianstads d:o	9,899	9,881	9,867	9,855	9,835	9,800	9,771	9,747	9,733	9,713	9,698	9,684	9,672	9,654
» Malmöhus d:o	9,895	9,875	9,862	9,851	9,834	9,802	9,771	9,744	9,727	9,709	9,693	9,680	9,668	9,653
» Hallands d:o	9,897	9,863	9,843	9,828	9,809	9,786	9,760	9,740	9,723	9,706	9,687	9,676	9,656	9,636
» Göteb. o. Bohus d:o	9,913	9,891	9,878	9,865	9,853	9,839	9,825	9,809	9,799	9,788	9,775	9,761	9,748	9,733
» Elfsborgs d:o	9,902	9,878	9,861	9,849	9,833	9,816	9,800	9,784	9,769	9,752	9,740	9,724	9,708	9,687
» Skaraborgs d:o	9,904	9,879	9,861	9,847	9,833	9,816	9,800	9,783	9,771	9,757	9,743	9,728	9,715	9,697
» Wermlands d:o	9,911	9,891	9,879	9,872	9,861	9,849	9,838	9,821	9,811	9,796	9,782	9,766	9,751	9,734
» Örebro d:o	9,919	9,901	9,892	9,883	9,874	9,860	9,845	9,834	9,821	9,811	9,797	9,787	9,776	9,763
» Westmanlands d:o	9,916	9,888	9,875	9,861	9,848	9,829	9,812	9,795	9,788	9,774	9,761	9,747	9,731	9,713
» Kopparbergs d:o	9,918	9,897	9,881	9,865	9,839	9,801	9,775	9,753	9,738	9,722	9,703	9,688	9,670	9,651
» Gefleborgs d:o	9,900	9,878	9,859	9,846	9,829	9,807	9,786	9,767	9,753	9,733	9,714	9,691	9,670	9,648
» Wester-Norrl:s d:o	9,897	9,870	9,850	9,831	9,808	9,780	9,761	9,748	9,730	9,711	9,687	9,667	9,646	9,617
» Jemtlands d:o	9,903	9,885	9,868	9,847	9,829	9,815	9,800	9,788	9,780	9,768	9,752	9,740	9,728	9,708
» Westerbottens d:o	9,890	9,864	9,851	9,831	9,816	9,800	9,787	9,775	9,765	9,750	9,734	9,724	9,711	9,692
» Norrbottens d:o	9,904	9,876	9,855	9,841	9,820	9,799	9,777	9,759	9,740	9,722	9,704	9,690	9,672	9,652

Det förhållande, som ådagalagts för första lefnadsmånaden, att dödsfallen bland *mankön* äro vida talrikare än bland *qvinkön*, se vi här för hvardera af de 4 lefnadsveckorna göra sig gällande.

vid slutet af hvartdera af de 28 första lefnadsdygnen.

16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	1.
15:de	16:de	17:de	18:de	19:de	20:de	21:sta	22:dra	23:dje	24:de	25:te	26:te	27:de	28:de	
lefnadsdygnet.														
9,662	9,648	9,635	9,622	9,611	9,599	9,588	9,579	9,571	9,562	9,555	9,548	9,541	9,535	I hela Riket.
9,670	9,656	9,644	9,631	9,620	9,609	9,598	9,589	9,581	9,573	9,566	9,559	9,552	9,546	Å landsbygden.
9,612	9,596	9,579	9,564	9,552	9,538	9,523	9,512	9,503	9,493	9,483	9,475	9,468	9,459	I städerna.
9,513	9,494	9,474	9,451	9,436	9,415	9,395	9,382	9,371	9,357	9,342	9,332	9,323	9,311	I Stockholms stad.
9,601	9,580	9,560	9,538	9,521	9,501	9,486	9,470	9,458	9,446	9,434	9,425	9,413	9,405	» Stockholms län.
9,620	9,596	9,580	9,559	9,539	9,519	9,503	9,492	9,480	9,465	9,455	9,442	9,431	9,421	» Upsala d:o.
9,682	9,668	9,659	9,644	9,632	9,618	9,606	9,596	9,584	9,575	9,568	9,560	9,555	9,549	» Södermanlands d:o.
9,705	9,693	9,681	9,668	9,655	9,644	9,631	9,621	9,617	9,610	9,603	9,594	9,588	9,583	» Östergötlands d:o.
9,694	9,682	9,674	9,661	9,651	9,641	9,629	9,621	9,612	9,604	9,599	9,594	9,588	9,582	» Jönköpings d:o.
9,634	9,621	9,607	9,597	9,585	9,572	9,564	9,549	9,541	9,531	9,525	9,518	9,512	9,507	» Kronobergs d:o.
9,651	9,637	9,622	9,609	9,597	9,586	9,575	9 567	9,557	9,546	9,540	9,534	9,525	9,519	» Calmar d:o.
9,717	9,706	9,691	9,682	9,672	9,663	9,649	9,642	9,634	9,627	9,623	9,619	9,612	9,608	» Gotlands d:o.
9,652	9,637	9,624	9,610	9,600	9,585	9,574	9,566	9,557	9,549	9,540	9,534	9,526	9,517	» Blekinge d:o.
9,641	9,632	9,621	9,610	9,603	9,594	9,584	9,578	9,572	9,564	9,557	9,551	9,547	9,542	» Christianstads d:o.
9,642	9,632	9,621	9,613	9,605	9,597	9,588	9,581	9,576	9,570	9,564	9,558	9,553	9,548	» Malmöhus d:o.
9,621	9,607	9,589	9,574	9,561	9,549	9,540	9,529	9,514	9,506	9,494	9,488	9,481	9,471	» Hallands d:o.
9,723	9,711	9,701	9,693	9,682	9,669	9,659	9,651	9,642	9,633	9,626	9,618	9,613	9,605	» Göteb. o. Bohus d:o.
9,673	9,659	9,648	9,634	9,624	9,615	9,604	9,594	9,586	9,578	9,571	9,564	9,557	9,552	» Elfsborgs d:o.
9,682	9,669	9,658	9,648	9,639	9,630	9,619	9,610	9,601	9,592	9,585	9,580	9,573	9,567	» Skaraborgs d:o.
9,723	9,710	9,701	9,692	9,684	9,674	9,666	9,660	9,654	9,646	9,640	9,635	9,629	9,624	» Wermlands d:o.
9,752	9,742	9,727	9,719	9,709	9,698	9,692	9,686	9,679	9,672	9,666	9,660	9,653	9,647	» Örebro d:o.
9,694	9,681	9,669	9,656	9,643	9,631	9,621	9,612	9,603	9,595	9,590	9,583	9,577	9,570	» Westmanlands d:o.
9,635	9,616	9,604	9,586	9,576	9,564	9,552	9,543	9,535	9,525	9,518	9,512	9,504	9,498	» Kopparbergs d:o.
9,627	9,601	9,581	9,560	9,543	9,529	9,518	9,509	9,500	9,489	9,480	9,471	9,466	9,461	» Gefleborgs d:o.
9,594	9,573	9,556	9,534	9,522	9,505	9,487	9,472	9,462	9,449	9,438	9,428	9,418	9,410	» Wester-Norrl:s d:o.
9,695	9,683	9,675	9,665	9,659	9,646	9,636	9,630	9,625	9,623	9,619	9,612	9,608	9,606	» Jemtlands d:o.
9,684	9,674	9,661	9,648	9,640	9,629	9,618	9,608	9,599	9,595	9,588	9,580	9,574	9,567	» Westerbottens d:o.
9,637	9,624	9,610	9,596	9,587	9,579	9,564	9,556	9,549	9,542	9,532	9,527	9,522	9,515	» Norrbottens d:o.

Med redogörelsen för antalet *qvarlefvande* af 10,000 lefvande födde vid utgången af hvartdera af de 28 första *lefnadsdygnen* afslutar tab. N:o 8 den fördelning af dödsfallen i första lefnadsåret, som utgjort föremål för denna uppsats. Resultaten deraf i hvad beträffar de särskilda länen öfverskådas lättast uti diagrammet Litt. B.

I medeltal för hela *Riket* visar sig af de 10,000 lefvande födde redan under första dygnet en afgång af 99, 2:dra dygnet: 24, 3:dje dygnet: 16, 4:de dygnet: 14, 5:te dygnet: 17, 6:te dygnet: 22, 7:de dygnet: 19 o. s. v.

För *landsbygden* visar första dygnet en afgång af 98, 2:dra dygnet af 23, 3:dje dygnet af 15, 4:de dygnet af 13, 5:te dygnet af 16, 6:te dygnet af 21, 7:de dygnet af 19 o. s. v.

För *städerna* synes afgången vara 1:sta dygnet 108, 2:dra dygnet 32, 3:dje dygnet 23, 4:de dygnet 17, 5:te dygnet 22, 6:te dygnet 28, 7:de dygnet 22 o. s. v.

Vi finna sålunda i dessa tal för de särskilda lefnadsdygnen ej mera det oafbrutet fortgående sjunkande, som ådagalagts af sammandragen för veckor och månader. En orsak härtill skulle kunna sökas deruti, att, vid den så långt som till lefnadsdygn fullföljda fördelningen, de absoluta talen blifvit allt för små för att innebära tillfredsställande uttryck af en konstant dödlighetsordning. Det är dock icke omöjligt, att, om än enligt naturlag dödligheten borde förete ett oafbrutet aftagande äfven dag från dag under den lefnadsålder, hvarom här är fråga, samhällsförhållandena och barnets behandling skulle kunna hafva den inverkan, att dödligheten i följd deraf blefve för vissa lefnadsdygn naturvidrigt stegrad.

Bruket af åldersuppgifter i de runda talen 8 dagar, 14 dagar, 3 veckor o. s. v. kan möjligen ock hafva haft någon liten inflytelse.

De absoluta tal, som legat till grund för beräkningarna och omfatta hela Riket samt båda könen gemensamt, äro dock ej så låga, att de sakna allt värde, enär de för 1:sta lefnadsdygnet uppgå till 9,250, för det 2:dra till 2,275, för det 3:dje till 1,514, för det 4:de till 1,260, för det 5:te till 1,567 och för det 6:te till 2,007 o. s. v., och de hafva åtminstone full rätt att för den 7-årsperiod, som de omfatta, gälla såsom uttryck af verkliga förhållandet. Följaktligen kan nedanstående rekapitulation af de hittills vunna resultaten hafva något anspråk att för Sverige och för det närvarande framställas såsom giltig dödlighetsordning i första lefnadsåret.

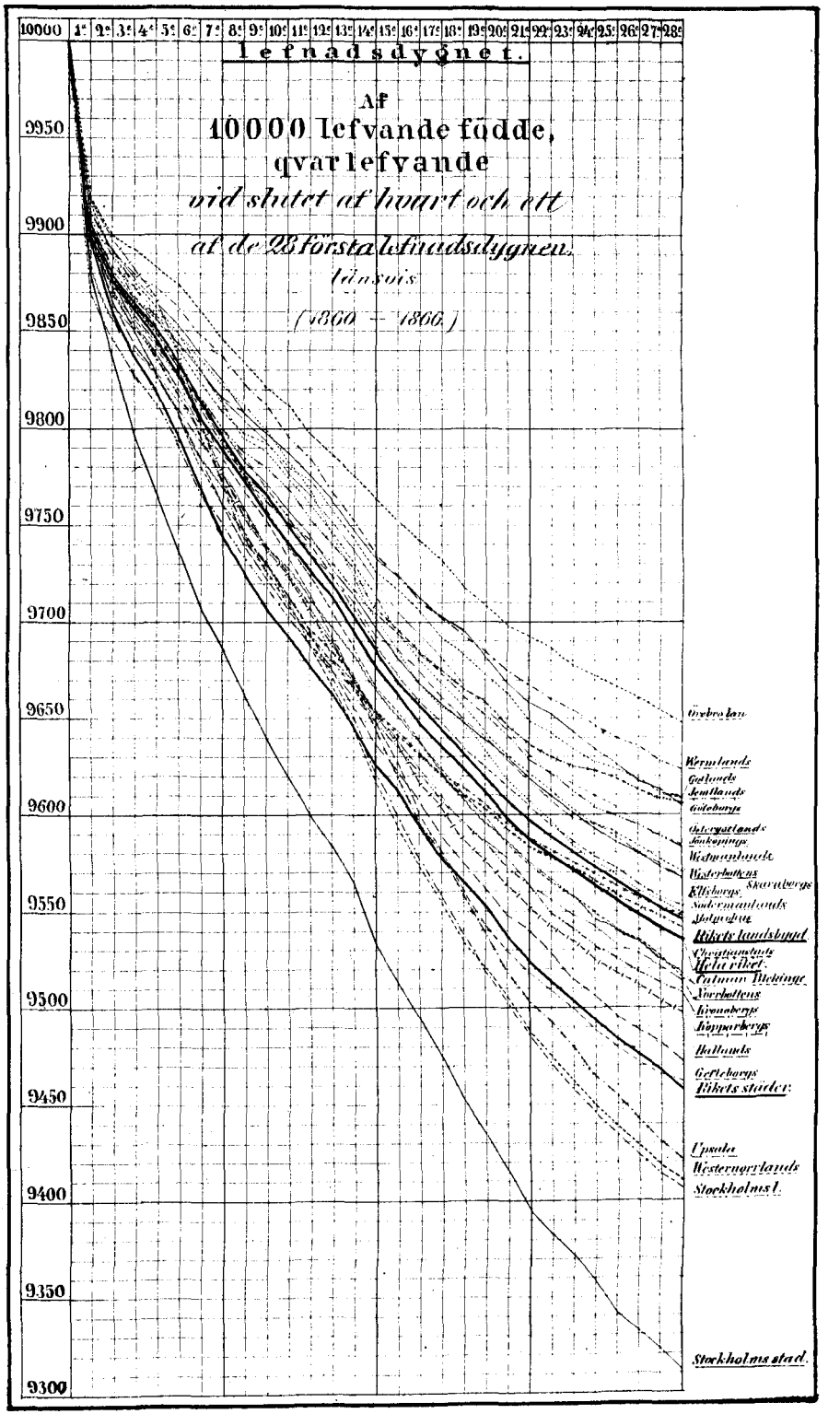
lefnadsdygnet.
Af
10000 lefvande födde,
qvar lefvande
vid slutet af hvart och ett
af de 28 första lefnadsdygnen.
länsvis
(1860 — 1866.)
10000
9950
9900
9850
9800
9750
9700
9650
9600
9550
9500
9450
9400
9350
9300
1e 2e 3e 4e 5e 6e 7e 8e 9e 10e 11e 12e 13e 14e 15e 16e 17e 18e 19e 20e 21e 22e 23e 24e 25e 26e 27e 28e
Örebro län
Wermlands
Gotlands
Jemtlands
Göteborgs
Östergötlands
Jönköpings
Westmanlands
Westerbottens
Skaraborgs
Elfsborgs
Södermanlands
Malmöhus
Rikets landsbygd
Christianstads
Hela riket.
Calmar Blekinge
Norrbottens
Kronobergs
Kopparbergs
Hallands
Gefleborgs
Rikets städer.
Upsala
Westernorrlands
Stockholms l.
Stockholms stad.

	Döde under loppet af:	Qvarlefvande vid slutet af:	
1:sta lefnadsdygnet	99	9,901	
2:dra »	24	9,877	
3:dje »	16	9,861	
4:de »	14	9,847	
5:te »	17	9,830	
6:te »	22	9,808	
7:de »	19	9,789	
Summa 1:sta lefnadsveckan	211		9,789.
8:de lefnadsdygnet	18	9,771	
9:de »	14	9,757	
10:de »	16	9,741	
11:te »	15	9,726	
12:te »	15	9,711	
13:de »	15	9,696	
14:de »	19	9,677	
Summa 2:dra lefnadsveckan	112		9,677.
15:de lefnadsdygnet	15	9,662	
16:de »	14	9,648	
17:de »	13	9,635	
18:de »	13	9,622	
19:de »	11	9,611	
20:de »	12	9,599	
21:sta »	11	9,588	
Summa 3:dje lefnadsveckan	89		9,588.
22:dra lefnadsdygnet	9	9,579	
23:dje »	8	9,571	
24:de »	9	9,562	
25:te »	7	9,555	
26:te »	7	9,548	
27:de »	7	9,541	
28:de »	6	9,535	
Summa 4:de lefnadsveckan	53		9,535.
1:sta lefnadsmånaden ($\frac{1}{12}$ år)	470	9,530	
2:dra »	158	9,372	
3:dje »	129	9,243	
Summa första qvartalet	757		9,243

	Döde under loppet af	Qvarlefvande vid slutet af	
4:de lefnadsmånaden	103	9,140	
5:te »	82	9,058	
6:te »	66	8,992	
Summa andra qvartalet	251		8,992.
Summa första halfåret	1,008		8,992.
7:de lefnadsmånaden	62	8,930	
8:de »	55	8,875	
9:de »	55	8,820	
Summa tredje qvartalet	172		8,820.
10:de lefnadsmånaden	51	8,769	
11:te »	48	8,721	
12:te »	49	8,672	
Summa fjerde qvartalet	148		8,672.
Summa andra halfåret	320		8,672.
Summa första lefnadsåret	1,328		8,672.

I föregående tabeller är den skilnad i dödligheten emellan könen, hvilken äger rum såväl för hela första lefnadsåret som för de särskilda månaderna deraf, äfvensom för de 4 första lefnadsveckorna, tillräckligen belyst.

Här må alltså blott tilläggas den upplysning för de första 28 lefnadsdygnen, att af 10,000 lefvande födde af hvartdera könet för sig aflida på

	m.	q.		m.	q.		m.	q.
1:sta lefnadsdygnet	111	87.	11:te lefnadsdygnet	17	13.	20:de lefnadsdygnet	13	11.
2:dra »	27	22.	12:te »	18	13.	21:sta »	12	11.
3:dje »	19	13.	13:de »	16	14.	22:dra »	10	9.
4:de »	15	12.	14:de »	21	17.	23:dje »	9	7.
5:te »	19	14.	15:de »	16	13.	24:de »	9	8.
6:te »	25	18.	16:de »	15	13.	25:te »	8	7.
7:de »	23	15.	17:de »	14	12.	26:te »	7	7.
8:de »	21	15.	18:de »	14	12.	27:de *) »	6	7.
9:de »	16	12.	19:de »	12	10.	28:de »	7	6.
10:de »	19	13.						

De uppgifter om dödligheten under *delar af* första lefnadsåret, hvilka i ganska ringa antal funnits tillgängliga i andra länders officiela statistiska berättelser, äro till jemförelse sammanställda i följande tabell N:o 9.

*) Utan den afrundning, som här ofvan skett rätteligen 6·495 mankön o. 6·978 qvinkön.

Af 10,000 lefvande födde hafva uppgifvits under delar af första lefnadsåret aflidne i nedanstående länder:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
	1:sta dygnet.	1:sta veckan.	2:dra veckan.	3:die veckan.	4:de veckan.	1:sta månaden.	2:dra månaden.	3:die månaden.	4:de månaden.	5:te månaden.	6:te månaden.	7:de månaden.	8:de månaden.	9:de månaden.	10:de månaden.	11:te månaden.	12:te månaden.
Danmark:																	
båda könen, mankön, qvinkön 1860—64	99 / 112 / 86					516 / 574 / 455	171 / 182 / 159	109 / 115 / 104	242 / 259 / 223			169 / 184 / 154			139 / 147 / 130		
Österrikiska kejsarstaten utom N. Italien:																	
båda könen, mankön, qvinkön 1860—65						1,149 / 1,264 / 1,028	249 / 269 / 241	196 / 209 / 182	360 / 385 / 333			271 / 285 / 257			293 / 294 / 292		
Österrikes Tyska och Slaviska länder:																	
båda könen, mankön, qvinkön 1866						1,156 / 1,279 / 1,026			953 / 1,008 / 894						666 / 678 / 653		
Ungern, Kroatien:																	
båda könen, mankön, qvinkön 1865						1,049 / 1,144 / 947			698 / 739 / 656						496 / 515 / 475		
Baden:																	
båda könen, mankön, qvinkön 1852—1863						1,060 / 1.197 / 915	306 / 333 / 278	222 / 236 / 205	208 / 219 / 196	154 / 163 / 144	112 / 119 / 105	?161 / ?171 / ?150	82 / 86 / 79	69 / 72 / 66	?132 / ?132 / ?132	55 / 53 / 56	52 / 51 / 52
Belgien:																	
båda könen, mankön, qvinkön 1851—1860						536 / 604 / 465	179 / 199 / 159	133 / 145 / 121	116 / 124 / 107	92 / 101 / 82	80 / 87 / 72	74 / 79 / 68	68 / 72 / 64	67 / 69 / 64	64 / 67 / 62	62 / 63 / 61	82 / 82 / 82

Tab. № 9. (Forts.)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
	1:sta dygnet.	1:sta veckan.	2:dra veckan.	3:dje veckan.	4:de veckan.	1:sta månaden.	2:dra månaden.	3:dje månaden.	4:de månaden.	5:te månaden.	6:te månaden.	7:de månaden.	8:de månaden.	9:de månaden.	10:de månaden.	11:te månaden.	12:te månaden.
Frankrike:																	
båda könen, mankön, qvinkön — 1858—1860		279 309 247	223 249 197	235 252 218		737 810 662	350 375 324		296 318 272			423 442 403					
Seine-departementet:																	
båda könen, mankön, qvinkön — 1858—1860		221 249 190	304 340 263	310 318 298		835 907 751	296 311 277		235 250 218			415 427 397					
England med Wales:																	
båda könen, mankön, qvinkön — D:r Farrs lifetable						465 523 404	172 188 155	122 132 111	101 109 92	95 104 87	90 99 82	85 93 77	81 88 74	77 83 70	73 77 67	69 72 65	65 67 63
Skotland:																	
båda könen, mankön, qvinkön — 1860—65							584 645 520			195 213 177				413 430 394			
Nederländerna:																	
båda könen, mankön, qvinkön — 1850—59						487 539 431	248 271 223	229 244 213	206 220 191	162 172 151	128 136 120	194 203 185		156 158 154		143 143 143	
båda könen, mankön, qvinkön — 1860—64						491 547 432	249 266 232	218 232 203	197 211 181	157 170 144	120 128 112	190 200 179		150 154 145		137 138 136	
Italien:																	
båda könen, mankön, qvinkön — 1863, 65, 66						981 1,063 893	346 358 334		292 304 279			302 311 293				302 304 299	

Detaljerade uppgifter om dödligheten inom delar af första lefnadsåret hafva ej i Statistiska Central-Byrån varit tillgängliga för andra än förestående länder.

Af denna tabell inhemtas bland annat, att dödligheten under första *lefnadsdygnet* är lika stor i Sverige och Danmark;

att, derest uppgifterna från Frankrike vore tillförlitliga, den skulle i första *lefnadsveckan* ej vara mycket lägre här i Sverige än i nämnda land, hvilket förhållande deremot under de 3 följande veckorna på det för Sverige fördelaktigaste sätt förändras;

att för *första lefnadsmånaden* endast England med Wales, under förutsättning af tillförlitliga primäruppgifter derifrån, skulle hafva lyckligare resultat än Sverige;

att för *andra lefnadsmånaden* Sverige står främst, men för den tredje måste lemna rum för Danmark och möjligen England;

att för hela *första qvartalet* Sverige bibehåller främsta rummet, men för *andra qvartalet* måste afstå det åt Skotland och Danmark (om den missledande uppgiften rörande Seine-departementet ej afses), samt för 3:dje och 4:de qvartalen åt Danmark.

De i det föregående gjorda beräkningarna hafva utgått från grundtalet 10,000 lefvande födda barn och redogjort för den progressiva minskning, som detta tal genom dödsfallen i första lefnadsåret undergår, till dess vid samma lefnadsårs slut, efter afgång af 1,328 aflidne, i medeltal för hela Riket återstodo endast 8,672 qvarlefvande. Men just den oafbrutet fortgående minskningen genom dödsfall för hvarje dygn, vecka och månad af första lefnadsåret, har naturligtvis till följd, att det antal af 10,000, som uttrycker hela beloppet af risker vid extra-uterinlifvets början, eller 0 lefnadsdygn, ej fortfarande kan gälla såsom uttryck af riskernas verkliga återstående antal till exempel vid första lefnadsmånadens slut, då vi finna redan 470 dödsfall hafva nedsatt de qvarlefvande, eller dödsriskernas antal för 2:dra lefnadsmånaden, till 9,530 o. s. v.

Om alltså sannolikheten för ett barn af 0 ålder att dö inom loppet af *hela* första lefnadsåret, eller den s. k. mortalitetskoëfficienten, uttryckes med $\frac{1328}{10000}$ eller 0·1328, d. v. s. 13·28 % mortalitet, så måste sannolikheten för barnet af 0 ålder att dö inom första *lefnadsmånaden* uttryckas med 470 : 10,000 eller 0·0470 d. v. s. 4·7 %, sannolikheten för barnet af en månads ålder att dö inom loppet af andra lefnadsmånaden med $\frac{158}{9530}$ eller 0.0166 d. v. s. 1·66 % o. s. v.

Tab. № 10.

Mortalitetscoëfficienterna för hvarje månad af första lefnadsåret.

1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Hela Riket.				**Landsbygden.**			
Båda könen gemensamt.				Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.	Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	470	0·0470	0—	10,000	459	0·0459
1—	9,530	158	0·0166	1—	9,541	149	0·0156
2—	9,372	129	0·0138	2—	9,392	121	0·0129
3—	9,243	103	0·0111	3—	9,271	95	0·0102
4—	9,140	82	0·0090	4—	9,176	73	0·0079
5—	9,058	66	0·0073	5—	9,103	59	0·0065
6—	8,992	62	0·0069	6—	9,044	55	0·0061
7—	8,930	55	0·0062	7—	8,989	49	0·0055
8—	8,875	55	0·0062	8—	8,940	50	0·0056
9—	8,820	51	0·0058	9—	8,890	46	0·0052
10—	8,769	48	0·0055	10—	8,844	44	0·0050
11—	8,721	49	0·0056	11—	8,800	44	0·0050
12	8,672			12	8,756		

1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Städerna.				**Stockholms stad.**			
0—	10,000	547	0·0547	0—	10,000	697	0·0697
1—	9,453	216	0·0228	1—	9,303	309	0·0332
2—	9,237	189	0·0204	2—	8,994	291	0·0323
3—	9,048	165	0·0182	3—	8,703	280	0·0321
4—	8,883	148	0·0166	4—	8,423	229	0·0272
5—	8,735	121	0·0138	5—	8,194	184	0·0224
6—	8,614	111	0·0129	6—	8,010	159	0·0199
7—	8,503	101	0·0119	7—	7,851	138	0·0175
8—	8,402	89	0·0106	8—	7,713	116	0·0150
9—	8,313	84	0·0101	9—	7,597	112	0·0147
10—	8,229	83	0·0100	10—	7,485	99	0·0132
11—	8,146	81	0·0099	11—	7,386	96	0·0130
12	8,065			12	7,290		

1.	2.	3.	4.
Stockholms län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	600	0·0600
1—	9,400	222	0·0236
2—	9,178	190	0·0207
3—	8,988	136	0·0151
4—	8,852	104	0·0115
5—	8,748	92	0·0105
6—	8,656	77	0·0089
7—	8,579	68	0·0079
8—	8,511	66	0·0077
9—	8,445	60	0·0071
10—	8,385	53	0·0063
11—	8,332	60	0·0072
12	8,272		

1.	2.	3.	4.
Upsala län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef: vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	584	0·0584
1—	9,416	178	0·0189
2—	9,238	155	0·0168
3—	9,083	109	0·0120
4—	8,974	107	0·0119
5—	8,867	63	0·0072
6—	8,804	69	0·0078
7—	8,735	59	0·0067
8—	8,676	59	0·0068
9—	8,617	54	0·0063
10—	8,563	56	0·0065
11—	8,507	58	0·0068
12	8,449		

1.	2.	3.	4.
Södermanlands län.			
0—	10,000	455	0·0455
1—	9,545	159	0·0166
2—	9,386	126	0·0134
3—	9,260	96	0·0114
4—	9,164	79	0·0096
5—	9,085	66	0·0073
6—	9,019	58	0·0065
7—	8,961	57	0·0072
8—	8,904	64	0·0072
9—	8,840	51	0·0058
10—	8,789	50	0·0057
11—	8,739	52	0·0060
12	8,687		

1.	2.	3.	4.
Östergötlands län.			
0	10,000	421	0·0421
1—	9,579	151	0·0157
2—	9,428	98	0·0104
3—	9,330	90	0·0096
4—	9,240	73	0·0079
5—	9,167	59	0·0064
6—	9,108	60	0·0066
7—	9,048	50	0·0055
8—	8,998	50	0·0055
9—	8,948	49	0·0055
10—	8,899	52	0·0058
11—	8,847	52	0·0059
12	8,795		

1.	2.	3.	4.
Jönköpings län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnadsmånad.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Mortalitetscoëfficient.
0—	10,000	426	0·0426
1—	9,574	127	0·0132
2—	9,447	124	0·0131
3—	9,323	111	0·0119
4—	9,212	77	0·0084
5—	9,135	54	0·0059
6—	9,081	47	0·0052
7—	9,034	41	0·0045
8—	8,993	41	0·0046
9—	8,952	36	0·0040
10—	8,916	32	0·0036
11—	8,884	38	0·0043
12	8,846		

1.	2.	3.	4.
Kronobergs län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnadsmånad.	Qvarlefvande.	Aflidne.	Mortalitetscoëfficient.
0—	10,000	497	0·0497
1—	9,503	156	0·0164
2—	9,347	154	0·0165
3—	9,193	133	0·0145
4—	9,060	86	0·0095
5—	8,974	66	0·0073
6—	8,908	59	0·0066
7—	8,849	45	0·0051
8—	8,804	49	0·0056
9—	8,755	41	0·0047
10—	8,714	46	0·0053
11—	8,668	41	0·0047
12	8,627		

1.	2.	3.	4.
Calmar län.			
0—	10,000	484	0·0484
1—	9,516	157	0·0165
2—	9,359	127	0·0136
3—	9,232	86	0·0093
4—	9,146	65	0·0071
5—	9,081	53	0·0056
6—	9,028	46	0·0051
7—	8,982	41	0·0046
8—	8,941	42	0·0047
9—	8,899	38	0·0043
10—	8,861	34	0·0038
11—	8,827	40	0·0045
12	8,787		

1.	2.	3.	4.
Gotlands län.			
0—	10,000	396	0·0396
1—	9,604	111	0·0115
2—	9,493	116	0·0122
3—	9,377	91	0·0097
4—	9,286	66	0·0071
5—	9,220	48	0·0052
6—	9,172	44	0·0048
7—	9,128	26	0·0028
8—	9,102	41	0·0045
9—	9,061	28	0·0031
10—	9,033	33	0·0036
11—	9,000	17	0·0019
12	8,983		

1.	2.	3.	4.
Blekinge län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	488	0·0488
1—	9,512	225	0·0236
2—	9,287	167	0·0180
3—	9,120	122	0·0134
4—	8,998	102	0·0113
5—	8,896	72	0·0081
6—	8,824	67	0·0076
7—	8,757	59	0·0067
8—	8,698	57	0·0065
9—	8,641	55	0·0064
10—	8,586	51	0·0059
11—	8,535	52	0·0061
12	8,483		

1.	2.	3.	4.
Christianstads län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	462	0·0462
1—	9,538	120	0·0126
2—	9,418	82	0·0087
3—	9,336	69	0·0074
4—	9,267	56	0·0060
5—	9,211	50	0·0054
6—	9,161	55	0·0060
7—	9,106	51	0·0056
8—	9,055	53	0·0058
9—	9,002	44	0·0049
10—	8,958	45	0·0050
11—	8,913	43	0·0048
12	8,870		

1.	2.	3.	4.
Malmöhus län.			
0—	10,000	455	0·0455
1—	9,545	113	0·0118
2—	9,432	80	0·0085
3—	9,352	68	0·0073
4—	9,284	54	0·0058
5—	9,230	58	0·0063
6—	9,172	54	0·0059
7—	9,118	49	0·0054
8—	9,069	50	0·0055
9—	9,019	51	0·0056
10—	8,968	45	0·0050
11—	8,923	48	0·0054
12	8,875		

1.	2.	3.	4.
Hallands län.			
0—	10,000	541	0·0541
1—	9,459	177	0·0187
2—	9,282	145	0·0156
3—	9,137	114	0·0125
4—	9,023	84	0·0093
5—	8,939	57	0·0064
6—	8,882	63	0·0071
7—	8,819	52	0·0059
8—	8,767	52	0·0059
9—	8,715	58	0·0067
10—	8,657	54	0·0062
11—	8,603	51	0·0059
12	8,552		

1.	2.	3.	4.
Göteborgs och Bohus län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	398	0·0398
1—	9,602	171	0·0178
2—	9,431	124	0·0131
3—	9,307	88	0·0094
4—	9,219	86	0·0093
5—	9,133	72	0·0079
6—	9,061	66	0·0073
7—	8,995	70	0·0078
8—	8,925	65	0·0073
9—	8,860	64	0·0072
10—	8,769	62	0·0070
11—	8,734	58	0·0066
12	8,676		

1.	2.	3.	4.
Elfsborgs län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	452	0·0452
1—	9,548	152	0·0159
2—	9,396	126	0·0134
3—	9,270	87	0·0094
4—	9,183	69	0·0075
5—	9,114	59	0·0065
6—	9,055	49	0·0054
7—	9,006	50	0·0055
8—	8,956	50	0·0056
9—	8,906	46	0·0052
10—	8,860	46	0·0052
11—	8,814	45	0·0051
12	8,769		

1.	2.	3.	4.
Skaraborgs län.			
0—	10,000	440	0·0440
1—	9,560	158	0·0165
2—	9,402	125	0,0133
3—	9,277	98	0·0105
4—	9,179	71	0·0077
5—	9,108	56	0·0061
6—	9,052	52	0·0057
7—	9,000	52	0·0058
8—	8,948	44	0·0049
9—	8,904	51	0·0057
10—	8,853	41	0·0046
11—	8,812	43	0·0049
12	8,769		

1.	2.	3.	4.
Wermlands län.			
0—	10,000	381	0·0381
1—	9,619	112	0·0116
2—	9,507	95	0·0100
3—	9,412	76	0·0081
4—	9,336	63	0·0067
5—	9,273	52	0·0056
6—	9,221	54	0·0058
7—	9,167	46	0·0050
8—	9,121	49	0·0054
9—	9,072	42	0·0046
10—	9,030	43	0·0048
11—	8,987	42	0·0047
12	8,945		

1.	2.	3.	4.
Örebro län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	366	0·0366
1—	9,634	127	0·0132
2—	9,507	108	0·0114
3—	9,399	89	0·0095
4—	9,310	74	0·0079
5—	9,236	60	0·0065
6—	9,176	62	0·0067
7—	9,114	53	0·0058
8—	9,061	57	0·0063
9—	9,004	54	0·0060
10—	8,950	49	0·0055
11—	8,901	49	0·0055
12	8,852		

1.	2.	3.	4.
Westmanlands län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10.000	431	0·0431
1—	9,569	151	0·0158
2—	9,418	150	0·0159
3—	9,268	117	0·0126
4—	9,151	91	0·0099
5—	9,060	79	0·0087
6—	8,981	64	0·0071
7—	8,917	59	0·0066
8—	8,858	65	0·0073
9—	8.793	63	0·0072
10—	8,730	50	0·0057
11—	8,680	54	0·0062
12	8,626		

1.	2.	3.	4.
Kopparbergs län.			
0—	10,000	511	0·0511
1—	9,489	163	0·0171
2—	9,326	125	0·0134
3—	9,201	109	0·0118
4—	9,092	89	0·0098
5—	9,003	82	0·0091
6—	8,921	63	0·0070
7—	8,858	60	0·0068
8—	8,798	63	0·0071
9—	8,735	46	0·0053
10—	8,689	49	0·0056
11—	8,640	59	0·0062
12	8,581		

1.	2.	3.	4.
Gefleborgs län.			
0—	10,000	545	0·0545
1—	9,455	171	0·0181
2—	9,284	133	0·0143
3—	9,151	112	0·0122
4—	9,039	102	0·0113
5—	8,937	73	0·0082
6—	8,864	69	0·0078
7—	8,795	65	0·0074
8—	8,730	58	0·0066
9—	8,672	48	0·0055
10—	8,624	54	0·0063
11—	8,570	43	0·0050
12	8,527		

1.	2.	3.	4.
Wester-Norrlands län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	597	0·0597
1—	9,403	217	0·0231
2—	9,186	225	0·0245
3—	8,961	171	0·0191
4—	8,790	116	0·0132
5—	8,674	93	0·0107
6—	8,581	71	0·0083
7—	8.510	61	0·0072
8—	8,449	57	0·0067
9—	8,392	44	0·0052
10—	8,348	45	0·0054
11—	8,303	44	0·0053
12	8,259		

1.	2.	3.	4.
Jemtlands län.			
Båda könen gemensamt.			
Lefnads-månad.	Qvarlef-vande.	Aflidne.	Mortalitets-coëfficient.
0—	10,000	401	0·0401
1—	9,599	103	0·0113
2—	9,496	88	0·0093
3—	9,408	59	0·0063
4—	9,349	44	0·0047
5—	9,305	37	0·0040
6—	9,268	35	0·0038
7—	9,233	27	0·0029
8—	9,206	30	0·0033
9—	9,176	31	0·0034
10—	9,145	33	0·0036
11—	9,112	30	0·0033
12	9,082		

1.	2.	3.	4.
Westerbottens län.			
0—	10,000	438	0·0438
1—	9,562	130	0·0136
2—	9,432	102	0·0108
3—	9,330	85	0·0091
4—	9,245	78	0·0084
5—	9,167	60	0·0065
6—	9,107	72	0·0079
7—	9,035	53	0·0059
8—	8,982	49	0·0055
9—	8,933	51	0·0057
10—	8,882	43	0·0048
11—	8,839	46	0·0052
12	8,793		

1.	2.	3.	4.
Norrbottens län.			
0—	10,000	513	0·0513
1—	9,487	166	0·0175
2—	9,321	116	0·0125
3—	9,205	86	0·0093
4—	9,119	63	0·0069
5—	9,056	53	0·0059
6—	9,003	66	0·0073
7—	8,937	53	0·0059
8—	8,884	64	0·0072
9—	8,820	63	0·0071
10—	8,757	57	0·0065
11—	8,700	56	0·0064
12	8,644		

Beräkningen af dessa mortalitets-coëfficienter såsom måttstock för den verkliga dödligheten inom hvarje åldersmånad af första lefnadsåret är för Riket, landsbygden, städerna och hvarje särskildt län utförd i den förestående tabellen N:o 10.

Bland andra förhållanden, som denna dödlighetsordning för *första lefnadsåret* jemförd med diagrammet Litt. A. framställer, torde särskild uppmärksamhet böra egnas deråt, att den tidpunkt, då det första lefnadsårets dödlighet uppnått sitt halfva belopp, infaller för hela Riket vid en ålder af 67—68 dygn, för landsbygden vid en ålder af omkring 63 dygn, för samtlige städer af 76—77 dygn och för Stockholms stad vid åldern af omkring 96 dygn. Detta vill med andra ord säga, att när det på landsbygden födda barnet redan med omkring 63:dje lefnadsdygnet uppnått den vändpunkt, då sannolikheten för detsamma att få lefva hela återstoden af 1:sta lefnadsåret är lika stor med sannolikheten af död före nämnda lefnadsdygn, så inträffar deremot denna tidpunkt för Stockholmsbarnet först bortemot 96:te lefnadsdygnet.

Ett annat anmärkningsvärdt förhållande är den stegring eller åtminstone stagnation af dödligheten, som för hela Riket, landsbygden och flera län framträder i 9:de lefnadsmånaden, samt för andra län röjer sig dels något förut, dels något senare.

Innan vi afbryta denna uppsats, torde en kort öfversigt af den vidlyftiga undersökningens hufvudsakliga resultat vara påkallad.

Vi hoppas med densamma hafva ådagalagt:

att en tillförlitlig kännedom om dödlighetsordningen inom första lefnadsåret ännu utgör ett önskningsmål för den internationela komparativa statistiken;

att en sådan ingalunda kan vinnas blott derigenom, att man jemför antalet aflidne inom första lefnadsåret med antalet dödsfall inom samtliga öfriga lefnadsåldrar, utan att den såsom utgångspunkt förutsätter uppgifter både om antalet lefvande födde och om antalet under loppet af det ifrågavarande lefnadsåret aflidne;

att tillförlitliga uppgifter om antalet lefvande födde endast kunna vinnas genom strängt iakttagande af skilnaden mellan verkligt dödfödda och dem, som efter födelsen lefvat, hur kort detta lif än må hafva varit, samt genom fullständig inregistrering af samtlige födde;

att så beskaffade statistiska uppgifter ännu kunna sökas blott inom ett litet fåtal af de mindre Europeiska staterna;

att de utländska statistiska redogörelser öfver dödsfallens fördelning på månader, veckor och dygn inom 1:sta lefnadsåret, hvilka för närvarande äro tillgängliga, sakna önskvärd fullständighet, utom det att de i flertalet fall af förenämnda skäl brista i tillförlitlighet;

att af tillförlitliga uppgifter dock ådagalägges, att skilnaden i 1:sta lefnadsårets dödlighet mellan Europeiska kulturländer ännu i vår tid öfverstiger 300 %, och att den för ogynnsamt lottade mindre delar af sådana länder uppnår en höjd, som täflar med tillståndet inom de råa folk, der barnets lif är helt och hållet hemfallet åt godtycket;

att inom Sverige första lefnadsårets dödlighet visserligen företer en fortgående minskning under den mer än sekellånga tiderymd, som våra iakttagelser omfatta, och för närvarande med sina 13·28 % står fördelaktigare än i flertalet andra länder, men dock för särskilda stora landsdelar visar belopp så skiljaktiga (Jemtlands län 9·18 % och Wester-Norrlands 17·41 %), att anledningarna dertill påkalla den största uppmärksamhet;

att, då smittkopporna, hvilka i förra århundradet tvifvelsutan mycket bidrogo till dödligheten äfven bland späda barn, numera ej så våldsamt uppträda, öfriga epidemiska barnsjukdomar ej synas på dödligheten i den spädaste barndomen hafva särdeles stor inflytelse, hvadan densamma ej är stora oscillationer underkastad under olika kalenderår;

att mässlingfarsoten dock synes härifrån göra ett undantag och märkbarare inverka på dödligheten under senare hälften af första lefnadsåret;

att vid jemförelse af de särskilda *åldersmånaderna* af första lefnadsåret högsta dödligheten 4·70 % faller på den första, och att undantag från dess progressiva aftagande, månad efter månad, företes endast af den 9:de och 12:te lefnadsmånaden;

att vid jemförelse af de 4 första *lefnadsveckorna* högsta dödligheten faller på den första (2·11 %) med progressivt aftagande för de 3 följande;

att vid jemförelse af de 28 första *lefnadsdygnen* högsta dödligheten faller på det första (0·99 %), och att det progressiva aftagandet sedermera upphör med det 5:te dygnet, samt att de följande dygnen förete flera stagnationer eller till och med höjningar;

att det förfarande, som vid beräkningen af lifslängds- och dödlighetstabeller hittills, i saknad af nödiga upplysningar, oftast måst följas, nemligen att, likasom för de högre lefnadsåren i allmänhet är giltigt, antaga dödsfallen lika fördelade mellan lef-

nadsårets första och andra hälft, ej är användbart för första lefnadsåret, inom hvilket, hvad Sverige beträffar, 68:de lefnadsdygnet delar första lefnadsårets dödsfall i 2 lika hälfter;

att vid jemförelser mellan *landsbygden* och *städerna* den regel utan undantag gäller, att dödligheten i första lefnadsåret å den förra är betydligt lägre än i de senare (12·44 % mot 19·35 %), på hvilka hufvudstaden tynger med en särdeles stark dödlighet (27·10 %), och att i följd häraf vid jemförelser mellan de särskilda länen ej bör förbises den olika proportion, i hvilken stadsbefolkning ingår i länens folkmängd; samt

att ej blott för *hela* första lefnadsåret dödligheten bland mankön öfverstiger den bland qvinkön (14·28 % mot 12·22 %), utan att denna olika dödlighetsordning för könen gör sig gällande såväl från och med första *lefnadsmånaden* (5·23 % mot 4·15 %) och bibehåller sig för hvar och en af de följande 11 månaderna, som ock från och med första *lefnadsveckan* (2·39 % mot 1·80 %) och fortfar gällande för hvar och en af de följande 3 lefnadsveckorna, ja till och med framträder från och med första *lefnadsdygnet* och fortgår under de följande, så att dödsfallens antal för båda könen först på 26:te dygnet blifver lika.

Den starka dödligheten i första lefnadsåret uppfattas ej sällan som en »naturens ordning», hvilket med andra ord skulle betyda en oundviklig nödvändighet. Men tvifvelsutan förtjenar den i vida högre grad att betraktas och behandlas såsom en »samhällets oordning». Om så är förhållandet, så är det en pligt af samhället mot sig sjelft att uppbjuda alla bemödanden mot denna oordning, detta kräftsår för samhällskroppen. Dessa bemödanden måste hemta sin första väckelse från en tillförlitlig kunskap om dödlighetens verkliga belopp. Det är statistikens uppgift att göra sådan kunskap tillgänglig. Till denna uppgift hör visserligen ej blott den numeriska dödlighetsordningen och det grafiska åskådliggörandet af denna, utan ock kunskapen om dödsorsakerna och sjukdomarna inom första lefnadsåret. Ännu sakna vi dock här i vårt land utväg att bereda oss värdefull kännedom om dödsorsakerna i första lefnadsåret för landsbygden, och än större är vår okunnighet om morbilitetsförhållandena. Emellertid kunna af den dödlighetsordning, som i det föregående meddelats, åtskilliga vinkar hemtas äfven för forskningen öfver orsakerna till dödligheten i den tidigaste barnåldern. Sådan denna åtminstone inom de flesta samhällen framträder, saknar den helt och hållet motstycken inom de kända förhållandena hos någon af de högre djurklasserna. Bland dessa träffas visserligen ej motstycke till det långa hjelpbehöfvande

tillstånd, som menniskan vid sin födelse tillmötesgår, men om uti detta för alla menniskobarn gemensamma öde skulle sökas den enda eller hufvudsakliga förklaringen till den spädaste barnålderns stora dödlighet, så kunde denna omöjligen förete de stora skiljaktigheter emellan särskilda länder och orter, hvarpå exempel i det föregående blifvit anförda, hvilka dock på långt när ej ådagalägga de ytterligheter, som den speciela statistiken, utsträckt till mindre orter eller familjegrupper, skulle kunna uppdaga.

Vi hänvisas sålunda omisskänneligen till orsaker, som ej äro gemensamma för det naturhistoriska slägtet menniska, utan måste sökas just i de förhållanden, som ligga ofvanom gränslinien mellan djuret och den förnuftiga varelsen.

När barnet uppfattas och behandlas såsom en Guds välsignelse för både familjen och samhället, så är det i och med detsamma kringgärdadt af skyddsenglar från det första ögonblick, då dess lifsgnista tändes. Det folk, som är genomträngdt af en sådan uppfattning, skördar ock frukterna deraf i både familjens och hela samhällets förkofran. Ju mindre åter en dylik uppfattning gör sig gällande inom ett folk, desto mer växa farorna för barnets lif. Från denna synpunkt kan dödligheten inom första lefnadsåret till en viss grad gälla som mätare af folkets sedliga ståndpunkt.

Med denna åsigt kan man dock väl förlika det fulla erkännandet af en stor mängd samverkande orsaker, som sträfva att öfverväldiga menniskans bemödanden.

Bland dessa intaga jordmån och klimat visserligen ej ett ovigtigt rum, helst om man skulle sammanställa ytterligheterna af dem. Att dessa dock hvarken inom Europa eller ännu mindre inom vårt eget land innebära en tillfredsställande förklaring öfver den olika dödligheten, torde väl tillräckligt framgå af de i det föregående anförda numeriska förhållandena.

Om än möjligheten af raceinflytelse ej kan bestridas, så torde den dock ännu ej vara bevisad från den rent fysiska synpunkten och med eliminerande af den dermed sammanhängande inflytelsen af religiösa åsigter, folksed m. m. hos de stora racegrupperna. Deremot måste otvifvelaktigt inrymmas en sorglig inflytelse af racen i den mening, att fädernas missgerningar gå i arf uppå barnen, eller att barnens dödlighet i hög grad beror af föräldrarnes helsotillstånd. (Venerisk sjuka, tuberkler och en mängd andra genom liderlighet, nöd eller helsofientligt lefnadssätt ådragna sjukdomar och sjukdomsanlag). Undersökningar, som särskildt egnats åt dödligheten bland barn i förhållande till

föräldrarnes helsotillstånd, hafva ock redan i den inskränkta skala, i hvilken de ännu föreligga, lemnat högst märkliga resultat.

Äfven den allvarliga viljan att omgärda barnet med kärleksfullt skydd till bevarande af dess lif kan förlamas af bristande förmåga. Här möta vi i alla gradationer af lifsbergningens otillräcklighet en mägtig inverkan på barnålderns dödlighet. Om vi ägde tillgång till en statistik öfver dödligheten i barnåldren å ena sidan bland de verkligt nödlidande, och å den andra bland dem, som hafva nog eller öfverflöd till lifsbergning, så skulle den säkert förete de mest behjertansvärda skilnader, hvilka nu till stor del utjemnas, när våra uppgifter omfatta både fattig och rik. Man kan dock, vid jemförelser af dödligheten i barnåldern mellan t. ex. de tre Skandinaviska länderna å ena sidan och de Sydtyska (Würtemberg och Bayern i främsta rummet) å den andra svårligen undgå den frågan: kan i dessa sistnämnda länder allmänna välståndet mätas efter måttstocken af barnålderns dödlighet? eller stå de förstnämda länderna i allmänt välstånd så högt öfver de senare? Dessa frågor borde kunna obetingadt med ja besvaras, derest ej i omdömet om fattigdomens grader äfven måste ingå beräkning af försakelseförmågans grader, och derest ej i fråga om inflytelsen på barnavården den upplysta och kärleksfulla omtankan, förestafvad af pligtkänslan, förmådde att i viss mån afväpna den hotande nöden. Denna möter i många gestalter. En bland dem är den bostad, som mottager barnet. Dess läge, byggnadsmaterial och -sätt, luftvexling, uppvärmning, snygghet, befolkningstäthet m. m. äro lika många antydningar om inflytelser på barnets lif, och väl förtjenta att i alla detaljer pröfvas och afvägas. Otillräcklighet, ändamålsvidrighet och osnygghet i barnets beklädnad spelar ock en stor role, men framförallt det otillfredsställda behofvet af den föda, som af naturen är anvisad och oftast flödar rikligare och sundare ur den arma än ur den rika modrens bröst. Saknad af denna naturliga föda, försöken att ersätta densamma med andra ofta förskämda och rent skadliga ämnen samt barnets afvänjning vid en tidpunkt, då dess natur ännu ej kräfver en sådan förändring, innebära utan tvifvel särdeles vigtiga förklaringsgrunder till den stora dödligheten. Försummelsen att naturenligt uppföda barnen lärer ock vara mycket utbredd i Södra Tyskland och torde väl vid en blifvande undersökning inom vårt land komma att framstå såsom en af de vigtigaste orsakerna till de skilnader, som olika län förete.

De onaturliga sätten att uppföda barnen, när de öfvergått till en utbredd folksed, hafva väl till en del haft sin upprin-

nelse från yttre förhållanden, hvilkas tvång varit öfvermägtigt, men såväl i denna som de flesta öfriga delar af barnavården möta vi hos både fattig och rik inflytelser af okunnighet, tanklöshet och fördomar, hvilka på dödligheten i barnåldern utöfva en menlig inflytelse och derföre måste allvarligt uppsökas och bekämpas.

Vi hafva antydt, huruledes de tvungna försakelser, som fattigdomen ålägger, utan tvifvel beröfva en mängd barn lifvet, men tillika framhållit, huruledes den kärlek, som i barnet skådar en Guds välsignelse, ingalunda saknar alla utvägar att afvärja farorna.

När åter barnet inträder i verlden blott såsom en oväl-kommen frukt af den djuriska passionen, utan utsigt att ens få tillgodonjuta den vård, som instinkten betryggar åt djuret, så hemfaller det oeftergifligt åt en tidig död. Häraf måste blifva en följd, att dödlighetsbeloppet i första lefnadsåret i allmänhet står i direkt förhållande till antalet oäkta födda barn.

Proletariatet och den tanklösa delen af befolkningen, som under dagens tunga sluter ögat för morgondagen, alstrar ock till och med inom äktenskapet en skara af barn, som i nära lika stor grad som de oäkta falla tidiga offer för nöden och föräldrarnes sorglöshet. På grund häraf bör man ock kunna vänta en mindre dödlighet bland barn, der samhällsförhållandena motverka tillkomsten af både oäkta barn och ett talrikt proletariat, derigenom att de medgifva möjligheten af tidiga äktenskap med utsigt till en bergning, som ej står i alltför stort beroende af blott tillfällig arbetsförtjenst och af de konjunkturvexlingar, för hvilka vissa näringsgrenar (t. ex. den högt drifna fabriksindustrien) kunna vara blottställda, och företrädesvis med utsigt till en bergning grundad på jordbruk utan för långt drifven jordstyckning. Skilnaden mellan landsbygd och städer i dödlighetsbeloppet gifver för Sverige i någon mån stöd åt denna åsigt.

Dödlighetens högsta belopp af nära 1 % under första lefnadsdygnet sammanhänger otvifvelaktigt dels med modrens helsotillstånd och fysiska beskaffenhet, dels med förlossningsbiträdet. Då dödligheten å detta lefnadsdygn i städerna, der tillgången å förlossningsbiträde är störst, uppgår till ej mindre än 1·08 %, under det den å landsbygden stannar vid 0·98 %, så gifver detta en häntydning på olikhet i mödrarnas helsotillstånd. Att dödligheten efter ett starkt sjunkande under 2:dra—4:de lefnadsdygnen, då barnet är relativt mera oberoende af födan, åter stegras från och med det 5:te dygnet, torde finna någon förklaring dels uti den inflytelse, som ärfda sjukdomar (syphilis,

puerperalfeber m. fl.) och allmän svaghet nu göra gällande, dels uti otillfredsställdt behof af näring och vård i öfrigt. Det synes dock icke otroligt, att den stegring, som 14:de dygnet företer, kan till någon del vara ett fel härrörande af åldersuppgift i det brukliga runda talet.

Tab. N:o 10 ådagalägger, att dödligheten för hvarje särskild *lefnadsmånad* oafbrutet sjunker såväl i samtlige städer som i Stockholms stad ensamt för sig, men att den deremot i medeltal för hela Riket blir stationär i 9:de lefnadsmånaden, samt att detta förhållande har sin grund uti den höjning af dödligheten i denna månad, hvilken landsbygden företer.

Orsaken till denna höjning för landsbygden finna vi åter uti den stagnation eller höjning af dödligheten i samma lefnadsmånad, som röjes inom följande 17 län, nemligen Upsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Calmar, Gotlands, Christianstads, Malmöhus, Hallands, Elfsborgs, Wermlands, Örebro, Westmanlands, Kopparbergs, Jemtlands och Norrbottens län.

Den stagnation eller höjning af dödligheten i 12:te lefnadsmånaden, som röjes i medeltalen för landsbygden och Riket, härrör af ett motsvarande förhållande inom följande 13 län, nemligen Stockholms, Upsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Calmar, Blekinge, Malmöhus, Skaraborgs, Örebro, Westmanlands, Kopparbergs och Westerbottens län.

Den stagnation eller höjning af dödligheten, som visar sig i 11:te lefnadsmånaden för Upsala, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Christianstads, Elfsborgs, Wermlands, Kopparbergs, Gefleborgs, Wester-Norrlands och Jemtlands län, — i 7:de lefnadsmånaden för Upsala, Östergötlands, Christianstads, Hallands, Wermlands, Örebro, Westerbottens och Norrbottens län, — i 10:de för Malmöhus, Hallands, Skaraborgs, Jemtlands och Westerbottens län, — i 3:dje för Kronobergs, Gotlands, Westmanlands och Wester-Norrlands län, — i 8:de för Göteborgs och Bohus, Elfsborgs och Skaraborgs län, — i 6:te ensamt för Malmöhus och i 5:te ensamt för Christianstads län —, återverkar icke med samma förändring af talserien på medeltalen för landsbygden och Riket.

Med fullt erkännande, att en del af dessa höjningar skulle kunna hafva sin anledning dels uti de förr antydda förhållandena, att de absoluta tal, på hvilka beräkningen grundats, ej alltid varit nog stora för att kunna begagnas såsom uttryck af en

konstant dödlighetsordning, dels att för 12:te månaden åldersuppgifterna i någon mån kunnat vara efter språkbruket afrundade, synas mig dock dessa data i det hela vara särdeles egnade att fästa uppmärksamheten på dödligheten under tandspricknigen och afvänjningen, en period af barnets lif, som för tanklösheten och fördomarna öppnat ett alltför vidsträckt experimentalfält.

Det förhållande, som nästan utan undantag vare sig för månad, vecka eller lefnadsdygn är ådagalagdt, att nemligen dödligheten bland barn af mankön är betydligt större än den af qvinkön, häntyder på inflytelse af fysiologiska orsaker. Bland dessa skulle kunna ifrågasättas möjligheten, att redan barnet af manligt kön skulle kunna för en starkare kroppsbildning fordra starkare föda och sakna den motståndskraft mot umbäranden af alla slag, som barnet af qvinkön måhända har medfödd.

Sedan Kongl. Maj:ts Sundhets-Kollegium tagit kännedom om resultaten af den statistiska undersökning, som i föregående uppsats blifvit sammanförd, har Kongl. Kollegium beslutit att af dess innehåll gifva del åt de i tjenst inom landet anställde civile läkarne, med uppdrag åt dem att hvar för sitt område söka utreda de förhållanden, som kunna lemna förklaring öfver skiljaktigheterna mellan olika landsdelar m. m. Resultaten af en sådan undersökning, som, i och med detsamma den kan uppdaga orsaker, äfven häntyder på åtgärder att minska den flerestädes stora dödligheten bland späda barn, äro af den stora vigt för både det allmänna och den enskilde, att de otvifvelaktigt böra med spänd väntan emotses *). BERG.

---

*) Kejserliga Franska Regeringen har nyligen nedsatt en särskild kommission för att undersöka orsakerna till den ibland barn af späd ålder rådande dödlighet. Å denna kommissions vägnar hafva på ministeriel väg äfven från Sverige begärts upplysningar om det här brukliga uppfostringssättet för späda barn, procenten af dödligheten bland dem samt de till minskande deraf såväl af Regeringen som af enskilda Sällskap vidtagna åtgärder. Den utredning af dödlighetsprocenten, som på grund häraf lemnats härifrån, torde både i afseende på dödlighetsbeloppet och den noggrannhet, hvarmed detta enligt presterskapets uppgifter kunnat redovisas, göra heder åt vårt land. Då de öfriga bland förenämnda frågor genom Kgl. Sundhets-Kollegii ofvannämnda beslut nu blifva föremål för Svenska Läkarekorpsens åtgärder, kan med säkerhet motses en belysning af detta ämne, hvars gagn ej blir inskränkt blott inom vårt eget land.

Résumé.

La statistique comparée n'est pas encore en état de fournir des renseignements exacts sur la mortalité des enfants dans la première année qui suit leur naissance.

Il est nécessaire pour cela de posséder des séries d'observations, fixant avec précision le nombre des enfants **nés vivants**, le nombre des décès dans les premières heures qui suivent la vie.

Très peu de pays possèdent le résultat de pareilles observations.

Dans la plupart, un nombre plus ou moins considérable d'enfants, **nés vivants**, mais décédés avant d'avoir été inscrits sur des registres, y figurent comme morts nés, ou n'y figurent pas du tout.

En Suède, depuis près de deux siècles, une loi a confié au clergé la tenue des registres de l'état civil. La déclaration rigoureuse des naissances est devenue une habitude entrée dans les moeurs publiques. Depuis 1860, le bureau central de statistique reçoit regulièrement les copies certifiées de ces registres. Dans ces registres, les enfants **morts-nés** sont distingués des enfants **nés vivants**, mais décédés fût-ce une heure après la naissance. Cette disposition des registres favorise les recherches et les observations de détail.

Celles sur lesquelles est appuyé le présent mémoire portent sur un chiffre de 932,933 enfants **nés vivants**, et sur un autre chiffre de 123,852, morts dans le courant de l'année qui a suivi leur naissance, pendant la période 1860—1866.

Après avoir démontré que la relation entre les décès pendant l'année qui suit la naissance et les décès pendant les années subséquentes, ne suffit pas à procurer sur la mortalité pendant le bas âge des informations concluantes, le présent mémoire présente (tableau N:o 1) le nombre des **décès** (col. 2) et des **survies** (col. 3), pour les deux sexes réunis d'abord (col. 2, 3), puis pour chaque sexe séparément (col. 4—5, 6—7).

On y trouve les chiffres généraux pour tout le royaume, spéciaux pour la campagne, pour les villes, non compris la capitale, pour la capitale seule, et pour chacune des provinces, d'après le chiffre des décès dans chacune d'elles.

Le tableau N:o 2 présente les mêmes chiffres se rapportant aux pays dont les publications statistiques officielles ont pu fournir des renseignements.

Le tableau N:o 3 indique la diminution dans la mortalité pendant la 1:ère année de la vie, acquise à la Suède depuis 1755.

Le tableau N:o 4, sur un chiffre de 10,000 décès, pendant la 1:ère année de vie, indique comment la répartition s'en est faite sur chaque mois.

Le tableau N:o 5 présente le chiffre des décès, par mois, de 10,000 enfants nés vivants, et le tableau N:o 6 les survies par mois de 10,000 enfants **nés vivants.**

Le tableau N:o 7 présente le nombre des décès et des survies dans chacune des quatre premières semaines de la vie de 10,000 **enfants nés vivants.**

Dans le tableau N:o 8 on a indiqué le nombre des survivants par jour, pendant les 28 premiers jours de la vie de 10,000 **enfants nés vivants.**

Dans le tableau N:o 9 on a réuni les renseignements fournis par les statistiques officielles de quelques autres pays, sur le nombre des décès par jour, par semaine et par mois de 10,000 **enfants nés vivants.**

Le tableau N:o 10 donne les coëfficients de mortalité par mois pour la Suède.

Les épidémies, d'après les données de la statistique, semblent avoir une influence relativement minime sur les enfants à la mamelle; sauf les épidémies de variole et de rougeole.

A mesure que la statistique a constaté de grandes différences dans la mortalité de l'enfance, selon les périodes de temps, les pays, les localités, elle a en même temps mis sur la voie de ses causes.

L'enquête spéciale confiée au zèle des médecins du pays ne peut manquer de fournir des éclaircissements de la plus haute importance.

Le diagramme A représente le nombre des survies par mois, le diagramme B le nombre des survies pendant les 28 premiers jours de la vie sur un nombre de 10,000 enfants **nés vivants,** dans le royaume de Suède en entier, dans les campagnes, dans les villes, et dans chacune des provinces.

Exposé de l'état de la statistique officielle en Suède.

Rapport du Délégué officiel de la Suède à la 6:ième session du Congrès international de statistique, tenue à Florence.

Messieurs!

Pour ne pas abuser de Votre temps précieux, je me borne à Vous renvoyer, quant à *l'histoire et l'organisation* de la statistique officielle de mon pays, aux rapports que j'ai eu l'honneur de présenter aux Congrès précédents. [1])

Aucun changement qui mérite d'être mentionné n'a eu lieu, ni dans l'organisation, ni dans le budget de la Commission et du Bureau de Statistique.

La série de nos *publications statistiques officielles,* portant le titre: "Bidrag till Sveriges officiela Statistik" (Matériaux pour la statistique officielle de la Suède), et dont j'ai eu l'honneur de déposer des exemplaires au Bureau du Congrès, a été augmentée depuis le dernier congrès par les publications annuelles de la statistique des chemins de fer de l'état, des postes et de l'agriculture. [2])

---

[1]) Voir: Compte rendu de la 2:ième session du Congrès international de statistique à Paris, pag. 203.
Rechenschafts-Bericht über die 3:te Versammlung in Wien. Seite 279.
Proceedings of the fourth session — — in London, page 45.
Rechenschafts-Bericht für die 5:te Sitzung — in Berlin. II B. Seite 678.

[2]) La nouvelle série se compose à présent de:
Lettre A. Population (Befolkning) I, 1, 2, 3, période 1851—1855, II 1, 2, 3, mouvement annuel et l'état de la population, période 1856—1860, III, IV, V, VI, VII, mouvement et état pour chacune des années 1861—1865;

Bien qu'on cherche à faire rentrer dans cette série les autres publications officielles, dont l'intérêt statistique leur rend quelque valeur comme objets des échanges internationaux, il en reste encore un grand nombre. Des mesures ont été pourtant prises par notre bureau, qui nous ont mis en état d'augmenter nos échanges par quelques-unes de ces publications annuelles.[3])

Du *Journal*, "Statistisk tidskrift," publié par le bureau de statistique, ont paru jusqu'ici 17 livraisons.

Comme j'ai eu déjà l'honneur d'annoncer à M:rs les Chefs des bureaux de statistique par une lettre circulaire du 23 Mars 1863, le Gouvernement de S. M., mon Souverain, a

---

Lettre B. Statistique Judiciaire (Rättsväsendet) I. 1, 2, années 1857 et 1858, jusqu'à VII, 1, 2, année 1864;

Lettre C. Mines et usines (Bergshandtering) I, année 1858, jusqu'à VIII, année 1865;

Lettre D. Industrie manufacturière (Fabriker och manufakturer) I, année 1858, jusqu'à VIII, année 1865;

Lettre E. Navigation intérieure et cabotage (Inrikes sjöfart) I, année 1858, jusqu'à VIII, année 1865;

Lettre F. Commerce extérieur et navigation à l'étranger (Utrikes handel och sjöfart) I, année 1858, jusq'à VIII, année 1865;

Lettre G. Etablissements pénitentiairs (Fångvården) I, année 1859, jusqu'à VII, année 1865;

Lettre H. Statistique provinciale des Préfets (Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser) pour les périodes quinquennales 1856—1860 et 1861—1865;

Lettre I. Télégraphes (Telegrafväsendet) I, année 1861, jusqu'à V, année 1865;

Lettre K. Hygiène publique (Helso- och sjukvården) A) I, année 1861, jusqu'à IV, année 1864, B) Etablissements des aliénés (Öfver-Styrelsens öfver hospitalen underdåniga berättelse) I 1, 2, année 1861, jusqu'à V, année 1865;

Lettre L. Chemins de fer de l'état (Statens jernvägstrafik) I, année 1862, jusqu'à IV, 1, 2, année 1865;

Lettre M. Postes (Postverket) I, II, années 1864 et 1865;

Lettre N. Agriculture (Jordbruk och boskapsskötsel) I, année 1865.

[3]) Savoir. Extrait du Compte général de l'état (Kapital-Konto till Riks-hufvudboken) 1854—1864.

Tableau des contributions supplémentaires (Generalsammandrag öfver Bevillningen) 1860—1865.

Extrait du Compte général du budget supplémentaire (Utdrag af Rikets Ständers Riksgälds-Kontors räkenskaper) 1860—1865.

Extrait du Compte général de la banque nationale (Öfversigt af Rikets Ständers banks hela ställning) 1861—1866.

Caisse métallique de la banque (Bankens matalliska kassa) 1862—1867. Juin.

bien voulu, sous condition de réciprocité, accorder la *franchise de port*, pour laquelle des voeux unanimes avaient été exprimés à notre dernière réunion à Berlin. C'est aussi du pays, dont l'hospiltalité nous a été offerte à présent, que j'ai eu l'honneur de recevoir la première communication de réciprocité. Pour éviter tout malentendu je saisis cette entrevue pour rappeller à l'attention bienveillante de M:rs mes Collègues la condition établie de mon Gouvernement, savoir que les envois pour la Suède soient expédiés par le bureau de poste d'origine comme *des paquets.*

Grâce aux soins bienveillants de mes honorables Collègues, *la bibliothèque* de notre bureau s'est augmentée tout près de 10,000 volumes.

Le désir de profiter de ces trésors m'oblige à réclamer chez M:rs les Délégués des pays, dont les langues, comme la mienne, sont très peu connues au dehors, l'attention bienveillante sur les avantages d'une traduction en français des têtes des colonnes dans les tableaux statistiques, qui présentent les résumés pour tout le pays, pour rendre ainsi leurs résultats accessibles à tout le monde.

L'atlas topographique de la Suède est terminé sur un terrain de 867 milles carrés de Suède (= 9,904,955 hectares). On en a publié les feuilles dans l'échelle de 0,00001, de 0,00002, et de 0,00005.

De notre *atlas géologique*, dans l'échelle de 0,00002, ont été terminées 28 feuilles sur un terrain de 162 milles carrés de Suède (= 1,850,753 hectares).

Les tableaux d'assemblage des plans parcellaires, qui vont former notre *atlas cadastral ou économique*, publié dans l'échelle de 0,00002, sont exécutés sur un terrain d'environ 60 milles carrés de Suède (= 685,464 hectares). 19 feuilles sont publiées.

L'atlas hydrografique, qui se compose à présent de 70 feuilles publiées, est continuellement retouché, pour satisfaire aux besoins de la navigation.

Le résumé des *observations météorologiques*, faites à présent sur 28 stations, est publié par l'Académie des sciences en 6 volumes, embrassant les années 1859—1864.

La *statistique de population* de la Suède, fondée dès 1860 sur des extraits nominatifs des régistres de l'état civil et de la population des 2,500 paroisses, a exigé un travail très considérable au bureau, qui reçoit toute la masse des extraits

pour en faire le contrôle et le dépouillement. Malgré cela, nous sommes heureux à présent de n'être pas en rétard, le compte rendu pour l'année 1866 étant sous presse. [4])

[4]) Le *recensement nominatif* du 31 Dec. 1860 donna une population de 3,859,728, avec un accroissement de 6,01 % depuis 1855. La population de droit était le 31 Dec. 1861 de 3,917,339, 1862 de 3,965,899, 1863 de 4,022,564, 1864 de 4,070,061, 1865 de 4,114,141 et 1866 de 4,160,677.

L'*accroissement* de la population, qui avait été pendant 1860 de 71,993, a donc subi depuis cette année une diminution très considérable, parce qu'il a été en 1861 de 57,611, en 1862 de 48,560, en 1863 de 56,665, en 1864 de 47,497, en 1865 de 44,080 et en 1866 de 46,536.

Les *mariages* contractés

en 1859	au	nombre	de	31,125,	ou	1	sur	121 habitants
» 1860	»	»	»	29,839,	»	»	»	128 »
» 1861	»	»	»	28,272,	»	»	»	138 »
» 1862	»	»	»	27,825,	»	»	»	142 »
» 1863	»	»	»	29,013,	»	»	»	138 »
» 1864	»	»	»	28,248,	»	»	»	143 »
» 1865	»	»	»	28,944,	»	»	»	141 »

indiquent aussi une diminution assez importante.

Le nombre des *enfants nés vivants:*

en 1855	de	115,072			
» 1856	»	115,082	avec un surplus	de	10
» 1857	»	119,349	» » »	»	4,267
» 1858	»	129,039	» » »	»	9,690
» 1859	»	131,605	» » »	»	2,566
» 1860	»	133,162	» » »	»	1,557
» 1861	»	126,634	» une diminution	de	6,528
» 1862	»	131,584	» un surplus	de	4,950
» 1863	»	134,279	» » »	»	2,695
» 1864	»	136,004	» » »	»	1,725
» 1865	»	134,200	» une diminution	de	1,804.

n'annonce pas un accroissement proportionné à l'augmentation de la population.

La prospérité, dont notre pays a joui durant la période en question, ne nous permet pas de chercher les causes de ces fluctuations dans les circonstances extérieures et contemporaines. Mais, grâce au génie du fondateur de notre statistique démographique et aux travaux indéfatigables de mes prédécesseurs, nous possédons une série d'observations uniformes depuis près de 120 ans, qui m'a permis de mettre en évidence non seulement la cause de ces fluctuations, mais aussi la loi, qui régit l'accroissement d'une population, dont l'augmentation dépend principalement de l'excès des naissances.

Pour les détails, qui m'ont servi à l'appui, je me prends la liberté d'appeller Votre attention bienveillante au diagramme, que j'ai eu l'honneur d'exposer. Il en resulte, que le ralentissement de l'accroissement de notre population et la diminution des mariages, ainsi que le surcroît lent des naissances, ne sont que la conséquence inévitable d'une stag-

Quant à la *statistique des causes de décès*, qui embrasse pour les villes tous les décès, pour la campagne seulement les décès épidémiques et d'une cause violente, les résultats ont été publiés en détail jusqu'ici dans la lettre A) de la série de nos publications, mais pour l'avenir elle a été renvoyée à la lettre K), qui traite l'hygiène publique, la morbilité etc. [5])

L'émigration, pour la plupart vers l'Amérique du Nord, commence à devenir assez considérable. Le nombre des émigrés, qui durant la période quinquennale 1851—1855 avait monté à 12,744, et de 1856—1860 tombé à 4,156, s'est augmenté de 1861—1865 jusqu'à 19,816.

La Suède est assez heureuse d'avoir une population homogène, le nombre des *Fennois* n'étant que de 16,000 et des *Lappons* d'environ 6,500.

La *Statistique judiciaire*, adaptée depuis 3 ans à la nouvelle législation criminelle, par laquelle entre autres les peines

---

nation dans le nombre des âges producteurs (de 20 à 45 ans), ou des facteurs de la natalité, dont la cause se trouve dans la nativité stationaire et même décroissante de la période 1826—1840, pendant laquelle les âges producteurs, ou les facteurs de la natalité, à son tour étaient les descendants de la période désastreuse au commencement du siècle actuel. Le rapport peut être formulé de cette manière: le nombre des âges producteurs détermine le nombre des enfants nés, et le nombre des nés vivants détermine le nombre de leurs descendants.

La *densité* de la population, qui était en 1860 pour tout le pays de 1,105 sur un mille carré de Suède, s'est augmentée en 1865 à 1,178, entre le maximum en Scanie de 7,729 et le minimum dans la province Norrbotten de 87.

Le nombre *des décès* a été en 1861 de 71,829, ou de 1,85 %, en 1862 de 84,350, ou de 2,14 %, en 1863 de 77,227, ou de 1,93 %, en 1864 de 81,937, ou de 2,02 % et en 1865 de 78,944, ou de 1,93 % de la population moyenne.

[5]) Le nombre des décès *épidémiques* durant toute la période quinquennale 1861—1865 a été 59,166, ou à peu pres 15 % des décès en général. Les Varioles ont enlevés 2,721, la Scarlatine 11,456, la Rougeole 10,866, la Diphthérie 7,550, le *Croup* 6,806, la Coqueluche 5,904, la Fièvre typhoide 7,242. Les fluctuations de la totalité des décès dépendent des ravages des épidémies mentionnées ci dessus.

Le nombre des *suicides* semble être progressif, savoir en 1860: 238, ou un sur 16,066 habitants, en 1861: 288, ou 1 sur 13,502, en 1862: 294, ou 1 sur 13,407, en 1863: 284, ou 1 sur 14,064, en 1864: 312, ou 1 sur 12,969 et en 1865: 330, ou 1 sur 12,400; en moyenne 78,4 % hommes et 21,6 % femmes.

Le nombre des décès violents par accidant était en 1865 de 2,136, dont 1,125 noyés.

corporelles afflictives ont été abolies, nous fournit à présent des résultats plus comparables à ceux des autres pays, dont la législation est de date récente. Elle nous présente l'heureux résultat d'une diminution des crimes et délits. [6])

La *Statistique pénitentiaire* est aussi heureuse de constater les effets les plus satisfaisants du système cellulaire, dont nous devons l'introduction générale au zèle du feu Roi Oscar et à la générosité de la diète, qui a accordé les sommes nécessaires pour la construction des prisons cellulaires, dont le nombre est à présent de 35 avec 2,142 cellules.

Les prisons cellulaires continuent à recevoir sans quelque inconvénient aussi les criminels condamnés à l'emprisonnement de 2 ans au plus. [7])

Je regrette beaucoup de n'être pas encore en état de Vous présenter la *Statistique de l'enseignement* comme faisant partie de la série de nos publications statistiques officielles. Les matériaux les plus riches sont réunis dans 2 bureaux du Ministère du culte et de l'instruction publique. [8])

---

[6]) Le total des crimes et délits dénoncés aux tribunaux était

en	1857:	46,708,	dont	contre	les	propriétés: 5,065
»	1858:	46,600	»	»	»	» 4,688
»	1859:	49,517	»	»	»	» 4,458
»	1860:	49,697	»	»	»	» 4,225
»	1861:	47,275	»	»	»	» 4,206
»	1862:	44,228	»	»	»	» 4,538
»	1863:	45,500	»	»	»	» 4,366
»	1864:	44,753	»	»	»	» 4,324.

[7]) Le nombre des *détenus*, qui durant l'ancien régime pénitentiaire s'était accru jusqu'à 6,363 vers la fin de 1845, était à la fin de 1854: 5,604, de 1855: 5,478, de 1856: 5,205, de 1857: 4,861, de 1858: 4,736, de 1859: 4,708, de 1860: 4,554, de 1861: 4,557, de 1862: 4,702, de 1863: 4,692, de 1864: 4,630 et de 1865: 4,532. L'accroissement absolu de la population de 1845 à 1865 a été de 797,605. L'abolition des peines corporelles durant le dernier triennium a dû augmenter le nombre des emprisonnés.

La moyenne annuelle des dépenses de l'état pour l'entretien des détenus est de 1,255,861 R., ceux pour la construction des prisons n'y compris.

[8]) L'enseignement *supérieur*, achevé à 2 universités et à quelques écoles supérieures d'application, soutenus par l'état, (— du génie militaire et civil — des arts et métiers — des mines — de médecine et de chirurgie — de pharmacie — d'agriculture — de musique — des beaux arts etc.) est préparé par l'enseignement *moyen*, donné à présent dans 96 écoles publiques.

Le nombre des Professeurs et Agrégés des deux *universités* est à présent de 163, celui des étudiants surpasse 1,700.

Les notices qui doivent fournir les éléments d'une *Statistique de l'indigence* sont recueillies pendant la dernière dizaine d'années au moyen de questionnaires distribués du bureau central de statistique à chaque commune du royaume et publiées tous les cinq ans dans la collection des rapports quinquennaux des Préfets (Lettre H de nos Documents statistiques). Leurs résultat n'est pas inquiétant, bien qu'il nous présente une augmentation absolue des personnes ainsi que des dépenses, parce qu'elle dépend de l'accroissement de la population. [9])

Au dernier congrès j'avais l'honneur de Vous annoncer, que notre Commission Centrale s'était occupé d'un projet de *Statistique agricole*, qui avait été renvoyé par le Gouverne-

---

L'enseignement *moyen* dans les écoles publiques occupe à présent 790 Professeurs et instituteurs, dont le nombre d'élèves était à la fin de 1866: 13,481.

Les écoles d'application (d'agriculture, de navigation, des arts et *métiers etc.*) soutenues par l'état, qui ne sont pas comprises dans le nombre ci dessus, sont à présent au nombre de 42.

L'enseignement *primaire*, rendu obligatoire aux communes par la loi du 18 Juin 1842, occupe à présent 2,495 instituteurs et institutrices examinés aux séminaires, et environ 2,761 non examinés mais approuvés par le conseil municipal d'instruction. *Le nombre des bâtiments érigés* aux écoles est à présent au dessus de 2,165, desquels 1,546 disposent des jardins pour l'exercise des enfants. Les frais de construction des écoles sont en moyenne calculés à 3,000 Riksdaler à la campagne.

La subvention annuelle accordée par l'état aux écoles primaires est de 1,198,081 R:dr, y comprise une capitation de 625,081 R:dr.

12 Séminaires sont entretenus par l'état pour l'instruction des élèves instituteurs et institutrices au besoin des écoles primaires.

L'instruction primaire est surveillée par les conseils municipaux d'instruction, par le clergé, par des inspecteurs voyageurs choisis des conseils provinciaux, et par des inspecteurs généraux sous la surintendence du Ministère.

Des conférences locales et générales des instituteurs et des inspecteurs, réunies de temps en temps, discutent les questions, qui touchent à l'enseignement.

Les efforts qui ont été faits depuis quelques années pour l'institution de *bibliothèques communales* ont eu le succès, qu'il y a déjà des provinces, dans lesquelles chaque paroisse est en possession d'une bibliothèque bien choisie.

[9])

Nombre d'hospices	Indigents nourris	Indigents assistés	Total.	Sur 1,000 habitants	Dépenses Riksdaler.
1860: 2,123.	52,239.	80,743.	132,982.	34.45.	3,360,056.
1865: 2,130.	55,187.	92,601.	147,788.	27.69.	3,886,862.

A la campagne une partie des prestations en nature des propriétaires fonciers n'est probablement pas comptée dans les dépenses.

ment à l'examen des Préfets et des Sociétés agricoles des provinces. Il était conçu dans le but de réunir l'intérêt des agriculteurs à celui de la statistique, en proposant un questionnaire, qui pourrait servir à la fois comme livre de compte au cultivateur, comme chronique agricole de la commune, ainsi que de source, à la quelle la statistique officielle viendrait puiser ses renseignements annuels. Le mécanisme de collection des renseignements primitifs, de contrôle et de surveillance locale serait confié aux soins tout à fait gratuits des Sociétés agricoles des provinces et à leurs affiliations dans les communes.

Le projet ayant reçu avec très peu de modifications l'approbation du Gouvernement le 3 Mars 1865, je suis heureux d'avoir pu Vous présenter les résultats du premier essai pour 1865 par provinces, (Lettre N de nos Documents statistiques). Bien que les chiffres obtenues ne sont à regarder que comme des minima, la possibilité d'exécution a été démontrée. Les comptes rendus pour l'année 1866, déjà arrivés de plusieures provinces et imprimés, nous indiquent aussi, qu'on saura de plus en plus vaincre les difficultés, qui s'opposent naturellement à de telles recherches dans un pays avec l'étendu territoriel et la mince population de la Suède.[10])

---

[10]) Toute l'étendue des terres du pays est de 81,360,000 tunnland, desquels *ont été* rapportés comme employés au jardins 54,000 tunnland, à la culture des céréales 4,700,000 tunnland, et occupés de prairies naturelles 3,900,000 tunnland.

Les terres matriculées de la campagne sont partagées entre 281,421 propriétés, y non compris environ 155,000 tenanciers, ou petits fermiers.

L'étendue des terrains cultivés est tellement partagée, que les propriétaires jusqu'à 4 tunnland font environ 20 %, jusqu'à 40 tunnland environ 65 %, jusqu'à 200 tunnland environ 13 % et au dessus de 200 tunnland environ 2 %.

Des terres cultivées sont rapportées comme employées à la production *de blé et de légumes* 2,388,300 tunnland, de *pommes de terre* et d'autres *racines* de carrotte, de navet, de rave etc. 273,900 tunnland, de *lin* et de chanvre 30,110 tunnland, de *tréfle* et d'autres aliments pour les bêtes 1,000,000 tunnland, de *colza* etc. 11,500 tunnland, en *jachère* 740,000 tunnland.

Des *céréales* sont rapportés comme employés pour l'ensemencement 2,494,117 tunnor, des *légumes* 106,552 tunnor, des *pommes de terre* 1,369,249 tunnor, du *lin* 25,282 tunnor.

La recolte a été rapportée du *froment* à 522,312 tunnor, du *seigle* à 3,640,760 tunnor, de *l'orge* à 2,602,675, de *l'avoine* à 5,501,361 tunnor, du *blé méteil* à 881,389, de *pois* et de *fèves* à 340,849 tunnor, de *vesce* à 92,656 tunnor, de *sarassin* à 4,879 tunnor, de *pommes de*

Toute l'étendue des *bois* de notre pays n'est pas encore connue, mais les forêts sont pour nous d'une telle importance qu'on prépare à toute force un meilleur avenir à l'économie forestière, dont la surveillance a été confiée à une administration centrale spéciale. Une école supérieure et 13 écoles forestières dans les provinces répandent les lumières nécessaires pour restreindre la dévastation, à laquelle une grande partie des bois privés a été exposée depuis l'introduction des moulins à scier à vapeur.

Relativement aux *achats de propriété foncière*, légalisés devant les tribunaux, ainsi qu'aux *hypothèques* sur des biens immeubles, la statistique judiciaire nous montre que les crises financielles, qu'a subi l'Europe dans les dernières années, n'ont pas été sans influence sur la Suède. [11])

---

terre à 8,434,645 tunnor, de *carottes*, *navets*, *raves* etc. à 713,743 tunnor, de graines de *lin* à 40,057 tunnor, de *colza* à 27,356 tunnor.

Le nombre *d'animaux domestiques* à la fin de 1865 a été rapporté à 428,169 *chevaux*, 38,791 *tauraux*, 282,844 *boeufs*, 1,185,556 *vaches*, 417,163 *bouvillons* au dessous de 2 ans, 1,589,875 *brebis*, 133,132 *chèvres*, 380,165 *cochons*, et dans le province Norrbotten 139,400 *rennes*.

Il est bien sûr, que la plupart de ces chiffres est plus ou moins dépassée par la réalité, ce qu'indique *l'excès* d'exportation, qui, terme moyen pour la période 1856—1866, a été de 1,143,294 tunnor par an.

Environ 400 élèves des écoles d'agriculture provinciales répandent tous les ans aux cultivateurs des méthodes de culture plus rationelles.

A côté des 3 *haras* de l'état avec 500 chevaux, un nombre considérable de haras a été organisé par les Sociétés d'agriculture et par des privés.

Plusieures *vacheries* sont aussi entretenues non seulement de l'état, mais aussi des Sociétés agricoles.

L'exportation d'animaux a pris des dimensions assez considérables, savoir en 1866 de 1,629 chevaux, de 14,568 bêtes à corne, de 8,777 brebis et de 8,722 cochons.

Les travaux d'arpentage occupent à présent environ 400 arpenteurs et 300 assistants.

11)

	Valeur d'achats d'immeubles légalisés:	Valeur des ventes d'immeubles pour insolvabilité:
1857:	120,492,064 R.	1,041,998 R.
1858:	80,897,963 »	1,744,849 »
1859:	81,557,170 »	3,821,168 »
1860:	86,763,505 »	4,866,984 »
1861:	99,533,902 »	4,702,506 »
1862:	100,146,056 »	3,948,899 »
1863:	97,580,733 »	3,829,376 »
1864:	88,528,896 »	4,245,915 »
1865:	86,380,732 »	7,295,261 »

La *valeur*, à laquelle, pour la taxation des impôts, les biens-fonds du pays sont évalués, était en 1865 de 2,247,925,070 R:dr. La valeur des biens-fonds exempts de taxation (propriétés de l'état, des institution de bienfaisance etc.) était de 105,027,233 R:dr.

Malgré l'influence répressive des crises commerciales et la cherté de l'argent, la *statistique industrielle* n'a pas cessé d'indiquer en général des progrès. [12])

L'instruction des industriels marche à grands pas et avec des effets très remarquables, quant à la conduite, comme à l'habileté dans les métiers.

Sur la fabrication de *l'eau de vie*, contrôlée depuis une dizaine d'années par un bureau spécial du Ministère de l'intérieur, nous avons une statistique très complète. [13])

La statistique du *commerce* et de la *navigation* nous présente un progrès considérable, sur lequel on voit pourtant

---

[12]) La statistique des *mines* annonce pour 1865 la production de: 5,428,183 Centner du fer de fonte, de 3,491,939 Centner du fer en barres, de 639,729 Centner d'acier, de 43,532 Centner du cuivre, de 11,272 Centner du plomb, de 9,931 Centner du souffre etc.

Le nombre des *fabriques*, qui s'était élevé en 1861 à 2,604, était diminué en 1865 à 2,315. La valeur de leurs productions, telle qu'elle est rapportée, sans doute beaucoup au dessous de la réalité, avait pourtant en 1865 atteint son maximum de 75,810,635 Riksdaler. Dans cette valeur ont participé les fabriques de drap avec 8,622,678 R:dr, ceux d'autres tissus avec 5,676,212 R:dr, — de soie avec 1,094,021 R:dr, les filatures de cotton avec 8,724,634 R:dr, — les atelier de teinture avec 1,241,400 R:dr, les fabriques de savon avec 1,340,889 R:dr, — ceux des cuir avec 4,858,926 R:dr, — de tabac avec 6,380,115 R:dr, — les huileries avec 1,560,307 R:dr, — les raffineries de sucre avec 13,091,081 R:dr, — les fabriques de papier avec 2,850,900 R:dr, — les verreries avec 1,631,898 R:dr, — les fabriques de faïence et de porcellaine avec 1,044,916 R:dr, — les usines métalliques avec 7,926,453 R:dr etc.

La valeur de la fabrication des ouvriers artisans est inconnue.

[13])

	Nombre des distilleries:	Production, Kannor:	Revenu de l'état R:dr:
1861:	590	14,007,107	8,462,911.
1862:	579	14,376,299	8,648,086.
1863:	598	16,215,103	9,740,762.
1864:	562	14,999,060	9,011,876.
1865:	564	16,768,250	10,071,594.
1866:	565	15,438,648	9,280,373.

l'influence des crises financielles, dont j'ai fait mention ci-dessus. [14])

Pour l'extension et l'amélioration des *voies de communication* une activité très grande a été développée. Pour la statistique c'est un plaisir d'en rendre compte. Quant aux chemins, entretenus par les propriétaires de terres et par les villes, les renseignements sont réunis dans la statistique provinciale (Lettre H). Les chemins de fer de l'état sont à présent, comme j'ai eu l'honneur d'annoncer, l'objet d'une publication à part. (Lettre L des Documents statistiques). [15])

---

[14]) La valeur *d'importation et d'exportation* par an est évaluée:

1830—1834	à	41,870,600	R:dr.
1835—1839	à	53,546,800	»
1840—1844	à	56,789,600	»
1845—1849	à	69,755,400	»
1850—1854	à	93,450,200	»
1855 et 1856	à	126,322,000	»
1857 et 1858	à	112,476,500	»
1859 et 1860	à	163,053,500	»
1861—1865	à	193,292,000	»

La *flotte marchande* de la Suède pour la navigatien à l'étranger était en 1865 de 1,248 voiles de 66,423 Nyläster.

Le nombre de *bateaux à vapeur privés* est de 288 de 9,293 forces de cheval.

Le *revenu* net que l'état a tiré *des douanes* était en

1860:	10,177,874	R:dr.
1861:	11,628,678	»
1762:	10,628,108	»
1863:	11,583,726	»
1864:	10,057,694	»
1865:	10,214,915	»
1866:	9,474,880	»

L'adoption progressive d'une législation douanière très libérale n'a pas laissé des traces remarquables de diminution des recettes de l'état.

[15]) La *longeur totale des voies publiques* en 1865 était de 5,106 milles de Suède, dont 2,832 offrent des arrangements pour le transport des voyageurs par chevaux de poste, tenus à 1,510 stations. Le total des chevaux de poste employés durant la période 1861—1865 à surpassé 3,100,000.

Dans la même période ont été exécutées des nouvelles constructions de chemins d'une longeur de 72 milles et des reconstructions de 95 milles. Le total des dépenses quinquennales a été rapporté à 1,733,691 R:dr, auxquels les communes ont contribué avec 888,604 R:dr et l'état avec 845,087 R:dr.

La longeur des chemins de fer de l'état trafiqués à la fin de 1865 était 80,6 milles. Le réseau des voies ferrées non construites par l'état, (mais en général subventionnées au moyen d'emprunts), se liant aux chemins de l'état, était en même temps d'une longeur de 20,8 milles.

La *statistique postale*, qui vient d'entrer dans la série de nos publications (Lettre M), nous offre l'intérêt spécial d'une histoire, qui nous présente le développement de cette branche d'administration depuis 1636. [16])

Le réseau de nos *télégraphes* s'étend de plus en plus pour en faciliter la vitesse des communications, dont le besoin est incessament augmenté. [17])

Nous avons salué cette année la première session d'une diète, constituée, non comme auparavant des 4 états du royaume, mais de 2 chambres, dont les membres sont tous élus du peuple, ceux de la première chambre par les conseils provinciaux pour une période de 9 ans, ceux de la 2:de chambre par les habitants des communes pour 3 ans. Le résumé statistique des élections va bientôt paraître dans le Journal, publié par le bureau de statistique.

J'ai déjà eu l'honneur d'appeler l'attention sur les difficultés en Suède de présenter dans un tableau toutes les *recettes et dépenses de l'état*, parce qu'en partie il y est pourvu aux besoins par des terres allouées et des prestations

---

Il y a encore une longeur d'environ 12 milles, de voies ferrées privées pas encore liées au réseau des autres. (Voir la carte exposée).

Le capital, employé par mille des chemins de fer de l'état, est de 772,233 R:dr. Le matériel roulant se composait en 1865 de 73 locomotives, de 227 voitures à voyageurs, de 1,041 waggons à marchandises, de 64 waggons à terrassement, de 42 waggons à bagage, de 9 voitures à poste etc. Le nombre de voyageurs avait été 1,090,921, le total des milles parcourues par eux 5,992,933, les centner de marchandises 6,714,048, les milles parcourues par les marchandises 68,991,400, le total des recettes 4,479,849 R:dr, des dépenses 2,677,256 R:dr, le produit net 1,802,593 R:dr. Le produit net par mille trafiquée était en 1863: 14,234 R:dr, en 1864: 16,688 R:dr et en 1865: 22,365 R:dr.

Le trafic aux *canaux* continue à être très considérable, sans indices de diminution, mais plutôt d'augmentation, quoique dans le dernier temps plusieurs des canaux principaux ont été soumis à la concurrence des chemins de fer. En 1865, 14,498 navires et bateaux à voile, et 2,637 bateaux à vapeur ont passé les 6 canaux qui sont quant à leur trafic les plus notables. Leurs recettes étaient la même année, malgré une réduction considérable dans les taxes du canal de Göta, environ 687,400 Riksdaler.

16) Le nombre des *lettres* expédiées par la poste était en 1863: 8,910,807, en 1864: 9,681,327 et en 1865: 10,365,375. Les recettes de la poste s'élevaient la dernière année à 2,044,868 Riksdaler.

17) La longueur des lignes était à la fin de 1865: 784 milles géographiques, et celle des fils 1,299; le nombre des stations 87; le nombre des télégrammes en 1864: 250,844, et en 1865: 336,671.

en nature, d'où il résulte, que le budget voté par la diète ne saurait être comparé à celui des autres pays, où tout est compté en argent. [18])

La *banque de Suède* a accordé un crédit de 8½ millions R:dr aux banques lui affiliées dans les provinces au nombre à présent de 18. Le nombre des *banques privées* était à la fin de 1866 23. [19])

---

[18]) Le *budget* ordinaire *voté* par la diète pour 1868 alloue:

	Riksdaler.
au 1:er titre, apanage de la famille Royale:	1,417,000
» 2 » justice	2,353,100
» 3 » affaires étrangères	479,200
» 4 » armée	9,498,000
» 5 » marine	3,952,900
» 6 » intérieur	3,926,900
» 7 » finances	5,998,100
» 8 » culte et instruction publique	4,598,700
» 9 » pensions	1,319,100
à l'Administration de la dette publique	3,318,270
total des dépenses ordinaires:	36,861,270

Les recettes sont calculées que voici:	Riksdaler.
droits de douanes	14,000,000
produit de la poste	2,000,000
droit de timbre	1,500,000
droit sur la fabrication de l'eau de vie	10,500,000
contributions foncières, produit des domaines, capitation, droit de phares et de lamanage, et diverses	8,861,270
Total	36,861,270

Les dépenses du budget dit extraordinaire pour l'exercise de la même année s'élèvent à 10,012,689 riksdaler, dont 6,680,022 riksdaler pour la continuation de la construction des chemins de fer et pour desservir les rentes et l'amortissement des emprunts de l'état. Pour couvrir ces frais, la diète a destiné l'impôt sur le revenu, environ 2,600,000, l'excédant des années précédentes, les bénefices de la banque de Suède etc.

La *dette de l'état* à l'étranger était le 30 Juin 1867:

emprunt de 1858	7,316,400	Thaler de Prusse.
» » 1860	9,024,050	» » »
» » 1866	9,900,200	» » »
» » 1864	546,000	£ St.

ou total en Riksdaler de Suède: 79,704,547. Tous les emprunts sont fondés et ont été contractés pour la construction des chemins de fer.

[19]) Le profit de la *banque de Suède*, dont le montant pour toute la période 1830—1866 a été de 48,896,747 R:dr, est en général disposé par la diète aux besoins extraordinaires de l'état. Le montant des billets de la banque nationale en circulation était le 29 Juin 1867 26,943,837 Riksdaler, celui des banques privées le même jour 30,912,229 Riksdaler.

La *banque générale d'hypothèque* ou de *crédit foncier* en coopération avec 10 banques d'hypothèque dans les provinces assiste les propriétaires fonciers à la campagne. Pour les villes quelques banques d'hypothèque ont aussi commencés leurs opérations. [20])

La statistique des *caisses d'épargne*, d'après des questionnaires distribués du bureau central de statistique, a été publié dans le journal du bureau. Le contrôle de ces établissements est exercé chez nous des déposants eux mêmes par le choix de la direction et par des révisions annuelles. Les renseignements obtenus sont dû à la bonne volonté des directions. [21])

---

[20]) L'année dernière, l'assistance prêtée de la *banque générale d'hypothèque* aux banques provinciales montait à 51,957,680 R:dr, celle de ces banques aux propriétaires de terres à 134,107,920 R:dr. La dette à l'étranger de la banque générale du crédit foncier était en 1865 de 50,046,934 R;dr, celle des banques provinciales de 69,310,796 R:dr. En outre il y a une caisse d'hypothèque en faveur des propriétaires fonciers exploitant des mines et usines, dont la dette à l'étranger s'élevait en 1865 à 7,800,000 Riksdaler.

[21]) A la fin de 1865 le nombre des *caisses d'épargne* était 186, ou *une* sur 22,119 habitants et sur 18,78 milles carrés de Suède. 83 étaient établies dans les villes, 103 à la campagne. Le nombre des déposants était 244,726, ou *un* sur 17 habitants.

La valeur moyenne de chaque livret était en 1860 de 145,42 R:dr, en 1861 de 149,94 R:dr, en 1862 de 150,05 R:dr, en 1863 de 148,83 R:dr, en 1864 de 146,23 R:dr et en 1865 de 147,04 R:dr.

	Le total de l'argent déposé:		touché:	
1856:	6,026,887	R:dr	4,254,721	R:dr.
1857:	4,977,455	»	5,307,631	»
1858:	4,004,234	»	6,779,762	»
1859:	5,213,685	»	5,134,948	»
1860:	5,953,793	»	5,436,201	»
1861:	6,778,376	»	5,632,461	»
1862:	6,706,324	»	6,649,716	»
1863:	6,810,329	»	7,090,264	»
1864:	7,014,643	»	7,548,545	»
1865:	9,577,985	»	8,586,647	»

Le Chef du bureau central
de statistique de la Suède
Dr. FR. TH. BERG.

Stockholm le 5 Sept. 1867.

Tableau comparatif des poids et mesures et des monnaies en:

Suède.	Norvège.	Danemark.	France.	Angleterre.
Nouveau système.				
1 fot (= 10 tum = 100 *linier*) 1 stång = 10 fot 1 ref = 10 stång:	0·94627 Fod (à 12 Tommer = 144 Linjer)	0·94599 Fod	0·2969 mètre	0·9741 foot.
1 mil = 360 ref	0·94627 Mil	1·4190 Mil	10·6885 kilomètres	5·77 geogr. miles.
1 qvadratref (= 100 qvadratstång: = 10000 qvadratfot)	8954·2 □ Fod = 0·8955 Maal Jord.	8949·0 □ Fod = 0·1508 Tønde Land	881·50 mètres carrés = 0·08815 hectares	9488·7 square feet = 0·21783 acres.
1 qvadratmil	0·89542 □ Mil	2·0136 □ Mil	11424·4 hectares	33·2929 geogr.□ miles.
1 kubikfot (= 10 kannor = 1000 kubiktum)	0·8473 kub.-Fod= 27·114 Potter	0·8466 Kub.-Fod = 27·09 Potter = 3·3866 Viertel	0·02617 mètre cub. = 26·1725 litres	0·92429 cub. feet. = 5·760 Imp. Gallons. = 0·720 bushels.
1 skålpund (℔) = 100 ort = 10000 korn	0·8533 Pund (℔) à 32 lod	0·8501 *Pund* (℔) à 100 Quint = 1000 Ort	425·05 *grammes*	0·9371 pound avoir du pois.
1 Centner (C:r) = 100 skålpund	0·8533 Centner = 0·2667 Skippund = 2·3703 Voger	0·8501 Centner	42·505 kilogrammes	93·71 pounds avoir du pois.
1 Nyläst = 100 Centner	circa 1·63 Com.-Læst	circa 1·63 Com.-Læst	circa 3·27 tonneaux	circa 3·27 tons.
1 Riksdaler Riksmynt = 0·25 R:dr Silfver-Specie = 100 Öre	0·2522 Speciedaler = 5 Mark = 120 Skilling	0·5043 Rigsdaler = 6 Mark = 96 *Skilling*	141·67 Centimes	1 1/8 Shilling.
De l'ancien système encore quelquefoi usités:				
1 Aln = 2 fot = 24 verktum = 288 verk-linier = 1/3 famn	0·94627 Alen à 24 Tommer	0·94599 Alen	0·5938 mètre	1.9482 feet.
1 tunnland = 14·000 □alnar = 32 kappland	5·0148 Maal	0·84448 Tønde Land	0·49364 hectare	1·21985 acre.
1 tunna à 63 kannor (oriad säd, rågad)	1·1862 Tönde	1·1852 Tønde	1·6489 hectolitre	4·536 bushels = 0·567 Imp. quarters.
» » à 56 kannor (riad säd, struken)	1·0544 *Tønde Korn*	1·0535 Tønde Korn	1·4657 hectolitre	0·504 Imp. quarters.
1 Lispund (L℔) à 20 ℔ à 32 lod	1·0666 Lispund à 16 Pund		8·5 kilogrammes	18·742 pounds a. d. p.
1 Skeppund à 20 L℔	1·0666 Skippund à 320 Pund		170·02 kilogrammes	374·84 pounds a. d. p.

STOCKHOLM, 1867.
CHEZ P. A. NORSTEDT ET FILS.